D. EMMANUELIS THESAURI ... INSCRIPTIONES QUOTQUOT REPERIRI...

Emanuele Tesauro, Domenico Piola, Georges Tasnière, ...

Digitized by Google

6
35-F
33

6
3 0
16

F. XXII

I. 8.

~~6-35-F-33~~

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

D: Piola inu G: Tasniere sculps: Taur:

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE V.E.
ROMA

Digitized by Google

D. EMMANVELIS THESAVRI
PATRITII TAVRINENSIS,
COMITIS ET MAIORVM INSIGNIVM EQVITIS SS. MAVRITII ET LAZARI,

INSCRIPTIONES

Quotquot reperiri potuerunt Operâ & diligentiâ

D. EMMANVELIS PHILIBERTI PANEALBI,
Equitis, & in Auguſtotaurinenſi Almâ Vniuerſitate,
Sacrorum Canonum Interpretis Primarij.

Cum eiuſdem Notis & Illuſtrationibus.

EDITIO QVINTA.

Ab Impreſſionum antecedentium innumeris mendis
Authoris manu expurgata:

Multiſque Inſcriptionibus aucta.

BIBLIOTECA NAZIONALE V.E. ROMA

TAVRINI, M. DC. LXX.

Typis Bartholomæi Zapatæ.

Superiorum permiſſu.

Digitized by Google

Illuſtriſsimis D. D.

AVGVSTÆ TAVRINORVM SYNDICIS AC MODERATORIBVS

Grugliaſci Comitibus.

D. EMMANVEL THESAVRVS,

Conciuis Seruuſque Humillimus,

Fœlicitatem.

BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE ROMA

QVotquot naſcimur, Patriæ naſcimur: cuius iura Paterno iure firmiora ſunt. Nam Paterna Poteſtas, militiâ minuitur, emancipatione ſoluitur, morte finitur: Patriæ autem Ius immuta-

Digitized by Google

bile, immortale; ſepultos etiam ſuorum cineres fouens, nihil patitur licere Morti. Iam igitur hi qualeſcumque Ingenij mei Partus, Patriæ debebantur, quia mei: nunc autem potiore quodam Iure debentur; quòd à me genitos, regenuit Patria. Errabant illi ſiquidem, plumbeis Typographorum mucronibus confoſsi, pagellis compreſsi, obliti maculis, diſtorti ſententijs: vt meos vnquam extitiße, vix ipſe noſcerem. Nunc autem, ob ingenitam Auguſtæ Patriæ Magnificentiam, quæ nihil niſi ſuo dignum nomine molitur; ijdem grandiore ſpecie, atque emendatioribus Typis, nouam in lucem editi, reui-

xerunt.

Digitized by Google

xerunt. Vobis igitur, VIRI ILLVSTRISSIMI, quorum mentibus tota regitur Patria; quorum ſpiritu reſpirat; adſpectibus cernitur; ore loquitur; manibus operatur: hæc iam non mea, ſed Veſtra Pignora, per Vos è tumulo rediuiua, bis debeo, ſemel reſigno, æternùm ſacro.

ROMA

D· EMMANVEL PHILIBERTVS
PANEALBVS
STVDIOSO LECTORI.

HVMANIS innata mentibus cupido eſt, præcellentium Artificum Vetuſta perſcrutari Opera, & veluti extinctæ Lipſana Virtutis, venerari. Sanè Apelléo penicillo, vel Praxiteléo cælo ſignata fragmina, ſitu licet, fumoque fœda, magno emptitata fuiſſe legimus, & inter pretioſà Penatium oſtentui collocata. Ecquis autem eò pretioſiores INGENIOSARVM INSCRIPTIONVM, *quam pictarum Imaginum reliquias eſſe neget; quò diuiniùs eſt Illuſtrium Virorum Animos æternis conſignare literis, quàm externis Corpora pigmentis adumbrare? Nam ſi pictura, elinguis Mima, humanos tantùm actus indicat; Picturæ vocem, eloquiumque tradit Elogium. Si marmorea Virtuti Monumenta ſtatuuntur; Inſcriptio Statuas erudit; Triumphales animat Moles; ingenioſa Sepulcrorum Marmora cum Viatoribus confabulari docet: ac felici Calamo, veluti fatali Hermétis Caducéo conclamatos Heroum Manes è Libitinæ manibus eripit. Nam ille demum omnino mortuus eſt, qui Elogio caret.*

Iam verò qualem hæc Ætas, hæc Patria, Inſcriptionum Artificem ediderit, planè intelliget, qui EMMANVELIS THESAVRI Inſcriptiones, & Elogia, cum ys, quæ ante illius æuum legebantur, componat. Vt enim omnium primus, in ſuo de Arguta Loquutione Perſpicillo, *Metricas Tabulas excogitauit, quæ anabolicum, & effuſum Orationis Characterem, concisâ quadam reſpirationum morâ recrearent, & aurium harmoniam oculis oſtenderent: Idemque primus melleam*

Meta-

Metaphoræ ſuauitatem abditis è fontibus recluſit : ita ſuis in Elogijs duas res Lapidariæ *maximè proprias, maximeque difficiles*, Argutiarum delicias, *cum* Argumentorum tetricitate, *conciliauit; totamque LAPIDARIAM, olim planipedem, horridam, & emortuam, vegeto quodam ſpiritu impleuit; cuius admiratio innumerabilem Imitatorum numerum ſuſcitauit. Itaque de illius Inſcriptionibus, ſeriò fortaſſe dixiſſet Plinius in Præfatione:* Dignas eſſe, propter quas vadimonium deſeratur.

Optandum igitur profectò foret, ne tam præclara Opera Opificis obitus efficeret pretioſiora : nimis enim caro emitur authoritas Operi, ex Authoris cinere : & ſanè immortalis eſſe mereretur, qui alios facit immortales. Sed noſter interim Author, Afræ inſtar Auis ſuorum Fœtuum deſertrícis, perpauca ſuarum Inſcriptionum Autógrapha ſibi reſeruauit; cum, vt ipſe affirmat, grauiùs illi ſit dictare, quàm obliuiſci : multoque grauiùs in tanta locorum, viarumque varietate, immenſum charthophylacium, Scytharum more, circumrotare. Itaque, ne multorum annorum, imò totius vitæ labos interiret : ac præſertim, ne quos ſuis ipſe Inſcriptionibus æternos fecit, æternitatem amitterent : Studioſorum, Amicorumque plerique, tum præcipuè Vir Clariſſimus IOANNES TARINVS, qui Senatoria negotia dulci Muſarum otio interpolare ſolebat, vt harum mihi vindiciarum ſolicitudinem aſſumerem, aſsiduis ſolicitationibus inſtitére. Primò, quod Librum ſuum De Argutiâ, *diù ſepultum, vt idem Author euulgaret, ego ipſe obtinueram. Deinde quòd illarum Inſcriptionum multa exempla, diligenti collecta opere, domeſticum veluti Theſaurum aſſeruabam. Denique, quòd dum illius Inſcriptiones multi mendoſis ab exemplis, mendoſius exſcriberent, mandarentue Typis; commune Muſarum votum fuit, vt volúmen aliquod emaculatum, & ſyncerum ſecuris oculis legeretur. Idque à me faciliùs ſperabant, qui, ſi qua imparilitas in chirographis, vel obſcuritas in ſententijs inueniretur, familiari quadam confidentiâ, viui ſententiam Authoris, vt Æditus Oraculum, poteram explorare.*

Accin-

Accinxi me igitur grauiſsimo, ſed gratiſsimo Operi; excuſsi mea ſcriniola, & vndecumque quantas potui Authoris huius Inſcriptiones, & Elogia, vel expreſſa Typis, vel impreſſa Monumentis, vel appicta Parietibus, vel inarata Paginis, perquiſitè adlegere curaui; atque ea, ne congeſtitium ſine calce ſabulum adaggerarem, in ſolidum, nexumque Corpus compegi: & promiſcuam multitudinem, ſub certa Titulorum vexilla, quæ ſubſequens pagella dabit, centuriaui. Tum ſententiarum, & eruditionum obſcuritatem illuminare ſtudui; vt non amanuenſis, ſed gloſſógraphi miniſterium tibi videar præſtitiſſe. Scio equidem huic volumini alterum quandoque poſſe aſtrui Volumen. Nam Pontificum ſtemma, Author ipſe diù premit, antequam promat. Multa deinde Elogia, veluti Sibillæ folia paſsìm, ſparsimque volitantia, diligentiam meam effugére. Multa præterea, cum alijs pleriſque eiuſdem calami laboribus impudentiſsimi Librorum, tamquam Liberorum plagiarij (vt ait Martialis) furtim abduxére: Legis Iuliæ rigore profectò digni. Multa denique in hac ſuâ Heſiodi ſenectâ, indies calamo ſuccreſcunt, vt Principi (qui ſuo tantùm vtitur Apelle) obſequatur; vel rogantibus Amicis affluat: alijs enim diteſcunt Theſauri, non ſibi. Sanè in hoc Volumine non leges Virtutes Infulatas, nec alia quædam Elogia, Italis, Germanis, Lugdunenſibus Typis eius Inſcriptionibus aſſuta; neque enim vult hic Author, vel ſuppoſititios fouére fœtus; vel Æſopicæ Cornícis inſtar, alienis ouare pennis. Contrà verò inſignem Belgæ cuiuſdam ſuauitatem rideas; qui Patriarcharum Stemma totum ex Lapidariâ proſâ in hexametros verſus transformatum, & elegantibus lemniſcatum Imaginibus, Brabantiæ Archiepiſcopo Cognato, vt ingenij ſui ſpecimen, dedicauit. Quod ſanè plagium præter ſententiarum deformitatem, vel ſola vtriuſque Codicis Impreſſio ex Annorum ſupputatione facilè arguit.

Neque tamen mirabere, ſi Author ipſe, arguta quædam ſua lumina ex vna in aliam Inſcriptionem quandoque inſerüerit. Primùm enim, ſimilitudo materiæ, ſimilitudinem Argutiarum

non

non rarenter ſuggerit incogitanti. Ac ſi duæ mentes in eandem ſententiam facile coincidunt; multo facilius mens vna ſecum ipſa (præſertim cum Argutiarum genera non ſint infinita) coincidet: quod in iteratis Virgilij, & Homeri Carminibus obſeruarunt. Deinde cum Inſcriptiones ſæpe fuderit momentanea ex occaſione ſtatim perituras; manſuras alias, & æternas: iniuriam nemini fecit, ſi mortuarum gemmis, ſuperſtites exornauit: nihil certè alienis è loculis, ſed ſuo ſibi de Theſauro, mutuatus. Quòd verò in hoc Volumine aliquid à primâ origine immutatum legas, Authoris genio tribuendum. Non enim Apellem imitatur, qui ſua ſtatim mirabatur vtcumque pingeret: ſed Protogenem, qui penicillo, ac delétili ſpongiâ ſemper paratâ; nunquam de tabulâ manum. Nam inſanis mentibus primæ; ſanis vltimæ cogitationes ſunt meliores. Audiui etiam qui omnibus in Elogijs, ſuorum Cæſarum ſtylum maximè quærerent. At ille contrà maximè miratur, quod illa fuerint admirationi: eaſque nugas, & puerilitates vocat, materiæ tantùm grauitate fultas. Illud ſanè ſæpè memorat ex Ariſtotele, de decoro in eloquutione differente. Videndum eſt, ſicut Iuueni purpureus color, ita ſeni quid conueniat. *At Iuuenes, Authorem ſemper iuueneſcere mauellent; yſque gaudent, quæ ipſis, cum ſenuerint, diſplicebunt.*

Tu verò, Studioſiſsime Lector, valeto, & fruitor hac meâ non leui, non inutili diligentiâ: vnoque te Libro diuitem puta. Piſcatore illo ſanè beatior, qui Theſaurum adducto in Reti cùm reperiſſet, Valete, inquit, retia; ſatis hodie ſum expiſcatus.

TITV-

TITVLORVM INDEX.

Inſcriptiones Hiſtoricæ. Ideſt, Patriarcharum Genealogia. pag. 1.

Literarij Apparatus. Ideſt, Cæſares. pag. 193.

Sacræ Celebritates. pag. 221.

Fúnebres Apparatus. pag. 249.

Natalitiæ Pompæ. pag. 297.

Publicæ Principum Receptiones. pag. 321.

Regiarum Ædium Ornamenta. pag. 347.

Theſium Publicarum Parerga. pag. 457.

Illuſtrium Virorum Elogia. pag. 485.

Rerum, Locorumqúe Inſcriptiones, & Monimenta. pag. 551.

Inſcriptiones adſtrictæ numeris. pag. 583.

INSCRI-

INSCRIPTIONES HISTORICÆ.

ID EST,

PATRIARCHARVM GENEALOGIA.

APPROBATIO.

CVm, iuſſu Excellentiſsimi Domini D. Magni Sabaudiæ Cancellarij Io. Baptiſtæ Buſchetti, faſciculum hunc eruditiſsimarum Inſcriptionum diligenter euoluerim, quas è diuite gaza Illuſtriſs. Comitis D. Emmanuelis Theſauri depromptas, atque olim, pro re nata ab eodem ſparſim editas, tanti Viri perpetuus demirator, & cultor Perilluſtris D. Emmanuel Philibertus Panealbus, in hac Taurinenſi Academiâ Iuris Cæſarei publicus Profeſſor, in vnum collegit, ad vberiorem Reipub. Litterariæ vtilitatem, nihil in eis niſi aurum purum putum inueni, ad Lydium iam Romæ lapidem probatum. Ea enim, toto opere, certat cum ingenio prudentia, vt neſcias vtri primas deferas. Aureum planè opus, & prælo digniſsimum. Quamobrem, meo quidem calculo, vel aureis typis recudatur licet, nec ſemel, ſed centies. Pugillus gemmarum eſt, & ſiquid vſpiam gemmis pretioſius inuenitur. Tantis opibus ditari Reſpub. poteſt, lædi omnino non poteſt. Taurini 27. Octobris 1666.

Marius Clemens Baratta
è Societate IESV Theologus.

Imprimatur.

Fr. Thomas Camottus
Inquiſ. Taurini.

Permittitur Imprimi.

BVSCHETTVS.

INSCRI-

INSCRIPTIONES HISTORICÆ, ID EST PATRIARCHARVM GENEALOGIA.

CVM Magnus Carolus Emmanuel Sabaudiæ Dux, non Ingenio minor quàm animo; ingens Volumen de REGNORVM EXORDIIS, à Protoparente Adamo, ad ſua vſque Tempora moliretur: vt Regiam Chriſti Seruatoris Genealogiam; ac deinde Pontificum Maximorum ſeriem, ſequeretur; ſingulorum Patriarcharum, atque Pontificum Elogia, Authoris noſtri Lapidario ſtylo lucubrata, vt Hiſtoriæ compendiola, & reſpiramenta interſerebat. Itaque, Patriarchas, cum illuſtribus Viris ſuorum temporum, quos ex authographo emendatiſſimos habui, repono: Pontifices expecto.

ELENCVS ELOGIORVM.

Habes Chriſti Gentiles directâ lineâ; Extraneos, extrà Lineam, quos toto Volumine Characteris diuerſitas dabit.

MVNDI PVERILITAS PASTORES.

ADAM Terræ filius.	Ænigma.
Cain Adami filius.	Epitaphium.
Abel Adami filius.	Tumulus.

	Henoch Caini filius.	Cenſura.
	Irad Henoci filius.	Cenſura.
	Vauiael Iradi filius.	Cenſura.
	Mathuſael Vauiaelis filius.	Cenſura.
	Lamech Mathuſaelis filius.	Entuſiaſmus.
	Iabel Lamechi filius.	Proſopopœia.
	Iubal Lamechi filius.	Nænia.
	Tubal Lamechi filius.	Hypotypoſis.
2	*Seth Adami filius.*	Similes.
3	*Enos Sethi filius.*	Encomium.
4	*Cainam Enoſsi filius.*	Oppoſita.
5	*Malaleel Cainami filius.*	Oppoſita.
6	*Jared Malaleelis filius.*	Expoſtulatio.
7	*Enoch Jaredi filius.*	Cenotaphium.
8	*Matuſales Enoci filius.*	Euchariſticon.
9	*Lamech Juſtus, Matuſalæ filius.*	Euchariſticon.

MVNDI ADOLESCENTIA. MILITES.

10	*NOES Lamechi Juſti filius.*	Anathéma.
	Cham Noe filius.	Diræ.
	Nembroth Chami Nepos.	Digreſſio.
11	*Sem Noe Filius.*	Statuæ.
	Japheth Noe Filius.	Statuæ.
12	*Arphaxad Semi filius.*	Catalogus.
13	*Salem Arphaxadi filius.*	Catalogus.
14	*Heber Salemi filius.*	Catalogus.
15	*Phaleg Heberi filius.*	Catalogus.
16	*Reuus Phalegi filius.*	Catalogus.
17	*Sarag Reui filius.*	Catalogus.
18	*Nachor Saragi filius.*	Catalogus.
19	*Thares Nachoris filius.*	Catalogus.
20	*Abrahamus Tharæ filius.*	Narratio.
	Loth Abrahæ Nepos.	Topographia.

Lothi

	Lothi vxor.	Metamorphoſis.
21	*Iſaach Abrahami filius.*	Tragœdia.
22	*Iacob Iſaaci filius.*	Monita.
	Tribuni duodecim Iacobi filij.	Somnium.

MVNDI IVVENTVS DVCES.

23	*IVDAS Iacobi filius.*	Etymon.
	Ioſeph Iacobi filius.	Eulogium.
24	*Phares Iudæ filius.*	Prodigia.
	Iob Eſau Pronepos.	Monomachia.
25	*Eſron Phareſi filius.*	Aulicismus.
26	*Ramus Eſronis filius.*	
27	*Aminadab Rhami filius.*	
	Moſes Leui Nepos.	Exegeſis.
	Aaron Moſis frater.	Parænesis.
28	*Naaſon Aminadabi filius.*	Exemplar.
29	*Salma Naaſonis filius.*	Gratulatio.
	Ioſues ex Ioſepho.	Triumphus.
	Samſon ex Dano.	Idea.
30	*Booz Salmæ filius.*	Myſterium.
31	*Obed Boozi filius.*	
	Gedeon Ioſephi Nepos.	Argumentum.
	Iephtes Ioſephi Nepos.	Monimentum.
32	*Ieſse Obedi filius.*	Clauſula.

MVNDI VIRILIS ÆTAS REGES.

33	*DAVID Ieſſe filius.*	Adinaton.
	Samuel ex Ioſepho.	Epitheta.
34	*Salomo Dauidis filius.*	Scylla.
35	*Roboam Salomonis filius.*	Parallela.
36	*Abias Roboami filius.*	Edictum.
37	*Aſa Abiæ filius.*	Rogus.

 38 *Ioſa-*

38 *Joſaphat Aſa filius*,	Minæ.
39 *Ioram Ioſaphati filius*.	Sententiæ.
40 *Ochoſia Iorami filius*.	Saxifragium.
41 *Ioas Ochozia filius*.	
42 *Amaſia Joaſi filius*.	
43 *Ozia Amaſia filius*.	Paraphraſis.
44 *Ioathan Oſia filius*.	Legatio.
45 *Achas Ioathani filius*.	Hiſtoria.
46 *Ezechia Achaſi filius*.	Iudex.
47 *Manaſſes Ezechia filius*.	Exomologeſis.
48 *Amon Manaſſes filius*.	Symbolum.
49 *Ioſia Amonis filius*.	Epinicium.
50 *Eliacim Ioſia filius*.	Reuolutio.
Ioachas Ioſia filius.	
Sedecia Eliacimi frater.	Sortitio.
Suſanna Helcia filia.	Admonitio.
51 *Iechonia Eliacimi filius*.	Threni.

MVNDI SENECTVS. SOLITARII.

52 *SALATIEL Iechonia filius*.	Iſagoge.
53 *Zorobabel Salatielis filius*.	Myſtologia.
54 *Abiud Zorobabelis filius*.	Genethliacon.
Eſdra ex Leui.	Admiranda.
55 *Eliacim Abiudi filius*.	Dialogiſmus.
56 *Azor Eliacimi filius*.	
57 *Sadoc Azoris filius*.	Echo.
58 *Achim Sadoci filius*.	Vices.
Ieſus Siracides,	Memoriæ.
59 *Eliud Achimi filius*.	Conſolatoria.
60 *Eleazar Eliudi filius*.	
Eleazar Protomart. Ex Leui.	Concio.
Mater Machab. Martyr. Ex Leui.	Icon.
Razias Martyr. Ex Leui.	Etopœia.

Matha-

Mathathias ex Leui.	Nemeſis.
Iudas Machab. Mathath. filius.	Trophæa.
Ionathas Iudæ Frater.	Politicon.
Eleazar Ionathæ frater.	Emblema.
Simon Eleazari frater.	Diplóma.
Ioannes Hircanus Sim. filius.	Epilogus.

NOVA ÆTAS SANCTI.

61 *S. PANTHER Eleazari filius.* *S. Mathan Pantheris frater.*	Partitio.
62 *S. Bar-panther Pantheris filius.* *S. Iacob Mathani filius.*	Naufragium.
63 *S. Ioachim Bar-pantheris filius.* *S. Anna Ioachimi Vxor.*	Epithalamium.
S. Ioſeph Iacobi filius.	Tituli.
S. Maria Virgo; Ioachimi filia, Chriſti Mater.	Sculptura.
S. Ioannes Baptiſta Virginis ex Conſobrinâ Nepos.	Præconium.
JESVS, Dei ac Virginis filius.	Meta.

MVNDI PVERILITAS.

PASTORES.

ADAM & EVA.

Linea Infamis.		Chriſti Linea.
Cain.	*Abel.*	Seth.
Henoch.		Enos.
Jrad.		Cainam.
Vauiael.		Malaleel.
Mathuſael.		Iared.
Lamech.		Enoch.
Jabel. Jubal. Tubal.		Mathuſales.
		Lamech.

A D A M
Terræ Filius.

ÆNIGMA.

Siſte gradum viator; mira leges.
Hic ille iaceo, per quem omnes iacent.
Natalis mihi Sedes Damaſcus:
Licet in Cretâ nato.
Creticum quippe ſignum dum inſtituor,
Ex Typo Prototypus fio.
Vt Hominem me verè dicas, fictum & verum:
Cœlo natum ex cœno.
Nec orbus, nec poſthumus fui,
Sed Patris expers.
Vel fecit me Pater; non genuit.
Matrem habui, quæ me habet.
Lignea Nutrix, ſine lacte,
Virum me aluit, non Puerum.
Filiam non filiam Vxorem duxi.
Quæ ſimul nata, & nupta,
Vno partu Nepotem mihi, & Liberum, genuit.
Rex ſine vrbibus; diues ſine auro;
Sine Magiſtro eruditus, Ludum aperui,
Tot nactus auditores, quot homines.
Heu ſtolida Sapientiæ fames!
Cum omnia ſcirem, vt plura ſcirem, deſipere cœpi.
Virorum ſapientiſſimus dementor à Fœminâ.
Quâ male-ſuadâ:
Pomum, cœleſti interdicto circumſcriptum, attingens;
Beatæ Syluæ fructus dum carpo,

Syluam

Syluam amitto.
Itaque cum profugâ Coniuge,
Ex Rege Agricola,
Quia Numen non colui, Terram colui;
Hoc vno concordes Coniuges;
Quòd vno iuncti iugo,
Matris vterum tamdiu ſecuimus.
Donec vtero nos recepit.
Itaque, me Vxor immortalem peremit;
Vxorem ego; Vterque omnes.
Ah, quàm de minimo periuimus!
Tantum malum attulit malus.
Cuius frondibus obuolutus Anguis,
Venenum vomuit, omnes hauſerunt.
Tuus ergo Genitor, ſed nunquam viſus,
Te peremi antequam gignerem.
Sed, ò lætas malorum vices!
Ligno eodem reparatus, quo perij,
Indidem Venenum traxi, & medelam.
Vnâ in arbore ego deliqui, multatus eſt Deus,
Cuius à cæde rediuiuus,
Superos petij, cùm Inferos petijt.
Minus egeram niſi peccaſſem.
Nomen flagitas?
Quatuor Mundi plagarum nomina ab Græcis pete,
Anatolì, Dyſis, Arctos, Meſembria:
Abſciſſa nominum capita iunge, nomen habebis.
Decubui cognati mihi Mundi Anno
C M X X X
Surrexi poſt Annos
M. M. M. M. M. CCXXXII.
Gaude Viator, ac perge.

CAIN

C A I N

Adami Filius.

EPITAPHIVM.

Hac mala verba, Viator.
Perditorum Princeps tales poſcit inferias.
Hic auarus Agricola, felicis Frater Paſtoris,
Peiores fruges Aris imponens, omnes amiſit;
Et ingratus Deo Sator, ingrata ſibi Sata deprehendit.
Itaque mordaci conſumptus inuidiâ
Quod Abelis Hoſtijs felicius ſuccederet;
Ne fraterna Victima litarent, Victimam fecit Fratrem.
Primus hic flagitiorum inſtitor,
Mortem inuenit, & inuexit.
Horruit Mors expiandis ſceleribus nata,
Primos ſibi aditus per innocentis iugulum frangi.
Mirata primo ſe ictu magnam Orbis partem orbaſſe.
Tam dulci delinita ſanguine, innocentes auidius petit.
Tam dextero erudita iactu, cæteros certiùs ferit.
At non impunè tulit proditor;
Forum nactus Syluam ſuam, teſtem Mortuum,
Apparitorem Vmbram, carnificem Culpam, iudicem Deum.
Ergo inani pauore territus, ac ſeipſum terrens;
Idem ſemper, & alius; ibi ſemper, & alibi;
Se fugit ac ſequitur, ſceleſtus ſceleſtum;
Vmbram ſuam pauet, mendax mendacem:
Inter mortis metum, ac vitæ odium,
Vt nullibi viuat, vbique viuens;
Quia timenda non timuit, timet non timenda.
Vrbem primus condidit; nec immeritò:

Vt ſi campis ſecuritatem depulerat,
Carcerem ſibi moliretur.
Sed nulla impijs tuta latebra;
Cùm Malis vbique malè ſit.
Hunc Vrbe ſuâ exulantem,
Lamechus Nepos pro Fera ferit:
Facili errore, Ferarum ſimilem.
Æquo igitur & iniquo iure,
Malus à Malo ſupplicium capit, quod dedit:
Et parricidio fratricidium expiatur.
Bis lugendum Parentibus facinus;
Cùm committitur, & cùm punitur.
Malè moritur, viuis Parentibus:
Ab Furijs raptatus, primus Tartarum fundauit.
Fuge Viator, ac ſolum quate.

A B E L

Adami Filius.

T V M V L V S.

Viator, quid eſt?
Clamoſum hoc Solum,
Et ignotam de glebis vocem, formidas?
Primus hic omnium tumulus Mortalibus patuit.
Nondum patiente Terrâ ſuis ſe fœtibus farciri.
Conditur ſub hoc ceſpite virgineus Paſtor;
Primorum Hominum ſecunda proles, & primum funus.
Male

Male ſuis oculis vaticinati Parentes,
Abelem, hoc eſt luctum, vocarunt.
Atqui mortem omnibus; vitam nemini flendam, tranſegit.
Mortalium innocentiſsimus,
Artium innocentiſsimam rèperit, Paſtoritiam:
Optimi Principatus imaginem.
Nam errantium Pecudum populo ſub legem miſſo,
Regale munus, & gregale permiſcens,
Pedum pro ſceptro geſtauit.
Itaque Rex inter Oues, Ouis inter Reges,
Obſequentiſsimæ Lanigerorum Reipublicæ
Imperando ſeruijt, ſeruiendo imperauit.
Villis, non iugulo, tributum impoſuit.
Petebat ſine naufragio Phryxæas opes è Caulâ.
Nam pro auro vellus erat;
Et germanum vocabulum retinente pecuniâ,
Pecus tondebat, non Populos.
Quin Ouium lacte, non carnibus, vſus,
Cædibus viuere noluit.
Ità Gregis altor, & alumnus,
Suarumque Ouium collactaneus,
Alimento ſimiles mores traxit;
Candidos, non cruentos.
Primus tamen Sacerdos, Aris Agnos admóuit:
Sed ouantes Ouiculæ Deo cadebant;
Et oris ſono ſe beatas profeſſæ.
Tantundem præſagibant Paſtori.
Vis ſcire quàm opima obtulerit?
Tales Hoſtias vt voraret auidius Numen,
Linguoſam in flammam deuolauit:
Nec ſecundas menſas curauit, Caini fruges.
O implacatam Cognatorum inuidiam!
Tabuit cæcâ rabie Germanus Cain:
Ac diù deſignatum

 Blandè

Blandè ſeduxit, proditoriè trucidauit.
Quæris quo Telo? Ligneo:
Nam tali ex materiâ nata Mors.
Quæris quid petiuerit? guttur:
Hoc enim Mortis veſtibulum fuerat.
Vt non dubites in Abele multatos eſſe Parentes.
Ah peccantium ſtolidæ mentes!
Mutum putabat Cain flagitium, compreſſo illo iugulo:
Sed proditorem omnia produnt.
Nam fracto gutture vocalior Abel,
Hoc è Tumulo Parricidam terrefacit!
Et viuum citat extinctus.
Condiſce, Viator:
Infandum facinus muta fantur.

H E N O C H
Caini Filius.

I R A D Henoci Filius.

V A V I A E L Iradi Filius.

M A T H V S A E L Vauiaelis Filius.

C E N S V R A.

Tecum mihi res eſt diuine Scriptor; Moſes,
Quòd geſta Virorum quatuor
Henoci, Iradi, Vauiaelis, Mathuſaelis,
De commentarijs eraſiſti,

Et

Et ſacula totidem, nominibus, non hominibus, diſtinxiſti.
Sonas nimirum nomina, ſiles vitam;
Vacuiſque trophæis nudum Titulum inſcribis.
Quid nomina ſine geſtis? quod geſta ſine nomine.
Vtraque perierunt; hæc auribus, illa oculis.
Perinde eſt carere faſtis, ac factis.
Fallor: Actuarium cenſurâ libero.
Suis coloribus ſingulorum geſta pinguntur,
Dùm à Caino dicuntur ſati.
Exurgunt ſuos in ortus virulenta germina.
Radicis vitium continuant thyrſi.
Deformes ſunt omnes, non difformes:
Fœdo exemplari ſimiles.
Quorſum igitur auita Nepotum crimina
Argutus ingereret Scriptor?
Narranda non erant facta, ſed mutanda nomina.
Aut ſinguli Caino ſimiles vixere,
Aut vnus in ſingulis Cain reuixit.
Modeſtus proinde, non moleſtus Moſes;
Ne vel aures loquendo,
Vel hiſtoriam ſilendo læderet;
Loquaci ſilentio,
Infanda geſta nec euulgauit, nec tacuit.
Annorum etiam numerum conſultò ſiluit;
Nihil enim viuunt, qui malè viuunt:
Nec annos impij vſurpant, ſed perdunt.
Nouo igitur inuento ſupplicio,
Sceleſtos vlciſcitur, dùm tacet ſcelera.
Calamo pungit quos expungit.
Totque capita obtruncat, quot truncat nomina.
Iacete igitur æternùm
Inceſti, Latrones, Parricidæ;
Digna Caino Proles.
Prò latebrâ & ſepulcro, ſilentium dono.

LA-

LAMECH

Mathuſaelis Filius.

ENTHVSIASMVS.

Quorſum Fata conſulis Lameche,
Quem inconſultum facta damnant?
Afflatus vaticinor. Quid hoc eſt?
Bis amans, bis amens:
Non vno contentus iugali vinculo,
Gemino te mancipium ligas?
Vtramque igitur pellicem, vtramque ſuccubam facis.
Vt fatidico iam nomine arguaris,
Lamechus mœchus.
Quæ hæc diſcors concordia,
Cor vnum in diſcordes ſcindere Coniuges;
Et alternis Liberis, alternas inducere Nouercas?
Licet ſine Lituo & Infulâ præſagire:
Certum tibi odium riuales infligent Coniuges,
Cùm incerti confligent amores.
Vno flagrabis incendio,
Cùm geminus Hymen aduerſis bellabunt facibus.
Malo omine Polygamiæ licentiam facis ex Bigamiâ.
Nam ſeptuagies ſepties plectendus,
Septem, & ſeptuaginta Liberos ſuſcipies, & depones;
Toties Orbus, quoties Pater.
Impius verò Genitor,
Impio terram Genere onerabis.
Magis impius Nepos,
Impiorum Principem Atauum pro ferâ cades.
Nil tibi debet Terrarum Orbis,

Quod

Quod Cainum exanimas, ſi eius animum retines.
Vno iaculo Caino mortem, Vitijs vitam, dediſti.
Errabit oculus, at non errabit manus,
In flagitia per ſe docilis.
Filij etiam nece Ataui Manes placabis.
Æquè ſceleſtus, ſiue ſceleſtos gignas, ſiue occidas,
Hoc Habent peſsimi optimum,
Quod mutua ſeſe per arma plectunt:
Hoc peſsimum, quod ſine ſcelere non poſſunt plectere.
Diuinare iam libet:
Incipiet Mors hàc te punire quà peccas.
Marcente ſiquidem vtrâque pupillâ,
Antequam vitâ careas, orbe carebis:
Et mortuo deſtinatam noctem, viuus anticipabis.
Regent te Filij errantem Patrem,
Qui errantes Filios non regis.
Te cæcum antecedent, qui ſceleſtum ſequuntur.
Ibis tandem cum Filijs præceps Genitor,
In Diluuio naufragus.
Cupidinis flammis ambuſtus, in vndâ peribis.

I A B E L

Lamechi Filius.

PROSOPOPEIA.

Viator,
Bene mihi precare ſi malus es.
Ego Lamechi primigenius, ſed Patre peior,

De

De malis benè merui.
Nam cum Cœlo teſte viuerent impij,
Nec vlla ſceleribus daretur latebra;
Pellicea primus tentoria prætexui,
Quæ Cæli conſpectum raperent.
Debet igitur impietas mihi, quòd Cæli oculos fugit.
Citiuſque adulta, quia inulta,
Nec Patre caruit, nec Patriâ:
Et ſub Ouillis pellibus latitarunt Lupi.
Sed maius aliquid merui.
Nam cùm auitum crimen aratris luerent homines,
Sepulcro proludentes in ſulco;
Tam improbæ ſeruituti
Vicaria Boum colla ſuccedere coegi;
Hominum iugum remolitus in Bruta.
Felici ergo talione,
Peccarunt Iuuenes, plectuntur Iuuenci.
Nec tardis modo Armentis impoſui.
Nam quod ferox Equus Equiti ſeruit, meum eſt munus.
Illexi oblato fræno ieiuna Quadrupedis ora.
Ille, vt ignota xenia ignarus hauſit,
Totam vorauit ſeruitutem.
Iraſcitur iam rabidus,
Et ſpumæ liuore exóſas inquinans phaleras,
Vndante collo ſubrigitur:
Ac terram ſcrutante vngulâ, me quærit.
Seruit tamen ingratijs;
Suoſque Domino commodat pedes.
Quanta mihi debeas, Viator, vides.
Equum verte, ne Tumulum euertat.
Nam qui Cælum ſpectare nolui,
Parum egi, ſi à Cælo ſpector.

IVBAL

I V B A L
Lamechi Filius.

N Æ N I A.

Fingite luctum ridentes Præficæ:
Talemque Næniam exibilate.
Iaces ah tandem, ac taces,
Modulantium Chorâge Iubal.
Dediſti tuæ voci pœnas.
Nam exiguum ſpiritum quo vita ducitur,
Tu primus frangere auſus ad melodiam,
Spiritum ſimul emiſiſti, & amiſiſti.
Conſenſere Aſtra in tuos obitus.
Tu enim Cæleſtis Harmoniæ ſectatus imaginem,
Sacrum Planetarum concentum furatus,
Diuorum delicias Mortalibus propinaſti.
Poſcebant mutæ Animantes ſuo de tortore ſupplicium.
Tu enim primus Teſtudinem, anguem innoxium,
Portatili ſuâ domo eliminaſti;
Vt Harmoniam Angui nocentiorem,
Vacuâ illâ in latebrâ conderes.
Tum ſecta Pecudum viſcera
Imparibus diſcreta numeris tetendiſti;
Vt pollice verberata, aures mulcerent.
Vah Ingratus Paſtor!
Qui greges in cythara equuleo mortuos torques;
Et inter tormenta canere iubes.
Crudelis! vt lætos ad Agnorum gemitus,
Choreas ducant Paſtorum chori,

Agnorum viſceribus ludis.
Malè tibi ſit Iubal,
Qui tam dulci peſte
Aures afficis, vt inficias animos.
Latet inter cytharæ fides Cupido infidus;
Qui canoris imbellium pecudum neruis
Feroces Hominum eneruat Spiritus:
Et arcu eodem
Chordas ferit, & corda.
Ridet interim furtiua Mors,
Quæ dulces inter modos
Inauditum ſecuriùs explicat pedem;
Et læta meditantes letho préuenit.
Stabis æternum exemplum, Iubal.
Tibi iocoſa Lyræ fila pulſanti,
Tenue vitæ filum Fata ſuccident.
Carebis funebri luctu lætitiæ author.
Et qui flebili Seculo non fleuiſti,
Extinctus ridebere.

T V B A L
Lamechi Filius.

HYPOTYPOSIS.

Ex aliâ in aliam vocaris muſicam, Viator.
Auras plectro demulſit Iubal:
Aures malleo Tubal obtundit.

Ille

Ille tibiæ repertor, hic gladij.
Vtrumque noris ab vno ſatum Lamecho.
Nam effœminatus, ac ferus Pater,
Titulum diuiſit Heredibus.
Hinc alter effœminatur ad cantum;
Alter efferatur ad arma.
Dubitas de Magiſtro?
Cerne tam diræ artis rudimenta,
Dices tam bonum ingenium à malo Genio.
En vt ipſo propè de Tartaro
Vulnificum ferrum ſcrutatur veneficus.
Vides, vt ſibilantes circùm caminos
Fumoſus curſitans Faber,
Anhelantes agitat folles;
Qui toties animati & exanimes,
Alternum ſpiritum flammis inſpirant?
Illic crudus Artifex ferrum coquit;
Flammis domitum malleo cruciat;
Et ferro ferrum flagellat.
Quæris cur tam ferum ſit ferrum?
Suas in nobis vindicat plagas;
Et vulneribus eruditur vt vulneret.
O diræ vitæ faſtidia!
Breuem vitam fecit Natura,
Breuiſsimam culpa, Ars nullam.
Inuentus eſt Caini Nepos, qui Caino inuidiam demeret:
Ille mortem vocauit, hic alas addit:
Ille in Campum duxit, hic armat:
Ille fecit vt mortalis mori poſsit,
Hic vt nemo viuus ſecurus viuat:
Ille vnum occidit, hic quantos?
Quoties quiſque ferro cadet, in hunc clamabo,
Ferreus erat, qui ferrum reperit.
At malo tuo malam artem exerces Tubal.

Ferrum cudis, ferro cades.
Parricidam feciſti Patrem;
Cadéris à Patre.

SETH
Adami Filius.

SIMILES.

Hactenus praua germina.
Nunc ſacra, & duratura.
Mala tempora melioribus penſantur.
Quicquid Adamo ſuſtulit Cain, Adamus orbi reponit.
En geminum cum Abele Sethum.
Idem, & alius ab eo eſt.
Eadem frons, Religio eadem, idem Animus:
Iunge nomina, totos iunxeris.
Itaque ſero partu fœcunda Mater,
Duos peperit in vno, vel bis peperit eundem.
Non perijt Abelis innocentia, ſed deſúltauit in Fratrem;
Diceres tam grandem animam,
Non vno contentam corpore, gemina impleuiſſe,
Aut geminandæ Parentum voluptati,
Bis natum eſſe vnum.
Nec in vno quidem ſtabit.
Exibit generis inuicti Linea nobilis;
Et Patria virtus ſemel agitata,
Aget ſe in ſuccidaneos Heróas.

Felicio-

Felicioribus illi terram aratris beabunt:
Gregibus ac Regibus leges ponent:
Ingenuas artes, ingenio extundent:
Templa Deo, Templis Vates vouebunt.
Décidet paſsìm execranda Fratricidæ propago,
Et Abelis nitorem
Irrupta Sethi Gentilitas diù retinebit:
Merſoque Orbe, ſola enatabit.
O quæſtuoſam Caini inuidiam!
Dum Virgunculum perdit, fœcundum facit:
Et vnum metendo, innumerabiles ſerit.
Sic profuturus ſemper noceat liuor.
Timebit Orcus feracis exemplum vulneris.
Cum Dei Filium occídet,
Tertium Abelem;
Fertili ſanguinis elemento innumerabiles gignet.

E N O S
Sethi Filius.

E N C O M I V M.

Enoſſi verò laudibus nil potius addiderim,
Quam quòd ignotum Dei Nomen,
Sub mortales aures primus attulit.
Nil maius dici potuit, neque breuius.
Tanta iſta virtus, vt abdiderit reliquas.
Interprete nimirum, ac ſequeſtre vocabulo,

Cum

BIBLIOTECA ...

Cum Empyreo commercia nexuit.
Vt tam facile ſit Deum rogare, quam vocare.
Tempeſtiuo igitur officio,
Poſtquam Homines alloqui deſijt Deus,
Hic Homines docuit cum Deo loqui.
Nec leuius arrogatum Numini decus.
Nam cùm ignotus Deus omnia noſceret;
Magna ſpargebat munera,
Sed vel ingrata, vel ingratis.
Suſpectum enim beneficium eſt ab ignoto.
Primus itaque Nomenclator Enos,
Diuinis actis Nomen inſcripſit:
Et Hominum authorem Hominibus authorauit.
Excepere dulciſſimum Nomen Cœlitum Chori:
Et Sanctiſſimis partum labris,
Inter aurium cunabula verſauere;
Arriſit amico vocabulo placidius Cælum:
Et labentes ſoni reliquias
Lambentes Auræ collegerunt.
Iuere in plauſus canoræ volucres:
Et ſcribendo Tetragrammato,
Suas certatim pennas pararunt Cychni.
Ipſas adeò Tartari latebras
Magni Nominis Echo perſonuit:
Atque ingens veluti globus
De fulminali machinâ eliſus,
Trepidas Eumenides, conſternataſque confecit.
Quæris quid authoramenti retulerit Enos?
Idem accepit quod dedit:
Homonymos enim cum ſuo Numine,
Deum appellauit, Deus eſt appellatus:
Aras poſuit, impoſitus eſt Aris.

CAINAM

CAINAM

Enoſsi Filius.

MALALEEL. Cainami Filius.

OPPOSITA.

Cainamus & Malaleel.
Ignotæ Virtutis, non ignoti Virtuti;
Parem pietatem in nomine diſpari præſeferunt.
Nam Cainam lamentabilem gemitum,
Malaleel lætum Numinis laudatorem, ſonat.
Optimo nimirum peſſimoque Seculo,
Certabant paria Virtutibus Vitia.
Hinc Religioſa Sethi poſteritas,
Illinc nefanda Caini genimina,
Procacitatem Modeſtiæ,
Sacrificijs ſacrilegia coæquabant.
Itaque Hominem inter Homines nullum inueniſſes;
Sed vel Angelos, vel Belluas;
Aut Arâ dignos, aut Harâ.
Adeò mortale Genus,
Vel extremos Numinis amores,
Vel extrema odia promeritum,
Voluptati, & mœrori
Parem materiam diuidebat.
Diuiſit proindè officium pietas:
Geminoſque Myſtas initiauit;
Quorum alter luctu, alter cantu litaret,
Sile iam, Græcia miratrix,
Demócriti, & Heracliti diſparem Genium.
Poſſum

Poſſum melius par, diuino de autographo promere.
Nam Cainam lugendo, Malaleel canendo,
Nouem Secula confecere.
Ille oculos luctu, hic laudibus fauces attriuit:
Et antiquam animam
Alter effleuit, alter efflauit.
Diutius tamen vixit Cainam:
Nam Mortalium lætitiæ ſuperſtes eſt dolor.
Denique à Cainamo Malaleel eſt ſatus:
Vera quippe voluptas, lacrymarum eſt proles.

I A R E D
Malaleelis Filius.

EXPOSTVLATIO.

Eſt quo tecum expoſtulem, Fama;
Quæ tot prædita linguis, quot plumis,
Circa Iaredi laudes implumis es, & elinguis.
Nam præter annos ac Prolem, nihil admodum pangis.
Non annis viuunt Mortales, ſed factis.
Tu Iaredi annos prodis, facta perdis.
Quid eſt hoc aliud quàm occidere mortuum?
Fallor.
Authoritatem ex ſilentio quæris.
Ad laudum metam de compendio perueniſti,
Dum Iaredum Enoci Genitorem vocas.
Non poterat intempeſto Seculo tam bonus educi,
Niſi ex optimo Patre.

Quàm

Quàm magnum hoc fuerit, docuit mora:
Atauus enim eſſe poterat cùm Pater eſſe cœpit.
Vt non mireris tàm ſenili ingenio Puerum.
Nemo ſeriùs Prolem habuit;
Nemo enim diuturniùs erat habiturus.
Feſtiua non ſunt, quæ feſtina.
Decennio parturit Elephas, ſed Elephantum.
Celeres partus velut ſibi præreptos, citò reuocant Fata.
Tanti erat igitur nouem Secula meditari,
Vt talem ſobolem de ſuo fingeret exemplo.
Omnium vero ſapientiſſimè,
Quòd vix editum, Aris admouit.
Nouum fœnoris genus, Deo fœnerari:
Dare quod acceperis,
Vt luculentius recipias quod dederis.
Nam qui mortalis dedicatus eſt Puer,
A Morte eſt manumiſſus.
Potes iam tu ſecurus eſſe de Filio, de te Filius.
Vtrique bene cautum:
Neuter ſuam flebit orbitatem:
Tu Filio ſuperſtes eris, Filius tibi.

ENOCH

Iaredi Filius.

CENOTAPHIVM.

Inanem ex auro Tumulum molire, Faber;
Et viuaci emblemate
Cæleſtem Hominem cæla.

D Infan-

Infantulus fingatur, Aris non Cunis reptans.
Septimus ab Adamo natus, Deo deſtinatus;
Vt in Septimo quieſcat Deus.
Iam adultum ſolitudini affinge,
Vt honeſtæ legationi decoros comparet cultus.
Aureo ſqualore lepidam maciem dita;
Argento lacrymas imitante:
Vt Pœnitentiam, ignotum nomen,
Non tàm ſuadeat, quàm oſtendat.
Iam ſyluis digreſſus,
Laſciuos doceat Cainitas
Cæleſtem vltionem præoccupando vitare:
Ac delere lacrymis ſcelera, ne diluuio deleantur.
Heu tardæ Mortalium mentes!
Incredulos monet, non mouet;
Ac flenda vaticinans, ridetur Vates.
Nimirùm, præcipites lentam vltionem non timent:
Ignari grauiſſima quæque lentè ferri.
Ergo feliciori legatione ad Sethigenas miſſum,
(Quos in Angelos vertit;)
Ab Angelis in ſublime raptum ſculpe.
Num liquidum aera, num ætherem purum potiatur,
Nondum liquet.
Hunc vtique alicubi ſculpe,
Vbi extra Mortis iacula Mortem rideat;
Et viuis egreſſus, mortuis ſuperſtes,
Solus ſibi Phœnix, iuuenile ſenium trahat.
Quid agat dubitas?
Orbis ſpectator, Orbi ſpectaculum parat:
In Pſeudochriſtum pro Chriſto velitaturus.
Bellabit contra rebellem,
Et peremptus perimet peremptorem.
Hæc vbi expreſſeris,
Breuem Tumulo Epigraphen fige.

Enochus

Enochus hic non iacet.
Cum iacebit, omnes iacebunt.
Fleas, Viator, antequàm iaceat.

MATHVSALES
Enoci Filius.
LAMECH, Mathuſalæ Filius.

EVCHARISTICON.

Vobis verò inclyti,
Mathuſales & Lameche,
Humana plaudant ingenia;
Qui diuiniſſimam Artium Aſtronomiam Cælo deuocaſtis.
Nitebant ignita illa Sidera, & ignota.
Clariſſimus ille Populus,
Tenebrionum more per noctem bacchari videbatur.
Neſciebant tempeſtates cui gratias haberent Aſtro.
Terrebant rudes ridenda Lunæ deliquia;
Non terrebant comatæ Cœli Furiæ, Cometæ.
Ibat immortale Lumen à caduco indiſtinctum;
Et mediaſtini Vapores
Inter Stellarum Patritios numerabantur.
Omnia dixiſſes errantia Sidera,
Non incedere, ſed exulare.
Omnia caduca:
Die pereunte naſci, naſcente perire:
Totum denique Cælum Oceano tumulari.
Sic improuidis vita carpebatur:
Et aſſiduas Planetarum lucubrationes inertiſſimi ſpectabant.

 Homi-

Hominum incuria, Aſtrorum erat iniuria,
Dùm nomine carebant, vt patriâ.
Vos itaque Cæli Filij;
Stupore duce (qui optimus ignorantiæ comes)
Profanis impermiſſa penetralia rimati,
Cæli oculos Mortalium oculis oſtendiſtis.
Cœpere muta illa Sidera, deprehenſi Próthei,
Suorum curſuum aperire conſilia:
Et obſcuræ temporum leges,
Admotis Facibus legi.
Paucis ante Diluuium Seculis
Nata ſunt Aſtra, quia nota.
Sapuit Orbis cùm ſenuit:
Cælum noſci cœpit, cùm iraſci:
Vt diſceret Genus humanum quid amitteret.
Denique pereunte Mundo, natæ ſunt Muſæ;
Quarum prima fuit Vrania.
Vos verò Cæli Intérpretes,
Paucis ante Diluuium Solibus obijſtis;
Tempeſtiuo perfugio in Cælum recepti.
Quaſi Homines circumuenire non poſſent Stellæ,
Quandiù Stellarum amici viuerent.
Omnium tamen ætates euiciſti Mathuſales.
Longiore dignus Seculo:
Niſi quæ procùl de Sideribus coniectaueras,
Propiùs diſpicere maluiſſes.
Detulit fatali Nauigio vtriuſque reliquias Nauclérus Noe.
Tutiſſima prorſus Nauis:
Cui magneticam pixidem ſacra ſupplebat Vrna,
Oſſa gubernaculum, ſaburram Cinis.
Suis igitur grata Vindicibus occurrat Vrânia.
Muſarum Parentibus parentent Muſæ.
Vos Hominum linguæ in Cælum tollant,
Qui Hominum oculis Cælum obtuliſtis.

MVN-

MVNDI ADOLESCENTIA, MILITES.

NOES
LAMECHI FILIVS.

Chriſti | linea.

Cham. — Sem. — *Iaphet.*

Nembroth. — Arphaxad.

Salem.

Heber.

Phaleg.

Reuus.

Sarag.

Nachor.

Thares.

Loth. — Abraham. — *Lothi Vxor.*

Iſaac.

Iacob.

Tribuni duodecim.

NOES
Lamechi Filius.

ANATHEMA.

Adeſdùm, Viator.
Quam cernis Tholo ſuſpenſam Trabem,
Votiuum inuictæ Nauis fruſtulum eſt;
Quæ nec velo acta, nec remige,
Semel omnes Mortales in Orbem nouum traiecit.
Miraris? Maiora audies.
Mali amores bonos mores infecerant:
Ætatem vitijs anteuerterant homines,
Nondum adulti, iam adulteri.
Argumentum deformitatis erat pudicitia,
Non pudicitiæ deformitas.
Non diligenti manu mittenda erant Fulmina;
Quàcumque caderent, in ſceleſtum caſura.
Eò denique ſorduerat Tellus,
Vt dilui non poſſet, niſi Diluuio.
Vnus in corrupto Seculo integer eſſe auſus eſt Noes:
Vt ſcias, magna inter Vitia
Magnæ locum eſſe Virtuti.
Hic fruſtra auditus vindictæ Præco,
Malè feriatos diù terruit,
Serò ſupplices futuros in ſupplicio tam ſero.
Itaque deſperatâ Cæterorum ſalute, conſuluit ſuæ.
Nam Protofabro Numine,
Vt ineluctabile Vndarum obſidium eluctaretur,
Arcam pro Arce molitur.

Ibi,

Ibi, ſanctâ cum Coniuge, Liberis, Nuribus,
Nouus at nauus abditur Nauta.
Vide quàm mala fuerint tempora:
Totam Orbis pietatem trabs vna ſuſtinuit.
Ibi, diuino delectu, Animantium viuarium fecit:
Vt reliquæ cum Hominibus perirent Feræ,
In quarum ingenia tranſierant Homines.
Increſcunt vndecunque ferales Vndæ;
Defluunt, ſuperfluunt, circumfluunt.
Vt Orci mancipia plectant, Maria emancipantur:
Vt pereant Homines, tabeſcunt nubes:
Vt terras obruat, Cælum ruit.
Sorbentur cum Gregibus Populi;
Rotantur cum Populis Vrbes;
Interit cum Vrbibus Orbis.
Ne quid inultum viuat, aquæ plectuntur quæ plectunt:
Nam Maria ipſa in Diluuio pereunt,
Dum ſua nomina amittunt.
Quale ſpectaculum, ſi ſuperfuiſſent ſpectatores?
Sola hæc indomitum Oceanum inſedit Machina,
Alterius Orbis ſpem claudens.
Luſit annuo in naufragio centenaria Nauis,
Vnica in Salo Salus:
Donec, quæ omnia merſerat, emerſit Terra;
Et ſuffocatis flagitijs, Orbis reſpirauit.
Itaque ſpeculatrice Columbâ, pacis internunciâ;
Omnium Hominum Portitor Noes,
In Orbem alium deſcendit.
Prodiere abdita illa meliorum Gentium exemplaria.
Feræ ipſæ, humano ex contubernio, minus feræ,
Suis ſaltibus redditæ.
Tum ex Arcâ ad Aram procedens,
Verus Deucalion,
Ætatis primæ poſtremus, ſecundæ primus,

Victi-

Victimas pro naulo ſoluit:
Et hoc Ratis reſiduum pro Anathemate ſuſpendit.
Diſce Viator; immerſabilis eſt vera Virtus:
Medio in Ponto Portum inueniet.

C H A M
Noe Filius.

D I R Æ.

Voueo te tuis Manibus,
Nauale mancipium Chame:
Cui prouida Fata,
Calidum nomen pro ſtygmate inuſſere.
Quid enim Chami vocabulum, niſi ardor impurus?
Apage in Arcam illam dignior Ferarum conuiua.
Quamquam fœdior nulla Bellua
Natante illo e ſtabulo prodijt.
Nam illa incluſæ caſtimoniam ſeruarunt,
Tu ipſo in Salo ſalax:
Vel in Arcâ ſolutus:
Sanctiſsimam illam Salutis onerariam
Laſciuo concubitu polluiſti.
Nec ſola hæc tua probra.
Primam Vindemiam dedicauerat Noes;
Vt triſtem aquarum memoriam vino reſtingueret.
At indoctus adhuc lymphantem Bacchum mulcere lymphis;
Qui de Oceano ſiccus emerſerat,

Fecit

Fecit in cratere naufragium.
Robuſtior quippè vini vis,
Effœtum Senem proſtrauit, nudauitque.
Parum fuit nudaſſe;
Niſi proditorum pudor, pudoris proditor Chame,
Ad paterna ludibria Germanos conuocaſſes.
Tu ne igitur damnoſior, an Bacchus?
Ille Patrem ſpoliat, tu ſpoliatum oſtentas:
Vterque ingratus authori.
Furiæ te omnes, inſolentiſsime Puer,
Noua purgati Orbis macula;
Et vnicum Patris malefactum.
Meritò illa derides, quæ te genuerunt:
Hoc ipſo turpia, quia genuere tam turpem.
Vtinam oculis caruiſſes, aut linguâ.
Nunc verendæ nuditatis inuerecundus ſpectator, ac præco;
Dum tegenda & tacenda, nec tegis nec taces,
Nemo te protegat, de te nemo taceat.
Vereri incipies, quem deſinis reuereri,
Ibis impacto Genitoris anathemate,
Nudum & ebrium Germanis ergaſtulum.
Voto eodem Filios gignes, ſed ebrios.
Nepotes habebis, ſed nudandos.
Nam Palæſtinâ & Aſsyriâ purpurâ exuti,
Fabulam dabunt quam rides.
Quin fœdo eodem ſemine progeniti Æthiopes,
Impuriſsimi ardoris tui affricti fumo,
Mores tuos de ſuo colore teſtabuntur.
Nec in Parentis arcanis tua ſtabit curioſitas.
Nam præſtigioſus Inferorum ſcrutator,
Barbaro Nomine Zoroaſter,
Magicas peſtes Orco euocabis;
In Orcum reuocandus:
Ex Vndâ ſeruatus ad Flammas.

Dediſce, Viator, mala culpare Tempora.
Semper ſibi Orbis conſtitit.
Ter ſi Diluuio mergatur,
Ter emerget impurior.
Vitia erunt donec Homines.

NEMBROTH
Chami Nepos.

DIGRESSIO.

Aliquid extra orbitam
De Nembrotho leges, Viator;
Ne malis artibus partum pereat Nomen.
Magnæ etiam infamiæ debetur æternitas.
Hic inter inhumanos immanis,
Tàm corporis, quàm ſcelerum mole Terram onerauit.
Membra leges exceſſere, vt animum caperent exlégem.
Impotens igitur ſui quòd nimium poſſet,
Virtutem violentiâ violauit:
Et Aſſyriæ ſceptrum extorſit, vt torqueret Aſſyrios.
Itaque, non mirere amiſsum Imperium, impio commiſsum.
Minimum eſt Homines vincere, niſi Deum laceſſat.
Nam primus Idololatra, & Idólum,
Diuinos ſibi honores aſſeruit.
Debuerat ipſe Aræ admoueri, non ipſi Ara.
At Vulgo in adulationem prono,
Belus Iupiter dicitur, veriùs deinde Beelzebub.

Leui

Leui diſcrimine, Tyrannus colatur, an Dæmon.
Hinc leue nomen vt ſiſtat, marmori alligat.
Nam cruentis gladijs in ſcalpella verſis,
Suam lapidibus effigiem primus tradidit.
Hærente Naturâ inter imaginem & exemplar.
Niſi quòd mutuatis officijs,
Ipſe lapidi imaginem, lapis ipſi duritiam commodauit;
Et Imaginis Imago fuit.
Improſpera videbantur hæc ſcelera ſi perirent.
Ergo Turrim meditatur,
Quæ vltra Diluuij metum, ac Mundi metam,
Trophæa cum ſideribus miſceat.
Eò creuit impietas, vt condenda Solo Nomina, oſtendat Soli;
Et peccare iam pudeat, niſi peccet in Cælo.
Grandeſcit ſuis Authoribus ſimilis Machina;
Gigantum Turris, ac Turrium Gigas:
Quam inſiſtere ſperat, contra fulmina fulminaturus.
Sed ignauè ſuperbus Artifex,
Dum fluminum vires pauet, ad fulminum ſedes accedit:
Et patentiorem ſcopum exhibente magnitudine,
Vindictæ occurrit quam fugit.
Confuſis igitur linguis,
Ne creſceret Moles, obſtitit Cælum;
Vt decreſceret, inſtitit Euphrátes.
Vertitur ab imò compacta ſcopulis Babylon,
Non ſolidum opus, quia ſtolidum:
Vani Nominis fulcrum, nunc vanum Nomen.
Vno prodigioſa miraculo, quòd ruente Turri, infamia ſtetit.
Hoc te volebam parumper digredi: ad Chriſti Proauos redi.

SEM & IAPHETH
Noe Filij.

STATVÆ.

Effinge mihi, diuine Phidia,
Ingenuos Iuuenes duos,
Qui collectum humeris palliolum
In nudum Patrem auerſo vultu reijciant.
Ex vno gemini ſpirent lapide;
Vt cognatæ materiæ nexus, vnanimes fateatur, ac Fratres.
Tam Religioſum par Fratrum,
Nec Argi oſtendent, nec Athenæ.
Niuea Paros materiam dabit:
Vt notus marmoris nitor, nitoris arcani ſit nota.
Pudibundos volo, & attonitos.
Vis tales fingere? lapideos finge.
Nam magni pudoris anteſignanus eſt pallor, ſtuporis rigor.
Capitalibus verò literis hoc adijce Lemma.
Pijs Fratribus,
Semo & Iaphetho,
Paternæ famæ tutelaribus:
Quòd Parentis nuditatem profanis oculis verberatam,
Honeſto pallij oppoſitu ſanctiſsimè prætexerint:
Et infami deriſore obiurgato;
Infamiam ſui Seculi deleuerint:
Ac per ſuos etiam Nepotes,
Impuris Chami Nepotibus,
Tranſcriptæ impudentiæ mulctam irrogarint.
Ob eamque rem munerati,

Prò

Prò iniectâ veſte, regiam Chlamydem receperint:
Quot Filios tot Reges,
Orbis vniuerſi Regionibus diſtribuerint:
Alter Hebraorum, Romanorum alter Parens,
Hebraica Romanaque Eccleſia Protoparentes extiterint:
Humani demum Generis Seruatorem
Progenuerit alter, alter coluerit.
Terrarum Orbis vniuerſus,
Proſpera Pietatis Imagine in exemplum datâ,
Lubens gratuſque gratulatur.

ARPHAXAD

Semi Filius.

SALEM Arphaxadi Filius.
HEBER Salemi Filius.
PHALEG Heberi Filius.
REVVS Phalegi Filius.
SARAG Reui Filius.
NACHOR Saragi Filius.
THARES Nachoris Filius.

CATALOGVS.

Quicquid ſexcenti Soles dedére Sanctum,
Catalogus hic dabit:
Reliqua deuorauit obliuio.
Seruari debuerant germina, Seruatorem germinatura.
Hæc

Hæc illa renouati Orbis innocentia
In Arphaxado, Salemo, atque Hebero;
Qui ſuos ſibi montes pro metâ poſitos rati,
Tamdiu curis, quamdiu curioſitate, vacarunt.
Itaque ſuorum litorum cunabulis appoſiti,
Vbi naſcebantur, creſcebant;
Vbi creſcebant, denaſcebantur.
Hoc beneficio Diluuium profuit,
Quòd erectis montibus, ambitionem circumſepſit.
Sed nimirum, bonis ſtirpibus agnaſcuntur ſtolones.
Creuerunt Chamitarum corpora animis maiora;
Nam peſſima ſtatim adoleſcunt.
Creuit proinde ſpatij neceſſitas, & imperij fames;
Finitimique vocabuli authoritate,
Ius & Vis pro eodem accepta.
Tunc orti legislatores, cùm mortuæ leges:
Tunc ſcripta Iura, cùm proſcripta Iuſtitia.
Hinc nata Militaris diſciplina, Ars moriendi.
Eòque inſolentiæ ventum,
Vt glorioſius haberetur Cælum aggredi, quàm mereri,
Ac Deum adoriri, quàm adorare.
Obſtitit Numen audacibus cœptis,
Faceto & inſigni commento:
Dum patriam Hominum vocem
In ignota comminuit idiomata.
Tyrannidis miniſtra lingua eſt:
Hanc Deus multauit, cùm mutauit.
Soluitur enim mala Reſpublica, cùm diuiditur.
Profuit hoc tamen Orbi ſupplicium:
Dùm enim repentè Barbari,
Tot inter linguas viderentur elingues;
Inutili iam conuictu,
Inhoſpitum hàc illàc quæſitarunt hoſpitium.
Diſtributa ſunt igitur cælitùs exilia quæ colerentur.

Quâ

Quâ neceſſitate
Naues, mobilia Mortis domicilia, compactæ.
Hinc Maria Monſtris, Syluæ Feris, ereptæ.
Deníque vnâ ex Chaldeâ
In Regiones omnes traductæ Coloniæ;
Et animatus eſt Orbis.
Solus Heberus, Hebræorum Pater, & Iſagógus,
Patrium Solum, vocemque retinuit;
Et in pectoris ſacrario,
Natale idióma, ad diuini oris Oracula conſeruauit.
Natus Hebero Phaleg:
Cuius nomine linguarum diuiſio memoriæ conſignata.
Succreuerunt Reuus, Sarag, Nachor, & Thares:
Quorum laudes ſiluit Moſes,
Ne magni Abrahami laudibus obſtreperent.
Itaque de Abrahamo vt loquamur,
Cæteri ſileantur.

ABRAHAMVS
Tharæ Filius.

NARRATIO.

Abrahami geſta narro, Viator audi.
Hic in Chaldeî natus,
Cùm inter Siderum cultores, Authorem Siderum coleret,
Patrium Cælum amittere maluit, quàm adorare.
Profugus igitur & palabundus,

Vt

Vt famem auerteret, propè famam euertit.
Nam Coniugis ſpecies Abramo periculo fuerat,
Niſi Abrami ſolertia, Coniugi ſaluti fuiſſet.
Vſque adeò mala ſarcina eſt pulcritudo.
Eò igitur perfugiens, vnde profugerat;
Ex Ægypto in Cananitidem redux,
Aram poſuit, quietis arrham.
Lothum habuit Fratris Filium;
Cui, permixtis diuitijs, commercia nexuit.
Societate creſcunt opes; ſed opibus decreſcit ſocietas.
Creuere cum prædijs famuli, cum famulis rixæ.
Nec geminum Solium, vnum capiebat Solum.
Itaque cùm affinitas confinium non pateretur,
Terram partire maluerunt quàm corda.
Sed hæc humanarum rerum neceſſitas;
Sociata augeri, aucta diuidi, diuiſa perire.
Ergo amœniſſimam Pentapoleos Regionem
Tyranni quatuor populantes,
Lothum abducunt.
Perierat Loth, niſi Patruum habuiſſet;
Qui Seruis trecentis ſub vexillum collectis,
Tot Hoſtias, quot Hoſtes iugulauit.
Quis iam trecentos narret Lacónes,
Qui non ſe numerant, ſed æſtimant?
Plus egere Abramo duce totidem vernæ.
Vnam illi repreſſere aciem, hi quatuor oppreſſere.
Adeò facilè militant, qui Deum habent commilitonem.
Sic inter Mortales Abram floruit, ſed mortalis.
Infelix erat felicitas, quæ non habebat Hæredem.
Nam, vanâ Nominis illecebrâ,
Abramus erat, non Abramus:
Pater videlicet, ſine prole.
Erogare illi omnia noluit Deus,
Vt aliquid eſſet quo Deum rogaret.

Rogan-

Rogando, Iſmaelem orbitatis ſolatium, ex Ancillâ ſuſcepit.
Sed nondum ſatis.
Inuidioſa erat Coniugis ſterilitati, Ancillæ fœcunditas.
Liberis egebat tanta Fortuna, non Libertis.
Itaque, vt nihil iam à Naturâ deſideraret,
Nihilque Naturæ deberet,
Rogando, de ſterili Coniuge Iſaacum ſuſcepit.
Sed carò emit tam carum pignus:
Ipſum quippè ſenectæ gaudium,
Suâ iubetur dexterâ iugulare.
Lucroſo nimirum periculo.
Nam pro ſobole oblatâ, ſtellarum numerum æquaturus,
Ex Abramo fit Abrahamus:
Ex inani Patre, multorum Pater.
Quæris quàm magnus fuerit?
E ſinu metire.
Omnes probos gremio excipit.
Exceptos omnes, Beatos facit.

L O T H

Abrahæ Fratris Filius.

TOPOGRAPHIA.

Sulphurea, Viator, quam cernis Lacuna, Pentapolis fuit.
Quinque olim Regibus beata ſedes:
Nunc fumoſum famoſi Cupidinis buſtum, ſuas faces experti.
Inuerſis huius ignibus reſolutæ nubes,

Imbres in flammas verterunt.
Vt contra Naturam laſciuitum non dubites,
Naturæ legibus ità peruerſis.
Nam contra Naturæ inimicos, inimicæ fœderantur Naturæ:
Ignis, & Imber.
Sic flendos inter luſus,
Igneâ procellâ afflati Ciues omnes,
Præposterè arſerunt, vt amarunt.
Imo, geminato miraculo,
Ignis ex aquâ fluxit, mox aqua ex igne.
Ambuſtam quippe Regionis faciem
Pigrum deleuit Mare; verò nomine Mortuum;
Cocyto ſimile, vnde orta Venus.
Ita profanæ Vrbes, poſt incendium naufragæ,
A Vulcano mortem, à Neptuno tumulum habuere.
De more;
Nam Cupidinis flammas, lacrymarum ſequuntur vndæ.
Nulla igitur hic Ceres, nec Cereris Comes:
Caſſa tantùm fruges,
Et poma præſtigioſo colore blanda,
Experientium fauces putri eludunt fauillâ.
In exemplum Voluptatis, quæ foris nitida,
In pœnitendum mox cinerem vaneſcit.
Lætior illa Inſula, Lothi ſedes ac domus fuit.
Qui ſolus æruginoſo ſeculo purus, igne non eguit:
Soluſque ſuperfuit incendio.
Hunc ſuaui cum Vxore, ac Gnatis duabus,
Angeli de Hoſpitio grati, vindicauere.
Lege datâ, ne Patriam à tergo reſpicerent.
Adeò diuina iudicia humanis oculis interdicunt:
Vel auerſa Venus miſerationem demeretur.
At Fœminæ illiciuntur vetando: augente voluptatem periculo.
Curioſior Lothi Vxor, eliuo in iſto reſtitans;
Dum ſe vertit, in lapidem vertitur, ſalſum.

Digna

Digna ſigillaria, quæ inſulſis mittantur.
Hoc in Monte, abſtruſus reſpirauerat Loth.
Filiarum comitatu, Vxoris iacturam leuiente.
Sat felix, quòd cariora flammis exemerat:
Neſcius heu puellarum ſinu peiora incendia foueri;
Quæ diù clauſa, ruinam faciunt.
Hæ ſe Virorum generi ſuperſtites ratæ,
Virginitatis tædio, maternum Thalamum ſcandunt.
Nimirum, feſtiuæ hilaritatis ſpecie Genium ſoluturæ,
Pleniores calices Patri propinauerant:
Vt Veneri lenocinaretur Bacchus, & ignis in igne fureret.
Hinc nefandæ Bacchantes, ebrij Genitoris implexæ amplexibus,
Fœdis Liberalibus, fœdiora miſcent Floralia.
Oh, poſt illum Salem, adhuc fatuæ Sorores!
Debuerant Matri conformari:
Quæ niſi eſſet Statua, nunc fieret.
Verum eſt quod aiunt, lethalem floribus vitem;
Cum Virgineos necuerit flores.
Infelix Genitor, cui flamma ſeruatus?
Ignem fugit, & ſecum tulit in dolio.
Felix tamen, quod gemina inter ſtupra caſtiſſimus,
Saluâ honeſtate, Filias fecit Matres.
Nam clamdeſtino Vini philtro obſtupefactus;
Baccho, Nocte, Somno, ter cæcus;
Inceſtum furantes Filias non ſenſit.
Vt non abſurdè aſſeratur Somnus Paſiphaæ Maritus,
Cùm & inceſtificus eſſe poſsit.
Licet hoc etiam miraculis adnumerare,
Carneam Statuam, dormiendo gignentem.
Ergo vtraque concepit riualis Soror;
Et vtraque ſuum peperit Fratrem,
Quorum alter Moabitis, alter Ammonitis, nomen fecit,
Olim Iſacidis infeſtum Genus,
Quale tali thalamo ingignitur.

F 2 *Perge*

Perge Viator.
Citrà fabulam tres fabulas tenes,
Phaethonta, Nioben, Myrrham.

LOTHI
VXOR.

METAMORPHOSIS.

Quam ſtupes muliebrem Statuam
Tanto artificio fictam,
Artifice caruit.
Genita fuit, & ſine ſcalpello ſculpta.
Et, quod impenſiùs mirere,
Olim ſpirabilis, & loquuta.
Breui; Fœmina fuit:
Dicerem, eſt:
Niſi prodigium videretur,
Fœminam eſſe, & tacere.
Gorgonium vidiſſe illam putas?
Aut Ciconum fontem bibiſſe?
Erras: Se ipſa finxit.
Nam contra Diuinum præſcriptum
Dum Patriam ſpectat, ſe amiſit.
Sola igitur Mortalium, nec Imaginis egens, nec Sepulcri,
Ipſa ſuæ ſtupiditatis Imago,
In ſemitâ hæret:
Et in ſuâ Statuâ tumulatur.

Licet

Licet igitur intra Metamorphoſes numerare
Fœminam ex verâ fictam:
Imò nunc veram, quia fictam.
Nam quid in Fœminis videas, niſi fictum?
Itaque mentiri ſolita, ſeipſam mentitur.
Mortua Viuam ſimulat, vel Viua mortuam.
Magis mirere,
Quod inſulſa, ſalſum migrauit in lapidem:
In ſale mortua, quo viua carebat.
Sic ſolent Fœminæ: ſapiunt cùm pereunt.
Ah fuge hunc Salem, ſi ſapis, Viator.

I S A A C
Abrahæ Filius.

TRAGOEDIA.

Adeſte Ciues.
In Monte Moriàh Tragœdia dabitur,
Cui nihil ſimile dedere Athenæ.
Idomenæus, & Agamemnon, fabulæ ſunt:
Et ſi confero, mihi frigent.
Protaſin aget Numinis Internuncius;
Qui Iſaacum patriâ iubebit dexterâ immolari.
Diſtrahetur infelix Pater inter Filij vel Fidei iacturam;
Aut incredulus futurus; aut crudelis.
Atque vt totas ærumnas ſecum tractet,
Ad ignotam procùl Aram peregrinabitur:
Vt ſingula per veſtigia gladium parans,

Locum

Locum omnem horreat, dum locum ignorat:
Toties enectus antequam necet.
Epitaſin aget Iſaacus;
Spes Patris, ac timor: Cæli munus, & muneris pretium:
Tot victimis à Patre expetitus, nunc Patris victima:
Quem Deus fœneratus eſt Puerum, vt repeteret Virum.
Vterque procedet ſuorum myſteriorum Sacrifer:
Hic ligna geſtans, quibus inardeat;
Ille facem, quam Poſteritati ſubijciat.
Nam totius Populi Caput de capite periclitatur.
Iam ad mœſtam Cataſtaſim venietur.
Hanc vterque perſoluet;
Dum Arâ poſitâ, compoſitâ ſtrue,
Diſcet Puer ad ſe pertinere illum gladium.
Ambigeres, flebilior ne Sacerdos, an Victima ſit.
Niſi quòd mollius eſt amanti,
Mortem impetrare, quàm imperare.
Iam in ore primo ſtat Anima:
Iam gladium alter, alter iugulum nudat:
Iam Morti acerbiſſimæ nihil deeſt,
Præter id quod Mortis acerbitatem adimit, Mors ipſa.
Sed Cataſtaſis horrorem læta excipiet Cataſtrophe:
Dum momento eodem,
Imperium Deus, ferrum Genitor, reuocabit.
Itaque ad fortunatum Rebeccæ connubium ſeruato Puero;
Fœdus Aries pro ſuccidaneâ Victimâ Aram imbuet.
De more Numinis, qui bonis minatur, malos perimit;
Sic Iſaacus iterum natus, Abrahamus iterum Pater,
Vterque Actor, corollam ferent.
Agetur Tragœdia ludis verè Olympicis.
Modos facient Cæleſtes Chori.
Spectante Cælo, Actore Homine, Authore Deo.
Qui veræ cædis progymnaſma, fictâ in cæde meditatus,
Eodem in Monte Filium immolando, Tragœdiam explebit.

I A-

I A C O B
Iſaaci Filius.

M O N I T A.

Habes, Viator,
Tot in Iacobo documenta, quot geſta.
Hic in ſterili coniugio diuinitùs impetratur.
Diſce per vota quærere quod optas:
Nam magnum aliquid porrigit Cælum, cùm flectitur.
Iam gemino tumente fœtu, Iacob optimus, Eſau peſſimus,
Feliciſſimam ſimul, & miſerrimam fecere Matrem.
Diſce quàm finitimum Virtuti ſit Vitium;
Cum Mali Bonis agnaſcantur.
Sed ò prodigia! Rixantur Pueri antequam prodeant;
Et gladiatoria Palæſtra vterus eſt.
Tumulus eſſe poterat, ſi magna odia poſſent latere.
Diſce quam præmaturè ſe prodant pupillorum ingenia.
Ergo ex pellibus in aciem deſcendunt: ex vtero in Orbem.
At primas obtinuit Eſau, hærente ad calcem Iacobo.
Diſce commune rerum fatum,
Vt dignitates indigni rapiant, non ſeruaturi.
Vagus enim Venator Eſau, rabidâ inſtinctus fame,
Flatulenta edulia Sacerdotio paciſcens,
Fit ex Dominò Verna,
Diſce quam ſtolida ſit improbitas:
Nam irretitus ſuamet arte venalis venator,
Cùm ad eſcam inuolat, libertatem amittit.
Conſpirauit in Iacobi gloriam
Matris acumen, & Patris cœcitas:

Dùm

Dùm Pius Impio ſimilis,
Paternæ dexteræ ſubrépens, Primatum ſubripit,
Et Eſau capitur; dum Feras capit.
Diſce tua iura ingenio promouere:
Humaniùs enim Mentis acie vincimus, quàm Ferri.
Iam Fratris iras vt fugiat Iacob, Patriam fugit:
Et ſolicitudines per ſolitudines mulcens,
Exitium declinat exilio.
Diſce quàm arduum ſit Fratres componere, niſi diuidas.
Magnus ex odio Iacobi labor; maior ex Amore.
Rachelis coniugium;
Vnam videlicet ſeruitutem, ſeptenni ſeruitute mercatur.
Diſce Amoris nequitiam, qui Sapientes dementat.
Impoſuit Iacobo Labanus,
Dum pro pulcherrimâ, lippam ſuppoſuit.
Bis igitur vt nubat, bis ſeruit:
Et liberos vt acquirat, libertatem amittit.
Diſce quid auaro fidas, ſi ſanguinem ſudoribus vendit.
Sed opportuna Soceri importunitas Genero fuit.
Nam ſterilem inuenit pulcram, deformem frugi.
Diſce humanarum rerum vices:
Spem fallit ſpecies, vtilia ſunt quæ vilia.
Infelix igitur Rachel; vt prolem pariat, vota concipit;
Felix niſi litaſſet.
Nam Animam ſimul, ac Beniaminum enixa,
Vitam amiſit, cùm dedit.
Diſce quàm noſtra nos prodat Cupiditas.
Perierat niſi páreret: perijt quia peperit.
Iam Natorum ac Pecudum Gregibus auctus Iacob,
Soceri auget inuidiam.
Diſce quàm magnum ſit infortunium magna Fortuna.
At malum malo mutatur,
Dum à Socero lapſus, in Fratrem relabitur.
Sed inter furem ac furentem medius,

Illum

Illum dolis vincit, hunc donis.
Diſce quàm ſecura munimenta ſint munera.
Nam ferro inuictos, auro vinces.
Vltima reſtabant tentamenta Virtuti.
Soceri aſtu, Fratris æſtu inconcuſſus.
Natorum flagitijs concutitur.
Cruento Ioſephi ſpolio deceptus,
Fictam cædem veris lacrymis luit.
Diſce, multiplici ex connubio plus doloris quàm ſolatij progigni.
Redijt tandem felicitas ſera, ſed ſeria.
Lætâ enim ac tragicâ agnitione;
Dum Beniaminum repetit, Ioſephum reperit.
Itâque inter Filios duodecim, oſcula & Animam diuidens,
Ingenti felicitati ſuccubuit.
Diſce Virtutis leges, Viator;
Verè vt gaudeas, diù lugendum.

TRIBVNI XII.

Iacobi Filij.

SOMNIVM.

Suauis futurorum interpres Somnus:
Vel Ioſepho ad Cælum rapto,
Vel Cælo ad Ioſephum delato,
Talibus Oraculis puerile pectus impleuit.
Huc nobilis infans.
Signiferum illum Orbem, Phœbi Phœbeſque curriculum, vide:

Vbi Aſtra duodecim, tempeſtates alternant.
Veſtræ familiæ vides Emblema.
Hic Signorum Princeps, ac vernæ fœcunditatis antiſtes,
Aureo vellere nitens *Aries*, te tibi oſtendit:
Cui Primigeniorum dignitatem
Naturâ negatam Virtus dabit:
Cùm ex famulo Princeps,
Ægyptum ditabis, ab Ægypto ditabere.
At ille toroſus, & aratro ſacer *Bos*,
Iſſachar eſt:
Qui oneris quàm honoris patientior,
Vectura victitans, iuge perferet iugum.
Iam *Geminorum* Fratrum nodus Beniamino aſtruit.
Vero Philadelphiæ exemplo:
Vnico tecum animo, quia ab vnico vtero.
Iam verò ſub æſtuoſum Tropici limitem
Refugus latibulans *Cancer*,
Nephtalis eſt, à recto retrogradus.
Nec ſeruile ingenium mirere, de Seruâ natum.
Cernis ſubinde iubatum radijs *Leonem*,
Magnanimum, victor, ſtrenuum caput?
Hæ Iudæ dotes;
Qui nomen Genti, ſceptrum Regibus, Meſſiæ natales dabit.
Virginem verò,
Soliuagum, ſeuerum, ſed caſtum Sydus,
Ad Leuim referas:
Quem pudicitiæ amor vltorem libidinis faciet:
Ac Tribu ſoloque dimotum, aris Temploque admouebit.
Danum æquiſſimum Iudicem, *Libra* præſagit:
Quæ noctem diemque, hoc eſt pœnas & præmia,
Pari lance ſuſpendit.
Cernisne *Scorpionem* illum truculenter blandum:
Ore innocenti, nocente cauda?
Simonis perfidiam notat:

Qui

Qui vel ſuo proditor nomini,
Paci verba, dexteræ telum aptans,
Credulo Sichem, citius iugulato quam iugato,
Nuptialem ipſam facem ſupponet.
Nec melius ex *Centauro* præſagium.
Hic humanâ ſpecie, equinâ laſciuiâ biformis,
Rubeno reſpondet.
Tantæ humanitatis, vt tuo funere pollui nolit:
Tantæ laſciuiæ, vt Patris thalamos vltrò polluat.
Æquè pius dum Fratres ſeruat,
Ac impius dum Fratres gignit.
Pari igitur præmio pœnâque dignus,
Primigenius naſcitur, Primigenia amittet.
Euge; fœdiſſimum *Capricornum* cum Gado conferas:
Deformes, ſed vniformes.
Nam Martis ille ac Maris turbator,
Campos cædibus, freta tempeſtatibus aſperat:
Hic, Sociorum quietem mouebit:
Ditiones ſeditionibus agitabit.
Contrà verò,
Regius hic Miniſter *Aquarius*, 'Azeri ſchema eſt;
Qui de gregali ad Regalem ſedem vocatus,
Regum animos tractabit, iras mulcebit.
Piſces demum, lubricæ Maris animæ,
Zabulonis ſortem pingunt.
Qui piſculentam ſortitus oram,
Diuitias ac delicias comparabit.
Hæc veſtræ Fortuna Domus;
Cœli Filia, Cœlo nixa, cum Cœlo duratura.
Quid enim Cœlum, niſi Myſteriorum Pictura?
Hæc vaticinatus Sopor, euanuit.
At experrectus Ioſeph,
Suo Somnio Fratres fecit inſomnes.

MVNDI IVVENTVS, DVCES.

I V D A S

IACOBI FILIVS.

Chriſti | linea.

Ex Laui.	*Ioſeph.*	Phares.	*Ex Dan.*	*Ex Eſau.*
Iudæ fratre.	*Iudæ frater.*	|	*Iudæ fratre.*	*Iacobi fratre.*
Moſes. *& Aron.*	*Ioſues.*	Eſron.	*Samſon.*	*Iob.*
	Gedeon.	Ramus.		
	Iephtes.	Aminadab.		
		Naaſon.		
		Salma.		
		Booz.		
		Obed.		
		Ieſſe.		

IVDAS

IVDAS
Iacobi Filius.

ETYMON.

Tertium vides Orbis Parentem, Viator.
Qui Fati conſilio nomen à Laude ſortitus,
Gerendorum præſcium, geſtorum pretium,
Id meruit adultus, quo donatus eſt infans.
Ergo ne ſilentium rapinæ damnetur,
Suum Iudæ Etymon pro præconio reſtitue.
Animum illum celebra magnum, ſtrenuum, iuſtum:
Qualem poſcebat Mundi Iuuenta.
Magnitudinis fuit,
Quod Patri ſe Vadem pro Beniamino deuouit:
Certus, aut raptum reducere, aut raptorem.
Strenuitatis, quod hoſtiles ſectas hoſtiliter inſectatus,
Bella exercuit prò venatu.
Iuſtitiæ, quod ignoti inceſtus ſe conſcium noſcens,
Breuem luxum diù luxit.
Has vt laudes vnico vocabulo conſtringeret Fatum,
Iudam vocauit.
Migrauit in Stirpem tanti Nominis teſſera:
Nam Iudæ Tribus, Tribuno ſimilis,
Iuſtitiâ, ſtrenuitate, magnitudine cæteras vicit.
Hæſit Nepotibus auita gloria pro ſtimulo.
Qui ne Nomini impares arguerentur,
Numini pares eſſe debuerant.
Eodem tituli augurio Regia dignitas fulſit:
Quæ Primogeniti annis debita, indebita vitijs,
A Ru-

A Rubeno ad Iudam, ab Euirato ad Virum, transfugit.
Adeo facilius eſt nanciſci Reges, quàm naſci.
Huius Imperio nullum maius.
Nam longâ perpetuâque Regum lineâ decurrens,
Denique in Dei humeris ſedit.
Ità Iudæ Solium fuit altius Sole.
Nec cæco Prouidentiæ myſterio,
In *Iudæ* Nomine infandum Dei Nomen inuenias.
Addito *Delta*, quod *Ianuam* ſonat.
Nam Diuinitati ad Mortales ingreſſæ,
Iudæa Virgo Ianitrix fuit, & Genitrix.
Quanta hæc Iudæ Gloria, quòd ſui Author Authoris,
Numen numeret inter Nepotes, & Iudæus dicatur Deus?
Sed, heu miſeræ vices?
Tanti Nominis laudem ſimile Nomen inficiet.
Surget *Iudæ* Antagoniſtes Iudas.
Hic Numen edet, ille prodet:
Sanctumque os putri violans oſculo,
Suummet Nomen contaminabit.
Dediſce Viator auitos iactare Faſtos.
Hominum eſt Virtus, non Nominum.
Nam totidem literis Meſſiæ Patrem appelles, & Parricidam.

I O S E P H
Iacobi Filius.

EVLOGIVM.

Dulces Rachelis primitiæ Ioſeph,
Vt primus euadat, vndecimus naſcitur.

Egre-

Egregium aliquid meditante Naturâ,
Quæ tot exemplaria delineauit, vt vnum abſolueret.
Paternæ virtuti, maternæ pulcritudini compar:
Vt impares Fratrum mores de ſuo Typo corrigeret.
In ſopore Vigil,
Pingente Somno, futuræ dignitatis expreſsit imaginem.
Sed periculoſa res eſt eminere.
Per cognatum liuorem
Viuus humatur, exhumatus diuenditur.
Infelix Puer,
Vel perimatur ne imperet, vel ſeruetur vt ſeruiat.
Bis infelix,
Ab Eunucho emitur, vt ſeruiat Fœminæ.
Ter infelix,
Purus impuræ ſeruit, ingenuus captiuæ:
Nam liberali Mancipij ſpecie Domina capitur.
Hic inhoneſtum thalamum fugit:
Sed voto repugnat forma, pudore aucta.
Itaque inuerecunda procaciùs proſequitur verecundum.
Hic Domino, quam Dominæ obſequientior, fugit.
Illa denique, impudentiâ impudicitiæ ſuffragante,
Arrepto pro Iuuene palliolo,
Indicium criminis inſonti obijcit.
Quid multa? fauor ſequitur ream, reatus inſontem.
Itaque liberalius ducens Ioſeph,
Seruili cómpede, quàm herili amplexu conſtringi,
Carcerem ſubire maluit, quàm mereri.
Sed Virtus quicquid intrat, condécorat.
Læta at mæſta ſomniante Pharaóne,
Vt ambages ſoluat, vinculis ſoluitur.
Anguem diceres per latebras tractum,
Vt exiret nitidior.
Ægypti Fata denuncians, Ægypto præficitur.
Nemo enim melius proſpicit malis, quàm qui proſpicit mala.
Itaque

Itáque ore affirmato, re firmato præſagio;
Nunc ferax, nunc ferox tempeſtas,
Septennem fertilitatem, ſeptenni ſterilitate deuorauit.
Nepos Nimirum Natura, cùm prodigit, décoquit.
Hinc optimus Promus-Condus Ioſeph,
Frumento grauidas Pyramides pandens,
Calefactâ annonâ promit, quod tepente condiderat.
Ita Ægyptiæ Pyramides, iam ſepulcra, mox horrea,
Ægyptios alunt quos tumulabant.
Tunc Aſiâ in Ægyptum emendicante,
Frumentatores Fratres agnoſcit Ioſeph.
Pia Fati Talione:
Vt ab eo vitam emerent, quem vendiderant.
Dulciorem tamen agnitionem ſimulato facturus iurgio,
Ceu furto deprehenſo, ceu fures comprehendit:
Pari violentiâ amorem pectore, carcere Fratres, includens.
Sed lubrica res eſt Amor.
Medullis coercitus, pupillas rumpit:
Cæcuſque per oculos viam rimatur.
Latas igitur liquatus in lacrymas Ioſeph,
Suis ſe proditoribus prodit.
Cœlum diceres illam Domum, Aſtris duodecim latam.
Sed ſine Sole, dum ſine Patre:
Qui demum accerſitus, totam Fortunam ſerenauit.
Omnia recuperauerat præter Patriam.
Huic oſſa legauit pro Oraculo:
Vbi, poſt obitum peregrinatus, tandem quieuit.
Semel mortuus,
Bis tumulatus,
Ter fletus,
Quater felix.

PHA-

PHARES
Iudæ Filius.

PRODIGIA.

Adoleſcens quem cernis, Phares eſt:
Matris inceſtu, Patris adulterio ſatus:
Parentum dedecus, Nepotum decus.
O Prodigium!
Duos fleuerat Viros, eoſque Leuiros Thamar.
Tertio deſponſa Fratri, & fraudata,
Ne orbitatem fleret,
Fraudulentâ libidine, ab Iudâ Socero Prolem furatur.
Nam pellax Pellex,
Proſtituto corpore, non vultu,
Filium concepit Mariti Fratrem, ignota Nothum,
O dirum Prodigium!
Obſcuri ſceleris palam conuicta Meretrix,
Accuſatore vtero, Socero Iudice, ad flammas trahitur;
Vt Veneris crimen Vulcanus plectat;
Et flammam expiet flamma.
Sed productis ſcortationis præmiolis,
Sigillo, ſudario, baculo;
Reum Iudicem conuicit Rea.
O implexum Prodigium!
Sanctùm adulterio miſceri, adulterio Sanctum gigni.
Imò vnico adulterio bis adulter Iudas,
Crimen geminat:
Quippè vnico inceſtu, geminos gignit.
O probroſum Prodigium!

Gemello inſtante partu,
Exertam Zaræ dexteram purpurâ diſtinguit Obſtetrix;
Purpuratam dexteram in vterum reuocat Zara:
Et poſterior Phares oritur prior.
O diuinum Prodigium!
Quid monſtri ferunt hæ vices?
An purpureum vinculum,
Vt Ægyptiæ captiuitatis omen, exhorret Infans?
An penitus in vterum reſilit,
Vt purpuream Regni Notam oſtendat Fratri,
Cui diuinæ Stirpis Authori debentur primæ?
An quòd Auroræ plagam ſignificet Zara,
Purpuream Auroræ Notam coruſcat,
Vt Solis inſtar procedat Phares?
An gemini Populi præpoſteræ notantur ſortes?
Nam qui legem prior accepit,
A legis actis manum retraxit.
O felix Prodigium!
Nemo vtilius peccauit, quàm Thamar:
Nam legitimâ areſcente Iudæ Prole,
Tota Iudæorum Regum Sylua
De ſpurio hoc Stolone propagatur.
Pio Prouidentiæ Conſilio:
Vt decolor Hebræorum purpura
Haberet vnde erubeſceret:
Et Regali Throno oppoſitus Thamaris Thorus,
Tyrannicum typhum excuteret.
O maximum omnium Prodigium!
Regia Chriſti Gentilitas hoc probro ſuperbit;
Et Virginei Partus Auiæ, iactantur inceſtæ,
Dum Chriſti Genitores ex Thamare dicuntur Nati.
Siue id augendo Diuinorum Natalium ſplendori:
Nam fœdiore in nebulâ clarior elúcet Iris.
Siue minuendæ ſeueritati:

Dum

Dum criminum Vindex criminoſos inuenit ſuos.
O læta Prodigia!
Abi Viator, & Spera.

I O B
Eſau Pronepos.

MONOMACHIA.

In Arenam, ò Ciues.
Gemini congrediuntur Athletæ,
Orientis alter, alter Occidui Solis Imperator,
Iob, & Dæmon.
Simplicem illum videbitis cum multiplici Hoſte pugnantem.
Illum ſemper eundem; hunc ſemper alium:
Qui formâ carens, formas alternat.
Sed proderit Iobo aduerſarij varietas,
Toties vnum triumphaturo.
En, mollium Sabæorum ſpecie ſimulatus Hoſtis;
Iobi Boues prædatur.
Hæc prima Dæmonis velitatio, Robur eneruare delicijs.
Sed irrito euentu,
In flammam mutatur flammarum hoſpes.
Et Cælo cadens, vbi ſtare non potuit,
Incendit quàcunque incedit;
Et paſcentes ouiculas igni depaſcitur.
Hinc Magicum Chaldæorum agmen mentitus,
Camelos cum Rectoribus corripit.

Suſtinet hanc iacturam diuinus Pugil,
Qui opibus impeditior quò ditior,
Æquè beneficum vocat Numen, ſiue opes afferat, ſiue auferat.
Sic prædonem angit, dum de prædâ non angitur.
Hactenus proluſit aggreſſor: iam propius.
Vt Regiam euertat in ventum vertitur:
Nil enim aulæ nocentius vento.
Omnes turbat hic turbo præter illum cui nocet;
Qui ruinas inter infractus,
Lætiore Cælo fruitur dum tecta ſubsídunt.
Sed maiores ciet lacrymarum nymbos hic ventus.
Dulcem Senis Sobolem inter epulas ruina ſépelit.
At faciliùs Terram mouet, quàm Iobum:
Qui ruente Familiâ, ſuſtinere poteſt orbitatem.
Spoliato quid ſupereſt? Vita.
Hanc Tortoris Imagine, cruciat, non rapit:
Vt intra corpus, & cadauer medius,
Iob vitam optet, vel Mortem.
Iob neutram curat.
Et ante Numen cadens, Æmulum ſternit dum ſternitur.
Debellauerat; niſi defeſſus Antagoniſta,
Deteriorem ſibi vicarium ſufficeret, Fœminam.
Viro igitur Vxorem delégat;
Quæ poſtremam ſuis malis imponere manum ſuadeat;
Et Mortem Morte anteuertere.
Beneficam crederes hanc Maleficam, niſi eſſet Vxor,
Cui luxus eſt, debili Marito carere.
Detrahit hanc Pietatis laruam Mariti pietas:
Ac linguam linguâ retundens,
Viuere mauult, inuiſus Coniugi ac ſibi;
Totieſque Hoſtem verberat, quoties ſpirat:
Et nihil amaturus præter Deum, Mortem etiam odit.
Nam poſtremis in malis,
Fortius eſt Mortem arcere, quam arceſſere.

Iam

Iam inter rapinas & ruinas nudus, palmam tenet.
Sed ipſam in palmam victus inuolat Damon:
Et vltimos conatus adhibet, amicorum probra.
Hi tantâ virtute amaris ſalibus reſperſâ,
Famoſis carminibus Victoris famam corrumpunt.
Habet hanc felicitatem nouiſsima calamitas,
Quòd inuidiam extinguit: hoc vno inuidenda.
Iob omnium miſerrimus, inuidos habet Amicos.
Nimirum Poetas:
Tam malè mordaces, vt vel vlceroſum mordeant.
Adeò inter Aulicos, Virgines Muſæ laſciuiunt.
Euicit extremum hunc laborem ſtrenuus Iob:
Qui contemptus & contentus, Hoſtes Hoſtijs luſtrat.
Hìc toto Cæli Theatro plauſus éxcitus.
Nec minore præmio, quam prælio,
Regno, Liberis, Opibus, duplo auctior,
Suos ipſe luctus cecinit:
Et calamitates calamo felices fecit.

E S R O N

Phareſi Filius.

RAMVS Eſronis Filius.
AMINADAB Rami Filius.

AVLICISMVS.

Aulam eſſe Auram,
Triumuiratus hic docet;

Aulicæ

Aulicæ Fortunæ leuitatem expertus;
Quæ cum Eſrone proceſſit;
Cum Ramo ſtetit;
Cum Aminadabo receſſit.
Nemo igitur Eſrone felicior Aulicus.
Nam cùm iniuriâ Sideris depulſa Ceres,
Aſiam, atque Africam fugeret;
Et areret quicquid araret:
Eſron in Ægyptum receptus,
Regnante Amoſi Pharaone, Proregnante Ioſepho Patruo,
In ſoliuago Thebaidis ſolo cælitum vitam vixit:
Vrbicas delicias nactus inter Agreſtes.
Candida enim felicitas mapalium fumo non tingitur.
Senſit Colonorum innocentiam Canopi Tellus;
Quæ regali Iudæorum vomere exculta,
Vota frugibus anteiuit,
Ac nihil debuit Nilo.
Certauit cum agrorum fœcunditate Agricolarum fœcunditas:
Nam exiguus Iſraelitidum cætus
Prodigioſâ ſuperfœtatione impleuit Ægyptum.
Dubitas quantâ vi ſoboleuerint?
Vna Iudæ Tribus quinos in Ægyptum deduxit Pueros.
Intra octogeſimum luſtrum,
Septuaginta millia bellatorum diduxit.
Adeo clementiâ Principis propagatur Reſpublica;
Et fauonius conceptui fauet.
Hactenùs cum aduenâ Eſrone velificata felicitas,
Cum Ramo indigenâ, ſubſiſtere cæpit.
Nam ab Amoſi ad ſuccedaneos Pharaones
Ægyptio deſultante Sceptro;
Ioſephi merita cum Ioſepho funerauit obliuio.
Hoc Aulæ ingenium:
Malefacta in ſaxo, Benefacta in aquis ſcalpuntur:
Et cum beneficiario interit beneficium.

Tantam

Tantam igitur Iudæorum fortunam
Sequuta, vt ſolet, inuidia:
Cui omnia ſuſpecta, niſi deſpecta.
Nouiſſimæ igitur calamitati ſeruatur Aminadab;
Male Regnante Amenophi:
Qui Regiam Iudæ ſtirpem, luteo miniſterio defixit.
Additis operarum Cenſoribus,
Qui, crebriore queſtione quam quæſtu,
Ceſſantes inceſſerent:
Vt infelix Populus operam, aut animam ageret.
Hæc Tyrannorum Natura;
Diuitias rapere quas donent, timere quas dederint;
Ac ditatos calcare, ne calcitrent.
At innoxijs nihil noxium.
Semineces Hebræi, & viuaces,
Baſilicæ inſtar herbæ, creſcunt per iurgia.
Quamquam doloris auctarium eſt
In ſterili fortunâ fœcunditas.
Horruit Pharao feracem hanc Excetram;
Contra quam gladio niſus,
Fœmineos Hebræarum fœtus viuere iubet ad Venerem,
Maſculos vetat ad Martem.
Æquè iniquus dum perdit, ac dum parcit:
Comite ſemper crudelitatis laſciuiâ.
Infelix omninò Aminadab,
Quòd non citiùs aut ſeriùs naſcitur.
Nempè, cùm Hebræa libertas,
Ægyptum attigit, aut reliquit.
Imò omnium feliciſſimus,
Qui tantum infortunium fortiter tulit.
Miſerum enim eſt, miſerum eſſe neſcire.
Age Aulice:
Tres horum ætates compone, Aulici ætatem habebis:
Cui mendax Fortuna,

Primum

Primùm applodit, mox ſupplodit, demum explodit.
Quod ſi Aulæ vicibus, Principum vices accedant;
Sis licet cautus, non vitabis has cautes.

MOSES
Leui Nepos.

EXEGESIS.

Hactenus Homines Natura genuit, nunc Deos.
Prouectiori Mundo ingenium creuit.
Noui Regni odio flagrante,
Noua Hebræorum ſpes naſcitur, Moſes.
Ortu, Vitâ, Obitu,
Intra fidem, ſupra opinionem.
Vtero exactus flumini traditur;
Vt Lethes eſſet pro lauacro.
Sed iacturâ caruit hic iactus.
Mergi non poteſt ſpectata pulchritudo.
Inter papyros hærentem ac biblos
(Iam tum Biblia meditabatur)
Regia ſpectans Puella,
Optat, edúcit; adoptat, éducat.
Sed lubricum Aulæ culmen ingenuis.
Fratrum oſores peroſus,
Ægyptio confoſſo, Ægyptum deſerit.
Obſcuro ſeceſſu, ſucceſſu illuſtri:
Nam Ouium Paſtor, mox Hominum,

Dilecto

Dilecto Populo deligitur Princeps.
Primus Moſi labor, Hebræorum libertatem rogare:
Sed à Tyranno.
Fruſtra nimirum rogantur, quibus aures in oculis.
Manu igitur, quàm linguâ, facundior,
Vt aures audiant, oculos terret.
At quos Deus obſirmat, plectas faciliùs quàm flectas.
Hebræos cedente Mari incedentes,
Vado ſequitur Pharao.
Sed in vndis demerſus, memori elemento pœnas dedit,
Quas naſcenti Moſi decreuerat.
Sic ſuis artibus pereunt Tyranni.
Tanta pro ſuis fecit Moſes, plura pertulit à ſuis.
Nam ſternax Vulgus promiſſas ad ſedes eductus,
Angitur dum agitur;
Sanctumque ductorem, vt ſeductorem criminatur.
Adeò nec Probi immunes à probris.
Profuit Moſi Paſtoritia:
Didicerat cum Brutis viuere.
Quanta in contumaces miſſa beneficia, & amiſſa?
Liquitur inuito de Pumice non ingratus ingratis liquor:
Virgâ lapides molliente, non Homines.
Sapit ſiti admonitis amarus nuper aquarum hauſtus:
Nec lingua amaror melle depellitur.
Tota condiendis altilibus ancillatur Natura:
Sed rabida ora, munus mandunt, munificem mordent.
Caneſcunt dulci rore concreta gramina:
At delicata Mancipia incipiunt faſtidire delicias.
O veſtro luto lutulentiores!
Nil diſſolutius ſeruo recens ſoluto.
Nam ſeruitutis impatiens, libertatis incapax,
In ſeruitio libertatem amat, in libertate ſeruitium.
Duras igitur vt ceruices emolliat Moſes,
Ad Tonantem ſcandit per fulmina;

Leges rogaturus, quas irroget.
Sed diuino è cultu Deo ſimilis reuerſus,
Geminas facie faces eiaculatus,
Iumenti Cultores Iumento ſimiles réperit:
Qui paſsim ſtrati,
Legem detrectant, obtrectant Legislatori.
Adeò periculoſum Antiſtiti gregem deſerere,
Etſi Deum adeat.
Iam verò iteratis oraculis,
Ter alius, & ter idem,
Ciuile, Militare, Pontificium Ius edens;
Proceres, Duces, Pontifices,
Foro, Caſtris, Templo conſtituit.
Omnium ditiſsimus,
Deum in Arcâ poſſedit.
Omnium doctiſsimus.
Diuina geſta Commentarijs excepit.
Omnium ſtrenuiſsimus,
Stationes quaterdenas annis totidem metatus:
Viam per auia vel inuenit, vel fecit.
Quin ipſe Belli Dux, & bellica machina,
In Monte fixus,
Hoſtem deijcit, dum manus erigit.
Populo denique tot per clades traducto,
Primum ac poſtremum optati ſoli conſpectum rapiens,
Patriam amiſit, cùm vidit.
Hoc tantum Humanum fecit, quod defecit.
Morientem nemo vidit,
Mortuum nemo inuenit,
Tumulum nemo erexit:
Si Deus moreretur, ſic moreretur.
Quis Moſem neget Pharaonis Deum?

AARON

AARON
Moſis Frater.

PARÆNESIS.

Adeſte Præſules : paucis vos moneo.
Cecidi; nemo fidat : Conualui; nemo diffidat.
Ego Pontificum Princeps, & Principum Pontifex,
Moſis frater, imo lingua fui.
Nam quo alteruter carebat, ab alterutro ſumpſit.
Illi ego linguam, ille mihi manum ſuffecit.
Vni omnia nunquam conceſſa.
Sed ego nimio indulgentior,
Vulgo Deum Deo meliorem flagitanti, Dæmonem dedi.
Inaurium auro flammis domito, Monſtrum conflaui:
Vt aurium dolore oculi reſipiſcerent.
At nimis imperitè aureum formaui, ſi coli nolebam:
Cum aurum colatur vel informe: & Numus pro Numine ſit.
Materiæ pretio vilem addidi Iumenti ſpeciem,
Vt Numen darem colentibus ſimile.
Sic circa Vitulum vitulantur laſciui;
Et Paſtores ducuntur à Pecude.
Itaque in elemento eodem, Deum Moſes, ego Dæmonem reperi.
At nemini ſuum artificium pluris ſtetit.
Leuius Authorem torſit Phalaridis Taurus,
Quàm meus me Vitulus.
Nam ſemel ille gemuit, ego ſemper.
Finem ludicri luctus excepit:
Dum Vulcano redonatus eſt Vitulus,
Et flamma ſcelus delet quod fecit.
Tum, verſo in medelam veneno, Idóli Cineres in aquis ſorbui.

Vt Bacchi facinus eluerent lympha.
Itaque ad oculos tranſmiſſo piaculo, meum Idólum effleui
Hinc, vltore Leuitarum gladio Populum depopulante,
Toties cado, quoties video cadentes.
Vt triceſies millies peream, triginta millia pereuntium ſpecto.
Sic Populus Antiſtitis culpâ,
Antiſtes Populi pœnâ, torquetur:
Illi ſanguinem fundunt, ego lacrymas.
Heu quot lacrymas?
Nullas ad Filiorum funera mihi ſepoſui.
Vidi infelix Pater infelices pueros,
Profano igni adolentes, ſacro igne adoleri.
At exhauſtis meo crimine oculis,
Nihil inueni quod ſupra alienum crimen efflueret.
Supererat pro ſolatio Dignitas: hac etiam ſpolior in Monte Hor:
Et Pontifex de Ponte deijcior.
Mors denique dolores omnes oneratura,
Optata litora proſpectantem oppreſsit.
Obij à Patriâ extorris, quam oculis tantum tenui.
Credite Antiſtites,
Lubrica res eſt praeſſe.

N A A S O N

Aminadabi Filius.

E X E M P L A R.

Lege, attende, mirare:
Principis Tribus Princeps Naaſon,
In Principum exemplar eſt poſitus.

Hic

Hic fortiſſimo Atauo fortior Atnepos,
Primus ab Ægyptio luto pedem extulit;
Nouæ fortunæ Protoplaſtes.
Moſi obſequutus, non Pharaoni.
Qui cum Hebræos, nec amare vellet, nec amittere,
Amiſit quos amauit:
Graſſante in ſuos per tenebras Cæli gladio.
Adeo auguſtum Imperandi augurium eſt, Deo parére.
Primus morante acie ad Orientem metatur.
Caſtrenſis vigilantiæ documento:
Vt Solem cadentem vltimus,
Naſcentem primus adſpiciat Princeps.
Primus Sanctuarium in Caſtris recepit,
Aggregatâ in contubernium Leuiticâ Tribu:
Vt Hoſtiarum cædes, Hoſtium cædi proluderet.
Alterno enim fœdere,
Religionem Princeps, Religio Principem ſeruat.
Primus in procinctu Martem laceſſit:
Non receſſurus niſi victoria receptui canat.
Præpoſterè nempe bellatur,
Cùm Dux ab agmine ducitur, non agmen à Duce.
Primus ad Erythræum trepidante Turba,
Inſolens vadum diuidui Maris intrauit:
Et mendaci ſe credidit Elemento.
Dumque illi Rubrum pelagus pallidi ſpeculabantur;
Hic Deo fretus, fretum deriſit.
Tanta hæc fiducia, vt anteceſſorem Angelum anteceſſerit.
Nam attonitum Mare intrante Naaſone,
Anteſignana Columna ponè aciem receſſit.
Vel quòd Angelo audentior fuerit Princeps,
Vel quò Principis exemplum melius præluceret.
Aſſurgit inambulanti réuerens vnda:
Aqueo cæmento ſtipans altrinſecus viam.
Hic terram pro fluctu, fluctum pro litore inueniens,

In

In vndarum lubrico ſuam ſpeculatur ſoliditatem.
Neſcias vtrum magis mirere,
Stantes vndas, an euntem Ducem:
In Mari conſtantiam, an in Principe obſequium:
Exili virgâ indomitum domari Mare,
An Mare ſine Mari, à Nautâ ſine Nauigio, tranſmitti.
Sanè hinc didita fama, Regalem purpuram meruiſſe Naaſonem,
Quòd Purpureum fretum calcauerit Primus.
Habetis exemplar Principes: incipite quæ præcipitis.
Malè imperat, qui imperat tantùm.

SALMA
Naaſonis Filius.

GRATVLATIO.

Gratulor tibi, Principum feliciſſime Salma,
Hoc primùm, quòd cæco errante populo,
Genitus es in deſerto.
Nihil deſerto illo fœcundius;
Vbi peregrinatus ſtatim ac natus,
Patriam in exilio habuiſti, exilium in patriâ.
Magis gratulor, quod legem per fulgura dictante Deo,
In lucem veniſti:
Et Cerulæ inſtar, tonante Cælo ſoluta eſt Parens.
Iuſtum igitur non mirer, cui cognata iura,
Nec fortem, cui tonitrus increpundia.
Habuiſti cæleſtis Alumnus nutricia Sidera,

Et

Et Manna pro mammâ:
Vnde dulciſſimi tibi mores:
Nam alimentum, eſt indolis elementum.
Nec dulcia defuere viatica donec viarum acerbitas:
Penuariam donante Cælo, vt domicilium.
Hinc inſtar Cæli, in agitatione firmiſſimus,
Quadraginta dierum iter annis totidem produxiſti.
Non tuâ ſed blaſphemi Populi culpâ,
Qui pede vti linguâ errabundus,
Tamdiu à rectâ, quamdiu à recto deuiauit.
Planè Peripatetici, qui ſapientiam condiſcunt ambulando.
Quid lubrica illa Monſtra commemorem?
Neſcio anguesne flammeos, an flammas anguineas vocem.
Antiqui ſanè Serpentis germina,
Qui Tartari Salamandra, vritur non aduritur.
Neque enim decentior carnifex furioſorum linguis,
Quàm Furiarum Colubræ, debebatur.
Tu verò ſupplici prece peſtes illas repreſſiſti:
Quâ nulla promptior excantatio.
Vt reciproco ictu,
Linguæ anguibus, angues linguâ mulctarentur.
Macte tuâ illâ conſtantiâ,
Quæ tot per funera nuſquam perijt.
Nam cœteri ex Ægypto digreſſi
(Præter vnum, aut alterum)
Ante confectum iter, itinere confecti ſunt.
Ita, populoſa illa ſolitudo, vitioſorum cribrum,
Tot aucta cunabulis quot ſepulcris,
Alterum accepit Populum, alterum dedit;
Elioremque dedit quàm accepit.
At quantâ virtute
Solâ ferri tui Acie Aciem vniuerſam tutatus,
Aduerſus aduerſos primum ſemper telum torſiſti:
Ac tribus & triginta proſtratis Regibus,

Meſſiæ

Meſſiæ annos victorijs totidem prænumeraſti?
Clareſcit tua fama Hierichontis incendio;
Quam Vrbem orator & explorator ingreſſus,
Viciſti vt vinci poſſe vidiſti.
Vindicatâ manubiarum loco Raabâ,
Hoſpitali fide maritalem fidem ſupplente.
Meritrix meritiſſima
Quæ Seruatorem progigneret, cuius Progenitores ſeruarat.
Ergo tibi gratulor quòd primus, quòd ſoſpes,
Primam & ſoſpitem promiſſæ Telluri appuleris Tribum.
Integra Genitorem manebat hæc palma,
Vt metam præciperet, qui ſe præmouerat.
Sed eam bipertire viſum Superis,
Ne tanta Parentis gloria inglorium faceret Filium.
Itaque illi Erythræum, tibi Iordanis fuit prætentandus;
Qui retrocedentibus vndis vadum reliquit.
Nimirum, virtuti cedere, docile flumen à mari didicerat.
Terge tam purâ lympâ ſudores tuos,
Et malis recreare poſt mala.
Nam amara, memorando dulceſcunt,
Et aures mulcet quod oculos terruit.
Fruere partis delicijs inuictiſſime Salma.
Quo Auſpice, bellari cæptum & debellari;
Quo Duce, hoſtes omnes ceſſerunt, aut receſſerunt;
Quo Reduce, Iudæa Tribus centum Vrbes ſortitur;
Quarum Indigenæ, tuo admoniti gladio,
Vacuas vt relinquerent ſedes, Tartarum impleuere.

IOSVES
Ex Ioſepho.

TRIVMPHVS.

Egregium Triumphum inſtrue Silo;
Victor incedit Ioſues.
Hierichontinæ præcedant tubæ,
Vt Accedenti Victori accidant Vrbes.
Eximio triumpho non portæ panduntur, ſed mœnia.
Diſtinguat Cohortium ſigna ſalubre Tetragrammaton IESVS:
Vincendi teſſera, Victoris titulus, Victoriæ tutela.
Hoc enim ſeruatus quo Seruator,
Tartaro formidines feſtinauit.
Idumæorum ſuccedant manubiæ:
Quorum terga dumtaxat vidit.
Officium fuit ſpoliaſſe fugaces, & armis graues.
Nam timidorum arma prædatorem vocant, non hoſtem.
Prima inter fercula Sinæ Montis occurrat ſpecies:
Vbi cum Moſe Empyreus Pyrauſta Ioſues, in igne vixit.
Nimirum prauæ Naturæ franguntur leges, cũ Diuinæ conduntur,
Quas ſolus Moſes dedit, ſolus Ioſues ſeruauit.
Hinc duorum terga ferentium premat immanis Botrus:
Oſtentui datus,
Cùm quadraginta annorum itinere, quadraginta diebus exhauſto;
De Gigantum tellure
Fruges retulit, colonis ſimiles.
Olìm tàm colonos meſſurus, quàm fruges.
Ergo tergemina Gigantum Henacinorum capita
Contis præfixa geſtentur;

Quibus robur rubori fuit;
Nam Viros, non à Viribus voces, ſed à virtute.
Volo etiam aceruum lapidum plauſtro vehi:
Ingratam ingratis memoriam;
A quibus penè exanimatur dum territos animat.
Adeò timenda eſt timidorum audacia.
Tum Madianitarum procedant Trophæa;
Quos ad Moſis inferias mactauit inferis:
Medio Balaami capite, exertâ linguâ:
Quam præſtigiator Prophetes, ſuo iumento ſtolidior,
In imprecationes conatus, in preces reſoluit.
Hinc Iordanis imago, ſi licet ſimulari, producitor:
Qui à Myſtis geſtatam, & Myſteria geſtantem Arcam
Veneratus ac veritus;
Stuporem inter & metum, ſimul ſtetit & fugit.
Hiericho inter ſimulacra victarum Vrbium præcedat:
Quæ tubarum ſono turbata,
Saltantem Ioſua contremuit.
Septem præterea Vrbes grauiori Marte deletæ,
In imagine tantùm viuant.
Sæuiendum enim erat, aut ſeruiendum.
Flagrent ante currum pro facibus Sol, & Luna;
Qui pridem gradarij, iam ſtatarij Planetæ,
Ne victoriam morentur, morantur diem.
At Gabaonitæ, catenata mancipia, currum trahant.
Nam callidè vitam pacti, catenas in lucro ponunt.
Turrito curru immineat Victor,
Hæreditario Moſis diademate radiatus;
Vt noctem illuſtret, excæcet inuidiam.
Triumphalem Senem laureatæ ſequantur Tribus,
Nemine iuuentam excedente.
Solus enim cum Calebo Ioſues
Ægyptum vidit & Iudæam;
Carcerem, & Metam.

Pompam

Pompam excipiat cæleſtis Arcus,
Sic Inſcripto faſtigio.
Ieſu Seruatori,
Dictatori virgineo,
Africano, Aſiatico.
Quòd ad Palæſtinas delicias vindicato Populo,
Tyrannis tribus & triginta, igni, ferro, cantu, proſtratis:
Totidemque Regionibus tributim diuiſis:
Sanctuario in Silunte collocato;
Vt Deus quieſceret nunquam quieuit.
Sen. Popul. Q. Hebr.
Portam Trophæis inſignem aperuit.
V. O.

SAMSON
Ex Dano.

IDEA.

Adeſte Iuuenes, quibus Robur, & Cupído.
Do vobis vtriuſque Idéam, Sámſonem,
Alcidis coætaneum, Alcidi ſimilem, robuſto & forti:
Mox Cupidinis mancipium, Cupidini ſimile, cæco & nudo.
Hic de ſterili germinat:
Quo miraculo vel Iacob, vel Eſau naſcitur, nihil medium.
Nazarenus Nazareno dicatur; lecto à floribus titulo.
Auarum nempe munus, Vitæ autumnum Deo dicare, non florem.
Ne temulentia tumentem faciat,

 Fonte

Fonte puro fallere ſitim iubetur.
Vt bibentis imaginem reddente lymphâ,
Se ipſum noſcere aſſueſcat.
Contra pugnaces diuino robore afflatur Puer:
Nil enim Hoſti nocentius quàm innocentia.
At Martius ille ſpiritus capillis illigatur:
Vt ſcias, quàm caducum ſit donum iuuenile robur,
Cùm tenui admodum de filo pendeat.
Ad Hoſtium cædem conſecratus,
Odia Philiſtæorum, ab Philiſtæarum amoribus incipit.
Incircumciſum connubium firmante Deo;
Vt Marti facem ſubijciat Cupido.
Primus Samſonis labor, qui primus Alcidis,
Leonem immaniſsimum ſternere.
Dulciore tamen victoriâ,
Ferinas inter exuuias, mellificium inuenit:
Et Leonis hiatus, Hominum ſepulcrum, mox Apium nidus,
Feritate in dulcedinem versâ,
Conuiuali ænigmati materiam dedit:
Quo enodando, Conuiuæ perfidam Sphingen adeunt,
Samſonis Coniugem.
Hinc nouus Iuueni labor.
Qui male ſoluti problematis amarum pretium ſoluturus,
Philiſtæos triginta occidit; & Hoſtium ſpolijs Hoſtes induit.
Sic ingenio victores, vincuntur viribus;
Et dolum ſequitur dolor.
Hinc noua malorum Hydra:
Nam iniuria vindictam, vindicta iniuriam prouocat.
Samſonis Vxor cognatam cædem adulterijs vlciſcitur.
Vt non mirere mariti ſecretum vulgaſſe, quæ ſe ipſam vulgat.
Nil enim Fœmina arcanum, cui nihil ſanctum.
Samſon trecentis Vulpibus faces ſubligat:
Ludicro initio, flebili euentu.
Nam incendiariæ animantes per ſegetes ſparſæ,
Famem

Famem cum flammis ſpargunt.
Hoc incendio adoletur Adultera;
Et Cereris facibus ad Proſerpinam ducitur.
Sic Vulpina ingenia plectuntur à Vulpibus.
Sed alij ex alijs nectuntur labores.
Nam ſociali perfidiâ, Philiſtinis proditur à Tribu Iuda.
Chriſti ſpecimen non daret, niſi à Iudâ proderetur.
Sed vinculis repente exutus,
Aſelli mandibulâ Cataphractorum ceruices terit.
Nullum enim vile telum in virili manu.
Quin eâdem claua gemino clara miraculo,
Vincenti telum, victori fontem miniſtrat;
Saniem emaculatura quam fuderat.
Nimis felix iam Samſon, niſi ſua Gloria ſuperfuiſſet.
Sed tantam famam libidines infamarunt.
Et hic labor Herculeis adnumeretur.
Gazeæ Meretriculæ amplexibus illaqueatus,
Philiſtinis deſtinatur ad prædam.
Monocerotem diceres, Puella in gremio captum, ſed impuræ.
At exitu inopinato declinauit exitium.
Vrbis compagibus felici niſu reuulſis,
Portarum fores foras portauit.
Sic Sirenum præſtigias ſemper effugiat;
Quæ vorant quos vocant.
Sed amoris impotens, labores mutat non vitat.
Tertiam Omphalen amauit Dalilam.
Alcide fortior dum toties vincit,
Effœminatior dum toties ancillatur.
Mulierculæ igitur fidem auro decolorant Philiſtini;
Exploraturi vnde vinci poſsit amaſius:
Atque, vt Martem capiant, Venerem captant.
Hic procaces hoſtilis Amicæ rogatus eludens,
Neruos, rudentes, trabalem clauum diffringit:
Semper captus, & liber.

Sed

Sed ſagaciſsimus Quaſitor eſt Fœmina.
Blandè torquendo verum extorquet.
Tergiuerſari difficile eſt,
Cùm Apparitor Cupido faces admouet.
Hic ſape decipiens, ſapius deceptus,
Ne ſuos amores contriſtet, Virtutem comis implicitam prodit.
Sećto igitur per fraudem capillo, robur auolat,
Et qui Leones ſtrauerat, à Lupâ ſternitur.
Coortis vndique inſidijs, eneruis in neruum mittitur:
Et oculis orbatur, quos in alienâ fronte perdiderat.
Sic ex Alcide Oedipus, fruges terendo conteritur.
Hoc tantùm felix, quòd ſe miſerum non vidit.
Redijt tandem ad Samſonem virtus, cùm Samſon ad Numen:
Creuitque mens cum capillo.
In Veneris Templo Cyclopem ludere iuſsus, nec laruâ egens,
Labefaćtis columnis Templum impellit:
Et Spećtaculum perimit Spećtatores.
Sic ſua inter Trophæa moritur Samſon;
Odijs felicior quam amoribus.
Hoc tamen egregiè,
Quòd Veneris Idólum moriendo comminuit:
Eamque perdit quâ perditur:
Cuius inſidias vidit cùm oculis caruit.
Tu ne ſerò videas,
Samſonem vide, ac perge.

BOOZ

B O O Z

Salmæ Filius.

OBED Boozi Filius.

MYSTERIVM.

Booz Cananitide Raabâ ſatus,
Moabitidem duxit Rutham.
O *Myſteria!*
Mirum quod ex Meritoriâ caſtiſſimus naſcitur,
Et pauperculam ducit æratus.
Magis mirum,
Quòd legis peritiſſimus legem violat.
Nam cum diuinis tabulis cautum ſit,
De alienigenis naſci Hebræos,
Ne de profanis naſcantur Sancti;
Hic Vxoriam obſcuritatem ex maternâ continuans,
Alienigenæ Filius & Coniux,
Contra legem genitus, genuit contra legem.
Quodque fas omne ſuperat:
Nefaſtus vterque Hymenæus
Per auitos Meſſiæ faſtos ſerpit:
Et infelicium tædarum fumo tantam nobilitatem denigrat.
O *Myſteria!*
Quot inuolucris diuina conduntur!
Callidus legis Interpres Booz,
Legislatoris ingenium aſſequitur, dum à lege recedit.
Erit cùm Cæleſtis aliquis naſcatur Booz,
Ex Meretriculâ Synagoga,
Qui alienigenæ nubat Eccleſiæ.

Illam

Illam Raabam, hanc Rutham meritò voces.
Hanc igitur Sponſam luto perlitam, diluet:
Fame enectam, ſacris frugibus alet:
Ad pedes iacentem, in Regni ſolio collocabit:
Mendicam dotabit, ditabitque.
Hæc effœto Coniugi Obedum gignet:
Gaudente Noema, congaudente viciniâ.
Expirante nimirum Chriſto, viuet Chriſtianum Genus.
Cælitum voluptas, Diuinitatis Deliciæ,
O Myſteria!
Hæc in arcanis habe Viator, ac perge.

G E D E O N

Ioſephi Nepos.

A R G V M E N T V M.

Quid inani cytharæ aucupio aures illigas Orpheu?
Ex Hebro ad Hebræos diuerte:
Altius Hymni Argumentum dabit inuictus Gedeon,
Tibi coæuus.
Hoc cantu, non aerias, ſed empyreas Aues morabere.
Magnas Viri virtutes pange, poſt magna vitia.
Optimus ex contrario concentus.
Strophen dabit Gedeonis ignauia.
Nam pridem vecors, trementia vexilla tremuit:
Et cum hoſtilibus telis certauit fugâ.
Addita ſegnitiæ impietas.

Male

Male audijt quòd Deum non audijt.
Nam Victoriam ſpondenti Numini,
Fidem negat, niſi maiora fide prodigia videat.
Ergo flamma & imber ad Gedeonem legantur:
Vtroque dignum Nuncio Auditorem,
Qui diuino minus ori, quam ſuis oculis credit.
Poſt hæc dedecora,
Antiſtrophen ex virtutibus verte:
Plaudente ſibi Prouidentiâ, cum hæc illis mutat.
Cane vt diuina vi vocis contra Madianitas egreditur.
Quos à Moſe deletos,
Vnde vixerint neſcias, niſi à ſuis tumulis:
Adeo mala gramina nunquam benè pereunt.
Hic ex trepido intrepidus,
Vniuerſos iam prouocat, qui ſingulos formidabat.
Itaque e Sacerdote Miles,
Dei cultor, mox vltor;
Cultrum ſanctè, gladium fortiter, vibrans;
Mortuam pietatem impiorum mortibus ſuſcitauit.
Verſo iam nomine Ierobaal,
Adorato Dæmoni fucum fecit.
Nec ſimules quàm exiguâ manu tot capita ſparſerit.
Centum & triginta Madianitarum millibus
Trecentos obiecit, ſed viros;
Ne ignauia fugam augeret, numerus diſciplinam minueret.
Militum virtutem aquando explòrauit:
His ſelectis,
Qui fluuium manu legunt, non proni lingunt.
Nam linguâ fidentiores quam manu, arcentur Bello.
Hos tubis armatos in aciem ducit:
Tam Deo fidens, vt victoriam canat, dum pugnat.
Tum face & gladio armatos producit:
Nam virtus in exemplum poſita, micat dum dimicat.
Terrentur ſtolato agmine Madianitæ,

Certis velut exequijs;
Gladio cædem, face funus ominante.
Ita lymphatis terrore & errore animis,
Ceu Cadmæi Terrigenæ, inter ſe gladijs tranſigunt;
Et mutuatis mortibus cadunt.
Malorum enim concordia in diſcordiam deſinit.
Hic victoriam premens,
Hàc illàc fugat quos fugerat.
Reges duos lictorum ſecuribus ſubijcit:
Quos puerilem gladium indignantes, dignatur ſuo.
Glorioſus planè victor,
Qui Reges necando, ſuperbos facit.
Nemine ſuorum amiſſo, neminem hoſtium ſeruauit.
Stirpitùs vellendi erant impij.
Numquam enim alij mores fuiſſent, niſi alij Homines.
Hoc ergo vindice, verè pereunt Madianitæ:
Nullumque ſtante Gedeone Idólum ſtetit.
Lætam hanc Antiſtrophen lugubre excipiat Epos:
Nam tot inter palmas,
Vnum ſupra ſeptuaginta ſuſcepit Liberos.
Magis felix, ſi vno minùs fœcundus.
Vnus nimirum Abimelech,
Vt Patriam proderet, Fratres perdidit:
Paternumque ſceptrum fregit cùm rapuit.
Sic bonis inuiſus;
Paternæ memoriæ inuidiam fecit.
Heu miſeræ Patris laudes natorum notis.
Hìc hilares modos ſuſpirio rumpe.
Humanarum rerum ſtylus eſt,
Læta triſtibus finire.

IEPHTES

IEPHTES
Ioſephi Nepos.

MONIMENTVM.

Lege Viator, ac luge.
Miſeranda memoria hanc Aram complectitur.
Iephtes Galaadita,
Inuito Deo ſatus, adultero nimirum thalamo:
Contra leges natus, nullis legibus vixit.
Fratrum conuictu depulſus, latronibus conuixit:
Tanto profectu, vt latronum Princeps euaſerit.
Quippè in vitiorum ſcholâ, breui ſuperatur Magiſter.
Ære ſuo leuis, ære alieno graues accerſit;
Qui ne ſoluant, rapiunt; & peccant, ne pœnas luant.
Ferocem Iuuenem flammauit temeritas,
Non tam predâ, quam prædandi periculis læta.
Ammonitarum armis Galaaditas prementibus,
Ad profugum Iephte confugit Patria.
Et de more vulgi, vtroque immodici,
Regem flagitant, quem noluerant Ciuem.
Exuerat is Patriæ amorem, non Filiæ:
Quæ vnica, tota erat Domus.
Huic dotalem gloriam cumulaturus,
Totam belli molem ad ſe recepit;
Regiam inſulam pactus ſub pugnam:
Quo linteo nullum mollius bellico ſudori tergendo.
Ita bellum ſine Regno ſubijt, vt Regnum ſubiret ſine bello.
Pium igitur purumque duellum voto auſpicaturus:

Quicquid reuerſo primum occurrat,
Prò victoriali piaculo huic Arx ſpondet.
Heu pietatis improuida ſimplex impietas!
Hoſtiam magis horrebit, quam Hoſtem.
Ergo ſiue irâ, ſiue indulgentiâ Numinis, vicit.
Ammonitas nec paci, nec bello paratos, momento expugnauit.
Vrbes viginti ſimul obſidere cœpit, & cepit:
Longos victori gemitus feſtinante victoriâ.
Iam Patriæ redonatus, & voti reus,
Nil ante Filiam pro foribus vidit,
Geſtientibus Puellarum choris prægeſtientem.
Ah quæſtuoſam morti lætitiam!
Hunc illi victoriæ finem hoſtes vouiſſent.
Tùm niuali oſculo Natæ libato,
Ceu ſupremum ſpiritum ore legeret;
Vicimus, inquit, Filia: nimio victoriam mercati:
Tuo nempe ſanguine.
Illa, non vitam rogare, ſed ſpatium:
Nam mori mollius fit morâ.
Bimeſtri ergo eiulatu in ſurdas cautes eliſo;
Quo, ſibi Præfica, ſuas anticipat nænias,
Huic ſe demum Aræ votiuam ſiſtit.
Æquè imprudens obſequio Puella, & Imperio Pater:
Niſi Pontificis ignorantia, vtriuſque culpam minueret.
Aſtat iam cum intrepida Hoſtia
Trepidus Sacerdos Pater.
Nam dolorem hic premendo auxerat,
Illa plorando conſumpſerat.
Iam, ne quid non ritè fiat, linguis fauetur.
Hærent in Virginis vultu Iuuenum vultus:
Nam deſperata pulchritudo acriùs mouet;
Et Solis inſtar, maior videtur cùm cadit.
Cælum ſpectat ſpectata Puella:
Cuius lacrymas aſtantium oculi ſpargunt.

Iam

Iam neci deuotam componens Genitor,
Ferro iugulum inuictæ Martyris delibat:
Et ſemianimis ſuper exanimem cadit.
Vorant virgineum corpus mundiſsimæ flammæ:
Cæloque inferunt, quò feruntur.
Cætera ſanctè ritèque peracta:
Niſi canentium numeros innumeri gemitus fregiſſent.
Hunc bello finem impoſuit
Nimis liberalis prædo, Sanctus Iephtes,
Pugnare doctior quàm vouere.
At trepidæ Virgines, ne ſimili Patrum voto illigarentur,
Aram hanc immortalibus literis inſcriptam
Annuo eiulatu circumlátrant.
Graiæ etiam Muſæ, quia Virgines,
Facti Inuidiam
In Agamemnonem Coætaneum reiecerunt.

I E S S E
Obedi Filius.

C L A V S V L A.

Agmen claudet inuictiſſimus Iſai:
Ducum palmes, & Regum radix.
Auitam bellicæ præfecturæ virgam
Sudoribus ita rigauit,
Vt cædendis ſceptris ſylueſceret,
Bethleemi Patritius,

Patriam

Patriam fecit Deo dignam.
Primæuus in Philiſtinos gladium acuit;
Quos, vti cotem virtutis, reliquerat Deus.
Nam arma bello, milites pace franguntur:
Et hoſte mortuo, pugnant ſodales.
Sacræ militiæ authoratus,
Pro Sanctuario Sanctus bellauit:
Quod vel amiſſum, in eius pectore inueniſſes.
Miles fuit ſine militum vitijs;
Qui victoriæ Cupidi, à Cupidine victi,
Fœdiores referunt plagas quam inferant.
Emeritus, conſilio pugnauit.
Vtilius enim reguntur bella, quam geruntur,
Cùm pro galeâ canicies eſt.
Vbi telis nil ampliùs valuit,
Filios pro telis in hoſtes miſit.
Qui tergeminas manus Patri ſuffecere;
Et tricorporis inſtar Gerionis
In triplici corpore, ter vnus pugnauit;
Atque ſedendo vicit.
Quæris quâ virtute Natos habuerit?
Natu minimus, Gigantum maximum vicit.
Quæris quâ ſpecie?
Deſpectior, Imperio dignus eſt viſus.
Hæc tanta felicitas
Ieſſeum pectus impetu ingreſſa,
Animam expulit.
O Mortalium voluptas nocens!
Hæc cogita Viator:
Et ſedens interiunge.

MVNDI

MVNDI VIRILIS ÆTAS.
REGES.

DAVID
IESSE FILIVS.

Chriſti | linea.

Salomo.

Ex Ioſepho Roboam. *Ex Iudâ*

Samuel. Abias. *Suſanna.*

Aſa.

Ioſaphat.

Ioram.

Ochozia.

Ioas.

Amaſia.

Ozia.

Ioathan.

Achas.

Ezechia.

Manaſſes.

Amon.

Ioſia.

Eliacim. *Ioachas.* *Sedecia.*

Iechonia.

DAVID

D A V I D

Ieſſe Filius.

A D I N A T O N.

A Ducibus ad Reges veni.
Crudam Mundi iuuentutem maturuiſſe, indicat purpura.
Coaceruatæ tamen cum dignitatibus curæ:
Vbi enim curæ niſi in curia?
Solem circumnectens corona, nimbos minatur.
Coronatorum primum ſpectabis Dauidem:
Omnium feliciſſimum, & miſerrimum.
Felicitatis hoc habuit maximum, quod ex minimo creuit.
Hoc ipſo miſerrimus, quòd ingentes ærumnæ inuenere felicem.
Iugulatores paterni gregis leones infans iugulat.
Ipſo infelix triumpho:
Nam citra infantiæ ludicra, dura exorditur à teneris.
In prætextâ chlamydi candidatur.
Hoc ipſo non inuidendus, quia præmaturè inuidendus.
Carneum Philiſtinorum propugnaculum Goliam ſternens,
Vno lapide Rempublicam fundat.
Sed victoriam potitus, non præmium,
Plus odij lucratur quam gloriæ:
Et optimo inter aulicos argumento, diſplicuit.
Entheatum Saulem cytharâ mulcet;
Vtroque Arcu felix, ſeu fila impellat, ſeu tela.
Sed Erynnes irritat dum temperat.
Nam lyrâ ludens, haſtâ pęnè confoſſus,
Ineluctabiles gemitus à cantu exorditur.
Inter Gethæos Aulicos recipitur profugus.

Sed

Sed Regi carus, non Satrapis;
Vt inſanos fugiat cogitur inſanire.
Iam Regali coniugio ſuperbit Opilio:
Sed Philiſtinorum præputijs empto, Pronubam habuit Libitinam.
Iudæ & Iſraelis Diadema,
Ex gemino vnum, ſuo capiti implicuit:
Sed Saulis ac Filij ſanguine gemmatum.
Quos ardentiſſimos hoſtes ardentiſſimè amans,
Viuos fugit, mortuos deflet;
Mœſtus ne vincat, & quia vicit:
Sic mutuis vulneribus, ſanguinem victi, victor lacrymas fundit.
Omnium hoſtium vidit funera;
Quos vel ipſe, vel Deus, vel ipſi ſe, confecere.
Sed plura ſuorum vidit,
Triduanâ peſte, trienni fame, perenni bello.
Vt flebile lucrum fuerit, amiſſis ciuibus vrbes capere.
Reges omnes finitimos aut ferro vinxit, aut fœdere.
Sed externis liber, inteſtinis obnoxius:
Æquè infelici Marte, ſiue vincat, ſiue vincatur.
Pacem peperit tandem: ſed bello peiorem.
Nam pondere armorum liber, amorum vinculis captus,
Cupidinis Matri mancipium datur.
Tum ex adultero homicida,
Raptâ Coniuge, Maritum ſuſtulit.
Multiplici coniugio lætus, non Filijs:
Quorum alter Sororis ſtupro, alter Nouercæ inceſtu,
Bis infelicem fecere Patrem.
Tum diriore vltione quam crimine,
Stupratorem inceſtificus vetante Patre necat; dolente necatur.
Vt neſcias flebilior ne Patri contigerit iniuria, an vindicta.
Inornatam Hieroſolymam capit, captam ornat.
Vt miſerrimæ Vrbi ſalubrius nihil contigerit, quam vinci.
Sed Sanctuario Vrbi donato,
Templum Sanctuario donare cauetur:

Cruentæ dexteræ munus horrente Numine.
Vt Dauidis victoriæ eidem exoſæ fuerint, à quo imperatæ.
Tandem ſeptuagenario maior exceſſit.
Sed clarior ſi citiùs.
Nam frigidus, imbellis, attritus;
Quaſi ex illo Dauide nihil retinuerit Dauid,
Imperium ſenex depoſuit, quod meruit infans:
Et infante inualidior, decenni Filio ſceptrum commiſit.
Hoc vno feliciſſimus eſſe poterat,
Quod Hominum ſtrenuiſſimus,
Hominum ſapientiſſimum genuit:
Niſi quòd præuiſa Filij nequitia morientem mori coegit.
Hem qualem in Purpurà felicitatem ſperes,
Si Principum feliciſſimus, miſerrimus fuit.
Quamquam hæc Regum conditio eſt;
Felices facere, non eſſe felices.

S A M V E L

Ex Ioſepho.

E P I T H E T A.

Qui hic conditur,
Vno ſignari nomine non poteſt.
Aliud ſemper nomen meruit.
Mœroris Filius, lætitiæ Parens vocetur.
Nam Nouercæ æmulatione Matrem habuit;
Lacrymarum clépſydrâ moras notantem.
Speratus cùm deſperandus,
Sterilem habuit Matrem.

Tantæ

Tanta anima deſperabat Natura æquare corpus.
Conceptu acerbus, virtute maturus,
Ipſo illatebratus vtero ſanctitate luſtratur.
Vt diuino ſpiritu prius reſpirarit, quàm ſuo.
Faſcijs liber, voti adſtrictus,
Nazareorum miniſteria Templo circumdat.
Officijs cum Deo, certante Matre;
Quæ in Templo impetratum, Templo deſpondet:
Et Liberum Deo reddidit ſeruum.
Obſequio cæcus, monitis oculatus,
Incipit ventura profari antequàm fari.
Vt vni Samueli nihil inopinum contigerit:
Nec Prophetam mireris ex Prophetide natum.
Feruore candens, innocentiâ candidus,
Circa propitiabilem Arcam excubias ducit.
Vt geminæ Cherubin, tertium mirarentur.
Templi cuſtos, & Dei Templum.
Diuinâ conſuetudine per ſomnum fruitur.
Pontificis vocem ſimulante Deo;
Ne aliam Pontificis vocem credas, aliam Dei.
Pauore vacuus, Numine plenus,
Pontificis Filijs extrema denunciat.
Qui ſacrificia libare doctiores, quam litare,
Lucem noxis, noctem luxu tranſigebant.
Aſper monitis, dulcis moribus;
Trepidum Pontificem intrepidè increpat.
Qui nimis indulgente in Filios cenſurâ,
Raptores arguens, rapinas participabat.
Præuiſu verax, prouiſu velox:
Cadente Pontifice, Pontificatum ſuſtinuit.
Sic dignitas Aaronitas defecit, cum digni Aaronitæ defecere.
Vicennis Præfectus, centenario ſuffectus:
Amiſſam Arcam Fœderis, renouato fœdere vindicauit:
Docuitque pœnas pœnitentiâ vitare.

In pace pugnax, in pugnâ pacatus;
Philiſtinos quieſcendo vicit.
Nam Cœli fulmina, populi gladios inuocans,
Captos perdit, perdita capit.
Æqui Iudex, iudicum æquiſſimus;
Filios ſibi ſubſtituit.
Sed populo impoſitos, ſtatim depoſuit;
Ne iuſtitiæ lances auro deprimerent.
Populi Conſul, Populo conſulens,
Saulem Regem creat, inter malos meliorem:
Perunćto vertice, ad medelam:
Regius enim eſt morbus ſuperbiæ tumor.
Zelo æſtuans, lacrymis madens,
Saulis contumaciâ ſeruatum Agagum diſcerpit:
Et à Saule ad Dauidem gregis regimen transfert.
Nam timendi ſunt Reges, qui Deum non timent.
Omnium denique laudum compendium eſto,
Quod omnium laudum compendium fuit.
Itaque ne Malis conuiuat, tandem moritur.
Nec obtinet votum.
Nam Pythoniſſæ incentionibus fretus Saul,
Eadem prauitate mortuum quærit Samuelem,
Quâ viuum oderat.
Sic virtutem ſequentem fugimus, fugientem ſequimur.
Sed euocatus è tumulo Samuel,
Saulem ad tumulum deuocat:
Et vmbrâ territum ad vmbras rapit.
Sic ſuis inuentis obeunt curioſi.
Samuel igitur,
Bis vt viuat, ſemel moritur.
Semel vt quieſcat, bis moritur.
Tu ne quieſcenti obſtrepas,
Tace Viator, ac perge.

SALO-

SALOMO
Dauidis Filius.

SCYLLA.

Triforme hoc Monſtrum,
Humano capite, fœmineo pectore, ferinâ Caudâ,
Scyllam putas? falleris:
Salomo eſt;
Sapiens Puer, effœminatus Vir, ferus Senex.
Hoc Puero nemo ſapientior.
Vnus mortalium omnia ſciuit, nihil didicit.
Venit ad Iuuenem Sapientia, quæ Iuuenes fugit:
Sui ſecura apud pudicum:
Cui candor pro canicie.
Quod magis mirere, ad dormientem venit:
Muſarum ductore ſomno, qui Muſas fugat.
Itaque per occluſas fores, oculos, ingreſſa eſt Sapientia:
Vel hoc indicio cæleſtis.
Nec venit indotata.
Sceptro manum porrexit Salomo, cùm cæteri ferulæ.
Vt dubites vter vtri plus contulerit:
Nam per Sapientiam regnauit Puer, per Puerum Sapientia.
Prima imperantis cura fuit Patris ſepulcrum.
Tantâ Magnificentiâ, vt Patrem æternauerit tumulando.
Errant nimirum, qui ne degeneres arguantur,
Parentis famam extinguunt:
Non extinguitur fama, cùm deſiderantur extincti.
Eâdem pietate
Mortem patrio teſtamento legatam Ioabo dedit.
Optimum Principatus fundamentum ex talium ruinâ.

Qualis

Qualis enim Populus, ſi peſſimi optimates?
Ex Rege Sacerdos, Templum dicauit.
Mundum voces, non Templum;
Spatijs tripertitum, plagis quadrifidum:
Annis totidem, quot Mundus ſolibus abſolutum.
Meritò igitur vndecumque delatæ opes;
Vt Mundum Mundus ornaret.
Hinc à diuinis ad ciuilia (vti decet)
Vrbem mœnibus, Regnum vrbibus ſtipat:
Vt Populum cohibeat, quem auxerat pace.
Regiam & Tribunal, gemmâ & oſtro conſternit:
Ne venalis ſperetur iuſtitia, quæ opes calcat.
Atque vt profugam reuocet Aſtræam,
Aureos mores aureâ in domo reſtituit.
Nuſquam lautius Sapientia ſedit.
Quâ Interprete, implicitas lites momento explicuit.
Illam præcipuè, de ſuperſtite Infante:
Qui cum duas inter Matres, nullam Matrem haberet,
Vtrique cadere iuſſus; vt neutri caderet,
Amore indice Matrem inuenit.
Eâdem Dictatrice Sapientiâ, Diuina ſcripſit Oracula:
Cùm quicquid diceret Oraculum eſſet.
Hæc Regiæ fama Sapientiæ, Reginarum ſcitiſſimam traxit:
Quæ maiorem famâ, Regem mirata,
Plura didicit, quàm quæſierit;
Plura retulit, quàm obtulerit:
Nam Salomonem alterum in vtero retulit.
Sed heu, quid Mortalibus tutum?
Tantum ingenium marcuit, cum maturuit.
Vt neſcias vtrum magis mirere,
Senium in Infante, an infantiam in Sene.
Tantæ cauſa dementiæ, libido.
Nec mirum, ex Berſabæâ nato.
Septingentis coniugijs, trecentos concubinatus,
Innume-

Innumerabilia ſtupra, coniunxit.
Amauit quotquot vidit;
Voluit quotquot amauit; habuit quotquot voluit.
Stupente Naturâ,
Quod fœminis omnibus vnus ſufficeret, non vni omnes.
Sic effœminatus Salomo Sapientiam amiſit.
Veneris perfidiâ: quæ in alios non mitior, quam in Filium,
Amantes excæcat, vt Amorem.
Hinc Aſmodæi quàm Dei legibus obſequentior,
Suorum Idolorum Idóla coluit;
Et Venerem veneratur venereus.
Vt non immeritò Venerem vocarint Luciferum,
Cùm alter colatur in altero.
Sequuta, vt ſolet, luxuriem feritas:
Nam nimia liberalitas rapinis alitur.
Ergo, Regni opibus in gynæcéo profligatis,
Per grauiſſima tributa amicos nudat, vt amicas ornet.
Quin per magicas artes aurum ſcrutatus,
Feralis æruſcator, vectigales Dæmonas facit;
Et Plutum quærit apud Plutonem.
Tot inter flagitia pacem amiſit pacificus.
Salomo, non iam Salomo.
Bellante Idumæo latronum duce,
Rebellante Ieroboamo tributorum quæſtore;
Per Mammonæ miniſtros, Mammonæ cultor affligitur:
Donec diuino Numine afflatus Achias
Suum pallium, & Salomonis Regnum, diuiſit.
Sic obijt inſanus Sapiens:
Hebræorum decus & dedecus:
Inops inter opes, ſterilis inter coniugia:
Vnico de tot thalamis ſuſcepto Filio.
Nam nihil Veneri nocentius, quam Venus.
Primus è Chriſti Proauis Stygem coluit;
Et primus intrauit.

Indubio

Indubio argumento: nam Idóla poſuit, non ſuſtulit;
Et flenda leguntur, non fletus.
O ſaga Puellarum forma,
Quæ inſanire Sapientiam facit,
Et Hominem vertit in Scyllam.
Oh, ſi ſapitis, hanc Scyllam fugite.

R O B O A M
Salomonis Filius.

PARALLELA.

Inſano inſanus ſuccedit Natus;
Natus ex nondum inſano.
Mala exempla natalibus præualent.
Vterque Regnum ſuſcepit;
Ille annis tantùm, hic tantùm ingenio puer.
Sed iuuenis Salomo ſenes audijt;
Senex Roboam iuuenes audijt.
Sero erudiendus periculo,
Iuuenili Senatu Regna ſeneſcere.
Pari libidine vxoria dedicant Idóla:
Sed ille Venerem, hic Priápum;
Effœminatus virilem.
Cuius Sacerdotio perfuncta Coniux, amat quod colit:
Tali Numini melior Victima, quàm Sacerdos.
Pari amentiâ Coniugum gregem paſcunt.
Sed ille maiorem, quia ditior:

Nam

Nam ſine Mammonâ friget Aſmodæus.
Pari leuitate populum tributis grauant.
Sed ille molliùs, hic duriùs.
Nam rapacitati additis conuicijs,
Bis Fera, vngui nocuit, & linguâ.
Pari in vtrumque ſeditione, conſpirat populus vt reſpiret.
Sed ille turbas placauit, hic placando turbauit.
Nam Aduram tributis Præfectum,
Mulcendo cœtui delégat, quem mulgendo cenſui delegerat:
Qui magneticâ eâdem facundiâ,
Lapides trahit, quâ aurum traxerat.
Vterque fleuit Regni ſchiſma.
Sed ille adumbratum, hic verum.
Nam diuiſo cum Religione Principatu;
Roboamo Iudaicus, Ieroboamo Iſraeliticus ceſſit.
Nihil enim citiùs Regna ſecat, quam ſecta.
Pari fato externos irrítant Reges.
Sed ille procumbit, hic ſuccumbit.
Nam Ægyptius Pharao Seſoſtris,
Roboamum libertate, auro Templum, nudauit.
Adeò inteſtina diſſidia, finitimorum ſunt lucra.
Pari affectatione Templum ornant, non colunt.
Sed ille aureis, hic æneis donis.
Vt ex diſpari ærario noſceret,
Quàm citò Sæculi metallum degeneret.
Paria igitur vitia, par ſequitur pœna.
Cupidinis enim flammis ad Tartari flammas acti,
Alternis ſe ignibus cruciant.
Lite dubiâ, vter inſanior,
Qui ſapuit aliquando, an qui nunquam.

A B I A S
Roboami Filius.

EDICTVM.

Adeſte Ciues, Aduenæ, Conuenæque.
Quòd Abias Roboami & Maacæ Filius,
Paternam impietatem, maternam libídinem retinuit.
Quòd ex malis malos geniturus,
Omnium mulierum vir, omnium virorum mulierem duxit,
More vt nomine Matri ſimilem.
Quòd vltimis ceris ſcriptus hæres,
Secluſo primogenito, nihilo melior euaſit;
Et legum vindex, vixit ſine lege.
Quòd veræ Religionis ſuaſor non ſectator,
Et fari promptior quàm facere,
Non percepit quæ præcepit.
Quòd iuſtiore ferro, quam mente,
De perduelli Ieroboamo Victoriam nauiter potitus,
Ignauiter eſt vſus:
Et quingentis millibus Iſraelitarum cælitùs necatis,
Idololatras conterere maluit, quàm Idóla.
Quòd Bethel, & Sichem ſchiſmaticas Vrbes
Triumphator ingreſſus,
Fanorum aurum, non profanorum aras ſuſtulit:
Et prædatâ captiuarum pudicitiâ;
Vrbem luſtris impleuit, non luſtrauit.
Quòd partâ libertate,
Bis-ſenis connubijs ſtatim mancipatus;
Gynæcéo citiùs quam Templo receptus,

Manu-

Manubijs Sanctuario debitis Thalamos cumulauit.
Denique, quòd octo ſupra triginta liberis vndecumque genitis,
Paterna vitia pro patrimonio reliquit.
Hunc Hominem ingratiſſimum, impuriſſimum;
Initio Regni, vitæ medio, nequitiæ ſummo,
Lare & laureâ priuandum;
Vitâ & Vittâ ſpoliandum;
Stygio ergaſtulo mancipandum;
Et Manium manibus, quos adorauit, adurendum;
SEN. POP. Q. CÆLESTIS
Atris calculis
Cenſet, Pronunciat, Iubet.

A S A
Abiæ Filius.

R O G V S.

Proijce odores in hanc flammam, Viator.
Aſa Rex Iuda,
Primus Regale funus rogali luce radiatum
Afflatumque pigmentis, cupijt: nec immeritò.
Principum Phœnici tales debebantur exequiæ.
Hic Atavi Filius, non Patris,
Videntem audiens Azariam, Religionem reſtituit.
Optimus Patriæ Pater,
Matrem Priapeiorum Antiſtitam Regno abdicauit.
Malorum enim principium ſunt mali Principes.

Maſculâ Venere effœminatos,
Qui ſubterraneo abſtruſi delúbro
Brutam libidinem in Brutorum ſpecubus exercebant,
Terrâ eductos igni tradidit: hac tantum dignos luce.
Nam Conſcientiâ Iudice, mortem merentur,
Qui ſe tumulant vt peccent; & pœnas de compendio petituri,
Latebras quærunt Inferis propiores.
Maiore prodigio Priápum in Cedronem demerſit;
Qui ſubitâ gliſcente flammâ à torrente ipſo torretur.
Diceres Virgineum Chriſti pedem libaturas lymphas,
Ob impuræ imaginis attactum, igne luſtrari.
Dubito, aquis ne vratur Idólum, an aquas vrat.
Minime nouo miraculo:
Cùm Venus flamma ſit, aquis nata;
Et inter lacrymas ardeant amantes.
Diro certè ſpectaculo,
Terrentur Idololatræ dum torretur Idólum;
Et in flammâ naufragium facit.
Verâ igitur nominis notâ Medicus appellatur,
Quòd languentem populum ſanauerit.
Magna enim Populi cenſura eſt Regis virtus.
Tantæ virtutis honorarium retulit, victoriam & pacem,
Imò in pace victoriam.
Nam decies centena Æthiopum millia,
Certum ſibi funus de colore ominata,
Panicis terroribus diuinitùs incuſſis,
Spernendo potiùs quàm ſternendo diflauit.
Voluuntur humi nigra corpora, ceu torres ſanguine extincti.
Fugiunt ad Orci flammas fuliginoſæ iam animæ:
Ac Furijs ſimiles ſibi aduenas ſtupentibus,
Tartari tenebræ geminantur.
Sub alterum pacis decennium
Aſæ Baaſa, vt Roboamo Ieroboam fatalis hoſtis,
Victoriæ materiam intulit veriùs quàm bellum,
Quin

Quin aſportatis hoſticæ Ramæ ruderibus,
Gabaam & Maſpham, Regni propugnacula, exaggerauit.
Itaque inuerſam triumphi ſpeciem vidiſſes,
Hoſtes dirui, mœnia duci captiua.
Nec omni tamen labe caruit: Dauidis genus erat.
Nam omnia Ethnicorum emaculauit cunabula,
Præter excelſa Fana,
Montibus ingenio altioribus nixa.
Vt intelligant Principes
Quanto periculo arces Hæreticis indulgeant;
Cùm tela vix éuolent quo impietas repit.
Iſraelem oppugnaturus, diuina humanis auxilia poſthabuit.
Aſſyriorum fœdus toto ærario paciſcens,
Ab infidelibus fidem emit.
Prophetam indigno fœderi reluctantem, neruis præpedijt:
Ciues Prophetæ fauentes gladio addixit.
Adeo intutum Reges carpere, vel optimos.
Æquâ igitur talione,
Trienni podagræ, felleæ bilis filiæ, cruciandus traditur;
Et qui Vatum pedes neruis arctauerat, pedum neruis arctatur,
At de crimine pœnam traxit, de pœnâ crimen.
Ad nobilem illam peſtem, medicis fortiorem,
Medicorum manus implorat, non Dei.
Ipſo ridendus nomine, dum Medicus eget medicis,
Denique lectum pro equuleo nactus,
Membrifragâ torquente podagrâ, erratorum ſummam fatetur.
Reſumptâque virtute rediuiuus;
Odoratum hunc Rogum ſibi viuus compoſuit;
Vt Empyreum prælibaret in flammâ.
Nam Virtus non fragrat niſi dum flagrat.

IOSA-

IOSAPHAT
Aſæ Filius.

MINÆ.

Veh tibi, Viator,
Si quid tibi conſcius, cenſorium hoc Solum calcas.
Inexorabilis Arbiter Ioſaphatus, hac in Valle ius dicit;
Cui tanta veritas, vt nihil ignoret;
Tanta ſeueritas, vt nihil ignoſcat.
Integritatis teſtem do zelum,
Quo à ſtirpe reuulſas Effœminatorum reliquias excoxit.
Diuini Iuris Interpres,
Legis tabulas in omnium pectora tranſcripſit è ſuo.
Meritò lapideas; vt lapidem rogent, qui lapidem violant.
Inſpectores vtrique Foro conſtituit Æaco ſimiles:
Peccanti attentos, non precanti.
Quibus tam leue aurum, vt recti lances non flectat:
Tam graue ferrum, vt à recto deflectentes proterat.
Ciuium quippe ſecuritas eſt Securis.
Damnandi rigorem æquauit plectendi vigor.
Nam conſcriptis familiatim bellatoribus;
Regno arces, arcibus præſidiarios,
Præſidiarijs præfectos impoſuit.
Vt omni aditu gladijs obſtructo,
Fugere cùm nequeant ſceleſti, ſcelera fugiantur.
Nec armis opus;
Si adſpectu Galaaditas vicit, Moabitas cantu.
Nam Hebræis modulantibus, in furorem acti hoſtes,
Inter ſe digladiantur:
Paribuſque momentis illi canunt, iſti cadunt:

Chorda-

Chordarum concordiâ cordium diſcordiam proritante.
Riſit Mors muſica tot Andabatarum paria,
Sono occæcata, ad numeros cadere.
Horruit Mars amuſicus, arcuum neruos lyræ neruis elúdi:
Et lyram inter arma numerari, vt inter aſtra.
Heu duræ Minæ!
Quid faciet Iudex, ſi ſæuit Cytharedus?
Veniet ſumma dies, die carens; cum Apparitor Angelus
Omnes antiſtare iubeat hoc Forum, cui omnia liquent.
Quod vadimonium nec fauor excuſabit, nec lacrymæ;
Ne Mors quidem.
Nam ruptâ tellure, ſolutis Mundi compagibus,
Mors ipſa iure petitura, quod bonâ fide poſſidet,
Abſorptos euomet, vt reſorbeat.
Aderit Adraſtéæ miniſtra Erynnis:
Carnifex nimirum flamma;
Quæ luce eâdem ſcrutetur impios, & combúrat.
Ac nequid inultum lateat, nil inuſtum relinquet.
Metue ſceleſte non cunctaturum Iudicem.
Plus metue cunctantem.
Diu grauida nubes damnoſiùs parit.

I O R A M
Ioſaphati Filius.

SENTENTIÆ.

Recurrit ad Ioramum Ataui impietas.
Nam in aulico freto
Vitia fluunt, vt refluant.

Ante

Ante Imperium innocens viſus:
Octennio nequiter egit, quo imperauit.
Nam innocentiæ candorem immerita cruentat purpura.
Ad Regnum ſublatus Fratres ſuſtulit.
Nam Tyrannus ſanguinem ſitit quem timet:
Numquam lætus niſi dum canit exequias.
Addidit crudelitati ſodalem Idololatriam.
Bis de Inferis optimè meritus:
Quos auget, & adorat.
Quid enim colat niſi mortua, qui viuos odit?
Impietatis magiſtram audijt Coniugem.
Illam nempè Athaliam, Achabi mortalium ſceleſtiſſimi.
Nam ſæpè impietas eſt dotalis.
Vxorio exemplo citiùs raptus quàm patrio,
Maſcula thura effœminauit.
Nam efficaciſſima ſuadendo oracula ſunt oſcula.
Ad inania pauidus, Heliæ minas non pauet.
Nam perituri Tyranni argumentum eſt
In ſecuris metus, in metuendis ſecuritas.
Vero igitur euentu, Iudæam prædantur Arabes,
Nam Regum delicta Regnum luit.
Infelix populi conditio,
Quia premitur à Tyranno, Barbaris tradi;
Et diſperire, quia perit,
Inter hæc mala,
Regiæ Coniuges raptæ, Filij trucidati.
Itaque infelix cælebs & orbus,
Coniugum lecto, natorum letho funeſtatus;
Fleuit, à nemine fletus.
Nam populi mulſum, Tyranni lacrymæ.
Sic acerbiſſimæ morti ſeruatus,
Animam cum viſceribus ponè regeſſit:
Vt intelligas quo loco mentem habeant ignaui.
Rogo demum caruit; non tumulo.

Hoc

Hoc etiam præpoſterè:
Quòd igne fraudatus quem meruit,
Terram impetrauit quam terruit.
Nam Tyranno maxima pœnarum eſt
Poſt obitum non lucere.

OCHOZIA
Iorami Filius.

IOAS Ochoziæ Filius.

AMASIA Ioaſi Filius.

SAXIFRAGIVM.

Tres haſce Statuas,
Inter Chriſti Proauos pridem collocatas,
Mathæus fregit dum tacuit.
Execratum Achabum, Matris Patrem,
Reſpicit hæc vindicta;
Cuius Nepotes, ad tertium vſque, diris vouerat Vates.
Itaque, ne Chriſti Maiores Achabi Minoribus miſcerentur,
Nepos, Pronepos, Abnepos
De ſacro Stemmate exulantes,
Nomine carent, & effigie.
His alia vita, non alia vitia.
Primus primâ, Medius mediâ, Vltimus vltimâ
Ætate defecit:
Vt ſcias, animi eſſe crimina, non pili.

O Omnes

Omnes imminentem pueritiæ fugerunt gladium:
Primus hoſtilem, Alter maternum, Tertius ſeruilem.
Parcente falce, donec ſcelera matureſcerent.
Omnes laude indigni, digna laude incœpere:
Nam vana ſimulacra,
Primus diu non coluit, Vltimus coli vetuit,
Medius colentes occidit.
Omnes ad volutábrum reuerſi, Idóla reſtituunt:
Hoſtilia Primus, aulica Secundus, paterna Tertius.
Omnes monitoribus aſperi:
Primus Heliam non arridentem deridet;
Tertius minanti Eſaiæ mortem minatur;
Medius Zachariam lapidum cultus exprobrantem,
Lapidibus obruit.
Omnes Rempublicam perdunt:
Primus poſtulatitio fœdere;
Alter emptitia pace;
Tertius voluntario duello.
Omnes Templum dedecorant:
Quod Primus deſerit, Secundus ſpoliat, Tertius ſpoliari patitur.
Omnes coniurato ferro ignauiter ſublati:
Primus dùm latet, Alius dùm ſtertit, Tertius dùm fugit.
Omnes denique mali:
Non ita vt altero peior alter,
Sed omnes omnium peſſimi.
Omnes igitur Mathæi calamo, vt Iudæo gladio, confoſſi;
Nec inter viuos, nec inter extinctos numerantur.
Nam quos premit obliuio, non natos puta.

OZIA

O Z I A

Amaſiæ Filius.

PARAPHRASIS.

Hoc in tumulo non tumulo, iacuit non iacuit,
Viuum cadauer, Regis Agricolæ:
Qui victor victus, Deum ſpreuit dùm coluit:
Et vulneratus vt conualeſceret, moriendo conualuit.
Hunc viuos fugientem, Mortui timuerunt.
Reſtitas ad hunc griphum, Viator? paraphraſin cape.
Hic eſt Ozia Rex Iuda;
Qui vrbana vitia in ſuburbio declinauit.
Redijt ſub hoc Principe ad ſuum exordium Regia dignitas:
Nempè ad Paſtoritiam.
Hic triumphali aratro terram domuit.
Vnde mira fœcunditas;
Cùm trabeato Agricolæ vectigalior ſeruiret Tellus:
Et Regiâ manu maritatæ gemmarent Carmeli vites.
Audiant Principes qui ex Vrbium cinere aurum cribrant.
Veræ fodinæ ſunt ſulci:
Búbus, non Hominibus graues.
Ibi vegetæ opes radices agunt.
Has Humaniſſima humus ſinu promit:
Quæ Hominum altrix, & alumna,
Riuis alita, frugibus alit.
Huic vni fœnerabantur antiqui Reges:
Quibus pro loculis erant ſcrobes.
Nunc Terram dedignantur Terræ filij:
Nec colere modò, ſed calcare;

Nam purpurâ interpoſitâ à ſe Matrem ſecernunt;
Eamdem peroſi pro quâ dimicant.
Hinc Principum lubricæ opes, quia ſine radice.
Plutus à Cerere gignitur & Iáſone;
Segete, & vellere:
Vtroque, ſuccreſcente ſumentibus.
Rubiginem vomeri non indulſit, ſed neque gladio.
Vtraque Martis materia, ferrum.
Vtroque modo Terram ſubégit.
Philiſtinos, Arabas, Ammonitas,
Tàm facilè ſub iugum miſit, quàm iuuencos.
Gethum, Iabriam, & Azothum, hoſtiles Vrbes,
Eodem vomere quo glebas, exarauit.
Pari luſu vulpeculis tragulas, & baliſtas hoſtibus, tetendit.
Eâdem arte ſegetum meſſor, & capitum,
Cereris falcem Morti commodauit.
Ità ex aruis ad arma, ex armis ad arua diuertens,
Oleas meſſuit, quas ipſe conſeuerat.
Sed vtinam ne extra ſuas oleas.
Nimirum vanidì victoriarum diſtentus aurâ
(Qui felicium eſt morbus)
Sacerdotali ſibi iure arrogato,
Sacro thure profanus ádolet.
Oh, quid agis mitrate Villice?
Te aratrum decet, non Ara.
Huic fumo ſucceſſit flamma; ambitioni iracundia.
Vno ſcelere bis iniurius,
Cælum thure, thuribulo Myſtas exterret.
Non dilatâ verò vindictâ,
Subita lepræ illuuies Regiam frontem populatur;
Et infulæ locum fœdat.
Decebat talem Pontificem talis lamina,
Vt frontonis ſupercilium deprimeret.
Diditur etiam Tellus ingenti fremitu trepidaſſe:

Exitura

Exitura de centro, niſi ille de Templo.
O fluxa, Reges, gaudia!
Cum ipſum ſupra quod ſtatis, inſtabile ſit.
Atqui cum ſuâ Tellure tremens Ozias,
Extemplò réſilit ex Templo:
Et Regno exauthoratus,
E viuis migrans, non è vitâ,
Marcido in corpore ſepultus, & inſepultus,
Soliuagos intra penates lugendo conſenuit.
Diu expirauit viuum cadauer.
Serò moritur, iam mortuo ſimilis.
Et auito ſepulcro interdictus,
Agro tumulatur, quem coluit.
Adeò ſuperborum contactum vel Mortui pauent.
Habes griphi ſententiam,
Viator abi.

IOATHAN
Oziæ Filius.

LEGATIO.

Adeſto Fama:
Ad Principes te delégo;
Vnico exemplo magna conſilia tranſacturam.
Ioathani Regis virtutes Regibus refer.
Vt emerito Patri ſuccedens Puer,
Feſſo Athlanti Alcides integer,
Ægro

Ægro Parentis capiti ſuppoſuit ſuum.
Felix Genitor, qui vitâ peractâ viuens,
Succeſſoris virtutes non ſperauit, ſed ſpectauit.
Felix Puer; qui paternæ frontis adſpectu, frontem remiſit;
Et humilitatis magiſtrum habuit tumorem.
Et, quis credat? vnum caput alterius morbo ſanatum.
Adde vt Iſaiæ, Zachariæ, Oſeæ, Amoſi,
Nobilibus ſpectris admonitus,
Rectum iter inſtiterit.
Nam Veritas, priuatæ fortunæ bonum,
Ad Principes non illabitur, niſi è Cælo:
Non immeritò Iouis Filia.
Prædica, vt Numine vſus propitio,
Syriæ & Iſraelis coniuratos Reges cohibuit.
Ammonitas ſemper cæduos feliciter cecídit:
Nunquam non lædens, nunquam læſus.
O militiam innocentem!
Vbi ad meliores partes applicante victoriâ,
Nemini nocebant armâ, niſi nocenti:
Et rectior rectiùs collimabat.
Poſt militare, ciuile ſtudium exaggera.
Vt ſanctæ Vrbis intúta munijt, díruta erexit:
Nec molles fundauit Moles, ſed ſibi ſimiles:
Vt Dominus ex Domo, Domus ex Domino agnoſceretur.
Turrim Ophel euexit ſupra nubes;
Regiæ mentis Idéam ſemper ſerenæ.
Portam Templi ſpecioſam,
Æris & auri ornatu nomine dignam fecit.
Specioſamne magis, an ſpatioſam?
Sanè totam Petri charitatem triumphali fornice excepit;
Quem recto veſtigio claudus ſequutus eſt:
Ne torto pede ſpecioſum limen deformaret.
Narra vt hoc Principe,
Vomuit vetuſtas multo ſolidiora quæ exederat.

Vt collapſa nemo dixerit ædificia,
Sed ſponte inclinata, vt altiùs gliſcerent.
Celebra denique magnificentiam,
Quâ vrbes Ciuibus, Agreſtibus mapalia condidit.
Illas præſidio, hæc ſubſidio.
Nam mutuis gladij, & ligónis officijs,
Tuetur qui alitur, alitur qui tuetur,
Et arces pereunt poſt caſas.
Poſt hæc elogia altum ingemiſce,
Quòd hoſtibus ferox, ſuis blandior,
Obiurgandæ ſuperſtitioni linguam non habuit.
Itaque gloriosiùs
Delubra ſolo, quàm ædificia Cælo, æquauit.
Vt mirum non ſit,
Adulari populos Regibus, cùm Reges populis adulentur.
Adde igitur Principibus animos;
Vt à Diuinis exorſi, degeneres increpent:
Ioathani eiurato exemplo;
Qui fortia faciliùs fecit, quàm dixit.

A C H A S
Ioathani Filius.

HISTORIA.

Amicitias beneficijs parari qui putat,
Hiſtoriam hanc legat.
Achas ad Iudæ ſolium diuinitùs erectus,
Omnem lapidem mouit quò Deum perderet.

Nam

Nam inter ſaxeos Dæmonas diuiſo cultu,
Nullum vt faceret Deum, multiplicem fecit.
Parum fuit Deum obruiſſe lapidibus.
Eumdem importuno Oeſtro vellicaturus,
Muſcam Deum fecit.
Planè ſuos inter Deos numerandus;
Puſillus, Excors, niger, moleſtus.
Mirare Diuini pectoris patientiam,
Quæ iniuriam peroſa, non iniurium; hoſtem prole auget.
Et quod optimum Dei munus, optimâ prole.
Hic ex beneficio maleficus,
Acceptum Filium Idólis comburit.
Timuit Orbis eumdem Rogum:
Tremuit populus Thyeſtæam illam coquinam:
Inuenta eſt flamma, quæ aſtantes frigidos faceret.
Nefandi ſacrificij locus Gehenna,
Quæ Tartaro nomen dedit, vt exemplum.
Quippe infernus ignis
Nondum nomen inuenerat ſatis horrendum.
Achas Plutone peior, ignem dedit inferno peiorem.
Parati affuere Dei vindices,
Raſis & Phacéus, Syriæ & Iſraelis Dynaſtæ.
Maluit tamen Deus contumacem contumaciter demereri.
Itaque Iſaiam Achaſo delegat,
Qui pro victoria ſpondeat:
Prodigium quodcunque daturus pro vade.
Et quo prodigia firmentur,
Dei Filium pignori pollicetur.
O Numinis patientia toties irritata, non irata!
Achas prodigia reſpuit:
Et Numen inter Nepotes dedignatur.
Puto Deum ipſum Gehennæ immolaturus, ſi naſci feſtinaret.
Spretis igitur Cæli copijs,
Aſſyriorum Regem mauult auxiliarem.

Si

Sic mendax nemini credit, niſi mendaci.
Ac ne pretio careat tutela,
Totum ærarium, ſanctum, profanum, Aſſyrijs profundit;
Vitamque pretio taxat.
Itaque quicquid rapere hoſtes poterant, donat:
Seſeque ſpoliat, ne ſpolietur.
Quin ſublatis exuuijs Templum claudit;
Quaſi incluſo ac ſpoliato Deo, victor.
Riſit inſaniam Deus;
Et perfidum reliquit fœderatis plectendum.
Nam perditi, ipſi ſe perdunt.
Affuit ergo accitus Aſſyrius Thelegat-Phanaſarus;
Qui attritis Achaſi hoſtibus, ipſum attriuit.
Sic nocent auxilia malo maiora,
Et bellorum nimbi detonant in authorem.
Putas Achaſum reſipuiſſe? deſipuit.
Ab ſuâ Muſcâ perpunctus, Damaſcenorum Idólo ſe deuouet.
Itaque contra Syros, Aſſyrios implorat;
Contra Aſſyrios, Syrorum Deum,
Qui ne ſuos quidem ſeruauerat.
Hic Diuina patientia deſperauit;
Et ſeruari nolentem ſemel perdidit.
Malè moritur inter vtramque vitæ metam:
Et extra tumulum tumulatus
(Quis enim iuſta faciat iniuſto?)
Gehennæ aſſignatur, cui nomen fecerat.
Sic ei fiat qui beneficium in vitium torquet.

P EZE-

EZECHIA

Achaſi Filius.

INDEX.

Rerum ab hoc Principe geſtarum indicem cape,
Sub Romanæ Vrbis natales naſcitur
Achaſi Filius Ezechia.
Sed ille ex optimo Patre peſſimus:
Hic ex peſſimo optimus: iterum peſſimum geniturus,
Sic teſſellata fortuna bona malis intérpolat.
Sanctiſſimæ Parentis mores libauit, non Patris.
Quæ felicior Mater quàm Vxor,
Pro votis Filium accepit, non Maritum.
Quintum ſupra viceſimum annum natus;
Florem ſceptro impoſuit, quem cæteri perdunt.
Primo Imperij anno Templum aperuit,
Quod nihil Sanctum vidit, niſi Regem.
Moſis etiam ſerpentem deiecit, olim ſalubrem, iam virulentum,
Poſtquam ſuperſtitioſis Aris concaluit.
Anno, & Animo eodem,
Sculptilia in Cedronem ſparſit; muſicos modos reſtituit.
Vtrumque nexum: quid enim Cedron niſi mœror?
Sic populi lacrymas Idóla ſorbent;
Et flente flumine, ciues canunt;
Tot Pharaonibus demerſis, quot Idólis.
Merguntur incendiarij illi Dæmones:
Inferno ardore ex antiperiſthaſi geminato.
Et adorata illa ſaxa, adorantium ſcopuli,
Poſt animorum naufragium ipſa naufragantur.

Poſtero

Poſtero anno, diuiſa Iudæ ſtudia pro Concione componit.
Amphioni comparandus Orator:
Nam Vrbem ille parauit, hic reparauit canendo.
Inſtante Paſchate,
Ad Solymorum celebritatem ſchiſmaticas alliciens Tribus,
Iudæ Iſraelem coniunxit.
Ita Paſchalis Agnus, agnos fecit conuiuas:
Et fractis Idolis integrata concordia.
Poſt hæc, Salomonis de plantarum vſu commentarios combuſſit.
Iam enim ex horto, non è Cælo, ſalus quærebatur:
Et herbarum, non oculorum, expreſſo ſucco,
Membra curabantur non animi.
In illâ igitur flammâ ars mortua, ſpes reuixit.
Vtinam Coi Senis farcimina ad Ezechiæ manus veniſſent:
Sine carnificinâ homines conualeſcerent.
Auctis iam annis,
Aucta cum Sacerdotum pietate, Laicorum liberalitate;
Condendis largitionibus Templi horrea laxauit.
Quis neget frugi eſſe virtutem;
Cùm ſacra opera ſacras opes adaugeant?
Anno Imperij bis ſeptimo, qui ſemper Clymactericus,
Ezechiæ virtus tentata.
Nam Aſſyrius Sennacherib Iudæam euertens, & euerrens,
Citiùs rapuit arces quam vidit.
Quæris quantâ acie?
Terra contecta, montes depreſſi, flumina epóta.
Sed armatorum tot millibus,
Trecenta & triginta talenta obſtitere.
Toti Ægyptiorum armamentario,
Totum Templi ærarium obiecit Ezechia.
Nam ſacræ diuitiæ eò ſeruantur vt ſeruent.
Fecerat hoc etiam Pater, ſed impare ſtudio.
Ille Templum timebat, hic pro Templo.
Extremo eodem anno,

Aſſyriâ fide recrudeſcentibus Barbaris,
Infanda effutiente Sennacheribbo, ad pias preces confugit.
Felix certamen: linguâ pugnacem, linguâ vicit.
Minus dixi; dormiendo vicit.
Nam per tenebras cæcutiente Angeli gladio;
Aſſyriorum millia centum octoginta, ſomnus conſignauit Sorori.
Diriguit Sennacherib nocturnæ cladis ſpectaculo:
In patriâ, à Filio, ante Idóla cæſus,
Qui patriam liquerat, pro Filio, contra Deum.
Anno victoriam ſublabente, dirùm ægrotat.
Tumente vlcere quò animus detumeſceret.
Lethum denunciante Iſaia, luget, ſubmittitur, conualeſcit.
O dulces lacrymæ, vitæ auſpices, vel incœptæ, vel receptæ:
Primum naſcentium omen, vltimum pereuntium ſuffragium.
Anni igitur quindecim ad vitæ ſtamen aſſúti:
Illuſtri teſte, Sole;
Qui ſupra lineas decem retrotractâ ſtyli vmbrâ,
Viam & vitam redorditur.
Hem quid ſolidum in humanis,
Si ætas horarium eſt, annus linea, vmbra vita.
Lethalis vmbra, quæ lineas enecat, quotquot attingit;
Pariterque dum proficit, deficit.
Poſt menſes duos,
Babylonum Legatis diuitias & delicias oſtentat:
Neſcius quam rapaci populo illecebras.
Sed ò rigidam diſciplinam circa Principes!
Pro quantulo crimine, quantum diſcrimen?
Funeſtior interuenit Legatus Iſaias.
Qui in oſtentatiunculæ pœnam,
Iacturam opibus, capturam Liberis ominatur.
O lethales diuitiæ, quas nec cælare tutum, nec proferre!
Sed ò vitales lacrymæ, vel cælatæ, vel prolatæ!
Ad præſentiſſimùm hunc panchreſtum redit Ezechia.
Suis in oculis ſalúbrem hunc ſuccum quærit,

Quo

Quo Numen emollitum, ira reſtincta:
O efficaces iterum lacrymæ!
Tacitæ oculorum voces, & liquidi vocis oculi:
Nec fœcundus humor tantùm, ſed facundus,
Qui animum erigit dum cadit, & cadit ſine iacturâ:
Nam ſolam hanc mercem prodigere licet.
Exinde piſcinas, fontes, aquæductus,
Puto ſuarum imitamenta lacrymarum, aperuit.
Per quas denique animus enauit ad palmam,
Anno à ſuſcepto Imperio viceſimonono.
Dauidi non conferendus, ſed præferendus:
Nam maiora fecit, minora deliquit.

MANASSES
Ezechiæ Filius.

EXOMOLOGÆSIS.

O Rerum Opifex, Reorum Opifer, Deus;
Aduerte tandem æquas aures,
Clemens attrito, felix catenato, Rex Exregi.
Infanda mea facta ad rationem reuoco.
Tu ſolus audi quæ ſolus ſpectas:
Aut ſpectare deſine, quæ piget audire.
Ille ego Manaſſes; Orbis Eôi Veſper:
Vt lucem fœdarem in lucem veni.
Conceptus, lethale nefas concepi.
Et hærente adhuc cortice, odiſſe te cœpi antequam noſſe.
Iam

Iam de latebrâ proſerpens Vipera, hoſpitalem vterum torſi.
Felici hoc exordio mihi plaudens,
Quod nondum natus potui Matri nocere.
Alumnæ grauis ſarcina, papillas morſu tentaui;
Sanguinis auidior, quam lactis.
Circumciſus, impreſſum generis ſignum
Pro libidinis teſſerâ ſuſcipiens,
Dixi; hunc ſanguinem Veneri propino.
Infandus Infans, paruus ſed prauus,
Execrationes infrendens inter vagitus,
Candidum nihil habui præter síndonem;
Hanc ipſam cruentaturus.
Deerat iam nocendi auido, nocendi facultas,
Hanc è voto feſtinauit fortuna,
Cùm duodenni gladium commiſit.
Ita, nimis impotens, quia nimis potens,
Proceres terrui Puer: quò leuior, eò grauior populo;
Qui citum diadematis fulgorem, ceu fulgur expauit.
Hinc diuini, humani Iuris immemor
(Quid enim Manaſſes niſi obliuioſus?)
Vnam mihi legem ſtatui, legem nullam ſeruare.
Durus, Difficilis;
Rogari, inuidiam; non rogari, contumeliam duxi.
Iniuſtus, inhumanus;
Alijs omnia licere volui, alijs nihil.
Impius, periurus,
Studio, & ambitu paterna exempla non inſtiti.
Puduit Regem bene agere de exemplo.
Anteire malos malui, quam bonos ſequi.
Hoc vno Patris ſpeculum,
Quod eius imaginem reddidi ex contrario.
Proinde, ex tuo Templo,
Quæ ille intulit, ſuſtuli; quæ ſuſtulit, intuli.
Atque vt à te maximè ſeiungerer,

Duo

Duo ſciunctiſſima coniunxi, atheiſmum, & ſuperſtitionem.
Excelſa diruerat Pater; refeci:
Vt altiore de prærupto contereretur, Religio.
Priapi aras ſuſtulerat; reſtitui:
Laſciuè ſimul, & ſacrilegè;
Vt dignitatem libidini adderem, adimerem tibi.
Has inter ſordes volutus, ſauciari potui, non ſatiari.
Planetarum ſectator, quia errantium,
Eorum ſimulacris Templi atria ſtipans,
Inueni quo tua tibi Sidera fierent odioſa.
Auſpicijs, & aruſpicijs attentior quam tibi,
Auium pennas, & pecudum fibras
Veraciores duxi, quam tuas tabulas.
Hoc minime falſus,
Quòd Brutis ſtolidiorem me cenſui, dum Bruta conſului.
Striges, Ariolos, Magos, Pythones colui.
Te vt Orbe depellerem, Dæmonas euocaui.
Itaque, quo irreligioſior eſſem,
Religionem mutaui, non ſuſtuli.
Aſtra, Lapidem, Bruta, Furias,
Quidlibet eſſe Deum paſſus, dùm tu non eſſes.
Senior factus non ſanior,
Ab impietate ad crudelitatem prorui.
Nam calcanda erat poſt Diuinitatem humanitas.
Credulitate crudelitati ſuffragante;
Hoſtes opinatus omnes diſſimiles;
Ferus vt timerer, & quia timebar,
Hoſtium numerum auxi, tollendo.
Prophetarum voces cum ſpiritu intercluſi.
Iſaiam Socerum ſerrâ diſſecui.
Denique adamantinam cordis duritiam flammis exploraturus,
In valle Gehennæ Filios combuſſi.
Lætus, quod nec Auo molliorem me inuénit illa flamma.
Tot ergo ſcelerum cumulis impuli Patientiam tuam,
Vt

Vt perditus videreris, niſi me perderes.
Viciſti proinde, ne vincerem;
Immiſſo Babylonico, vt Tyrannum Tyrannus plecteret.
Qui tam citò vinctum, quam victum,
Me, meos, mea, ad fœdum hoc ergaſtulum abduxit.
Ah ſatis pœnarum habes, Victor,
Dum inter opíma catenatum numeras Regem.
Non tu innocentibus Pœnitentiam delégas,
Quæ reatum necat, non reum;
Et in ſolutum imputat crimina, cùm numerantur.
Meum ius vrgeo: ad hanc prouoco:
Suffragante ipſa ſcelerum multitudine.
Poſſibile non erat tanta committi, niſi ab inſano.
Exere ſplendido miraculo vim tuam
O bone, & parcendo exercite.
En vt ventoſâ victoriâ tumens Hoſtis,
Vernaculorum te tuorum deſertorem ridet, & viuit.
Ex vſu non eſt ſcelera mulctare ſceleribus;
Et externos recreare tuorum pœnis.
Redde heù conſpectum mihi beatæ Vrbis:
Vbi Reges peccare ſolent, & pœnitere.
Vlulabo vbi deliqui.
Sanguinis riuos lacrymarum riuis extergam.
Exulabit Idolorum populus, vrbe donatus:
Et exemplo corruptos, exemplo corrigam.
Hæc orauit Manaſſes, & Regno redditus votum expleuit.
Atque vt diutiùs doleret, nemo diutiùs regnauit.

AMON

A M O N

Manaſſes Filius.

SYMBOLVM.

O Spes fallaces!
Intempeſtiuè concuſſi iſti flores,
Intempeſtiuè ſepulti ſymbola ſunt.
Amonem florentis æui Principem,
Infrugis hic Hortulus condit.
Qui de paterno exemplo,
Inter vitia & virtutes ætatem diuiſurus,
Pœnitendi fiduciâ, pœnitenda commiſit.
Templo Idóla, latibulis ſtupra, Vrbi funera,
Velut fœnori intermiſſa reſtituens,
Vt probè ſeneſceret, improbè adoleuit.
Sed heu; claudicante ſpe velocior Mors,
Coniurato aulicorum ferro,
Vota cum vitâ ſuccídit.
Itaque ſpe florens, non virtute:
Inter flores iacet, ſed frugiperdas.
O Spes fallaces!

IOSIA

Amonis Filius.

EPINICIVM.

Io Triumphe.
Idolorum Euerſor curuli feretro effertur.
Hic eſt ille Ioſia,
Quem ſupra trecentos annos Natura parturijt.
Iam tum enim fatidicâ voce præmonſtratus,
Idólis operantem Ieroboamum ſolo nomine tremefecit.
Nondum natus, iam notus:
Vel natus ante Parentes.
Io Triumphe geminate Ciues.
Hic ille Cenſorius Infans,
Qui ſupercilio contractâ morum licentiâ,
Rempublicam octenni ſibi commiſſam octennio compoſuit.
Itaque Dauidem ſequutus, anteceſſit:
Nam Dauid bonos inuenit, hic fecit.
Adeo parui intereſt paruum corpus.
Quin ad illum delegatur Ieremia, ad puerum puer.
Seneſcentis Reipublicæ argumento, cùm Virtus repueraſcit.
Io Triumphe iterate Ciues.
Hic ille diuinus Ædilis,
Quo Templi diruta reſarciente,
Amiſſum legis volumen inter ruinas inuentum.
Tanti duxerant impij Templum diruere:
Mortuam rati legem, ſi liber humaretur:
Vel libera ſcelera, ſi lex latéret.
Itaque poſt Ioſiam exhumâta lex lucem vidit:

Et

Et in eodem ſcrobe virtus reuixit.
Imò in Ioſia tota reuixit:
Nam vitia cæteri vel induxerunt, vel indulſerunt:
Solus hic mortalium nec commiſit ſcelera, nec permiſit.
Io Paan.
Hic ille zelator Adoleſcens,
Qui monente Prophetide,
Toties rediuiua ſimulacra in cinerem ſoluit.
Et plebeijs tumulis inſperſit:
Vt à mortuis diſcerent tandem mori.
Senſêre Manes puluerem illum grauem:
Pluſque Dæmonas combuſſit ille cinis, quam ſuæ flammæ.
Io Paan geminate Ciues.
Hic ille intrepidus Adoleſcens,
Qui nefanda Fanorum nemora incendens,
Nocentes vmbras, & hoſpites Lupas abegit.
Eodemque incendio Solis quadrigas fulminauit.
Nouum aſtropoplectum ridente populo,
Dum Phaethontis Pater, Dei ſedes affectans,
Phaethontis ſupplicium tulit,
Et ex fabulâ Hiſtoriam fecit.
Io Paan iterate Ciues.
Hic ille aſſertor Iuuenis,
Qui Iuda, & Iſraele flammis expiato,
Vanos Antiſtites ſuiſmet aris impoſuit,
Suppoſitâ Idolorum ſtrue:
Vt quale Numen colerent, ipſi ſentirent.
Mutatis igitur officijs,
Adoletur qui adolebat, & ab Idólis vruntur Vates.
Quâ victimâ nulla melior, quia nulla peior.
Io Victor dicite Cœtus.
Hic Principum Protomartyr,
Nouiſſimo incumbente Reipublicæ Fato,
Irati Numinis telum vt frangeret, in ſe reflexit:

Dum impluentibus Ægyptiorum telis deuotum pectus oppoſuit.
Sic ante Pharij Nechaonis os in quadrigâ confoſſus,
Spiritum Tartaro formidabilem in Tyrannum efflauit.
Neſcio an occumbendo vicerit, an vincendo occubuerit.
Occumbit certè, non procumbit, qui ſedens moritur.
Ita ſuo ſanguine trabeatus,
Eodem curru Mortem in triumphum traxit:
Et feretro pro Feretrio ſpolia ſua deferens,
Ad Mauſoléum, veluti ad Capitolium, proceſſit:
Primuſque poſt obitum triumphauit.
Io Victor, Io Pæan, Io Triumphe.

ELIACIM & IOACHAS
Ioſiæ Filij.

REVOLVTIO.

Extrema Regni tranquillitas extremam cladem minatur.
Die inclinante grandior floreſcit Iris.
Creuit ad ſummum Hebræa felicitas Ioſiæ nixa:
Quo ſubducto vniuerſa corruit: inuidente Aſiæ Africâ,
Quæ purpureo Mari diuiſæ, Iudeæ ruinis coiuere.
Spectabat ad Eliacimum Regia dignitas.
Hanc Ioachas rapuit natu minor.
Ah puer infelix! rapinam timebis.
Cur inauſpicatum ad Imperium inuolas,
Vnde mitior te natura ſepoſuit, naſcendi morâ?
Torpedo Iudaicum ſceptrum eſt: tangentes manus nodabit.

Itaque

Itaque ex ſecundo primus, ex primo poſtremus,
Regnum peruertit, quia præuertit.
Hunc Pharao, à Fratre accitus, catenatum rapuit.
Ridente Ægypto mancipia redire ex Regibus,
Qui ex mancipijs abierant Reges.
Ita poſt ſexdecim Soles quæſita ſceptra,
Poſt tertiam Lunam amiſit.
Breue Regi ſpatium, Tyranno longum, Ciuibus nimium.
Expleuit igitur iras Eliacim:
Sceptro potitus iam cariore, quia rapto.
Redijt ad illum infula, ſed & infulæ fatum.
Alijs per Pharaonem imperat, illi imperat Pharao.
Cui Tributi taxatur: hoc vno pretioſus.
Atque vt libertum ſe noſcat, non liberum,
Alio donatus nomine, Ioachim vocatur, non Eliacim.
Quid illi relinquent cui nomen eripiunt?
Regnum itaque ſub Rege impetrat:
Cum idem ſit impetrare quòd amittere.
Egit tamen Ægypto pro maleficijs grates,
Dum deformem Idolorum coloniam ex Ægypto traducens,
Polluit quæ Pater ſanxerat.
Vriam ferro, Ieremiæ librum rogo deſtinat:
Ferro deſtinandus, non rogo.
Imò vt dites ad Ditem trahat,
Gemmâ & anulis Dæmones includit: bis Idóla.
Nam gemmæ Dæmonum Filiæ, concepto Dæmone Matres fiunt.
Heu carò venales opes! quamdiu gemet has gemmas?
His anulis catena nectitur.
Hunc Nabucodonoſor infido infidus,
Deceptum vinculis implicuit:
Implicitum ferarum ſpecubus incluſit:
Incluſum ferarum faucibus obiecit.
Aliquis ergo prætereuntium dixerit,
Hic moritur Tyrannus præmortuo nomine:

Qui

Qui viuus iacuit in tumulo: mortuus vixit extra tumulum.
Hunc Mathæus à Chriſti Genealogiâ ſecuit,
Ne feram pro homine inſereret.

S E D E C I A

Eliacimi Frater.

S O R T I T I O.

Excidit infelix par Fratrum,
Quorum alterum fera, alterum furor abſumpſit.
Te verò, Sedecia, tertia Sors manet,
Vtrâque peior:
Mouente Regalem vrnam Fortunâ.
Iechonia Eliacimi filio Babylonem abducto,
Nepotis ſceptrum à Victore impetrabis.
Æquè in Nepotem durus, in Hoſtem mollis,
Vt illum ſpolies, huic ſeruies.
Mutato etiam nomine, ex Mathania Sedecias,
Iuſti nihil habebis præter nomen.
Toties direptam Vrbem diripies:
De pauperum penu Idóla recreabis hoſtilia:
Præſcias Vatum fauces obſtringes;
Quaſi fatum tuum in Vatum pectore concluſurus.
Sed diuino conſilio conſilium adimitur.
Deo ſimul & Chaldæo fœdifragus,
Tributi iugum dum excutis, ſub iugum cades.
Nabucodonoſore nouiſsimâ expeditione graſſante,
Hieru-

Hieruſalem, per te non Hieruſalem,
Claudetur, incendetur, ſolo aquabitur.
Tu tot inter mortes mortem non reperies.
Miſerius enim eſt miſero animam trahere, quàm tradere.
Reductis brachijs Babylonem traheris catenarius Canis.
Manu & oculis captus; oculis & Liberis orbus.
Planè inter pudenda impudens,
Cum oculos amiſeris, pudoris ſedes.
Itaque cum Babylonium tibi carcerem Ezechiel minetur;
Tu Babylonem te viſurum neges:
Vterque diuinabitis,
Cacus Vrbem in Vrbe non videbis:
Verus Sedecias, Iuſtitia ſimulacrum, quia cacum.
Peribis tandem veteranum mancipium:
Et aceruo ignobili additus,
In tanto Patria rogo, rogo carebis.
Nam ſceleribus clarus, rogi luce non eget.

S V S A N N A
Helciæ Filia.

A D M O N I T I O.

Adeſte Nupta, Innuptaque:
Quarum Virtus in pulcritudine, non pulcritudo in Virtute.
Docebo quam ſpecioſum damnum ſit ſpecies.
Suſanna fui, ex Regiâ domo in Regiam domum ducta.
Quâ

Quâ formâ fuerim, ex nomine habes.
Quid enim Suſanna, niſi Roſa?
Florum nempe Regina, & Reginarum flos.
At nimium felix eram ſi forma defuiſſet:
Quam perdere dum metuo, penè me perdidit.
Babylone captiua,
Colebam hoc qualecumque corporis decus:
Vnum captiuitatis ſolamen, vni Coniugi.
Itaque nudam me nemini oſtendi, niſi thalamo, & fonti;
Occluſis pomarij foribus: nec Solem arbitrum paſſa,
Quem, meridie curioſiorem, nemus arcebat.
Addebam membris lympharum nitorem:
Liberatoque capillamento,
Aureas vndas comarum, argenteis fontis vndis mergebam;
Vt fontem in fonte diceres.
Neque ſpeculo opus; in ſpeculo natabam;
Tergente ſimul, & imaginem reddente riuo:
Qui blando ſuſurro membris adulatus;
Non tàm lauabat, quàm laudabat.
Inepta, quæ fugax donum fugacioribus morabar vndis:
Nec lubricâ ex imagine, formæ inconſtantiam noui.
Proh ſancte pudor, quid vſque ſecurum?
Falſum eſt à fucis tutam eſſe Roſam.
Latebant inter virgulta amaſij duo:
Angues in herbâ.
Hi Popularium Seniores erant, & Iudices;
Quos, vel inter algentes aquas, vrebam:
Ignara puellarum faciem eſſe facem.
Erumpunt ex inſidijs amantes hoſtes.
Horreſco vulnificos vultus:
Aquis membra ſubmergo:
Sed perſpicui latices me produnt, vt vitrum Roſam.
Sinum crinibus obduco, ſed crines euentilant auræ;
Quæ ſpirando, in me conſpirant.

Dubitas

Dubitas omnia conſpiraſſe in flagitium? riuales fœderantur.
Fruſtrati precibus, terrores addunt.
Et maximum innocenti malum minantur, calumniam.
Ego intra vitæ aut virtutis diſcrimen,
Quid agimus (inquam) Suſanna?
Corpus eluis, & animam pollues? Vale potius Vita.
Hæc mecum exigens, clamo.
Altiùs illi clamant; & crimen regerunt:
Impermiſſam Venerem cum pubere adultero.
Ego causâ melior, patrocinio peior,
Inter Parentum lacrymas, & vulgi conuitia;
Seminuda & ſemianimis, ad ſupplicium trahor.
Iam ſaxa parabantur, adulteris debita,
Vt eádem legis & mulctæ materia ſit.
Et aliquis elato iam lapide, lapidi ſimilis hæſit.
Nam pudor extremus decórem augebat.
O pudicitia, vt ſeruantem ſeruas!
Quis credet? Concionem moratur duodennis puer:
Qui vtrumque ſeorſum teſtem de criminis loco ſcitatus,
Vtrumque diſcrepantem inuénit:
Et mendacio mendacium detectum.
Dulcius nihil radiat quàm Veritas, vt nubem fregit.
Mutantur populi voces.
Siccine (inquiunt) captiuus furit, captiuos ferit Cupido?
Poſt Patriæ incendia,
Sceleſtiores flammas Babylonem attuliſtis?
Hypocritæ, periuri, ardentes niues.
Quid de nobis æſtiment hoſtes,
Si Optimates peccant, Iudices peierant, Senes laſciuiunt!
Quid multa? Mutatur rerum ſcena.
Deſultant vincula à me ad Senes.
Ego ad thalamum ducor, illi ad flammas:
Vt bene ardeant, qui male arſerant.
Sic puer fœminæ, Suſannæ Daniel,

Innocens innocenti, ſubſidio fuit.
Diſcite meo periculo, Puellæ.
Eſte formidoloſæ, vt formoſæ.

IECHONIA
Eliacimi Filius.

THRENI.

Nondum Hieroſolymæ deferbuerat Cinis,
Cùm buſtum inſidens Ieremia,
Lamentabili hoc fremitu Patriam conclamauit.
O Solymæ, ò adyta, ò læti colles Siónis!
Hæccine illa beata Vrbium Mater,
Quam Æuo coæuam ſpoponderat Deus?
Quid ergo diuturnum, ſi æterna pereunt?
O Regiæ opes chaſmatum ſimiles!
Quæ vaneſcunt dum lucent.
Cecidit, cecidit ſuperba Regia pinnis coronata;
Nihil iam niſi funus, & fumus.
O fumum ſemper Aulæ moleſtum!
Quò redijt excelſa Templi moles,
Angelorum colonia, Cæli ſuburbium?
Euertitur mortali manu diuinus ille labor:
Et nemini polluto impunè penetrabiles penetrales,
Homicidæ perſultant flammæ:
Eodemque elemento profanatur ſanctuarium, quo luſtrabatur.
Vbi vaſa? vbi ſacra? vbi fontes?

Ignaui

Ignaui fontes, & naturæ obliti,
Ignem non extinguunt, quem culpa ſuccendit.
Vbi menſa? vbi ara?
Vbi lampas, æterni Solis æmula?
Iam nihil eſt niſi lampas vna, totum Templum.
Quas litatura inibis preces infelix turba?
Altiora votis incendia ſunt.
Cui ſupplices feretis palmas linteati Senes?
Abiere Angeli Templi Indigetes,
Ipſa Sion in flammas abijt.
Poſtremò, crematâ Domo, abijt Deus.
O auida ignis potentia!
Quam nobis Patriam linquet, qui exulem facit Deum?
Quo congeſtæ opes? quo exóticæ merces, ò Ciues?
Quo armillæ? quo veſtri mundi, ò Puellæ?
Præda ſunt inter incendiarium, & incendium diuiſa.
Incumbit ſpolijs prædator ignis:
Qui auarus iuxta & prodigus,
Quicquid rapit, momento decoquit;
Et alumnus nequam, alentem perdit materiam.
Quin cum ſuis flammis de prædâ rixatur miles:
Plerumque raptus dum rapit.
Eheu; parum eſt gazas diripuiſſe.
Vnda flagrantibus, ſpiritus viuis, terra extinctis eripitur.
Solem ipſum eripiunt vndante fumo:
Et auram patriam repetunt per ſingultus.
Ah dolor! quæritur Vrbs à Ciuibus, ab Vrbe Ciues.
Pereunt nitentes illi Principum cœtus,
Gemmantes pueri, cana maturitas,
Flos Sionis, virgunculæ.
Hic hoſtili ferro ſuccubuit: ille incubuit ſuo;
Hic Patriæ fatum ſequutus, flammis exarſit.
Condi non poterant tot cadauera niſi Vrbe inuerſâ.
Sed heù ſuperſtitum peior conditio,

Quos inſtans victor præ agit.
Gaudete ſub Patriæ cineribus ſepulti Ciues,
Non obſcuræ vmbræ in tantâ pyrâ.
Lugendi ſunt qui vos lugent.
Rapitur extorris ordo, fuligine ac fauillâ ſordidus:
Quas indigenas opes legiſſe tantùm licuit;
Vt Vrbis fatum in fronte circumferant.
En, vt inter Patriam, & exilium reſtitant,
Incerti vtrum malint.
Itaque in illo incendio Patriæ amor perijt.
Trahuntur hoſtiles per vrbes indigna pompa:
Exercitus olim, nunc turba.
Trahuntur captiuæ Matres, & alumnos trahunt,
Vinculis antequam faſcijs obuolutos.
Pari ludibrio corona, & cydaris inter fercula eunt:
Pari ſequuntur opprobrio Sedecias & Saraias,
Rex & Pontifex:
Hic ex lachrymis, ille ex vulnere cæcus:
Qui olim diſcordes, ſolâ catenâ conueniunt.
Nunc ſe Babylon in Cælum tollit ſine ſua mole.
Sparguntur hàc illàc Palæſtina ſeruitia,
Pudore confecta, vel pedore.
Quondam etiam iuxta Babylonicum Euphratem conſidunt,
Vt ſuam imaginem pauitantes, ſe ipſi crucient.
Hìc mœſtas inter mortes canere iuſſi,
Barbaros eiulatus ſacris numeris confundunt.
Hoc etiam Babylonem decebat idioma.
Ah Puer infelix Iechonia!
Ibis tot inter ſpectra deſtinatam in caueam:
Malus Populi cuſtos, cuſtodiâ dignus.
Hunc ignem fumus incendit tuus.
Flagrabunt alij flammâ, tu infamiâ:
Octo ferè luſtris compedes atteres.
Matrem, Coniuges, Filium,

Triſtem

Triſtem ærumnarum comitatum,
Inter infimâ Tyranni miniſteria numeraturus.
Ah fœda conditio!
Plus Domini te pudebit, quàm ſeruitutis.
Ille, ille victor tuus Nabucodonoſor,
Nouâ & ſtolidâ metamorphoſi iumentis aggregatus,
Nouum brutum, bruta terrebit.
Vt intelligas quàm diſpari Domino ſeruias.
Tu verò Patriæ confector,
Ætatis quartæ cardinem inſiſtens,
Iudæorum Regum miſerabile agmen claudes.
Hoc omnium miſerrimus,
Quòd illis Regnum ſuperuixit, tu Regno.
Heu fleas Viator, & iter ſiſte.

MVNDI

MVNDI SENECTVS, SOLITARII.

SALATIEL IECHONIÆ FILIVS.

Chriſti | linea.

Zorobabel.

Abiud.

Eliacim.

Azor.

Ex Leui.	Sadoc.	*Ex Leui.*
Eſdra.	Achim.	*Mater Machabæa.*
Ieſus Siracides.	Eliud.	Razias.
Eleazar Protomart.	Eleazar.	Matathias.

Matathias' children: Iudas. Ionatas. Eleazar. Simon.

Simon's son: Ioannes Hircanus.

SALA-

SALATIEL

Iechoniæ Filius.

ISAGOGE.

Pando tibi quintum Atrium; Viator ſubi.
De Chriſti Proauis,
Nullum ſubinde reum viſurus, quia nullum Regem:
Nullum occiſum, quia nullum homicidam.
Mundi ſenectus ad infantiam redijt.
De impiorum oſſibus nati ſunt Sancti:
Cadmæi prodigij teſte Ezechiele.
Vſui fuit Solymorum incendium:
Nam deſpumante ſuperbiâ,
Ex illâ vſtrinâ liquitur aureum Sæculum.
Pro limine Salatielem offendes.
Quam latentem ſcintillam patrius fouebat cinis;
Vt nouo Sæculo auſpicium faceret.
Fortis, magnanimus, in ſeruitute ſibi imperauit.
Hoc ipſo felix.
Nam aduerſa Aduerſis aduerſa non ſunt, ſed Auerſis.
Vis ſcire quid pro Populo fecerit? fleuit.
Quid enim poſſet aliud Princeps mancipium?
Sed eius lacrymæ Chaldæorum merſerunt imperium.
Tria quæ cernis proſtrata Monſtra,
Tres ſunt Tyranni, quos flendo confecit.
Cernuus hic, & Semiferus:
Nabucodonoſor fuit, quondam Magnus, nunc breuis:
Qui Iudeæ & Ægypti ruinis amplificatâ Babylone,
Sua geſta miratus, hominem ſe negauit, nec fuit.

Nam

Nam verâ lycantropiâ Feris permiſtus,
Vliſſeæ fabulæ famam arrogauit.
Quæ enim Cyrce, niſi ſuperbia?
Sic ferus Homo, vel humana Fera, ſeptennium tranſigens,
Formam cum mente recepit.
Et qui bellua fuit cùm ſe Deum credidit;
Iam belluam ſe credens, homo fuit.
Qui adiacet Euilmerodachus eſt.
Initio Imperij maior viſus,
Vt matutini Solis augetur ſpecies,
Illudente oculis Nebulâ.
Hic Salatielem vinculis eductum Regiæ præfecit.
Faſtuosâ nimirum pietate;
Quòd famulitium faſtidiret, niſi Regale.
Sed blanda vtcumque initia atrocibus actis corrupit.
Maleficus, Malefidus, Maledicus, Maledictus.
Vt à Nabucodonoſore ſatum credas, iam verſo in Feram.
Hunc igitur Leuiri telo confoſſum,
Tertius ſequitur Balthaſſar.
Patribus ſimilis, quia degener.
Quem Daniel odoratus, Leænam vocauit:
Nec maſculum quippè, nec mitem:
Inter fœminas virum, fœminam inter viros.
Hic impietati ludibria miſcens,
Sacris Templi calicibus, Belo Dæmoni propinauit:
Talem apud conuiuam breui cœnaturus.
Nimirum ebrius erat antequam biberet.
Heu quàm de proximo iunguntur merum & mœror!
Aperta manus, operto vultu, ferale decretum ſcripſit:
Adeo malis Principibus nemo própalam vera denunciat.
Tribus notis exaratur:
Vt trium literarum non dubites virum.
O beneuolens Prouidentia!
Mediâ ex Perſide vocati vindices, Daríus & Cyrus,
Gynde

Gynde amne ligonibus mulctato,
Et infractis cornibus humiliore;
Ebriam Babylonem incendunt.
Vnius noctis fato perijt antiquiſſima vrbium;
Hieroſolymæ ſemper æmula, tandem ſimilis:
Quam Sol cadens nimiam vidit, oriens nullam!
Quæris vnde irruperit Victor Cyrus?
Per Euphratis alueum:
Hebræorum fortaſſe lacrymis auctum.
Verè vt dicas, Hebræos Chaldæorum flammis,
Chaldæos Hebræorum aquis arſiſſe.
Ita ſeptuagenarii captiuitate ſolutâ,
Vt lætus ad Proauos iret nuncius,
Mori feſtinauit Salatiel.
Plaude Viator, ac perge.

ZOROBABEL

Salatielis Filius.

MYSTOLOGIA.

Cæcæ Babylonis infelix hoſpes,
Si nouum cordis Templum Deo deſtinas,
Zorobabelem ſequere.
Cuius etiam nomen triumphatam Babelem
Vt caudam raptat.
Hunc Templo excitando Cyrus excitat:
Meritò Cyrus, hoc eſt Sol.

Quid enim Numen niſi Lumen,
Quo amoto mens Babylone cæcútit?
Hic Iudeæ Prorex (nam Regnum amiſerant)
Annoſæ captiuitatis analecta in Patriam redúcit:
Et è tanto numero vix quinquaginta chiliades ſequutæ.
Sic ſolet; multos ſeruitus diſtinet, plures ſeruitutem:
Tu è paucis eſto.
Hieroſolymam ingreſſus, Vrbem in Vrbe non inuénit.
Ne Templi fundamenta quidem reperta.
Heu, quàm non perfunctoriè pereunt,
Quos Deus exaugurat:
Scalpente flammâ etiam infoſſos.
Septimo menſe lætitiæ ſacro,
Operans Ieſus Pontifex, Aram accendit, & animat.
Quis enim ſine Ieſu algentem refouet ſpiritum?
Nuſquam lætior ignis emicuit.
Idem elementum facem Templo attulit funebrem, & natalem.
Itaque Numinis ira,
Vt nobilem illam flammam vidit, extinxit ſuam.
Zachariâ & Aggæo Conſulibus,
Ezechiele Architecto,
Ipſo nouilunij cardine, Templum fundat:
Dum nocturna Cœli lampas, tenuior, quò propior Soli,
Paria decrementis incrementa redorditur.
Nam primum creſcendi auſpicium, coram Numine imminui.
Hæc inter ſolemnia:
Pari pietate, affectu diſpari,
Ouare iuuenes, lugere ſenes.
Illi nouæ molis ſpectaculo, hi antiquæ memoriâ.
Dubites, natale in funere, an funus in natali, celebretur.
Eximio documento;
Vt culpam defleas, etiam reparatam.
Sed hem, priſco anathemate tacti Samaritani,
Hebræorum Templum commune volunt, aut nullum.
Zoro-

Zorobabel nec nullum vult, nec commune.
O qui pietatis arcem moliris!
Talem fuge Societatem,
Vbi nequitia in commune, odia priuatìm:
Quæ omnium deterrima, quia inteſtina,
Ardere neſciunt, niſi totam pietatem reſtinxerint.
Ergo mali Fratres, vt Cyri munificentiæ obſtruant,
Megiſtanas & Satrapas commouent.
O noxia pietati politica conſilia!
Quid refert pium eſſe Regem, ſi impius Satrapa?
Iniuſtum Regem mauelim, quam Conſulem:
Nam nocere ille poteſt, hic docet.
At Zorobabeli inſtantia non deeſt.
Regio ærario præcluſo, ſuum pandit.
Talem Celerem optaſſet Romulus.
Felix, qui à ſuis opibus opem quærit.
Age quod potes, quod agis poteris:
Adiuuat facientem Deus.
Peiore decreto ſæuit Cambyſes poſt Cyrum:
Nam ille creſcere Templum vetat, hic ſtare.
Suo in ſulco tumulatum Templum, ad foſſam redijt.
O nubila, & obſita Dei conſilia! Quid hoc eſt?
Ruere Templum vt ſurgat, ſurgere vt ruat?
Neſcio ruinam optet, an Templum.
Ah, vide quanto in quæſtu ſit pœnitere.
Iteratos lapſus permittit, vt crebrò attritus, ſolidior ſurgas.
Nimirum, diu in exordio laborat virtus:
Sæpè ad fundamenta redeundum.
Cambyſi Hiſtaſpes ſucceſſit Darius:
Qui facunda Zorobabelis legatione commotus,
Tonantis Regiam reponi iubet.
Vis altum proficere? ora.
Dura molliunt calentes preces.
Exurgit iam Templum; luculentius quò lentius.

E parietinis viuunt parietes; vt è cadauere corpus.
Nunquam grauiores lapides ſenſit Tartarus:
Nam pondere expenſo, inſidentem agnouit Deum.
Sic æuum riſura molitio, quadriennio coronatur.
Satage ò piger;
Dum calet diuinus fauor, opus matura.
Breuis mora æterna tollit.
Functi demum labore, feſtiuos eunt in plauſus,
Et noua vox *Alleluia* circumſonat.
Nimirum, voluptatum ſumma eſt Deum recepiſſe,
Qui ſui hoſpitis hoſpes, domum implet ac Fabrum.
Templo abſoluto,
Diù vixit; nihil egit Zorobabel.
Minora agere noluit, maiora non potuit.
Nam ſatis egit, qui Deum recepit.

A B I V D

Zorobabelis Filius.

GENETHLIACON.

Naſcere fortunatiſſime Abiud.
Omnes tecum opportunitates naſcuntur.
Primus extra Babylonem naſceris;
Vt Meſſiæ Nobilitatem reſtituas.
Nato Templo naſceris; prima votorum materia.
O quanti locatur Numini Domus!
Pius Genitor lapides donauit, Liberos recipit;

Verus

Verus Deucalion, ex lapidibus Prolem:
Naſcere Heroum ſanguis; tecum Patria naſcetur.
Iacuit ad hunc vſque diem Hieroſolyma:
Et Dei hoſpites hoſpitio caruere.
Redditi erant Patriæ ciues, non ciuibus Patria.
Qui poſt exilium exules, domicilium habebant, non domum.
Naſcere felix Ciuis; naſcitur tecum Neemias;
Qui auſpice Artaxerxe, verè Longimano, quia munifico,
Nouam Hieroſolymam dabit.
Frement Samaritæ, naſcentibus muris mortem minati.
Inſtabitis nihilominus audaces Fabri,
Trullâ, & gladio vtrimque diſtricto;
Vt ſacram operam altera peragat manus, altera protegat.
Cadent inuidi ſurgente muro;
Suo ſanguine Cæmentum maceraturi.
Vt miraculo ſit, Ciuitas Pacis Bello nata.
Naſcere feliciſſimè puer.
Videbis prodigium annuâ memoriâ celebrandum,
Cùm luſtrante Vrbem Neemiâ,
Et abditam Sanctuarij flammam vindicante,
Aqua pro igni reperta:
Quâ reſperſi aræ lapides ſponte flagrarunt.
Gemino itaque miraculo,
Ignis Filia lympha inimicum Patrem genuit.
In bellicæ præſagium gloriæ,
Ex aduerſo clareſcentis.
Naſcere Muſarum voluptas; quæ tecum renaſcentur.
Nam diuinus Scriba Eſdra, obliteratas reſtituet literas.
Prodi ergo in lucem fortunatiſſime Abiud,
De tua famâ ſecurus.
Felix qui Seculo naſcitur ſcriptoribus fœto.

ESDRA

Certauit cum loquentis linguâ ſcribentis manus.
Nouoque miraculo,
Audijt oculus quod præpetes digiti loquebantur.
Quale portentum? in fertili pagellarum æquore,
Muſarum agello,
Nigerrimum notarum ſemen committi;
Quod aratum calamo, ſepiâ rigatum,
Legendam doctrinarum meſſem feſtinet.
Maiore oſtento,
Inſcrutabilia cordis ſe reta fidâ in paginâ præproperè pinxit,
Quæ ad amicos mitterentur longo tractu ſepoſitos:
Vt libri cortice inuolutus animus
Flumina Oceanumque traijceret.
Heu tamen pleriſque lamentabilem artem!
Quibus calamitas calamus, & atramentum tormentum.
Sed dira prouocantibus imputentur.

E L I A C I M

Abiudi Filius.

A Z O R Eliacimi Filius.

D I A L O G I S M V S.

Quis hic? *Aliquis.* Quis Aliquis? *Nemo.*
Nemone ſi aliquis? *Aliquis*, & *Nemo.*
Solue Hoſpes hos logos.
Audi Viator, & tace.

Hæc

Hæc miracula patrat *Humilitas*, noua Thaumantis,
Sapientum magiſtra, nil ſcire docens.
Hæc ſuis elementarijs in arcanum ſeuocatis,
Vbi nec tuba fremit, nec turba,
Illud Pythagoréum inſuſurrat,
Silere, & ſileri:
Infra ſe omnia ponere, ſe infra omnia:
Denique ſe intra nihilum totos claudere.
Ita nemini notos niſi ſibi,
Suo nihilo vt philoſophali palliolo inuoluit;
Ac *Sophos* demum proclamat, cum nihil ſciuerint, niſi nihil.
Hæc Meſſiæ deſtinata educatrix,
Ipſum nihilatura, qui omnia fudit è nihilo,
Pedagogiæ experimentum in Proauis facit:
Quos latebreſcere iubet;
Vt ignotus ex ignotis naſcatur Deus.
Proinde reliqua Meſſiæ Gentilitas; ad Ioſephum vſque ſiletur.
Nam priſtino ſplendori donatâ Vrbe, ſplendorē ipſi ſuum fugere;
Et populari Principatu ad Pontifices miſſo,
Vacatione obtentâ, ad Virtutem diuerterunt.
Propinquum diuini Solis ortum non dubites,
Cùm magna ſidera condi incipiunt.
Primi Eliacim & Azor in hac Tacitorum Academiâ conſcripti,
Numinis more ſecum habitarunt.
Imo ne ſagaciſſimæ naris Fama quieſcentes odoraretur:
Veſtigia virtutum confundentes,
De ſuis geſtis nihil conſtare voluere, niſi nihil.
Ac ne aliquid vixiſſe viderentur, tempus arctarunt in nihilum.
Supererat ſolum Nomen, magnum virtutum index, & vindex:
Nam Eliacim, rediuiui Numinis triumphum,
Azor, Numinis auxiliarem ſonat.
Sed hoc ipſum humilitatis artificium fuit:
Quæ tot laudes vt minueret, in anguſtum coegit:
Totam panegyrim vno vocabulo adſtringens.
Quaſi

Quaſi nil fuerint, niſi nomen: hoc eſt, nihil.
Adde quod ſuum ipſi nomen peremerunt.
Nulli enim ſtemmati inſertum, oblituit in nihilo:
Donec ab Arcanorum Præfecto Mathæo,
De Cæli Archiuis tranſcriptum, cum rediuiuo Meſſiâ reuixit.
Itaque vt *Nemo* viderentur Eliacim & Azor,
Anomalos ſe nuncuparunt ſilentio.
Perbibe hoc dogma Viator: *Ama neſciri*.
Fulminat inuidia quos tonat Fama. Ah nimis multa.
Puluerem ſparge, atque abi. Tegi iſti volunt, non legi.

S A D O C

Azoris Filius.

E C H O.

O verboſæ Famæ laconica Mima, Echo:
Quæ in hac ſpeluncâ, inter Sadoci pulueres, exanimis viuis!
Noſti ne tanti Viri coœtaneum Alexandrum? *Andrum*.
Argutè in faſtuoſum græciſſas:
Debuerat, nomine teſte, Hominem ſe agnoſcere, non Deum.
Orbem tamen impleuit Alexandri nomen. *Omen*.
Nimirum, vterque Alexander Aſiæ ominoſus.
Sed alter Græciam in Aſiam, alter Aſiam in Græciam rapuit.
At vnde illi Propago? *Pago*. Pellà videlicet oppidulo.
Vt mirer anguſtum fuiſſe Orbem, tam anguſtè nato.
Strenuum tamen Genitorem iactat Philippum. *Lippum*.
Verbo dicis. In Patris oculo legi poterant Filij mores.

Quid enim gigneret exoculatus, niſi Cupidines?
Cœca illum ſanè furiabat ebrietas. *Ætas*.
Crudam inquis iuuentam, cui violentia & vinolentia.
Qualis igitur Græciæ vox fuit,
Cùm primum Claſſicum inflauit Macedo? *Cedo*.
Mirum ni furenti Filio cederet Patria.
Iam qualis contra Syriam aduentus? *Ventus*.
Sanè ventus: nam celeritatem comitante ruinâ,
Vi & raptim dominatur. *Minatur*.
Sic eſt. Victoriarum helluo, bella ſerens ex bellis,
Dum captis dominatur, minatur capiendis:
Nam vix Tyrum potitus, ferro deſtinat Hebræos. *Reos*.
Reos: nam commeatus ei denegauerant, qui poterat capere.
Quid agerent ergo Sabbatarij?
Aduerſo Numine militarent? *Litarent*.
Id actum. In vota & expiationes itum.
Sed age: quodnam litando fragrantius thus? *Iuſtus*.
Sadoci nimirum lacrymæ: nam Sadoc Iuſtum ſonat.
Hic ergo ſoliuagus, lacrymis pro thure ſubſtitutis,
Iratum demulſit Numen plorando. *Orando*.
Bene. Nam diſertus Orator eſt, deſerti fletus.
Sed interim portas attigerat Magnus. *Agnus*.
O Prodigia! Iaddi Pontificis occurſu,
Alexander agnus fit ex leone:
Nam fulgurante IEOVÆ nomine hebetatus
Subſtitit ad eximiam frontis notam. *Notam*.
Pridem notam. Nam quieſcenti monſtrata, victoriam ſpoponderat.
Itaque terram petens, Vatem adorauit Iudæum. *Deum*.
Imò. Nam certum Numen in Vate vidit.
Quid ergo pretij tulit Deum nactus patronum? *Thronum*.
Meruit, inquis, Imperium Perſicum Græca pietas.
Sed dum Orbes optat, Orbem amittit;
Et ille Magnus ſepulcrum ſubit exſile. *Sile*.

ACHIM

A C H I M

Sadoci Filius.

V I C E S.

Tu quoque modeſtiſſime Achim,
Taciturnæ Humilitatis propoſito latens.
Ingenti hac virtute virtutes omnes operuiſti;
Vt nemo vixiſſe te ſenſerit.
Hanc tamen vnam, quâ cæteras tegis, nunquam teges:
Cùm hoc ipſum appareat, quòd non appáres.
Nec latuit tuum certè Sæculum:
Quo fortuna, dulcibus acida intermiſcens,
Alternis riſit, ac fleuit;
Vt nec gaudia continere poſſes, nec lacrymas.
Fleuiſti hoc primum, quod annuente Alexandro,
Antipontifex Manaſſe, Samaritanum Antitemplum dicauit.
Potuit diſcordiæ Templum vocari,
Vbi vota votis, & victimæ victimis aduerſæ,
Sionis cultum geminando minuerunt.
Ibi cruentus ille pecudum & ciuium mactator,
Flammâ dignior, quam flammeo;
Arâ erectâ, rebellium Aſylo,
Docuit Tyrannum tutiùs imperare rixantibus;
Et Hebræos perdere per Hebræos.
Nam Reſpublica nauigium eſt:
Integrum natat, diuiſum mergitur.
Recreaſti te nihilominus vindictæ ſpectaculo.
Ipſum quippè Mundi raptorem Alexandrum,
Herculis ſcyphus ſtatim necauit:

O lethum milite indignum!
Animam mero, non ſanguine purpuream, vomere.
Imò ſic mori debuit biboſus victor,
Bacchi & Herculis Æmulus:
Nam vtrumque aduerſarium expertus,
In Herculis cratére, à Baccho iugulatur.
Puto Clytus aliquis in illo ſcypho latebat.
O philotheſium cratérem, ſtellis donandum!
Probauit ſe ille ſcyphus Herculeum, Tyranni cæde.
Huius igitur magnitudo, in exiguum contracta cinerem,
Veſtræ locum fecit libertati.
Nam, ne Danielis vaticinio derogaretur,
Serui quatuor, in totidem fruſta Imperium lacerarunt trahendo,
Adeò Terrarum Orbis
Magno puſillus, puſillis magnus eſt viſus.
Heu! tanti ne fuerat ignota bella ſcrutari,
Ignorante victore cui vinceret?
At ecce nouam lacrymarum ſcatebram.
Ptolemæus Lagis ſucceſſor,
Poſt breuem libertatem moleſtius vobis iugum impegit.
Nil Purpurâ voracius:
Hic purpuratus, poſt Ægyptum Syriam cupit.
Religionis imitamento ſacrificium prætendens;
Templum diripit.
Deerat hoc etiam miſeris, Regum pietatem timere.
Ad Aram eamdem,
Populus pro latrone vouet, latro populum deuouet.
O pertinax Hebræorum munificentia!
Se nudant vt Templum ornent, toties nudandum.
Quid erat aliud Sionius collis, quam Barbarorum fodina?
At ne auarus prædo videretur,
Si Hebræorum gazas, non ipſos raperet;
Centena ciuium millia catenis onerauit.
Itaque totum Ægypti ferrum, Iudæi;

Totum

Totum Iudæorum aurum, Ægyptij ſecum tulere.
Sed triſtia lætis rurſum mutata.
Vacauit aliquando Africa monſtris.
Ptolemæo Lagidi, Ptolemæus Philadelphus ſuccedit:
Rudi eruditus, ideoque benignior.
Cuius beneficia proximus hic lapis ſeruat.

I E S V S
Siracides.

M E M O R I Æ.

Æternitati.
Ptolemæus Philadelphus,
Suaſore Phaleréo Demetrio,
Alexandrinam Bibliothecam vnicô libro cumulaturus,
Moſis volumen, ſcitoſque voluminis interpretes,
A Pontifice Maximo Eleazaro precatur.
Vt impetret, captiuos donat:
Et Hebræus liber, liberos fecit Hebræos.
Quantum Phaleréo debeat Eccleſia, vides.
Tot habuit ſtatuas, quot annus dies:
Tot meruit, quot æternitas annos.
Immò attoniti liberti, ſpirantes Phaleréi ſtatuæ fuere.
Huius officijs ingens miraculum vidit Pharos:
Duos & ſeptuaginta Interpretes,
In Erythræo litore domunculis diſcretos,
Patrium Bibliorum idioma, græcè vertere;

Tanta

Tantâ ingeniorum conſpiratione,
Vt ne de ſyllabâ diſcordes reperti ſint.
Dixeris, aut tot manibus vnum præfuiſſe caput;
Aut tot capita vnâ ſcripſiſſe manu.
Vnilingues fuere, quia vnicordes.
Pretioſiorem vnionem nuſquam viderat illud Mare
Vnionum ferax.
Noua res, & miraculo ſimilis:
Inter Hebræos concordia, inter Græcos veritas.
Nimirum, aderat inter interpretes Ieſus;
Cuius nomine veritas ſibi conſtat;
Quæ ſemper eadem, atque vna.
Hoc ſuus teſtatur Eccleſiaſtici liber,
Qui vnus, omnibus conſonat, & omnia dicit.
Ex vno interprete omnes diſce.
O docta capita! ſuâ ſcriptili papyro
Quâ Pharij Reges coronantur, laureanda.
Nec improuidè librum edidere,
Vbi turrita Pharos fidum nautis lumen oſtendit.
Nam per fallaces Rabinorum Syrtes,
Errore vario iactata ingenia,
Voluminis huius lampas in rectam ducit:
Et Gentilitati naufragæ prælucet.
Huc proram obuerte, & anchoram fige.

ELIVD

E L I V D

Achimi Filius.

ELEAZAR Eliudi Filius.

CONSOLATORIA.

Deterrimo vrgentur Sæculo ſanctiſſimi Heroes
Eliud & Eleázar.
Debuit tota nequitia ſe proferre,
Integra Inſtauratori materia.
Ad homines feſtinat ſalus, quia ſcelera ad metam.
Hoſtes pariter & carnifices inſtant.
Breui, Martyrum Sæculum eſt.
Quorum Sanguis Meſſiæ prælucet, Soli Aurora.
Barbarici ferri magnes, Templi aurum fuit;
Toties raptum, & rapiendum.
Infelix metallum: nullibi tutum, ne in Templo quidem.
Meritò pallidum, quòd vbicumque inſidias paueat.
Sacrâ huius fame captus Seleucus, Heliodorum immittit;
Qui Angelorum flagello tactus, intactas opes relinquit.
Ac ni Onias oraſſet, inuenerat latro pro loculis loculum.
Succedit Antiocho feliciùs:
Qui Oniæ Pontificatum licitantibus vendit:
Atque vt ſacra dignitas, dignitatem amittat,
Coronam ponit ſub coronâ:
Vileſcente Apice quod pretio emitur.
Tum direptam Vrbem mortibus implet:
Octingentis Ciuium millibus intra breue triduum cæſis,
Totidem

Totidem vinctis, aut ſubhaſtatis.
Feralis haſta, quæ turpiùs vendit, quàm ferit.
At fœdiora per Philippum & Apollonium præbet exempla.
Qui præmiſsâ pace, bellis peiore,
Luce ſacrâ vacantem Theatro Populum contrucídant;
Et vndante ſanie, naumachiam faciunt ex palæſtrâ.
O luctuoſum ludicrum, & feriæ inferijs proximæ!
Mala Ædilis Mors eſt; ex cædibus ludos facit.
Neque hoc ludicro contentus Antiochus;
Certante cum Theatri arenâ peremptorum numero,
Extritæ frontis Senem delégat.
Cuius ætas ſcribitur, vt vulpem de pilo noſcas;
Nomen ſiletur, vt totus pereat.
Antichriſtum citra calumniam voces.
Hic Aram caſtiſſimam probroſo inceſtans Idólo,
Hebræorum reliquias à patrio ritu deterret.
Gaude Pietas. Virtutes vti nubes, colliſæ fulgurant.
Videbis nonagenarios, fœminas, infantes,
Sacro etiam bello deuotos Machabæorum Duces,
Libertatem retinere, non ſanguinem.
Vos verò integerrimi Chriſti Proaui,
Eliud, & Eleazar, in Bethlehem ſecedentes,
Exilium ferre maluiſtis, quàm mereri.

ELEA-

E L E A Z A R
Protomartyr. Ex Leui.

C O N C I O.

Hic ille eſt Longæuus Leuita,
Qui à Sene Antiocheno porcinam mandere iuſſus,
Rogantes amicos vt ficto obſequio mortem fugeret,
Hac increpuit concione.
Quod ſuadetis, amici, etiam hoſtis ſuadet.
Bonâ fide ad cœnam vocatis, quam Tyrannus parat.
Ego periuris faucibus ſuillas dapes inuadam,
Hoc ipſo virulentas, quia proſcriptas?
Hoc ore leges violem, quo legem doceo?
Næ, dignus ſim Bruto apponi, quod mihi apponitur.
At morieris. Quid ni?
Neceſſarium vtrique malum minatur annoſus Tortor.
Soluendum ſemel hoc vitæ penſum:
Quod qui perendinat, Morti fœneratur, diu moriens.
Non æſtimat annorum meorum pondus,
Qui Morte me leuiorem putat.
Nonaginta me illaqueant anni.
Hanc effugere nec poſſum velle, nec velim poſſe:
Veteranam Eleazari pietatem terga vertere?
Pulcherrimam vitæ fabulam extremo in actu corrumpere?
Sine fruge hanc frontem arauit tempus, niſi laureolam meto.
Quin ſi me intactum Fata præterirent,
Nunc occurrerem Fatis, vt patriis pro legibus caderem.
In hoc naſcimur, vt honeſtè cadamus.
Tunc dignum eſt mori, cùm indignus es mori.

V *At*

At nimis durus videor? erratis:
Scabra cuti tenaciùs hærere ſpiritus ſolet.
Tamen hunc moriendi metum pellit peccandi metus.
Hic ipſe ſemimortuus confector meus conſtantiam docet,
Qui penè effertur, efferens me.
Cur ferre verbera hac ætate non poſſim, quâ ille poteſt infligere?
Tam contra ſenectæ mores crudelitas eſt, quàm fortitudo.
Pudor ſit ſi naturæ imbecillitas
Vitio ſuppletur, non virtute.
At non onerat nouitas meum caſum.
Iamdudum in hoc ſum initiatus.
Sacerdos ſum: mei muneris eſt ſanguinem fundere;
Neque ſemper ferinum.
Quouſque minoribus victimis operor,
Ignauus Myſtes, & de alieno tantùm pius?
Tot Hoſtias feci, vt Hoſtia fieri diſcerem.
At ſimula; eſum finge; labris illude;
Obſequij imitatione circumſcribi Tyrannus poteſt.
Addamus & velle: quid hoc erit?
Amici ſimulationem ſuadent?
Videte, ne fictus amor ſit, qui docet fingere.
Nil ſimulat ſenectus; ne ſe ipſam quidem.
Fidei colorem oſtendunt cani.
At Græcus proditor ſimulationem ſenectâ ſuâ dignam putat,
Poſt fidem perimens, imò per fidem. Eſto.
Nobis cauendum, ne Atticæ fidei ſimilem faciamus Hebræam.
Religio meretrix non eſt: Pigmenta reſpuit.
Peccat non fictè, qui fictè peccat.
Ignoratis, conuiuales amici,
Quales oculos in pectorum ſecreta Numen immittat.
Conſtat de commentario quid ſapiant impermiſſæ dapes.
Hàc rimâ Mors inceſſit.
Breui: obſequi neceſſe eſt, viuere non eſt neceſſe.
Malo eſſe eſca, quam tales eſſe eſcas.

Eamus

Eamus Tyranne: nemo me trahet; omnes antecedo.
Mortem appara:
Bene cautum mihi eſt; non poſſum totus mori.
Virgas expedi:
Solum puluerem excutient, & hunc reparabilem.
Quate, ſeca, reſeca:
Vulnera ipſa vulnera:
Tanto ociùs hoc ſeruitutis clauſtrum perrumpes.
Rempublicam fulcire integer nequeo, fractus potero.
Valete amici; aliquando laudabitis quod timetis.

MATER MACHABÆA

Martyr. Ex Leui.

I C O N.

Muliebris hæc Statua, conſtantiæ Imago eſt.
De nomine nihil certum: miracula nomen non habent.
Atqui, miraculum eſt conſtans Fœmina.
Saxeam Nioben fortaſſe voces.
Nam Filiorum ſeptem funera proſpectans, ſic ſtetit.
Sed Niobe à Cælo, hæc pro Cælo, diriguit.
Extincto grandæuo Eleazaro,
Anus intrepida ante Antiochum ſiſtitur.
Hoc deerat ad Hebræam gloriam,
Vt colus numeraretur inter trophæa.
Contra legiones, Filiorum manipulum ducit.
Numerum ſonorum, atque concordem.

Hanc gladiatoriam familiam ſanctiſsima Laniſta erudit,
Vna die ſpectaculorum hebdomadem præbens.
Ite, *inquit*, ò meum agmen,
Hoc vultu quo Fœminam videtis.
Docete non ſolas Lacænas viros párere.
Mei Liberi non eſtis, niſi eſtis liberi.
Circumſtant Matrem ſeptena illa capita.
Hydram diceres ferri auidam.
Clarior nulla conſtitit inter Conſanguineos inuidia:
De ſupplicij primatu rixantur.
Nec Mors timetur, ſed mora.
At ne perturbatè peccet Antiochus,
Ordinem tenet in ſcelere.
A grandiori crudelitatem auſpicatur,
Vt ijſdem gradibus orba fieret, quibus fuerat Mater.
Aſtanti Puero cibos apponit, ab Eleazaro recuſatos.
Hoc ſufficit, ne attingat.
Auerſanti linguam præcidi iubet.
Nam prima Tyranni cautio eſt in linguas.
Quid agis Antioche? ex linguâ calamum facis.
Cruentum hoc fruſtulum terram ſignans,
Fortiora ſcribet, quàm loquatur.
Poſt linguam manus poſtulatus,
Citiùs porrigit, quàm iubetur.
Et hoc Tyrannicum eſt, manus formidare poſt linguas.
Cecidit ſub ſecuri ſecura dextera:
Mortua illa palma, palmam rapuit:
Et ſecta manus cæleſte iter Fratribus indicauit.
Parum fuit indicaſſe, niſi veſtigia ſignaret.
Ergo etiam pedes amputanti porrigit:
Sine his citiùs peruenturus quò tendit.
O vera Hermetis effigies, recti terminos ſignatura!
Sub hac mortalitatis ludibria, propoſiti tenax,
Totus & ſensim obuersâ cute deglubitur.
Mortuos

Mortuos non cupit Tyrannus, ſed morientes.
Stupet triumphalis Ephœbus ſe extra ſe exiuiſſe;
Non alio ſenſu, quam ſi dormiturus ſindonem poneret.
Dicturus ſi poſſet,
Non eſt in cute mea virtus: hanc numquam curaui.
Tene Barbare: nil habes mei niſi vaginam.
Hanc etiam amittes, ad me redituram.
At ne ſic quidem mollitus, bulliente in oliuo frigitur.
Si ſartaginem audis,
Neſcias, oleumne querulum gemat,
An ipſo in oleo tripudiet Martyr.
Nemo ſanè inter vnguenta maiore luxu diffluxit.
O dolorem voluptatum pleniſsimum!
Quid enim Martyrium, niſi beneficium malo animo factum?
Sic oleum & operam in primo Tyrannus amiſit.
Succedunt ordine reliqui;
Et exemplum capiunt, daturi.
Alterius oleum, alterius palæſtræ ceróma eſt.
Singuli fraterno Martyrio donantur, & ſuo.
Omnes antiquæ veritati linguas immolant.
Omnes in fidei ſpecimen Deo dexteras donant.
Omnes ad Olympicam palmam ſine pedibus currunt.
Omnes ſartaginis oleo ad Regnum ſacrantur.
Vnà omnes, ſeptemplicis inſtar lychni, Matrem circumſtant.
Plus dico. Omnes in vltimo ſpiritu loquuntur elingues.
Funduntque de ſartaginis tripode oracula,
Delphicis meliora.
Mirantur Græci tam ſolida Hebræorum effáta.
Quibus nec ſuos Sapientes comparent, niſi numero.
Quæris num fleuerit Mater?
Non plus quàm hic lapis.
Suas lacrymas alienis in oculis ridet.
Spectat ſuos Heróas, ſpectata Heróis.
Se ipſam in ſingulis miratur:

Et

Et ſingulos tuetur, dum intuetur.
Afræ volucri ſimilis, quæ alumnos obtutu format.
Sic vno die ſepties Mater, & Martyr:
Poſt ſeptena Filiorum funera exarſit.
Et Planetarum numero addidit Firmamentum.

R A Z I A S

Ex Leui. Martyr.

E T O P Æ I A.

Audi, Viator, inauditam ad libertatem viam.
Ducente Virtute, quà vitium eſt ſequi.
Sperabat Eupatoris Præfectus deuinctam Iudæam,
Si Raziam ligaret.
Hic ad catenas quæſitus, confugit ad ſuum gladium.
Sed non egit pro voto.
Anguſtiore aperto vulnere,
Quàm quo ingredi tota Mors poſſet.
Hoc more Mors eſt: cita inuitis, ſera optantibus.
Ergo inſtante Cohorte, ignauum obiurgans ferrum,
De muro ſeſe permiſit.
Non eſt hoc ire, ſed præcipitare ad libertatem.
At eliſis retrò ceruicibus, ne ſic quidem moritur.
Puduit animam à tergo exire:
Vel tantæ animæ nullus exitus ſatis patuit.
Traÿcit ſe per frequentiam fractus & integer:
Saxumque pro concione inſiſtens ſuggeſtui ſimile,
Trepi-

Trepidos Ciues ad libertatem hortatur.
Ac ne verbis deſit pondus,
Sua ipſe viſcera de vulnere penſilia diſsipat;
Et plenâ manu ſupra populum ſpargit.
O viuacem fortitudinis naturam, quæ ſuis de vitalibus ludit!
Scrutatur ſecura dextera penetrales animæ ſedes.
Tot altè integumentis demerſa pectoris ſacraria,
Quæ nemo ſpectat impunè, manu ducit, & vulgat.
Viuis pectoribus calentes exuuias prædatus,
Laceratur qui lacerat: vulnus patitur qui facit:
Et palpitantia viſcera, vt non ſua frangit, vt ſua donat.
Capite, *inquit*, Ciues. Hæc meæ libertatis trophæa ſunt.
Hic animus ligari non vult; ne fibris quidem.
Vitæ nodos & ligamenta proijcio.
Quæ roſtra veriore declamantis facundiâ perſonuerunt?
Non hæc Suadæ medulla eſt, ſed medullarum Suada.
Superauit Actæi Senis vota:
Ille loquentium pectus de rimâ introſpicere optauit,
Hic, apertus Orator,
Non tam vocem, quàm vocis organa oſtendit:
Simulque ad Auditores verba mittit, & viſcera.
O felicem Populum, Augure libertatis Raziâ!
Qui ſuamet exta, ſacrificâ manu tractata, conſulens,
Omnia libera, & ſecûra pronunciat.
Actum eſt de tua tyrannide Antioche:
Horum hominum ingenuitatem non coges.
Quid enim? Portas obijcies?
Libertatis clauim manu tenent, pugionem!
Muros? Ad libertatem murus eſt gradus.
Catenas? Difficiliùs eſt ſua inteſtina proſcindere.
Iugum? Hæ ceruices frangi poſſunt, non flecti.
Inediam? Poſſunt ſine viſceribus viuere.
Viſcera ipſa exiges? Vltro eiaculantur.
Puto etiam ſuos neruos arcubus ſufficient, vt te feriant.
Ah!

Ah! quid Amore libertatis ingenioſius, ac ſæuius?
Titiano immitior vulture, ſuum ſcalpit pectus.
Vis Amorem pingere?
Raziam in ſaxo pinge, ſua viſcera diuidentem:
Euiſcerati Amoris ſymbolum eſt.
Errant qui Patriæ Patrem vocant hunc Senem;
Magnam Matrem veriùs dixerint:
Nam latè fuſis viſceribus Ciues amplexus,
Omnes Liberos ſuos fecit.
Vtinam inſperſilia hæc fruſta Ciuibus innaſci poſſent.
Nullum verius fortitudinis ſemen eſt iactum.
Voluit igitur poſt declamationem mori,
Vt integrum animum ſemianimi Populo legaret.
Atqui, tardante Atropo,
Vitæ ſuæ filum ipſe præcidit.
Nec Fato gratias debuit, ſed ſibi.

MATHATHIAS

Ex Leui.

NEMESIS.

O Cælitum ſtrenuiſsima Nemeſis,
Empyrij Numinis, & anxiæ Neceſsitatis Filia:
Dic quales aculeos Leuitarum patientiæ ſuffixeris,
Vt Martyria Marte mutarent.
Scio, Poſt enormem Sanctorum ſtragem,
Solitu-

Solitudine in Ciuitatem ingreſsâ, in ſolitudinem fugerant Ciues,
Quâ nulla infelicibus felicior patria.
Tu de Cæleſti prætorio delapſa Virgo,
Pontificem Mathathiam in cinere iacentem ſic accendiſti.
Quid agis cinerarie Senex?
Hoc cinere Zelum ſupprimis, qui æternus eſt focus
Sacerdoti commiſſus?
Occídi cupis, cum liceat occidere?
O ingloriam fortitudinem, quæ pati tantum poteſt!
Ergo vt viuat Religio ſanguinem totum dabis?
Hoc ipſo peribit exanguis.
Cape in armatos arma.
Miſeri fiant, qui miſeros faciunt.
Sentiant hoſtes adhuc te viuum.
His monitis perpunctus Mathathias
Sine Populo Princeps, Pontifex ſine Templo,
Se, Filios, Familiam,
In ſacram militiam contra Tyrannos conſcribit.
Tu interim diuina Nemeſis,
Pro belli ſigno, bellum dediſti;
Commiſsis alto in æthere flammeorum Equitum cohortibus
Aureis inter ſe armis dimicantium.
Indubio victoriæ auſpicio: quid enim auro inexpugnabile?
Horruit tua conſilia Tyranni Prætor Apelles.
Verſuſque ad crudelitatis alterum genus, clementiam;
Blandâ ſpe Mathathiam Idólis conciliare tentat, non minis.
Sed nihil ſperat, qui nihil timet.
Hic non Deum deſerit modò,
Sed deſertorem Iudæum, Idólis adolentem,
Ipsâ in Arâ iugulat:
Oppreſſurum quos impune aluerat ignes.
Tum ferrum in Prætoris pectus intendit, cuius oculos ſpreuerat,
Vt peccandi author cum peccati miniſtro plecteretur.
O meritas vices!

Sacerdos Iudici carnifex, Iudex Sacerdoti ſit reus.
Neſcio ad quem pertineant hæ victimæ.
Sanè Deo cadunt, à Dæmone rapiuntur.
Rediјt ex his vulneribus in Religionis venas ſanguis.
Reſpirarunt Iudæi ipſo flatu, quem Prætor exhalauit.
O quantulis ex rebus quanta pendent!
Calamitas & beatitudo, ſolâ pugionis acie diſtabant.
Succeſſu animoſior Pontifex,
Ad Dei partes Populum vocat.
Vox claſsicum fuit, vexillum pugio.
Egiſti ſub ea ſigna Aſsideorum Academíam,
Fortiſsimum genus quia Sanctiſsimum.
Græci, ex leonibus vulpes, ad patrias artes confugiunt.
Aderant ſeptimæ lucis ſacra otia:
Tum feriatum Hebræorum Martem laceſſunt Barbari.
Heu miſeræ ignorantiæ conditio!
Iudæorum plerique, ignaui quia ignari,
Sabbati quàm ſui tutela religioſiores,
Cædi malunt quàm cædere.
Tu increpitâ intempeſtiuæ pietatis morâ,
Surge, *inquis*, Mathathia: Sabbatum Marti conſecra.
Quietis dies eſt, non inertiæ.
Nec vlla dulcior quies, quam ſub Palmâ.
Ipſa Impiorum cædes
Feſtum diem faceret, niſi eſſet.
Beaſti ergo te horribili ſpectaculo indignabunda Virago.
Fregiſti properante curru Græcorum cumulos,
Manente magnis in vulneribus orbitâ.
Ex eodem cruento gramine
Equis pabula, crinibus gramineam exhibuiſti.
Ac ne lætitiæ funalia deeſſent,
Templa cum Myſtis, Idóla cum Idololatris, incendi iubes:
Nec citius iubes, quàm incenduntur.
Quicquid irreligioſum erexerat Græcia,

Ne

Ne adoretur aduritur.
Tu inter illa incendia dirum ſubrídens.
Fruere, *inquis*, Antioche, promeritâ hac luce.
Potes iam vero cognomento Illuſtris fieri.
Sic barbarum iugum excutit Mathathias.
In cuius vnam domum, Iudeæ virtus translata.
Tum fatali bello confecto, fato conficitur,
Palmas numeraturus, quas præmiſerat.
Tu ad Cælum conuerſa, & mucronem lambens:
Io, *inquis*, Superi.
Nihil vnquam dulcius bibi.

IVDAS MACHABÆVS
Mathathiæ Filius.

TROPHÆA.

Parcite tantiſper vndis laſsati Remiges,
Ne venerabile hoc litus illaudatum recedat.
Inſignis ille Obeliſcus, Modinæo ſolo apicem imponit,
Machabæorum cunis & ſepulcris beato.
Ingentes illæ columnæ armis graues,
Cælo ingerunt quicquid formidauerat Tellus.
Inter hæc Trophæa Iudæ Mauſoléum ſurgit.
Qui ſacro & militari Miniſterio, bis Princeps.
Maiora quàm geri poſsint, geſsit.
Dignum Corpore Animum, res geſtæ docent:
Dignum Animo Corpus, Gigantéa monſtrat loríca.

Victoriarum loca ſi quæris, Iudæum Orbem diſcurre.
Rebelles Galaaditarum Vrbes currente incendio deleiæ,
Præſteris inſtar perpetuâ flammâ viam ſignantis
Idóla omnia immolata: immolatores omnes mactati:
Vt Dæmonum opprobria nunciarent Inferis.
Gazaræ præſidium Ieroſolymis æmulum,
Viginti non ampliùs commilitonibus patefactum.
Ferox Maſpha contrucidatis maribus euirata.
Altiſsima Caſphis, ideoque ventoſæ linguæ,
Ciuium ſanguine ſtagnum auxit: eâ die non ſtagnum.
Carnion ſitu, Ephron ciuibus vallata,
Didicére, impietatem, nec mœnibus, nec manibus tutam.
Ioppitarum, Iamnitarumque malefída naualia ſuccendit:
Fecitque è portu Pharum, ſuiſmet nauibus metuendam.
Ieruſalem ſepties defenſam, quater Triumphator ingreſſus:
Superſtitione, ac ſanguine pollutam Dei Domum,
Nouis natalibus dedicauit.
Æternaque lætitiæ imagine,
Tabernaculorum Feſtam diem quotannis reuerti iuſsit.
Fortiùs nihil agere poterat: debebat & fortiter pati.
Itaque Vrbe donato Imperio, quod in ſolitudine inuenerat;
Hebræo cultu, Græcâ pace, Romanâ ſocietate
Patriæ feliciter arrogatâ:
Domeſticis malis, vt Victores ſolent, extinguitur.
Ex illo tantum ſanguine conſtitit Hominem fuiſſe.
Hunc igitur, digniſsimo omnium loco,
Sua inter Trophæa, mœſtiſsimi Fratres compoſuere:
Erectâ ingenti Pyramide virtutum metâ:
Situ, & mole Nautis conſpicuâ;
Vt votis aſſueſcens Iudas, Æquora placaret poſt Terras.

IONA-

Aut vnum perditurus es, aut à duobus perdendus.
Ergo aſtimatis hinc illinc viribus, fortiori plaudens,
Iungitur Demetrio Ionathas contra Alexandrum.
Solerter. E factionibus, vrgenda ſemper infirmior.
Ni à Brutis doceri pudet, canes docent:
Qui rixantibus ſuperueniunt, macilentiorem allátrant.
Sed in fœderis pretium milites petit, obſides repetit,
Quos cum Sionis Arce tenebant Græci.
Hoc ſtatim ſatage, vt Mars finitimus tibi ſit frugi.
Inter aliena negocia, tuum matura.
In turbido naſſa mittitur.
Poſt paulùm, fortunâ bellicas ſortes verſante,
Iam fortior Alexander præmijs ſolicitat Ionathan,
Pontificatu, Coronâ, Purpurâ.
Iungitur Alexandro Ionathas contra Demetrium,
Qui primum tantum claſsicum audijt:
Nam velocior vt fugeret, à tergo vitam reliquit.
Leuem credideris Ionatha fidem: non fuit.
Norat Demetrianum ingenium, iniurium, & periurum.
In pugnâ comes, in pace hoſtis, expectabatur.
Fœdus ferierat, vt fœderatum feriret.
Soluit quippè felicitas neceſsitudinem, quam neceſsitas ſtringit.
At rurſum mutatâ ſcenâ,
Demetrij Filius, Ptolemæi Soceri armis præpollens,
Alexandrum interpellat.
Iungitur Demetrio Ionathas contra Alexandrum,
Quem fugacem Arabicus gladius inuenit.
Non fuerat melior Alexander, ſed vtilior.
Pelaſgi omnes.
Iudais fidem non ſeruaſſet, qui oderat Iudaam fidem.
Capiendus ergo fuit, ne caperet.
Nec interim paruo lucro:
Nam vel annuente, vel non renuente Demetrio,
Hebraam immunitatem, & Iudæ fines aſſequitur;
Hiero-

Hieroſolymæ arcem vindicat, minax munimentum,
Quod Vrbis iugo impoſitum, Vrbi iugum imponebat.
In æſtuario non dormiendum;
Neque hic ſtetére vices
Patrios vlturus cineres puer Antiochus,
Auguſtioribus præmijs Ionathan demeretur.
Iungitur Antiocho Ionathas contra Demetrium,
Quo ſtatim fugato, ſecuritati conſulens,
Vrbem muris præcingit.
Hoc agendum cum malæ fidei muneratore.
Beneficium cape, caue à benefico:
Vt ſuummet munus timeat ſi repoſcit.
Poterat huic Fortunæ acquieſcere,
Si quieſcere poſſet Fortuna.
Tryphon Antiochi Præfectus,
Regni dulcedine captus quod Antiocho acquiſierat:
Aſianæ libertatis ſpe, Ionathan mulcet.
Iungitur Triphoni Ionathas contra Antiochum.
Sic callidus Heros, cum Græcis græciſſans;
Inter præſentem Hoſtem, & futurum;
Altero alterum trudens,
Aliquid ſemper ex vtroque libauit.
Sed heu cæcam Politicorum ſapientiam!
Nemo omnibus horis ſapit, ne Ionathas quidem.
Quem Pelaſgâ ſcilicet fide recepit Tryphon:
Receptum, vinculis ſuo fœdere ſtrictioribus occupat:
Occupatum, cum Filijs immolat:
Et alterius oculos alterius cæde funeſtat.
Inclytus tamen Heros, nec Iudâ minor.
Nam ſi vtrumque conferas, dices,
Deum pro Iuda militaſſe, Ionathan pro Deo.
Extinctum fleuere Populi,
Magis ipſi deſlendi.

ELEA-

ELEAZAR

Ionathæ Frater.

EMBLEMA.

Eleazari tumulo inſculptus Elephas,
Magnanimæ mortis Emblema eſt.
Sic perijt, vt tumulatur:
Hæres paternæ perfidiæ Antiochus Eupator,
Aſiam mouerat contra Iudæam.
Nec homines tantum, ſed elephantos conſcripſit:
Bellum non ratus, niſi Belluæ pugnarent.
Incedunt ordine horrifico Mortis baiula Monſtra,
Premente humeros machinâ, viris preſſâ.
Vt arcem arci impoſitam putes, ferream carneæ.
Tubam & telum deformibus exerunt buccis:
Totaque Iudæorum iacula barritu prouocant, cute refellunt.
Nec Feræ tantùm, ſed Ferarum ſarcina militat.
Nam Barbari plus triginta, ſingulorum tergo impoſiti,
Suorum ictuum ſecuri ſpectatores,
Funera laudant quæ faciunt.
Tot Beſtias vna geſtat, neque dixeris vtra maior,
Quæ geſtat, an quæ geſtatur.
Sanè ab Hominibus Beſtiæ ſæuire diſcunt.
Quippè acuendo furori illarum oculos miles inebriat:
Propoſito vuæ ſanguine, humanum imitante.
Noua res, purpureo incitari Elephantos, non albo.
Sed fortaſſe ſanguinem ſitire à ſuo Tyranno didicerant.
Vna præ cæteris, mole ornatuque ſuperbior,
Regalibus exuuijs loricata.

Regem teſtabatur inſeſſorem.
Hanc Eleazar virtuti ſuæ ſcopum deſtinat.
Sic eunt humana: in conſpicua collimatur.
Ergo per obſtantes cohortes viam rimatus:
Hinc inde ferream capitum ſegetem ferro demetens,
Per hominum vulnera ad Beſtiam venit.
Quam tamen inuénit telis imperuiam;
Nam geminæ ſoliditati, ſquammoſæ acceſſerant bractea.
Armatum ſcopulum, aut mobile armamentarium dixiſſes.
Sed habent etiam maxima quà petantur.
Succedit ſtylo diſtricto Eleazar,
Cataphractæ pecudis inermem vterum ſuffoſſurus:
Vt vno ictu tres caderent,
A vulnere Moles, Tyrannus de Mole; ipſe ſub Mole;
Vterque ſuâ morte: nam Sæculi fatum eſt
Bonos opprimi, malos ruere.
Procumbit furtiuo ictu euiſcerata Martis fera.
Euertitur prono armo ferrata turris;
Cui puſillus pugio fulmen fuit.
Sparguntur humi præſidentes Barbari:
Victor ſuperincidentis Beſtiæ ruinâ teritur.
O qualis Machabæorum libertas!
Malunt ſub Belluâ frangi, quam viuere ſub Tyranno.
Sed heu fruſtrata virtus!
In Elephanto Antiochi arma erant, non Antiochus:
Loricam telis obiecerat, pectore vacuam.
Hi mores Tyrannorum;
Arma geſtant, non animum:
Timent dum timentur.
Ergo Eleazar Antiochum petijt; ſed pro Antiocho perijt Beſtia:
Pro ſimili ſimilis, imò idem.
Vterque Fera; vterque duplici corde, & excors.
Sed Elephas inter Bruta Rex eſt, ille inter Reges Brutum.
Gaude feliciſſimo iſto errore magnanime Martyr.

De

De Elephanto, non Tyrannum, ſed Tyrannidem deieciſti.
Habes quod optas:
Sentis ex Trophæi pondere, victoriæ magnitudinem,
Nouo ritu triumphaturus.
Nam plerique Elephanto vehuntur, tu Elephantum vehis.
Non potes vulgari funere inuolui Sanctiſsime confector.
Mortem inter opíma inueniſti.
Ornant te inſignia, quæ te onerant;
Et extinctus Regem ſpolias.
Nec tumulum cura, Elephanto tegeris pro Mauſolèo.
Neque incidendo emblemati petenda procul Segmenta:
Debellatus Elephas ebur miniſtrat.

S I M O N
Eleazari Frater.

D I P L O M A.

Bonum factum.
Anno Græcæ Tyrannidis CLXXVII. Menſe IX.
Non immemor Senatus Populuſque Iudæus,
Quantum Simonis Machabæi diuinis virtutibus debeat.
Prudentiæ:
Quâ Parentis optimi iudicio, cunctis mortalibus anteferendus,
Fortiſsimis Fratribus perpetuum Conſul aſsédit.
Pietati:
Quâ paterna germanaque buſta,
Honorificis molibus incluſit.

Charitati:
Quâ nutantem fraterno caſu Principatum in ſe recepit:
Domeſticis licet exemplis monitus quanti Purpura ſtaret.
Religioni:
Quâ ſupremo Pontificij faſtigio impoſitus,
Profanos cum Templo animos depurauit.
Strenuitati:
Quâ ſacra militia nuncupatus,
Septem Tyrannorum conatus, aut eluſit, aut eliſit.
Felicitati:
Quâ Hieroſolymitanam Acropolim potitus,
Pacem Hebrais inſuetam exhibuit.
Munificentia:
Quâ Rempublicam ære & ſanguine inaniſsimam complexus,
Suo auro publicum ferrum conflauit.
Prouidentia:
Quâ rem agrariam maritimamque, turribus Portubuſq; communijt,
Vt tellus & vnda tutò ſulcarentur.
Maieſtati:
Quâ, vultu, habituque corporis, Semideo ſimilis,
Athenobium Tyranni emiſſarium attonuit.
Vigilantia:
Quâ Quiritium ſocietate opportunè procuratâ;
Ab Romanâ Aquilâ auxiliare fulmen obtinuit.
Denique Fortitudini:
Quâ ingratiſsimi Generi proditorio epulo receptus, & deceptus,
Suum, duûmque Liberûm, fidelem ſanguinem dedit.
Ob ea promerita;
Atque vt Virtutum tantarum notæ,
Æmulationi ac ſolamini extarent;
Hoc Monimentum,
Honorarias in tabulas immortalibus literis referri,
Eaſque, Gazophylacij Templique frontibus affigi,
Decreuit.

IOAN-

IOANNES HIRCANVS
Simonis Filius.

E P I L O G V S.

Requieſce parumper, Viator.
Antiquioris Teſtamenti volumen ad calcem deuénit.
Cum Orbe nata Orbis Hiſtoria,
In Ioannis præconio ſiſtitur;
A Præcurſore Ioanne redordienda.
Idem nomen, Synnagogæ Heſperus, & Eccleſiæ Phoſphorus,
Priori libro exodium, poſteriori exordium præbet;
Et paginam vtramque compaginat.
Conſonant enim ſibi diuina: extrema primis reſpondent.
Æternus igitur Scriptor,
Pro exacti operis colophóne,
Memoratorum Principum virtutes in Ioanne collegit,
Vt omnes in vno ligentur, & legantur Principes.
Ac ne breuitas Epilogo deſit,
Triginta annorum geſta, verbis tribus complectitur.
Quid enim de Ioanne Hircano narrat?
Sicarios perdidiſſe, ſtrenuè bellaſſe, muros refeciſſe.
Totum elogium, trilogio expeditur.
Plura memorare poſteritas geſtiet.
Quòd Sororium parricidam, ne matricida fieret, impunè dimiſit.
Septimum Antiochum pace, tertium Demetrium bello, auertit.
Hircanorum ſuperbiâ, Idumæorum impietate repreſsâ,
Ex ijs nomen, ex iſtis palmas reportauit.
Hæc, vel inter penſa, canuntur.

At

At Cæleſtis Encomiaſtes, laudes dum ſupprimit, exprimit.
Satis ergo faſtigij ad Ioannis gloriam accedit,
Quod ipſe poſt omnes, poſt ipſum nemo laudatur.
Eximius planè Princeps.
Qui humanis actis, & diuino commentario, metam ponit.
Nam pneumaticus calamus in vltimâ hac cerâ hæſit.
Quis neget magnæ molis fuiſſe Ioannis Elogium?
Dei manum laſſauit.
Hoc nempè exarato, reſpirauit diuinus Spiritus,
Et feriatum calamum poſuit.
Hic tu quoque reſpira.
Difficile eſt vera ſcribere; difficilius audire.

NOVA

NOVA ÆTAS SANCTI.

ELEAZARI FILII.

	Chriſti linea.	*Ex Leui.*
S. Mathan.	S. Panther.	
S. Iacob.	S. Bapanther.	
S. Ioſeph.	S. Ioachim. —	*S. Anna.*
	S. Maria Virgo.	*S. Ioannes Baptiſta.*
	Ieſus Chriſtus Seruator.	

S. PANTHER

Eleazari Filius.

S. MATHAN Pantheris Frater.

PARTITIO.

Auditis? ſonant diuinæ tandem cognationis optata nomina,
Vicini Seruatoris teſſera;
Qui promiſſus ſemper, & negatus, Orbis vota irritat, dum irritat.
Hic Eleazari truncus duos in tramites finditur:
Quorum alter ad Virginem Maritum, alter ad Virginem Matrem,
Vterque ad miraculum deſinet.
Itaque inſectilis Patriarchàrum linea, vt Salus intret, agit rimam.
Nobilitas geminatur, vt germinet; germinat, vt geminetur.
Fœcunditatis terminus Virginitas eſt; Virginitatis fœcunditas.
Debebatur hic concentui conſenſus,
Vt vnico Stemmatis amplexu, Homini Deus necteretur;
Et redeunte beneficio, Homo fieret qui Hominem fecit.
Felices Mathan & Panther tanto Nepote:
Cuius propinquâ iam luce afflati,
Diuinarum virtutum fulgorem trahunt ex interuallo.
Nulla tamen eorum virtus clarior,
Quàm quòd ſuas obſcurarunt virtutes.
Nam ſacræ Hiſtoriæ nihil commiſit Mathan, niſi nomen:
Panther ne nomen quidem.
Quod, niſi memori Africani calamo effoſſum, lateret.
Rarum votum, inter ambitioſos Humilitas.
Illo enim Sæculo, ſi vnquàm, claritas crudelitate quæſita.
Ariſto-

Ariſtobúlus, Hircani degener Filius,
Innocentem Principatum ad Regni inuidiam reſtituit:
Primuſque tyrannico diademate frontem perfricans,
(Neſcius quantum malorum ſub eâ bracteâ occuleretur)
Securiùs vt regnaret, noluit eſſe quibus regnaret.
Patritios carcere, Fratrem ferro, Matrem fame, confecit.
Nec dilato ſupplicio,
De pectoris venâ ſanguinem vomuit.
Crudelitatis conſcientiam pro vomicâ deuorauerat.
Huic Iamnæus, Salóme Matris aſtu, ſufficitur;
Fratricidæ fratricida.
Hem quò deuénit Machabæorum gloria!
Hoſtilis olim ſanguinis prodiga nunc cognati.
Nimirum nullum patrimonium citiùs decoquitur, quam Virtus.
Raró ad tertium peruenit hæredem.
Magnæ mentes, amentes gignunt.
Immodeſto igitur Sæculo, modeſti Fratres
Mathan & Panther,
Tyrannicum faſtum è Bethleheme in Galilæam fugére,
Optimum quippè in Tyrannos bellum eſt fuga.
Et in Nazarenâ Vrbe, hoc eſt inter Flores,
Nazaræo nidificarunt.

S. BAPANTHER

Pantheris Filius.

S. IACOB Mathani Filius.

NAVFRAGIVM.

Vos quoque geminum Sidus Iacob, & Bapanther,
Miſerrimi Naufragij ſpectatores ex tuto,
Procellarum finem ſerenæ lucis augurio præmonſtratis.
Tenebat Iudaici Regni clauum Iamnæus,
Nauticam doctior ex naufragijs.
Nam malè regnando regnare diſcitur.
Ibat ridente malaciâ, felix lætumque Regni Nauigium:
Et æquatos velorum ſinus ferente Spiritu,
Gazam, Dium, Eſſam, Gaulanum, Seleuciam,
Nouo triumpho alligatas onerarias remulcabat.
Sed inſolito ſereno tempeſtas ſuberat.
Acerbo ſtatim letho Nauiculator demergitur.
Succeſſit Gubernaculo Hircanus alter, Iamnæi Filius;
Idem Magiſter & Proreta: Rex & Pontifex.
Hunc ſubuertere Ariſtobúlus Frater adnititur.
Æquali nauis periculo,
Siue geminus præſideat Rector, ſiue nullus.
Errat alnus in pelago, in alno nautæ.
Duobus imperantibus obtemperat nemo.
Inter hæc intima nauigio mala,
Externorum bellorum inſana hyems ſuperuenit.
Heſperius Zephyrus, cum Armenio Euro,
Cum Tigrane Lucullus,
Alieno exitio rixantur.

Non

Non capit ſeſe Italicum Mare.
Tyrrhenum in Eoum refunditur, & vndas miſcent.
Vorticoſa Charybdis Antipater,
Per diſcordiarum rimas armorum æſtum immittit,
Nauarchum merſura Ariſtobúlum, qui clauo hæret.
Hic, cui neceſſitas pro arte,
Demiſſos velorum ſinus aduerſo obliquans vento,
Ad Pompeianam Scyllam vltrò declinat:
Quæ rapido turbine,
Iudaici Regni clauum ſuis de cardinibus vellit:
Puppim calcat & proram, Arcem ac Templum:
Anchorales auitæ Fidei rudentes præcídit:
Et ſera vota diſſipantibus ventis,
Legum tabulas, nauigij compáges, diſſoluit.
Fluctuatum denique, nauſeantemque Ariſtobúlum,
In cæcos Romæ vortices abſorbet.
Hic bis emerſus, bis ſubmerſus,
Amicâ Cæſaris manu ſpirans educitur.
Sed Pompeianorum vi fluctuum circumfuſus,
Nauteam bibit, venenum.
Hic exitus Iudeæ Regnum, & Machabæos Rectores tulit,
Miſerrimam Romanorum Pyratarum prædam;
Qui ſacras opes, aureaſque trabes,
Sparſa tempeſtatis analecta, reliquiaſque collegére,
Eximio documento,
Fraternis diſcordijs Regna naufragare.
Vos vero amica lumina, ſalutareſque Dioſcúri,
Bapanther & Iacob,
Virgineam è Cælo Nauim, cui nomen à Mari,
Diuinis mercibus onuſtam;
Cæleſtemque Gubernatorem Ioſephum,
Dexteriore alite veliſicaturum, oſtendiſtis.

S. IOACHIMVS

Bapantheris Filius.

S. ANNA Ioachimi Vxor.

EPITHALAMIVM.

Deſcende Cælo vbi nil agis ſanctiſſime Hymen.
Duas extrà Cælum Cæleſtes Animas copulaturus,
Ioachimum & Annam.
Illum Regiâ, hanc Sacerdotali ſtirpe:
Vt dotali vtroque apice, Nepotem inſtituant
Inter Reges Pontificem, inter Pontifices Regem.
Age: iugalibus nodis quos Æternitas nexuit,
Cor geminum ſtringe, vel vnicum diuide:
Vt alter Sponſus ex altero ſpiret.
Sed heu ſpinoſa primordia! initio planges, dùm panges.
Vltrà viginti annos ſterilis ille thalamus,
Nihil niſi lacrymas gignet.
Sed verte ſtatim lætioribus hanc næniam.
Nam ſterilis Parens,
Maiorem prolem vtero capiet, quàm mente.
Stupente rerum Naturâ
Tàm fœtam, quàm fœtum extrà ſuas leges.
Adde nouam inter fœminas laudem,
Citrà Sobolis crimen Matrem fieri.
Nam cæteræ, Carnifices antequàm Matres,
Partum conficiunt, dum concipiunt.
Vnoque momento,
E Cælo demiſſam Animam Orco exponentes,
Vitam largiuntur, & lethum.

Sola

Sola Maria, Parentis honos, non onus,
Maternum vterum, condecorabit intrando.
Nec deerunt puerperio præſagia.
Renaſcente enim Templo naſcetur Virgo.
Alteram Dei Domum parabit Anna, alteram Herodes reparabit.
In alterâ Numini fient Victimæ,
In alterâ victima fiet Numen.
Creſcet cum Prole Parentum felicitas.
Nam mutuo repignerati amoris officio,
Filia ex Parentibus, per Filiam Parentes viuent.
Ita Ioachimi Penates alterum Cælum meritò voces;
Vbi Sacra Familiæ Trias,
Corporibus tripertita, Animis vna,
Genitor, Genitrix, Genita,
Beabitur, & beabit.
Omnia denique in vnum vota colligent
Longæui Coniuges;
Cùm ſeſe Numinis Auos mirabuntur.
Tanta gaudia,
Nec illi ferre, nec tu fari potes. Tace.

S. IOSEPH
Iacobi Filius: Virginis Sponſus.

TITVLI.

Senis huius magnitudinem, tergemino metire Titulo.
Vir MARIÆ fuit.
Solus nimirum toto Orbe ſelectus,
Viragini Vir, Virgini Virgo.

Fortuna-

Fortunatum Coniugium,
Cui dexter Ales Angelus.
Diuinitas Pronuba, Flammeum Flamen, Dos Verbum.
Vnicâ hæc Hymenæi tæda fumo caruit,
Virgineo candore non denigrato.
Iugalia hæc vincula nihil ſtrinxere præter Animos,
Nec vltrà Amorem iuere amantium vota.
Nec nouum Ioſepho, Dominæ nolle miſceri.
Dubito nuptialem cælibatum, an cælibes nuptias vocem.
Nam Sponſæ contubernio, Sponſi virginitas geminatur:
Nouoque miraculo, forma pudicitiæ ſuffragatur.
Denique ſic Palmæ nubunt.
Hinc alter ille, maiorque Titulus:
Pater IESV fuit.
Quippe naturâ Patruus, coniugio Vitricus, officio Pater;
Priuignum Numen educauit, erudijt, aluit;
Et vitam, ſi non dedit, ſeruauit;
Deumque oculis genuit cuſtodiendo, toties Pater.
O quanta dignitas! Filium participare cum Deo:
Et vlnis Alumnum regere Orbe maiorem:
Qui vel parendo Parentem facit.
O gratas educationis vices!
Ille ſeruat, hic ſeruit: & Altorem ſuum Alumnus alit.
Orant alij Numen, hic cogit:
Nam Patris vota, imperia ſunt.
Adijce poſtremum Titulum.
Filius DAVIDIS fuit, & FABER.
Quis credat?
Regia Dauidis linea in Materiario finitur.
Nouæ nimirum nobilitatis Fabro.
Nam retrograda generis claritas
A Deo in Fabrum, à Fabro in Reges Auos, refunditur.
O nexa Prouidentiæ opera!
Regalis Genealogiæ Princeps Adam, poſtremus Ioſeph:
Ille

Ille Agricola, hic Faber.
Nam lignum, peccati materiam, ille ſęuit, hic ſecuit.
Haud alienum à Chriſti Patre miniſterium.
Quid enim Deus, niſi Faber?
Tornare Orbem, inſpicare montes, dolare campos,
Excidere Homines, fabrilia ſunt.
Verè vt dicas, Fabrum Deum, & Fabri Filium.
Reſpondent verò morienti Chriſto hi natales:
Vt inter eandem artem viueret, & occumberet.
Malleus, forfex, terebræ, claui, ligna;
Vitæ miniſteria, Mortis inſtrumenta, fuére.
Eâdemque domeſticâ arte cunæ dolantur, & cruces.
Suæ igitur neci naſcendo proludit,
Dum ex Fabro naſcitur.
Nec minor Dauíde Ioſephus
Auítum Regnum gerit in officinâ.
Stant illi ſua Imperij ſigna,
Fabriles ſecures, & lignei faſces, quos Puer alligat.
Summa illi authoritas.
Mortalibus imperat Puer, Puero Mater, Matri Sponſus.
Nec Imperij nomen abeſt:
Quid enim Ioſeph, niſi Auguſtus?
Itaque vno tempore ſuum Roma Auguſtum iactat,
Nazareth ſuum.
At quanto dignior hic Magiſtratus,
Rerum Dominum Domi poſſidere?
Solus igitur Mortalium, Ioſephus
Cælum non impetrauit, ſed exegit.
Nam quæ alijs diuina donaria ſunt,
Ioſepho iſagogicum fuit, & nutricia.

SAN-

SANCTA MARIA VIRGO

Ioachimi Filia, Chriſti Mater.

SCVLPTVRA.

Lauretana hæc Statua, Lucæ ſcalpellum ſenſit.
Vtinam vitæ quoque ſimulacrum calamo edidiſſet.
Sed Hiſtoriographi officium argumenti diuinitas vertit.
Nam cæleſti calamo in ferreum cælum degenerante,
De ſcriptore ſculptor, pro verâ effigie ligneam dedit;
Totamque exanimauit hiſtoriam.
Falleris, Viator. Figmentum hoc, Euangelium ſuppleuit.
Facundus codex eſt caudex.
Atqui diu ſecum cogitabundus Artifex,
Animi Idéam ligno impreſſit.
Audi myſteria, & mirare.
Primùm, Cedri Regiæ Arboris, trunco exciſa effigies,
Nobilitatem refert:
Quæ vndeuiginti luxurioſa Regibus, Virginem tulit,
Tanti Generis non tàm ſtirpem, quàm ſtipitem.
Præterea, ex areſcente Materiâ ſculpitur.
Nam ſterili Matri ingenita eſt Virgo.
Quid enim mortuâ ex Venere gigneretur, niſi Virgineum?
Nullum in hoc Typo peccatum culpes;
Nullum in Prototypo.
Ne illud quidem Mundo cognatum.

Nam

Nam ſola Maria Adami lutum non oluit.
Iam ſi Templo Imago, Imagini Templum dicatum;
Templis etiam colenda Maria, Templum coluit;
Cùm trimula caſtis Aris admota,
Ipſa Deo, ipſi Deus, Virgineum florem ſeruauit;
Munuſque impetrauit, offerendo.
At quòd Fabrili materiæ nubilis adhæret forma;
Specioſum cum Fabro coniugium refert:
Imò in coniugio cælibatum.
Nam ſi Statua nuberet, ſic nuberet.
Cernis eodem trunco
Exculptam cum Filio Matrem, cum Matre Filium,
Gemino, & vno corpore;
Vt dubites vtrum ex alio naſcatur?
Habes prodigium illud maximum,
Cùm Deo genita, Deum genuit:
Nouoque reciprocæ cognationis vocabulo;
Dei Filia, Filij Sponſa, Sponſi Domina, Domini Ancilla;
Cæleſtia humanis, humana cœleſtibus, compaginauit.
Sed heu breuis voluptas! Vide vt Chriſtifera Imago,
Infantem gremio ſtringit, atque ſcalpenti porrigit.
Sic Filium, Simonis gladio ſcalpendum, obtulit Mater.
Miraris Ægyptium Statuæ cultum, colorem, ſolutum crinem?
Non alia ſpecie profuga hæc Aſtræa,
Herodianam Vulpeculam latuit inter Ægyptios;
Gemino Sole felices.
Sic rerum Arbiter, ne Tyrannum perderet, Filium proſcripſit.
Inſigni documento, excutiendos malos Principes,
Non cædendo, non cedendo, ſed recedendo:
Hoc ipſo miſeros, quòd Iuſtitiæ deſertores Iuſtitia deſerit.
Mirum potius, cur dexterâ Puerum ſuſtinente,
Vix dexteræ fidens læua, medium amplectitur.
Nam pia Genitrix, in Templo recuperatâ Prole,
Rapaces adhuc Synagogæ manus formidat;

Et inter voluptatem & timorem,
Amplexus geminat, vt affectus.
Quæris diuino vt Amore flagrauerit?
Habes calorem ex colore.
Fuliginoſum hoc lignum, Amoris torrem oſtendit.
Silentium quæris? Statuam taciturnam interroga.
Verecundiam? nil ſuis oculis ampliùs indulſit,
Quàm Statua ſuis.
Clementiam? ſuſpice prolatam Chriſti dexteram,
Veluti miſeris benè precantem.
Hanc rogauit Parens; & quicquid rogauit, irrogauit.
Sanè primum ac poſtremum Chriſti miraculum,
A Partheniâ Matre impetratum conſtat.
Vt peruicacia ſit dubitare de cæteris.
Refert iam Opificem ſcitari,
Cur diſcriminatis vt in funere crinibus,
Dolentem dolauit, ſed erectam.
Certè ſic ſtetit iuxtà Crucem, Cruce altior & ſolidior.
Callidè igitur fœmineam Statuam ſculpſit Lucas.
Nam Filij mortem vt Fœmina ſenſit, vt Statua tulit.
Quin etiam Cedro ectypam Virginem elaborauit:
Simili cum Cruce ligno.
Nam Crucis inſtar, Cruci oppoſita, ſic ſtetit;
Et altera alteri patibulum fuit.
Quid? vltima eius fata nil argutius exprimat,
Quàm incorrupta è Cedro Statua,
Exanimati ſed incorrupti Corporis typus.
Æterna hæc ſanctio, vt omnia pereant vel immerentia:
Damnata, quia nata.
Poſt omnium mortes, Mors ipſa morietur.
Adeò Parcæ, ne ſibi quidem ſunt Parcæ.
Sola Deipara perijt, nòn putruit; & in ſcrobe refloruit.
Reſtabat erudito operi labor extremus,
Triumphalis ad Cælum Heroinæ curſus.

Hunc

Hunc denique Imago refert,
Erecta, paludata, auro coruſca.
Tali ſiquidem pompâ
Ad illum vadens, qui ad ipſam venerat,
Cælum addidit Cælo.
Quin operi coronam impoſuit Sculptor,
Dùm ſacrum Simulacrum coronauit.
Nimirum, Cæli Auguſta, Terras diſpiciens,
Regia ſemper munera
Optantibus donat, ignaris ingerit, ingratis obtrúdit.
Neminem relictura miſerum, niſi qui eſſe velit.
Dubitas? Statuam do teſtem.
Ante hanc nemo vacuus rogauit:
Ne Turca quidem.

SANCTVS IOANNES BAPTISTA

Virginis ex Conſobrina Nepos.

PRÆCONIVM.

Iamiam Numen aderit,
Adeſt iam Numinis Præco.
Hoc Præcone,
Nemo maior, nemo minor.
Prophetarum poſtremus, Martyrum primus.
Solis Lucifer, Luciferi Veſper.
Meſsiæ magnitudinem ex ſua imagine expreſsit.
Imò Meſsíæ Myſtes, & Chriſti Chriſtus;
Mundi Luſtratorem luſtrali aqua ſanciuit.
Ambigente Iordane, lauaret an lauaretur.
Nobilis fluuius, cæleſti Eridano minimè inuidus.
Nam ille in Cælum translatus, huic Cælum delatum.
Hem quantus; at quantulus fuit?
Tantam ſanctitatem ad nihilum redegit,
Cùm ſe Neminem *dixit.*
Tantòque ſe diminuens quantò cælitum auctior,
Cum Omnipotentiá certauit.
Hic ne vinceretur, augentem vicit, ſe minuendo;
Illa vt vinceret, imminutum vicit augendo:
Adde, hoc Præcone
Nemo taciturnior, nemo vocalior.
Vix conceptus, ſilentium Patri indixit;
Vix formatus, Deum hoſpitem nutibus excépit;
Vix

Vix vtero egreſſus, ſolitudinem ingreſſus,
Hirtus, ieiunus, vigil,
Cum Angelis Angelus, Mutus cum Mutis viuens,
Quod loqueretur, tacendo didicit.
Nemo diutiùs infans fuit; nemo altiùs fatus:
In deſerto diſertus,
Et iam nihil niſi vox,
Rudes inſtruxit, auios reduxit,
Peccantes increpuit, Reges terruit.
Trunco etiam capite clamoſus,
Viuum ſe morti approbauit,
Et ad Mortuos vitæ Præco deſcendit.
At at, procumbito Viator,
Præco ſiluit, Meſsias adeſt.

IESVS CHRISTVS
Dei, ac Virginis Filius.

M E T A.

Siſtimur ò tandem tibi Clementiſsime Aſſertor,
Sacri Voluminis Alpha & Omega:
Non longiùs vagaturi, te contacto.
Quò enim procedat qui te accedit, vltimam rerum Metam?
Tu Auiti Generis Meta:
Matris annos in Proauis numeraturus,
Trium & ſexaginta Patriarcharum Stemma claudis;
Omnium nobiliſſimum, quia notiſſimum.
Nam Patritij Stipites reliqui,
Quâ commendantur vetuſtate carioſi,
Simul eduntur, & exeduntur:
Tu antiquorum antiquiſſimus, nouiſſimorum nouiſſimus:
Maioribus maior, poſterior poſteris:
Seuiſti nobilitatem tuam, & meſſuiſti:
Verè tuam, quia à te fluxit, in te redijt.
Tu Diuinorum Operum Meta:
Cæleſti ſatu mortalia cæleſtibus nectens,
Ex Deo Homo, ex Virgunculâ Deus,
Quod vnum deerat Vniuerſitati miraculum, expleuiſti.
Tu Temporum Meta:
Summo ſolſtitio, nocte mediâ, anno extremo, natus:
Solis fugam, vmbrarum incrementa, anni lapſum, inhibuiſti:
Et geminus verè Ianus,
Antiqui nouique Sæculi intercaláris Spectator,
Pacem, vti terminales Ferias, Orbi indulſiſti:

Tu

Tu Dignitatum Meta:
Quâ in Stabulo contactâ, Purpurati Aſtronomi retroceſsére.
Nam quis vltra Bubíle illud faſtus explicet,
Vbi ſuperbiæ frænum eſt fœnum?
O nouæ Aſtronomiæ ſectanei Reges!
Cæteri Præſepe inter Stellas, hi Stellas in Præſepi obſeruarunt.
Scitè igitur capitum décora tuos ante pedes proiecére:
Gnari, dignitates deſinere vbi incipiunt.
Tu Moſaicæ Legis Meta:
Duriſſimà iura circumciſus circumcidiſti,
Et inamœna Synagogæ ſpatia metaſti;
Lapideo illo gladio pro limitaneo lapide, infixo.
Tu Sapientiæ Meta:
Phariſaicam Templi Exedram duodennis euertiſti.
Nam te audito, qui omnia docebant, nihil ſe ſcire didicerunt:
Et Infante Magiſtro, ſe nouerunt Infantes.
Tu Infernæ potentiæ Meta:
Spectante Solitudine cum Lucifero congreſſus,
Auidum eſuriendo ſtrangulaſti;
Et inceſtam illam naturam, æternæ flammæ cuſtodem,
Malarum Veſtalium ſupplicio, de rupe impellens,
Heſperum feciſti ex Lucifero.
Tu Peccati Meta:
Iordanem intrando abluens, vt aliorum ſordes elueres,
Herculeæ inſtar columnæ, fluctibus demerſus,
Vndarum & ſcelerum curſum progredi vetuiſti.
Tu Votorum Meta:
Patrium orbem benemerendo diſcurrens,
Fatigato ſæpiùs pede, numquam manu,
Supplicia à ſupplicibus auertiſti.
Tu Mortis Meta:
Arboris eiuſdem paxillo, quo Mors Adamum transfixerat,
Æquâ talione Mortem confixiſti:
Quæ funeſtiſſimo exacto ſtadio,

Ad

Ad eundem ſtipitem vndè mota fuerat, ſtetit:
Et Adamo altero abſorpto, priorem vomuit.
Tu Gloriæ Meta:
Æneos Orci poſtes cruentâ dexterâ eluctatus,
Gementem ſub Terras Patriarcharum Populum,
Ab Tartareis ignibus ad Empyreos euexiſti:
Relictiſque in Monte veſtigijs, quæ inſiſteremus,
Tam faciles ad te aditus pandis, vt volare ſit velle.
Te igitur Beatiſsimam omnium rerum Metam
Ex deſtinato aſſequutus; exacti operis curſum ſiſto:
Hoc vno rectum, quòd ad te peruénit.
Is enim errat, qui à te deerrat.
Hic feſtiuo celeuſmate Stationem occupo:
Foliorum carbaſa complico:
Et pro anchora, emeritum calamum figo.
Anno tuo MDCXLIII.

LITE-

LITERARII APPARATVS.

LITERARII APPARATVS.

Ideſt

DVODECIM CÆSARES.

ANNO MDCXIX. cùm Matthiæ Imperatori, Ferdinandum Secundum Religioſiſſimum Principem, Sacer Electorum conſeſſus, vnanimi conſenſu, ritèque ſuffeciſſet: quanto refractariorum fremitu conuicijſq; dehoneſtata; tantis Catholicorum plauſibus, honorificiſq; gratulationibus, percelebrata fuit illa Electio. Itaque, cùm Academiæ omnes Panegyriſtarum vocibus; omneſque parietes literis conueſtiti, pijſſimi Cæſaris encomia paſsìm perſonarent; placuit Authori noſtro primæuorum Cæſarum geſta argutis Elogiolis complecti; vt illorum Vitia, Ferdinandi Virtutes illuſtrarent ex aduerſo; & Sæculi noſtri felicitatem, priſcorum comparatio efficeret dulciorem. Hic igitur eſt ille iuuenilis adhuc ingenij Partus, vel potius impetus; qui licet ab Authore ita ſpretus, vt Typis illum ſuo ſine nomine, velut abortiuum, contemptìm abiecerit: omnia tamen ingenia ad nouum quoddam, & viuaciſſimum ſcribendi genus vellicando expergefecit. Has ego Inſcriptiones, appoſitis elucidare notis nolui; vt Lector ipſe, de Suetonij commentario, Authoris ſenſa per ſe veſtigando, hauriat e ſcatebrà duplicem cum vtilitate voluptatem.

I.

C. IVLIVS CÆSAR.

Lucij Cæſaris Filius, lux Cæſarum & Pater.
Romanus Alexander, Terræ Mars.
Omnibus tàm metuendus, quàm mitis:
Pretium fecit ſeruituti,
Victo Orbe, Vrbem victricem Orbis vicit.
Defuere illi hoſtes, hoſtem habuit Patriam,
Ne deeſſet vnquam quod vinceret.
Ingratam Patriam patrijs armis punijt.
Eam vicit inuitus, quà vixit inuità.
Qui Romæ propugnator non regnauit,
Regnauit expugnator.
Pro Româ triumpharat, de Româ triumphauit.
Amauit tamen inimicam: nolenti profuit.
Sæpe à fulmine Lauro ſeruatus Regiâ,
Non ſemper.
Quem inermem timuerunt arma,
Armata necauit toga.
Ceſſit Ciuibus Cæſar Cæſus.
Serò cognitum luxit Patria.
Viuentem Hoſtem, mortuum vocauit Patrem,
Parricidium confeſſa cùm Patrem dixit.
Diſce Lector.

Melius ſæpè quæ non habes vides,
quam quæ habes.

C Æ-

C Æ S A R.

Scribit ſuos Commentarios.

QVæ modò fulmineum vibrabat dextera ferrum
Pacatos calamos ſanguinolenta regit.
Scribit dextra eadem calamo, quæ geſſerat enſe;
Hoſte vetuſtatem deficiente ferit.
Nulla tuæ, Cæſar, celebratæ gloria dextræ,
Aut ferro, aut calamo, ſi caruiſſet, erat.

Per Mare innatans Commentarios gerit.

HOrrida felici rumpis freta pectore Cæſar;
Librum læua regit, dextra flagellat aquas.
Dum Mare Cæſareæ formidat verbera dextræ,
Currit inoffenſo tuta ſiniſtra libro.
Dextera fit remus; tu remex; nauita, nauis:
Vela chlamys; malus læua; volumen opes.
Ibitis illæſæ metuenda per æquora merces;
Naufraga non poterit tanta perire ratis.

Contra Iubam pugnaturus Augurium ſpernit.

EFfugit attonito ſacris data Victima Vate:
Nudaque deluſis ingemit Ara focis.
Impauidus metuenda videt præſagia Cæſar,
Captaque neglectis promouet arma ſacris.
Fortunam ſedenim, vel ſeſe conſulit vnum:
Non capit à profugo præſcia fata Boue.

Eo mortuo Sidus nouum apparet.

SIdereum repetit, cui ſe ſubduxerat, Axem:
Et quæ cælarat lumina, Cæſar habet.
Impia ſecretum manifeſtant vulnera Numen:
Stellaque per lacerum libera corpus abit.
Tranſtulit imperium Cælo, dùm linqueret Orbem:
Par erat vt victo vinceret Orbe Polum.
Iam coniuratæ prodeſt iniuria dextræ:
Magnum, quem voluit perdere, Roma facit.

D. AV-

II.

D. AVGVSTVS
OCTAVIANVS CÆSAR.

Patris Virtutem contraxit Filius, Patre maior.
Corporis forma Imperium promiſit,
Animus dedit.
Priuatus Imperatori ſimilis fuit;
Imperator priuato.
Doluit Patria cùm Principem fecit,
Gauiſa cùm habuit.
Timebat carnificem, medicum experta.
Ad bellum natus, bellum fugauit.
Motus eſt Orbis illo moto, quieuit quieto.
Breuis pugna pacem peperit longam.
Abortum fecit Fortuna.
Iani Templum ſolus clauſit:
Muſarum ſolus aperuit.
Quibuſdam non caruit vitijs,
Vitiorum ſeuerus vltor.
Quæ admittere pudebat, committere non puduit.
Hoc tantùm ſe Hominem probans,
Quòd in humana incidit.
Qui Deus habebatur inter Homines,
Cœpit Homo haberi inter Deos.
Demum Nolæ, volente fato.
Inuictus Viris, victus à fœmina,
Obijt Sol Patriæ:
Oriens ploratus, ploratus cadens.
Diſce lector.

Quo præſente expiraturum te putas,
Suſpirabis, ſi abſit.

AV-

AVGVSTO

Comedenti Aquila panem rapit.

DVm prandes tibi furtiuo Iouis Armiger auſu
Ambeſas auido diripit vngue dapes.
Ab Ioue conſuerat diuiſam ſumere menſam;
Te ſimilem cernens, credidit eſſe Iouem.

Dei nomen iniquè aſſumit.

VNo bina videt miracula tempore Mundus;
Cedere Roma Deo prodigioſa negat.
Nam Deus humanos dum ſe tenuauit in artus,
Paruus Homo ingentem ſe facit iſte Deum.
Ille Deus, cùm fiat Homo, non deſinit eſſe:
Cum Deus hic fiat, non ſinit eſſe malus.
Maior es ergo Deo, vel nomen fingis iniquum:
Cæſar; non potuit, quod potes ipſe, Deus.

Audita Ciuium Clade, caput ad parietem allidit.

TRunca videns Populi deriſus corpora Cæſar,
Aſpera feminei marmora fronte petit.
Scilicet vltricem geniali vulnere niti
Pallada conatur: ſe putat eſſe Iouem.

Veneno ab Vxore propinato interit.

CRuda nouercales commiſcet Fœmina ſuccos,
Cæſar, & in pateris vltima fata bibit.
Paſtus vipereis vità fugiente venenis,
Ad lentam properat pallidus ora necem.
Namque hoſtes rabidi, Furiarum vt maxima Regem
Perderet, orarunt: perdidit Vxor Anus.

CLAV-

III.

CLAVDII TIBERII
N E R O N I S.

In obſcuro atramento clareſcant geſta, ſi poſſunt.
Hic Liuiæ Filius, Auguſti Priuignus,
Matris mores tenuit, non Vitrici.
Acuto in peſſimis ingenio, obtuſo in optimis:
Dexteram Fortunam, ſiniſtram Virtutem habuit.
Triumphator aliorum ſæpè, nunquam ſui.
Repugnante Vitrico, Matre propugnante,
Ad Imperium ab exilio venit,
In exilium miſſurus Imperium.
Tàm ſceptri amans cùm non haberet,
Quàm amens cùm habuit.
Sponte ſe Roma Tyranno tradidit;
Tempori ſeruiens non Regi.
Ciues preſſit, vt aurum exprimeret.
Simulatione Próteus:
Nunquam magis hoſtis, quàm cùm blandus.
Vultu amabat, hamabat manu.
Capreis marceſcens, Romæ aderat:
Ferro, ſi non conſilio.
Fame Nepotes perdidit, ſuæ Famæ nepos.
A Nepote tandem perditus, obijt.
Huic lætas Populus exequias fecit.
Diſce lector.

Mores non mutat, qui gradum mutat.

TIBE-

TIBERIVS.

Noctu videt.

ACcipiterne rapax, metuendaue Noctua furtis
Sit Cæſar, dubium eſt: eſt tamen alteruter.
Accipiter nil nocte videt; nil Noctua claro
Fuſca die: Cæſar nocte dieque videt.
Eſt vtrumque igitur: pauidæ migrate Volucres;
Non vobis nox eſt, non bene tuta dies.

Fame occidit nepotes.

NVtrit Amyclæum Romana per antra Leonem,
Nutrit, & Hircanæ Claudius ora Feræ.
Cæſaream lambit ſaturataque Vipera dextram,
Humanas capiunt lubrica Monſtra dapes.
Quæris ieiunos cur perdidit ille Nepotes?
Non tantas poterat paſcere Roma Feras.

Dum tonat Lauro ſe cingit.

AVdit iners, metuit ſtridentia fulmina Cæſar,
Sulphuream nimbo parturiente facem.
Quaſque ſerenato temnebat ſidere frondes,
Adiungit trepidis nube tonante comis.
Erraſti: quin te quia cingit Regia Laurus:
Regia te Cæſar fulmina percutient.

Fame perit.

ABripit expreſſis quantum petit Vrbibus aurum;
At nequit auriuoram ſoluere dente famem.
Illyrijs grauidum ſuſpirat meſſibus Iſtrum,
Deuorat optatas Cæſar, & ardet opes.
Quicquid Romanâ métitur ſine lege ſecuri
Flagrat, nec toto frangitur Orbe fames.
Deſine conſulto tua, Cæſar, Aruſpice fata
Quærere: vis dicam? tu moriere fame.

IV.

CLAVDIVM CÆSAREM
CALIGVLAM.

Ex clade Heróum,
Ex cæde nominis, ex caligine obliuionis,
Perge vindicare Fama.
Hic in Mortis caſtris vitam habuit.
Nondum puer, iam miles,
Prius gladium vidit, quàm Solem.
Vt Mauors ortus, vt Bacchus vixit.
Fortior infans, quàm adultus,
Præpoſteram habuit ætatem.
Tantùm vt Imperium raperet ſui ortus memor.
Tiberio Vittam cum Vitâ rapuit.
Eius ſanguine ſuam chlamydem purpurauit.
Regiam laurum meſſuit gladio.
Quamuis laureâ contemptâ,
Primus auream coronam geſſit:
Aurum Imperij, non Laurum amans.
Deus credi voluit:
Humana vitia Deorum commendans nomine.
Immortalitatem affectauit mortalis:
At demum ſua morte mortalitatem eſt faſſus.
Nam inter milites ortus, inter milites cadens,
A milite vitam accepit, & mortem.
Diſce lector.

Fortis eſt, non qui inter fortes naſcitur,
ſed qui fortiter viuit.

CALI-

CALIGVLA

Naſcitur in Caſtris.

CÆſar vt incluſus materno carcere ſenſit
Claſſica, non potuit tædia ferre moræ.
Intempeſtiuo diſcindit viſcera nixu,
Sanguineamque petit ſanguine tinctus humum.
Vt clypeo exceptus vidit volitantia pila,
Natalem gemuit ſe celeraſſe diem.
Crediderat ſedenim pateras audire ſonantes:
Deceptum ſimili ſe videt eſſe ſono.

Primus aureum diadema tulit.

PRimus Apollineâ commutas fronde metallum,
Cæſar, & aurato ſtringis in orbe caput.
Non ſano capiti fragiles per tempora frondes
Non ſat erant, nodo te meliore ligas.

De milite natus à milite occiditur.

QVem dederant Vitæ Martis feralia Caſtra,
Eripuit vitæ Militis vna manus.
Mars animum dederat, ſed cum te perfide Baccho
Perſimilem vidit, quod dederat repetit.

Saturnalibus diebus addidit Iuuenalem.

FOemineas Cæſar cùm faſtidire Calendas
Cœpit, & heroam ſiſtra peroſa manum.
Saturnalitijs Iuuenalia feſta diebus
Iunxit, & attonitâ diſtulit Vrbe iocos.
Crede, nec ingratus Iuuenalia munera Ciuis
Accipiet: Dominum non ſinet eſſe ſenem.

V.

CLAVDIVS
TIBERIVS CÆSAR.

Ante Imperium ſine fama, quia latuit:
In Imperio infamis, quia non latuit.
Clarior erat, ſi fuiſſet obſcurior.
Hic in angulis gladium fugiens, ſceptrum inuénit.
Quem cæſum volebant Patres,
Cæſarem fecit miles.
Vecors, ſtupidus:
Stultus prudentibus, prudens ſtultis viſus.
Iuris gladium tàm periculosè vibrauit,
Quàm ignauè.
Calamo feliciùs quàm gladio vſus:
Auorum geſta ſuo calamo teſtatus,
Sua geſta Nepotum calamis liquit deteſtanda.
Triumphauit ſemel, pugnauit nunquam.
Timida Fortuna, vti Elephas,
Victoriam aborſa eſt.
Honores contempſit carens virtute;
Hoc tantùm iuſtus.
Cenſuram Cenſore dignus,
Dominium ſub Domino geſſit.
Liberti libertus, Vxoris ſeruus,
Omnia in Imperio habuit, præter Imperium.
Vxore vnâ occisâ, aliam habuit vindicem,
Veneno ab Agrippinâ ſublatus.
Diſce lector.

Ignauos per vim ſi extollas,
per vim deprimes.

CLAV-

C L A V D I V S.

In latebrâ occultus, Imperator creatur.

IMperij lucem fugiens, cœca antra ſubiuit;
Et fera, quàm Princeps, maluit eſſe Fera.
Conſcia mens ſceleris pronum formidat honorem:
Ægra nequit ſceptri pondera ferre manus.
Deſine Roma Ducem nolentem velle: quid vrges?
Non volet Imperium ponere, quando voles.

In Imperio vitam inertem ducit.

FOeminea temerata manu regalia Cæſar
Sceptra gerens, partum perdidit omne decus.
Regius illuſtrat latitantia crimina fulgor,
Quem toga cælabat, prodit aperta Chlamys.
Obſcurat claro in ſolio ſua nomina Cæſar:
Clarior in latebrâ, ſi latuiſſet, erat.

Non exit ad pugnam.

I, Piger, abſtruſis te vecors eripe Thermis:
Inuocat ampla tuas barbara præda manus.
Hoſtibus aucta ſeges Romanis falcibus auget
Materiam: tantæ ſunt tua damna moræ.
Prouidus Imperij iacturam Claudius horret;
Imperium in latebris ſeruat, vbi dederant.

Plures aquaductus condit.

CÆrula Romanas quæ proluit vnda ruinas,
Cæſareo liquidas munere fundit opes.
Qui Tiburtinis Anio ſubductus agellis,
Ciuis in Auſonias ſe ſtupet ire Domos.
Quique per infracti peregrinus vulnera montis
Transfuga Romuleâ Fucinus Vrbe fluit.
Et piger attonitis qui torpet fluctibus amnis,
Cæſar cuncta tuæ ſunt monumenta manus.
Exigit vndarum te Principe Roma tributum:
Terrarumque caput, vult caput eſſe Maris.

NERO-

VI.

NERONIS
CLAVDII CÆSARIS

Aude calame vel ſcribere nomen, vel proijcere.
Calamis pungatur, quos gladio acuit.
Hic inter priuatos optimus,
Inter Princeps peſſimus:
Regno dignus erat, niſi regnaſſet.
Depreſſit illum Fortuna, dum erexit.
Molles illius mores in duris,
Induruere in mollitie.
Dum laurum acquiſiuit Regiam,
Palmam amiſit popularem.
Victoriam ſceptro terruit.
Regiâ faſciâ eò tantùm vſus,
Vt maleſanum verticem ligaret.
Patriæ Dominus, non Princeps fuit:
Domum auguſtam fecit, anguſtam Vrbem.
Matris viſcera quæſiuit ferro;
Dubius an ferrea eſſent.
Cui occiſæ Romam fecit Rogum.
Patriam incendit, vt extingueret.
Romæ demum vitam reddidit, cùm ſuam proiecit:
Nero alijs, & ſibi.
Sed Iniuſtus alijs, ſibi Iuſtus:
Alienum ſanguinem quem biberat,
Per ſua vulnera egeſſit.
Defuit extincto rogus.
Ignis auara fuit Roma,
Quæ tantum ignem acceperat.
Diſce lector.
Dedignatur terra tegere, qui terram
dedignatur tangere.

NE-

NERO.

Inſlammat Vrbem.

ORbem, Roma, nouum metuenda potentia Regum
Te facit: ipſe tuas inuidet Orbis opes.
Tranquillas Genitor dederat tibi Romulus Auras;
Saxea Telluris viſcera Tarquinius.
Claudius abſtruſis vexit tibi ductibus Vndas;
Ignea ne deſint, fert elementa Nero.

Dùm ardet Roma, Cytharâ canit.

NOn patriæ Cæſar lachrymis, non igne mouetur;
Amittunt vires ignis, & vnda ſuas.
Dùm videt ambuſtum Patriæ fumare cadauer:
Exequias hilari ſoluit honore lyræ.
Vincere Thebani tentat miracula Fabri;
Condidit ille Vrbem, deſtruit iſte lyrâ.

Matris ventrem lacerat.

MAtris ab infracto prodit Fera lubrica ventre,
Atque oritur Lictor, Filia quæ latuit.
Non oblita ſui Romana eſt Vipera moris:
Quos oriens nequijt, frangit adulta ſinus.
Frangere non poterat tàm ferrea viſcera naſcens;
Fregit cùm potuit ferrea facta manus.

Seipſum occidit.

VIuere verboſi meruiſti Neſtoris annos:
Perdita, cum lacrymis, te tua Roma vocat.
Tigris erat qui te ferijt: petat ergo ſceleſtus
Tartara: Caucaſeam pectore paſcat auem.
Curſibus æternis illum rota verſa fatiget:
Tantaleam nequeat ſoluere fonte ſitim.
Non Nero (vaticinor) ſaltem morieris inultus:
Ille tuo, qui te conficit, enſe cadet.

SER-

VII.

SERGIVS
SVLPITIVS GALBA

Elogia qualia libebat audiuit viuus;
Qualia licet mortuus audiat.
Veritas Poſthuma Patrem non timet.
Paſiphaes Filius credi voluit,
Non Achaiæ; credatur:
Non niſi ex Paſiphae fluxit Minotaurus.
Ab Sulpitijs degener, ſupplicijs genitus,
Neroni ſuffectus eſt Nero.
Non Tyrannum amiſit Roma, ſed mutauit.
Fero Iuueni, Senex furens ſucceſſit;
Immaturo, putris.
Auri Scylla, gemmarum Magnes:
Fortunæ ſimulacrum coluit, à Fortunâ deluſus:
Tàm Fortunæ quàm alijs oneroſus.
Tribus Libertis regendum Sceptrum dedit.
Ne pauciores Romam, quàm Auernum
Affligerent Furiæ.
Durus alijs, ſibi mollis;
Timorem exegit, odium elicuit:
Tàm timore dignus, quàm odio.
Milites ad alienum ſanguinem alliciens.
Ad ſuum illexit:
Et dùm fictis armis mortem prouocat,
Veris necatur.
Diſce lector.

Mortem ne ſpernant, qui mori metuunt.

GAL-

GALBÆ

Ad pedes, Victima ſacrificanda fugit.

TAurus adoratas ſteterat moriturus ad aras,
Senſerat & dubiæ vulnera certa necis.
At fugiens, ſacro fœdauit ſanguine Galbam,
Geſtatus bijugis dum ſonat altus equis.
Quod petis aufugium? qualem miſeranda ſalutem,
Victima? Carnificem dum fugis, ecce petis.

Puer qui miniſtrabat repentè caneſcit.

DVm ſacra ieiuno deſignat vulnera cultro,
Ante coronatum Galba cruentus ebur.
Aureus argento mutatus canuit Infans:
Intempeſtiuâ diriguitque niue.
Infelix Roma es; Galbæ ſi liqueris enſem,
Te manet arcano cana ſenecta pede.

Bis in ſomnis offertur Fortuna.

TE Dea veliuolo quæ tranſigit æquora tergo,
Vt ſceptrum caperes viſa rogare fuit.
Inde relabentem cum iam te cerneret annis,
Se tibi rapturam, quod dedit ante, monet.
Te Iuuenem, gemmiſque leuem Fortuna ferebat:
Ditior & Senior ſis grauis. Eſt Mulier.

Emortui caput haſta circumlatum Saxis petitur.

FAma eſt in gelidum conſpectâ Gorgone Saxum,
Viſcere torpenti diriguiſſe Viros.
Prodigium maius: quod ſummâ deuehit haſtâ
Lixa caput, longè ſaxa animata vocat.
Infernæ maiore Domus Tortore ſonabunt:
Quarta Erebum, maior Gorgone, Dira petit.

VIII.

M. OTHO
SYLVIVS.

Syluiorum ſylueſtris palmes.
Paterni animi tenax, pecuniæ prodigus hæres.
Auri auidus, vt euomeret.
Quæſturam geſſit, queſturam potius.
Neronis intimus, intimè Nero fuit.
Dignus qui Neroni ſuccederet eſt acclamatus.
Non tamen à Nerone Regnum accepit vt Hæres,
Quò illud furaretur vt Nero.
Pari facto cum Nerone accepit,
Pari fato dimiſſurus.
Ære alieno obrutus
Sceptrum accepit ne periret:
Perijt, quia accepit.
Faces Ciuiles ſuis odijs accenderat,
Debuit ſuo ſanguine reſtinguere.
Adoleſcens in otio ſenuerat:
Senectâ non eguit.
Suorum ſcelerum vltor fuit:
Oculos ſibi priùs effodit,
Parua iactura, non vtenti.
Cæcus deindè, cæcam mortem quæſiuit ferro:
Non tamen cæca errauit manus.
Diſce lector.

Malis ſi deſit Carnifex, ſibi non deſunt.

OTHO

OTHO

Diti ſacrificans, litat: quod dirum.

SI tua Semideûm Patri cadat Hoſtia, Cæſar,
Tabida fumoſis ignibus exta ſonant.
Si Diti cadit ante aras; iam Mulciber inſons,
Integra ſincero viſcera dente vorat.
Infelix Cæſar? vel ſint tibi Numina læua,
Vel dextra, ipſe Dijs Otho ſiniſter eris.

Rapax eſt alieni.

CLaude flagellatas Mercator marmore gazas,
Othonis penetrat marmora clauſa manus.
Turbato concede mari tua lucra Britanne,
Extrahet immerſas Cæſaris aſtus opes.
Si pedibus, quantum manibus valet, Otho valeret;
Herculeas curſu vincere poſſet Aues.

Priuſquàm ſe occidat, oculum ſibi confodit.

SOmni Sororem Vulgus vt Mortem vocat,
Dormire credit Otho quos cogit mori.
Quin ipſe cæde Ciuium laſſus graui,
Tandem repoſitis ocium telis petit.
Iſtinc ſtrepentes iam recedant Aulici:
Dormire vult; cœpit feneſtras claudere.

Seipſum occidit.

MIlle Tyrannorum Cæſar tormenta mereris,
Et tamen eſt crimen ſi tibi tela paras.
Te quicunque necet pius eſt, tamen ipſe ſceleſtus
Es, ſi te ferias; eſt ſcelus eſſe pium.
Te damnat Cælum, te conſcia Tartara damnant:
Es reus, at lictor non potes eſſe tui.
Quàm malus es Cæſar? quæ te pia Numina luſtrent
Crimine? ſi pietas te facit ipſa Reum.

IX.

AVLVS VITELLIVS,

Se à Fauno originem trahere putauit:
Iure quidem;
Niſi ille Semifer fuiſſet, hic totus Ferus.
Adoleſcentiam ne quæras:
Capreis in ocio perdidit.
Ætas virilis notior fuit, non melior.
Auri ſuccinum, aurum etiam de Templis traxit.
Dijs auferens quod Scortis daret.
Præſes ſceleſtorum, præſidium ſcelerum:
Famam fœdauit Filij ſanguine.
Imperium ex Othonis cinere collegit:
Quæſitum diu, mittendum citò:
Vitæ diſpendio paruum mercatus compendium.
Cæſaris nomen recuſauit:
Cæſarianæ virtutis augurium fugiens.
Perpetuò Conſul, perpetuò inconſultus.
Fami non Famæ conſuluit.
Dijs ſacra, gulæ ſacrabat.
Fucus Imperij, frugem perdidit:
Vt fucus in purpuræ Roſa citò perijt.
Statim priuatus Imperio,
Qui ſemper in Imperio priuatus fuit.
Per Vrbem raptus, riſum inſanis dedit moriens;
Qui ſanis lacrymas dederat viuens.
Morti ſacratus Vitulus, vt Martem placaret.
Diſce lector.

Imperium vel mali adeunt:
boni tenent.

VITEL-

VITELLIVS

Mendaciſsimus eſt.

CVm gereret tumido te Cæſar viſcere Mater,
Quid gereret fertur conſuluiſſe Deas.
Iuno, *Vir*, inquit, *erit: non Vir, ſed fœmina*, Pallas.
Vtraque decepta eſt, ſemiuir ille fuit.
Haud reget, hæc, *regnum: regnum reget*, altera dixit.
Vtraque decepta eſt, haud regit, haud regitur.
Prima, *peribit aquis: ſiccâ*, hæc, *tellure peribit*.
Vtraque decepta eſt, cæno humilis perijt.
Quem non decipiet duplici Vitellius ore,
Præſcia ſi potuit Numina decipere?

Eius Capiti Gallus in Foro inſedit.

AVſoniæ dum iura dabat Vitellius Vrbi,
Imminuit capiti nuncia Solis Auis.
Inſidias caue diſpoſitas; tibi tela parantur;
Nam vigil hæc volucris nunciat vt vigiles.

Ad ſcalas Gemonianas occiditur.

RAptus ad infames Gemóni ſanguine ſcalas,
Improbe, Romani ſcena furoris, obis.
Oh, tibi qui ſimilis Regnum conſcendere tentat;
Regia per ſimiles ſurgat ad Aſtra gradus.

In Tiberim proijcitur.

PHœbéum Phaethon ſe credidit eſſe Nepotem,
Aulus item ſobolem ſe putat eſſe Deûm.
Ille furens patrij petijt moderamina Currus,
Hic petijt Patriæ flectere fræna ſuæ.
Ille animam Eridanâ flammaſque extinxit in vndâ,
Sorte pari Auſonijs mergitur Aulus aquis.
Hoc variat ſortem: lacrymat Phaethonte cadente
Populus, exultat, dum perit hic, *Populus*.

FLA-

X.

FLAVIVS
VESPASIANVS CÆSAR.

Tertius Diuus, Secundus Auguſtus, Primus Pius.
Afflictæ Vrbi tandem datus,
Solus præceſſore melior.
Solus ad Imperium euaſit, non inuaſit.
Solus è vita diſceſſit, non fugit.
Romam Romæ reſtituit, ſanam fractæ.
Dignitatem Imperio dedit cùm accepit.
Patriæ verus Parens, quia verus Filius.
Templum Pacis excitans, Templis pacem reddidit.
Ad ſpectacula Theatrum dedit:
Spectaculum ſe ipſo nobilius dare non poterat.
Dignus ſpectari, quem cæci etiam ſpectarunt.
Dignus Imperator, quo iubente claudi currebant.
Iniquis æquus;
Iniuriarum morſus liniuit obliuione.
Hieroſolymæ vt fores clauderet,
Iani fores aperuit.
Vt pacem pareret, nupſit Bellonæ.
Sceptri caducéo Pacis ſomnum induxit,
Somnum indixit ocij.
Sed heu; ſerò datus, citò rapitur.
Ceſſit diuino Fato, qui exceſſit humana facta.
Stans obijt:
Mortem terruit cùm animam efflauit.
Diſce lector.

Principem decet ſtantem mori.

VES-

VESPASIANVS

Amphitheatrum condit.

QVis? quis Erythreis animat properantia ripis
Marmora? quò rupes, nudaque ſaxa volant?
Oceano mirante Paros procul innatat omnis:
Currit in Auſonium terra Pelaſga Mare.
Heu, quæ Romuleâ moles ſeſe erigit Vrbe?
Proxima marmoreus ſidera pulſat apex.
Naufraga ſidereæ minitatur machina puppi:
Pallidus & pauidos Sol retroegit Equos.
Vel tua, vel ſuperûm ſunt hæc miracula, Cæſar,
Orbis in antiquo conditur Orbe nouus.

Comicos reſtituit.

REddidit Auſonijs ſcurrilem Cæſar arenam,
Salſaque proſcriptis perſtrepit Aula iocis.
Prouocat alba chelys chordacem carmine ſaltum;
Prima theatralis iura Bathyllus habet.
Migret Oreſtæus: Tragicæ concedite Muſæ:
Luctus abi: Regnum Veſpaſianus habet.

Portentum videt.

AEra per vacuum cernis pendere bilancem
Ante Palatinas Veſpaſiane fores.
Sanguinis vna tenet ſitientem Concha Neronem;
Altera te innocuum pendula Concha tenet.
Par onus vtrimque eſt; pendetis lancibus æquis;
Tàm ferus es Cæſar, quàm fuit ille pius.

Viſo Cometâ crinito iocatur.

QVi rubet infauſto Fecialis crine Cometes,
Barbaricum Regem, cui coma longa, vocat.
Sic raſus loquitur, fallens ſeſe omine Cæſar:
At Vatem occidit flammea ſtella ſuum.
Flaua hæc Cæſaries Flaui eſt tibi noxia Cæſar,
Odit enim raſum Stella comata caput.

TI-

XI.

TITVS
VESPASIANVS CÆSAR.

Flauij Veſpaſiani imago,
Patriæ ſe Patrem pro Patre dedit.
Ante Imperium ignauus, moleſtus, crudus:
In Imperio gnauus, modeſtus, clemens.
Relictos Patris mores in ſolio inuenit:
Vapor elatus, ſtella fulſit.
Exuit animum cùm purpuram induit.
Lupus inuaſit Regnum, euaſit Paſtor.
Prius aurum omne voluit quod amauit,
Tùm illud donauit quod voluit.
Prius ferro corpora,
Tùm auro animos figere didicit:
Munis officijs in immunes officij.
Patris incæpta perfecit Patri Patriæ.
Hieroſolymam victam,
Victimam ſacrauit Famæ.
Suum ſcripſit nomen cùm Vrbem deleuit.
Tanto animo breue Imperium fuit;
Quod diu meritum, biennio liquit.
Breue Regnum cupiebat Roma
Cùm Regem accepit.
Longum cùpijt cùm amiſit.
Diſce lector.

Non ſemper Fortuna non mutat mores.

TI-

TITVS.

Imperio accepto fit melior.

CRudus eras Cæſar priuatâ degener aulâ;
Ductus ad Imperium mitis es, & melior:
At tuus Imperij Clemens in limine Frater;
Protinus excelsâ crudus in Arce fuit.
Virga Caducéæ compar eſt Regia Virgæ.
Efferat hæc mites, mitigat illa feros.

Templum Hieroſolymitanum inflammat.

HEu, quæ bacchantem frænabunt æquora flammam?
Naſcitur en Templo depereunte Rogus.
Frigida Romanæ ſerpunt per marmora tedæ:
Nulla homines flectit Victima, nulla Deos.
Flamma profana ſacrum conatur perdere Fanum:
Machina in exiguum magna cadauer abit.
Splendidus Iſacidûm Cæſar cupit eſſe Sacerdos;
Non tantum Vitulos, integra Templa litat.

Bis venenum bibit, primo impune, ſecundò obijt.

HOſtili medicata manu cùm cæcuba ſorbet
Titus, inoffenſo viſcere monſtra bibit.
Intrepido attonitus ſub pectore torpuit Aſpis:
Immemor ipſa ſui Mors alimenta dedit.
Fraternâ medicata manu cum cæcuba ſorbet,
Irruit in tumidum vipera fuſa iecur.
Per caua ſerpit hyems venarum clauſtra: repertis
Mors ſubit auxilijs; victaque vita fugit.
Diſce nouum virus: cùm non vis vlla veneno eſt,
Iratam Fratris, Theſſala, quære manum.

Statim ab Imperio accepto obijt.

AVrea regalis tetigit cùm pondera ſceptri
Mortiferâ Titus falce reciſus obit.
Vitam Vitta fugat: Cupreſſo laurea cedit:
Degener ad feretrum purpura pompa fuit.
Inuida tam rectum viderunt Tartara Regem,
Vt regeret Manes hunc petiere ſuos.

XII.

FLAVIVS DOMITIANVS.

Ex Flauio Veſpaſiano,
Sub malo punicâ natus ad malum publicum.
Quàm malos ramos bonæ radices agunt!
Felix Genitor erat, tam fœcundus ni fuiſſet.
Hic anteà fortis, in Regno marcuit:
Purpuram Neſſi ſanguine tinctam induit.
Capitolium intrauit ſemel, non ductus, ſed pulſus.
In Theatro bellator, ſpectator in Campo.
Fratrem ſuſtulit, vt ſe extolleret.
Gemuit rurſum Roma,
Inducias experta, non pacem.
Sub Principe legibus vincto, reſpirauit ſoluta:
Sub ſoluto, vincta fuit ſerua.
A Fratre vno vitam;
Mortem ab altero accepit Imperium:
A Patre medicinam, & vulnus.
Scenâ interdixit Hiſtriones,
Solus Hiſtrio daturus ſcenam.
Hoſtibus Muſca, Muſcis Hoſtis fuit.
Nequitiam peruidens ſuam,
Gladium præuidit, non vitauit.
Diſce lector.

Præuiſa Mors malos terret, non corrigit.

DOMI-

DOMITIANVS

Muſcas venatur.

TErribili armatus iaculo, volitantia Cæſar
Agmina Muſcarum prouocat, vrget, agit.
Pugnat nigra Phalanx; telum gerit ore, tubamque,
Ipſa ſibi telum, dux, eques, & lituus.
Cæſareæ ſedenim ſuccumbit copia dextræ:
Paruaque non paruum corpora vulnus habent.
Apula natiuis ſpoliantur compita monſtris,
Muſcarumque genus perdidit vna manus.
Quin domitis de more Feris iam Cæſar ouaſſet,
Sed quæ axem traheret Muſca nec vna fuit.

Vites recidi iubet.

SOla Ceres profugo luget viduata marito:
Negligit arentes pectere flaua comas.
Vitiferum prohibet frondeſcere Cæſar Iacchum,
Pulſus ab Auſonio margine Liber abit.
Scilicet humano ſe poſtquam ſanguine Cæſar
Proluit, iſta ſitit pocula, vina fugit.

Ante obitum, Cornix loquitur.

HOrrida Tarpeio crocitans in culmine Cornix;
Edidit humanos prodigioſa ſonos.
Prodigijs turbata nouis exhorruit Aula;
Et diram volucrem Domitiane paues.
Ah! metuis Fera cum loquitur? miracula, Cæſar,
Tam conſueta times? non tu etiam loqueris?

EPITAPHIVM.

EXciſa truncis germina immerſit ferox,
Hydrâ ſuperbior, Virorum Carnifex.
Cæſar fuit cædens, dein cæſus perit.
Horret calentem ſtrage marmor: poſtquam eum
Mors hìc momordit, reddita eſt crudelior.

SACRÆ
CELEBRITATES.

SACRÆ CELEBRITATES.

SACRA

SACRA CELEBRITAS MEDIOLANI HABITA

Anno MDCXX. quo P. FRANCISCVS XAVERIVS A Paulo V. Pont. Max.

In Beatorum Album fuit relatus.

CVM ad publicam hanc lætitiam non Inſubres modò, & inquilinæ; ſed exteræ quoque Muſæ pietatis inuitatu conuolaſſent: Author etiam noſter breuibus Elogiolis arctè acutèque perſtrictam Beati Vitam, voluit pro ſuâ Symbolâ contribuere. Quod laudationis genus eâ tempeſtate maximè nouum; ſuâ feſtiuitate atque coloribus, tantos exciuit plauſus; vt etiam poſt biennium, quando ille Beatus, à Gregorio XV. inter Sanctos inuocari cœpit: hæc ipſa Elogia in publico viarum apparatu Neapoli expoſita fuerint & mirâ ingeniorum auiditate perlecta, atque tranſcripta. Horum igitur autographum typis adhuc intactum, meas in manus cum inciderit, æternitati conſigno.

ELO-

ELOGIVM PRIMVM.

Ortus, & Apoſtolica Vocatio.

B. FRANCISCVS XAVERIVS

Reſpuat ſuas laudes, ſi poteſt.
Etiam inuitus accipiet, quod cùm offertur, tunc datur.
Omnes igitur alarum pennas expande Muſa.
Sed ad Cælum euolantem fruſtrà ſequeris;
Ni Terras peragrantem ſequaris.
In Terrâ Cælum vicit.
Hic Nobili Stirpe nobilior Palmes,
Imâ in Pyrenæi radice ad ſummæ naſcitur:
Gaudente Numine ima ſummis æquare.
Fatidici Fontis Oraculo, FRANCISCI Nomen ſortitur.
Aſſiſiati homonymus, vt vnanimus.
Ambo miri; ambo cælibes; ambo Seraphici:
Diuinis ambo Stygmatis inuſti;
Sed extimis ille, hic intimis.
Solus diſcrepabat lacernæ color:
Quo ille Omnia vt Cinerem; hic Omnia vt Fumum deriſit.
Huius ætates ne diſtinguas:
Vel huic ſe infantem Prudentia fecit:
Vel hic ſe Prudentiæ Senem:
Conſilio ſemper Senex, Innocentiâ ſemper Infans.
Peripateticas ambages Pariſijs explicans,
Dum humana docet, Diuina diſcit.
Iam verus Apoſtolicæ Scholæ Peripateticus,
Statuit Mundum perambulando fugere, fugiendo lucrari.
Imò verus ex Peripatetico Stoicus:
Fortunæ fortunas reſtituit ſuas.
Opibus patrijs inopes ditat Pauper:
Et lacera penula totum eſt penu.

Suis

Suis igitur valere iuſsis, Socium ſe adiungit Ieſu;
Cui ſe votis ligat, vt liberior abeat.
Ad nigerrimos Indos candidiſsimus deſtinatus;
Vnicâ literulâ I, ab Ignatio monetur, mouetur ſtatìm.
Muralem globum crederes directâ e bombardâ iturientem,
Ignea fauillâ vocis explodi.
Feliciſsimi exitus augurem habuit Somnium;
Quo exalbandum Indum humeris geſtans, geſtit.
Quanta illa eſſet ſarcina, ſomnians vidit, vigil ſentiet.
A Paulo III. Apoſtolicæ Sedis Delegatus,
Vt Romam ſecum vehat, Romam deſerit.
Nam vbi Chriſti Fides, ibi eſt Roma.

II.

Ad Nauale feſtinantis geſta.

Iam ſacra Xauerij, ſi potes, veſtigia ſectare Muſa,
Quem locus retinet nullus, diſtineat pagina.
Hic nubiferum Apenninum, niuoſas Alpes, ſcabram Pyrénen
Nudo metítus pede;
Patrias ſedes præteruolans, non vidit, vel vidit tantùm.
Remora eſt Cognatus Amor: officijs officit: amplexu implicat.
Cælum igitur ſuſpiciens, aliam deſpexit Patriam.
Exteros reputat ſuos, qui ſuos fecit Exteros.
At enerues vt reparet ad curſum vires;
Neruos ſibi, toroſque, carniuoris conſtringit funibus:
Et viam ſibi triumphalem de ſuo purpurat.
Sic itineris tædium fallit, lætuſque pſallit.
Eſt ipſe Chelys, funes fidiculæ, concentus vota.
Ibericas per ſolitudines diu ieiunus,
Acerbiſsimam famem acerbioribus ſolatur Pomis.
Grauius Tantalo fuiſſet ea carpere, quàm carere.
Iam Regiam ad Vrbem ſcandens;

Dignâ Pontificio legato apparatione conſpectâ,
Magnus Hoſpes, mendicorum ſubit Hoſpitium.
Non minuit Legati dignitatem neglectus.
Supra omnes viſus eſt, qui ſe infra omnes deiecit.
Diuite hac inopiâ, viluere Palatinæ Diuitiæ.
Quid enim (*inquiunt*) cœlata hæc Tecta, cui Tectum eſt Cęlum?
Quid nitida laquearia, niſi oculorum laquei?
Quid populis luctuoſi Principum luxus?
Quid gemmæ à gementibus lectæ?
Quid ſunt quæ miramur, niſi magnificæ nugæ?
Hunc igitur, veluti nouum Numen ſui tantum egens,
Admirata Regia,
Moroſo amore detinere cupit; bono infortunio non obtinet.
Stare in angulo neſcit Sol Orbi natus.

III.

Herculeas ad Columnas peruenit.

Suſpenſam ſcopulis, & Herculeis inſertam Columnis Gadir,
Europæ atque Africæ diuortium,
Noti Orbis metam, ignoti initium,
Xauerius tandem attingit. Adeſto Muſa.
Iam deſtinatum Nauigium inaugurat:
Et modicâ luſtrali Aquâ minatur Oceano.
Iam ſummo in Malo læta ventis alludunt Aplúſtria.
Iam ſoliciti Nautæ Maximum antennæ ſubnectunt Acátium.
Iam Hiſpano e litore vltimam ſpem conuellunt, Anchoram.
Vno e fune publica pendet Fortuna.
Sed quò pergis Xaueri! Subſiſte parumper dum licet.
Quid infrenem ignotamque Belluam laceſſis Oceanum?
Si nauigationẽ tibi ſpondeo, quis Terras? ſi Terras, quis Homines?
Maxima pars orbis ſibi vacat;
Ac tenebris inuoluta Natura torpet.

Hìc

Hìc ſunt vltima Mundi Clauſtra,
Tàm oculis quàm nauibus imperuia,
Hic horribiliformes Ferarum conuentus,
De Aquarum Imperio dimicant,
Et alternis mortibus viuunt.
Hic profundis vorticibus ſe reſorbet,
Atque in ſe naufragatur Mare.
Sed plus quàm Maris furor, metuenda pellacia;
Quæ minatur cùm ridet.
Hic ſterile Elementum, nihil ad alimentum parat,
Niſi Monſtra natantia;
Quæ ſi reperias, certandum eſt, vter vtri eſcam præbeat,
Prædator, an Præda.
Sed omnia ſint tuta; ſit Terra; ſint Populi.
Quid intereſt quibus moribus viuant,
Quos noſtris ſubiectos pedibus, toto Orbe Natura tumulauit?
Sed nihil à propoſito magnum deterret Argonautam.
Maria, Monſtra, Montes, Mortes oſtende, non pallet.
Dei Fidem laturus, Deo fidit;
Cuius intereſt noſtra, & Antipodum Salus.
Omnibus aquè citimum tornauit Cælum.
Omnem Orbem vnicus ligat Amor.
Oceanum Terris interfudit, & ab Orbe Orbem diſcreuit;
Vt alternis commercijs, Hominibus Homines opem ferrent;
Et Orbis Orbem erudiret.
Ergo cæleſti afflante flamine, lætum nautis celeuſma præcinit:
Funem ſimul, & moras ſoluit:
Et vltimus Alcidæ labor, Xauerio eſt primus.
Nimirum, ex arduis noſcitur qui ad alta naſcitur.

IV.

Occidentali in Oceano labor.

Occiduum per Oceanum
Sequere Xauerium, Muſa: ſed propter litus.
Mergos imitare, ne mergaris.
Vix læta Pelagum tentat Nauis,
Cùm lethum Nautis intentat Pelagus.
Infernum quippè Concilium,
Sacram illam ſalutis Onerariam cernens;
Quid agimus? (*inquit*) Niſi Nauis hæc perit, omnes perímus.
Quem pacatè poſſidemus Orbem, amittimus.
Æolys ergo ſpiritibus Tartarei Spiritus fœderati,
Æthereis vndis, æquoreas vndas:
Nocturnis tenebris, Stygias tenebras;
Fulmineis facibus, Furiarum faces permiſcent;
Quæ lucem coruſcant tenebris diriorem.
Quid ſperent Naufragi Nautæ?
Ad Xauerium confugiunt, Salutis Vadem,
Qui ſolus, tot inter fluctus non fluctuat.
Hic gemina lumina (gemina planè Nautarum lumina)
In Cælum placidè intendens, Cælum placat.
Humili prece tumorem fluctibus eripit:
Et callidus pugil, dum humi ſternitur, Oceanum ſternit.
Hoc euicto infortunio, Fortunatas ad Inſulas proram vertit:
Quas certò excubabat Infernus Draco.
Itaque beatis in Heſperidum Syluis, nouus hic Hercules,
Mala non inuenit, ſed Malos.
Iam torrente ſub Zonâ, corruptis frugibus atque lymphis;
Vermibus ſcatent aquariæ Vrnæ:
Et medijs in Vndis deficiente vndâ,
Exanimes languent Nautæ, dum Aquæ animantur.
At Xauerio,
Putri illâ in Vrnâ ſepulcralem Vrnam memoranti,
Deli-

Delicium eſt vermes bibere, ac ſuis vermibus propinare.
Hoc magis mirandum, quòd ignoto in Mari
Aberrantibus Naucleris viam deſignat.
Nam deſtinatum ad Portum tendens,
Errare non poteſt Amoris Magnes.
Denique ad Africæ cuſpidem; gemini Mundi compágem,
Occidui Maris Metam, & Eoi Carcerem, venit.
Hic denuò cum Cælo, cum Fluctibus, in æſtuario rixandum.
Et quòd omnium miſerrimum,
Dum furit Mare, Terra timetur.
Sed omnia illi proſpera ſunt, qui aduerſa quærit.
Verè igitur Caput Bonæ Spei dictus eſt ille locus:
Nam fortis animus, dum peſsima patitur, peiora ſperat.

V.

Orientali in Oceano mortalitas.

Hac in Plagâ, maiores plagæ.
Ad maritimos labores, morborum acceſsit labor.
Non remigij pernicitate fugitur hæc pernicies.
Viuos angit: morientibus conuiuit: fugientes ſequitur:
Eodem Vento tabidus vapor afflatur, qui vela inflat.
At Franciſco Xauerio,
Dirum aëris vitium, dignam Virtutis materiam parat.
Hic, velut publicum ex Cyclo, & Cataſtâ Mancipium,
Omnia circa omnes agit, & ſatagit.
Idem baiulus & focarius, excúbitor & pollinctor,
Promus & quæſtor;
Stipem rogat, quam éroget.
Imò idem opifer & ſalutifer,
Non Empiricus ſed Empyreus Archiatrus,
Ægros tangit, ægritudines fugat.
At ipſe tandem Xauerius,

Ægro-

Ægrorum leuamen grauiſsimè ægrotat,
Et quos abigit morbos rapit.
Sed alienum malum vt ſuum; ſuum vt alienum ſentiens;
Tùm impiger cùm æger;
Omnium ſe impendit valetudini, præterquàm ſuæ.
At quid Amor, niſi feruor? quid feruor, niſi furor?
Ergo Amoris feruore, febrilem feruorem geminante;
Flammea morbi vis mentem emouet;
Et caput illud ingens, delírat,
At nemo ſanior hoc inſano.
E Cælo illapſum furorem illum credas.
Delirabat humana loquens: Diuina loquens conſtabat ſibi.
In ijs errabat, quæ non didicerat.
Qui vellent Diuina diſcere, poterant ad delirantem venire.
Eodem furore percitus, lectulum ægris ſternens ſuum.
Anchorarios inter rudentes cubat.
Publicæ ſpei Anchora, proprium inuenit quietis locum.
Titubet igitur valetudo; aberret lingua; Mens eſt in portu.
Non phreneſis, ſed phronéſis eſt, benefacere, ac mala pati.

VI.

Goam peruenit, Indiarum Orientalium Proregiam.

Feſtiuis iam plaude pennis ſecura Muſa.
Fruſtrà fremente Oceano, furente Orco,
Ad Indos enauit ſuus tandem Apoſtolus.
Iam Goanâ in Vrbe Indici Orbis vertice
Sedem figit Apoſtolo dignam.
Quâ pompâ Romam Petrus, Goam Xauerius ingreditur;
Nudo pede, vili induuio, publico in mendicabulo.
Petri etiam exemplo,
Minori Præſuli dexteram cedit Magnus Præſul.
Nam legationis onera, non honores, ad ſe recipiens,
Omnium

Omnium maximus, ſibi nullus, omnes etiam latuiſſet,
Si Euangelica lampas poſſet latere.
Nullum ergo momentum opere caruit; nullum opus miraculo.
Prima cura fuit, Chriſtianis prodeſſe.
Æquè innocentiæ fautor, & ignoſcentiæ,
Vinctorum ferrum vt infringat, aurum quæritat.
Olim, ne caperetur, opes abiecit quas habuit:
Nunc captos vt redimat, opes poſcit, quas odit.
At minus eſt vinctos ſoluere, quàm diuiſos vincire.
Cadmæa inter odia & efferatas Veteranâ veſaniâ ſimultates
Placidus Caduceator Xauerius,
Odioſum efficit odium, & impacatis amicam Pacem.
Adhuc minus eſt odia componere, quàm dirimere Amores.
Hic improbum Veneris Alumnum Chriſtianis laribus proſcribens,
Obſcænos Thalamos,
Vel illicitis facibus expedit, vel licitis expiat.
Omnium denique vitiorum reprehenſor, Virtutũ ſuaſor, Veri doctor;
In æde, in Templo, in compitis,
Rudem ſe facit, vt rudes alta doceat;
Doctum, vt Doctos falſa dedoceat.
Hoc alijs diſsimilis, quòd ſe omnibus aſsimilat.
Tantis fractus laboribus vbi recubet rogas?
Non iam Anchoreos funes, ſed morientium pedes quære.
Hic illi ſapit Somnus, qui Somnum excutit.
At ſæpè Xauerij Somnum metuens Somni Soror, Ægros deſerit.
Nullum enim ſalubrius Amulétum, quàm Iuſti propinquitas.

VII.

Expeditio in Orâ Piſcariâ.

Hactenus Homines in Semideos: nunc Bruta in Homines vertit.
Prauos hactenus Chriſtianorum mores emendauit Antiſtes:
Nunc ex Antiſtite Apoſtolus, efferas Gentes vt Chriſto vendicet,
Maria,

Maria, ſcopulos, ſolitudines, Ferarum luſtra perluſtrat.
Hac, cónfraga & ſentoſa nudo diſcurrit pede:
Et vernis induit ſentes roſis.
Illàc, arentes per arenas affluenti ſudore diffluit;
E ſiti flagrat, in fontem verſus.
Confluunt ad nouum Hominem monſtroſi indigenæ:
Quos ille linguæ imperitos nutibus érudit.
Inaudita miracula! audire oculos, manus loqui.
At quis mutam miretur facundiam, Brutorum Magiſtram?
Primùm in Orâ Piſcariâ Euangelicam Sagenam iacit:
Ex Petri Arte piſculentum locum nactus.
Vbi Vniones piſcantur Indi, Indos expiſcatur Xauerius:
Quos Vnionibus candidiores ex aquâ trahit.
Tritum vulgi dicterium, fruſtrâ Indum lauari.
Hic à ſuo Somnio didicerat Indos fonte ſacro emaculare.
Sed vnum illi Somnus Indum obtulit; vigilia infinitos.
Dies noctibus baptizando continuat:
Et citiùs vndæ manum, quàm capita deficit manus.
Charitum Fontem deformibus conciliare formam ferunt:
Hic, citrà fabulam, immundum mundificat Mundum.
Miri ergo ſunt latices, quos manu Xauerius ſpargit:
Ter miri, quos oculis ſtillat.
Lacrymarum aſpergine Tartareos extinguit ignes.
Ut remeabilem Mortuis efficiat Stygem,
Geminum per oculos vadum pandit.
Felix Ora Piſcária!
Quas inter fluctus quærebat Gemmas, in litore inuénit.
Pretioſior nulla eſt Gemma, quàm pia lacryma.

VIII.

VIII.

In Trauancoridis Regno geſta.

Duros labores, vt reſpiret, durioribus mutat.
A barbaris Piſcária, ad inhumanos Trauancoridas nauigat.
Iam Ethnicum Nauis Rectorem ad Chriſtum ducit.
Nemo luculentius naulum ſoluit.
Perierat infelix; tranquillo etiam pelago náufragus.
Polum ſuſpiciens, toto erraſſet Cælo,
Niſi doctiorem Nauarchum Nauarchus inueniſset.
Hoc etiam ex Petri arte;
Cui Cæli Clauis, & Nauis Clauus commiſſus.
Iam publico vacans Miniſterio,
Æris tinnitu Pupillos primum conuocat, vt Paſtor Apes:
Diuini mellificij ſpem primam.
Tum Campi Grandæuis implentur;
Et concionalis ſuggeſtus eſt Arbor.
Arbores omnes vnius Hominis cantus in Thraciâ traxit:
Vna nunc Arbor Indica, Homines trahit.
Hic contrà impiam Regionis Religionem tonat, fulgurat;
Quæ factitijs Numinibus viuos Homines immolans,
Inexpiabili flagitio Populum expiabat:
Cælumque irritabat deprecando.
Verus igitur veri Numinis cultor, & vltor,
Chriſtianis Sacris profana exaugurans Sacra,
Vbi Homines Dijs cruenta cadebant Hoſtia,
Incruentam Hominibus Hoſtiam fecit Deum.
Templa Numini, Numina flammis dicauit:
Et Oraculis tacere iuſsis, vnus Oraculum Xauerius fuit.
Malignè tulere opprobrium Dæmones; iocosâ primum vindictâ,
Dum Sacra canenti Xauerio, abſurdis boatibus accinunt.
Congruo tamen concentu ex aduerſo:
Niſi vocum cacophoníam, dolorificus excepiſset ſonus.

Nam Diuina meditantem, nodoſis pulſant fuſtibus.
Vecors vindicta, abſente Animo Corpus aggredi.
Non impunè tamen:
Nam Cruciantes Dœmonas, acerbiùs cruciat Oratio.

IX.

Quid in Diui Thomæ Sepulcro,
Et Moluchi Regno.

Quieſce pauliſper Muſa, vbi indefeſſus quieſcit Xauerius:
Tandem ad Apoſtoli Thomæ Sepulcrum nouus peruénit Apoſtolus.
Quàm geſtit illum videre, qui Chriſtum tenuit cùm vidit!
Quàm geſtit Sepultus Hoſpes,
In ſepulcri ſui Contubernio Hoſpitem excipere Collegam!
Ibi Xauerius Defuncto ſimilior quàm ſibi;
Ut ſe reficiat, ſeptendiali ieiunio conficit.
Ità exardens, ità exhauſtus,
Vt affixam Diui tumulo votiuam lampadem credas.
Hic igitur Apoſtolorum ſteterat curſus, vt Xauerius expleret.
Illorum limes, Xauerio eſt limen.
Excurrit operoſa Virtus quò Vitia vocant.
Ad Moluchi Regnum venit;
Omnium deterrimum, quia ditiſsimum.
Vincendus erat cum Impietate, luxus Vitiorum Pater.
Oſtrum, Opes, Dapes, Deliciæ, quicquid cerneres, telum erat.
Regijs ipſe donis impétitur Xauerius.
Sed aurea miſsilia impenetrabili deluſit centóne.
Magis proindè exoſus.
Venenis clàm inſectatus, oblatas reſpuit antídotos.
Nempè à Paulo miſſus, veneniferos morſus non pauet:
Imo, de Deo ſecurus, veneni metum vt venenum pellit.
Verſo igitur poſtmodùm in amorem odio,
Magnus

Magnus ab Indis Pater vocatur.
Veriùs Magnam vocaſſent Matrem,
Tanto cruciatu tot enixam liberos.
Dum Sacris operatur, diro Terræ tremore Templum labat.
Diffugiente Populo, abeunte Templo, non mouetur Myſta.
Templi ruinas integro ſpectans Animo, Opus péragit.
Nam quid timeret, qui Deum complexus,
Ruere non poterat, niſi in Cælum.
Vltus eſt tamen Dæmonum, ac Terræ facinus:
Quam, ne poſtindè moueretur, Templis onerauit.

X.

Poſt Sinas, vltimam Terrarum
luſtrat Iaponiam.

Finis vnius laboris, alterius eſt gradus.
Pro Deo contra Idóla; pro Virtute contra Vitia,
Laboribus, Doctrinâ, Prodigijs pugnando,
Barbara vſque ad Sinas permenſus Regna;
Eoi Solis cunabula vt exploret, Nauim poſtulat.
Negantibus Nauarchis tentari poſſe intentatum Mare,
Se Nauim, ſe Nautam parat.
Non nauticam Pyxidem, non Aſtra conſulet,
Qui Aſtrorum Dominum pectore incluſum geſtat.
Aut gratuitus (*inquit*) Portitor erit Mare;
Aut inimico Mari, ſalutem Amicis feram.
Inuia ad Chriſti Fidem nulla eſt Via.
Hoc argumento Nautarum ſpem firmante,
Nauim obtinet; & vltimam rerum Iaponiam tenet.
Sed nouis artibus fallendus erat antiquus Regni Genius.
Feram ſapè imitatur, qui Feras capit.
Sub Superbiæ inſignibus, Superbiam circumuenit,

 Gem-

Gemmeo apice, pexâ Cæſarie, aureo fucatus paludamento,
Regias vt aures capiat, oculos captat.
Tum alloquio, quam veſte concinnior,
Nobilium animis Diuina dogmata inſtillat:
Et quibus ſe ſimilem finxerat, eoſdem fecit ſimiles ſibi.
Iam ſolus innumeris, exter indigenis,
Ignotis ignotum inſinuarat Chriſtum:
Sed malo tandem Genio, leue Vulgi ingenium commouente;
Malè ſanos dum curat, inſanus creditur.
Sic dulciloquus inſanire Orpheus Bacchantibus eſt viſus.
Saxeâ igitur grandine vndique ingruente,
Carneos dixiſſes lapides, lapideas Xauerij carnes.
Hic igitur per ſaxa illæſus abijt: illi, ſimiles ſaxis reſtitére.
Hoc etiam Petro adſtipulatus:
Quòd hi lapides Iáponam fundarunt Eccleſiam.
Nam etiam Impietas nocendo iuuat.

XI.

Ad Sinas redux, moriendo triumphat.

B. FRANCISCI XAVERII
Laudibus metam pone Muſa, vbi vitæ metam poſuit.
Ne ingrata Iaponia,
Quæ viuum oderat, ſe mortuum fideret:
Maluit Sinarum in ſinu Mortem quærere, quam prauiderat.
Sed hem: ad amicam hanc Terram, aduerſo velificat Mari.
Fortaſſe pretioſos illos Cineres Solo inuidet Salum:
Vel ad mortem ne feſtinet, mortem minatur.
Sed ò prodigioſa ſecuritas!
Eâdem procellâ geminæ laborant Naues.
Vtraque Nauis Xauerium implorat ſuum.
Hic vtramque vt tutetur, ſimul in vtrâque conſpicitur.

Vnus

Vnus & geminus; Socijs vt aſtet, à ſe diſtat.
Dubitas Mortem paueat?
Imò vt certiùs illa collineet, hic ſe geminat:
Et vltrò incipit à ſe diuidi.
Sed quid mireris vnum geminis nauigijs capi;
Cùm vnum geminus Orbis non capiat?
Optatos igitur ad Sinas, vtroque incolumi nauigio, reuerſus;
Luſtratâ Terrâ, deiectis Idolis, vindicato Numine.
Nihil erat quòd viueret, cùm nihil eſset quòd vinceret.
Morbum igitur Mortis Nuncium feſtiuè amplexus in Tuguriolo,
Morti aliquamdiu cunctanti
Septies inciſâ venâ ſanguinem libat.
Tenere ſe non poterat flagrans cruor.
Ne Apoſtolico cruori degener argueretur,
Oſtendit, Martyrium ſibi defuiſſe, non ſe Martyrio.
Hos ergo triumphales per aditus ſeptemgeminos
Procedens purpureus ille Animus:
Vt ex alto ſua numeraret Trophæa, Cælum conſcendit.
Anno Salutis milleſimo quingenteſimo quinquageſimo.
Natus anno milleſimo quadringenteſimo nonageſimo quinto.
Annos natus quinquaginta quinque.
Beatis adſcriptus à Paulo Quinto.
Ità quinarium numerum,
Lunaribus intemperijs Orbi infauſtiſsimum,
Omnium beatiſsimum expertus;
Docuit, Nihil infauſtum eſſe Virtuti.

SACRA

SACRA CELEBRITAS
Qua
TAVRINORVM AVGVSTA,
Annum Salutis M. DC. LIII.
AB AVGVSTISSIMÆ HOSTIÆ MIRACVLO, BIS SECVLAREM,
Religioſâ magnificentiâ, pioque plauſu, Memorabilem fecit.

CERTA & peruulgata res eſt, Anno milleſimo quadringenteſimo quinquageſimo tertio, Die ſexta Iunij, Auguſta hac in Vrbe Diuinum illud Prodigium contigiſſe; quo ab Iſiliarum expugnatoribus, & expilatoribus, *Sacratiſsimum Chriſti Corpus*, cum ſuo loculo, quod *Oſtenſorium* vocant Myſtagogi, raptum, conuaſatum, atque Iumento impoſitum: vbi ad olitorium Vrbis huius Forum peruenit; procumbente ſtatìm Iumento, ac ſpontè fatiſcentibus ſarcinis exiliens, in altum receſſit: ac ſacro poſtmodùm Oſtenſorio ad ſolum deciduo, ipſa per ſe candida HOSTIA inſtar Sideris ſummo in aëre diu fulſit; donec aduentante Clero, in Calicem ab Epiſcopo Romagnano ſuppliciter oblatum, ſpontè, ſenſìmque deſcendit: & Metropolitanam ad Baſilicam ſolemni pompa delata fuit, ac cælici Theſauri loco, in arcanis loculis cuſtodita. Æternam rei fidem aſtruunt Acta publica in Vrbani Prætorij Tabulario, & Eccleſiæ Metropolitanæ Archiuo, aſſeruata: multa & grauiſſima ſacrorum profanorumque Hiſtoricorum monumenta: marmoreum Sacellum eodem loci ac temporis conditum, quod longè auguſtiore poſtea

Templo

Templo publica pietas commutauit: numeroſa demum Sodalitas piorum Ciuium, abuſque illo æuo, ad continuandam Diuini muneris venerationem, inſtituta. Quamobrem cum *Auguſta Ciuitas*, beatiſſimam illam diem, anniuerſariâ ſemper celebritate religioſiſſimè percoluerit: cùmque centenariæ periodi, fatali quadam conſenſione multo vehementiùs quam Annuæ, ſibi reſpondeant: vnde centenarios Vrbis conditæ recurſus, maximà ludorum, & Secularium carminum exultantià, Romani celebrabant: voluit eadem Auguſta *Annum hunc Bis ſecularem*, magnifico Apparatu, & vnius Conciuis huius ſui calamo, inſignire.

Itaque cùm in eo *Templo*, quod (vt prædixi) DOMINICO CORPORI vbi res acta fuerat, dedicauit: diuina Sacrificia, piaſque gratiarum actiones Ciuitas decreuiſſet: placuit votiui eius Templi faciem, ingenti *Arcu Triumphali* aſtituto, ſplendidiſſimè exornare: totamque Fori aream, quæ ante Templum maxima panditur, in quadrum circumueſtire: ac duos vtrinque aditus ad ortum & occaſum, duobus itidem *Arcubus* pari magnificentiâ intercipere.

Occidui Arcus ornamenta.

A Coronide ad Fornicis curuaturam, ampliſſima infixa *Tabula*, pictam exhibebat oculis Iſilienſis Oppidi expugnationem: Templi direptionem, ac præſertìm Sacratiſſimæ *Hoſtiæ* atque *Oſtenſorij* raptum, Sacerdotum horrorem, & Angelorum ſummo in aëre apploratum.

Infrà Tabulam, ad explicatum Picturæ, atque Populi inuitamentum, huiuſmodi pendebat *Inſcriptio*, Iambico metro.

Taurina Pubes, Romuli Auguſtum genus.
Cerne vt ſubactis bellicus Iſilijs furor,
Prædam profanæ miſceat prædæ ſacram,
Et mancipatum Sarcinis claudat Deum,
Bis-Secularis igitur hæc redijt Dies,

Cùm

Cùm rapta fugiens HOSTIA hoſtiles manus,
Ex vniuerſis legit hanc Vrbem Vrbibus,
Veramque fecit Numini Auguſtam ſuo.
Tibi ceſsit ergo Præda: tu alieno innocens
Diteſce Ciuis ſcelere: tu captum Deum,
Ne, vt aduolauit, áuolet, Votis liga.

Cætera huius Arcus Ornamenta ad deteſtabilem illam rapinam referebantur. Primò igitur, in inferioribus intercolumnijs. *Symbola duo* ex profana eruditione deſumpta, ſeſe offerebant. Altero, ſacrilegus *Prometheus* Ignem Cælo furabatur: Horat. ÆTHEREA DOMO SVBDVCTVM. Altero, *Achiui* fatale Palladium ex Palladis Arce aſportabant: Virgil. AGGRESSI SACRATO AVELLERE TEMPLO.

Alia item duo ex Sacris literis. In altero, *Sámſonem* mancipant, illigantque Philiſtini. Iud. 16. PHILISTIHIM SVPER TE SAMSON. In altero, *Ægyptij* Diuinum Ioſephi *Cratérem* ſacculo includunt. Gen. 14. PESSIMAM REM FECISTIS.

Supra Coronidem, quatuor *Simulacra* Iſilienſis excidij barbariem ſignificabant. Hinc *Mars* minax, diſtricto acinaci. Illinc *Furor* cœcus, flammaſque ſpirans. Vtroque in angulo, *Furiæ* anguineâ comâ, facibus & viperis armatæ.

Supra proiecturas ſedebant *Iſilienſes Captiui*, palmas pedeſque arctè coërciti.

Faſtigium incubabant *Virtutes deſolatæ*. *Religio* Aram complexa: ſciſſo Pallio, fractâ Cruce, deiectâque Mitrâ. *Fides*, quaſſato Calice, atque ſpeculo, pectus ſibi dolenter plangens. *Iuſtitia*, crinem laniata, gladio atque bilance ad pedes ruptâ.

Cætera ſpatia complebant *Trophæorum Faſces*, Militaribus ſimul, & Sacerdotalibus exuuijs temerè congeſtis: cum inſcripto, FASQVE, NEFASQVE. &, SACRA PROFANIS. Vt ſignificarent promiſcuam in impotenti Victoriâ prædam.

Mediani

Digitized by Google

Mediani Arcus Ornamenta.

Hic, geminâ hinc inde *Tabulâ*, Sacroſanctæ *Hoſtiæ miraculum* continebat. Dextera ob oculos ponebat Chriſtigerum Iumentum eo loci derepentè proſtratum: diruptam per ſe Sarcinam: Viuificam *Hoſtiam* altè radiantem: Oſtenſorium humi iacens: & attonitos Populos. Siniſtra *Miraculum alterum* exhibebat: Cleri aduentum; Epiſcopum cum ſacro Calice ſupplicantem; Diuinum Corpus illabens; Populum gaudio lacrymantem: Notarium publicis acta literis excipientem.

Inter vtramque Tabulam legebatur *Inſcriptio*, eodem Iambico ſtylo, vtpotè ad enarrandum facili, ac populari.

Auguſte Ciuis, Numini acceptum Genus.
Venerandus hic eſt ille Solſtitij locus,
Vbi ſancta prono Præda Iumento ſtetit.
Hic ſolis inſtar pendulum ſpargens Iubar,
In ſupplices vocata deſcendit manus.
Hic ergo adora, hic procide: hic Magnum Aduenam,
Quem coluit etiam Quadrupes; pronus cole.

Hunc etiam Arcum decorabant duo *Symbola* ex profanâ eruditione. In dextero, *Sol* erat, obſcuræ Nubis obicem vibrantibus diſſipans radijs: RVMPIT, VT ERVMPAT. In læuo, *Bomba*, nouum, at notum bellici tormenti genus; ignis incluſi violentiâ dirupta. CÆLARI NESCIA VIRTVS. His eruptio Sacræ *Hoſtiæ* indicabatur.

Duo quoque Symbola Sacræ eruditionis, ad ſupplicem Epiſcopum dilapſam *Hoſtiam* ſignificabant. *Moſes* in aureâ capedine, coram populo, ſuauiſſimum Mannæ rorem candidâ e nubeculâ depluentem colligit, quem in Arcâ recondat. Exod. 15. ISTE EST PANIS, QVEM DOMINVS DEDIT VOBIS. *Ioſue* Solem moratur. OBEDIENTE DEO VOCI HOMINIS. Ioſ. 10.

Infernè, *Statuæ* quatuor antecolumnares, quatuor Principum Sabaudorum eius æui, quo res acta eſt, Imagines referebant. *Ludouici* Sabaudiæ Ducis, & *Annæ* Cypriæ Coniugis. *Beati*

Amedei Principis, & *Yolandæ* à Franciâ, Coniugis.

Supernè, *Angeli* quatuor erecti, alterâ manu buccinam; alterâ Vuas & Ariſtas, Auguſtiſſimi Symbola Myſterij, tenebant.

Cætera ſpatia eleganter implebant, ornabantque *Trophæa* Myſterio conſentanea, ex rebus ad Euchariſtiæ cultum, ſacramque ſupellectilem pertinentibus.

Tertij Arcus Ornamenta.

Continebat huius Arcus pictura *Sacram Ceremoniam*, quâ Taurinenſis Ciuitas, tanti Numinis non ingrata Hoſpes, ad æuiternam Diuini benefacti memoriam, ſplendidiſſimi huius Templi fundamenta iecit. Obijciebant ſe in eâ Tabulâ Vrbis Decuriones: Canonicus Metropolitanæ Ordo cum Epiſcopo, qui primorem inaugurabat lapidem ſic inſcriptum.

MEMORIÆ AVGVSTISSIMI MVNERIS
AVGVSTA TAVRINORVM, SACRAT.
ANNO MDCVII.

Aſtabat cum Filijs pijſſimus Dux Carolus Emmanuel, aureum Nomiſma cum ſua effigie fundaminibus immittens: eique celeber Architectus Vitozzius, Templi Imaginem in tabellâ deſcriptam oſtendebat.

Inſcriptio Tabulæ appenſa, hæc fuit.

Adeſte Ciues, Hoſpites, & Cònuenæ.
Hic quò tenaces traxerant Numen preces,
Puſilla Magno Cellula Statori ſtetit;
Et Ara Amoris arrha perpetui breuis.
Creſcente creſcens Vrbe ſed feruor pius,
Anguſtias contermini laxans Fori;
Auguſtiore Numen excepit Domo.
Sed vna Dominum non capit tantum Domus.
Maiora poſcit. Numini Hoſpitium capax
Eſt Hoſpes ipſe. Corde ni excipitur Deus,
Auguſtâ in Vrbe ſedeat, anguſtè ſedet.

Allude-

Alludebant ad eandem Hiſtoriam in Intercolumnijs, duo de profano fonte deriuata *Symbola*. Primùm, *Pharia Turris*, à Ptolemæo Philadelpho in Ægyptij Maris litore conſtituta; vt & pulcritudinis admiratione oculos moraretur, & nocturnorum ignium fulgore, laborantibus Nautis Portum indicaret. Verba ex Horatio: PRÆSIDIVN, ET DECVS. Deinde, *Capitolini Templi Inauguratio:* in quà Terminalis lapis inter fundamenta repertus, cùm dimoueri nullà vi potuiſſet, eidem Templo æternitatis fecit augurium. Verba, NEC METAS NEC TEMPORA: ex Virgiliano carmine ad eandem Capitolini Templi Inaugurationem reſpiciente:

His ego, nec metas rerum, nec Tempora pono.

Ex duobus *Emblématis* ab Hiſtoriâ Sacrâ: alterum fuit *Ara ſaxea*, ab Iacobo ibi poſita, vbi Deum viderat. Geneſ. 35. APPELLAVIT NOMEN LOCI ILLIVS, DOMVS DEI, IBI ENIM APPARVIT DEVS. Alterum, Aurea Menſa in Salomonis Templo, *Panem propoſitionis* perpetuò ſeruans. OBLATIO DOMINI IN MEMORIAM MVNERIS.

Faſtigij flexiones inſidebant tria *Simulacra* ad Templi ſtructuram ſpectantia. *Magnificentia*, magnificè ornata, Pyramidem complexa, & alterâ manu ditia dona fundens. *Architectonice*, Ichnographicas tabulas, circinos, libellamque tenens. *Pictura*, lauro redimita; peniculos, Tabellam, variaque pigmentorum loculamenta.

Ad dexteram læuamque, *Statuæ* quatuor antecolumnares. *Aron*, Pontificio habitu, Panes (Diuinæ Hoſtiæ ſpecimen) vtràque geſtabat manu. *Melchiſedech* regiè Paludatus, Panem, atque Cratérem. *Salomon*, Templi ſui Typum. *Ezechiel*, noui Templi Imaginem à Deo acceptam.

Inania demum ſpatia, *Trophæis* ad Architectonicen, fabrilemque ſpectantibus complebantur: ſupràque fornices & proiecturas, Auguſtæ Vrbis antiqua eminebant *Inſignia*.

Interioris Templi Ornamenta.

Nihil erat toto Templo quod elegantijs ornatuq; careret. Nam cùm Templum ipſum ob admirabilem artis elegantiam, ſe ipſo ſemper ornatum eſt: tùm præſertim triumphali illa die, parietes omnes, apertiones, laquearia, pilæ, columnæ, tot adſcitis aulæorum, picturarum, lemniſcorum, florumq; illecebris: tantoque auri atq; argenti fulgore vndecumq; oculos rapiebant: vt non iam Templum, ſed verè Paradiſium Numinis domicilium videretur.

Suprà Principem autem Aram, ſumptuoſa ſurgebat *Moles:* in quâ tota *Miraculi Scena*, non iam pictis Imaginibus, ſed prominentibus Simulacris diſcretìm expreſsìmque apparebat. Ibi totius *Fori area* cum ſuis hinc illinc ædibus ſensìm diminutis, ad Vrbani Palatij proſpectum opticè procurrens, vt in theatralibus proſcenijs cernimus: ipſum Miraculi locum ad viuum repræſentabat. Ibi Sacratiſſimæ *Hoſtiæ* conſimilis quædam forma in aëre altè ſuſpenſa; argenteis quibuſdam filamentis ex lampadum repercuſſu radios imitantibus, vehementer effulgebat. Humi *Epiſcopus* in genua prouolutus, humillimè deprecantis ſpecie, imminulæ Hoſtiæ aureum Calicem offerebat; quæ argenteo radiorum ad Calicem fluore, ac perpetuâ illâ coruſcatione, moueri ac dilabi, aſtitibus videbatur. Superiore in *Tabellâ* inſcripta legebantur ſacra verba, quibus Salomonem alloquutus eſt Deus, cùm ſupplici prece deuocatus, in Templum ab eo conditum multâ cum luce deſcendit.

AVDIVI ORATIONEM TVAM,
ET ELEGI LOCVM ISTVM MIHI,
IN DOMVM SACRIFICII.

lib. 2. Paralip. cap. 7.

SACRA

SACRA CELEBRITAS
Qua eadem
AVGVSTA TAVRINORVM.
FRANCISCO DE SALES
Gebennenſi Epiſcopo,
BEATORVM HONORIBVS DONATO
Publicè gratulata eſt,
Anno M. DC. LXII.

HVNC quoque diem ſuis annumerandum Faſtis Auguſta Ciuitas cenſuit; quòd Beatiſſimum hunc Præſulem, Sabaudo Sceptro conſubditum, Domicilij iure Conciuem; Familiæ dignitate, Patritium; Vitæ candore, Aulæ huius ſpeculum habuiſſet: ediſcens, à Regalibus quoque Palatijs ad Empyream Beatitatem, viam eſſe virtuti. Itaque cum iampridem ipſa Ciuitas ſuis quoque ſupplicibus literis ab Apoſtolicâ Sede hunc honorem Conciui benemerito atque ſanctiſſimo, enixiſſimè rogaſſet: vbi tandem ſenſit ab Alexandro VII. Orbi donatum, quod ipſa vouerat; non potuit infinitam lætitiam feſtiuis plauſibus non effundere. Cùm igitur in Nobilium Virginum Templo, quæ Beati huius Patriarchæ ſpiritu viuunt, maximâ Principum, & omnium Ordinum celebritate, publicæ ſupplicationes, actioneſque gratiarum eſſent perſolutæ, eandem frequentiam antè Vrbanum Prætorium ſuum, Magnificentiſſima Ciuitas, feſtiuo nocturnorum ignium ſpectaculo recreauit, Diuique laudes tot eloquentibus linguis, quot exilientibus flammis perſonuit.

Flam-

Flammiſeræ Molis ſpecies, atque ſignificatio.

Clemens Octauus, Maximus ille Optimuſque Pontifex; vt Franciſco de Sales Elogium quamampliſſimum quambreuiſſimè pangeret, FONTEM DIVINI VERBI, IGNEMQVE OMNIA COMBVRENTEM, appellauit. Ænigmaticum prorſus præconium: quid enim tàm repugnans, quàm IGNI AQVA? ſed adeò verax atque mirabile, vt Præſulem nondum mortuum Sanctus Pontifex, pauciloquo iſto viuæ vocis Oraculo (vt ità loquar) canonizarit. Horum igitur authoritate verborum fretus noſter Author, vt Beatum Franciſcum IGNEVM verè FONTEM extitiſſe demonſtraret; *Eliæ Aram* Aquâ & Igni diffluentem pro Symbolo ſibi propoſuit, ex Sacrà Hiſtoriâ, *lib.* 3. *Reg. cap.* 18. Cùm enim *Taurum* in Arâ lapideâ Elias immolandum collocaſſet: tantam aquarum vim ſuper Aram fundi iuſſit, vt Arâ Fontis inſtar exundante, ſolum etiam, omneſque circùm foſſæ abluuione natarent; tùm rapidam e Cælo Flammam deuocauit, quæ victimam, ligna, lapides, Aquam deniquè omnem deuorauit, atque conſumpſit. Quid autem expreſſiùs *Fontem Diuini Verbi, ignemque omnia comburentem*, expingeret?

Ad eam igitur Hiſtoriam feſtiuo in hoc Apparatu allegoricè alludens Author; totam *Molem*, quæ medio ſurgens Foro, *Eliæ Aram* referebat; ad imaginem marmorei Fontis octogoni efformauit: qui gemino è conceptaculo, altero in alterum depluente, vndas vndique vndis agglomerabant: quibus multiplices Geniorum Imagines ex vrnâ: variaque Monſtrorum ingenia, tubulis, atque helicibus, perſpicuos addebant lympharum fluxus, atque iaculationes. Aræ impoſita erat lignorum ſtrues: ſupraque ſtruem ingens *Taurus*, Taurinam *Eliæ Victimam* imitatus, procumbebat: nobiliſſimum huius Vrbis inſigne: ad exprimendum Taurinenſium affectum erga Beatiſſimum Conciuem, cui ſeſe deuouebant, ſacrabantque. Atqui ſatis conſtat, nullum in Sacris profaniſque literis luculentius, gratiuſque fuiſſe Sacrificium, quam quo Taurus immolabatur. Meritò itaque Virgilius,

Maxi-

Maxima (inquit) *Taurus Victima*. Et Plinius *lib.* 8. *cap.* 45. *Taurorum Victima, optima, & laudatiſsima Deorum placatio*.

Hoc igitur totum apparatus myſterium *Inſcriptis literis*, pictiſque *Symbolis* explicabatur. In anteriore Aræ fronte hæc legebatur *Inſcriptio*.

BEATO FRANCISCO SALESIO,
RADIANTIBVS FLAMMEI CÆLI SEDIBVS
IN DIVORVM CONCILIVM RECEPTO;
AVGVSTA TAVRINORVM,
ARDENTIA CIVIVM VOTA
FLAMMANTIBVS EXPLICANS LINGVIS,
EMPYREI BEATITATEM GRATVLATVR,
SESEQVE SACRAT.

Oppoſita *Inſcriptio* ad Virgineum Cœtum, ab eodem Beato, Sanctiſſimis legibus inſtitutum, alluſit.

MIRARIS IN ELIÆ SACRIFICIO
ALGENTES FLAGRASSE LATICES,
PVRAMQVE IN VNDIS ARSISSE VICTIMAM?
DIVINI AMORIS MIRACVLVM FVIT,
IN FRANCISCO SALESIO RENOVATVM.
HVNC FLAMMEVM FONTEM VOCES,
DODONÆO VERIOREM.
NAM INNVMERÆ VESTALES DEO SACRATÆ,
AB IGNIFLVA EIVS DOCTRINÆ SCATEBRA,
ÆTERNAS ÆTHEREI AMORIS LAMPADES
INFLAMMARVNT.

Ad

Ad Aræ latera, *Emblemata* duo, vtriuſque Inſcriptionis ſententiam Symbolicè innuebant. Atque vtrique Emblemati pro Inſcripto, ipſiſſima Clementis VIII. verba diuiduè reſpondebant. Altero Emblemate *Elias*, aſtite Achabo Rege, Victimam aquâ circumfuſam deuocatis è Cælo Flammis adolet, IGNIS OMNIA COMBVRENS. Altero, *Fons Dodonæus* extinctas Ferulas accendens: ac Virgines pleræque Veſtales, ex eius aquâ faces illuminant, FONS DIVINI VERBI.

Exitus.

Hæc feſtiuæ Molis forma fuit, atque diſpoſitio: cui Forum vniuerſum ſplendidiſſimum efformabat Theatrum. Nam Fontis *clauſtra* atque *cancelli* procul ipſo fonte; ad varios ignium luſus erant parati: parietes interim, Meniana, Tecta omnia facibus collucebant: omnia nobilium Virorum, Matronarumque ſpectantium decorabat ornatus: Ædes præſertim Vrbanæ, Regiorum Principum, Aulicorumque pompâ gliſcebant: certabatq; cum tedarum fulgore, gemmarum fulgor. Augebant denique maieſtatem Prætorianæ cohortes circa Forum diſpoſitæ, tubarum fragor, armorum nitor, & ipſa noctis obſcuritas.

Non igitur abſimilis ab Eliæ Sacrificio, fictitij huius Sacrificij Succeſſus fuit. Nam ſigno dato, Fons ille mirus, qui pellucidis aquarum riuis vndique profluere videbatur: tùm ſubitâ veluti e Cælo deuolante *Face* tactus, aquas repentè in flammas vertit. Iam *Taurus* ignea cornibus fluenta in Cælum vibrat: iam omni ex parte volantes flammæ, ignei vortices, crepitantia fulgura, fauillarum imbres, horribili fragore, innocuo fulgore aures ſimul atque oculos oblectant territando, atque adeo nouis ſemper, ſemperque mirabilibus ignium ingenijs, eouſque ſpectantes detinuere, donec iam omnes *Cancelli*, *Ara*, *Strues*, *Victima* ipſa tota, iucundiſſimâ in luce conflagrarunt: atque Ignium ſpectaculum, tubarum clangor, & militarium tormentorum bombi exceperunt.

FVNE-

Digitized by Google

FVNEBRES APPARATVS.

Google

EXTREMI HONORES
PHILIPPO III.
HISPANIARVM REGI,
Mediolani celebrati die VII. Idus Iunij MDCXXI.

REGII Funeris apparatus vniuerſus, quoad rem literariam; Prorégis, Supremique Concilij voto, vnicum Authoris huius calamum ſenſit: ab omnibus facilè agnoſcendum. In exteriori Metropolitanæ Baſilicæ proſpectu, inter gemina Mortis ſimulacra, horribilium Præcónum ſpeciem referentia; Inuitamentum hoc, ex vetere indictiouorum Funerum formulâ, legebatur.

EXEQVIAS MOESTISSIMAS REGI VESTRO,
O CIVES.
HVC VOTA, HVC LACRYMAS.
QVI MAGNA DABAT, MODICVM PETIT.

Sub intimâ Templi Teſtudine, vbi ſupra Tumulum flammifera ſurgebat Moles, Sepulcrales Inſcriptiones quatuor; quid *à Cælo*, quid *à Virtute*, quid *à Fortunâ*, quid *à Naturâ* in Regem collatum fuiſſet, complectebantur: quarum prima, Filij nomine, Pyræ frontem occupabat.

PHILIPPO III. VERE CATHOLICO;
REGNORVM, ANIMIQ. AMPLITVDINE COELITVS DONATO,
VT NVMINIS CVLTVM VBIQ. GENTIVM PROPAGARET;
SED PRÆMATVRE TERRIS EREPTO,
NE PRO NVMINE COLERETVR:
PHILIPPVS IV. PATERNORVM REGNORVM HÆRES,
SED REGNIS CARIORE PATRE SPOLIATVS;
VNICVM DOLORIS SOLATIVM NACTVS, DOLOREM,
PRO LACRYMARVM ILLECEBRA TVMVLVM PONIT.

Secunda, Prorégis nomine.

PHILIPPO III. TER MAXIMO.
ARMATIS PACATISQ. VIRTVTIBVS ITA INSTRVCTO,
VT EIVS ARMA,
NEQ. TEMERE NEQ. TIMIDE COMMOTA,
AVT VICTORIÆ DECVS, AVT PACIS SECVRITATEM
ORBI SEMPER ATTVLERINT.
GOMEZ SOAREZ FERIÆ DVX DESOLATISS.
BELLO PACIQ. IN INSVBRIA PRÆFECTVS.
DOMINO SVO CLEMENTISSIMO,
VBI DE GERMANICA VICTORIA
TRIVMPHALEM PARABAT MOLEM, FVNEREAM P.
HEV PRÆPOSTERA FATA!

Tertia Mediolanenſium nomine.

D. PHILIPPO III.
REGVM FELICISSIMO, FORTVNATISSIMO;
QVI SVA FELICITATE, ORBEM FELICEM FECIT,
ET FORTVNARVM TRIBVTIS, TRIBVTARIOS FORTVNAVIT:
CINERIBVS ETIAM FIDELISSIMI MEDIOLANENSES,
INFELIX LACRYMARVM VECTIGAL,
QVOD VIVO NVNQVAM SOLVERANT, EXTINCTO SOLVVNT.

Vltima,

Vltima, Orbis vniuerſi nomine.

PHILIPPVS III. OPT. MAX.
NATVRÆ DONIS OMNIBVS CVMVLATVS.
IMPERATORVM, REGVMQ. MAXIMORVM
FILIVS, GENER, PATER, SOCER.
QVI SPECIEM IMPERIO, IMPERIVM SPECIE DIGNVM,
ET INGENITAM STIRPI GENEROSITATEM
LIBERIS PARTITVS;
VT NATVRÆ AVTHORI, QVOD A NATVRA ACCEPERAT,
RESTITVERET,
MORTALITATIS IMPATIENS,
VTRVMQ. ORBAVIT ORBEM;
AB VTROQVE DEFLETVR.

Circà funebrem Thalamum *Parentales Vmbræ* quatuor angulatìm ſedebant, habitu vultuq; flebili: & ſuum cuiuſque Heroicum ſymbolum in Clypeo pictum, lugendi materiam præſeferebat; addito Diſticho ad explicatum.

I.

Philippus II. Defuncti Pater, ſuum in Clypeo Symbolum geſtabat; *Apollinem quadrigas agitantem:* additis literis, IAM ILLVSTRABIT OMNIA.

Diſtichon.

Iam luſtraturum dicebas omnia Solem,
Luſtrauit ſubitò, ſed ſubitò occubuit.

II.

Carolus V. Auus; *Hercúleas* geſtabat *Metas*; cum dicto, PLVS VLTRA.

Diſti-

Diſtichon.

NON PLVS, Alcides : PLVS VLTRA, Carolus. At Mors,
PLVS VLTRA NEMO progredietur, ait.

III.

Philippi II. Próaui Symbolum; *Eques cataphractus*, ſic inſcriptus, QVI VALET.

Diſtichon.

Qui valet, armigeros Rex deijcit Armiger omnes:
Mors tamen, heu, Reges deijcit Armigeros.

IV.

Maximilianus Imperator Abauus, *Rotatum Horologium*, hoc lemmate animabat : IN TEMPORE.

Diſtichon.

Sol cadit Auſtriacus : medias ſtylus indicat Horas:
Naturæ leges Maximiane ruunt.

Alludebatur ad eiuſdem Cæſaris Apophtegma : nam Vrbes ingrediens, ſi publicum Horologium diſſonaret, diſſonam legibus adminiſtrationem illius Vrbis coniectabat. Simulque ad præcelerem Philippi Regis obitum, meridianâ ætatis lineâ vix contactâ.

Baſilicæ ornamenta.

Ingentibus periſtylij columnis affixa *Regis Inſignia* inter trophæa, Regali finiebantur Thiarâ : vnde tanquam è caudice, arboreſcentia *Candelabra*, crebris funalibus; Templum ſtudioſè contenebratum, meridiano veluti fulgore illuſtrabant. Intercolumnaribus autem in ſpatijs, ſingulæ *Regis Virtutes* à ſingulis Prouincijs, lugentium inſtar Præficarum, argutâ Inſcriptionę memorabantur. Singulas verò Inſcriptionum Tabulas gemina claudebant *Epigrammata*, & *Heroicum Symbolum* vnum in Clypeo, eidem Virtuti conſentaneum.

Prima

Prima Inſcriptio de Regis
Religione.

REGVM RELIGIOSISSIMO PHILIPPO,
Quòd veræ Pietatis inſtinctu,
Vt intaminatum Catholicæ Fidei candorem tueretur,
More, vt Ore nigerrimam Mauritanorum Gentem,
Ab Auſtrali Orbe ad Hiſpanas Vrbes afflatam,
Auſtriaco ſpiritu antiquas ad ſolitudines difflauerit:
Hiſpanum Regnum
Poſt adeptam Securitatem, Amiſſo Securitatis Authore,
Beneficij recordatione lætum, præſenti iacturâ conſternatum;
Infelices luctus, felicitati pares,
Rependit.

Epigrammata.

Religionis causâ Mauros abigit.

Auſtri fœda lues, Regum timor, Infera peſtis,
Ceu niger Herculeum per Mare Fumus abit.
Victori & Victis omen de Nomine ceſsit:
Dici Auſtri Domitor debuit, AVSTRIACVS.

Religionem propágat.

Religio auſpicijs Orbem Regalibus implet:
Et quà Religio Regna, Philippus habet.
Et Deus, & Princeps alterno munere regnant:
Nam Deus huic Orbem ſubijcit, iſte Deo.

Symbolum.

Ciconia Pietatis Imago, Africos Serpentes roſtro inſectatur, cum Dicto, DONEC CONFICIAM. Virgiliano alludens carmini, de Ciconiâ, quæ tranquillo Vere ad nos ex Africâ velut triumphatrix aduentat:

Candida venit Auis longis inuiſa Colúbris. II.

II.
De Amore erga Subditos.

AMANTISSIMO PRINCIPI.
Qui, vt Amor in ſuos totum eius Pectus impleret;
Totum ſui Amorem à ſe procul expectorauit:
Et reciproci Amoris congeminato miraculo,
Omnes in vnius pectore,
Vnus in omnium Pectoribus, vixit.
Redamantiſsima Insúbria;
Non pium experta Principem, ſed Patrem;
Quod vltimum eſt Amantium munus,
Cineri lacrymas donat.

Ad Captiuorum vindicias, bis Africam inuadit.

Ut pia Barbaricis exoluas colla catenis,
Neptunum Hiſpano Marte, Philippe, quatis.
Commutare potes, non ſoluere vincula Vinctis:
Quæ tulerant collo vincula, corde ferent.

Tricesimo altero die Martij è Terris migrat.

Vernus inaurato radiat dum vellere Phœbus,
Rex Cœlum aurato Vellere cinctus adit.
Horridus infauſtis errabat curſibus Annus:
Sidere debuerat nobiliore regi.

Multipliciter hoc in epigrammate ludit Auctoris ingenium. Primò reſpicit Arietis Signum, cui Aſtrorum Principatus, & Anni auſpicia tribuuntur. Deinde priſcam fabellam Arietis aurei Velleris, in huiuſmodi Aſteriſmum conuerſi: vnde Torquatorum inſignia, Burgundi Duces, & Hiſpani Reges, Iaſonis ſtrenuitatem profitentes aſſumpſerunt. Denique illius Anni ſæuitiam, non vni modò, ſed pluribus Principibus; Populiſque fatalem.

Sym-

Simbolum.

Aurei Velleris maximus Torquis Regum Hiſpanorum: Zodiacum imitante gyro: ac Sole ſuper Arietem promicante. Dictum, AMICO SIDERE. Quaſi Amicior Anni Auſpex Cælo ſuffectus ſit, Rex ipſe.

III.

De Clementiâ.

At quidni Amores páreret Clementia Gratiarum Parens?
CLEMENTISSIMO igitur REGI;
Quod Innocens ipſe, at in Nocentes æquiſſimus;
Tàm flagitia quàm ſupplicia peroſus,
Malorum pœnitentiam maluit quàm pœnam:
Afflictiſſima Hieroſolyma,
Inclementiſſimi Ergaſtula Tyranni;
Nimis diù ſuorum ſcelerum pœnas à ſceleſtis perpeſſa:
Nimis feſtinè ſublato Vindici ſuo,
Lacrymas poſt vota profundit.

Clementiam diligit.

Pulchra Soror rigidi cùm ſit Clementia Iuris:
Hæc tibi ſola placet: huic tua Sceptra placent.
At ne ſe immeritò ſpretam Soror altera dicat;
Rex alijs Clemens; ipſe tibi es Rigidus.

Æquitatem mauult quàm rigorem.

Cum luci atque vmbris æquum Sol diuidit Orbem;
Nec calor exurit, nec gelat Arua rigor;
Tunc Regi placuit Cæleſtis Regia: Namquè,
Rex iuſtè, ſummo Iure Tyrannus agit.

Deſignat Regis deceſſum vernali Æquinoctio.

Symbolum.

Irata Tygris, propriâ imagine in ſpeculo conſpectâ miteſcit: cum Epigraphe: TARDATVR IMAGINE FORMÆ. Sumptâ ex Claudiano; qui eâdem eſt comparatione vſus 3. de Rapt. Proſerp.

---- Iam iamque hauſura profundo
Ore virum, vitreæ tardatur imagine formæ.

IV.

De Seueritate.

Neque tamen Clementiſsimum Animum
REGIA Deſeruit SEVERITAS,
Vt Poteſtatis contemptores Potentia comprimeret:
Et IVS ſacrum, VIS ſancta tueretur.
Itaque ne Sceptrum quidem frangere dubitaſſet,
Dùm peruicaces impiorum ceruices frangeret;
Quibus Clementia, Dementia eſt.
Hinc gemellæ Sorores Sicilia & Sardinia,
Hiſpani Sceptri vel ſolâ vmbrâ
Ab infreni Piratarum petulantiâ ſoſpitatæ,
Soſpitatoris tumulum gratis lacrymis ſpargunt.

Contrà Fidei perduelles ſæuit.

Iam, iam, Sacrilegi, Terra inſonat, attonat Æther,
Vndique Philippi tela faceſque volant.
Patria pallentes ſub Tartara condite vultus;
Hunc tantùm Auſtriaci non tenuere locum.

Pontificis defenſor, obeuntem ſequitur.

Dum ſimul in Cælo ſurgunt Iouis Ales, & Anguis;
Exiguâ ſurgunt Herculis Aſtra morâ.

Sunt

Sunt ea Pontificis; ſunt hac inſignia Regis:
Rex igitur fidus Pontificem ſequitur.

Pauli Quinti ſtemma gentilitium erat *Aquila cum Dracone*. Hercules verò, Philippi III. Heroicum Symbolum. Apud Aſtronomos, aſcendente Aquilâ & Dracone, aſcendit Hercules.

Symbolum.

Hiſtrix ſua tela iaculatur. Verbis ex Hiſtrice Claudiani libatis: SOLERTIA DESTINAT ICTVM. Mirum enim quantâ vi, quamque rectâ, Fera illa feriat.

V.

De Authoritate.

Hinc illa Amoris ac Potentia Filia
PHILIPPI AVTHORITAS.
Qua tanta fuit,
Vt voluntarium in obſequium Populi omnes,
Moti ſimulac moniti, parére certi, aut perire;
Ad pericula & cades,
Cupidiùs quàm ad congiaria conuolarent.
Hanc obſequelam Neapolitana praſertim Natio,
Omnibus in bellis ſuo ſanguine conſcriptam,
Subſcribit lacrymis.

In ſuos Authoritas.

Rex velit; Hiſpanâ liquidus trabe vapulat Atlas:
Rex velit; Arctoâ ſub niue candet Eques.
Fruſtrà, Nile Pater, caput inſcrutabile condis:
Rex velit; edúces abdite Nile Caput.

Etiam defuncti Authoritas.

Pertenui Terras filo rapturus ad Aſtra,
Aſtra Syracuſius ſi petijſſet, erat.
Verius at placidis qui mouit nutibus Orbem,
Rex animos Populi, dum petit Aſtra, rapit.

Archimedes iactabat ſe Terram è centro moturum, ſi pedem extrà Orbem poneret.

Symbolum.

Rex Apum, ſpecie inſigni, examen ducit: ad Virgilianum carmen reſpiciens de Apicularum obſequijs ſuum erga Regem,
Vt cum prima noui ducunt examina Reges, &c.
Epigraphe; QVA SE CVMQVE FERAT.

VI.
De Affabilitate.

Quid verò mirabilius, quàm tanta Maieſtati cognata
PRINCIPIS AFFABILITAS?
Qui ſupremo in faſtigio ſine faſtu
Imperio Maximus, affatu æqualis:
Regiam grauitatem ſociali facilitate ità condijt;
Non vt ſe minoribus, ſed minores ſibi peræquarit.
Nam Regios ſuos mores in minorum pectora transfundens,
Cùm Regibus Rex imperare videretur;
Non demiſit Maieſtatem, ſed auxit.
Tam humano igitur ſub Principe, barbaros exuta mores,
Olim bruta & frendens Socótora;
Humaniore voce, ſed lacrymabili,
Amiſſum luget.

Affabi-

Affabilis etiam Reis.

Armant Sceptra manum, mulcet Clementia linguam:
Inde timor miſeris, hinc amor exoritur.
Quàm breuibus ſpatijs Aſilum à Iudice diſtat!
Ad linguam fugiant, qui timuere manum.

Rex affabilis moritur.

Plus tua quàm pridem Rhodopéi carmina Vatis,
Mulcebant animos dulcia dicta feros.
At te Mors rapuit: nunquam raptura, Philippe,
Auribus, aut oculis ni caruiſſet, erat.

Symbolum.

Magnes, ſiuè *Herculeus lapis, appenſus; & varia ferri ramenta ad ſe alliciens:* facundiæ Imago, ob quam Poetæ confinxere, aureis Catenis ab Herculis ore prodeuntibus Homines raptos. Quod magis Defuncto Regi congruit, qui Hercule pro Symbolo vtebatur. Sententiam indicabant hæ literæ; VI SVAVI.

VII.
De Beneficentiâ.

Dulciùs tamen quàm linguâ Populos illexit
BENEFICA PHILIPPVS MANV.
Cui, cùm noui nati eſſent Orbes; vt eos aleret,
Perpetuis commeatibus vtrumque Orbem connexuit:
Et citiùs impetrantibus, quàm implorantibus Populis,
Extumulatum Americæ Argentum, in Europam fundens,
Europæam vbertatem Americas in ſolitudines refudit.
Et gemini Orbis diuitijs vnâ Manu diſtributis,
Nouercalem Naturæ inæqualitatem,
Paternâ caritate ſuppleuit.

Hinc

Hinc inhumana olìm Braſilia, ab humano paſtu
Ad humaniorem frugem reuocata;
Quem ſuo Sole feliciorem habuit, extinctum deflet.

Prouidus Rex moritur.

Quas nequijt Cælum milleno Sidere Terras;
Solus, & immotus, conſpiciendo beas.
Inuidus ergo tuos oculos vt vidit Olympus;
Hæc, ait, Aſtra mihi ſunt opus; & rapuit.

Ad erudiendos Indos commeatus ſuppeditat.

Vt nigri auratis ornentur moribus Indi,
Aurum rependis Indicum
Hiſpanas recipit remeabilis India gazas:
Ergo tributa fœnerat.

Symbolum.

Fons ſaliens; multiforibus Elicibus circumpluente aureâ lymphâ: cum dicto, NIHIL SIBI. Appoſitè ad Hiſpani Regis liberalitatem, cuius flumina auro ſcatent: ſumpta ex Claudiano allegoriâ.

Præceps illa manus fluuios ſuperabat Iberos,
Aurea dona vomens.

VIII.
De Prudentiâ.

Quanta verò fuerit grauiſsimis in rebus
PHILIPPI REGIS PRVDENTIA,
Gemino exemplo tuo vel inuita teſtare Africa.
Primùm, quod Hiſpaniâ, quam fœdaras, expiatâ,
Antequàm Famam acciperes, tuis te Monſtris farciuit.
Dein-

Deinde, quod Arces duas, Claſsium Syrtes,
Antequàm timeres, iuſtiſsimè occupauit.
Quod hæc ſummo conſilio confecit; æternum doce.
Quòd integrè te non ſubegit; æternùm luge.

Solertiſſimè Mauros abigit.

Edicti vix prima tui Vox attigit aures;
Turba per Occiduum iam ſugit atra mare.
Quid non conſilio vinces? Tua ſola, Philippe,
Vox potuit, Proauûm quod nequiére manus.

Prudentiſſimis Heroibus commoritur.

Humanos ſtatuens Numen componere mores,
Aduocat è Terris Nobile Concilium.
Magnus Cæſar adit; Præſul tùm Maximus: inde,
Dux Magnus: Regum Maximus hic deerat.

Symbolum.

Solis radij cauo è ſpeculo in vnum coeuntes, Armorum faſcem combúrunt: Verbis ex Virgilio deciſis: CVRA HVC TRADVCITVR OMNIS. Quò ſua quoque cogitata omnia, tanquam radios ad punctum, Pacificus ille Solymorum Rex dirigebat: *Arma & Scuta combúret igni.*

IX.

De Fide Publicâ.

Reuixit tandem
PHILIPPI REGIS EXEMPLO FIDELITAS,
Nam cum faciles Principum aures
Aulicorum Hiſtrionum dulce acroáma demulcéret,
Fidem Publicam, Publicanorum eſſe Virtutem:

Ac

Ac Regiæ libertatis téſſeram poſſe peierare.
Hanc tamen ille,
Vt Promiſſorum Arrham, *Promittentium* Aram,
Imò Sanctiſsimum Regij pectoris Numen;
Tam religiosè coluit;
Vt æterno depangens Clauo quod linguâ promiſiſſet,
Etiam fœdifragis infractam ſeruarit Fidem,
Norunt Belligeræ Belgij Prouinciæ;
Quæ vires in Armis, *in Inducijs Fidem.*
In vtriſque Pietatem experta;
Cum lacrymis fidem faciunt.

Rex Fidem ſeruat.

Non tibi colla Phiſon; digitos non ambiat Indus;
Non Rubri Chlamydem cara pericla Freti.
Nam tibi firma Fides Regali in pectore fulget:
Vilior eſt omnis hoc Adamante lapis.

Ætate mediâ moritur.

Fallere promiſſum, Naturæ legibus obſtat;
Et Regi horrendum, Rex, ais eſſe nefas.
At Natura tibi quæ tot promiſerat annos,
Iam ſecat: haud legi paruit ipſa ſuæ.

Symbolum.

Carbaſus Amiantina, *inter flammas:* cui conſonant Verba, SEMPER CANDIDIOR. Staminis genus eſt, ex friabili quodam lapide, igne incombuſtum, imo candidius: verum Fidei ſpecimen.

De

X.
De Moderatione.

Maius Miraculum fuit
IN MAXIMO REGE MODERATIO.
Nam cùm Imperij atque Flammæ immetata Cupiditas ſit:
Et nobile Vitium Auguſtæ Potentiæ, velle augeri:
Non enim quod adeſt placet, ſed quod deeſt.
Hic, Regnorum magnitudine Reges omnes ſupergreſſus,
Arctis adeo limitibus Cupiditatem coercuit;
Vt Imperandi menſura, ab eius Imperio;
Cupiendi Moderatio, ab eiuſdem Cupiditate, peti poſſet.
Tantæ Modeſtiæ Teſtis Nauaria:
Vbi Regia Potentia, creſcendi opportunitate ſæpè neglectâ,
Suis ſe finibus, ſine finitimorum timore, continuit.

Imperij Cupidinem cohibet.

Carolus Herculeo quas ſuſtulit Æquore Metas,
Præſcribis menti, Magne Philippe, tuæ.
Tollere qui potuit, fuit Hercule fortior: at qui
Has tibi præſcribis, fortior es Carolo.

Moderatus Rex præmaturè moritur.

Contentus medio Virtutum limite, Princeps;
Dicere conſuéras, Nil ſuperet medium.
Cùm tibi dimidiæ neuiſſet ſtamina Vitæ
Parca, memor dixit, Nil ſuperet medium.

Symbolum.

Sol, *Eclipticæ lineæ medium decurrens*; MEDIVM NON DESERIT. Quo Moderationis exemplo vſus eſt Claudianus.

Medium non deſerit vnquam
Cæli Phœbus iter.

XI.
De Pudicitiâ.

Hanc quoque gloriam retulit
A PHILIPPO REGE PVDICITIA;
Quòd ex Mapalibus in Aulam recepta;
Purpuratas inter virtutes fulſit:
Et ab Regibus decorata, Reges decorauit.
Age igitur Piſcoſa Oceani Ora:
Margaritarum tuarum Candorem Purpuræ innaſcentem,
Inter Hiſpani Regni miracula narrare deſine:
Nobiliorem Vnionem Hiſpana oſtentat Regia,
PHILIPPVM ET MARGARITAM:
Vnum Vni natum.
Quorum Candor Regali in Purpurâ mirabilior.
Regiam Purpuram, Verecundiæ Purpurâ bis illuſtrans;
Et Purpuræ, & Candoris pretium duplicauit.
Sed heheu? Tam pretioſum Vnionem clepſit furtiua Mors;
Totumque Orbem depauperauit.

Rex pudicè viuit.

Cum tot delicijs tot luxibus affluat Aula;
Tingere Candorem, Rex, nequit Aula tuum.
Mirum: at ſi Niuibus Flammas tua fœderat Æthna:
Luxum Candori iungere & Aula poteſt.

Pudicus Rex moritur.

Aligeros qui Regna regunt ad maxima Cœli
Comitia acciri iuſſerat Omnipotens.
Nuncius hunc Regem acciuit, Cœloque ſtupente;
Angelus ah (dixit) hic mihi viſus erat.

Sym-

Symbolum.

Purpurea & vernans Roſa, eiuſque odore Vultur enectus: appoſitis literis, TVRPE NIHIL. Roſæ fragrantiâ fugari Vultures, & ſi accedant perimi, affirmat Clemens Alexandrinus l. 2. Pedag. c. 8. Atqui Purpurea Roſa, verecundi Pudoris: Vultur cadaueribus inhians, impurorum Affectuum, Imagines ſunt: Verba ex Claudiano Stiliconis Pudicitiam celebrante, deciſa.

Seruator honeſti;
Ut nihil, aut ſæuum rabies, aut turpe libido
Suadéret.

XII.

De Magnanimitate.

MAGNVM PHILIPPI ANIMVM.
Cùm triplici felicitate alleuare dextera Fortuna tentauiſſet;
Turcarum fugâ; Italicâ Pace; Germanicâ Victoriâ:
Eumdemque triplice ictu, vno impetu deprimere:
Indiuiduæ Coniugis, Cariſſimi Filij, Coniunctiſſimi Cæſaris letho.
Hic, immoderatam felicitatem moderatiſſimè ferendo;
Et intolerabilem dolorem fortiſſimè tolerando:
Docuit, non Philoſophicum, ſed Regium eſſe,
Nec Secundis flecti, nec aduerſis frangi.
Tantæ igitur Fortitudinis, iunctimquè intempeſtiuæ Mortis
Vbiquè gentium reſonantem Famam
Vltima Terrarum excipiens Tapróbane;
Qualemque amiſerit Dominum ſecum reputans,
Vltimam publici Doloris Scenam.
Cum lacrymis claudit.

Rex Bello inuictus.

Si Vexilla moues, Vexillum contremit Hoſtis;
Si Martem accendis, concidit ante tubam.
Belligero tibi Fama nocet: nam bella paranti,
Iam bellum ſine te, conficit ipſe timor.

Ter cum Morte luctatur.

Bis impetitum ſqualidâ Regem manu,
Ac bis repulſam paſſa, Mors tandem ferit.
Non vulnere vno, aut altero, ſterni poteſt
Animos Philippus Tertius ternos gerens.

Symbolum.

Cychnus cum Aquilâ confligens: NEC PROVOCO, NEC FORMIDO. Argumentum habes ab Æliano lib. 1. *Ita Cychnus* (inquit) *cum Aquilâ pugnat, vt iniuriam propulſet, non vt inferat prior.* Verba ex Seneca. *Eris* (inquit) *Magnanimus, ſi pericula, nec appetas vt temerarius, nec formides vt timidus.*

Hactenus Defuncti Regis laudes. Poterat emeritum calamum Author deponere: æquato elogiorum & ſpatiorum numero. Sed quoniam extrà intercolumnarem ordinem tria vacabant ſpatia cæteris abſimilia: placuit ea totidem Epigrammatis ita explere, vt populare documentum ſpectantibus offerrent.

I.

Hic gemit Argento mæſtum pallente Ferétrum:
Argento, Americæ quod tribuére Caua.
Hic gelida emeritis pendent cum faſcibus Arma:
Arma, tot Afrorum quæ caluere nece.
Hic perit in proprio tabeſcens lumine Cera:
Cera, Européæ quam peperiſtis Apes.
Hic pia fragranti pereunt cum flamine Thura:
Thura ſacris Aſiæ collacrymata Iugis.
Hoc igitur modico ſubiguntur plurima lucro
Regna; vt funeribus plura tributa ferant.

II.

II.

Alta coronato quæ incumbit Machina Buſto;
Mox erit ipſa Rogus, ipſa Cadauer erit.
Dum pia lugúbrem luſtrant funalia Scenam;
Luce ſuâ liquidas cerne perire faces.
Pallida quæ viduum cingunt Simulacra Sepulcrum;
Ipſa ſuum repetent puluerulenta Solum.
Conſona dum tacitum plorant modulamina funus;
Vox fugit; & flatu deperit ipſa ſuo.
Omnia Mors ſpectat, miſerè ſpectantia Mortem;
Et tu qui ſpectas funera, tam moreris.

III.

Mœſta Theatralis rapimur Spectacula Scenæ:
Omnes (ah miſeri!) fabula quanta ſumus?
Actor Homo; Cœlum Spectator; grande Theatrum
Eſt Orbis; Vita eſt Actio; Scena, Dies.
Iam data Regali poſtrema eſt Clauſula Vitæ:
Hoc eſt poſtremum Plaudite, abire licet.

Vltimo carmine, Tragœdorum formulam ingerit, qui peractâ fabulâ, Populum dimittebant his verbis, ABIRE LICET.

EXTRE-

EXTREMI HONORES

Sereniſsimo Principi
FRANCISCO THOMÆ A SABAVDIA
Auguſtæ Taurinorum perſoluti, Nonis Februarij MDCLVI.

DECREVERAT vni Comiti Theſauro, Regia Celſitudo, tàm Publicæ laudationis, quàm literarij totius Apparatus hoc in Fúnere Officium: ſed cùm improſpera tunc valetudo, & amiſſi Domini extremus Mœror, qui eius in Panegyrico ſeſe prodit; grauiorem illi redderent vtrumque coniunctìm faſcem; placuit Optimo Principi laborem alleuare partiendo. Itaque præter fúnebrem Orationem, (quam inter Panegyricas ſuas legis, inſcriptam L'HEROE) Inſcriptiones etiam quas hic collegi; ad ornatum externi Templi, & interni Mauſoléi, honorario Tumulo impoſitas, de ſuo contulit: Reliqua per Templi ambitum Ornamenta, P. Cæſaris Freſiæ e Societate Ieſu, Rhetoricorum lectoris calamus, elegantiſſimè, digniſſimèque perſoluit.

In externâ igitur Maximi Templi fronte, inter Armorum faſces, & bellica Trophæa, aterrimis Mortis inſignibus funeſtatas, Inſcriptionem hanc ad conciendum Populum præfixit.

ADESTE CIVES,
ET QVID VSPIAM SIT IMMORTALE
CONDISCITE.
MARS MORTVVS EST.

In

In interiore Baſilicâ funeream Molem vario illuſtrauit Emblemate: ac præſertim quatuor Pyræ lateribus, Sepulcrales totidem Inſcriptiones affixit.

A fronte.

Exequiarum Titulum, & Regij Ducis affectum ſimpliciter expoſuit.

CAROLVS EMMANVEL SAB. DVX, CYPRI REX,
PATRVO OPTIMO
QVAM POTEST IMMORTALITATEM,
MOERENS MERENTI CONTRIBVIT.

A dexterâ.

SI LACRYMIS EMERERI MANES POSSENT,
EREPTVM REDDERENT THOMAM.
NEMINI NOBILIORES IMPENSÆ LACRYMÆ.
REGINAS HABVIT PRÆFICAS.

Nihil enim heroicum funus pretioſiùs decorauit, quàm Chriſtinæ à Francia, Defuncti Principis Fratriæ, poſt ciuilia Bella, Regales & effuſiſſimæ lacrymæ: quas in Panegyrico Author eximiè celebrauit, alterius virtutem, alterius Amorem teſtantes.

A læuâ.

INVICTISSIMI THOMÆ,
VBI NON EST, PYRAM VIDES.
VBI EST, SI ACCVRANDVM SIT FVNVS,
IN EMPYREO STATVENDA EST PYRA.

A fronte.

HEV QVOT IACTVRÆ!
DECVS, VICTORIAM, VIRTVTEM, GRATIAM,
HIC MORS CONCLVSIT.
SED EFFRACTARIA AVOLAVIT FAMA.

Ad

Ad Pyræ angulos circa Buſtum, Armigerorum ſimulacra quatuor cataphracta, Defuncti Principis oſtentabant Inſignia, breui Titulo Inſcripta.

Primus, *Florulentam gemmantemque Coronam Carinianenſis Principatus*, cum titulo, *INSIGNES, ET IMOS*. Quæ Mortis iactantia eſt apud Horatium.

Alius, *Bacilla duo:* nempè geminum geminæ Dignitatis in Gallorum Regiâ, Inſigne: Alterum *Supremæ Præfecturæ Militaris*; alterum *Supremi Regiæ Domus Magiſterij:* cum Titulo ex eodem Lyrico, *IMPERIIS DECVS ARROGAVIT.*

Tertius, *Gladium, Loricam, atque Galeam*, quibus in pugnâ Princeps vtebatur; adiectis Lucani verbis, *ET PACEM POTVERE PATI*. Ad deſignandam Principis illius bellicoſiſſimi ſtrenuitatem ſumendis Armis, & pietatem deponendis, vt Patriam pacaret.

Vltimus, *Aurea Calcaria*; Equeſtris prærogatiuæ Teſſeram: Lucani pariter Emiſtichio ſignata: *STIMVLOS DEDIT ÆMVLA VIRTVS.*

Ad hæc temporaria adumbrati Tumuli Ornamenta, manſurum addo *Elogium Sepulcrale*, plumbeo in ſarcophago inſculptum; quo inuictiſſimus idem Princeps in Heróum Sabaudorum Argémate, conditus eſt. Contigerat enim paucis ante menſibus, vt Regio illo in Conditorio, cùm Pium Pacifici Amedei Corpus quæreretur, inibi (quod Hiſtoriæ teſtabantur) depoſitum: nonnulli ex loculis ſine titulo reperti ſint: vt ne ille quidem qui optabatur Amedeus, dignoſci potuerit. Quid eſt autem hoc aliud, quàm Mortuos bis mori, iuſtoque ſolatio fraudare ſuperſtites? Hanc igitur Inſcriptionem, poſtulante Viduâ Principiſsâ, idem Comes, non lapidario, ſed fuſiore ſtylo, quaſi vitæ breuiarium, æternitati conſcripſit.

D. O. M.

D. O. M.

Hic quieſcit ille Hoſtium terror FRANCISCVS THOMAS A SABAVDIA, CARINIANI PRINCEPS: Magni Caroli Emmanuelis Vltimogenitus; vt Fraternas Virtutes omnes colligeret. Florente adhuc Adoleſcentiâ Patriæ Equitatum, & Sabaudiæ Gubernacula pari Strenuitatis & Prudentiæ Admiratione rexit. Media inter Arma, bellicis Facibus Amoris faces aſtruens; MARIAM BORBONIAM Regali e Sanguine Viraginem duxit: qualem ad Heróas progignendos, Heros debuit. Pro temporum Fortunâ contra Gallos aut Hiſpanos æquè Patriam tutatus, de vtroque Regno optimè meruit. Nam Hiſpani Exercitus in Belgio: Gallici in Italiâ Supremam Præfecturam, fortiſsimè: Supremum etiam Franciæ Magiſterium Integerrimè perfunctus: Regia ipſa Décora decorauit. Munitiſsima Oppida, propè manu, procul etiam conſilÿs, expugnauit: propugnauitque imbeciliſsima: proſperâ ſemper, vel aduersâ Fortunâ inexpugnabilis. Nihil tamen Marti, extra Oleas licere paſſus: æquali Virtute Hoſtes oppreſsit, repreſsit ſuos: & corrupto in Sæculo, militarem diſciplinam de ſuo Exemplo reſtituit. Itaque neſcias vtrum magis mirere, Bellicam Virtutem in pacatiſsimo Animo: an morum Innocentiam in Bellico. Denique in Papienſi obſidione, cùm non degenerem ſibi Prolem Marti initiaſſet: iam Palmæ proximus, lethali morbo correptus, vt in Cœlo triumphum ageret: ſanctiſsimè, vti vixerat, in Patriâ expirauit, Die xxÿ. Ianuarÿ: Anno ſalutis MDCLVI. Ætatis LX. Nullum Funus vel pluribus, vel pretioſioribus lacrymis conſtitit. Atque vt publicus dolor congeminaret, EMMANVEL filius, & alter ipſe: bellantem Patrem ſecutus, morientem præceſsit.

Et ſanè quid luctuoſius, quàm cùm vno tempore Mortuum Filium, & cum Morte luctantem Genitorem vidimus? multique dubitarunt vtra flebilior eſſet iactura. Nam Geſtorum recordatio, Patrem; Gerendorum ſpes, Filium æquè lacrymabilem fecit.

Itaque huius etiam Elogiolum ſubijcio, quod eodem calamo ſcribi, & Filij Sarcophago inſcribi Mater amantiſſima curauit.

Heu præpoſteræ Fatorum Vices! Sereniſsimus Princeps IOSEPHVS EMMANVEL A SABAVDIA, Inuictiſſimi Thomæ Cariniani Principis, & Mariæ Borboniæ Sueſsionum Comitiſſæ Secundogenitus: Patrem Virtutibus, Auum Nomine, Proauum adſpectu, Omnes ſtrenuitate referens: Bello natus, hic Pacem præuénit. Paternæ Præfecturæ, Maternæ hæreditati Succeſſor deſtinatus: Vtriuſque Vota, Populi Spem, Hoſtium formidinem feſtinato Fato fefellit. Nam Patri diutino ex morbo iam iam morienti, difficillimum illud vadum fortiſſimè prætentauit. Quanquam, ſi virtutes numerantur, Ætates ſimul omnes exégit. Idem Strenuitate Iuuenis, Prudentiâ Senex, Innocentiâ Infans, Gloriâ Æuiternus. Vixit Annos xxiij. Deuixit Anno MDCLVI. Die iv. Ianuarij.

Quin etiam, cùm eadem Vidua Mater afflictiſſima, Viri ac Filij geminum Cor argenteâ in Arcellâ condere; ac veluti Gemmarum Scriniolum, & perpetui nutrimenta doloris, in Galliam transferre ſecum decreuiſſet; Inſcriptionem hanc eodem Authore incídi voluit, vt Theſaurum ſuum Theſaurus exornaret.

Heu quanta infelicitas fuiſſe felicem!
Thomæ à Sabaudiâ Cariniani Principis,
Et Emmanuelis Filij ſimul erepti.
Vxor, & Mater, bis deſolata,
Maria Borbonia Sueſsionum Comitiſſa:
Amore olìm concors; nunc excors dolore:
Carum vtriuſque Cor hic clauſum detulit:
Et viuens intulit ſuum.
Itaque
Tria hic Corda ſunt: duo tantum vides:
Imò Vnicum.

EX-

EXTREMI HONORES
A CAROLO EMMANVELE,
SAB. DVCE, CYPRI REGE
REGIÆ MATRI, REGIÆQVE CONIVGI
Taurini redditi, III. & IV. Nonas Martias M DCLXIV.

HOC etiam Funus, duarum Reginarum Fatis ferè coniunctis, omnium luctuoſiſſimum; Regali Magnificentiâ omnium ſplendidiſſimum efficere, gemino luctu implicitus Princeps, cùm decreuiſſet: literariam Operam (nam hic quoque ſe ab integro labore Theſaurus Comes excuſauit) diuidendam cenſuit. Itaque Regiæ Matris laudationem Comes ipſe lugubri abollâ & maiori Stemmate Mauritianæ Militiæ inſignitâ, tranſegit: poſtridie, laudationem Regiæ Coniugis, P. Carolus à Palmâ Clericus Regularis, & Metropolitanæ Concionator eximius, eſt proſecutus. Quo verò ad loci apparationem, ipſe quidem Comes extimam Templi faciem intimumque Mauſoléum parergis & Inſcriptionibus, quas hic exſcripſi, adornauit: ambitum autem totius Baſilicæ, clariſſima ex Societatis Ieſu Collegio ingenia, illuſtrarunt.

In ipſo igitur Templi adſpectu, inter Mortis Trophæa, lugenteſque Præficas; ſuperliminarem hanc Inſcriptionem, ad ingredientium Animos lacrymabili ſpectaculo præparandos appoſuit.

DOLORIS THEATRVM INGREDERE,
DISCES, QVAM SIT ATTIGVA
SVMMÆ FELICITATI SVMMA INFELICITAS.

Nam quia publicus hic luctus ; publicæ Nuptiarum pompæ continuò ſuccedens : tragicæ Peripetiæ ſimillimus fuit : & ipſo in Funere , horribilis proſpectus duorum Tumulorum ſub eodem Mauſoléo, tragicæ Scenæ imaginem referebat : cenſuit Author continuandam eſſe allegoriam : totumque Apparatum DOLORIS THEATRVM generatim nominauit. Itaque , ſingula Templi Ornamenta Defunctarum Reginarum geſta , varias in Scenas diſtincta, offerebant. Quin etiam Panegyricam ſuam Orationem ad effigiem Tragœdiæ contextam TRAGOEDIAM inſcripſit. Voluit enim eruditam Priſcorum conſuetudinem imitari; qui Regijs in Funeribus tragicà Spectacula præbebant ante Tumulum: ac præſertim Artemiſiam, in dedicatione Mauſoléi, Tragœdiam cui Titulus, MAVSOLVS, à Theodecte compoſitam exhibuiſſe, affirmarunt.

Totam igitur Mauſoléi Molem, infernè conquadratam, ſupernè in anguloſum faſtigium gradatim acuminatam, mœſtiſſimæ *Charites*, atque *Muſæ* Cupreſſu coronatæ, propriaque Inſignia præ dolore abijcientes, columnarum vice ſuſtinebant. Supra proiecturarum, graduumque Pyramidalium angulos, *Virtutum omnium* ſimulacra, conſimilem doloris ſenſum vultu geſtuque ſignificabant: totaque *Pyramis* innumerabilibus ſtellata facibus, argenteis lacrymis guttatim perpluebat.

In anteriore Mauſoléi facie, bipatenti ſectâ hiatu, ſub concamerato amphithalamo, geminus *Doloris lectus*, vtriuſque Defunctæ Regalibus exuuijs conueſtitus, venerationem, atque horrorem incutiebant: ac ſupra vtriuſque Reginæ Tumulum ſua legebatur *Sepulcralis* Inſcriptio: quarum penſiles Tabellas, horrificus *Mortis Coloſſus* interiectus, diſtentis hinc inde prenſabat manibus.

Regiæ

Regiæ Matris Inſcriptio ad dexteram.

MAGNÆ CHRISTINÆ A FRANCIA,
CAROLVS EMMANVEL FILIVS,
INELVCTABILI IACTVRÆ VIX SVPERSTES,
PIENTISSIMÆ PARENTI, PIISSIME' PARENTAT.
HOC VNO MATRI NON OBSEQVVTVS.

Quæ poſtrema Verba ad Verba materni Teſtamenti referebantur; quibus Reginæ Modeſtia præciſè cauerat, ne qua ſuis exequijs funerea Pompa, neue panegyrica laudatio adhiberetur. Voluit igitur Author piam ſui Principis laudare inobſequelam, qui magnificentiſſimo funere, ac Virtutum Maternarum laudatione, Teſtamentarijs legibus, naturæ leges prætulit: Auguſti exemplo, qui cùm Æneiden ſeruaſſet, quam Virgilius teſtamento iuſſerat flammis tradi: ita ſcripſit.

Frangatur potius legum reuerenda poteſtas,
Quàm tot congeſtos noctuque diuque labores
Hauſerit vna dies.

Regiæ Ducíſſæ Inſcriptio, ad læuam.

FRANCISCÆ A FRANCIA
CAROLVS EMMANVEL CONIVX DESOLATISSIMVS,
NONDVM SICCIS EX ORBITATE OCVLIS,
LACRYMAS CONTINVAT.

Dextrum læuumque Mauſolėi latus ſimplici arcu pateſcens, ſimplices ornabant Inſcriptiones. Ad Regiam Matrem hæc pertinebat.

HEV

HEV FALLACIOR FORTVNA, QVO FELICIOR
CHRISTINA A FRANCIA
REGVM FILIA, REGIÆ SOL,
AD SVMMVM FELICITATIS EVECTA CARDINEM
MOMENTO IN OCCASVM DEVERGIT.

Nimirum, ſeruato Imperio; Ciuili, & publicâ pace parta, Filij nuptijs quas vouerat auſpicatis; cùm quicquid optauerat, à fortunâ cumulatè accepiſſet, in ipſo felicitatis axe defecit.

Altera ad Regiam Coniugem.

HEV FVGACEM FORMÆ GLORIAM
FRANCISCA A FRANCIA,
REGVM FLOS, FLORVM REGINA,
SVO CONSIMILIS LILIO,
SERO DATA CITO EREPTA;
NIL NISI LACRYMAS PEPERIT.

Tergeminam Lilij proprietatem attingit Author. Primùm, quòd florum *Rex* ſit: nam *Nulli Florum excelſitas maior*, inquit Plinius lib. 21. cap. 5. Deindè quod ſeriùs appareat: nam, *Vltimum Veris donum* vocatur. Poſtremò quod lacrymas progignat: nam vt idem aſſerit, *Lilia ſeruntur lacrymâ ſuâ*. Expreſſa Regiæ Duciſſæ Imago; quæ candidis ipſa moribus, Regali orta ſatu, diuque exoptata, ſine prole decedens, nil niſi lacrymas ex immaturo fato, Principi ac Populis reliquit.

Inſcriptiones comitabantur *Heroica Symbola:* Bina binis Heroinis accommodata. Regiæ Matris Symbolum primum, *Luna*, *Globus*, *Terras inter atque Cœlum medius:* qui quam Terris denegat lucem, Cœlo refundit. Sententiam explicabant Claudiani verba:

verba: CÆLOQVE DATVR QVOD DEMITVR ORBI.

Alterum erat, quo ipſamet dum viueret vtebatur; ab eodem Authore integro Panegyrico iam olim celebratum: nimirum *Adamas*, cum Gallicâ Inſcriptione PLVS DE FERMETE' QVE D'ESCLAT. *Plus* enim *Soliditatis quàm fulgóris* profitebatur: vt in Adamante ferreum potiùs quam nitidum colorem obſeruant.

Regiæ Coniugis Symbolum primum, *Heſperi Sidus Occidenti adhærens Soli*; cum inſcripto, COMITATA CADENTEM. Sic enim amantiſſima Nurus, Magnæ Chriſtinæ occaſum ita doluit, vt continuò ſequuta ſit.

Alterum in eandem ſententiam: *Nauis velificans, Nauiculam in Portum remulco trahit*; cum dicto, MAIOR MINOREM. Ad Regulam Iuriſperitorum reſpiciens; *Maior pars trahit ad ſe minorem*.

Hæc de Authoris huius ingenio fluxerunt; eaque duntaxat colligere præſentis fuit inſtituti.

EXTREMI HONORES
MAGNO
CAROLO EMMANVELI
Sabaudiæ Duci
A VICTORE AMEDEO FILIO
Decreti
Anno M. DC. XXX.

VIXDVM Paternos oculos Regius Succeſſor Sauiliani obſignarat: vt primas inter curas, ad digniſſimum tali Patre Funus animum intendit. Itaque Ludouicum Theſaurum, & Emmanuelem Fratres ad ſe ſtatìm acciuit; atque illi, qui Senatoriâ dignitate, atque Oratoriâ laude clareſcebat, fúnebrem laudationem: huic, vniuerſi Apparatus diſpoſitionem commiſit. Decreuerat ſolemnem cæremoniam propè Montemregalem Vrbem exequi, in eo Templo Miraculis, atque ſtructurâ celeberrimo, quod Diuæ Virgini, magnanima Caroli pietas deuouerat; ac Sabaudorum Principum heroicum veluti Ceramícum, deſtinárat. Suas igitur actutùm partes vtriuſque Fratris Ingenium, elaboratè, ac ſolerter expleuere. Panegyricum Ludouicus, poſtea Præſes, argumento planè dignum compoſuit. Emmanuel, ſingulos Defuncti actus argutis Elogiolis perſtrinxit; quæ circa Templum depictam Vitæ Hiſtoriam explicarent. Sed feſtina Mors, quæ pulchriores ſemper cogitatus dirâ falce ſuccídit: & expeditiones bellicæ, perbreues Imperij annos catenatis adeo laboribus implicuere; vt pijſſimus Filius, non modò quod mente conceperat memorabile Funus,

perfi-

perficere, ſed ne paternos quidem cineres, de ſacro quodam Dominicani Cœnobij Adyto, vbi eos temporariâ in ſandapilâ Sauiliani depoſuerat, potuerat dimouere. Nunc igitur, cùm Inſcriptiones illæ manuſcriptæ quæ penè cum Carolo perierant; imò totius apparationis adumbrata quædam delineatio, meas in manus inciderint; benè meriturum me cenſeo, ſi è tenebris eas in lucem proferam; vt cùm Regius Nepos pia Patris cogitata exequi; & Aui memoriam ſuſcitare, (vti nomen ſuſcitat, animumque) voluerit; heroico adhuc Fúneri poſſint ſuffragari. Externa igitur Inſcriptio, inuſitatâ quâdam in funeribus formulâ, Populum ſic alloquebatur.

ACCVRRITE POPVLI.
MAGNVS CAROLVS EMMANVEL
REVIVISCIT DVM TVMVLATVR.

Huic reſpondebat interna Inſcriptio, Baſilicæ veſtibulo altè impendens.

MVLTOS VETERVM VELVT INGLORIOS,
OBLIVIO OBRVET.
HIC POSTERITATI NARRATVS,
SVPERSTES ERIT.

Quæ ſunt ipſiſſima Taciti verba *in Agricolæ vitâ*. Hoc enim ſplendido apparatu Paterna geſta Virtuteſque memorando illuſtriores faciebat Princeps, & Genitorem reſtituebat vitæ. Itaque toto Templi ambitu, perpetua ex Coronide ingentes *Tabulæ* ſuſpenſæ, præcipua Caroli Acta, Dieſque Faſtos, æneo colore complectebantur; picturam verò *Inſcriptiones* Tabulis ſuppoſitæ declarabant: & Tabularum interualla *Hoſtium ſpolijs, vexilliſque* bello captis, conueſtita; horrorem ingerebant maieſtate permiſtum. Prima igitur Tabula ad Veſtibuli dexteram, *Equeſtres ludos* ob exoptatum Caroli Natalem Ripulano in Caſtro exhibebat; cum hac Inſcriptione, atque Titulo.

CAROLVS NASCITVR.

Naſcitur [1] infœcundi iam Vteri fœcunda Soboles.
Vt Hominem minimè natum.
Sed Numen Hominibus donatum putes.
Vnicum peperit Margarita:
Vnicus enim Margaritarum eſt Partus.
At ne vnico miraculo Orbis miraculum naſceretur,
[2] Pariens nil paſſa eſt Parens.
Publicæ lætitiæ genitus, dolere noluit Genitricem.
Nato igitur Carolo, nata Pax, Arces redditæ, Arma ſuſpenſa.
Ità, de Armorum Imperio ne contenderent;
Naſcente Carolo, Mars periјt.

1 Caroli Ortum Diuinæ Potentiæ miraculis annumerandum, Hiſtoricorum nemo non affirmat. Nam de miro Genitricis iam effœtæ conceptu, piorum votis impetrato; argumenta leges apud Guicenonium in Hiſtoria genealogica, cap. 36. ac præcipuè Pauli IV. Pontificis Vaticinium.

2 Quòd citra dolorem vllum pepererit, ibidem leges. Quin etiam Sacram quandam Vercellenſis Cœnobij Veſtalem, dolores ſibi pro Parturiente deuouiſſe.

Secundæ verò Tabulæ appicta erat publica Religio, quâ poſt Emmanuelis deceſſum, *Carolo Sacramentum* Magnates atque Populi dixerunt, cum hac Inſcriptione.

PVER PATRI SVCCEDIT.

Nec ſine Fati conſilio, ætati prauolauit Ingenium.
Fruſtrà nimirum feſtinárat Prudentia, ſi tardius imperaſſet:
Aut Cælo donatus eſt Emmanuel,
Quòd Terris Carolum donarat.
Sic igitur, ante maturus quàm adultus,
Patri

Patri ſuccedit Patre maior.
Plaudente Italiâ, quòd inter Gallum & Hiſpanum
Ingenioſum Puerum, pro [1] *Mercurio Terminali,*
Fata collocaſſent.
Qui nunc illi, nunc iſti callidè adhærendo,
[2] *Vtriuſque Potentiam delibraret.*

1 Terminus Deus, in cuius tutelâ Agrorum fines erant, imberbis Mercurij ſpecie ſculpebatur, cum Caducéo, ad finitimorum pacem fouendam: & ſanè viuente Carolo, cuius dexteritas duorum Regum Potentiam librauit, neuter neutri apertum bellum indixit.

2 Sequens Tabula *Nuptialem celebritatem* Caroli, & Catharinæ in Hiſpanâ Regiâ continebat.

CAROLI CONNVBIVM.

At ſollicita Patriæ ſpes erat, dùm vnico nutabat in ſinu.
Macte igitur eſto tuis Vinculis ò Hymenæe;
Qui auſpicato CAROLI, & CATHARINÆ coniugio,
Heſperiæ vtriuſque Décora caſtis Amoribus nexuiſti.
Ferent ſecundi, fœcundique [1] *Auſtri genialem Nauim,*
Quæ Parentes Heróas fauſtè in Italiam vehens,
Heróas [2] *Filios aliquando in Hiſpaniam reuehat.*

1 Ludit in Auſtriæ Gentis, & Auſtri Venti nomine, qui calidus eſt atque humidus, ideoque fœcundus.

2 Alludit ad Principes tres, Caroli Filios; quos Philippus Tertius dum à ſpe Prolis excluſus videretur, Regno deſtinatos ad ſe acciuit.

Quarta, Caroli primordia bellica oculis proponebat, nempè *Caramaníolam expugnatam.*

SALVTIANVM BELLVM.

At non tardiùs Martiali, quàm Maritali tactus eſt Face.
Marchiam igitur Salutiorum à [1] Nouatoribus appetitam,
[2] Iuſtis repetens Armis.
Caramaniolam momento eodem aggreditur, & ingreditur.
Arx ipſa [3] Italiæ terror, Marchiæ robur;
Ingentem Bombardarum cataſtam
Salutando, quàm arcendo Carolo, vtiliorem experta,
Victorem antè ſenſit, quàm Hoſtem vidit.
Hoc bombo tremefacta, [4] Arces reliquas aborſa eſt Marchia.

1 Geminum belli titulum attingit. Primum cautionis; nam Gallorum Regi bellis detento, Vgonotorum factio Marchionatum inuaſerat: vt ex hiſtoricis monumentis, & nouiſſimè ex Guicenonio.

2 Alterum Iuſtitiæ; quòd eam Ditionem poſtremi Marchiones, Sabaudorum Principum fiduciarij, exteris manciparint. Ibidem.

3 Munitiſſimum enim erat in Italiâ Gallorum Armamentarium.

4 Adeò, vt ſe Caroli Emmanuelis Vxori Catharinæ, dediderint. Ex Guicen. eod. cap. 36.

Contigua Tabula *Bernenſium cladem*; qui obſeſſis Gebennenſibus ſubſidia deferebant.

BELLVM GEBENNENSE.

Hactenus in Viperulis Sabaudus proluſit Alcides.
Nunc Lemanæ Lernæ Stagno ſtatiuis præſidijs circumſeſſo;
Gebennenſis Hydræ viuacem ſpiritum intercludit.
Auxiliaria Monſtri Capita tot deiecta numeres, quot obiecta:
Bernenſium decem millia,

Violato

[1] Violato fœdere Perduellibus ſuffragata,
Procumbunt, ne occumbant: Carolo cedunt, ne cædantur.
Hos Caroli pietas,
Catholicæ Fidei iugo multare mauult, quam iugulo.

1 Alij octodecim millia numerant ſub Bernenſi vexillo. Vide Guicenonium de Couongienſi prælio.

Proximâ Tabulâ, Prouinciales *triumphali pompâ* Carolum Aquis excipiunt, ſed Vmbraculi honorem Carolus oblatum recuſat.

AD AQVAS SEXTIAS TRIVMPHVS.

At Gebennenſem Triumphum, Auguſtior ſubuertit Triumphus.
Nam execrandis Sectariorum turbinibus laborante Galliâ,
Narbonenſis Prouincia, deploratam Religionem vt ſeruet,
Caroli Religionem implorat.
Hic, Bonorum Vota dum ſequitur;
Factioſorum machinas euertit.
Et læ'iore pompâ quam qui [1] Aquis nomen dedit,
Aquas ingreditur.
Hòc etiam longè glorioſior, quòd [2] Regios honores detrectat,
Regno [3] dignus dum Regnum dedignatur.

1 Sextius Caluinus, deuictis Salyis apud Aquas, de ſuo nomine Sextias nuncupauit. Velleius Paterc.

2 Vmbraculum, ſiue Conopéum à Conſulibus oblatum, ne Regij honoris vel vmbram affectaſſe videretur, recuſauit. Vide Thuan. hiſt.

3 In Pariſienſi omnium Ordinum congreſſu, vbi diu altercatum de Rege eligendo; in Carolum denique vota conſenſerunt; ſed Henrici Magni Catholica profeſſio, litem diremit. Guicenon. eod. cap. pag. 746.

Septi-

Septimâ in Tabulâ, *Carolus* viſebatur *cruentato in equo*, coruſcante ferro, atrociſſimæ pugnæ ferociter immiſtus, dum ſui amnem traijciunt.

AD VINODVNVM CONFLICTVS.

Quod verò bellicorum Operum,
Non author eſſet modò, ſed Actor,
Conſcia fateatur Durentia: cùm vado intercepto,
Ab ſectarijs circumcluſus, ab Auxiliaribus deſertus,
Ab ſuis diſsitus;
Vt copiæ tutò traijciant, aceruatas Phalanges Clypeo ſuſtinet,
Gladio cædit;
Equo bis confoſſo, ſemper infenſus, & [1] *inoffenſus:*
Iouem diceres Titánas impunè fulminantem.
Donec in ſuorum complexu,
[2] *Plumbeam grandinem de ſágulo ſerenus excuſsit.*
Vt ſcias, Loricam nullam eſſe fideliorem, quàm Chriſti Fidem.

1 Mirum hunc ſucceſſum, diuinæ ab omnibus, & ab ipſo Carolo, tutelæ attributum; fusè narrat Guicenonius eod. cap.

2 Hoc ab ijſdem, qui viderunt accepit Author; nec quicquam de ſuis geſtis frequentiùs narrabat Carolus.

Proximâ Tabulâ, *Arcem* offerebat circumfracto inſidentem ſcopulo: Bombardas aduerſo è iugo ferè imperuio fulgurantes: campeſtria munitionibus conuallata. Gallica ſubſidia terga vertunt, Præſidiarij ſe Carolo dedunt.

CABVRRI EXPVGNATIO.

Maxima inter Trophæa paruum etiam Caburrum numeres.
Hanc Arcem, Subalpinorum [1] Acrocorinthum,
Gyro breuem, ſitu formidatam,

Occupa-

Occupato pro Gallis Carolo, ab Gallis occupatam;
Tantà mœnium ruinâ patefecit,
Atque Hoſtium commeatibus clauſit;
Vt ſupplices Carolo Præſidiarios
[2] *Intueri potuerit Gallia, non tuêri.*
Ità, quod abſenti Carolo intercepit Hoſtis,
Præſente Hoſte recepit Carolus:
Ac tanta gloriæ fuit recepiſſe, vt amiſiſſe profuerit.

1 Acrochorinthus, Monticulus erat, Corinthi propugnaculum; gemini Maris anguſtias claudens.

2 Aduentarat cum Gallicis copijs Aldiguerius, qui abſenti Carolo Arcem auerterat. Rem fusè narrat Guicenon. dicto cap.

Ex aduerſo Baſilicæ latere, iuxtà præcedentem tabulam, pacata quædam Caroli geſta collocauit: nam Caburri expugnationem decennalis Pax conſequuta eſt. Nona igitur Pictura, Carolum ſiſtebat ante oculos palliatum, *externi Principis Legatos* in conclaui recipientem: placidoque vultu manum ad oblatas literas porrigentem.

PACIS NEGOTIA.

Tandem per Decennium, quieſcente Carolo, quieuit Orbis.
Martis, an Iani Templum clauderet, ſemper Auguſto ſimilis.
Quanquam bellicis in negotys, [1] *otioſum;*
In Pacis otio, negotioſum vidiſſes;
Nam Legatos interim, magnorum arcanorum conſcios,
Aut miſit, aut admiſit.
Vno ex ore agendorum omnium Oracula petebat Orbis.
Inquies igitur Caroli fuit Quies:
Nam grandia ſemper, vel patrauit, vel parauit.

1 Admi-

1 Admirabilis vnius Caroli fuit ſiue natura, ſiue virtus; quòd calida etiam Martis negotia tam ſedato animo proſequebatur; vt aduerſis etiam rebus, nihil videretur commoueri. Sufficiebat hæc Magnanimitas, vt Magnus vocaretur.

Proximâ Tabulâ, *Primi lapidis* iniectione, Vrbis Nouæ fundamenta, maximâ cæremoniâ Carolus auſpicabatur: aſtante Architectónum Præfecto; qui veteris, nouæqne Auguſtæ Typum explicabat.

MAGNIFICA OPERA.

Inter Pacis remiſsiones Magnificentia ponenda eſt.
Nam animo Magnus, imparem Animo Regiam dedignatus,
Vrbem Taurinorum, Nomine Auguſtam, Anguſtam Mœnibus,
Priſco Nomini æqualem, nouoque Auguſto digniſsimam fecit.
Ac ne illiberaliore Hoſpitio
Diuos, quàm Homines ad ſe diuerteret;
Auguſtiſsima Templa Cæli æmula, Terris impoſuit.
Et Magnus, Magnis, Magna dedicauit.

Vndecimâ Tabulâ, *Tridinum*, celebre Municipium adóritur Carolus.

MONFERRATENSE BELLVM.

Redeunt Bellorum vices:
Armorum materiam ſuppeditante Ferreo Monte.
Nam ſopita, non extincta [1] *Iura excitare,*
Nouis [2] *offenſionibus laceſſitus Carolus,*
Statuit æternam gladiorum ſegetem, gladio ſemel reſecare.
Trinum igitur,
Muris, Armis, Animis ter munitum, ter vincendum:
Albam Pompeiam, & ineluctabiles Arces,
Menſe perbreui eluctatus,
Armis Amorem, Victoriæ legem, Felicitati modum ità præſcripſit;
Vt omnium maxima Victoria fuerit, Victoriam temperaſſe.

1 De

1 De auíto Sabaudorum Iure in Montisferrati Marchiam, referta leguntur Iuriſperitorum volumina: & ex Ratisbonenſi atq; Claraſcenſi Iudicio, de belli æquitate iudicabis.

2 Quæ fuerint recentes offenſiones, primæ libellorum velitationes peruulgarunt: & rei ſeriem narrat Poſſeuinus, de bello Monferr.

Duodecimâ in Tabulâ, Carolus, pro *Haſtenſi Portâ*, pedes, firmo gradu, arreptâ haſtâ, ſuorum fugam, & Hiſpanorum impetum ſtrenuiſſimè reprimit.

[1] HASTAM POMPEIAM SERVAT.

Audi inauditum Strenuitatis cum Potentiâ certamen.
Haſtam Vrbem
Contrà irruentem [2] *Iberiam ſolus ſuſtinet Carolus.*
Hæſit vno in Veſtibulo totius Orbis expectatio,
Sed primus docuit Carolus, etiam inuictos vinci poſſe,
Dum Haſta vna, [3] *Caroli in manu, tot Haſtas frangit:*
Et laureis aſſueti Heróes, Pace [4] *acceptâ potiùs quàm datâ;*
Oleam in lucro ponunt.

1 Quidam ſine aſpiratione Aſtam ſcribunt, Plinij atque Claudiani exemplo: nam priſci militarem Haſtam non aſpirabant: cæterum cùm ab Haſta Pompei cognominata ſit Vrbs, recentiores aſpirant, præſertim eruditiſſimus Maiolus, eius Vrbis Antiſtes.

2 Nunquam in Italiâ plus authoritatis habuerant Arma Hiſpana; neque plures viſæ fuerant armatorum Chiliades: primus tantam potentiam Carolus ſpreuit, vt loquitur Spondanus ſub anno 1615. num. 8.

3 Quaſi, in Pompei manu haſta contrà Cæſarem imbellis; Caroli vibrata manu fortior fuerit.

4 Haſta intrepidè propugnata Hiſpanos adegit vt Pacis conditiones

tiones à Principibus propoſitas facilè admitterent: contrà Carolus, nihili eorum conatus ducens, conditiones ſibi meliores fecit. Vide Spondanum ibid.

In ſequenti Tabulâ, *Ottagium* Liguriæ Oppidum flagrat: Duces bello capti, & Vexilla ad Carolum adducuntur.

BELLVM LIGVSTICVM.

Ferocijt etiam aliquando [1] prouocata Caroli Clementia,
Quum flagrans Octagium
Pro [2] ſuccidaneâ Victimâ vindictæ litauit.
In vltrice illâ flammâ tota tremuit Liguria.
Nam Vexilla, Centuriones, Tribunos, Prætorem ipſum,
Carolus captiuum duxit.
Parumque defuit, quin trepidus [3] Ianus,
Suas quoque tot ſpolijs adderet Claues.
Præluxit Victori Filio Paternum victricis Flammæ ſignum;
Qui numeratis Patris Trophæis,
Paria [4] Trophæa Patri tranſmiſit.

1 Belli huiuſce cauſas memorant omnes noſtrorum temporum Hiſtoriæ; lege Guicenon. pag. 833.

2 Succidanea Victima, quæ in alterius vicem immolabatur.

3 Ianuenſis Vrbis fundator & Præſes.

4 Conſimilem Victoriam retulit Victor Amedeus vno tempore, diuersâ in Liguriæ parte.

Quartadecimâ, poſt diuturnam *Verrucæ obſidionem*, quà nulla celebrior; Hiſpanus Exercitus, quo nullus formidabilior, receptui canit.

VERRVCA DEFENSA.

Noua Martiæ Virtutis prodigia.
Contra puſillum Verrucæ Oppidulum tota occupatur Hiſpania.
Montes

Montes armis, aërem flammis, omnia terroribus implet.
Quin contra Italum Principem,
Italorum quoque Principum vires Hiſpanis accreuére.
Sed nihil ingenti Fortunæ nocentius, quàm creſcere.
Tantam Potentiam fulminauit [1] *Carolus, tumulauit Eridanus.*
Nam Phaethonti fatalis fuerat ille locus.

1 Leges Obſidij ſeriem in Mercurio Gallico tom. 11. ſimulque Caroli ſtrenuitatem, & encomia. Et apud Guicenon. pag. 839.

Penultimâ in Tabulâ; Caroli Prudentia *Ludouicum XIII. Francorum Regem* iamiam Hiſpanis imminentem colloquio demulcet; atque Italicæ tranquillitati conſulit.

SECVSINA PAX.

Maluit tamen Italiam vincere beneficijs.
Imminebat Inſubriæ Gallus, tot Victorijs notus quot prælijs.
Pro libertate Italicæ [1] *Vrbis, totius Italiæ libertas laborabat.*
Sed ex Alpibus irruenti [2] *Galliæ, ſolus Carolus moras impegit.*
Vidére Alpes [3] *Alcidem ſuum, aureos nectentem nodos, loquendo.*
Nam æquo [4] *fœdere propoſito,*
Vrbi libertatem ſeruauit, Italiæ ſecuritatem reſtituit.
Tutiùs igitur Natura Carolum Alpibus præpoſuit,
Quàm Alpes Gallis oppoſuit.

1 Caſalem ab Hiſpanis ad anguſtias redactum, Gallorum Rex, Rupellenſi bello expeditus, libertati reſtituere omninò decreuerat.

2 Secuſiam, Italiæ veſtibulum iam peruenerat Rex, à Carolo conuentus.

3 Hercules Celticus, Galliæ Comatæ (cuius finibus Secuſia continetur) Numen, à Luciano deſcribitur Vir longæuus; manu

ſtrenuus, linguâ facundus, aureis catenulis aures hominum quocumque trahens; prorſus ectypa Caroli deſcriptio.

4 Quanta fuerit in Pacis conditionibus à Carolo propoſitis æquitas, atque prudentia, exitus docuit.

Poſtrema Pictura religioſum Caroli deceſſum continebat in eo actu, quo ſenili ac febrili ægrore penitus exhauſtus, cùm ad extremam vitæ metam perueniſſet; ac Sacris operantem Sacerdotem pijſſimè audiuiſſet cubans, ægrè aſſurrexit: & ante Aram genibus atque palmis humillimè complicatis, dum viuificum Cæli Panem delibaret exceſſit.

PIE' MORITVR.

At Tandem, [1] pro publicâ libertate, viribus, non Animo, fractus,
Triumphalis Senex, ad Cæleſte Capitolium fatis, [2] prodigyſque ſolicitatur.
Tantum illi ſecuritatis nouiſsima fuit;
Vt Animo ſtatim ad labra euocato, ante Aram procumbens,
In ipſo Diuini Corporis oſculo expirarit.
Priſca [3] Veſpaſiani paræmia fuit,
Decere Principem ſtantem mori.
Noua Caroli eſt, decere Magnum Principem procumbentem mori.
Obijt Anno calamitatibus omnibus inſigni
M DC XXX.

1 Alteri Gallorum in Italiam eruptioni dum obſiſtere laborat, labore conficitur ſeptuagenarius Senex.

2 Plura & atra prodigia Caroli obitum denunciarunt, teter Lunæ defectus, ſqualidus Cometes, fluuiorum abluuia, tabifica lues, aëreæ pugnæ, dira fulmina, quæ præcipuas tres Caroli Arces vno tempore, atque eius inſignia in Arce Taurinenſi ventilantia, percuſsére.

3 Sueton. in Veſpaſ. cap. 24. *Imperatorem, ait Veſpaſianus, ſtantem mori oportere: dumque conſurgit, ac nititur, inter manus ſubleuantium extinctus eſt.*

Poſti-

Poſticâ parte, veſtibulo oppoſitâ, Inſcriptiuncula priori reſpondens, ex eodem Tacito *Annal.* 16. gyrum claudebat.

DETVR HOC ILLVSTRIVM VIRORVM POSTERITATI,

VT QVOMODO EXEQVIIS A PROMISCVA SEPVLTVRA SEPARANTVR,

ACCIPIANT HABEANTQVE PROPRIAM MEMORIAM.

Mauſoléi Ornamenta.

Tota Moles figurâ erat octangulâ, omnium abſolutiſſimâ, & illuſtrium Sepulcrorum myſterijs accommodatâ: vt obſeruant qui Steſichorum à Catanenſibus ſplendidè ſepultum ferunt in Mauſoléo ex omnibus octonis conſtructo: nempè, octo gradibus, octo columnis: vnde adagium manaſſe autumant, OMNIA OCTO, pro re vndecumque perfectâ. Hanc igitur octonis quoque ſubnixam gradibus, & fornicibus octonis circumquaque peruiam, angulares totidem *Atlantes cataphracti*, columnarum vice, galeatis verticibus fulciebant: quorum baſibus alligati, ſupraque gradus ſeſſitantes *Captiui*, rabidos oculos ad Regalem Tumulum retorquebant; quaſi Extincti etiamnum Principis Manes pauitarent. Supernè, quà octogóna Moles, in octogónam quoque *Pyram* faſtigiatim acuminatam ſcanſilemque exurgebat: Regia octo noſtrarum Alpium *Flumina*, in Coronidis crepidine iacebant, non Vrnis modò, ſed oculis, vt videbatur, manantia: medio *Eridano*, Fluuiorum Rege, coronam paſſis crinibus detrahente, eiuſque alumnis *Cychnis*: aduncitate roſtri alarum ſibi pinnas vellentibus, quas veluti ſcriptoribus traderent. Coronidis ipſius angulos, Octo *Heroica Symbola* complebant: quibus ille Princeps ingenioſè, vt agendarum rerum ferebat occaſio, Clypeos inſigniuit. Primò enim, *Pullum pinxit Aquilinum de*

cortice

cortice erumpentem; NON DEGENERO, cùm puer Patri ſucceſſit. Deinde cùm nupſit, *Specula duò mutuis fulgoribus ardentiora*; FERTQVE REFERTQVE. Tertio, cùm Salutianum ac Gebennenſe bellum aggreſſus eſt, *Armorum faſces*, cum dicto ILLÆSA SVPERSVNT. Quarto, cùm Sectariorum conatus Aquis præuenit: *Sagittarium, Horoſcopum ſuum, contento arcu iaculantem*: OPPORTVNE. Quinto, cùm Hiſpanis nimis imperiosè inhibentibus, ne ius ſuum in Monferratenſem Marchiam proſequeretur: Hiſpanorum etiam fines inuaſit: *eius figuræ Circinum pinxit, qui compreſſu aperitur*: additis verbis: DVM PREMOR, AMPLIOR. Sexto, cùm Liguriam totam bello appetijt, quòd Oppiduli cuiuſdam emptitiâ poſſeſſione prohiberetur, *Armatum Brachium*, *diſtricto gladio* Numis impreſſit: cùm Lucani Emiſtichio, OMNIA DAT, QVI IVSTA NEGAT. Septimo, cùm Ludouici XIII. contra Hiſpanos impetum, Secuſiæ retardauit: *Nauigium* expreſſit *ab puſillâ Remorâ detentum*: PARVA LICET. Poſtremò, cùm nouum Gallorum impetum vt reprimeret, Hiſpanorum auxilia, tametſi lenta implorauit: *Aggeres pinxit*, & *molitiones*, *quibus Torrentis effluuium coercebatur*, SENSIM PRVDENTIA SISTIT: ſed Hiſpanam tarditatem, Mortis celeritas vicit, ne nihil Filio relinqueret.

Hæc fuerant Heroica Symbola à Carolo aſſumpta. Iam quoniam Sepulcris Coronæ imponebantur, *octo Genij*, fornicum curuaturis affixi, octona *Coronarum* genera oſtentabant, quas Romani vti præmia virtuti conſtituerant: *Lauream*, cum hoc Titulo, HOSTIVM TRIVMPHATORI. *Gramineam*, OBSIDIONE SOLVTA'. *Quernam*, CIVIVM SERVATORI. *Oualem ex Myrto*, REBELLIVM DOMITORI. *Oleáginam*, HOSTE FVGATO. Reliquas ex auro, nempè, *Muralem*, MVRIS CONSCENSIS. *Caſtrenſem*, VALLO SVPERATO. *Roſtratam*, OB NAVALEM VICTORIAM.

Pyram exornabant *Virtutum* omnium Simulacra, in graduum angulis erecta. Circa Mauſoléum, *Vrbes Omnes Sabaudi Imperij*, ſuis

ſuis quæque Inſignibus atque frugibus diſcretæ; Funerarumque miniſterio addictæ, vultu, cultuque lugubri, crines incidebant, alijſue actibus mœrore confici videbantur.

Quatuor denique Arcuum præcipuorum inanitas, totidem *ſepulcralium Inſcriptionum* Tabulis replebatur. Prima, quæ in Mauſoléi fronte longo ex interuallo legebatur, grandibus, ideoque paucioribus conſtabat literis.

MAGNVM CAROLVM
VICTOR AMEDEVS FILIVS
EADEM PIETATE
QVA VIVVM COLVIT, AMISSVM DEFLET.

A tergò, quà ad Deiparæ Imaginem Moles vergit.

HOC IN TEMPLO, CLEMENTISSIMA VIRGO,
QVOD CAROLVS EMMANVEL SABAVD. DVX.
TIBI GLORIÆ DOMICILIVM, SIBI QVIETIS PORTVM
PIENTISSIME' DEVOVIT;
EVNDEM VICTOR AMEDEVS, FILIVS OBSEQVENTISS.
TVTELÆ TVÆ RELIGIOSISSIMÆ RESIGNAT,
VT [1] PER TE ORBI DONATVM, RESTITVAS CÆLO.

1 Nam Carolum Piorum Votis impetratum iam diximus.

A dexterà.

LVGETE ARMIGERI:
HIC ILLE HEROVM MAGISTER;
QVOS DE SVO ANIMO, FEROCES FECIT, NON FEROS.
LVGETE FORA:
HIC ILLE CONSVLTISSIMVS PRINCEPS;
QVI IVRIS ORACVLA DE SVIS MORIBVS FVDIT.
LVGETE POPVLI:
HIC ILLÆ PVBLICÆ LIBERTATIS VINDEX,
QVI, VT SVI QVIESCERENT, NVNQVAM QVIEVIT.

Quæ

Quæ à læuâ, prodigijs, vt annotauimus, Caroli Mortem comitantibus, alludebat.

MAGNI CAROLI FVNERIBVS.
TERRA TVMVLVM, FLVMINA LACRYMAS,
FVLMINA FACES,
AER SIMVLACRA, ASTRA TENEBRAS,
EMPYREVM PYRAM,
CONTVLERVNT.
DVBITAS MAGNVM FVISSE CAROLVM?
TOTVS IN EIVS EXEQVIAS IMPENSVS EST ORBIS.

CLAVSVLA.

Non viuis annexus Amor meminiſſe ſepultos
Deſinit: in Prolem tranſcurrit gratia Patrum.
Claudian. lib. 2. de Stilic.

NATA-

NATALITIÆ
P O M P Æ.

NATALITIÆ POMPÆ

Ob auſpicatum exortum BALTHASSARIS CAROLI DOMINICI HISPANIARVM PRINCIPIS, Mediolani celebratæ Prid. Non. Februarias M DC XXX.

INGENTEM hanc lætitiam, tùm Religioſâ gratiarum actione, tùm popularibus flammarum ſpectaculis teſtari magnificentiſſima Ciuitas cùm decreuiſſet : vtriuſque Apparatus literariam operam, vnius Emmanuelis Theſauri ingenio committendam cenſuit: vt idem lætitiarum accederet Præco, qui fuerat antè dolorum. Primùm igitur ad pia Vota perſoluenda, Deiparæ Gratiarum Matris Baſilicam miraculis inſignem, Decuriones prætulére; quæ, ad elegantiam ſtructuræ accedente ornamentorum ſplendore, pietatem vndique ſpirabat, & maieſtatem. A foris, Populum compellabat hæc Inſcriptio.

ADESTO CIVITAS.
INCLYTVM REGIÆ STIRPIS GERMEN,
DIV ROGASTI VT HABERES;
VT DIV HABEAS ROGA.

In internâ Templi facie.

ORBIS MODERATRICI, QVOD ORBEM MARTIALI TEMPESTATE NAVFRAGVM, OPTATO REGII LVMINIS EXORTV SERENAVERIT, MEDIOLANENSIS CIVITAS, GRATIAS AGIT.

Sacris Myſterijs ſolemniſſimè perſolutis, aſſidente omnibus cum Ordinibus Marchione Spinulà Inſubriæ Præfecto: idem Theſaurus Panegyricam dixit Orationem, quam in impreſſo Volumine denominauit PRÆSAGIA.

Iam verò quoad ludicra Incendia, cùm ſummos Principes Populorum tutelæ deſtinatos, laus nulla celſiùs attollat, quàm inuicta in Armis ſtrenuitas, Auctori viſum eſt THETIDIS FABELLAM oculis ſubijcere, cùm Achilli ſuo recens edito, fatalem Clypeum, & Arma telis imperuia, Cyclópum fabricata manu, à Vulcano impetrauit. Hanc enim ſanè immortalem gloriam infantibus Principibus Arcadio atque Honorio latina Claudiani Muſa præſagiuit: *Vobis iam Mulciber Arma*

Præparat: & Syculâ Cyclops incúde laborat:
Brontes innumeris exaſperat Ægida ſignis, &c.

Quem Itala quoque Torquati Muſa, in ſui Principis Genethliaco ſequuta eſt.

Già Mongibel rimbomba: & sù le incúdi
Già ti fan l' Arme i gran Giganti ignudi.

Totam ergo Fabulam Ætnæus Mons, medio in Foro altiſſimè conſurgens, in Populi conſpectum dabat. Cuius ſumma rutilabant flammis, ima vernabant frondibus: media niuibus cum flammâ & virore fœderatis, exalbeſcebant. Medio in Monte ingens hiabat Cauerna, metallicis Gigantum miniſterijs occupata: almaque Thetis Infantem complexu fouens, Protofabrum Vulcanum hac Inſcriptione alloquebatur.

VT

VT NOVO ACHILLI
FATALIA PROCVDAS ARMA
BELLACES PHRYGIÆ TYRANNOS DEBELLATVRA,
TIBI VVLCANE IGNIPOTENS
SOLICITA SVPPLICAT THETIS:
NOVAMQVE ÆTNAM FLAMMIS FOETAM,
NOVIS TONANTEM CYCLOPIBVS,
ERIGIT.

A dextro Montis latere hæc legebatur Inſcriptio,
priori conſentanea.

AC NE SVDETVR INFABRE
BARBARICA PRO INCVDIBVS TERGA
PLANGENTIBVS SVCCVMBANT MALLEIS.
ET DE MAVRORVM CADAVERIBVS
NIGERRIMVS VIVAT IN PRVNAM CARBO.
AT FLAMMÆ OPIFICES
HOSTILIVM LACRYMARVM ASPERGINE IRRITENTVR:
ET EXPIRANTIS INVIDIÆ ANIMA
EVENTILENTVR.

Ad læuum latus.

ATQVI HAC LEGE
ÆTNIPOTENS VVLCANE FAVEAS,
VT CVM VICTRICIBVS ARMIS MVLTATI
TERRAM PETIVERINT THRACES,
TVM ARMA OMNIA
OMNEMQVE BELLORVM MATERIAM,
IPSAMQVE CVM CYCLOPIBVS OFFICINAM
PRO PYRA INFLAMMES,
LEVEMQVE IN FVMVM DISSOLVAS.

Ex aduerſâ parte.

IAM EX ILLO GENIALI ROGO
PARTVRIENTE CINERE, OBSTETRICANTE FLAMMA,
PVRPVREA PHOENIX EMERGAT PAX,
LONGVMQVE SECVLVM VIVAT.
TVM SI QVID IRARVM
INIVRIVM IN MARTEM VVLCANE FOVES;
VLTRICIBVS FLAMMIS EXPIATO:
MARTEMQVE OMNIA COMBVRENTEM
COMBVRITO.

At nudam Montis aſperitatem perornabant penſilia ſcuta, & Armorum Trophæa, ad concipiendam vario luſu flammam diſpoſita.

Tota verò Fori Area circa Montem, in ſpeciem Maximi Circi continuatis porticibus claudebatur: bipatente ingreſſu inter geminas vtrinque Pilas, Regia ſuſtinentes Inſignia: & argutis Inſcriptionibus quatuor, feſtiuiore, ac proinde licentiore ſtylo animatas.

Inſcriptio Prima.

TIBI PHILIPPE TER MAXIME,
Genialem Auguſtæ Sobolis felicitatem
Terrarum Orbis gratulatur.
Senſit de pondere ipſo Tellus
Auſtriacæ Stirpis auctarium, Magnam Animam,
Hinc Natalitijs pro Facibus, flammigerantes éuibrat Scopulos:
Et excæcandæ Inuidiæ fumiferos intentat Globos.
Crede; mentiri Tellus neſcit.
Quæ conſcias Amoris flammas ſynceris e Montibus expectorat:
Et incluſa diu ſuſpiria è ruinarum ſpiramentis excludit.
Itaque vt ſoſpitalia referat Cælo vota,
Diligentiſsimum Nuncium delégat Flammam:

Quæ

Quæ vocali fremitu, eloquentibus linguis
Noſtrorum Pectorum Amores teſtetur.
Quanquam, ſi queat Ignis expendi,
Ætna fauilla eſt, Ignis friget.

II.

NASCERE HEROVM HÆRES FELICISSIME.
Magni Solis Heſperus, Magnæ Heſperiæ Sol:
Regiæ Domus columen, & culmen:
Auis decorus, Auorum decus.
Tam omnibus clarus, quàm carus.
Non tu exili Famæ Tubâ,
Sed fulmineis Montium bombis reſonandus:
Alicubi naſceris, vbique noſceris.
Iam Tota Inſubria in Montem aſſurgens,
Tibi attremit, tibi ardet:
Vibratiſque Sideribus candidum ſignans Natalem,
Regale tuum Nomen aureis Flammarum pennis inſcribit Cælo.
Iam Senatus Populuſque Mediolanenſis,
Per te ſolicitus eſſe deſinens, pro te ſolicitus eſſe incipit.
Itaque ad illuſtrem Aram hanc, Fidei Teſtem,
Expiabili Flammâ Votum firmante,
Tot tibi perpetes Annos annuit,
Quot præpetes Fulgurum fulgores iſto e Monte coruſcabunt.

III.

HOSPES,
Quam ſpectas Molem penſilibus florentem Flammis,
Noua eſt Ætna,
Clarandis Regiæ Prolis Natalibus nata.
Miraris Auſtriæ Fortunæ nouos naſci Montes,
Cui noui naſcuntur Mundi?
Plus eſt Optimum Regem naſci, quàm Montem.
Sed maius quiddam mirabere.

Nam

Nam ſuis ignibus interitura naſcitur Ætna,
Eadem ſibi Pyra erit, & Pyrauſta: nec tamen dolet.
Nam lætitiæ Flammis immori non eſt mori.
Frigida ipſa Bruma, in rogali Flammâ Regalem ardorem ſentit.
Denique Orbis vniuerſus dulces in Flammas liqueſceret:
Niſi Regnaturo viuere iuberetur.
Apage Inuide.
Ad hanc Flammam ni cales,
Adamas es, non Adamans.

IV.

CERNE VIATOR.
Rerum omnium rarum omen.
Tandem luctantia Elementa luctas dediſcunt.
Hic arcano fœdere, Ver hyemat in Niue.
Hyems vernat in Flammâ,
Et Flumina Fulminibus conuiuunt.
Ac ne Cælo inuideat Tellus,
Hic videbis perdia Sidera, & pernoctes Soles
Gregatim ſparſimque proſerpentes
Illuminam Noctem illuminare; & lucifugas fugare curas.
Dixeris e Monte Cælum naſci.
Hic Sideribus cognatos cernes Cometas,
Regnis, Regibus, Populis, non lethalia ſed læta ominantes:
Qui aureo paſsim tractu fulgentes, fugientes;
Abibunt, obibunt; aureumque in imbrem recident.
Qui hæc adſpexeris, dices,
Aut Iupiter naſcitur: aut Mars perit: aut vtrumque.

Tota Circi vaſtitas exemptilibus Emblematis ac parergis diſtinguebatur: nam ſingulas Arcuum curuaturas Hiſtoricæ implebant Tabulæ; quibus quicquid antiquitùs Regum Populorumque felicitati, Flammæ portendiſſent, additâ Inſcriptione ſignificabatur.

SER-

I.

SERVII TVLLI PVERILE CAPVT AMPLEXA FLAMMA, DIADEMATI PRÆLVDIT.

II.

CLARAM DE SABINIS VICTORIAM, ARDENTES ROMANORVM HASTÆ AVGVRANTVR.

III.

VITELLIO FELICITATEM PROSPERA FLAMMÆ RELIGIO POLLICETVR.

IV.

INDOS ALEXANDRO IMMINENTES; ANTISTITA FLAMMA EXTERRET.

V.

NICIAM SYRACVSAS OBSIDENTEM, FLAGRANTES TVTANTVR MACHINÆ.

VI.

INFLAMMATA A DEMETRIO SYLVA, SPARTIATAS VLCISCITVR.

VII.

EQVINO CAPITI IMPLICITA, VICTOREM TIBERIVM DESIGNAT FLAMMA.

VIII.

TEMERE IACVLATVS ACESTES, CÆLESTEM FLAMMAM AVSPICATO TELO DIDVCIT.

IX.

SACRIFICANTI LAVINIÆ INSIDENS FLAMMA, GENERIS CLARITATEM PROMITTIT.

X.

HARALDVM REGNO NATVM, INNOXIA PER FLAMMAS INAMBVLATIO COMPROBAVIT.

XI.

DEPASTA FLAMMIS TENTORIA; FERDIN. HISP. REGI AD VICTORIAM PRÆLVCENT.

Singulas Circi Columnas ingentes Clypei complectebantur, quibus appicta Heroica Symbola, ex eâdem flammâ felicitatis Argumenta continuabant.

Prometheus ignito Solis Currui admotam ferulam inflammat, cum dicto, SYNCERAM PATRI MENTEM. Ex Claudiano.

Synceram Patri mentem furatus Olympo.

Nam cum Solis Currus Philippi II. Sapientiſſimi Regis Symbolum fuerit: Aui Sapientiam Nepoti auguratur.

Supra Vellus Aureum rutilans Sol, tum Hiſpanorum Regum Inſignibus, tum Vernæ felicitati alludebat. Verba ex Virgilio, Auguſti Natalem celebrante: INCIPIENT MAGNI PROCEDERE MENSES.

Silex igniariorum attritu ſcintillas diffundit, vt in Hiſpano Torqui: ac ſilici ſuppoſita facula flammam concipit: cum literis, EX MINIMO MAXIMVS: ab Ouidio ſumptis.

Viuet, & ex minimo maximus Ignis erit.

Geminæ Caroli V. Columnæ, non vulgari tamen formâ: ſed altera ignea, altera nebuloſa, quarum ſpecie Angeli duo viciſsim Populo prælucebant: addita epigraphe, ALTERNO EXORTV.

Nym-

Nymphæus lapis pluuiarum illapſu exardeſcens. CLARIOR ADVERSIS. Sic enim Hiſpani gloriam imperij, Aduerſariorum auxit potentia.

Clara Fax, quam cupidi ſimul & trepidi circumuolitant Hepiali, quos Papiliones facularios vocant: cum Claudiani hemiſtichio: DILIGIMVS PARITER, PARITERQVE TIMEMVS. Quo gemino Populorum affectu, Honorij Cæſaris Clementiam deſignat, atque Iuſtitiam.

Parua Scintilla, ſulphurei pulueris tramitem accendit, qui (vt in bellicis cuniculis fit) occultè proſerpens, Turrim euertat: ADERIT IAM TEMPVS. Ex Virgiliano præſagio:

Aggredere ò Magnos (aderit iam Tempus) Honores,
Chara Deûm Soboles: Magnum Iouis incrementum.

Atque, talis Scintilla contrà Barbaros Regius hic Infans ſperabatur.

Eius generis Fax, quæ Vento magis aduerſante, magis ardet: adiectis Ouidij verbis, AVSTRIS EXERCITA.

Stellatum Cœlum, & omnium clariſſima Heſperi Stella circa Occaſum: CLARIOR OMNIA SVPRA HESPERVS. Ad Significandam Hiſpaniæ præcellentiam, quæ ab Heſpero HESPERIA dicitur. Verba ſuggerit Statius.

Sic vbi tranquillo pellucent Sidera Ponto,
Omnia clara nitent: ſed clarior omnia ſuprà
Heſperus.

Sequebatur Cauum Archimedis Speculum, quo repercuſſi Solis radij, Siracuſano e muro, hoſtiles naues comburunt, NON IMPVNE, ex Claudiano:

Non illum Nauita tutò,
Nen impunè vident Populi.

Ad maritimam alludens Hiſpanorum Victoriam contrà Batauos in ipſo Regij Infantis Natali.

Denique, Ætneus ipſe mons in Clypeo, Symbolum tranquillitatis, & concordiæ offerebat: in illo enim Monte, Flamma, vt ait Claudianus, SCIT NIVIBVS SERVARE FIDEM.

Ac ne quid in hoc Circo magnificentiæ deeſſet , cum Romano Circo præcipuum decus afferret Statuarum multitudo : circa huius ambitum , omnia Regnorum atque Prouinciarum Hiſpano Sceptro ſubditarum, Simulacra conſurgebant ; alterâ manu proprium cuique Inſigne : alterâ faces geſtantia , quæ vno tempore ſuccenſæ , noctem diutiùs depulere : donec ſigno dato , Ætna primùm flammas eructauit ; ipſique Cyclopes ingenti ſonitu ; tùm machina vniuerſa ; totus denique Circus , vario lætoque luſu in flammas abijt .

Mediolanenſium Muſarum Carmen .

Regum ortus panxit , planxit qui funera Regum :
Phoſphorus eſt Solis : Heſperus antè fuit .

NATALITIÆ POMPÆ
Auguſtæ Taurinorum celebratæ, feliciſsimo in exortu
FRANCISCI HYACINTHI
SABAVDIÆ PRINCIPIS PRIMIGENII,
XVIII. Kal. Octobris, MDCXXXII.

PVBLICA hæc voluptas, eumdem Emmanuelem Theſaurum buccinatorem habuit in eo Panegyrico, quem PHOENICI cognominem fecit: vbi eo luculentiorem fuiſſe hanc felicitatem demonſtrauit; quòd primus hic Annus, Pace conſtabilitâ, lue depulsâ, vbertate reſtitutâ, ter feſtus Populis, ter fauſtus affulſit: Regiamque Sobolem diu peroptatam inſigni pro corollario, Votis adiecit. Quamobrem cum Auguſta Ciuitas, tùm pijs ſupplicationibus, tùm popularibus flammarum ſpectaculis, immenſum gaudium effundere ſtatuiſſet: æquè in vtroque apparatu, & Ciuitatis magnificentia, & Conciuis ingenium fulſit.

Ad ſacram igitur cæremoniam, vndecimo Kal. Octobris, ingens Arcus triumphalis, externam votiui Templi faciem ità veſtijt; vt, appoſititius licet, adnatus videretur. Atque vt à florentiſſimo Nati Principis Nomine auſpicia ſumerentur; in illuſtriore feſtiui Arcus proſpectu ſupra Fornicem, Cæleſtis Genius, cæruleum HYACINTHI Germen, aureo in calatho Cunas imitante, veluti e Cælo deferebat: inſcripto Virgiliano emiſtichio de Auguſti Cæſaris natali, BLANDOS FVNDENT CVNABVLA FLORES. Itaque ſi Veris primus Auſpex, primaque hortorum pompa Hyacinthus ſalutatur: eoque Flore aduenіente, diffugiunt niues, miteſcunt Aſtra; leuiterque aſpirante Zephyro,

ægra

ægra reſpirat Tellus: maiore ſanè miraculo Alpinus hic Hyacinthus, ipſo Septembri menſe Aprilem reuocauit: & publicas poſt ærumnas, inſperatam Populis attulit felicitatem. Hanc igitur allegoriam, vtpotè totius ſacri apparatus Argumentum, complexus eſt Author huiuſmodi Inſcriptione altè præfixâ.

[1] CÆLESTEM HYACINTHVM,
[2] REGALI NOMINE INSCRIPTVM,
VT AVERSÆ TEMPESTATIS HORROREM
MIRA VERIS AMOENITATE RECREARET
DIVINITVS DONATVM:
AVGVSTOTAVRINATES
MVNERI ACCIPIVNT, GRATIAS REDDVNT;
EIVSQVE PERENNITATI
SANCTIORA CELEBRANT [3] HYACINTHIA.

1 Cæleſtem Hyacinthum vocat, tùm quòd Anima cæleſte ſit munus: tum (vt dicemus) quòd Hyacinthi Flos ſereno ſit cælo concolor: ac proindè verè purpureus.

2 Regali autem nomine inſcriptum eſſe Hyacinthum, docent Virgiliani huius carminis interpretes,

Dic quibus in terris inſcripti nomina Regum.
Naſcantur Flores.

Siuè Aiacem intelligas Thelamonis Regis filium; qui mutatus in Hyacinthi Florem primas adhuc Nominis notas ſeruat. Siuè Auguſtum máuelis, cuius florulenta cunabula idem Poeta celebrarat: cuiuſque Nomiſmati, cum Auguſti Nomine, Flos erat inſculptus. Quod potiore iure Hyacintho noſtro congruit: tùm quòd ad Patrij Regni ſucceſſionem Primigenios Natura deſtinet: cui nec diſſenſit Fortuna: tùm etiam, quòd eodem Anno, quo Regius hic Floſculus pullulauit, Regiæ Dignitatis Titulum & Inſignia, Victor Amedeus Pater reſumpſit.

; Quod ſi Spartiatæ in honorem Hyacinthi illius, fabulosè in Florem verſi, magnificâ ſuperſtitione HYACINTHIA FESTA inſtituerunt, ex Ouidio Metamor. 10.

Nec genuiſſe pudet Sparten Hyacinthon: honoſque
Durat in hoc æui: celebrandaque more priorum
Annua prolatâ redeunt HYACINTHIA Pompâ.

Maiore quidem pietate Taurinorum Auguſta, hodierno die Chriſtiana celebrauit HYACINTHIA: gratias benigno Numini referendo: florentique HYACINTHO perennitatem apprecando.

Sicut igitur tota Inſcriptio, Principis Nomini, ſic totus Arcus Inſcriptioni conſonuit: & ſingula ſacri Apparatus ornamenta, Hyacinthi Floris allegoriam continuarunt. Nam quoniam effloreſcente Hyacintho Veris prænuncio: genialis (vti diximus) geſtit Tellus, & omnia florent: etiam in illo Arcu, Natura vniuerſa videbatur vnà cum Hyacintho cælitùs demiſſo, refloreſcere. Quippè totam illam Molem, veluti e Topho herbeſcente conſtructam, omnibuſque florum ingenijs vernantem; Columnarum vice, Caryatides quatuor Syluestrium Nympharum ſimiles, florentibus epiſtylijs ſuſtinebant. Geminis verò in intercolumnijs, corymborum ſtirpiumque reptilium periſtromate vireſcentibus: gemina prominebant Simulacra: alterum VERIS, in Adoleſcentis penniger ſpeciem: alterum FLORÆ, in effigiem elegantiſſimæ Nymphæ: vtrumque Hyacinthis redimitum, floreſque omnigenos de Sinuoſo amictu, calathiſque diſpergens: atque vtrumque ſuo ſignabat nomine vnicus Martialis verſus hinc illinc bipertitus.

TANTVS VERIS HONOS, ET ODORÆ GRATIA FLORÆ.

Iam ſupra Columnarum capita, pendentes Clypei quatuor, Regiarum quatuor Virtutum præſagia ſymbolicè præcinebant, ductis ab Infantuli Nomine argumentis.

Ac primò PIETATEM ſignificabat cæruleus Hyacinthi Flos: adſcriptis Ouidij Verbis, COELESTIS ORIGO. Nam, vt eruditè Pyerius,

Pyerius, lib. 10. cap. 19. *Caleſtis color, dubio procul, eſt hyacinthinus: monumentoque eſt, Cæleſtia eſſe tractanda.* Quare, colore indice, fabulati ſunt, Hyacinthum Floreſactum, ab Apolline in Cælo collocatum, ne gregarios inter Flores humi ſerperet. Huic verò præſertìm, cæleſtem Animum ingenuit gentilitia Virtus. Quid enim à pijs progenitoribus, cælumque promeritis egerminaret, niſi Pium?

SAPIENTIAM deindè innuebat Hyacinthi germen, laureo nexum ramuſculo? cum eiuſdem Poetæ dicto, ET ME PHÆBVS AMAT; ex paſtoritijs verſibus deciſo,

Et me Phæbus amat: Phæbi ſua ſemper apud me
Munera ſunt laurique, & ſuaue rubens Hyacinthus.

Vtraque nimirum Planta ab Apolline culta; Sapientiæ atque Prudentiæ amicum, ac docilem Mythologis ſonat. Ac de Hyacintho præſertìm, Commentaria Pyerio addita ſic habent cap. 31. *Hyacinthus ab Apolline in florem conuerſus, Prudentiæ atque Sapientiæ Symbolum eſt.* Hic verò, in Hyacinthi laurique nexu acutior quædam latet alluſio: nam laurus Victori Patri reſpondet: Hyacinthus Infanti: vtrique Prudentia.

Prætereà Seueritas in prauos, indicabatur eodem Hyacinthi Flore, cui Scorpiones, atque Serpentes ſubiacebant enecti: cum Inſcriptione, NOXIIS NOXIVS. Hæc enim eius Plantæ vis eſt ex Plinio lib. 21. cap 26. Atqui conſimile Vaticinium naſcenti Auguſto ſuo præcantauit Virgilius Ecloga 4.

Ipſa tibi blandos fundent Cunabula Flores:
Occidet & Serpens, & fallax herba veneni.

Denique Beneficentiam ſignabant Apiculæ, ex ipſo Hyacinthi Flore mel delibantes: idem ſiquidem Poeta 4. Georgic. inter Apum ſuauiora pabula, Ferrugineos Hyacinthos, id eſt, Cæruleos, numerat. Dignam igitur Regio Flore Virtutem exprimebant literæ, REGALES EFFVNDIT OPES. Hæc Sacri Apparatus fuit Inuentio.

FES-

FESTIVA NOCTVRNORVM IGNIVM SPECTACVLA.

QVoniam verò in Taurinenſi Auguſtâ, Sabaudorum Principum Regiâ, Regius in lucem prodijt Partus: cuius Vrbis antiquiſſimum Inſigne Taurus eſt, nomini conſonum: nouam ſanè, ac iucundam, Vrbiſque Nomini atque Inſignibus maximè propriam celebritatem meditatus eſt Author. In ampliſſimo ſiquidem Vrbani Fori ſpatio, Signiferum Zodiaci gyrum inſtar Amphitheatri, eleganter columnati, ornatique commentus eſt: non diſcrepante à Circulis Aſtronomicis Architecturâ. Nam ſi Ouidio canere licuit,

Haud timeam vaſti dixiſſe Palatia Cæli,

ecquis timeat Zodiaci Cæleſtem Orbem, vaſtum vocare Amphitheatrum? Itaque circà theatralem huiuſmodi ſtructuram, vndecim tantum Signorum Simulacra, adſpectu varia, & ſuis quæque ſtellis diſtincta collocauit; Arietem auratum, à Phryxo inſeſſum: Gemellos, complexu implicitos: Cancrum, Dryadi blandientem: Leonem erectum: Virginem Aſtræam: Libram, de Veneris manu pendulam: Scorpionem, à Marte inflammatum: Chironem Centaurum: Capricornum, à Pallade ſtimulatum: Eridanum, ex vrnâ ſtellantes aquas effundentem: Geminos Piſces, Veneris bigæ alligatos. Atque hæc ſimulacra, corollis redimita, ſiue ſuâ, ſiue adiectæ Imaginis manu feſtos ignes tenebant, quaſi lætitiæ Symbola, diuerſim inſcripta.

Taurum verò, qui nouo Principis Aſtro decoratus, in eius etiam Geneſi feliciſſimè affulſit extra communem Signorum ſortem, alto in æthere, atque argenteo Nubium Solio cubantem, Iupiter coronabat. Quæ collocatio Aſtronomorum etiam commentis appoſitiſſimè reſpondet: Iouiani præſertim, qui de Tauri Signo in ſecundo Vraniæ libro ità ſcribit:

Effulſitque nouis Taurus ſpectabilis Aſtris:
Regaleſque addit Stellas, & Regia iura
Iupiter; & raro Taurum inſigniuit honore.

Illum igitur, vtpotè Regiâ dignitate præminentem, lætioriſque

Sæculi Antiſtitem, Aſtra reliqua circumſpectabant ſublimem, iucundoque plauſu venerabantur. Sub Tauri Signo Virgilianum carmen de Auguſti Cæſaris Natali, legebatur.

MAGNVS AB INTEGRO SECLORVM NASCITVR ORDO.

Hoc igitur flammigeræ totius celebritatis Argumentum fuit; quod breuis hæc Inſcriptio complectebatur.

[1] NOVVM ASTRVM,
[2] POST LVCIFVGAS TEMPESTATES,
IN AVGVSTO TAVRI SINV REPENTE NATVM,
ASTRA OMNIA
FELICIORIS ÆVI PRINCIPIVM OMINATA,
[3] FESTIVIS LAMPADVM LVDIS GRATVLANTVR.

1 Primùm enim comperta res eſt, Noua ſemper Aſtra in Cælo viſa, admirabiles ſeculorum vices Orbi attuliſſe: atque in Signis felicibus præſertìm, feliciſſimas. *Referre arbitrantur* (inquit Plinius) *cuius Stellæ vires accipiant*; *& in quibus locis émicent*. Hinc illud ingens Auguſti gaudium, quo ad Imperium accedente, nouum Aſtrum apparuit, dum ludos faceret Veneri Genitrici, paulò poſt obitum Cæſaris. Nam cælicus ille ignis, *Admodum fauſtus* (inquit idem Plinius) *Diuo Auguſto, indicatus eſt ab ipſo: qui ſibi illum natum; ſeque in eo naſci interpretatus eſt: & ſi verum fatemur, ſalutare Terris fuit*. Imò ab illo Aſtro noui Aureique ſeculi exordium, vti prædiximus, Romani computarunt.

2 Simili proinde vaticinio, poſt horribiles bellorum, corruptique aëris, ac publicæ penuriæ, tempeſtates: Regio Principe, nouo quaſi Aſtro in Tauri ſinu apparente; nouum ſeculum, ordiri fata, lætiſſimumque auguratus eſt Author noſter; ac Sidera omnia exultìm Tauro gratulari, ac plaudere, confinxit; cæleſteſq; ludos exercere.

3 Inter Populares autem alacritates, lampadum ludi, à viuificâ Promethei Face deriuati, celebrabantur: quibus velociſſimi Iuue-

Iuuenes Lampadóphori, hoc eſt, Facem geſtantes, in Circo certatìm diſcurrebant: & ipſo in curſu ardentem Facem in alios iaciebant: ijque ſummâ dexteritate inextinctam recipientes, iaculabantur in alios. Atque hi Ludi natalitijs Principum celebrandis habebantur maximè proprij: nam Plato libro ſexto de legibus, ludorum illorum myſteria ſic interpretatur; vt ſignificarent, clariſſimos quoſque debere, quam à Maioribus Vitæ facem accepiſſent, Filijs tradere; eâque viciſſitudine Reſpublicas, Regiaſque Domos æternare. Inſtitit igitur eruditioni Authoris ingenium: feſtoſque Ignes qui toto Zodiaci Theatro erumpebant, atque ab Aſtrorum Simulacris iaciebantur: nouos eſſe Siderum Lampadophororum ludos, effinxit; ad ſignificandam Cæli lætitiam, ob natum in Tauro nouum Aſtrum, felicioris ſeculi Paranymphum.

Ipſa igitur feſtorum ignium artificia, quæ Cæleſtium Simulacrorum manibus geſtata, exardeſcere: nocturnumque implere aërem debebant volitando, eadem adiectis in baſi literis, Virtutem aliquam nati Principis, vel natalium felicitatem, vel Ciuium affectum ſimbolicè ſignificabant. Primus ergo *Aries*, qui ad abigendam hyemalem mœſtitiam, primam vernæ lucis ſcintillam inijcit: in haſtæ ſummitate ellichnium gerebat; quo bombardarum vel feſtorum ignium Magiſtri, ſulphurato funiculo, veluti flammæ incitabulo, diſpoſitam materiam attingentes accendunt. In baſi hæ literæ legebantur: PARVA EX SCINTILLA.

Gemini Tyndaridæ, miſſilem quiſque Cylindrum tenebant, pyrio puluere confertum, & leui calamo alligatum, vt conceptâ fauillâ celeri lapſu feratur in ſublime. Inſcriptio, ex Ouidio: TENDIT IN ARDVA VIRTVS. Ipſique Ignes, fauſtis Geminorum Ignibus alludebant.

Cancer, prorſus, retrorſuſque gradiens; ludicrum aliud miſſile chelarum forcipibus prehenſum attollebat, quo papyraceum inuolucrum, ſulphureo fartum puluere, atque in ſeſe multipliciter glomeratum, nodiſque coërcitum, non altè auolat; ſed hàc illàc inſultans ſolo, ſtrepitu motuque cœtum territat, nullibi tutum. Verba hæc erant ex Silio Italico, NVLLA NON PARTE

TIMENDVS, ſtrenui Ducis ſumma laus.

Leo erectus, feſtiuum illud artificium oſtentabat, quod Tubæ ſimile, cum ſonitu flammas efflat: Famæ ſymbolum. Verba ex Lucretio. CVM LVCE SONOREM.

Virgo, quaſi Veſtalis, pro æterno Igni, feſtam illam Facem ferebat, quæ contortis funibus, piceo tenacique bitumine illitis, lætiſſimam diu flammam paſcit. Verba ex Statio, NIL PATITVR LICERE NOCTI.

At Venus, quæ *Libram*, Iuſtitiæ imaginem, benigna ipſa librabat: alterâ manu geminum vibrabat Fulmen: ex ijs nempè, quæ ardente ſulphure, agente aurâ, manu iaciuntur, & ſine periculo volitant. INNOXIA TERRENT.

At ferus Mars, qui *Scorpionem* imbutum flammis medios inter Titanas coniecit: breue tormentum metallicum amplexabatur, quo in obſidionibus exploſi ferrei globi, horribili bombo proruentes, & incluſæ flammæ violentiâ dirupti, omnia diruunt: in ludicris verò, ingentem pilam vſtili e materiâ, pari fragore ac fulgore diſplodit, quæ ſummo in aëre inflammata, aureum iucundumque in imbrem ſoluitur. Scriptum, CÆLARI NESCIA VIRTVS.

Sagittarius, ſiue Chiron, qui contento arcu Cælum ſuſpicit; Telum iaculari videbatur, ex eo genere, quod ferente flamma ad Cælum ſcandit: & lucem gyrumque Stellarum imitatur. SEMPER AD ALTA.

Capricornus, in orbem conuolutus, Rotam etiam chartaceam ſulphureo farcimine inculcato diſtentam poſſidebat; quæ, immoto centro, non tam flammeo ſpiritu, quam agitatione ipſa ociſſimè conuoluitur faceſque iacit: in exemplum Fortunæ cum Virtute coniunctæ. Cui proindè ſubſcripſit: FORTVNA VIRES PROMOVET INSITAS.

Aquarius, qui & Eridanus Fluminum Rex; auream verſabat Vrnam, vnde, vt nocturnis in ſpectaculis cernimus, ignifluum ſcatebat Flumen; cum dicto, HAVD VLLA EST CLARIOR VNDA. Sic enim à Claudiano deſcribitur:

Stellifer Eridanus ſinuatis fluctibus errans.

Piſces

Piſces domum qui in Aquâ viuunt, ſuis branchiolis glebam eius bituminis fouebant, quod in aqua demerſum flagrat, & ab aduerſario elemento vires acquirit: cui accommodauit Lucani dictum; CRESCIT IN ADVERSIS *Virtus*. Atque in his Symbolis, licet heroicis: popularibus tamen ac feſtiuis (vt idem Author in Argutiarum libro docuit) non exigendæ ſunt ſeueræ Argumentorum Heroicorum leges: ſed feſtiua quædam libertas, atque facilitas indulgenda eſt.

Taurum verò, Regali in Throno ab Ioue (vti diximus) coronatum, comitabantur Pleiades, Atlantis Filiæ, cum ſuâ quæque Vrnâ, vtpote imbriferæ, ſed mutatâ in lætitiæ flammas limphâ. At circa ſolium, omnia Taurini Agri Flumina nubibus conſidentia, Vrnarum itidem miniſteria, mutato elemento, commutarunt.

Hæc igitur omnia ita diſpoſita eſſe voluit Author: vt intempeſtâ Nocte Aſtrorum omnium, ipſiuſque Tauri Stellæ, accenſæ veluti faculæ conſulgerent. Tùm igneus Globus, (Regij Infantis ſimulacrum) obſcurum per aëra veluti è Cælo incitiſſimè dilapſus, in ipſo Tauri ſinu conquieſcens, improuiſi Aſtri ſimilis mirum in modum diradiaret. Quo ſubito fulgore feliciſſimi Seculi prænuntio, exhilarata vndecim Signa, Miſſilia omnia quæ in manibus habebant derepente inflammata, feſtas veluti faces in lampadum ludo, viciſſim iacerent: tum toto Theatro, Cylindri, Faces, Bolides, atque infinita flammarum ingenia conuolarent. Denique Taurus ipſe, hilares in flammas abiret: totumq; Solium atque Theatrum ingenti ſonitu, varijſque ignium luſibus conflagraret. Hæc integra celebritatis Inuentio fuit: ſed temporis anguſtiæ non omni ex parte reſponderunt.

AVLICÆ LÆTITIÆ.

Cum Inſcriptionibus eiuſdem Authoris.

Eâdem die publicæ lætitiæ decretâ, Mauritius Princeps à Sabaudiâ, qui tunc inter Purpuratos Eccleſiæ Principes numerabatur:

tur : cum Fraterni Connubij Author in Pariſienſi congreſſu ex titiſſet : Diuo Mauritio votiuam Imaginem hac Inſcriptione in Metropolitanâ Baſilicâ dedicauit : ipſo die, quo annua Martyris feſtiuitas, cum natalitiî Principis feſtiuitate, celebrabatur.

STABIS HIC MIHI SEMPER COLENDVS,
THEBANÆ LEGIONIS CHILIARCA MAVRITI;
SABAVDÆ GENTIS BENIGNISSIME GENI.
ATQVE, VT OPERA MEA, OPE TVA,
VICTORIS AMEDEI, ET CHRISTINÆ A FRANCIA
REGALE CONIVGIVM AVSPICAVI;
ITA FELICISSIMO CONIVGII SVCCESSV LÆTVS,
NATALI HOC TVO, REGIÆQVE SOBOLIS FESTO
DEBITAS GRATES SOLVO, ÆTERNAS DEBITVRVS,
EGO, ETIAM NOMINE TIBI AVTHORATVS,
MAVRITIVS PRINCEPS A SABAVDIA.

Eâdem etiam Die, quam ſibi vſquequaque feliciſſimam ducebat, nouam domeſticarum Ædium molitionem exorſus, æternum veluti fundatæ lætitiæ monumentum; ſolemni cæremoniâ, primarium lapidem his inſcriptum literis iecit.

NASCERE CELSIOR MEA DOMVS,
GENIALI NASCENTIS CELSITVDINIS AVGVRIO.
IMVS HIC TIBI LAPIS
SVPREMVM FASTIGIVM SPONDET,
EODEM QVIPPE NATALI SIDERE.
CVM NASCENTE PRINCIPE NASCERIS,
CVIVS CVNABVLA, REGIVM AD CVLMEN SVRGENT.
SIC MAVRITIVS A SAB. PRINCEPS CARDINALIS,
VOVET.
DIE SACRA XVIII. KAL. OCTOBRIS.
M. DC. XXXII.

Victor etiam Amedeus Pater, cùm æterno aliquo monimento Geniale Cubiculum, Regij Partus conſcium, inſignire voluiſſet, famigeratam illam Inſcriptionem, aureis literis affixit Author, quæ primùm ingenijs, deinde calamis eruditorum, acerrimus fuit Martis Campus.

ANNO PACATÆ ITALIÆ, RESTITVTÆ FELICITATIS
M. DC. XXXII.
PEDEMONTIVM PRINCEPS,
A BEROLDO VICESIMVS,
DECIMO POST SIGVEARDVM SECVLO,
INTRA PARIETES ISTOS,
ORIENTE SOLE, REGNANTE ASTRÆA,
EANDEM CVM AVGVSTO
SORTITVS HORAM, ATQVE HOROSCOPVM,
NASCITVR.

Nam quemadmodum Cubiculi forma, omni ex parte æqualiter decliuis, cœli conuexitatem imitabatur; ità in eius tholo, cœleſtium Signorum conſtitutionem quam in Infantis Geneſi obſeruarat; vaganteſque Planetarum Imagines, vt ſuo quæque in Signo refulgebat, perfectiſſimè pingi curauit. Virginem igitur (quam Manilius Aſtræam Iuſtitiæ præſidem vocat) feliciſſimum Principis Horoſcopum, Principe in Domo collocauit. Cum enim die decimaquartâ Septembris, quaſi cum Sole natus ſit Princeps, Virginem horoſcopantem habuiſſe, certo eſt certius. Et quoniam idem Author, antiquarum eruditionum fontes accuratiùs rimatus, obſeruarat in Auguſti Cæſaris Horoſcopo, non quidem Capricornum (vt cæteri Scriptores omnes ſomniarunt) ſed Virginem aſcendiſſe: produxit eâ primum die, nouam hanc ſed ineluctabilem obſeruationem ſuam: vt fatalem Auguſti felicitatem, Poetarum more, Principi ſuo polliceretur. Nam cæteri, in ambiguo quodam fabulantis vulgi dicterio apud Suetonium gregatìm impingentes: *Notà Sideris Capricorni*, QVO NATVS EST (quod infinitos patitur explicatus, nec ad Hiſtoricum pertinet inſtitutum) Caprum illum, Auguſti natalibus horoſcopaſſe, omnes ab Aſtronomiæ ſacris alieni, alio alium fallente ſcriptitarunt. Hìc verò, cum in eiuſdem Suetonij Capitulo, Hiſtoriographi maximè proprio, DE LOCO ET TEMPORE NATIVITATIS AVGVSTI; præciſa illa Verba obſeruaſſet. *Natus eſt Auguſtus M. Tullio Cicerone & Antonio Conſulibus, nono Kalendas Octobris*, PAVLO ANTE SOLIS EXORTVM;

quod

quod Annalium omnium Cæſareorum fundamentum eſt atque cardo: protinùs, tabularum numquam fallentium, atque ephemeridum miniſterio, exactiſſimam Auguſti Geneſim ad calculos redegit: Virginemque Aſtræam in Horoſcopo ſurgentem reperit; cùm biformis illa Fera, quæ ferè in cuſpide quintæ Domus delitеſcebat; non niſi poſt horas ſex ab exortu Solis, cornua proferre potuerit. Atqui Aſtronomicam hanc ſuam apodixim, Compilatorum vulgo inobſeruatam; hiſtoricâ quoque priſcorum fide roborauit, Manilij præſertim, qui cùm Auguſti Mathematicus, Aſtronomicum librum ſuum Auguſto dedicarit, vt Principi ſuo blandiretur; *Capricornum horoſcopantem conuitijs laceſsit*: Virgini autem horoſcopanti, ſingula eius Cæſaris decora, fortunam, dignitateſque apertiſſimè attribuit.

Erigone ſurgens, quæ rexit Secula priſca
Iuſtitia; atque eadem rurſus labentia fugit:
Alta per IMPERIVM tribuit faſtigia SVMMVM.
RECTOREMQVE dabit Legum: IVRISQVE ſacrati.
Sancta Pudicitiam DIVORVM TEMPLA colentem.

Quo Virginis encomio, dotes illas quæ nulli ante Auguſtum contigerant, egregiè conciliat: *Summum Imperium, legum Regimen, Iudicaturam perpetuam, perpetuum Pontificatum*: in quo publicæ honeſtatis causâ legem Iuliam de adulterijs promulgauit. Quid hoc teſtimonio nitidius? Voluit igitur Inſcriptione ſuâ noſter Author ſignificare, allucinatos fuiſſe omnes, qui Carolo Quinto, Coſmo Mediceo, Selimo Turcarum Regi maximè plaudunt, quòd Auguſti Horoſcopum feliciſſimum ſortiti fuiſſent, quem Capricornum opinabantur; cùm vni Principi noſtro debeatur ille plauſus. Nam ſi cum Principis natali Themate, natale Auguſti Thema conferatur; vtrumque Septembri menſe; vtrumque ſurgente Sole, vtrumque Aſcendente Virgine Aſtræâ, primam hauſiſſe lucem, quilibet mathematico puluere leuiſſimè aſperſus, deprehendet. Sed hæc omnia iuſto iam volumine diſcuſſa in Apologiâ contra iniurium libellum cui Titulus, IL CAPRICORNO, nihil attinet iterare.

PVBLI-

PVBLICÆ PRINCIPVM RECEPTIONES.

CHRISTIANÆ ALEXANDRÆ
SVECORVM REGINÆ,
Auguſtam Taurinorum ingredientis
RECEPTIO.
XVII. Kal. Nouemb. Ann. MDCLVI.

AD Vrbis Auguſtæ Portas, vbi *Thronus* eminebat, cum Regia hæc Maieſtas, Regali Celſitudine comitante, perueniſſet, ab Emmanuele Theſauro, Ciuium nomine (ex præcepto Domini) gratulatoriâ Oratione excepta fuit. Argumentum duxit Orator ab ea lætitiâ, quam Romana ſenſit Reſpublica, cùm regnante [1] Claudio, Romam ſuâ ex Arabiâ *Phœnix Auis*, Orbis Eoi miraculum, aduolauit: quam diem, maximæ felicitatis præſciam, publicæ Faſtorum tabulæ, ac priuatæ Scriptorum paginæ celebrarunt. Maiore verò plauſu, ac ſolidiore felicitatis præſagio ſignandam, celebrandamque Diem iſtam demonſtrauit, quâ ſub Alexandri Septimi, Protoparentis Sanctiſſimi auguratu, admiranda hæc fauſtitas toti Orbi Chriſtiano diuinitùs aſſeruata eſt; vt vera *Reginarum Phœnix*, Diuino renouata Flamine, Romanam Vrbem, imò Romanam Eccleſiam vniuerſam, iucundiſſimo ſpectaculo recrearet.

1 *Plin. lib.* 10. *Solin. Suidas.*

TRIVMPHALIS ARCVS.

Eandem eruditionem idem Author, in triumphales apparatus continuauit: nobilius quippè argumentum, magiſque proprium excogitari vix poterat. Ibi itaque, vbi perpetuam nobilioremque viam ampliſſima excipit antè Regias ædes Area, ingens patebat *Arcus*, cujus faſtigium, geniali ex Rogo rediuiua inſidebat Phœnix, aureo redimita diademate; aureoque circa collum radiata torqui, Phœniciâ purpurâ (vnde illi nomen) rutilantibus pennis: prorſus vt à Phyſiologis deſcribitur Phœnix. Infrà Phœnicem, ingens *Tabula*, his inſcripta literis, anterioris Arcus ſententiam explicabat.

PHOENICEM VISERE QVISQVIS AVET,
HVC EAT.
HANC MOLLI IN ARABIA NIDVLARI,
FABVLA EST;
IN SVECIA NASCITVR.
REGNANTE CLAVDIO ROMÆ VISAM,
NE CREDAS.
ALEXANDRO SEPTIMO AVSPICANTE
ROMAM PRIMVM ADVENTAVIT.
VNAM ESSE TANDEM QVI PVTAT,
MALE COMPVTAT.
REGNANTVM, SAPIENTVM, BELLATORVM,
VIRAGINVM PHOENIX,
QVADRVPLEX, ET VNICA EST PHOENIX
CHRISTIANA ALEXANDRA,
MAGNI GVSTAVI FILIA.

In intercolumnaribus Scaphis quatuor, totidem *Simulacra*, Reginæ laudes, quas Inſcriptio curſim attigerat, exprimebant. Primum Simulacrum *Regiam Maieſtatem*, hoc Titulo:

IVNO-

IVNONI REGNATRICI. Secundum, *Sapientiam*, hoc Titulo, DIANOEÆ OMNISCIÆ. Tertium, *Bellicam Virtutem*; PALLADI BELLIPOTENTI. Poſtremum, *Pudicitiam*, ASTREÆ VIRAGINI.

Singulis autem Simulacris *Symbolum* appoſuit pro Emblemate. *Regiam Maieſtatem* ſignificabant *Coronæ tres aureæ*, inuicem nexæ, cum dicto, MENS SVFFICIT VNA: quo Symbolo tria Iunonis Regna, tria item Regna, Reginæ huius Imperio ſubiecta, prudenterque adminiſtrata, innuebantur. *Sapientiam* verò, *Cychnus* intra *Oleaginam Corollam*, cum Horatiano dicto, DOCTARVM PRÆMIA FRONTIVM. *Bellicam laudem*, *laurea Corolla*, in quâ *Iouis Ales* fulmineam complexa facem; cum Lucani dicto, NON VNIS PARTA TRIVMPHIS. *Pudicitiam* denique perpetuus ille munditiæ cultor, quem *Armenium Murem* eruditiores, Armelinum Barbari vocant; cum Horatij dicto, INTAMINATIS FVLGET HONORIBVS.

Altè appenſa *Reginæ ſtemmata* eminebant: hinc inde *Stemma Taurinenſis Auguſtæ*. Cætera ſpatia *Trophæorum faſces*, ad *Regium decus*, ad *Doctrinam*, ad *Militiam*, ad *Pietatem* pertinentium complebant.

TRIVMPHALIS ARCVS POSTICVM.

Conſimilis Architecturæ diſſimilis erat ornatus, atque ſententia, quam Inſcriptio ſignificabat his literis.

ADAMANTINVM DEPANGE CLAVVM,
TAVRINORVM AVGVSTA:
DIEMQVE MEMORABILEM
ÆTERNIS INFIGE FASTIS.
CHRISTIANA ALEXANDRA
SVECORVM, GOTHORVM, VVANDALORVM,
REGINA TER AVGVSTA,

TRIVM-

TRIVMPHALE HOC INGRESSA LIMEN,
TRIA REGNA IN TRIVMPHVM RAPVIT,
A SE ABDICANDO.
MAGNO ALEXANDRO MAIOR ALEXANDRA.
ILLE ALIENA OCCVPANS REGNA,
COELESTIVM REGNORVM DESPERATIONE FLEVIT:
HÆC, COELESTIA VT ACQVIRERET,
ABIECIT SVA.

Simulacra quatuor, quaternas *Virtutes*, quæ memorabilem illam Reginæ abdicationem comitatæ ſunt, referebant: *Religionem*, *Prudentiam*, *Gloriam*, atque *Conſtantiam*.

Singulis autem Virtutibus ſuum reſpondebat *Symbolum*. Religioni, *Paradiſi Auis*, ab Scaligero & Cardano deſcripta; perpetuo gaudens æthere; quam vnam Terreſtris Paradiſi ferunt eſſe incolam. Additis literis, SOLI DEO.

Prudentiæ, *Apis* à Salomone in exemplum propoſita: Virgilianis de Ape inſcripta verbis: FATO PRVDENTIA MAIOR.

Gloriæ, *Clara Solis Fax:* addito lemmate, NVLLA EST NESCIA TERRA: ex Ouidiano carmine,

Nullaque de facie neſcia Terra tua eſt.

Quo præclarum illud Reginæ facinus, Orbi vniuerſo conſpicuum, & Seruatoris præcepto conſonum, exprimitur: *Sic luceat lux veſtra coram Hominibus, &c.*

Conſtantiæ demum, quæ innumeris implexiſque difficultatibus, à propoſito dimoueri non potuit; Solida, atque inter fluctus inconcuſſa Rupes, IPSA IMMOTA MANET: ex Virgil. verſu.

Vim cunctam, atque minas perfert Cælique, Mariſque.
Ipſa immota manet.

Hic idem Arcus, qui Reginæ triumphanti patuerat, omni elegantiâ, atque magnificentiâ perornatus, in feſtiuo flammarum apparatu, crebris luminibus ſtellatus primùm emicuit; lætaſque demum in flammas abiens, ex Firmamento Empyrium fecit.

CARO-

CAROLI EMANVELIS, ET FRANCISCÆ A FRANCIA, REGIORVM CONIVGVM, PVBLICA RECEPTIO,

Auguſtæ Taurinorum Prid. Id. Maias M. DC. LXIII.

MVltæ quidem atque diſſimiles in hac Pompâ exurgebant *Moles*: omnes tamen, iubente Principe, vnius Authoris huius ingenio animatæ: ac ſingulæ Argumentum ſuum in Titulo præferebant, hoc Ordine.

PRIMA MOLES

AVREVM SECVLVM.

Triumphalis hic erat *Arcus* ab Regiæ Cameræ Quæſtoribus erectus, ducenis ab Vrbe paſſibus, aduentantibus citima Moles: cuius argumentum Author peregrinâ ex eruditione quæſiuit. Vt enim celeberrimum Auguſti Cæſaris, ac Liuiæ Druſillæ Coniugium, Ætatis Aureæ, nouique Seculi Inſtaurationem Romani vocauere; ac proindè Auguſtum *Saturno*, Liuiam *Aſtreæ*, *Aurei Seculi* Antiſtitibus compararunt: ecquid aliud Auguſto ex hoc Coniugio, poſt innumerabiles bellorum calamitates, Regio Ærario Præfecti augurarentur, quàm *Aureum Seculum*;

Seculum, propriam ſui Magiſtratus materiam? Accedebat *Aureorum Liliorum* Sabaudo in Solo renouata inſitio: & locus ipſe liber & amœnus, vbi ſita erat Moles, amplâ in Viâ, arboribus vtrimque conſitâ,& vernantibus incluſâ ſuburbanorum Hortorum viretis; arridente præſertim iucundiore Anni tempeſtate: adeò publicæ felicitati omnia complaudebant. Hanc igitur ſententiam in anteriore Molis fronte ſuſpenſa ſignificabat *Inſcriptio*.

CAROLI EMAN. ET FRANCISCÆ A FRANCIA,
SAB. DVCVM, PEDEM. PRINCIPVM, CYPRI REGVM,
OPTATISSIMO EX CONIVGIO;
ÆTATIS AVREÆ
REDIVIVAM SIBI, AC POPVLIS FELICITATEM,
REGIA COMPVTORVM CAMERA,
HAC FIDELITATIS OBSEQVIIQ. TESSERA,
LÆTABVNDA OMINATVR.

Inſcriptionem hanc nullis infuſcatam coloribus appoſitè Author voluit; ex quâ reliquæ lumen eſſent mutuaturæ. Tota igitur Moles, quæ duplici proſpectu, latiſque lateribus, antiquam Triumphalium Fornicum Maieſtatem, architectonicâ elegantiâ, & proceritate, propemodùm vicit; ad ſingulas *Ætatis Aureæ* beatitates ominandas, omni ſui parte referebatur.

Inferiora itaque intercolumnia, geminum *Saturni* atque *Aſtreæ Simulacrum*, iuuenili ſpecie, Regioque cultu intercipiebant, quibus Romani Auguſtum ſuum atque Liuiam, Aurei Seculi Inſtauratores adumbrarunt: noſter verò Author *Carolum*, *& Franciſcam*; quorum vultus in Simulacrorum vultu ſpirabat. Vtrique Simulacro vtrumque Virgiliani carminis emiſtichium ad Auguſti ac Liuiæ connubium alludentis, accommodauit: *Aſtreæ*, IAM REDIT ET VIRGO; *Saturno*, REDEVNT SATVRNIA REGNA.

In

In ſuperiore Arcus ſpatio ingens Tabula *Prométhei Fabulam* expictam dabat; qui Primos Homines Ætatis Aureæ Progenitores, Solaribus fauillis veluti Cœleſti Diuûm ſemine animauit: atque vt Fabulam, ità Epigraphen ab Ouidio petijt: COELESTI SEMINE DIVVM, AVREA PRIMA SATA EST ÆTAS. Cuius Ætatis Auſpices indicabantur *Deucalion* atque *Pyrrha*, pientiſſimi Coniuges, de quibus idem Poeta:

Non illo melior quiſquam, nec amantior æqui
Vir fuit: aut illâ reuerentior vlla Deorum.

Auerſa Molis facies.

In hac, felicitatem eandem auguratus eſt Author, *Aureorum Liliorum* Argumento, quæ iam decies Sabaudâ in Familiâ Regalibus Coniugijs conſita, vno tempore in Chriſtianæ Matris, & Franciſcæ Coniugis Inſignibus, efflorеſcebant. Vt non abſurdè Regiam ipſam Domum, Amœniſſimum Florale, Aureumque Lilietum liceat appellare. Igitur editiore in Tabulâ, *Heſperidum Hortos* pingi voluit, vbi non Aurea tantum Mala, ſed *Aurea* etiam *Lilia* germinaſſe Poetæ tradiderunt: multoſque *Amores* atque *Genios* appinxit Hymenæi Alumnos, Aurea carpentes ex areolis Lilia, & *Sabaudis Nodis* in Coronamenta complicantes: ſubſcripto Baptiſtæ Egnatij Carmine, quo nullum expreſſius, AVREA IN HESPERIIS RADIARVNT LILIA CAMPIS.

Itaque ſi Aurea in Ætate.

VER ERAT ÆTERNVM; placidiq; tepentibus auris
Mulcebant Zephyri natos ſine ſemine Flores.

Longè feliciorem hanc Ætatem indicabat pretioſus atque multiplex immortalium Florum germinatus.

Neque minùs argutè in hanc ſententiam præcipuâ luſit *Inſcriptione*, quam abſolutiſſimo ex Anagrammate, nexis vtriuſque Sponſi Nominibus, deriuauit hoc modo.

CAROLVS EMANVEL, ET FRANCISCA,
Anagramma Epithalamicum.

CANAM, FLORES LVCESCANT AVREI.
Epigramma.

SI LÆTA FLORES TERRA PERPETVOS TVLIT
ASTRÆA RERVM PRÆSIDE:
BEATA REGI SECVLA ALPINO AVGVRAT
ASTREÆ ACCESSVS FRANCICÆ.
HINC, NOMINA ILLIGANDO, PRÆSAGVS CANAM,
FLORES LVCESCANT AVREI.

Sub Inſcriptione *Ænigmaticum* Coniugialis Amoris pendebat *Symbolum*, initialibus vtriuſque Nominis Characteribus Liliato *Sabaudiæ Nodo* connexis; cum hoc dicto: [1] INSCRIPTI NOMINA REGVM NASCVNTVR FLORES. Ad Virgilianum reſpiciens Ænigma de Hyacinthi Flore, in quo Regis Ayacis Nomen duarum literarum complexu indicabatur. Alijs quoque in *Tabellis Aurea* gliſcebant *Lilia* cum Inſcriptione, SEMPER LILIA FLORENT. & SEMPER IDEM FLORIBVS EST HONOS (contra Ouidianam, & Horatianam ſententiam; *Non ſemper Lilia Florent. Non ſemper idem Floribus eſt honos.*) Planè vt in Aureo ſeculo, ſemper viuida.

Hac quoque in fronte, duo *Simulacra* inter inferiores Columnas erecta, duas itidem Ætatis Aureæ felicitates referebant: alterum *Pacis*, Oleâ redimitæ, atque Arma proculcantis cum Epigraphe: [2] NON GALEÆ, NON ENSIS ERANT. Alterum *Vbertatis*, quæ Magnæ Matris imagine, fruges effundebat, cum Epigraphe: [3] PER SE DABAT OMNIA TELLVS. Vtraque namque felicitas tumprimùm Subalpinis erat redonata. Duo item *Simulacra* ex vtroque latere ſeſe offerebant; alterum *Fidei*, alterum *Securitatis*: vtrumque eiuſdem Poetæ verbis ſignatum. SINE LEGE FIDEM, RECTVMQVE COLEBANT-NVLLAQ. MORTALES PRÆTER SVA LITORA NORANT.

1 *Virgil.* 2. *Ouid. Met.* 3. *Ibid.*

De-

Denique *Veſtibuli parietes*, eleganti pictura duas reliquas Aurei Seculi voluptates explebant. Hinc *hilares Paſtorum Nympharumque Choréas*, adſcripto eiuſdem Poetæ Carmine: MOLLIA SECVRÆ PERAGEBANT OCIA GENTES. Illinc *Arbores dulci fluore ſpontè ſcatentes*, quo cados atque capedines implere cuique gentium licebat: * FLAVAQVE DE VIRIDI STILLABANT CORTICE MELLA. Itaque vna hæc Moles integrum continebat Epithalamium; dignumque triumphanti Hymenæo pandebat Arcum.

4. *Ibid.*

SECVNDA MOLES

IVNONIS PRONVBÆ TEMPLVM.

Secundá hæc *Moles*, Subalpinorum ſumptu, in extero Pomœrio ante Portam Nouæ Vrbis occurrebat: quæ ab imo ſolo in quadrilateram excitata formam, arcuato laterum curuamine quaquauerſus apertam formabat Porticum: at ſupernè concamerata, in octangulam & columnatam creſcens Teſtudinem, faſtigiato cacumine deſinebat: mirum quantâ maieſtate ac pulcritudine.

Et quamquam Regijs coniugibus deſtinatus hic erat *Thronus*, ad excipienda celſo è Solio omnium Ordinum obſequia, feſtaſq; gratulationes: Author tamen, ne quid myſterio aut eruditione careret, *Auguſtiſsimum nuncupare* voluit *Iunonis Prónubæ Templum*: vt *Chriſtianæ à Franciâ* Regiæ Parenti plauderent Populi; quæ Regalium Nuptiarum Auſpex fuerat & conciliatrix. Ita enim Adrianus Cæſar in honorem Plotinæ Auguſtæ, cuius operâ Sabinam duxerat Traiani Neptem; celeberrimum IVNONI PRONVBÆ Templum dedicauit. Hoc igitur ſuum Cogitatum anteriore declarauit Inſcriptione.

TIBI AVGVSTA PARENS, AC PRONVBA IVNO,
QVOD CAROLI ET FRANCISCÆ
REGALI NODO TER INENODABILI,
NVTANTEM FAMILIÆ, REGNIQ. FORTVNAM,
OLIM FORTISSIME CONSERVATAM,
FIRMISSIME COLLIGASTI:
SVBALPINÆ GENTES GRATIAS AGVNT:
TEQVE EX IVNONE, LVCINAM ROGANT.

Nam eadem Deûm Regina, quæ cùm Nuptijs præeſt *Iuno* dicitur; cùm deindè parturientibus aſtat, *Lucinæ* nomen aſſumit.

A dextro latere alia Inſcriptio ſic habebat.

MACTE TVIS NODIS SANCTISSIME HYMEN,
QVI CAROLVM ET FRANCISCAM,
CÆLESTES ANIMAS, VNO CAPTV IMPLICVISTI.
AT MAIORNE TVA, AN AMORIS GLORIA?
VINCIRI FACILE POSSVNT QVOS AMOR VICIT.
QVIN GEMINA TIBI DEBETVR GLORIA.
QVOD VNO NEXV AMANTES NEXVISTI, ET AMOREM;
VT AVOLARE SI VELIT, NEQVEAT: SI POSSIT, NOLIT.

A læuo latere, ad locum propè Eridanum Inſcriptio alludebat.

O LÆTA FATORVM ANTISTROPHE!
VBI TAVRINÆ VRBIS REX PHAETHON
LVCTIFICÆ DEVIVS AVRIGA LVCIS
PRÆCIPITEM IN ERIDANO SOLEM SVBMERSIT;
FELICIOR PHAETHONTE REGNATOR CAROLVS,
ÆTHERIO CLARIOREM ADVEHIT SOLEM.
ERGO VBI EXTINCTVM ILLVM POPVLI FLEVERE,
HOC AFFVLGENTE, GESTIVNT POPVLI.

Ambi-

Ambiguâ *Populi* vox, priore loco Arbores, poſteriore Populum ſignificat, qui Molem dedicauit.

Omnes igitur Templi partes, eandem *Iunonis Pronubæ* allegoriam inſiſtebant. Porticum ſuſtinebant ingentes Pilæ *Telamónum* & *Caryátidum* ſpecie. Ac ſingulæ Pilæ bicorpores, Telamónem & Caryátidem, Virum & Matronam, alterâ manu ſeſe inuicem complexantes, alterâ Epiſtylium ſuſtinentes, repræſentabant: quaſi in Iunonis Prónubæ Delúbro, inanimes etiam Columnæ iugali fœdere ſociarentur.

Summâ in Teſtudine, *Iuno Prónuba* (in qua Chriſtianæ Matris effigies expicta erat) aureo in Curru à Pauonibus delatâ. Sabaudum Nodum, veluti Nodum iugalem, ſuâ manu è Floribus contextum, intextis Coniugum Nominibus, Hymenæo porrigebat. In Inſulâ, Virgilij verba de Iunone Pronubâ, legebantur: CVI VINCLA IVGALIA CVRÆ.

Circâ Templum, *Tabulæ* octo, Regalia Coniugia totidem, Iunonis auſpicatu celebrata, iconicè continebant; ſculpturam imitante picturâ. Primum, quo Iuno ſupra Nubes *Heben* Filiam ſuam, Iuuentæ Deam, *Herculi* iungit, aſtante Ioue: cum Inſcriptione; PAR SINE PARI. Alter enim ſtrenuitate, altera pulcritudine, incomparabiles. Talem Tabulam idem Adrianus in Iunonis Pronubæ Templo dicauit, vt felicitatem Nuptiarum ſuarum cum Sabinâ, Plotinæ miniſterio, ſignificaret.

Secundum, Coniugium *Pélei* cum *Thetide*, Iuno alterâ manu vtrumque inaugurat, nexando: alterâ Diſcordiam abigit Deam: feliciores Caroli quam Pélei Nuptias ominata. Idque appoſita ſignabant Verba: CORDA RELIGAT, DISCORDIAM RELEGAT.

Tertium, *Orphei* cum *Eurydice:* additis Ouidij Verbis: AMOR POST FVNERA VIVIT. Orpheus enim extinctam erga Coniugem inextinctos amores teſtatus eſt.

Quartum, *Perſei* cum *Andrómede:* MERVIT QVÆ VIN-

VINCVLA SOLVIT. Nam Perſeus Regiam Puellam marino expoſitam Monſtro, vinculis exſoluit, illique ab Hymenæo deuinctus eſt.

Quintum, *Vlyſsis* cum *Penélope*. MORA PROBATVR AMOR. Nam pudica Matrona, diuturnam Viri abſentiam atq; naufragij famam, conſtantiſſimo amore perferens, Procorum importunitatem eluſit.

Sextum, *Céphali* & *Prócridis* Erichthéi Regis Filiæ: VNI SERVOR, VNI SERVO. Nam rapto Coniuge, multorum Principum votis expetita, conſtanti hac ſemper voce reſpondit:

Vni Seruor, vbicumque eſt: vni mea gaudia ſeruo. Ouid.

Septimum, *Ceycis* Thraciæ Regis, cum *Alcíone:* NIL HÆC CONNVBIA TVRBAT. Nam etiam poſt Fata in Auiculas mutati, connubialem fidem tanto Cæli fauore ſeruant, vt ipſo brumali tempore, in earum nidulatione, venti ponant, mare detumeſcat. Vndè dies Alciónij.

Vltimum, *Philémonis* cum *Baúcide*, POTIVS MORTE IVNGI QVAM VITA DIVIDI. Verba ſunt Maximi Valerij de Coniugali Voto: ad Philémonem & Baúcidem ab Auctore noſtro accommodata: qui ab Ioue Hoſpite quicquid rogaſſent impetraturi, hoc tantum rogauere, vt ne alter alteri ſuperſtes eſſet.

In laquearijs, alijſque Templi ſpatijs, Regalia *Coniugum Nomina Sabaudo Nodo* implicata; Symbolicorum Ænigmatum (quos *Gryphos* Latini, Barbari *Cifras* vocant) miram varietatem pepererunt. *Sabaudus* autem *Nodus*, qui à Priſcis *Herculeus* dicebatur, laqueis duobus aduersìm ſeſe amplexantibus figuratur; quaſi laqueus laqueum capiat, vero Coniugij Symbolo: qualem Nodum à Iunone Pronubâ ambabus manibus conſtrictum, in Mammeæ Auguſtæ Numiſmatis obſeruarunt. Singulis autem Nodis, materiâ non figurâ diuerſis, Inſcriptionem ſubiecit ad Heroicarum Argutiarum exemplum.

Primus Nodus erat ex duobus *Anguibus* compactus, eo

modo

modo complicatis, quo in Mercurij Caducéo, quem *Mercurij Nodum* vocant, *Concordiæ* Symbolum. Itaque in Inſulâ Titulum ſcripſit ex Propertio, CONCORDIA FELIX.

Aliud ex implexâ *Vnionum* lineâ, cum dicto; PRETIOSIOR OMNIBVS VNA. Nimirum, vt Coniugalem hanc *Vnionem* omnibus Indi, & Erythræi Vnionibus anteferret.

Aliud ex *Adamantino Monili:* NEC FERRO, NEC IGNE. Vt infragilia Gigantum Vincula vocauit Statius, *Solidoque intexta Adamante.*

Aliud ex geminis *congruentium Palmarum* ramis: IN MVTVA FOEDERA. Sentiunt enim alternos amores congeneres Palmæ; ex Claudiano: *Viuunt in mutua Palmæ Fœdera.*

Aliud ex geminis *Lauri ſurculis:* NEC FVLMINA SOLVENT. Sola enim laurus fulgure ici non creditúr.

In alio, *Anchoræ* duæ, complicatis rudentibus Sabaudum formant Nodum: VTRIMQVE SECVRITAS. Ad Pindaricum dictum reſpiciens: *Bonum eſt duabus Anchoris niti.*

In alio, gemini *Arcus* iuxtìm hærentes; vtràque chordâ Sabaudum in vinculum nexatâ, iaculantur: VINCI ET VICISSE DECORVM, ex Ouidio.

In alio, ne omnia perſequar, *Iugi* vnius *Vincula* colligata (qualem fuiſſe Gordianum Nodum tradunt) Sabaudum Amoris Nodum imitabantur, SOLA MORS SOLVERE POSSIT, ex eodem Poeta.

Omnia denique *Aureis Liliorum Floribus* erant diſſeminata; qui *Iunonij* dicuntur *Flores*; ex eius nempè lacte, vti fabulantur, ſati. Et quoniam Liliorum radicem ferunt humani cordis eſſe ſimillimam; alicubi Ænigmaticum Symbolum viſebatur, quo duæ Liliorum Stirpes gemino ex *Corde* pullulantes, Sabaudum ſeſe in Nodum inflectebant, conſtringebantque Regalia Sponſorum Nomina; multiplici flore: fœcunditatis omen.

TER-

TERTIA MOLES

LIBRA.

Tertiæ *Molis* hic erat Titulus ; quæ Regij Senatus erecta ſumptu , Nouam Vrbem ingreſſis in conſpectum ſe dabat : mirâque amplitudine ac celſitate, aditum planè triumphalem ingredientibus Regiam rectamque viam , aperiebat . Tituli autem rationem præcipua declarabat Inſcriptio .

FRANCISCAM A FRANCIA,
QVOD SOLE LIBRAM IRRADIANTE,
IN IPSO NOCTIS ATQVE LVCIS LIBRAMENTO NATA;
NE ORBEM QVIDEM INGREDI VOLVIT, NISI IVSTVM:
ET SIDEREAM ÆQVI IVSTIQVE LIBRAM
ANIMO DEFERENS;
CAROLI EMMANVELIS IVSTISSIMI PRINCIPIS
REGNO AFFVLSIT,
REGIVS SVBALPINORVM SENATVS,
SANCTISSIMVM VELVTI IVSTITIÆ NVMEN
E CÆLO REDDITVM TERRIS,
FELICISSIME RECIPIT, FIDELISSIME COLIT.

Inſcriptioni argumentum fecit natalis hora atque *Sidus*. Cum enim die decimatertiâ Octobris propè ortum Solis in lucem prodierit Regia Coniux , geniale illud Aſtrum ſortita eſt , cuius vim Pontanus in Vraniâ ita celebrauit .

Librâ ſurgente per ortum ,
In lucem quicumque venit ; non ille Deorum
Contemptor, NON RECTA ANIMI SENTENTIA *mentē*
Deſeret .

Quibus

Quibus Aſtronomicorum Poetarum præſagijs, accedente diei atque Tempeſtatis æqualitate ab eo Sidere; argutum *Iuſtitiæ* Symbolum, ſupremoque Senatui maximè proprium exhibuit; vt Aſtræam, quæ ipſa *Libra* eſt, Terris reſtitutam Iudices gratularentur.

Inſcriptioni conſonabat pictura ſuperiore in Tabulâ: vbi *Taruntius* Aſtronomus, *Libræ* ſtellatam Imaginem in Cælo, Solemque in Librâ exorientem, *Romulo* oſtendebat: eam quippè Cæli conſtitutionem in Romuli ortu à Taruntio deprehenſam fuiſſe ſcribit Plutarchus: ex quâ Manilius, ad Romulum reſpiciens, feliciſſimum Iuſtitiæ præſagium duxit,

Sed cùm Autumnales cœperunt ſurgere Chelæ;
Felix æquato genitus ſub pondere Libræ,
Iudex extremæ ſiſtet vitæque, neciſque, &c.

Hinc atque inde geminum *Iuſtitiæ* Symbolum affixit. In altero heroicum illud ipſum argumentum quod Emmanuel Philibertus exponi voluit, cùm Pedemontanum erexit Senatum: *Solem* videlicet in *Libræ Signo*, æquinoctialem ſupra Eclipticam: cum dicto; NEC CITRA, NEC VLTRA: vt in Pedemontanarum Deciſionum Frontiſpicio videre licet.

In altero *Critolai Libra* à Cicerone celebrata: cuius altera in lance Virtus poſita, in altera Terrarum globus; nec Virtuti Terra præponderat: cum dicto, NEC TOTO FLECTITVR ORBE.

Inferioribus Columnarum interuallis Tabulæ continebantur duæ affabrè pictæ. Quarum altera *Emmanuelem Philibertum* Sab. Ducem oſtendebat, Pedemontani Senatus conditorem; conſtitutiones atque Iura purpuratis Patribus in Auguſtali tradentem, Anno MDLXIII. Annis planè ante hunc Aſtreæ reducis aduentum centenis: cum hoc inſcripto, SACRI SENATVS PEDEMONTANI CENTENARIA PERIODVS IN NOVA GAVDIA REVOLVITVR.

Habent enim Seculares Periodi, ex Politicorum obſeruatione, fatale quidpiam, ſibique reſpondens.

Altera *Henricum Secundum* Galliarum Regem, feliciſſimo in Coniugio Margaritæ Sororis cum Emmanuele Philiberto Sabaudiæ Duce; Prouincias in priſtina iura Duci reſignantem: cum inſcripto, NVSQVAM IVSTIOR TRIVMPHAVIT IVSTITIA.

In Auersâ Molis fronte, Iuſtitiæ comes CLEMENTIA ſuum quoque decus exegit, in Inſcriptione.

IVSTISSIMIS REGIBVS
CONSANGVINEVM QVOQVE IVSTITIÆ NVMEN
PLAVDAT CLEMENTIA,
QVÆ SOLA REGEM A REGVLO,
PRINCIPEM A TYRANNO, DISTINGVIT.
EADEM GERIT VTERQVE ARMA:
SED ILLE VT NOCEAT, HIC VT POSSIT NOCERE.
ÆTHERIO REGI SIMILIS,
QVI NON SEMPER FVLGVRAT CVM FVLGET,
ET LATIVS TERRET, QVAM FERIAT.
NEQVE IVSTITIÆ LIBRAM FLEXILITAS FLECTIT.
POENARVM ENIM GRAVISSIMA EST POENITENTIA:
ET INNOCENTIAM DOCET NOLLE NOCERE.

Inſcriptionis ſententiam oculis deſcribebat Pictura, in quâ ingens *Clementiæ Deæ* cum *Deâ Nemeſi* altercatio ſpectabatur. Ac *Némeſis* quidem quam Adraſtiam alij vocant. Vindicis rigidæque Iuſtitiæ Numen, diſtricto acínaci ſupplicibus deuinctiſq; Reis atroci vultu imminebat, ſonantes alterâ manu concutiens frenos. *Clementia* verò è Cælo deuolans, armatam Deæ dexteram retinebat: *Amor* quoque captorum vincula abrumpere nitebatur. Summo in Æthere, *Libra* fulgebat *Sidus*, quòd ex Manilio, ad Iuſtitiam ſimul, & Clementiam inclinet.

Duo quoque *Symbola*, hinc inde, ad Regiam hanc Iuſtitiæ Clementiæque mixturam ſignificandam præfixit, deſumptâ ex vtriuſque Sponſi gentilitijs Inſignibus, Symboli figurâ. *Lilium* nempe, qui Gallorum flos eſt, cum dicto, FLEXILIOR QVO CELSIOR. Nam ex Plinio, *Nulli Florum excelſitas maior*.

Rurſuſ-

Rurſuſque, *Languido ſemper collo, & non ſufficiente capitis oneri*. In altero *Roſa* (Sabaudorum Principum Torquibus intextus Flos) cum dicto, ET FERIT ET RECREAT. Hanc enim ſimul & Spinarum aculeus formidabilem, & grata Gratijs ſuauitas amabilem facit.

Inter inferiores Columnas Tabulæ quoque duæ ad *Clementiam* referebantur. Alterius argumentum erat *Magni Caroli* Sab. Ducis clemens Victoria in Bernenſes fœdifragos, cum hac Inſcriptione, DENA BERNENSIVM MILLIA, CONTRA DATAM FIDEM, ADVERSA: CATHOLICÆ FIDEI SERVARE MAVVLT, QVAM SÆVIRE.

In alterâ, Regij Sponſi indulgentia erga Reos, vinctoſque, in Sponſæ gratiam, depicta erat, cum hoc Titulo: PARI CLEMENTIÆ INSTINCTV, CAROLI NEPOS, IVGALI VINCVLO ASTRICTVS, FERREO ASTRICTOS SOLVIT.

In vtrâque Molis facie collocata *Simulacra*, *Sabaudorum Principum* nominibus, qui *Iuſtitiæ* vel *Clementiæ* laude floruiſſent, diſtinguebantur. Nimirum quoad Iuſtitiam; *Amedeus III. Vindex. Thomas I. Iurium tenax. Petrus Semiferreus. Amedeus IV. Barbarorum terror. Victor Amedeus Iuſtus.*

Quoad Clementiam; *Humbertus III. Pius. Thomas II. Conciliator. Amedeus VII. Pacificus. Amedeus VIII. irâ Vacuus. Philippus II. iniuriarum immemor.*

QVARTA MOLES.

REGALIVM VIRTVTVM PANTHEON.

Quarta hæc Moles, Regiâ prorſus Magnificentiâ, miroque opere architectonicæ Artis, ac ſublimitate, ſituque ſuper alias eminebat, ampliſſimâ in Areâ ante Regias Ædes; vbi tranſuerſaria

Porticus ingentem Caſtri Platéam ab anteriore Palatij areâ ſciungit. Et quidem duplo illuſtriora merebatur hic locus ornamenta. Nam cum eâ die Regijs Coniugibus triumphalem Arcum aperiret; ac poſtridie Sacrum Suggeſtum ad explicandam Populo ſepulcralem Chriſti *Sindonem* eſſet de more exhibiturus, eiuſmodi ornatum atque ſignificationem excogitauit Author; vt eadem Moles ad vtramque cæremoniam, Aulicam & Religioſam, æquè videretur extructa. Cum enim Cyprij Regni Titulum Sabaudi Duces meritò ſuſtineant: cumque ad Sabaudos Duces ex Cypri Regno diuinitùs peruenerit Sacra Sindon: ingenio confinxit, hoc eſſe illud *Templum*, quod in Monte Olympo Cyprij Regni vertice, propè Amathunta, Veneri dicatum olim fuerat: nunc verò pijſſimæ Cypri Reginæ Franciſcæ à Franciâ, Virtutibus ac triumphis conſecratum: ideoque Templum ipſum, REGIARVM VIRTVTVM PANTHEON, cenſuit nominandum; vt Marcus Agrippa eo Nomine Templum ſuum inſigniuit, quòd formæ rotunditate Cælo ſimillimum, omnia Numina complecti videretur. Hanc igitur ſententiam in anteriore Molis facie obuia explicabat Inſcriptio.

ADES CYPRI REGINA:
POST TRIVMPHALES ARCVS,
OLYMPVM, CYPRII REGNI CAPVT,
PRO CAPITOLIO SCANDE.
VBI CEDENTE OLYMPICI FANI PROFANA GLORIA,
VIRTVTVM OMNIVM PANTHEON INVENIES,
TE IPSAM.
NAM VIRTVTES OMNES COLIT,
QVI TE VNAM COLIT.

Vt verò triumphali huic Pompæ, Sacram Sindonis Pompam interſereret; Inſcriptionis formam auerſâ in Molis fronte immutauit. AVE-

AVETE CYPRI REGES,
CAROLE, ET FRANCISCA:
QVORVM FELICISSIMO ADVENTV
CYPRIORVM REGVM SEPVLTÆ VMBRÆ
SEPVLCRA EXCVSSERE.
IAM VESTRO EX CONIVGIO THRACIVM IVGVM
ELVCTATVRAM SE SAGIT CAPTIVA CYPRVS.
QVIS ENIM CYPRIVM DESPONDEAT TRIVMPHVM,
QVIBVS IAM DEVS PRO VICTORIALI ARRHA
TRIVMPHALE SVÆ SINDONIS VEXILLVM
E CYPRO OPPIGNERAVIT?

Cùm igitur triplici Ordine, infimo, medio, & ſupremo, magnifica totius Molis Machina concreſceret; infimus quidem Ordo vtroque latere cum Porticu iunctus; vtràque fronte foras protuberans; *Olympici Montis* verticem imitabatur. Ibi ſedentia octo *Simulacra* proximiores illos Cypri Reges Reginaſque ad viuum exprimebant, à quibus Sabaudi Duces Regni illius Iura ſibi vendicant. Primò, *Ianum Cypri Regem*, cùm *Mariâ Coniuge*. Deinde, *Ioannem Secundum Cypri Regem*, cum *Helenâ Paleologa*. Tùm *Ludouicum Sabaudiæ Ducem*, cum *Annâ Iani Regis Filiâ*. Poſtremò *Ludouicum Sabaudum Cypri Regem*, cum *Carlottâ Ioannis Secundi Cyprij Regis Filiâ*, legitimo Regni Herede.

Quatuor in ſpatijs eiuſdem ſubſtructionis, *Vrbium* Quatuor in illo Regno præcipuarum pictæ Imagines, ſub Turcico iugo gementium, ſupplices tendebant palmas. *Salamis* (hodie Famaguſta) Cupreſſu redimita, vnde Cypro nomen. *Paphus* Roſis ornata, ob loci delicias. *Cyrine*, à Cyro condita, Margaritarum baccis, quæ in eo litore pulcherrimæ leguntur, decorata. *Amathus*, mellis fauos manu prætendens, ob ſingularem mellificij gloriam.

Termi-

Terminabatur infimus hic Ordo, columellato meniano ſupra Coronidis crepidinem circumquaque proiecto, in octanguli podij ſpeciem; vnde Sacrum Linteum paludati Antiſtites quaquauerſus circumferendo, Populum pio ſpectaculo bearent. Supra meniani angulos, octo conſurgebant *Statuæ Principum* ſanctitate inſignium, ex vtróque Sponſorum Stemmate. Ex Francis aderant, LVDOVICVS REX. LVDOVICVS EPISCOPVS. MARGARITA S. LVDOVICI REGIS VXOR. BLANCA PHILIPPI VALESII VXOR. Ex Sabaudis, HVMBERTVS III. AMEDEVS VIII. LVDOVICA, Inſtitutum Sanctæ Claræ profeſſa. MARGARITA, ex Inſtituto Sancti Dominici.

Medius Ordo ex infimi ſummitate, ſtrictiore tamen ambitu, naſcebatur; in pulcherrimi Templi effigiem, quod vndique apertum Columnæ ſexdecim ſuſtinebant. Huius ex ſummitate, conſimili meniano circumuallatâ, Supremus Ordo, faſtigium operi imponebat, deſinebatque cuſpidatim excelſam in Piramidem. Quatuor in frontibus ſuperioris Ordinis, *Tabulæ* totidem eleganter figuratæ, inſignem Hiſtoriam continebant. Primæ argumentum declarabat Inſcriptio.

LVDOVICO ET CAROLOTTÆ CYPRI REGIBVS,
CIPRII SACRAMENTVM DICVNT.

Secunda, Horum Regum priorem pugnam contra Iacobum *Carolottæ* Fratrem Spurium, Regni occupatorem, exhibebat.

ÆQVOREA PRIMVM FORTVNA
IVSTIS REGVM VOTIS ADSPIRAT.

In Tertiâ, *Carolotta*, quæ Ludouico Sabaudo Coniugi, Regni ſui Iura ſolemni cæremoniâ tradiderat; poſt alteram pugnam infelicem profuga, & orbata Viro; eadem Iura coram Pontifice ad Carolum Primum, Sabaudiæ Ducem, ſucceſſoreſque tranſmittit. Inſcriptio,

CYPRIVM REGNVM SABAVDIS SANCTE CONFIRMAT CAROLOTTA.

Poſtremâ in Tabulâ, *Margarita Charnia* Regij Sanguinis Matrona, Sanctiſſimam Sindonem ex Cypriâ direptione ſeruatam, ſecum in Burgundiam deferre dum feſtinat; prodigioſo Iumentorum reniſu admonita, Sacram illam Sarcinam Chiamberio abſiſtere nolentem, Ludouico & Annæ Cypriæ, Sabaudiæ Ducibus affinitate ſibi proximis, dono addixit. Hiſtoriam leuiter indicabat Inſcriptio.

CYPRII REGNI SPOLIVM, DIVINA SINDON, MIRE SABAVDIS OBVENIT.

Templi denique Pinnaculo atque faſtigio, ſexdecim *Simulacra Virtutum*, ad Heroinæ noſtræ Virtutes ſignificandas ſuperſtabant: quarum Virtutum aliæ dicuntur *Regia*, aliæ *Chriſtiana*. *Regia*, Gentibus etiam honoræ: IVSTITIA, & CLEMENTIA. PRVPRVDENTIA PACATA, & MILITARIS. STRENVITAS, & CONSTANTIA. MAGNIFICENTIA, & MAIESTAS. *Chriſtiana* verò, RELIGIO, & DEVOTIO. MODESTIA, & HONESTAS. HVMILITAS, & POENITENTIA. OBEDIENTIA, & SIMPLICITAS. Singulæ ſuis nominibus atque ſymbolis diſtinctæ: omnes ad ornandum Virtutum Pantheon concordes.

QVINTA MOLES.

VOTA.

Antequàm *Regias Ædes* Regij Coniuges ingrederentur; *Metropolitanam Baſilicam* ad perſoluenda vota pijſſimè adierunt: vbi Quintam Molem, generoſi celſique animi Archiantiſtes Michael Beyamus ſuopte impendio, ante ipſam Templi faciem præſtruxit, cum hac Inſcriptione.

POPV-

POPVLIS QVIETE, ARIS RELIGIONE RESTITVTA:
QVOD VNVM DEERAT VOTIS
CONNVBIVM PRINCIPIS EXPLESSE;
ET GALLICARVM CONIVGVM SERTO,
SABAVDIS AVSPICATISSIMO;
DECVMANVM LILIORVM FLOREM
FELICITER ACCESSISSE:
MICHAEL BEYAMVS ARCHIEPISCOPVS TAVRIN.[is],
GRATVLABVNDVS VOTA SOLVIT:
ET E FLORIBVS FRVGEM VOVET.

Hæc enim decima eſt è liliato Gallorum Stemmate Sabaudis Principibus Nupta: quam proinde *Florem decumanum* vocat: nam decima quarumcumque rerum, omen habet: & eximia quæque dicuntur *Decumána*. Hanc igitur Pij Præſulis Redauſpicationem vocare lubet: dum enim pro felici Coniugio Vota ſoluit, pro felici Prole vota concipit. Surgebat igitur Sacro ornatu magnificus hic *Arcus*, qualem requirebat Auguſtiſſimum in Templum Triumphalis ingreſſus. In intercolumnaribus Scaphis, gemina Simulacra geminas Beatitates in Inſcriptione memoratas ſignificabant; RELIGIONEM, & PACEM. Superioris Ordinis *Simulacra*, duorum Tutelarium Sanctorum effigiem referebant, MAVRITII, atque SECVNDI, quos aſſiduis Votis Populus vniuerſus, ac Præſul interpellarant. De ſupremo Faſtigij angulo Regia vtriuſque Sponſi pendebant *Stemmata*. Supra Scaphas hinc inde, *Stemmata* Archipræſulis. Cætera ſpatia *Trophæorum Faſces*, quà Sacrorum, quà Regalium; ac *Liliorum* varia ſchemata, decorè venuſtèque complebant.

VLTI-

VLTIMA MOLES.

MARTIS TAVRVS.

Poſterâ die, cùm ad Auguſtæ Vrbis Prætorium Auguſtiſſimi Coniuges acceſſiſſent; condignâ prorſus Magnificentiâ atque ſplendore à Ciuitatis Moderatoribus, ac Decurionibus excepti fuere: ac præſertim *feſtiuo* nocturnorum ignium *ſpectaculo* in lætitiæ ſignificationem: cuius Argumentum ab eiuſdem Vrbis inſignibus noſter Author deriuauit. Nam quoniam, vti diximus, antiqua Vrbs ab Ægyptio conditore Api, *Taurinum* Stemma duxit, atque Nomen; eandemque Vrbem Martis Aſtro ſuppoſitam ferunt: commentus eſt, hunc eſſe *Martis Taurum æripedem*, Aurei Velleris cuſtodem, qui cum fulmineos efflaret ignes, nec domitoris manum, iugumue pateretur; tùm verò aduentante Iáſone Theſsáliæ Rege, cum Medéâ nouâ Nuptâ; admirabili eorum virtute manſuefactus, fatalibus vinculis detineri geſtijt, vltróque domitas ceruices iugo ſubmiſit. Voluit igitur ex fabuloſo acroamate, argutam ſequi allegoríam, ad ſignificandam Taurinæ Vrbis fidelitatem vnos erga Sabaudos Principes; atque humillimam præſertim obſequelam, ingentemque lætitiæ ardorem, ex Regiorum Coniugum feliciſſimo aduentu. Allegoríam explicabat Inſcriptio.

DOMITORE AMORE,
FLAMMIVOMVS MARTIS TAVRVS,
THESSALICI DVCIS, ET COLCHIDIS HEROINÆ,
AMANTIVM CONIVGVM, VLTRO AMAT IVGVM;
ET LÆTIORIBVS SE FLAMMIS ADOLET.

Olitorium igitur Forum, quod antè Vrbanum Prætorium latè

vireſcit, herbeſcentem eſſe *Campum* confinxit, vbi *Martis Tauri* pabulabantur: qualis à Poetis deſcribitur ille locus;

[1] *Conueniunt Populi ſacrum Mauortis in Aruum.*
Hic adamanteis Vulcanum naribus efflant
Æripedes Tauri: tactaque vaporibus herba
Ardens, &c.

Mediam verò Machinam finxit Author confragoſum eſſe Clauſtrum, vbi *Taurus* ille omnium ferociſſimus aſſeruabatur, nam duos numerat Ouidius. Hic igitur ſcopuloſâ e cauea primus ſeſe obtulit erectus, (planè vt in Auguſtæ Vrbis Stemmate) flammaſque anhelans; vt apud eundem Vatem:

[2] *Sic tùm Clauſtris emerſit vterque*
Taurus; & immani perflauit turbine flammas
Arduus: atque atro voluens incendia fumo, &c.

Sed cum ex aduerſo prodijſſent *Iaſon* Clypeo inſtructus, in quo Sabauda fulgebant inſignia: eiuſque *Sponſa* vinculum tenens Sabaudis nodis perſimile: horum ante pedes inflexa ceruice procubuit Fera, coërceri ſe paſſa, *vt Ouid. ibidem.*

Sed non incendia Colchis
Aſpirare ſinit: Clypeoque illiditur ignis.

Eius igitur *Clypei* fulgore nobiliores flammas concipiens *Taurus*, lucére primùm, tum adoleri, feſtiſque vndique ſcatere flammis in altum abeuntibus, quaſi ſtellatus Taurus alter Cæleſti ſuccederet. Tùm cætera *Simulacra*, atque ipſe *Scopulus*, iucundiſſimis lætitiæ ignibus conflagrarunt.

Hæc ſane feliciſſima præſagia Vrbem ingredientibus Sponſis, Regiæque Matri fortunatiſſimæ, Ciuium amor, Magiſtratuum ſtudia, Præſulis Vota, Muſarum ingenia, Principes ipſi ſibi, non immeritò gratulabantur. Sed heu improuidæ Hominum mentes! heu recondita & perplexa Regnorum Fata! paucis poſt menſibus, incongrua Matris, iunctimque intempeſtiua Sponſæ Mors, Principem, Aulam, Fora, Aras, Vrbem funeſtauit: & Author ipſe, qui læta hæc ómina præcantarat; vtrumque funus defleuit.

1 *Ouid. Metam.* 2 *Ouid. Metam.*

RE-

REGIARVM ÆDIVM ORNAMENTA.

REGII PALATII TAVRINENSIS ORNAMENTA.

NIHIL his in Ædibus eſt, quod non rapiat oculos; Regiamq; Caroli Emmanuelis eo Nomine Secundi, Magnificentiam, vel tacendo, non eloquatur. Plurimus hic Auri nitor, pretioſa ſupellex, admirabiles Sculpturæ, nobilis Pictura, nobiliores Hiſtoriæ, immemorabilis æui memoriam reuocantes. Atqui, cùm ſingulæ Picturæ ſuis inſcriptionibus animentur; omnium tamen argumenta vnius Emmanuelis Theſauri ab ingenio atque calamo manare voluit optimus Princeps.

Ædium igitur Porticum ingreſſis, in primo ſcalarum aſcenſu, *Equeſtris Statua* ſe profert *Victoris Amedei*; quam ære fuſili, marmoreo in equo ſedentem, vtroque artis miraculo; quaſi domeſticum Larem, locique Præſidem, gratiſſimus Filius collocauit, cum hac *Inſcriptione* in anteriore Baſis fronte.

D. VICTORIS AMEDEI
BELLICAM FORTITVDINEM,
ATQVE INFLEXVM IVSTITIÆ RIGOREM,
METALLO EXPRESSVM VIDES.
TOTVM ANIMVM VIDERES,
SI VELOX INGENIVM,
FLEXILEMQVE CLEMENTIAM,
EXPRIMERE METALLVM POSSET.

Oppo-

Oppoſitâ in Baſis fronte.

D. VICTORI AMEDEO
QVOD VNVM RAPERE FATA POTVERVNT,
REGIAM ORIS MAIESTATEM,
ÆTERNA VINDICAT HÆC IMAGO.
IN REGIAS VIRTVTES, ET HEROICA GESTA,
IVS NVLLVM FATIS RELIQVIT FAMA.

AVLÆ REGIÆ ORNAMENTA.

Maxima hæc *Aula* conquadrata; ad ſummum ſcandentibus prima panditur; quam SAXONICÆ GLORIÆ nuncupare, Auctori noſtro viſum eſt: nulla enim viſuntur emblemata vel ornamenta, quæ inſigne aliquod decus Saxonicæ Domus, vnde Sabaudæ origo, non adumbrent. Supernè, vbi multiformis aurearum trabium procurſus multa in ſpatia rotunda & anguloſa, contignationem diſtinguit: mediano in æquore apprimè ſpatioſo, appictus Iupiter altè ſedens, armatæ Viragini, quæ *Saxonia* eſt, de ſtemmate noſcenda, ſceptrum porrigit: *Fatumque* aſtans, Dîphteram, hoc eſt Amalthéæ Capræ pellem, vbi futura omnia deſcriptè continentur, oſtendit; atque in ea grandibus literis fatidicum legitur carmen:

[1] *His ego, nec metas rerum, nec tempora pono.*
IMPERIVM SINE FINE DEDI.

Sub pedibus itaque Iouis, ſupra deiectam Metam *Tempus* aſternatur, paſſis alis, fractâ clépſydrâ, retusâ falce. Propè Iouem, *Mars*, & *Saturnus* (Priſca Sáxonum Numina [2]) præſagio læti. In imo, *Rhenus* & *Albis* contermina Saxoniæ Flumina Iuncis coro-

1 *Ex Virg.* 1. *Æneid.* 2 *Ex Krantij Saxon.*

coronata; ſcatentibus incumbunt Vrnis. Actuoſa penitus, & nobilis pictura, antiquorum digna famâ.

Quatuor proximiora ſpatia decircinata, quatuor Facultatum Imagines continent, quæ ſtrenuos Heróas æternitati ſacrant. *Hiſtoria*, quæ Muſa eſt Clio; pennarum ſerto redimita, in ephemeridas acta refert; cum inſcripto[1] TRANSACTIS TEMPORA REDDIT. Propè Muſam, *Mercurij Virga*, quæ Manes ad vitam reuocat. *Veritas* Speculum tenet; *Fama* tubam.

Alio in ſpatio, *Poeſis Heroica*, ſiue Calliope, Oleaſtro decorata, cum Virgiliano Emiſtichio: NOMEN LAVDESQVE MANEBVNT. Aſſidet *Apollo* Citharâ ludens: & *Pegaſus* vngulâ ſaxum feriente fontem elicit, vnde doctum furorem Poetæ bibunt.

Tertia, *Pictura*, quæ muta Poeſis eſt, laureata: Sigueardi Sáxonis effigiem pingit, operi intenta: cum Inſcripto, ÆTERNITATI. Ex Protogenis dicto; qui obiurganti, quòd manum de Tabulâ neſciret dimouere, illud tantum reſpondit *Æternitati pingo*. Aſſidet *Simulatio*, verſicolore amictu; alterâ manu laruam tenens; alterâ digito labris impreſſo, Silentium indicit. *Aligeri Puelli* áſtites & circumuolitantes, aut pigmenta terunt, aut colorum loculamenta, tabellas, peniculos, ſpongiam deletilem, aliaque ad pingendum neceſſaria, miniſtrant.

Vltima *Sculptura*, ferreis apicibus coronata, ad formam Videchindi Magni, Statuam elaborat; cum hac Inſcriptione: COELO RESTITVIT CÆLO. *Prometheus* furtiuum è Cælo ignem ferulâ defert, quo Statuas animabat. Locum ipſum, veluti ſtatuariam officinam, occupant informes lapides; illaborata Simulacra; marmorea Sáxonum Stemmata; acuendorum ſcalprorum Rotæ, Mallei, aliaque lapicidarum inſtrumenta.

Reliquæ Contignationis Areæ, varios *Trophæorum Faſces*, ſuis Titulis inſignes, continent; ad Heróum Sáxonum æternum decus appenſos. Primum *Tropheum* barbarico priſcorum armorum, ac geſtaminum genere coagmentatum; Vandalico inſigni, nempe *Aureo Leone*, cruentis Clypeis inſculpto; in alligatâ

1 *Ex Virgil. Epigr. de Clio.*

alligatâ tabellâ Titulum gerit: SIGVEARDVS SAXONVM REX, VANDALIS EIECTIS. Primus enim Sigueardus è Scandia in eam Vandaliæ Prouinciam profectus; deterrimam Gentem ab ijs ſedibus expulit, Regnumque Saxonicum fundauit.

Aliud *Trophæum* ex diuerſis Chriſtianorum Templorum, atque Altarium, inſignibus congeſtìm colligatis. VIDECHINDO MAGNO, OB RELIGIONEM PROPAGATAM. Hic enim primus ab Ethnicâ ſuperſtitione, ad ſynceram Chriſti Religionem verſus, Regnum totum conuertit.

Aliud ex Naualibus armamentis. VERTEGIRVS ANGLIÆ DVX, BRITANNIA SVBACTA. Nam primus felici Claſſe, victricia Arma in Britanniam traiecit, vt ſubindè dicetur.

Aliud ex Imperij Romani Auguſtalibus Notis. HENRICVS AVCEPS, IMPERIO PROMERITO. Is nimirum Sáxonum primus ad Imperij faſtigium euectus eſt, vel inuitus.

Aliud ex bellicis armis, HENRICO LEONI SAXONI, OB HOLSATIAM REDVCTAM.

Aliud ex maritimis Manúbijs, BRVNONI SAXONI, NORTMANNIS FVSIS, FVGATIS.

Aliud ex Túrcicis Spolijs. CONRADO SAXONI, OB RECVPERATAM HIEROSOLYMAM.

Aliud ex frugibus, atque inſtrumentis ad agrariam culturam pertinentibus. OTHONI MAGNO IMP. OB FELICITATEM ITALIÆ REDDITAM. Pulſis enim Græcis, deſolatam magnâ ex parte Italiam vberauit.

Aliud ex Pontificiæ Dignitatis ornamentis. OTHONI III. IMP. OB PONTIFICEM SERVATVM. Gregorium enim V. contra Ioannis Pſeudopápæ, & Romanorum quorundam impietatem ſuſtinuit.

Aliud ex Apicibus, alijſque honeſtamentis Cæſareæ, atque Electoralis Dignitatis; cum Inſcriptione: GREGORIO V. SAXONI, PONT. MAXIMO, OB ORDINATVM IMPERIVM. Hic enim Othoni III. propinquo ſuo, à quo ſeruatus fuerat,

fuerat, gratas referens vices, Imperatorem ſalutauit: & in Concilio Romano, celeberrimæ Conſtitutionis de Germanicis Cæſarum Electoribus, Author fuit. Itaque Otho Res Romanas, Gregorius Germanicas, ordinarunt.

AVlæ verò Parietibus totam *Saxónici Stemmatis* circum vndique Hiſtoriam appinxit; octo in ſpatia, penſilium ſpecie Tabularum, diſpertitam. Eadem quippè Inſignia de Saxónico Stemmate in Sabaudum immigrarunt.

Primâ igitur in Tabulâ, *Sigueardus Saxo* cum Vandalorum Rege confligens, *Equínum Pullum nigricolórem*, infrénem, & erectum, argenteo in Clypeo geſtat: nigrâ ipſe chlamyde paludatus, nigro vexillo, nigris galeæ lemniſcis, nigerrimum inſidens Equum. Victorque Hoſtem (qui cruento in Scuto Aureum Leonem oſtentabat) exanguem lanceâ proſternit: vniuſque prælij lucrum eſt Regnum. Hiſtoriæ alludit Inſcriptio.

FVNEREVM QVEM CERNIS EQVVM
HORRENDO SIGVEARDI SAXONIS
HÆRENTEM CLYPEO,
VANDALIÆ FATALIS, VT OLIM TROIÆ,
AD BARBARORVM EXITIVM
INNVMEROS HEROAS PARIET.

Nimirum, à Sigueardo innumerabiles Heróes ſtrenuiſſimi; ac præſertim Sabaudi, tanquam ex Troiano Equo prodíere.

Cur verò poſtindè Saxonico, & Sabaudo in Stemmate non Ater, ſed *Candidus* irrepſerit *Equus*, proxima docet Tabulâ; vbi *Videchindus Magnus*, Sigueardi ábnepos, ſacrâ Baptiſmatis lymphâ ad Viſeram fluuium, cum ſuis Populis, luſtratus; auitâ demútat Inſignia. Huic enim Magnus Imperator Carolus,

Nigrum Stemmatis Equum candido nitore perfundit. Ipſe Videchindus cum duobus liberis Videchindo, & Vigeberto, candida in chlamyde, ſubmiſſo genu, nouum à Carolo Inſigne ſuſcipit, Nepotibus tranſmittendum. Rem notat Inſcriptio.

CHRISTIANÆ FIDEI CANDIDATO VIDECHINDO
PVLLVM AVITI STEMMATIS PVLLVM
CANDEFACIT MAGNVS CAROLVS.
AD PALMAM VERE OLYMPICAM PROPERANTI,
HAVD ALIVS CONVENIT EQVI COLOR.

Albis enim Equis, albiſque bigis Olympico in Curriculo certabant. Ijſque Rheſus in certam Victoriæ ſpem vtebatur. Catull. *Non Rheſi niueis citiſque bigis*.

At quod Saxonico atque Sabaudo in Clypeo, præter candidum Pullum *Faſciolæ* aliquot aurei atrique coloris alternatìm ac tranſuersìm adiaceant, ex tertiâ diſcitur Tabulâ, vbi *Otho Balenſtedenſis* Saxo, Anháldiæ Comes, deuictis Vandalis qui Romanum infeſtabant Imperium tantam mox fiduciam de Cæſareâ beneficentiâ concipit, vt nouo Stemmate, nouam ſibi ſuiſque Fortunam ominetur. Ipſe igitur feroci in equo armatus ouans; ac præ ſe captiuos agens Vandalos; Equo gentilitio de Stemmate abráſo, *diſcoloribus* hiſce *faſciolis*, (quæ Imperij Coloribus reſpondent) Clypeum inſignitum, vt Anhaldinæ poſteritatis Omen, oſtentat. Rem tangit Inſcriptio.

OTHO SAXO ANHALDIÆ COMES,
SAXONICO EQVO DISCOLORES IN FASCIAS MVTATO,
NOVO STEMMATE, NOVAM SIBI FORTVNAM SAGIT.
NEC VIRTVS VOTIS,
NEC VIRTVTI FORTVNA DEFVIT.

Ac

Ac eius quidem votum litaſſe, conſequens teſtatur Tabula, in qua *Bernardus* Anhaldiæ Comes, à Friderico Cæſare ob inſignia facta, Ducali Apice donatus; Cæſarem rogat vt Patrium Stemma cum Fratribus commune, ſingulari aliquâ diſtinguat Notâ. Ac Cæſar *foliatum Rutæ ramuſculum*, quem in manu habebat (nam eâ plantâ delectabatur) ſupra Bernardi Clypeum obliquat. Atque inde Saxonico, & Sabaudo in Stemmate, *Rutea Corolla* ſupra bicolóres Faſciolas obliquè proſerpit. Inſcriptio ſic habet.

BERNARDI ANHALDINI SINGVLARIA MERITA
SINGVLARI DVCATVS DIGNITATE MVNERATVRVS
FRIDERICVS CÆSAR,
AVITIS FASCIOLIS RVTEAM COROLLAM ATTEXIT.
APTE: QVID ENIM DIGNITAS, NISI AMARVM DECVS?

Cur autem *Beroldus Saxo* Primus Sabaudiæ Dominator, Saxonicum Equum, *bicipitis Aquilæ* in pectore concluſum, pro Stemmate geſtaret, Quinta indicat Tabula. Hoc enim Clypei decus ab *Othone III.* Imperatore accipit, dùm ad tuendum contra Ligures Arelatenſium Regem Rodulphum mittitur, annuente Procerum cætu. Quod in augurium felicitatis trahit Inſcriptio.

EQVVS BELLA CARTHAGINI,
AQVILA VICTORIAM ROMÆ PORTENDIT.
SCITE IGITVR BEROLDO SAXONI OTHO PATRVVS
EQVVM AQVILÆ, VICTORIÆ BELLVM, NEXVIT;
NAM PRO ALLOBROGIBVS PVGNASSE, AC VICISSE,
PERINDE FVIT.

Equi præſagiunt Pugnam, inquit Plin. l. 8. c. 42. Ac Virgil. 3. Æneid.

Bellum Terra hoſpita portas,
Bello armantur Equi: Bellum hæc armenta minantur.

Proindè in Carthaginis fundaminibus inuentum Equinum Caput, Belli ſedem futuram illam Vrbem portendit. *Aquilam* verò Victoriæ auſpicem, infulminabilis natura fecit: Plin. lib. 2. cap.55. Præterquamquòd reliquarum volucrum oſtenta quæcumque oblata eſſent, interuentu ſuo Aquila delebat: Valerian. lib. 19. cap. 1. Romanis ideo legionibus ſacra: & Romæ omnium gentium victricis Inſigne.

Quoniam verò in Saxonici atque Sabaudi Clypei angulo, *trium Lunularum* Imagines apparent, quas alij Vaginarum, alij Calcarium Mucrones vocant; ſequenti ex Hiſtoriâ pendet origo. Cùm enim *Anglia* Saxoniæ Ducatus (alij *Angriam* ſcribunt) Mucrones illos pro gentili Stemmate geſtaret: tùm verò *Angliæ Dux Vertegirus* Saxo, felicibus armis ſubactâ Britanniâ: Angliæ Nomen Britanniæ indidit: & *Britannicis Leonibus Anglicos Mucrones* adiecit. Sextâ igitur in Tabulâ, Vertegírus Britannico in litore Victor, Regali e Solio ſupplicibus Britannis Iura dat: & ingentem Clypeum vtroque Symbolo inſignem tenet, cum hac Inſcriptione.

ANGLIÆ DVX, BRITANNIÆ DOMITOR VERTEGIRVS,
BRITANNICIS LEONIBVS
MVCRONES ANGLICOS INFIGENS,
BRITANNIS LEGES DEDIT, NOMEN ERIPVIT:
ET MIRANTE OCEANO,
VBI NATABAT BRITANNIA, NATA EST ANGLIA;

Septimâ in Tabulâ, *Henricus Auceps*, Saxonicis diſſidijs cum Imperio compoſitis, Imperium recuſando promeritus, biſido in Clypeo *ſectam Imperij Aquilam, ſectumque Saxonicum Pullum* componit.

PRI-

PRIMVS HENRICVS AVCEPS,
ROMANA INSIGNIA SAXONICIS NECTIT INSIGNIBVS;
AVSPEX PLANE AVCEPS,
CVI VEL INVITO
AVGVSTÆ SE OBTRVDVNT AVES.

Poſtremâ in Tabulâ, *Henrico Fratri* poſt perniciale diſſidium, veniam pacemque flagitanti, *Otho Saxo* Imperator, inſperatum Bauariæ Ducatum; nouumque Stemma *luſoriæ inſtar Tabulæ* teſſellatum, Saxonico Equo ſupra Galeæ conum prominente, clementer impertit. Inſcriptio ſic habet.

OTHONIS MAGNI FRATER,
ATQVE HOSTIS HENRICVS,
DVM VENIAM ROGAT,
BAVARO DONATVR SCEPTRO.
DECVIT LVSORIÆ TABVLÆ SPECIES
BAVARICVM STEMMA.
NAM LVDENTE AMORE,
QVI VINCITVR LVCRVM FACIT.

Tabularum interualla, aliorum Saxonum ſtrenuorum *Equeſtribus Simulacris*, ad ornamentum atque Hiſtoriam pertinentibus complentur: Fulgentibus in cuiuſque Clypeo ſuarum Prouinciarum Inſignibus.

AVLA

AVLA INTERIOR.

Hanc *Dignitatum Aulam* vocauit Author, quòd in omni ornatu præcipua Sabaudi Principatus Decora, & accrementa comprehendat. Celſa igitur in contabulatione, aureo veluti Cælo, IMPERATORIA MAIESTAS, mitrata, paludata, Coronas, Apices, Sceptra, Equeſtria ſigna diſtribuit. Infràque volitans Fama, buccis turgentibus geminas inflat Tubas. Sinuoſo in limbo Horatianum legitur dictum, AD ORTVS SOLIS, AB HESPERIO CVBILI. Ex Ode 15. libri 4.

Per quas latinum Nomen, & Italæ
Creuere Gentes, Famaque, & Imperi
Porrecta Maieſtas, AD ORTVS
SOLIS, AB HESPERIO CVBILI.

Imperialium enim Principum Dignitas, æquè in Eoo, atque Occiduo Imperio, ab Auguſta Maieſtate, veluti à fonte promanauit.

Mediam igitur hanc Tabulam, geminæ altrinſecùs Tabulæ intercipientes, vtramque Sabaudorum Principum Dignitatem inſigniorem oſtendunt: Occidentalis nempè Imperij *Perpetuum Vicariátum*: & Orientalis Imperij *Perpetuum Electorátum*.

Dextrâ ergo in Tabulâ *Conradus Imperator* in Procerum conſeſſu Gladium, perpetui Vicariátus Inſigne, Amedéo Secundo Sabaudiæ Comiti committit. Ad Tabulæ ornatum, in imo aſſidet *Roma* rerum Domina; & *Tiberis* Pater, flauam ex Vrnâ effundit lympham. Rem attingit Inſcriptio.

Occidui Imperij perpetuo Vicariatu cluet Amedéus II. & abſentis etiam Cæſaris Maieſtas, Sabaudo fulgurat gladio.

Ad læuam, Biſantio recepto, Orientalis Imperij *Electores* conſtituti, *Balduinum* Belgam legitimis ſuffragijs ad Conſtantinopolitani Imperij faſtigium prouehunt. Porrò in Electorali Colle-

Collegio ſuffragij ferendi Ius habuit *Sabaudus*. Sabell. Ennead. 9. lib. 5. alijque Scriptores. Græci autem Imperij Stemma *Crucem* continebat, quatuorque angulatim initiales Characteres B. B. B. B. hoc eſt *Baſiléus Baſileon*, *Baſiléuon Baſiléuondas*: latinè, *Rex Regum*, *Regnare faciens Regnantes*. Summâ in Tabulâ, *Fortuna* Vrnam Sortium tenet. In ima Tabulâ, *Græcia* diuitias ſpargit: & *Danubius* ſenis perpluit Capedinibus, nam oſtijs totidem in Pontum euoluitur. Inſcriptionis hæc eſt ſententia.

Orientalis Elector Imperij Thomas Sabaudus, Electoralis Apicis iura Nepotibus tranſmittit: reuicturo etiam vſu, ſi Chriſtiana concordia reuiuiſcat.

Cætera Dignitatum monumenta circum parietes, eleganter pictæ memorant Hiſtoriæ, quas vel ſine coloribus ſola pingere poſſit Inſcriptio; hoc ordine.

I.

Sabaudiæ Seruatori Beroldo, regendos tradit Sabaudos Rodulphus Burgundiæ Rex: & laborum merces eſt labor.

Hunc enim de Liguribus triumphantem, Rodulphus Arelatenſium Proregem, & Sabaudiæ quam ſeruarat Principem conſtituit.

II.

Humbertum Sabaudiæ Comitem Manfredus Italiæ Marchio, Iugali Filiæ nodo, & hæreditario Apice vincire facilius poteſt, quam armis vincere.

Hac igitur in Tabulâ, Humberto Primo nubens Adelaidis, Manfredi Filia; acerrimo bello finem imponit, & dotalem Secuſiæ Comitatum, atque Italiæ Marchionatum, ſecum defert.

III.

Ab Henrico IV. Amedeus II. in Auguſto Comitalium Principum Quatuoruiratu cooptatur. Quorum tanta authoritas, vt Reges ſubditis, Imperator Regibus, imperet.

IV.

IV.

Salutiarum Marchionem clientelari alligans Voto Humbertus III. Italici Marchionatus delibata Iura integrauit.

Manfredum nempè Marchionem.

V.

Nouis donatus Prouincijs, nouo ritu profitetur Petrus Semiferreus, & Semiaureus: vt Auro muneratorem décoret, Ferro munera tueatur.

Huic enim, qui à Ricardo Cæſare Quiburgenſium & Vantuatum Prouincijs auctus fuerat; cum ſubodluiſſet nonnullos Augusto ex Collegio Próceres ſatágere, ne Cæſareâ Munificentiâ frueretur: generosâ fretus confidentiâ, Cæſaream fertur Aulam ad dicendum clientelare ſacramentum ingreſſus, alterâ ſui parte aureo nitens amictu; alterâ cataphractus & ferro rigens: nouamque cæremoniam ſtupenti Cæſari, rationem illam reddidiſſe: illique poſtideà Petri Semiaurei, & Semiferrei hæſiſſe cognomentum.

VI.

Ab Aſianâ redux Victoriâ Philippus Sabaudus, feliciſsimo Iſabellæ Achaicæ coniugio Peloponnenſium Principatum, ſeptenis olim Regnis inclytum, Pedemontano Principatui connectit.

Peninſulam illam alij *Moréam* vocant; ab eoque Philippo longa Sabaudorum ſeries deducta; quos *Achaiæ*, vel *Moreæ* Principes vocarunt; quoaduſque omnia Orientalis Imperij Spolia Thracius Raptor conuaſauit.

VII.

Et Filiæ connubio, & poſtremis Tabulis Theodorus Paleólogus ſancit, vt Paleólogâ Stirpe Viris defectâ, Monferratenſis Márchia Sabaudo accreſcat Imperio.

VIII.

Ab Ladisláo Prouinciæ Comite deſtituti Nicienſes, dùm ſua liberta-

libertatis arbitri Clementiam Fortitudinemque Sabaudorum Principum demirantur; eiſdem parére malunt, quàm ſibi imperare.

Ipsâ in Tabulâ Nicienſium legati, Amedeo VI. qui cognomento Rubeus dicitur, Iuſiurandum ſanctè præſtant, Anno 1388. aſſentiente Ladisláo.

IX.

Amedeum VII. ex Comite Ducem creat Sigiſmundus Cæſar, ne flagrante nouorum Principum ambitu, antiqua Imperialium Principum Dignitas minuatur.

Nam paucis antè annis, Vencisláus Imperator, Mediolanenſis Ducatus Titulum, & Inſignia, Ioanni Galeatio Virtutum Comiti, inconſultis Electoribus, ingenti pretio vendiderat: proinde ab Electoribus Imperio exautoratus.

X.

Carolotta Cypri Regina, cùm Patrij Regni Iura omnia in Carolum Sabaudum, poſteroſque tranſtuliſſet: morti penè contigua, coram Innocentio VIII. acta confirmat; & vltimum vitæ actum claudit.

Anno 1459. Dominica prima Septembris, ſolemni more coronata fuerat trium Regnorum Regina, Cypri, Ieruſalem, & Arméniæ. Lege Annales Eccleſiaſticos ſub illo Anno, & ſequentibus.

Singula Tabularum interualla, Prouinciarum Inſignibus atque Stemmatis, principumque Fluminum Imaginibus ornata; decorem augent, atque Hiſtoriæ ſeruiunt. Ac ne quid inornatum relinquatur; cum ab Oſtiorum trium ſuperliminari, ad vſque Aulæ coronidem alta intercedant ſpatia aulæorum nudata chorágio: placuit tria illa ſpatia exemptibilibus obtendere Tabulis, appicto Emblemate aliquo ad Dignitatem Symbolicè ac generatìm alludente. Primo *Ianus* Italiæ Rex, Saturnum Vicarium ádlegit; & Aſtræa Iuſtitiæ Antiſtita, in Terras deuolat.

Secundo, *Diadúmeno* Pileum eripiens Aquila, Regiæ imponit Statuæ; quod Fatidicorum iudicio, Regiæ dignitati omen fecit. Vltimo, Aquila Ganymédem ad Aſtra euehit, neglecto Canum latratu: promotæ Virtutis Symbolum.

ANTERIVS CONCLAVE
Ad Meridiem.

PVlcherrimum hoc, & Dignitatum Aulæ contiguum Conclaue, REGIIS VIRTVTIBVS meritò nuncupauit Author: nam Dignitas ſine Virtute, indignitas eſt.

Summo igitur in lacunári *Virtus* emicat, amazonicâ ſpecie, candido cultu, tricipitem ferreâ catenâ cohibens, ac rutilâ face diuerberans *Chimæram:* quo Monſtro Vitium omne monſtratur. *Pallas* autem ſublimis, Virtutem coronat; addito Maniliano dicto: CVM VIRTVTE POTESTAS.

Toto verò parietum ambitu Duodecim *Virtutes Regiæ*, totidem Tabulis viſuntur expreſſæ; ſuis quæque Symbolis atque inſignibus iconicè diſtinctæ. Singulis autem Tabulis appicta eſt conſentanea Virtuti Hiſtoriola ex vetuſtis Sabaudorum Principum monumentis (nam recentia per ſe coruſcant) vt quo quæque in Principe Regia Virtus excelluerit, imitatrix poſteritas ſentiat. Hiſtoriarum porrò argumenta Inſcriptionibus demonſtrantur, non temporum, neque Principum, ſed Virtutum ordine ſeruato. Prima igitur, Regiarum Virtutum Regina ſedet.

Reli-

Religio.

CLARVIT IN PATRIÆ INCENDIO
HVMBERTI III. RELIGIO:
QVI SACRATO PONTIFICI,
QVAM DESECRATO CÆSARI OBSEQVENTIOR;
MALVIT REGIONEM SIBI,
QVAM RELIGIONEM NVMINI DEPERIRE.

Cernitur hac in Tabulâ *Secuſinæ Vrbis* conflagratio; aſtante atque iubente *Friderico Ænobarbo* Eximperatore, Diris deuoto. Nam quòd Humbertus Sabaudiæ Comes, Sanctiſſimi Pontificis Alexandri III. partes religiosè ſuſtineret, ille impos animi, execranda crudelitatis exempla, ab huius Vrbis cæterarumque Subalpinarum direptione atque incendio, eſt auſpicatus.

II. Pietas.

E CASTRIS IN CLAVSTRA,
E SOLIO IN SOLITVDINEM DIVERTENS,
INCVLTA IN EREMO
OCCVLTAM PIETATEM COLIT AMEDEVS VII.
SED NOTIOR DVM LATET,
AD TRIREGNVM VOCATVR DVM REGNVM FVGIT.

Hic eſt ille Dux bellicoſus, qui pacatâ Italiâ, vt ſoli Deo viueret, in Ripaliæ ſcopulis ignotam ſibi Thebaidem eſt molitus. Hunc tamen in illo arcano, Pontificatus inuenit, quem (vt Eccleſiam quoque pacaret) ſine crimine accepit, & cum virtute depoſuit. In Sacris Annalibus hiſtoriam leges.

III. Magnificentia.

TOTA VERO HVMBERTI PRIMI PECTVS
INTRAVIT MAGNIFICENTIA.
TOT ENIM DIVINAS ÆDES
AD CÆLVM PASSIM EREXIT;
VT SABAVDÆ SOLITVDINES,
COELITVM COLONIÆ VIDERENTVR.

Viſitur in hac Tabulâ *Humbertus*, Noualicienſis Templi molitoribus inſtans. Hanc enim, & Secuſinam Abbatéiam, & Maltacénæ Prioratum; denique, vt Pingonius ſcribit, *Eccleſias alias fundauit, dotauitque plurimas*. Nihil autem Magnificentius, quàm Diuis Templa dicare: *vt Ariſtot. 4. Ethic.*

IV. Liberalitas.

QVID PHILIPPI PRIMI LIBERALITAS?
QVI POPVLO PER PRÆCONES ACCITO,
CREDITORIBVS DEBITA, DEBITORIBVS CREDITA
ELARGITVS:
PRETIOSVM NIHIL IN LOCVLIS RELIQVIT,
NISI SE IPSVM.

In Tabula videas Præconum tubis conuocatam fluere Turbam; ipſumque Principem, ex arculis atque ſcriniolis eductas opes, & chirographa, erogantem.

V. Cle-

V. Clementia.

AT PHILIPPVS ALTER,
FACTIOSORVM INGRATIIS TANDEM DVX;
CRVENTVM VINDICTÆ GENVS INVENIT,
CLEMENTIAM.
NAM SINE FERRO,
TOTVM CONSCIIS CRVOREM OFFVDIT PVDOR.

Hic eſt *Philippus*; qui Brixiâ ſolâ donatus, ſe *Philippum ſine Solo* appellari iubebat. Hic, tametſi pupilli amantiſſimus, à perfidis tamen Magnatibus, qui ſe, vt ipſi regnarent, zelatores mentiebantur, inſectanter laceſſitus: & externis tandem Victorijs clariſſimus; cùm Pupillo Pronepoti inopinanter ſucceſſiſſet; quos perditurus credebatur, peramanter complexus eſt; *ac maioribus etiam* (vt noſtri ſcribunt) *honoribus affecit*. Hunc igitur inauditum Clementiæ actum Tabula repræſentat.

VI. Seueritas.

AMEDEI VERO SEXTI
LACESSITA CLEMENTIA IN SEVERITATEM VERSA;
ANTISTITIS OPPRESSORES SEDVNENSES
SEMEL INCRVENTA REPRESSIT.
ITERATVM PIACVLVM FLAMMIS EXPIANS,
GEHENNÆ PROLVSIT.

Olim enim Sedunenſis, Friburgenſis, & Valeſianus Comitatus Sabaudis obtemperabat. Ac Sedunenſem præſertim ab Henrico IV. Amedeus Secundus acceperat.

VII. In-

III. Magnificentia.

TOTA VERO HVMBERTI PRIMI PECTVS
INTRAVIT MAGNIFICENTIA.
TOT ENIM DIVINAS ÆDES
AD CÆLVM PASSIM EREXIT;
VT SABAVDÆ SOLITVDINES,
COELITVM COLONIÆ VIDERENTVR.

Viſitur in hac Tabulâ *Humbertus*, Noualicienſis Templi molitoribus inſtans. Hanc enim, & Secuſinam Abbatéiam, & Maltacénæ Prioratum; denique, vt Pingonius ſcribit, *Eccleſias alias fundauit, dotauitque plurimas*. Nihil autem Magnificentius, quàm Diuis Templa dicare: *vt Ariſtot. 4. Ethic.*

IV. Liberalitas.

QVID PHILIPPI PRIMI LIBERALITAS?
QVI POPVLO PER PRÆCONES ACCITO,
CREDITORIBVS DEBITA, DEBITORIBVS CREDITA
ELARGITVS:
PRETIOSVM NIHIL IN LOCVLIS RELIQVIT,
NISI SE IPSVM.

In Tabula videas Præconum tubis conuocatam fluere Turbam; ipſumque Principem, ex arculis atque ſcriníolis eductas opes, & chirographa, erogantem.

V. Cle-

V. Clementia.

AT PHILIPPVS ALTER,
FACTIOSORVM INGRATIIS TANDEM DVX;
CRVENTVM VINDICTÆ GENVS INVENIT,
CLEMENTIAM.
NAM SINE FERRO,
TOTVM CONSCIIS CRVOREM OFFVDIT PVDOR.

Hic eſt *Philippus*; qui Brixiâ ſolâ donatus, ſe *Philippum ſine Solo* appellari iubebat. Hic, tametſi pupilli amantiſſimus, à perfidis tamen Magnatibus, qui ſe, vt ipſi regnarent, zelatores mentiebantur, inſectanter laceſſitus: & externis tandem Victorijs clariſſimus; cùm Pupillo Pronepoti inopinanter ſucceſſiſſet; quos perditurus credebatur, peramanter complexus eſt; *ac maioribus etiam* (vt noſtri ſcribunt) *honoribus affecit*. Hunc igitur inauditum Clementiæ actum Tabula repræſentat.

VI. Seueritas.

AMEDEI VERO SEXTI
LACESSITA CLEMENTIA IN SEVERITATEM VERSA,
ANTISTITIS OPPRESSORES SEDVNENSES
SEMEL INCRVENTA REPRESSIT.
ITERATVM PIACVLVM FLAMMIS EXPIANS,
GEHENNÆ PROLVSIT.

Olim enim Sedunenſis, Friburgenſis, & Valeſianus Comitatus Sabaudis obtemperabat. Ac Sedunenſem præſertim ab Henrico IV. Amedeus Secundus acceperat.

VII. Iu-

VII. Iuſtitia.

PROFVGÆ AVTEM IVSTITIÆ
PERFVGIVM PANDIT LVDOVICVS;
TAVRINENSEM NEMPE ACADEMIAM,
TOT IVRIS ORACVLIS PERSONANTEM;
VT IVDICES, SI PECCARE VELINT,
ERRARE TAMEN NON POSSINT.

Non enim errat, qui ſciens peccat. Hic igitur Ludouicus Achaiæ Princeps & Pedemontij; Benedicti XI. Pontificis Maximi, & Sigiſmundi Cæſaris beneficio, in Auguſtâ Taurinorum, Doctrinarum vniuerſarum Athenæum erexit.

VIII. Modeſtia.

ALTERVM MIRACVLVM VIDERE PISÆ;
VBI IMPERII CELSITAS
AMEDEI QVARTI MODESTIAM
FRVSTRA INTERPELLAVIT.
PLVS EST PRINCIPEM NOLLE EXTOLLI,
QVAM TVRRIM INCLINARI.

Ad famigeratum miraculum alludit Piſaniæ Turris, quæ ſiue caſu, ſiue artificio cernua, ſemper caſuræ ſimilis, numquam cadit, Maius igitur, inquit, miraculum ſtupuere Piſæ; vbi poſt Henrici VII. obitum, cum Amedei Magni ſtrenuitatem omnium vota, non modo inuitando, ſed eligendo, (vt Hiſtorici loquuntur) ad Imperium accérſerent; ſola obſtitit eius Modeſtia, ne extolleretur.

IX. Cele-

IX. Celeritas.

OCCVRRIT OCVLIS
BELLICA THOMÆ PRIMI CELERITAS.
QVI CVM CISALPINA,
PRINCIPIBVS SPOLIATA, SPOLIVM PENDERET,
FVGACEM ARRIPIENS FORTVNAM,
PALMAM PRÆRIPVIT.

Nimirum, poſt Secuſinum incendium, cùm perditiſſimi Ænobarbi rapina iuiſſet Ciſalpina: eoque poſtmodum aliubi occupato, ad illam prædam conuolarent Insúbres, Lígures, finitimique Réguli: tam opportunâ celeritate præuolauit, non vt modò deperditam Patris Ditionem receperit, ſed extenderit; & meliorum Cæſarum authoritate poſſederit.

X. Facundia.

AT REGIÆ VIM FACVNDIÆ
AMEDEI PRIMI FACVNDIA ELOQVATVR;
QVA EXARMATVS HENRICVS
REFRACTARIAS CERVICES PONTIFICI SVBMISIT.
LEONEM DIXISSES,
MERCVRII CADVCEO CONSTERNATVM.

Magnorum peruicaciam ſuauiloquentiâ perdomitam, per Leonem Caducéo proſtratum ſignificarunt mythólogi. Non poterat digniore Symbolo exprimi Amedei Facundia; quæ contumacem Henricum Cæſarem commouit, vt nudo pede atque humero ante Gregorij Pontificis Maximi pedes procideret, veniam mulctamque rogaturus. Triumphalis facundia, quæ Cæſarem Pontifici, Pontificem Cæſari, reſtituit, & Orbi Pacem.

XI. Fi-

XI. Fidelitas.

THOMÆ TERTII FIDELITATE,
NIHIL RARIVS ASSERVANT FASTI.
NAM DELPHINO INCITANTE,
VLTRICIA IN FRATREM VT ARMA VERTERET;
PRO FRATRE IN DELPHINVM
ARMA CONVERTIT.

Vigebant inter Thomam Pedemontij Principem, & Amedeum Quartum Sabaudiæ Comitem, non Fraternæ tantùm ſimultates, ſed Cadméa odia, vrgentibus quidem cauſis; nam Amedeus natu minor, primigenia Comitatus Iura ex præpoſtero Patrui Teſtamento poſſidebat; calenti ergo Thomæ, faces addidit Humbertus Delphinéus; faciles illi vindicias pollicitus, ſi iunctis armis, alter à tergo, alter à fronte Amedeum adorirentur. At ſanctiora sũt Sanguinis iura, quàm Regni. Hoc igitur Delphinéo contigit quod Æſopico Lupo in Canum rixâ: ab vtroque ſpoliatus eſt.

XII. Fortitudo.

OMNIVM TAMEN VIRTVTES VICIT
INVICTA CAROLI BONI FORTITVDO.
CVI OMNIA CONCVTERE FORTVNA POTVIT;
PRÆTER ANIMVM.
QVO IN FILIVM TRANSMISSO,
OMNIA MORTVVS RECVPERAVIT.

Mira huius Principis fidelitas fuit, qui à Rege Franco hoſtilia omnia pati maluit, quam iuratam Cæſari, Directo Domino, fidem infringere. Mirabilior tamen fuit *Fortitudo*, quâ reiectis conditionibus; ad vltima vſque Fata in propoſito hærens, iniquiorem ſemper fortunam, æquiùs ſemper tulit. Atqui Emmanuel Filius, Paternæ Fortitudinis hæres, non Fortunæ; celebri tandem Victoriâ Solium & Solum recuperauit.

In

Digitized by Google

IN ſuperliminaribus Tabulis tria cernes VIRTVTIS Emblemata. Primâ in Tabulâ, *Improbus Amor Cæcus* (vt in priſcâ fabulâ de Duobus Amoribus) vinculis coercitus humi mæret: *Virtutis Amor*, oculatus & liber, aſperrimum conſcendit Cliuum: Fortuna ſequitur.

In Secundâ, Rex Numa, Regalium Sacrificiorum Myſtagógus; non cæde ac ſanguine, ſed frugibus atque floribus Aras imbuit. Tanta erat in Clementiſſimo Principe ſanguinis humani parſimonia.

Vltimâ, Curtius Romanus Eques, pro Patriæ ſalute deuotus, inexplebilem ſe in Voraginem, concito Equo armatus impellit: Populus certatim in eandem Voraginem flores fundit.

INTERIVS CONCLAVE

Ad Meridiem.

CVm nobiliſſimus Virtutis fructus Victoria ſit; congruè noſter Autor, quod Virtutum Conclaui iungitur, VICTORIARVM CONCLAVE cenſuit nominandum. Nec vllus ſanè dignior eſt Regiarum Ædium ornatus, quàm qui res fortiſſimè in bello geſtas, antè oculos ponit. Aureo igitur in lacunari, quo nihil magnificentius, *Victoria* palmigera ipſa, palmas atque coronas donat: *Famaque* Æneatrix, Victorum videtur nomina laudiſque circumſonare: adſcripto Virgiliano hemiſtichio: HABET VICTORIA LAVDEM.

Circa maiorem hanc Tabulam, minora ſpatia in orbem flexa, alites *Genios* continent; qui ſinguli, ſingula Coronarum genera, quibus Victores donabantur, oſtentant, ſuiſque diſtinguunt Titulis. *Laurea* hoc Titulo inſignitur, REDVCI TRIVMPHATORI. *Graminea*, OBSIDIONE SOLVTA. *Robuſtea*,

CIVIVM SERVATORI. *Myrtea*, OVANTI DECVS. *Olea*, AVSPICIIS VICTORI. *Muralis*, ex auro Murorum pinnas imitante, MVRVM ASSILIENTI. *Roſtrata*, aureaq; naualium roſtrorum ſpecie, NAVALI VICTORIÆ. *Vallaris*, item aurea ad Caſtrenſis Valli imaginem: Lucani verbis, AVSO TRANSCENDERE VALLVM.

Parietes verò circumueſtiunt duodecim illuſtriores Sabaudorum Principum *Victoriæ*, expreſſim depictæ, breuique elogio declaratæ: quarum tamen ordinem Fabrûm incuriâ perturbatum nos ità corrigemus, vt verum atque hiſtoricum ordinem ſequamur; quilibet autem ex Elogio fabrilem inſcitiam poſſit arguere.

Prima Tabula.

REDIMAT SACRA LAVRVS HVMBERTVM:
QVI GODEFRIDO BVLLIONO
PRÆLIORVM COMES, ET PRÆMIORVM,
REDEMPTORIS SEPVLCHRVM REDEMIT.

Hic eſt Humbertus II. Amedei Primi Filius, Sabaudiæ Comes, quem *Tranſmarinum* vocant.

II.

AD ARAM HANC
CRVENTO SVBSTITIT FERRO AMEDEVS STATOR.
LAVREA DIGNVS, ET AVREA.
HOSTIVM TRIVMPHATOR, ET SVI.

Hic eſt Amedeus II. Humberti II. Filius; qui Gebennenſes, abſente Principe Sabaudiam populantes, vt redijt, internecioni dedit: neque à fugacium deſtitit cæde, vſquedùm ad locum hunc peruénit, quem Victoriæ metam eſſe voluit; atque Arâ primùm,

primùm, mox nobili Cœnobio ſacrauit: cui corruptum adhuc *Stamedèi* nomen hæret; quòd ibi, ſteterit Amedeus; vel quòd Gebennenſium fugam ſtiterit. Non abſurdè igitur *Amedeum Statórem* vocat Author, vti Iouem Statórem vocauit Romulus, quòd Romanorum fugam, & Sabinorum Victoriam progredi vetuiſſet.

III.

OBSIDIONALI VERO PETRVS.
QVI COFFINGENSEM REGVLVM,
CILIONIOS OBSIDENTEM OBSIDENS,
EO TANTVM SERVAT VT SERVIAT.

Tanta Viri huius ſtrenuitas fuit, vt Parui Carolomagni cognomentum meruerit. Hic Coffingenſem Comitem, qui ſe Cablaſienſem & Auguſtanum Ducatum Cæſareo nomine ab eius manu erepturum iactitans, Cilionium circumcluſerat, concluſit; ſibique Clientelarem fecit: expleuitque quod ſemiferreo indumento minatus fuerat.

IV.

INCRVENTA VERO MYRTEA DEBETVR THOMÆ.
CVI VILLELMVS MARCHIO
TAVRINORVM AVGVSTAM OCCVPANS,
CAPTVS, CAPTAM RESTITVIT PRÆDAM.

Tertius hic fuit Thomas Petri Nepos, Pedemontium Princeps.

V.

IRRADIET AMEDEVM QVARTVM
ROSTRATÆ CORONÆ FVLGOR.
QVI LABORANTE RHODO,
TVRCI CLASSEM, TRVCI CLADE, PROFLIGAVIT.

Naualem hanc Amedei Magni Victoriam clariorem fecit Amedeus Quintus eius Nepos; qui Torquatorum Ordine inſtituto, Sabaudis Nodis notiſſimum Tetragrámmaton implicuit, æternandæ Aui memoriæ, F. E. R. T. hoc eſt, FORTITVDO EIVS RHODVM TENVIT. Ex quo, Guicenonis petulantiam mireris, qui tàm inueteratam glorioſamque memoriam, fabulæ nomine auſus eſt conſpurcare.

VI.

MAGNI ALEXANDRI MVRALEM AD MALLOS,
ÆQVAT AYMO AD MONTVVIVM.
NAM MVRIS PRIMVS IRREPENS,
SVO PERICVLO, SVOS ANIMAT.

Malli Indiæ Populi à Mallo Monte. Plin. lib. 6. Horum Municipium ineluctabile, hoc artificio expugnauit Alexander, cunctante exercitu. Hoc de Aymone memorat Ioannes Boterus (quem Amedeum vocat) contra Delphinum Viennenſem præliante.

VII.

VT AYMO ALEXANDRO,
SIC EDOARDVS CÆSARI COMPAR:
RAPTO FVGIENTIS VEXILLO,
SVOS VINCI PARATOS, VINCERE DOCET.

Aymonis, & Edoardi germanorum Fratrum ſtrenuitatem, geminorum Heróum comparatione attollit Author, ne alterutri inuidiam moueat. Vt igitur Alexandrum Aymo, ſic Edoardus Cæſarem imitatur; qui acie ſuâ iam inclinatâ, nunc arrepto Scuto, nunc Vexillo, ſuorum animos redintegrauit. *Sueton. c.* 68. Tantundem igitur de Edoardo ſcribit idem Botérus.

VIII.

VIII.

MERVIT CONCOLOREM SIBI CIVICAM
VIRIDIS AMEDEVS:
QVI GRÆCO CÆSARI DETRACTA VINCVLA,
BVLGARIS IMPINGENS,
IMPERIO CIVEM, CIVIBVS IMPERIVM SERVAVIT.

Ex omnibus ab hoc Principe ſtrenuiſſimè geſtis, quid clariùs buccinet inuenire non poteſt Fama. Sanè Pingonius ex omni Sabaudâ, & Græcâ Hiſtoriâ breue hoc expreſſit Elogium: *Ioannem Cæſarem Conſtantinopolitanum è vinculis Bulgari liberauit: eumque triumphali Pompâ Conſtantinopolim ingreſſum comitatus eſt.*

IX.

AT VICTRICES OLEAS
SVO AB ERIDANO EXIGENS LVDOVICVS,
VT SOCIIS ACCVRRAT, SFORTIÆ OCCVRRIT,
VALENTIÆ PRÆVALET.

Hic eſt Ludouicus Amedei Pacifici Filius, Sabaudiæ Dux, qui fœderatis Mediolanenſibus, vt accurreret; quos Franciſcus Sfortia Mediolanenſium Præfectus, ſubigere ſibi adnitebatur; arma in Franciſcum vertit: Nouariam, Ammelinam, & Valentiam ſupra Eridanum, fœderatis recuperauit.

X.

VALLAREM VERO SIBI VINDICAVIT IACOBVS.
QVI MAXIMILIANO CÆSARI
MAOBONIOS SVBEGIT,
AVT PERIRE CERTOS, AVT PARERE.

Filius

Filius hic fuit Ludouici Ducis; & Maximiliani Cæſaris copijs in Bello Gandauenſi Præfectus.

XI.

AT PHILIPPO SECVNDO
ARAGONIOS EX AQVITANIA FVGANTE,
AQVILÆ GALLIS REGNVM;
GALLI PHILIPPO PROREGNVM CEDVNT.

Hic eſt Philippus ille Sine Solo, de quo diximus; qui antequam Sabaudiæ Ducatum delibaret, Ludouico XI. autoratus, Ioannem, & Ferdinandum Aragonios qui Aquilas in vexillis ventilabant, Perpiniano, totâque depulit Aquitaniâ, quam deinde prorex administrauit.

XII.

PHILIBERTI PVLCRI AVXILIIS
IN INSVBRICA VICTORIA,
QVANTVM DEBVIT LVDOVICVS XII.
PRÆMIVM DOCVIT.

Hic Philibertus II. Philippi Filius, Carolum VIII. in Neapolitanâ expeditione impúber adhuc, ſequutus: iam ephébus Ludouicum XII. auxiliaribus copijs, magniſque ſuppetijs, in Mediolanenſi Victoriâ maximè iuuit. Quod verò tanti meriti honorarium à Ludouico retulerit, Pingonius indicat hoc elogio. *Rex, Inſubrium prouentuum partem, viceſies inquam millia coronatorum aureorum annuatim, Sabaudo elargitus eſt; & ſanctè pollicetur, nullis vnquam temporibus ſe, aut Poſteros Reges, ſiuè in Niciam, ſiuè in alias Sabaudas Regiones, aliquid moliturum, poſtulaturumue: idque Anno 1499. geminatis tabulis, obfirmatiſque ſexto, & vigeſimo nono Iuly.*

Tabu-

Tabularum Superliminarium Emblémata.

IN primâ, *Theleſilla Argiua*, Galeâ & Haſtâ donatur, honoris æterni gratiâ, quòd Ciuibus in acie ad vnum cæſis, Argos ipſa cum pueris, & mulierculis, à Spartanorum direptione defenderit.

In ſecundâ, ſuſpenſum *Antæum*, tenaci brachiorum circumplexu, *Alcides* colluctando ſuffócat.

Vltimâ, *Diágoras* Rhodius, dum trium Filiorum, vno tempore victrices coronas ſinu excipit; & Populus gratulabundus flores vndique in eum iacit; præ nimiâ lætitiâ expirat.

REGIVM CVBICVLVM.

Ad Meridiem.

VIctoriæ finis in optimo Principe Pax eſt. Poſt Victorias igitur, Sedem hanc PACI & Quieti dicauit Author. Præſertìm cùm in hoc penè aureo Cubículo, Regium Cubile ad pompam atque ſplendorem ſit collocatum: indeque Concláue hoc, vulgari dictione, *Camera di parata*, vocitatur. Magnificentiſſimo igitur, prorſuſque ſplendido in lacunári, vnica & ingens Tabula candidæ *Pacis* Imaginem continet, oleâ redimítam, Oleæque ramum dexterâ protendentem; quaſi e Cælo dilabatur. Ad eius pedes *Bellicus Furor*, rabido vultu, ſuper armorum aceruo catenatus ægrè ſeſſitat: qualis à Virgilio deſcribitur Orbe pacato. Iuxtìmque *Alcides* floreo in gramine in cubitum reclinis, ſuauiter ſomnum carpit: cuius Oleágina Claua terræ defixa, vt Poetæ fabulantur, viuacibus nodis arboreſcit. Cæterùm, cum Thalami figura, non angulari, ſed ouata ſpecie, vnico pariete ſcalpturis auro illitis circumquaq; fulgentiſſimo, concludatur: ideò cæterus eius ornatus, non Muſarum, ſed materiariorum ingenio fuit lucubrandus.

In

IN ſuperliminaribus tamen Tabulis; ad *pacatæ Quietis* ſignificationem, emblemata depicta ſunt tria.

I. *Mars feriatus*, poſitis armis, indormit Clypeo: feſtiuique Cupidines, telis, galeâ, gladio, exuuijſque reliquis, ludicrè abutuntur.

II. Ad *Orphei* Lyram, concordiæ paciſque conciliatricem, Animantium Ferarumque varia ingenia commeant, inter ſeſe innoxia, atque ſecura.

III. Hilaris *Paſtorum*, *Nympharumque* agreſtium cætus, ruſtico admodulante Choraulâ, choréas plaudunt.

INTIMVM CONCLAVE.

Ad Meridiem.

REgium hoc Penetrale (vernaculo idiomate, *Gabinetto*) pompale Cubiculum ſubſequens & intimius Cubiculum antecedens, cùm REGALIBVS NVPTIIS, quæ Pacis fructus extitére, ſplendidus velut Amphithalamus deſeruierit: cùmque materialium contignationum, ſcalpturarumque ornamenta, picturæ ſpatia contraxerint: nihil ſuperfuit, quod Muſarum figmentis ornaretur, præter ſuperliminares Tabulas, exiguumque limbum circa parietes. Hoc igitur in limbo anguſta in ſpatia diſpertito; arguta Symbola *Coniugalium Amorum*; & arguta Ænigmata Regiorum Nominum, Sabaudis Vinculis implicata, alternatìm exhibuit.

Inter Symbola viſuntur, *Gemini in Cælo Soles*, quam Parhéliam vocant Phyſiologi: cum dicto, *ALTER ET IDEM*. *Geminæ Vnionum Conchæ* inter fluctus: *NON DIRIMIT FORTVNA FIDEM*: ſunt enim, vbique indiuiduæ, quæ Sociæ. *Geminæ Alcyones* tranquillo in litore nidulantes, *MIRA QVIES PELAGI*: ſumma enim eo tempore ventorum, mariſ-

mariſque tranquillitas eſt. *Geminæ Anchoræ*; *NON RABIES MINÆQVE PONTI:* adagio alludens; *Tutum eſt duabus Anchoris niti*. *Grus biceps:* additis Tibulli verbis, *FELIX ET SACER ANNVS:* aiunt enim Ægyptiorum experimento, felicem ſacrumque annum eſſe, quo biceps illa volucris appareat. *Cáſtoris*, *&* *Pollúcis* gemina Flamma in Antenna, *SOCIATA SALVTEM*. *Heliotropium*, *SOLI SOLI*. Gordius Nodus Iugo implicitus, *SOLA MORS SOLVERE POSSIT*. *Geminæ Cytharæ* ad ſe conuerſæ, *CONCORDI CONCORS*. *Palmæ duæ ſympathicæ*, *ARCANO FOEDERE*. *Gemelli Turtures* ramum inſidentes, *DE MILLIBVS VNAM*. *Amphisbæna*, Serpens duorum Capitum, *DVO NON DVO*. Reliqua, ne actum agamus, extenſiora Leges ſuperiore Titulo *Publicarum Receptionum*; tertia Mole, quam *Iunonis Prónubæ Templum* vocauit Author: vbi in ijſdem Nuptijs, eadem Symbola, & Ænigmata, æterno hoc de autógrapho, temporarium in apographum exſcripſit. Quilibet enim, vt aiunt, ſuarum rerum eſt moderator, & arbiter.

In ſuperliminaribus verò Tabulis, Emblema vnum *Herculis & Hebes* Nuptias continet, authore Ioue.

Alterum, *Berenices* affectum erga Ptolemæum Euérgetem Sponſum ſuum, oſtendit: qui cum paucis à Nuptijs diebus expeditionem in Aſiam ſuſcepiſſet; ſolicita Berenice crinem ſe detonſuram vouit, ſi ille ſaluus reuerteretur: itaque voti compos, abſciſſam comam ad Aram Veneris conſecrat: quæ poſtmodum in cæleſte Sidus conuerſa fingitur.

INTIMIVS CVBICVLVM

Ad Meridiem.

TAnta huius etiam loci ſunt ornamenta, tot ſcalpturæ, tanta Regij Cubilis magnificentia; vt vni tantùm Tabulæ ſuperiore

in ábſide, duobuſque ſuperliminaribus Emblematis locus fuerit. Supernâ igitur in areâ, ne in Cubiculo quieti ſacro, ab Somnio & quiete abluderet Pictura; *Annibalis Somnium* pinxit: quo illi apud Ibérum dormienti, ſuus *Genius* apparuit, ſeque vt ſequeretur, Annibalem monuit. Rem narrat Liuius *dec.* 3. *lib.* 1. *Ibi fama eſt in quiete viſum ab Annibale Iuuenem diuini ſpecie, qui ſe ab Ioue diceret Ducem in Italiam Annibali miſſum: proinde ſequeretur; neque vſquam à ſe deflecteret oculos, &c.* Picturæ igitur adagiale dictum adſcripſit, GENIVS QVO DVCIT, EVNDVM. Cùm enim eo tempore, innubus adhuc Princeps, ſuoptè Genio ad Heroinæ cuiuſdam Nuptias animum addiceret: alij contrà, ad alios eum Thalamos diuertere ſtuderent; propoſuit hic Author eam Imaginem ſui Principis oculis, quam conſuleret: quod cogitatum cum Principi arriſiſſet, ibi depictum fuit.

In Tabulà ſuperliminari, à Somni allegoriâ ne diſcederet; heroicum *Themiſtoclis Somnium* expreſſit, cui dormienti ſuus Genius Miltíadis Trophæa, qui ſexcenta Perſarum millia in campis Marathónijs profligárat; oculis ingerebat. Dignum Principe Somnium. Huic appoſuit Themiſtoclis verba, TROPHÆA ME EXCITANT. Itaque ducente Genio, Miltíadis gloriam ad Marathóna, æquauit Themiſtocles ad Salamínem.

Altera Tabula ſuperliminaris, *Diui Cæſaris* ſiue Somnium, ſiue Inſomnium offert; cum ad Rubicónem cunctanti affuit Genius eximia ſpecie; & ab vno æneatorum raptâ tubâ claſſicum inflans, vadum prætentauit. Picturam animat Dictum, IACTA EST ALEA: ex ipſiuſmet Cæſaris verbis apud Sueton. lib. 1. cap. 32. *Eatur, quò Deorum oſtenta, & inimicorum iniquitas vocat: Iacta alea eſt.*

HActenus de Regij Palatij ad Meridianam plagam, ſtructura; memorabilibus Heroum Sabaudorum geſtis ornata. Debuit igitur altera pars Heroinarum virtutes quæ maximæ fuerunt, ad poſte-

poſterarum exemplum, propagare. Præſertim cum ſub ijſdem laribus, alter Conclauium tractus ad Principis domicilium, alter ad Auguſtæ gynæcéum pertineat.

ANTERIVS CONCLAVE
Ad Aquilonem.

HOcce in Conclaui, *Exterarum Mulierum*, quæ cum Sabaudis Principibus thalamo ſociatæ fuerunt, præcipuæ laudes continentur: omnibus enim non erat locus.

Aurea igitur in contabulatione, *Regina Iunonis*, illuſtrium Nuptiarum Auſpicis, triumphus cernitur aureo in Curru, quem ſiderei rapiunt Pauones: ipſaque iugale vinculum Sabaudis nodis complicatum alterâ manu prætendit: alterâ clariſſimum fatale Aſtrum. Iunonem comitantur *Nobilitas*, & *Heroica Virtus* inuicem complexæ: illa ſplendidè paludata, Coronas atque Sceptra: hæc leonino præcincta exuuio, gladium tenet. *Hymenæus* & *Cupido* antéuolant: ille Flammeum Nodoſque geſtans; hic pharetratus, & iaculanti ſimilis. Circumuolitat *Amorum turba*, faces, corollas, cælibárem haſtam, cæterumque Nuptiale choràgium deferens. Adſcripta ſunt Claudiani verba de Serenæ Coniugio: TANTI CONCORDIA FATI.

Quatuor eiuſdem contabulationis rotunda ſpatia, Regiorum quatuor Fluuiorum Imagines oſtendunt, his Titulis inſignes: SEQVANA LÆTA. DIVES IBERVS. RHENVS FEROX. MAXIMVS ISTER: ad ſignificanda quatuor præcipua Regna; vnde illuſtres Heroínæ, Sabaudis Principibus innupsére: *Galliam, Hiſpaniam, Germaniam*, & *Eoum Imperium*. *Sequana* eleganti vultu, ornata lilijs, ſupina Capédine argenteas deuoluit vndas. *Iberus*, diuite ornatu auro fluit. *Rhenus* galeatus, Martiali adſpectu, ferrugineos fundit latices. *Iſter*, Græco apice, cum Lymphis gemmas prodigit.

CIrcùm parietes, duodecim *Exterarum Heróidum* Virtutes ita ſubijciuntur oculis, non vt planè hiſtorica & aperta, ſed ſymbolica & figurata Perſonarum geſtorumque imitatio ſit : & poetica ex arte, aliter intelligatur quàm ſpectetur.

Prima Tabula.

ADeláida Italiæ Marchioniſſa, Humberti Primi Vxor, quæ ſe ADELAIDAM VINDICEM vocabat; vultu, galeâ, loricâ, Meduſæo Clypeo, Palladi ſimilis, ferocem ſuprà Titanas impellit Equum; quos partim gladio conficit, partim Ægide in ſaxa vertit. Inſcriptionis vice rem indicat Diſtichon.

Hanc, quæ ſaxificis Hoſtem terroribus vrget,
Pallada ne credas: Adelis eſt Itala.

Hæc enim armipotens, efferа bella non tàm imperabat quàm gerebat, ductu & auſpicijs ſemper victrix.

II.

GVigónia, Albonenſis Comitis Filiæ; Amedeo II. nuptæ; feſtiuiſſimus Infantulus, qui iam in cunis expiraturus videbatur, reptans allúdit: cùm Sancto Sulpitio pia Genitrix vota nuncupaſſet.

Semianimem votis animat Guigonia Natum,
Ergo bis hic natus, bis fuit illa Parens.

Atque hæc celeberrimi Cœnobij origo fuit.

III.

COntinet hæc Tabula inſignem *Beatricis* Gebennenſis in amore Conſtantiam erga Thomam Sabaudiæ Comitem; cui

cui cùm illa ſe nupturam arcana fide ſpopondiſſet: eandemque poſtmodum ad Philippum Auguſtum Francorum Regem inconſcius Pater nuptum duceret: maluit Comiti nubere per fidem, quam Regi contra fidem.

Me Genitor Regi, ſed Amor me ſpondet Amanti.
Dùm trahor ad Regem, fortius hic retrahit.

Eſt qui hanc [1] Hiſtoriam fabellæ proximam putet. Authori noſtro viſum eſt ea [2] monumenta ſequi, vnde Sabaudæ Hiſtoriæ prima authoritas: præſertim cum Beatricis Conſtantia, Regem ipſum habuerit comprobatorem; vt ij omnes affirmant.

IV.

DEa Concordia paciferam Mercurij virgam tenens, octogemini Gigantis dexteras cum Belligeri Viri dextrâ fœderat, haſtaſque cogit abijcere. Hæc *Anna Delphinia* eſt, Amedei Tertij Vxor, quæ cum octo Viri ſui Fratres domi reperiſſet, incredibili prudentiâ effécit, vt Léuiri omnes ſecum, & cum Viro, & inter ſe vnanimes vixerint. Raro miraculo, cum gemini tantùm Fratris, rara Concordia ſit.

Octo domi Léuiros inueni Nupta; ſed egi,
Vt cor in tantis Fratribus eſſet idem.

V.

HIc Druentius & Iſara, gemina flumina, humana ſpecie aſſidentia, dexteras iungunt: læuâq; facem ſuis in vndis extinguunt. Inter vtrumq; Regia Matrona lilijs redimita, Metam figit.

Per

1 *Boterus.* 2 *Cronic. Sab. Paradin. Camper. Vanderburch.*

Per me pacatis Iſara, atque Druentius Vndis,
Bellorum æternas enecuere faces.

Hæc *Bonna Borbonia* eſt, cuius Coniugio, inueterata odia & ſimultates, Sabaudiam inter ac Delphinatum, tandem quieuerunt.

VI.

ARam vides cælitùs irradiatam atque flammantem. Ante Aram hilari vultu Regina ſtat; excellenti pulcritudine, mæſtas inter Famulas; quarum alia inanem ex argento calathum porrigit: alia in calatho Flammeum, atram Tunicam, lumbárę cilícinum, cæteramque Sacrarum Veſtalium pœnalem ſupelle-ctilem tenet; quibus Regina vt ſe induat, coronam, & armillas, & reliqua Regalia décora alterum in Calathum deponit. Tertia verò Famula, forfices ad reſecandam Cæſariem parat, atque ſpineum ſertum. Non procul chlamydatus aſtat Heros, & Cœlum intuens lacrymatur.

Cara Viro, atque Deo: Riuali à Numine rapta;
Viuit, adhuc viuo Coniuge, cara Deo.

Hæc eſt illa *Ioanna* Flandriæ Comitiſſa; Balduini Græcorum Imperatoris Filia; Iunioris Thomæ Sabaudi Coniux, quæ trium Xenodochiorum, totidemque Cœnobiorum Mater, & conditrix, aſſentiente ac dolente Comite, Deo ſeſe dicauit.

VII.

DVo cernis coronata Cunabula, duaſque Nutrices. Hæc Infantulum, illa Infantulam ſinu fouent, qui aureis faſciolis & coronâ inſignes, mutuo iucundoque complexu tenellas dexteras iungunt. Supernè Hymenæus Cœlo dilapſus, infantiles palmas Sabaudo vinculo aſtringit: atque vtrumque transfigit Amor.

Inſan-

Infantes nos iungit Hymen: cùm Vincla reſoluet,
Ipſa fruar Cœlo; Vir Pater Orbis erit.

Hoc Symbolo *Maria Burgunda* Philippi Audacis Filia, & *Amedeus Septimus* Sabaudiæ Dux ſignificantur; qui vel inter increpundia, Patrum votis deſponſi antequàm ſuis, ſimulque educati; coniugialem cum lacte Amorem ſuxerunt.

VIII.

HOc Naufragæ Cymbæ Symbolo, *Tolanda à Franciâ* incredibilis Prudentia ſignificatur: quæ Beati Amedei Sabaudiæ Ducis Vidua, & Pupillorum Tutrix; inter Franci & Burgundi reciproca bella (additâ domeſticorum Principum diſcordiâ) cùm trigemino veluti ventorum reflatu, Reipublicæ, Pupillorum, Matriſque libertas fluctuaret; tantâ dexteritate gubernaculum ad læuam dextramque flexit; vt Cymbam diu iactatam, ſine iacturâ tranquillum in Portum duxerit.

Turbine tergemino Regnum turbante, Tolanda,
Regnum, Me, Pueros, naufragio eripui.

IX.

ALia in Cymba, alia ingentis animi Amazon, chlamydata, impexo ac defluente ſub galeam capillamento; tria ſceptra, totidemque Coronas in Chlamydis ſinum collectas, ſecum aſportat. Ad Cymbæ gubernaculum Virtus ſedet. Fortuna toruo auerſoque vultu per vndas fugit.

Si Patrium aduerſâ Regnum me Sorte reliquit;
Regnum extrâ Patriam fortiter ipſa fero.

Hæc eſt *Carolotta*, Cypri, Hieruſalem, & Armeniæ magnanima, ſed infelix, Regina; Ludouici iunioris Vxor, de qua diximus.

X.

X.

AVreo in Solio Regina ſedens, læuâ bilancem librat, dextrâ gladium diſtringit: omnia Iuſtitiæ ſimilis, niſi quòd pulcherrimos oculos velamen nullum obnúbit. Hæc infantem gremio regit paludamento conſpicuum, atque coronâ; cuius pupillares manulas proni Proceres oſculantur.

Deſine Iuſtitiam cæco depingere vultu;
Iuſtius hac nihil eſt; pulcrius eſtque nihil.

Hæc eſt illa *Blanca* Monferratenſis, Caroli Primi Sabaudiæ Ducis Vidua, Pupilli Tutrix.

XI.

PRocul, euerſa vel fumantia ſpectantur oppida. Propiùs, Regia Virago Fortunam ſceptro diuerberat, calce proculcat: quæ abiecto velo, vtrâque ſibi palmâ faciem obdúcit.

Cur Fortuna manu prætendis perfida vultum?
Heu quòd me Mulier vicerit iſta pudet.

Hæc eſt *Beatrix*, Emmanuelis Luſitani Filia, Caroli Boni Coniux, cuius tanta æquanimitas fuiſſe dicitur; vt amiſsâ Regiâ, totoque ferè Principatu, non modò mœſtitiæ leue indicium nullum ediderit; ſed Viro author fuerit, ne Pacis conditiones audiret.

XII.

SVpra trophæorum faſces Iouem quieſcentem vides, triſulco Fulgure manu conſtricto: è capite Minerua naſcitur libros complexa.

Ab Ioue fulmineo natam mihi pinge Mineruam,
Sic Docta à Forti, Margaris exoritur.

Hæc

Hæc eſt *Margarita* Emmanuelis Philiberti Vxor; quæ de Franciſco Primo, Regum fortiſſimo ſata, omnia æui ſui ſuperauit ingenia: omnibuſque imbuta ipſa Doctrinis, Doctiſſimos vndecumque Viros, vt almæ Academiæ Muſas omnes educarent, ingentibus honorarijs comparauit. Numquam igitur clarioribus legum Oraculis Senatorum éxedræ perſonuerunt.

Superliminarium Tabularum Emblémata.

QVatuor hiſce Tabulis præcipua connubialis amoris ac fidei exempla continentur.

I.

Hypſicratéa Ponti Regina, vt Mithridatem Maritum à Pompeio victum, per ſyluoſa loca feraſque gentes fugientem, ſequatur; virili habitu vt animo, equum inſeſſura, crinem ſibi ab Armigerâ tonderi iubet.

II.

Semíramis Aſſyriorum Regina, Nino viduata Coniuge, quòd intelligeret Aſſyrios pupillare fœmineumue Imperium minimè paſſuros; Mariti obitu diſſimulato, perſonam eius, veſtes, atque nomen ementita, imperauit, donec Pupillus adoleſceret. Hæc igitur, Filium iam Regno idoneum attonitis Proceribus reſignat: ſeq; Semirámidem præmortuo Nino fideliſſimam, regnaſſe docet.

III.

Laodamia Acaſti Regis Filia, Proteſiláum Virum ſuum tantópere dilexit, vt eo defuncto, in ſolatium mœroris optarit eius Vmbram videre. Hic igitur, in Vmbræ complexu expirat.

IV.

Eurydice ab Orpheo adamari adeo meruit; vt illi etiam à Dijs Manibus reſtitui meruerit; hac tamen lege, ne illam Orpheus prius quàm ad ſuperos redijſſet, intueretur. At ille impatienti affectu, Vxorem intueri dùm próperat, rurſus amittit.

INTERIVS CONCLAVE

Ad Aquilonem.

HActenùs exterarum Viraginum, quæ Sabaudis nupsére; nunc Sabaudarum quæ nupſerunt exteris, inſigniores memorat laudes. Supremę igitur Tabulę Symbolũ eſt *Celeus Eleuſinæ Rex*; qui quòd errabundam Cererem hoſpitio recepiſſet; ſationis & inſitionis opificium ab ea fuit eruditus. Hunc igitur fingit Author, triumphali ex Arbore Oliuâ, quæ Sabaudæ Domus heroicum Symbolum eſt, feliciſſimos ſurculos, Amoris manu deciſos, Arboribus diuerſis inſerere. Titulus eſt, RAMIS FELICIBVS. Ex Virgiliano carmine de Arborum inſitione.

Exijt ad Cœlum RAMIS FELICIBVS Arbos:
Miraturque nouas frondes, & non ſua Poma.

Quatuor breuioribus ſpatijs in eâdem aureâ contignatione, Regiarum Coniugum *Virtutes* quatuor, ſymbolicè figurantur: *Intemerata Fides*, *Vera Pietas*, *Mutua Concordia*, *Felix Fœcunditas*: quarum iconologicæ Imagines ſuum quæque Symbolum tenent. *Fidei*, Symbolum eſt Sceptrum, cuius in ſummitate, Dextra Dextram complectitur. *Pietatis*, Inextincta Veſtalium flamma ſuper Aram. *Concordiæ*, Anulus Anulo cohærens Sympâtico Magnétis attactu. *Fœcunditatis*, Vitis Oleæ iugata: Nam *truncis Oleæ melius propagine Vites, Reſpondent*. *Virg. 2. Georg.*

DVodecim Tabulis circa Parietes, totidem Heroinæ Sabaudæ ad viuum expictæ ſunt, quarum laudes ex Elogiolo ac depictâ Hiſtoriâ noſcuntur.

I.

ADelaida, Humberti Secundi Filia, Ludouici VI. Francorum Regis Vidua.

IN

IN MONTE MARTYRVM
VT DEO SE CONDAT, COENOBIVM CONDIT.

Pupillum Regem manu ducit, Fabriſque inſtat.

II.

BEatrix, Amedei Tertij Filia, Manfredi Tertij Salutiorum Marchionis Vxor.

SALVTIANVM IMPERIVM VT REPARET,
SABAVDÆ FOEMINÆ VIR COMMITTIT.

Ipſe nimirum impar oneri, Dominatu ſeſe abdicans, inſtaurandæ Ditionis ſolicitudinem poſt aſperrima bella, Vxori ſtrenuiſſimæ demandat.

III.

MArgarita, Amedei Tertij Filia, Bonifacij Monferratenſis Vxor.

PATRIS VIRIQVE CONCORDIAM
PARIT DVM NVBIT.

Hoc nempè Coniugio ſtipulantur, vt alter alteri ſuccedat, ſi ſine liberis decedat: iſque bellorum extitit finis.

IV.

BEatrix, Thomæ Primi Filia: Berengarij Prouinciæ Comitis Vxor.

BEATRIX SEPTEM REGINARVM MATER.
TOTIDEM REGNORVM VERA BEATRIX.

Nam quatuor peperit ipſa Filias; Margaritam, Francorum;

 Leo-

Leonóram Anglorum; Beatricem Siciliarum, Reginas; Sanciam Imperatricem. Margarita verò Filia Iſabellam peperit Reginam Nauariæ: Leonóra, Margaritam Scotorum Reginam: Beatrix, Beatricem Græcorum Imperatricem. Quinque verò Reginarum conſpectu, vno tempore ac loco, gauiſam, narrant Hiſtoriographi, Tabula oſtendit.

V.

B*Eatrix*, Petri Filia, Guidi Delphinéi Vidua.

GENERI ARMA, AMEDEI MAGNI ARMIS INFRINGENS,
HOSTEM VINDICAT, VINDICEM REDHOSTIT.

Oppida, quibus à Genero ſpoliata fuerat, Amedei Quarti Petruelis ſui armis vindicauit; ijſdemque Amedeum remunerat.

VI.

M*Argarita*, Ludouici Achaici Filia, Theodori Paleólogi Vidua.

VIVA MORTVÆ, MORTVA VIVÆ SIMILIS;
SEXVM VIRTVTE, VOTIS CÆLVM VICIT.

Hæc eſt, cuius adhuc Corpus in Albæ Pompeiæ Cœnobio integrum, venerationi eſt: cuiuſque votiua prece horribilem tempeſtatem difflatam ſcribunt.

VII.

A*Nna*, Amedei Viridis Filia, Andronici Græcorum Imperatoris Vxor.

RVDEM GRÆCORVM BARBARIEM;
PATERNÆ AVLÆ ARTIBVS CICVRAVIT.

Eque-

Equeſtribus nimirum exercitamentis, & popularium ludorum apparatu, de Patrio exemplo. Nam ab ingenuis ruſticitatem depellunt hæc ludicra.

VIII.

MAria, Amedei Pacifici Filia, Philippi Mariæ Vicecomitis, Insúbrum Ducis, Vxor.

IN CONIVGIO VIRGO;
POST CONIVGIVM, VIRGINVM MATER.

Nam Cœnobium Veſtalium Sanctæ Claræ, Auguſtæ Taurinorum fundauit, vbi ſibi atque Deo vixit.

IX.

BOnna Ludouici Sab. Ducis Filia, Ioannis Galeatij Sfortiæ Mediolanenſium Ducis Mater, ac Tutrix.

GENVENSI [1] PRINCIPATV FILIVM AVGET,
TVTRICE FELICIOREM, QVAM TVTORE.

Nam poſtmodum Ludouicus Patruus, Tutrici Regimen, Pupillo vitam adémit.

X.

LVdouica Primi Caroli Filia, Philiberti Secundi Vxor.

SEDANDIS COGNATORVM DISSIDIIS
AGNATO IVNGITVR.

Fuit nimirum Viro ſuo ex Patruele Neptis.

XI.

1 *Vide Spond. Annal. ſub An.* 1479. *nu.* 1.

XI.

LVdouica Beati Amedei Filia, Vgonis Aureliarum Principis Vidua.

SPRETIS PROCERVM LACRYMIS,
ET PROCORVM VOTIS, DEO SE VOVET.

Hæc dicere ſolebat, Choréas, Ludos, Spectacula, Boletorum eſſe ſimilia, quorum optimus peſſimus eſt.

XII.

LVdouica Philippi Secundi Filia, Franciſci Primi Francorum Regis Mater.

GALLICI REGNI REGIMEN,
TVRBATVM ACCEPIT, PACATVM RESTITVIT.

Huic enim Franciſcus Filius, Italicæ in procinctu expeditionis, regendum commiſit Regnum: quo deinde ad Ticinum capto, Populiſque conſternatis; incredibili prudentiâ Regno Filium, Filio Regnum florentiſſimum, pacatumque reſtituit.

Tabularum Superliminarium Emblémata,

Ad Fœminarum affectum erga Maritos exprimendum.

I.

Penélope, telam noctu retexens, quam interdiu texuerat; Procorum ſpem moratur, vt ſe Coniugi ſeruet.

II.

Creuſa, profugum Æneam ſequitur; Sacra, Puerumque Aſcanium ſecum ferens.

III.

Hippolyte, Amazonum Regina prælio victa, Victori Theſeo nubit; etiam infido fida.

RE-

REGIVM CVBICVLVM
Ad Aquilonem.

HÆ Internæ Virtutes ſunt Sabaudarum Viraginum: iam ſuæ quoque Externis Dotibus debentur laudes, quæ omnes vno GRATIÆ nomine continentur. Antiqua & innata Gentis gloria: nam Saxonicæ Stirpis gentile Numen fuiſſe Gratias teſtatur Krantzius *lib.* 2. *c.* 12. Quæ quoniam Cæleſtis Veneris caſtiſſimæ dicuntur Filiæ: non immeritò Author, Regium hunc Thalamum GRATIIS nuncupauit.

Summo igitur Cubiculi, omnium abſolutè ſplendidiſſimi, Cœlo, ampliſſimâ, & ouati in Tabulâ, *Gratiarum Triumphum* depictum vides. Aureo in Curru, quem penniger Amores trahunt, ſedet *Cæleſtis Venus*, ſiuè Eunomía Gratiarum Mater; ſtantque *tres* ipſæ *Charites*; quas mutuo complexu, ſtatuque, ad antiquam & Myſterio plenam Cháritum Imaginem, conformari volebat Author; niſi aliqua in re, Pictoris ingenium ab Authoris inſtructione deſciuiſſet. Author enim ridente, atque hilari vultu, tenuique Carbaſo velatas Charites pingendas edixerat: ſic enim pictas fuiſſe aſſerebat à Búpalo, Apelle, Pythagorâ Pario: ſic à Socrate in Athenienſis Arcis veſtibulo collocatas: ſic denique à Seneca *de Benef. l.* 1. *c.* 3. deſcriptas, his verbis: *Quare tres Gratiæ, & quare ridentes, & quare Virgines, ſolutâ & pellucidâ veſte*. Contra verò in hac Tabulâ Nudas exhibuit Pictor, atque triſtes: niſi fortè ipſæ triſtentur, quod ſe à Pictore nudatas doleant. Circa Currum Nympharum atque Amorum Chori feſtiuè ludunt, florumque nimbos e calathis effundunt.

QVatuor Parietum latera, quatuor Gratiarum Dotes continent, in quibus Muliebris Gratia omnis ſita eſt: *Formoſitatem, Modeſtiam, Hilaritatem, Suauiloquentiam:* quibus Gratiarū, carum-

earumque Matris conſonant Nomina. Nam ex [1] Alciato, *Agláia* pulchrum nitorem. *Euphróſyne*, lætitiam, Thalia, ſiue Pitho, fandi lepórem ſignificat. [2] Eunomía vero earum Mater, Rectam legi conformationem, ſiue Modeſtiam. Atque hæ Dotes, quatuor hemiſtichijs antiqui Poetæ collectæ ſunt; quæ ſingulis Tabulis Titulum atque Symbolum præbent.

Pulcherrima Forma;
Caſtus honos; Riſuſque hilares; & Gratia fandi.

I.

Pulcritudo, ſiue Formoſitas, eſt corporis totius ſingularumque partium perfecta proportio atque harmonía: cuius ſymbolum primâ in Tabulâ *Helena* repræſentat Fœminarum formoſiſſima: quam Venus parato iam curru, Paridi rapiendam præbet. Huic igitur inſcriptus eſt primus Titulus, PVLCHERRIMA FORMA.

II.

CASTVS HONOS, honeſtus nempè *Pudor*, & *Modeſtia*, Gratiæ muliebris condimentum; in *Claudiâ* Veſtali ſignificatum; cuius vnius manu, ob eam laudem, Nauis in quâ Magnæ Deæ ſimulacrum hærebat inter fluctus, moueri potuit.

III.

RISVSQVE HILARES. *Hilaritatis* Symbolum in *Iſidis* Pompâ exprimitur, quam vultu, geſtuque hilaro, feſtiuæ celebrant Matronæ: vnde ipſa feſta, *Hilária* dicebantur.

IV.

ET GRATIA FANDI. Huius Symbolum poſtremâ in Tabulâ exhibet *Pitho*, ſiue *Suada*, Sirenis ſpecie; cuius ex ore aureæ catellæ, adſtantium auribus alligatæ, vel inuitos rapiunt. Atque hæ Dotes quatuor, ita ſe complectuntur, vt ſi vna deſit, muliebris Gratia euaneſcat.

Super-

1 *Embl.* 153. 2 *Eunomíam Gratiarum Matrem vocat Orpheus: Eurynomem Heſiodus.*

Superliminarium Tabularum Emblemata.

I.

Iupiter & Eunomía, ſiue Eurynome Nympha, pomiferâ ſub Arbore ſedent; treſque Gratiæ infantes, pomis donatæ, circa Parentes luſitant: cum Senecæ dicto; EX IOVE ET EVRYNOME. Quo Emblemate innuitur; Gratias Cæleſte quoddam eſſe atque Diuinum, fœmineis corporibus inditum.

II.

Tres Gratiæ in Acidalio fonte apud Orchómenum lauant: gemmatis monilibus, atque ſpeculis, pigmentorumq; pyxidibus contemptìm effractis, cum Ouidiano dicto 2. *faſt.* NVLLA FACTVS AB ARTE DECOR. Siquidem vera Gratia, fuco, non eget.

III.

Mercurio fidibus ludenti aſſident *Gratiæ*, cum adagiali dicto, NON SINE MERCVRIO. Mercurium enim Gratiarum Coryphæum atque Ducem vocat [1] Seneca: nam Gratia ſine acumine ingenij, fatua eſt.

IV.

Gratiæ tres, humi proſtratum *Tempus* ludibrijs afficiunt; alia illum tomicibus illigat, alia deplúmat, alia Clépſydram lugenti frangit, & falcem. Verba Ouidij ſunt: NEC EDAX ABOLERE VETVSTAS: nam veram Gratiam ſenecta non minuit; quin matronalem auget decorem.

1 *Eod. cap.* 3. *lib.* 1. *de Benef.*

INTERIVS CVBICVLVM Ad Aquilonem.

QVoniam in altero interiore Cubiculo ſequendũ eſſe in Coniugio Genium, pictura docuit: quorſum tandem Principem

 noſtrum

noſtrum duxerit Genius, hic demonſtratur. Omnis igitur Cubiculi ornatus ad Regiam Sponſam alludit *Franciſcam a Franciâ*, quam de multis vnam, vt de Floribus *Lilium* elégit; in quam Gratiæ omnes gratiam omnem contulere. Itaque Regalibus hic omnia Lilijs florent: omnia ad *Liliatum Franciæ Stemma*, nouæ Nuptæ Symbolum, referuntur.

MAior igitur Tabula ſupremo in cardine, *Numæ Romanorum Regis* præbet Hiſtoriam, à Plutarcho in Numæ vita, & Ouidio *lib.* 3. *Faſtorum* probe depictam: cùm laborante Româ, *Scutum Ancile* pio Principi Bonus Genius detuliſſe dicitur è Cælo; quo in Scuto inſculpti erant [1] Liliorum flores; ſimulque audita vox. Feliciſſimam futuram Romam, quandiu Cæleſte illud Inſigne perduraret; Ancíle proinde dictum ab *Acos*, quod eſt *Malorum Remedium*. Quid autem ſimilius ad ſignificandum Gallorum Clypeum, Lilijs decoratum, quem Clodoueo Regi Cæleſtis detulit Genius, longè veriorem felicitatis Fideiuſſorem? Quid expreſſius, ad augurandam Patriæ noſtræ, fatalibus ah nimium calamitatibus ſemper obnoxiæ, felicitatem, ex Regali Gallicæ Heroinæ Coniugio, ſacriſque Liliorum Inſignibus? Aptauit igitur florentiſſimo huic Clypeo Horatiana Verba, PRÆSIDIVM ET DECVS.

MInoribus octo ſpatijs circa principem Tabulam, varias *Liliorum* laudes Regiæ Sponſæ laudibus accommodauit.

I.

Alatus Genius, varijs floribus affluentem calathiſcum alterâ manu geſtat; alterâ oſtentat Lilium: adſcriptis Plinij de Lilio verbis, NVLLI FLORVM EXCELSITAS MAIOR.

II.

Duo Genij; quorum alter Roſeam Corollam tenet; alter Lilia Roſis interpolat. Nam Lilia Francorum, Roſa Sabaudorum Principum Torques ornat. Verba eiuſdem ſunt Plinij de Lilio. MAXIME ROSAS DECET.

III.

1 *Apud Pierium lib.* 42.

III.

Genius, alterâ manu Gallicum Sceptrum Liliato faſtigio ſtringit, alterâ Lilium illud nobiliſſimum, quod ex colore *Auream Plantam* hortenſis cultura vocat: hoc Titulo inſcriptam, FLORVM REX, REGVM FLOS.

IV.

Genius vnus Speculum tenet: alter aureum Lilij Florem obijcit; Floris imaginem reddente Speculo. Horatiana ſunt verba, INTAMINATIS FVLGET HONORIBVS.

V.

Nubilo in æthere Iridis Arcus émicat. *Genius* Lilij genus illud comparat, quod colorum varietate Cæleſtem Arcum imitante, Iridem vocant. Verba ſunt Silij, FACIES APERITVR OLYMPI.

VI.

Genius candido in Lilio crócea carpit filamenta, EX NIVE FLAMMAM.

VII.

Genius florentia oſtendit Lilia. SPES PROXIMA FRVGVM. Siquidem ex Plinio, vltimo Vere flos ille appáret; inſtante frugum maturitate. Atqui eâdem tempeſtate Regia nobis apparuit Sponſa.

VIII.

Genius vnus, dena complectitur Liliorum Germina: totidem Sabaudorum Principum Vxores ex Regio illo Sanguine, referentia. SEMPER LILIA FLORENT: contra Ouidianam parœmiam: *Non ſemper Viola, non ſemper Lilia Florent.*

Tabula duodecim circum Parietes.

VAriæ in ijs ad Liliorum continuandam allegoríam Hiſtoriolæ continentur.

I.

Quieſcentis Iunonis vberibus infantulus *Alcides* à Pallade furtìm admouetur: eiuſq; Deæ lacte in terram depluente, naſcuntur [1] Lilia: cum hac Inſcriptione, COELESTI AB ORIGINE.

II.

Heſperides Nymphæ ſuis in Hortis aurea Poma, aurea it m cuſtodiunt Lilia: [2] AVREA IN HESPERIIS RADIARVNT LILIA CAMPIS.

III.

Aſtraa Virgo, Iuſtitiæ Dea, Bilancem librat; cuius momentum Aureum eſt Lilium. AVREA SECLA.

IV.

Excelſa *Lilij Planta*; cuius odora vi Vultures enecti iacent, virulenti Angues effugiunt: hæc Floris proprietas. Verba Virgilij: NON IMPVNE.

V.

Aurora Tithonum complexa, puro in Æthere Lilia ſpargit. SERENÆ SEMINA LVCIS.

VI.

Proſerpinæ [3] Fabella: cùm Venus illam, comiteſque Nymphas Ætnæâ in Conualle delicijs fluente, flores legere pro cuiuſque voluptate iuſſiſſet; cumque alios aliæ carpere gauderent: Proſerpina omnium pulcherrima, flammantem Crocum candido iungit Lilio, ex Ouidio, *Ipſa Crocos tenues, Liliaque alba legit*. Additur [4] Claudiani hemiſtichium in eandem fabulam: AVGVRIVM FATALE TORI.

VII.

Ver Veneri áſſidens, Roſam & Lilium Diuæ porrigit: Amor Veneri blandiens, flores ambit. VERIS VTRVMQVE DECVS. *Claudianus*. Illud Francum, hoc Sabaudum inſigne.

VIII.

Flora cum Zephyro, niuibus canum toruumque Boream, ne

liliéto

1 *Natal. Com. lib. 2. c. 5.* 2 *Ex Bapt. Egnatio ſuperiùs citato.* 3 *Ouid. l. 4 Faſt.* 4 *lib. 2. de Rapt. Proſerp.*

liliéto noceat, abigunt. TIMENT HVNC LÆDERE NYMBI: Ex Claudiani Carmine: *Hunc Venti pulſare timent; hunc lædere Nymbi.*

IX.

Muſæ, lympha ex Heliconio Fonte capedinibus hauſta, florentem aureorum Liliorum areolam rigant. PERMESSIVS EDVCAT VNDA: ex Claudiano. *Fons Aganippeæ Permeſſius educat vndâ.*

X.

Ara erecta amœno in cliuo, hoc inſcripta Titulo. NYMPHIS SACRA. Super aram aligeri Amores candida Lilia certatìm congerunt. Nymphis enim Lilia pro Victimis adolebantur. Hinc Propertius: *Sæpe tulit blandis argentea Lilia Nymphis.*

XI.

Apiarium in areâ Lilijs conſitâ, frequenteſque Apiculæ circa Flores. Claudiani adiuncto hemiſtichio, SECLIS HELICONIA MELLA FVTVRIS.

XII.

Quieſcente Marte, Genij aligeri, galeam atque arma feſtiuè Lilijs exornant: ALTERNA REQVIE. Ex Ouidiano verſu; *Quod caret alternâ requie durabile non eſt.*

Superliminarium Tabularum Emblemata.

I.

Primâ in Tabulâ placuit Authori *Numæ Hiſtoriam* continuare; qui, ne liliatum *Ancíle* (quo Romana ſecuritas portendebatur) agnitum pateret rapinæ, vndéna cæleſti conſimilia cudi iuſſit. Hanc igitur operam exhibet Tabula: cum Titulo, CÆLI MVNVS ÆTERNAT NVMA.

II.

Regi Clodouéo, ſimile Ancíli Scutum, cælitùs demittitur Liliatum, aſtanſque ſanctimonia venerandus Vates, Regni felicitatem vaticinatur: CÆLESTIS ARRHA.

III.

III.

Ludouicus Dux Borbonius, Gallici Regni decus, atque hoſtium terror, diuini huius muneris auſpicia ſequutus, Equeſtrem Ordinem, liliato inſtituit Torqui, cum hoc Titulo [1] ESPERANCE.

INTIMVM CONCLAVE

Ad Exortum.

Vernaculè Gabinetto.

EGregium inuentum Appij Claudij mirè commendat [2] Plinius, Strenuorum Virorum Scuta, inſculpto eorum Stemmate, atque honorum Titulo, priuatis in laribus, aut publicè ſuſpendere; ad exterorum admirationem, proliſq; documentum. Huiuſmodi conſilium ſequutus Author; in hoc nobiliſſimo Ædium Regiarum penetrali exornando, Sabaudorum Heróum, Heroinarumque Symbola atque Titulos, quibus illi in Clypeis vtebantur, ſummo ſtudio vndique collegit, palàmque propoſuit.

I.

Prima, & præcipua dignatio debetur *Amedei Quarti* Clypeo, omnium antiquiſſimo; in quo *Armorum Trophæum* Leonino ſpolio velatum pro heroico Symbolo ſibi aſciuit, cum hac Inſcriptione, pro ſeculi ruditate argutiſſimà; PARTVM, VIRTVTE TVEMVR, ex Ouidio. Cum Falciníacum, aliaque vicinis inuiſa loca, acquiſiuiſſet.

II.

1 *Spes.* 2 *Lib.* 35. *c.* 3. *Decóra res vtique ſi liberorum Turba, paruulis imaginibus, ceu Nidum aliquem Sobolis pariter oſtendat. Quales Clypeos nemo non gaudens, fauenſque aſpicit.*

II.

Edoardus eius Filius, *Simiolum* aſſumpſit, qui echinatam Caſtaneam tenens, ne nucleum deguſtet ſpinoſi corticis aſperitate deterretur. PRO MVNERE VVLNVS: quod vnde præmium ſperabat, noxam accepiſſet: amatorium an politicum, ambigitur.

III.

Aymonis eius Fratris Inſigne fuit, *Ceruus* Ceruum ſaltu præuertens; de ferarum illarum more, quarum alia ſuper aliam in curſu ſaltum explicat: FIRMAT VICTORIA PACEM. Pacem innuens cum Delphino poſt Victoriam.

IV.

Amedei Viridis; *Exiguus Amnis* riuulorum confluuio augeſcens. VIRES ACQVIRIT EVNDO. Ex Virgil. Sic enim Ciſalpinæ maximam partem acquiſiuit.

V.

Amedei Rubri, eius Filij. *Gruum agmen* quieſcentium: quarum Dux inſomnis vno ſtans pede, altero complexa lapidem, excubias ducit. VIGILANTIA ET CONSILIO. His enim artibus vſus eſt, in Anglos, & Sedunenſes aciem ducens.

VI.

Amedei Pacifici; *Peregrinorum Baculus* ſolo depactus, cuius ex vnco Triregnum pendet, DVCTORE DEO. Nam etiam Pontificatu depoſito, [1] Triregno, alijſque Inſignibus quibuſdam vti permiſſus, notam ad Eremum remeauit.

VII.

Ludouici Ducis eius Filij, Franciſco Sfortiæ minitantis: *Mons ardens*, vnde innumera erumpunt iacula. INNATA VIRTVTE.

VIII.

Bonnæ Ludouici Filiæ, Ioannis Galeatij Sfortiæ Matris, atque Tutricis; *Phœnix Auis*: SOLA FACTA SOLVM DEVM SEQVOR. Magnorum enim Principum nuptias, ne Pupillum deſereret, conſtantiſſime refutauit. Spondan. *Sub ann.* 1479. 2. Heróica, ſed infelix conſtantia!

IX.

1 *Ex Martini Bullâ, & Lauſanenſi Synodo.*

IX.

Ludouici Cypri Regis, poſt acceptam cladem, adhuc minantis: *Inuerſa Pharetra*, cuius decidua tela ſolo infracta reſiliunt: FRACTA MAGIS FERIVNT. Sed minas eluſit præpropera Mors.

X.

Caroli Primi: Nebulis infuſcatus Sol. NON TAMEN INDE MINVS. Nam aduerſariorum diſcuſsâ tandem caligine, clarior erúpit.

XI.

Caroli Ioannis Amedei, ſeptennis; iam tamen in calcitrantem Salutianum aliquid molientis; *Bombarda* ſolo ſemiſepulta, & exploſuræ ſimilis: HÆRENT SVB CORDE SAGITTÆ. Hoc Pupilli Symbolum Tipotius, Ferrus, alijque memorant: ſed Guicenonus, cui cum Sagittis Bombarda conuenire non videbatur; pro Bombarda Pharetram finxit: minime gnarus, Sagittas ad acceptas offenſiones; Bombardam ad vindicis arma ingeniosè referri. Quaſi dicat: *Tu me telis infantem pupugiſti: ego tuas Arces Bombardis funditus euertam*. Nec animus defuerat, ni vita defuiſſet.

XII.

Philippi Ducis: Serpens depoſito exuuio: PARATIOR. Hoc enim Argumento vſum [1] autumant, cùm modò vnius, mox alterius Principis fortunam ſequeretur.

XIII.

Philiberti eius Filij, cum Carolum VII. Gallorum Regem ad Neapolitanam expeditionem primæuus ſequeretur: *Aquilinus Pullus* in Solem intentus: PRÆSTANTIOR ANIMVS.

XIV.

Margaritæ Auſtriæ, Coniugis: *Excelſa Rupes* Ventorum ſcena: PERFLANT ALTISSIMA VENTI: ex Ouidio.

XV.

Ludouicæ Philiberti Sororis, Franciſci Regis Matris; cùm abſente

1 *Guicenon. in eius vita.*

abſente Filio Regnum regeret: *Salamandra* inter flammas, NVTRIO, ET EXTINGVO. Nimirum, *Bonos fouebo, malos opprimam*, vt quidam explicant: niſi verior ſonaret Inſcriptio Italica, MI NVTRISCO ET ESTINGVO. *Nutrior, & extinguo:* quam Franciſcus etiam Filius in Clypeo [1] geſtauit.

XVI.

Caroli Boni, tota fermè ditione nudati: *Gladius armatâ dextrâ diſtrictus*; SPOLIATIS ARMA SVPERSVNT.

XVII.

Beatricis Luſitanæ eius Coniugis, non infirmioris animi Fœminæ: *Leo* triplicem vnguibus prenſans *Facem*, Hiſpano dicto, [2] CON ESTAS.

XVIII.

Emmanuelis Philiberti ad Sanquintinum: *Elephas*: INFESTVS INFESTIS.

XIX.

Magni Caroli Emmanuelis: Natale Sagittarij Sidus, iaculanti ſimile: OPPORTVNE. Nihil enim accidit Patriæ opportunius eius natali.

XX.

Catharinæ Auſtriæ eius Coniugis. *Speculum Speculo e regione obiectum*, Soliſque fulgorem augens repercuſſu; FERTQVE, REFERTQVE: reciproci amoris Symbolum.

XXI.

Victoris Amedei: *Manucordiata*; CÆLESTIS ÆMVLA MOTVS. Bello nimirum, aut Pace infatigabilis.

XXII.

Chriſtinæ à Francia Vxoris: *Adamas* gallicè inſcriptus: [3] PLVS DE FERMETE QVE D'ESCLAT. Fusè de hoc Symbolo diſſeruit Author in Panegyrico.

1 *Pichinelli Mondo Simbolico.* 2 *Cum his.* 3 *Plus ſoliditatis quàm fulgoris.*

Laquearium Pictura.

TOt heroica Sabaudorum Principum Symbola, adoleſcentis etiam *Caroli* qui ſceptra gerit, Symbolum aliquod depoſcebant, quod Author ipſe pro tempore confinxit, donec ingenioſius atque opportunius aliud reponatur: naſcuntur enim Heroica Argumenta ex ipſa gerendarum rerum occaſione. *Machinam* igitur pinxit *Horariam*, ex earum genere, quæ auro gemmiſque nobiles; non tàm rotarum, quàm figurarum motu animatæ, ſupra Regiorum Conclauium ſcrinia menſaſque collocantur. Summo igitur in Machinæ faſtigio *Herculem* ſtantem vides, Leonino exuuio præcinctum, totoque niſu elatâ Clauâ imminentem, intentumque; vt cùm deſtinatum venerit momentum, feriat; cum Italico Inſcripto [1] A SVO TEMPO. Ad fatale vaticinium alludens, quo Saloninum Parcæ animarunt apud Virgil. *Ecl.* 4.

Aggredere ò magnos, ADERIT IAM TEMPVS, *honores*,
Chara Deum Soboles, *magnum Iouis incrementum*.

Conſonat enim celeberrimæ Sapientiſſimi Græcorum Teſſeræ, NOSCE TEMPVS; quod eſt prudentiæ ſummum. Suberat tamen aliquid arcanius. Nam quoniam tunc clementiſſimâ Regiæ Parentis adminiſtratione, veſana quorundam improbitas perniciosè abutebatur: ſignificabat, *Iam aſſuturum tempus, cùm Ferarum Domitor Alcides, Claua rigore vteretur.*

Circa maiorem hanc Tabulam, minores quatuor ad noſcendam Temporis opportunitatem referuntur. Prima, Symbolicam *Æternitatis* Imaginem continet: ſecunda *Anni*: tertia *Diei*: quarta *Noctis*: *Horam* enim Horarium ipſum deſignat.

Superliminarium Tabularum Emblémata,

I.

Dea Occaſio, quam Phidias ſcalpello, Alciatus carmine [2] expreſſit; pennigero pede, gladiolo diſtricto. Aſſidet lugens *Me-*

1 *Aderit iam tempus.* 2 *Emblem.* 121.

Metanæa, Pœnitentiæ Dea: cum Auſonij dicto, PAVCIS OCCASIO NOTA.

II.

Alexander Mácedo, parata iam naui, Aſtrólogum in litore conſulit, philoſophali amictum pallio: non enim nauigabat, pugnabatue illo [1] inconſulto, vt agendi opportunitatem ediſceret: Inſcriptio, DVM FAVET ASTRVM.

1 *Plutar. in eius vita.*

PRETIOSORVM CELLA.

CVm *Gemmarum* ſcriniolis cuſtodiendis præcipuè deſtinatum fuerit pénitiſſimum hoc Gynæcéi penetrále: cumque omnes eius partes diligenti penicillo exornatæ collucérent, præter inania quædam Scuta; placuit argutis ea Symbolis implere, quibus diuerſæ Gemmarum qualitates, diuerſis Nympharum Curialium qualitatibus feſtiuè accommodantur: & ſingula Symbola non latinè, ſed Italicè, Gállicè, Hiſpánicè, ad eorum genium inſcribuntur, quibus cum latio non cónuenit.

I.

SVmma in ábſide, Gemmarum Princeps pictus eſt *Adamas acuminatus*; cum Gallica Inſcriptione: IE BLESSE TOVS, ET NVL ME BLESSE: *Gemmas omnes ferio, nulla me ferit.* Puellæ Symbolum, quam omnes amant; ipſa neminem.

II.

PYropus, ſiuè *Carbúnculus*, vulgò *Robino*; cuius dos in arcanæ quodam flammulæ fulgóre poſita eſt; vnde Ouidius, *Flammaſque imitante Pirôpo:* cum Italico dicto, SEMBRA DI GHIACCIO, E IL FVOCO IN SENO ASCONDE. *Glacies videtur, & flammas in ſinu fouet.* Atqui Pyrópus nihil eſt, niſi in glaciem concretus humor rútilus. Puellæ Symbolum, quæ aduerſus amantes apathíam ac toruitatem quandam affectat, arcanis tamen ignículis vritur.

III.

SMaragdus, quâ (vt Plinius ait) nihil viridius eſt. Cum Hiſpanicâ epigraphe, LA EDAD NO MENGVA EL VERDE. *Ætas viriditatem non minuit;* quo enim vetuſtior, viridior eſt hic Lapillus, eoque pretioſior. Puellæ Symbolum, cui maturior ætátula vigorem, pulcritudinemque non carpit.

IV.

E*Lectrum*, ſiue Súccinum, vulgò *Ambra*. Pallens Gemma nèc admodum conſpicua; quæ feſtucas rapit, vt Magnes ferrum. Italicè, NON HA MOLTA BELLEZZA, E PVRE ATTRAHE. *Formoſa non eſt, attrahit tamen.* Puellæ Symbolum, quæ gratiâ potius, quam formoſitate ad ſui amorem conciliat.

V.

V*Nio*, ſiue Margarita, vulgò *La Perla*; cum Hiſpano dicto, SIN ARTIFICIO HERMOSA. *Sine artificio pulcra.* Vnica enim Gemmarum, læuorem nitoremque artis miniſterio non acquirit. Puellæ Symbolum, quæ ſtybio, fucoque non indiget: præſertim ſi nomine quoque ſit *Margarita.*

VI.

S*Apphírus*, nobiliſſima gemma, blandam ſereni Cæli ſpeciem præſéferens: Gallicano Titulo: TOVSIOVRS SERAIN. *Semper ſerenum.* Puellæ Symbolum hílari, placidoque ſemper vultu.

VII.

T*Vrcóis*, vulgò *Turcheſa:* pulcherrima Gemma, *& virtutis eximia:* ignota priſcis; ab Maris Caſpij, Caucaſique Montis accolis, quos Turcos vocabant, inuenta primùm, & inuecta: cum Italico Inſcripto: NON HA DI FIERO ALTRO CHE IL NOME. *Ferum nil habet, præter nomen.* Puellæ Symbolum, cui ſumma pulcritudo & affabílitas, Nomen abſurdum, cuiuſmodi multa ſunt cognomenta ferum aliquid ſonantia; vt Turcorum, Vrſiorum, Syluestrium; qualem Romanæ Muſæ celebrarunt Bárbaram Turcam, Nobilium Piorum Matrem.

VIRI-

VIRIDIS PROPVGNACVLI ÆDICVLA.

IN ipſis Regij huius Palatij Hortis, exigua pendet ſed concinna hæc Moles: in apice Propugnaculi, columellatâ Porticu, ac Podio, argutiſq; Cellulis, eleganter extructa, & mœnibus affixa; velut in Vrbe Suburbinum. Amœniſſimum quondam Catharinæ Auſtriæ Magni Caroli Vxoris, Curifúgium. Nam ante ſe hortenſem planitiem, myrtheis mæandris, pellucidiſque fontibus lætam, videt: infra ſe, labentem placidè Doridem Amnem deſpicit, quam Latinum vulgus Dúriam appellauit: tranſque Amnem, denſiſſimam Syluam iuxtà proſpicit. Ferarum Viuárium; procéris roboribus, perpetuiſque ambulationibus, ad Domini, Populique delicias, cónſitum. Itaque & à contérminis tot amœnitatibus; & à Viridi parietum colore, qui color Catharinæ maximè arridebat; Ædicula ipſa VIRIDE NOMEN accepit, totique Propugnáculo communicauit.

Acceſſit autem recentior nobiliorque, ſed funeſtior Nominis occaſio. Nam quoniam eodem *Viridi colore* Franciſca à Francia, Principis huius prima Sponſa, præcipuè delectabatur: eâdem præproperè ad Superos reuocatâ, viduus Princeps, vt inſolábilem dolorem ſolitudine conſolaretur, Ædículam hanc mirificè coluit, & exornauit; ſed ornamenta omnia, picturas, ſupellectilem omnem, virére voluit; vt dilectus ille color, amiſſæ recordatione oculos paſceret, doloremque augendo recrearet. Hinc noſter Author, Principis Genio vt obſequeretur, depicta Symbola, & Epicherémata, ab eodem Viridi Colore, ad Principis affectum erga extinctam, deriuauit.

SVmmâ igitur in teſtudine, quà patula Porticus Dóridem fluuium proſpectat, *Doris* Nympha Oceani Filia, viridi amictu, comiſque viridi algâ muſcoque fluentibus, & viridi vndâ (qualis

mari-

marina cernitur) ſcatentem Vrnam premens, *Filiarum Neréidum*, eodem colore inſignium, agmen ducit, virides ramuſculos ferentium: comitante Amorum choro, viridi velo, arcu, phâretrâ, & ſagittis; quorum vnus viridi in inſula Titulum véntilat; DORIS VIRIDIVM MATER NYMPHARVM. Neréides enim, Doridis & Nérei Filiæ, *Virides Nymphæ* vocabantur; vnde Statius: *Ipſæ Puníceis Virides Neréides antris*.

PRoxima Cella, fléxili frútice, vitibuſq; perreptantibus, opaco *Topiario* ſimillima, viridi amœnitate oculos implet: at ſupernè aperta, alto in æthere *Chloridis Florum Deæ* Imaginem oſtendit; quæ à viriditate nomen traxit. Hæc concolori præcincta velo, non Florum, ſed Spinoſæ Myrti corollam capite, ramuſculum manu, geſtat: eamque comitantur pennigeri Amores, conſimili Myrthearum frondium geſtamine; quo nullum expreſſius Symbolum, ad ſignificandam doloris ex amatæ Coniugis amiſſione perennitatem. Hæc enim Arbúſcula, quam [1] *Pungentem Amorem* vocant Itali; folio in cúſpidis ſpeciem mucronato, omnium viridiſſima & pungentiſſima, Veneri ſacra eſt, ſed breuis æui: at quamquam mortua, viriditatem atque ſpinas acutiſſimas perpetuum ſeruat.

Circa Topiarium Spiracula conficta ſunt, vbi *alites Amores*, arguta Symbola ſedentes tenent, ad amatum colorem illum alludentia; non latinè, ſed vario idiomate vernaculo Itálico, Gállico, Hiſpáno, ad popularem captum, vt prædiximus, inſcripta.

I.

A*Mor* vnus, depoſita Face atque Arcu, *Florem illum viridanti fronde conſpicuum* tenet, quem *Prímulam Veris* Latini vocant; Itali *Primauera*; Galli (quod idem eſt) *Printemps*, Primum tempus: illumque Florem lugens contemplatur. Quo Floro

1 *Ruſcum Latini*; *Sentoſam Myrthum Græci*; *Cato Sylueſtrem Myrthum*.

Flore (quæ Veris primitiæ ſunt) nullus fugacior. Huic ergo Gallicum appoſuit dictum: PRINTEMPS, PEV DE TEMPS. *Primum tempus, paruo tempore:* hoc eſt, Ver parum durat: expreſſum florentiſſimæ, ſed citò amiſſæ Nuptæ, ſimulacrum.

II.

AMor vnus, *Vitrea ſpecilla* viridi colore imbuta, ſuis ſibi oculis manu admouet: cum Gallico etiam dicto; TOVT M'EST VERD. *Omnia mihi Viridia ſunt.* Quaſi afflictæ menti, quicquid videt, Amiſſæ Colorem ingerat, atque dolorem.

III.

AMor vnus, Herbam perpetuo virore nobilem oſtentat, quam Græci *Erithalen*, ideſt, Amorem ſemper florentem; *Semperuiuum* Latini, *Sempreuiua* Itali, vocant: præſentiſſimum ad refrigerandas aduſtiones remedium. Italica eſt Inſcriptio: NON MITIGA IL MIO ARDOR LA SEMPREVIVA. *Ardorem meum illa non minuit, quæ mihi ſemper viuit.*

IV.

AMor vnus *Coralium* tenet: fruticem marinum, in aqua tantum viuentem, ac virentem; cum Italica Inſcriptione: NEL PIANTO SOL SON VIVO. *In lachrymis tantum viuo.*

V.

AMor vnus *candidum Cereum* tenet; iamferè ad calcem, qui viridi colore tingi ſolet, ſerpente flamma. Italicis quoque verbis: GIVGNE AL VERDE ALLA FINE OGNI BEL LVME. *Præclara, quæque Fax, ad viride tandem deuenit.* Nobis enim adagialiter idem ſonat, *Giugnere al Verde,* ac *Nullam ſpem eſſe reliquam.*

IV.

AMor vnus, inſignem *Smaragdum* miratur, Hiſpánicè inſcriptam: EN LO INVIERNO, EL VERANO.

Ver

Ver in Hyeme. Quid enim eſt aliud hic Lapillus quàm glaciali in algore herbácea & verna Viríditas?

VII.

AMor vnus, vimineâ caueâ incluſam nutrit *Acrédulam*, ſiue *Acánthidem*; vulgò *Rauarínum*; canoram lætamque Auiculam, cuius pennis nihil viridius. Supra caueam, *Alsínen* viridiſſimam herbulam Amor congerit, quâ Auis illa nutriri ſolet. Gallicum eſt inſcriptum: CONTRAINT, ET CONTENT. *Captiuus, at contentus*. Sic animus amore captus, gratiſſimo colore illo recreatur, & dolet.

VIII.

AMor, *contento arcu* viridem ad Scopum collíneat: Hiſpanis verbis, MI BLANCO ES VERDE. *Meum Album eſt viride*. Nam Hiſpanis, atque Italis *Album* ſignificat Scopum: quaſi dicat, Omnes cogitatus meos Viridis hic color ad ſe trahit.

IX.

AMor, *Chloriſauram* blanda tractat manu: Viridem nempè Lacertum, quem vnum latinè voluit inſcribere: VIROR SINE VIRV. *Viriditas ſine veneno*. Serpens enim hic eſt, qui non modò veneno caret, ſed venenoſos ſerpentes arcet. Ita Viridis ille color, non ſolum moleſtus non eſt, ſed moleſtias depellit.

REGIA-

REGIARVM VENATIONVM CAMPESTRES ÆDES, EARVMQVE ORNAMENTA.

DIANÆ REGIA.

REGIA Palatij huius magnificentia, ſyluoſa loci amœnitas, atque omnimoda venaturæ opportunitas, haud alium honoris Titulum promerebatur. Hæc enim totius Regij venatus ſedes eſt, atque caput. Hìc ampla Venaticorum Canum; & celeripedum Equorum, Veredorumque, patent Præſepia. Hoc venabulorum, plagarum, cæterique venatorij apparatus armamentarium. Hìc, indictâ venatione, dum ſagax Ferarum cubilia explorat Canis, à Venatoribus habentur Comitia. Hìc Regias inter epulas, Indagatorum delationes audiuntur. Hùc demum, captâ prædâ, clamoſus iucundusque veluti ad Capitolium triumphus agitur; atque horrenda hoſtium ſpolia poſtibus ac parietibus affiguntur, ſuis etiam Titulis inſignita. Adde Ceruorum in ijſdem ſeptis pabulantium greges: Cuniculorum atque Leporum latibula: auiumque peregrinarum viuaria: quæ quaſi ſupremum Dianæ Imperium agnoſcant, liberâ in captiuitate feritatem dediſcunt. Ergo eam quoque ſuburbanam Spartam exornare iuſſus noſter Author, Syluestrem DIANÆ REGIAM ſuo ita ingenio illuſtrauit; vt ſingula Parietum, Tabularumque parerga, Italicis explicata Inſcriptionibus; ſub venatricis huius Diuæ Allegoriâ, fabuloſa eius geſta, ad humanæ ciuiliſque vitæ referant documenta.

AVLÆ REGIÆ ORNATVS.

SVmmo in Fornice ingens Tabula, [1] nobile Callimachi figmentum, nobili pictura repræſentat; cùm DIANA, nouennis adhuc Infantula, iam Amoris odio, armorumque amore capta, ſuauibus blanditijs ab Ioue Genitore *Venationum omnium Præfecturam* impetrauit, quam non in ſyluarum Pelagique Feras tantùm, ſed in Aërias Alites, atque Tartarea Monſtra exerceret. Vnde à Virgilio *Tergemina Diana*: ab Ouidio *Triplex Hecate* appellatur: *Æthéria* videlicet, *Terrena*, & *Inferna*. Videas igitur ſupremo in Solio Iouem, pharetratæ Puellæ dulci alloquio geſtientem; & in Aſtitibus Superis miſtam admirationi voluptatem. Inferiùs, Sodales Nymphas, [2] nudas humeros, ſuccinctas amiculum, varijſque inſtructas venabulis. Quarum aliæ Ceruos aureum trahentes Currum frænant: aliæ Moloſſos, Vertagos, Odoratoreſque Canes loris cohibent: aliæ argenteos ámites, & aurea deferunt retia. Dubites elegantiùſne Callimachus ſtylo, an Pictor penicillo ſit vſus. Inſcriptio Italo carmine, Verba ipſa Iouis annuentis, continet: DELLE CACCIE TI DONO IL SOMMO IMPERO. Quod apud Callimachum, *Venationum maximum Imperium cape*.

Quatuor minoribus ſpatijs circa principem Tabulam, quatuor indicantur Venationum differentiæ, ſuo ſingulæ Emblemate.

I.

Pro *Aucupio*. Dianæ Nympha *Accipitrem* pugno ſuſtinet cucullatum: qui, circumuolante licet Auicularum agmine, quamdiu hærente oculis operimento caligat, ad prædam non inuolat: CIO CHE L' OCCHIO NON VEDE, IL COR NON BRAMA. *Quod Oculus haud obſeruat, haud Cor appetit.*

II.

1 *Græci Poetæ, Elegiacorum Principis, in Hymno Dianæ.*
2 *Ex Claud. 2. de Stilic.*

II.

Pro *Piſcatu*. Dianæ Nympha vna, in ſcopulo ſedens, *arundinem* dextrâ ſuſpendit: & hamátili ſetâ in aquam demiſsâ, digiti ad os appoſiti nutu, Sociam ſilere iubet. Laconica Inſcriptio Italis idem & Latinis ſonat, SPERARE ET TACERE. Conſilio, non tàm Piſciculis, quàm fauoribus expiſcandis, opportuno.

III.

Pro *Ferarum Maiorum* venatu. Fugax *Ceruus* à Dianæ Nymphis indagine impeditus, omni ſpe fugæ præcluſâ, ad Canum exitium cornibus ferócit. DISPERATO TIMOR, DIVIEN FVRORE. *Formido deſperata fit tandem Furor*.

IV.

Pro *Minoribus Feris*. *Vulpécula* ſuum ad ſcrobem perfugiens, Muſtelæ oppoſitu perterrita, in laqueum ſeſe induit. Nympha vna Muſtélam funiculo diſtinet; altera ad laqueum ſedet; vtraque vmbráculis abdita. Inſcriptio: DI MALE IN PEGGIO. *Minora vitans, maxima incurrit mala*. Ex Luciani adagio, *Fumum fugiens, in ignem incidit*. Quod improuidis plerumque accidit.

Tabula Decem in Laquearibus.

HIſce Tabulis, decem præcipua Dianæ geſta ad conſuetudinem aulicam accommodantur.

I.

C*Aliſto*, quæ Cælibi ſe Dianæ dedicarat, dum vnà lauatur inceſtum prodente vteri tumore, in Vrſam verſa, Virgineo e cætu in Syluas abigitur. O NON PROMETTI, O NON MANCAR DI FEDE. *Spondere noli, fallere aut noli fidem*.

II.

D*Ianam* in fonte nudam contuens *Actæon*; eiuſdem fontis aſpergine in Ceruum mutatus, ſuorum fit Canum præda. CHI VVOL TROPPO VEDER, VEDE IL SVO MALE. *Aliena ſpectans, proprium ſpectat malum*.

 III.

III.

ORiónis Venatoris inanem iactantiam plectit Diana; puſillo in illius calcaneum immiſſo Scorpio, cuius caudæ aculéolo miserè necatur, & animi tumorem arrogantem, virulento corporis tumore compenſat: BASTA VN PICCOL NEMICO A GRAN VENDETTA. *Vindicta ingenti minimus quoque ſufficit Hoſtis.*

IV.

BRitomartis fidiſſima Dianæ Comes, venatorijs Caſſibus fortè irretita, iamiamque futura ieiuni Leonis præda, Deam inuocat; quæ Feram iaculo exanimat, & laqueis Nympham expedit: A CHI AL NVME E FEDEL, FEDELE E IL NVME. *Fidum reperiet, qui Deo eſt fidus, Deum.*

V.

AVreas Dianæ Templo Pateras ſuffurata *Phœniſſa*, vindicibus Diuæ confoſſa iaculis, in mare proijcitur: FOLLE, RVBA LE TAZZE, E BEVE IL MARE. *Inſana, Pateras rapuit, vt Pelagum bibat.*

VI.

DIana pro Troiâ, *Iuno* contra Troiam, ſingulari inter ſe conflictu, ſpectante Ioue, digladiantur: CHI VVOLE, CHI NON VVOL; CHI STA A VEDERE. *Hic vult, hic neuult, alius diſcrimina ſpectat.* Aulico de more.

VII.

CEnchrin Pyrenes Nymphæ Infantulum, pro Ferâ tránſfodit Diana; quem Dea, Nymphæque omnes deflent: at miſera illacrymans Genitrix, in Fontem ſoluitur: E PVR ERRA TALOR, CHI ERRAR NON VVOLE. *Errare nolens, errat aliquando tamen.*

VIII.

AMpelus conuicijs Dianam inſectatus, inſtratum auro, gemmiſque phaleratum, vanâ dexteritatis oſtentatione, conſcendit Taurum: qui ab Diuâ in furias actus, per ſentoſa & prærupta præcipitem agit. CIO CHE MI FA SVPERBO, E IL MIO CASTIGO. *Quod me ſuperbum fecit, hoc mulcta eſt mihi.*

IX.

IX.

PAmpineâ ſub vmbrâ dormientem *Bacchum* laniaturus inuadit Leo; quem Diana, tametſi Baccho inimica, venabulo exanimat: SOCCORRE ANCO AL NEMICO VN CVOR GENTILE. *Ingenua mens, vel hoſtem in aduerſis iuuat.*

X.

ARmenio in ſaltu, Diana, comeſque Opis, ſubdolo in reti rapidam inuoluunt *Tigrim*. PIV CHE LA FORZA VN BELL'INGANNO E IN PREGIO. *Quàm vis aperta, melior eſt pulcer dolus.*

Reliquus Aulæ ornatus.

INfrà Corónidem, aulæorum & periſtrómatum vice, ingentes pendent Tabulæ; in quibus *Fœminæ Principes, aut Primates*, noſtri æui pulcerrimæ, ad viuum pictæ, phaleratis in equis, venatorio habitu & inſtructu, venantem Dianam, eiuſque Nymphas imitantur.

Inferiora parietum, atque oculo propiora ſpatia, ſingulos *Venationis actus*, & miniſteria, minutiore picturá exhibent; Figuris ítidem ad viuorum exemplar curioſiſſimè expreſſis.

Inter Tabulas *Trophæa* pendent, ex venatorijs armamentis atq; animantibus, proplaſticè gypſato opere, ad miraculum fictis.

PRIMVM CONCLAVE.

In dexterâ Ædium parte ad Aquilonem.

QVatuor parietum latera, quadruplicem Fabulam ad Dianæ geſta pertinentem emblemáticè complectuntur: *Niobes, Lyciorum, Apri Calydonij*, & *Endymiónis:* ſinguliſque lateribus ternæ reſpondent Tabulæ.

Niobes

Níobes Fabula.

I.

Thebanis Dianam ſolemni religione percolentibus indignata Regina *Níobe*; Diuæ ſimulacrum ſolo illidit, Aram euertit, Myſtas expulſat VIL'E OGNI NVME A CHI SE STESSA ADORA. *Quæ ſeſe adorat, omne Numen deſpicit.*

II.

Septem *Níobes Filios*, dum equeſtria Feſta ad Populi ſpectaculum, plaudente matre peragunt; iaculatrix Diana in Genitricis conſpectu, fruſtrà fugitantes è Cœlo icit. CHE VAL FVGGIR, SE VIEN DI CIELO IL COLPO? *Quò tela fugies, tela ſi Cælum iacit?*

III.

Eodem Arcu totidem *Puellæ* in complexu Matris mactantur; Materque lapideſcens, lacrymis perpetuò manat. MVORO A ME STESSA, E SOPRAVIVO AL PIANTO. *Miſerum eſt, mihi perire, lacrymis viuere.*

Lyciorum Fabula.

I.

Zelotypa Iuno, *Latónam* cum infantibus Apolline ac Dianâ, totâ Inſulâ Delo arcet. CEDE OGNI FORZA A CHI DI FORZA ECCEDE. *Excedit vbi Vis, omne Ius cedit locum.*

II.

Latónam cum *Dianâ* peregrè ſiti enectas, agreſtes Lycij ſudibus amati, à paluſtris aquæ refrigerio depellunt. ESSER NON PVO CORTESE VN CVOR VILLANO. *Humanus animus eſſe in Agreſti nequit.*

III.

Rogante Iouem Dianâ, ne ab limoſâ illa palude *Ruſtica gens* abire poſſit, coaxantes in Ranas repentè transformantur. CHI

POC'-

POC' ACQVA NEGO', NELL' ACQVA ANNEGHI. *Pereat in vndis, quiſquis vndas denegat.*

Apri Calydonij Fabula.

I.

Quòd Diuos omnes, præter Dianam, muneribus Calydonij decoraſſent, indignata Dea; portentoſum illis *Aprum*, & incantamentis inuulnerabilem immittit, qui ſata omnia, & vineta populatur. VINDICE MAI NON MANCA A VN NVME IRATO. *Deeſſe Vindex Numini irato nequit.*

II.

Fatalem contra *Feram*, Heroes totius Græciæ, deplorabili multorum ſtrage, conſpirant. Sed *Atalanta* viribus & formâ præſtantiſſima Venatrix, ferino haſtam iugulo validiſſimè intorquens, haſtam non iugulum frangit. CONTRO ALL' IRA DEL CIEL, VALOR NON VALE: *Vis nulla contra Numen iratum valet.*

III.

Meleager, Atalantæ amore incenſus, immortalem belluam interficit: eiuſque rictibus horrendis haſtæ præfixis, triumphi gloriam Atalantæ decedit. ALL' INCANTO D'AMOR CEDE OGNI INCANTO. *Faſcinus Amoris vincit omnem faſcinum.*

Endymionis Fabula.

I.

Endymion Aſtrologus, mathematicâ Dioptrâ nocturnum obſeruans Cælum: Lunæ præſertim (quæ Diana ipſa eſt) admiratione primùm, deinde amore captus, ab illius contemplatione dimoueri non poteſt. DOVE L' OCCHIO SI VOLGE, IL CVOR LO SEGVE. *Quò tendit oculus, cor ſtatim tendit ſequax.*

II.

II.

Diana, licet Amoris inimica, *Endymiónis* amore viciſsìm capta, argénteo illum curru Latmium in Montem ſecum auehit: FORZA E' ALFIN, CHE SIA AMATO VN VERO AMANTE. *Ametur eſt neceſſe, qui verò eſt Amans.*

III.

Depoſito arcu & pháretrâ, caſta Dea, dormientem *Endymiónem* oſculatur. CHE SARA' VN VANO AMOR, SE IL VERO E' VN SOGNO? *Si verus Amor eſt ſomnium; vanus quid eſt?*

REGIVM CVBICVLVM.

Vulgo, Camera di parata.

HOc in Cubiculo, vbi Regius ſplendeſcit Torus, *Dianæ Natalium*, & *Puerilitatis* Fabula, diſcretis circa murum tabulis ſeriatìm & hiſtoricè, ex hymno Callymachi præmemorato, continuatur.

I.

Primâ in Tabulâ, *Latóna* gemello graueſcens fœtu, tota Græciâ, per contumeliam à Græcis deturbatur. DALLA GRECIA CRVDEL FVGGE LATONA. *Latóna iniquum Græciæ vertit ſolum.*

II.

Delum peregrè appellènte *Latóna*, aureo imbri tota Inſula compluitur: auro frondeſcunt Syluæ. DELO L'ACCOGLIE, ET ORO PIOVE IN DELO. *Delus recepiat, Delijs auro pluit.*

III.

Latóna Dianam ſub Palmâ parturienti, malefica Iuno vterum alligat: Cælo demiſſa Iris feliciter ſoluit. OSTA GIVNO AL SVO PARTO, IRI L'ACCOGLIE. *Infeſta Iunò partui eſt; Iris fauet.*

IV.

IV.

Dianæ natalitia, geniali tripudio, Nympharumque cantu, & choreis celebrantur. NASCE DIANA, ET OGNI NINFA APPLAVDE. *Oritur Diana; gaudia oriuntur ſimul.*

V.

Ex Apollinis puerpério laboranti *Latónæ*, prænata *Diana* Obſtetricis miniſterium præbet: atque indè parturientibus inuocanda Lucina. NATA A PENA, E' OSTETRICE AL SVO FRATELLO. *Vix orta, Fratri accurrit orienti Soror.*

VI.

Perpetuæ Virginitatis prærogatiuam ab Ioue Genitore *Infantula* deprecatur. CONSENTE IL PADRE AL VIRGINAL SVO VOTO. *Cælebs Puellæ comprobat Votum Pater.*

VII.

Virginum Sociarum vndecumque pulcherrimarum ſtrenuârumque delectum habet, ſibique omnes Sacramento adſtringit. DI CACCIATRICI VN CASTO CORO ADVNA. *Socium laboris agmen, & Voti, legit.*

VIII.

Ab Syluanorum Principe atque Protopaſtore *Pane*, egregios venaticorum *Canum* Greges impetrat. DAL FIERO PAN, I FIERI CANI OTTIENE. *Ferus feros Pan tradit Infanti Canes.*

IX.

Infantula *Diana* Lemniam ingreſſa officinam vt *Arma* poſcat, *Brontem Cyclópem*, qui audacter blandus, in ſinu ſublatam oſculari auebat, fuliginoſam cæſariem barbamque vellens, deturpat. SCHIFA DI BRONTE IL TEMERARIO BACIO. *Dum tela poſcit, oſculum Bronti negat.*

X.

Venabula, ſagittas, gladios Puellæ allaborant Cyclópes, vrgente Vulcano. SVDA INTORNO A' SVOI DARDI OGNI CICLOPE. *Sæua arma teneræ Lemnij ſudant Fabri.*

X I.

Aureum gemmatumque *Currum* Vulcanus Puellæ affabrè concinnat. L'AVREO CARRO LE APPRESTA IL FABRO ETNEO. *Auro nitentem Mulciber Currum ſtruit.*

X I I.

Sublimem curru *Dianam*, ſubacti iugo Cerui, ad ſyluoſam Cynthi Regiam, Nymphis comitantibus, euehunt. CON LE SVE NINFE AL REGNO SVO S'INVIA. *Nemoroſa Cynthi Regna cum Nymphis petit.*

PRIMVM CONCLAVE.

In ſiniſtrâ Ædium parte ad Meridiem.

HIc, toto parietum ambitu, totam *Iphigeniæ* Fabulam conſequenter, & emblematicè deſcriptam vides.

I.

Primâ in Tabulâ, Dianæ Ceruam Sacro in ſaltu pabulantem, *Agamemnon* Græcæ Claſſis Imperator, Religionis ignarus, venando transfigit. ALTO ESORDIO DI AFFANNI E' VN PICCIOL FALLO. *Grauium malorum exordium eſt error leuis.*

I I.

Ab vltrice Dianâ rogatus *Ventorum Arbiter*, ne Græcorum Claſſis ex Aulidis Portu Troianam ad expeditionem ſoluat, immiſsâ pertinaci tempeſtate omninò prohibet. IL DELITTO DI VN SOLO A TVTTI NVOCE. *Plerumque cunctis error vnius nocet.*

I I I.

Conſulenti Agamemnoni, *Delphici Apollinis* (nempè Dianæ Fratris) Oraculum reſpondet, niſi Agamemnonio ſanguine ſedari Ventos non poſſe, CHI GLI ORACOLI CERCA, IL SVO MAL TROVA. *Oracla ſcrutans, inuenit quod non placet.*

I V.

IV.

Oraculi Interpres Calchas denunciat, ſacrificandam eſſe Dianæ *Agamemnonis Filiam Iphigeníam*; quam verſutus Vlyſſes, Achilléi connubij ſimulatione, à Matre abdúcit. PRONVBO DELLA MORTE E' L'HIMENEO. *Mortis cruentæ Prónubus ſæpè eſt Hymen.*

V.

Ante flammantem Dianæ Aram mactanda ſiſtitur *Puella* Patris dolor: iàmque Calchas nudato gladio, ſolémnia cóncipit verba. DEL SOL FVOCO D'AMOR VITTIMA DEGNA. *Heu ſolo Amoris igne digna Victima!*

VI.

Dum virgineo iugulo cultrum immergit Calchas, pro Virgine (quam Diana mirè ſummouerat) Ceruam mactat: vnde adagium, *Pro Virgine Cerua*. ESSER CRVDA NON PVO' DIVA CH'E' BELLA. *Crudelis eſſe pulchra non poteſt Dea.* Pulcra facies, pulcri index animi.

VII.

Seruatam *Puellam* Diana, in Boſphori Thracij Peninſulam Tâuridem transfert, vbi Græci omnes áduenæ à Thoante Rege Ferinæ Dianæ ſacrificantur. CANGIA SVOLO, E NON SORTE VN' INFELICE. *Sedem Miſer mutare, non ſortem poteſt.*

VIII.

Iphigeníam, Græcorum aduenarum ſacrificijs Antíſtitam præficit Thoas. DA' PROPRI CASI AD ESSER FIER S'IMPARA. *Quæ quiſque patitur dira, feritatem docent.*

IX.

Oreſtes Iphigeniæ Frater, in Tauridem vento pulſus, Ceruam Dianæ Sacram (quod Patri acciderat) inſcius Venator ſauciat. PASSA IL FATO DE' PADRI ANCO ALLA PROLE. *Etiam in Nepotes Fata Maiorum migrant.*

X.

Dum mactandi *Oreſtis* humerum nudat Soror, noto è veſtigio

ignotum Fratrem agnoſcit; &c. abiecto cultro; ſtupore, gaudio, dolóre confuſum perculſa, in illius complexum ruit. CONTRA L'AGNATO SANGVE IL FERRO E' IMBELLE. *Imbellis eſt in ſanguinem agnatum manus.*

XI.

Iphigenia & *Oreſtes*, impium Thoantem interficiunt; legem âbolent, theſauros deripiunt. NELL' AVTOR SI RITORCE VN' EMPIA LEGGE. *Iniuſta recidunt Iura in authoris caput.*

XII.

Iphigenia cum *Fratre* in Italiam prófuga, humanioris Cæli ſuauitate, ad mitiorem Dianæ cultum curas omnes intendit. INFLVISCE PIETADE VN DOLCE CLIMA. *Pios ſuauis Regio mores influit.*

REGIVM CVBICVLVM

Ad Meridiem.

CОntinet hoc Cubiculum celebriora Dianæ *Templa*, moratis ſententiolis emblematicè inſcripta.

I.

Primâ Tabulâ, *Epheſiæ Dianæ Templum* omnium celeberrimum, quale habuerit exordium docet. Cùm nimirùm Amázonum *Regina Sármona* Dianæ Sacerdos, Lunæ inſigne in Peltâ geſtans, Scythico è Cælo in Aſiam minorem cum peltato Viraginum Exercitu velificata; Ióniæ Regem propè Epheſum aperto Marte prouocat, & proſternit. Inſcriptio, DONNA DI CVOR VIRILE, E' VN NOBIL MOSTRO. *Fœmina virili corde, Monſtrum eſt nobile.*

II.

Eadem *Regina*, in ipſo Victoriæ loco, auſpicis Dianæ ſimulacrum ſuper Aram, monumentum æternum, collocat. ANCO IN

IN SCITTICO PETTO ENTRA PIETADE. *Pietas cor etiam barbari ingreditur Scythæ.* Magna enim Religionis eſt vis.

III.

Aſiæ totius Reges atque Populi, circa illam Dianæ Aram *Templum Epheſinum* Orbis miraculum, ducennali opere, collatis opibus moliuntur. SEGVE A' PICCIOLI ESORDI VN FINE AVGVSTO. *Sequitur initium, finis auguſtus, leue.*

IV.

Lygdamus Thracum Tyrannus, Epheſinum Dianæ Templum igni ac ferro demoliri aggreditur: omneſque Barbari arma, & faces deproperant. NON PVRE GLI DII SON DALL'-INVIDIA IMMVNI. *Nedùm ſupremos excipit liuor Deos.* Eximiæ virtutis viros ſubaudi.

V.

Diana vindex, Virgineo allaborante Choro, gladijs teliſque horribilem Thracum ſtragem edens, ſuas Ædes ſeruat. NVLLA E' PIV FIER, CHE L'INNOCENZA OFFESA. *Nil prouocatâ peius innocentiâ.*

VI.

Heroſtratus Epheſius immortale idem Templum, vt obſcuritati ſui nominis lucem aliquam venetur, inflammat. NELLE INFAMIE IL FELLON CERCA LA FAMA. *Infamis, etiam e turpibus, famam petit.* Et ſanè maius miraculum fuit, Templum illud vna manu deſtrui, quàm tantis conſtrui.

VII.

Epheſiorum, Aſiæque totius donis, *Templum*, à ſe¹ minimè degener, reuiuiſcit. Quodque admirabilius, *Matronæ* omnes ac nobiles Puellæ, ſexu fauentiores; armillas, inaures, atque ſpecula, Dianæ contribuunt. VN GRAN DONO E' DONAR CIO CHE SI ADORA. *Quod quis colit donare, donum eſt maximum.* Nam Gemmæ, Fœminarum Idóla ſunt.

VIII.

1 *Strabone teſte, rediuiuum hoc Templum primæui magnificentiam æquabat.*

VIII.

Agamemnon Rex, ob ſeruatam, vti diximus, Filíolam, ſedatamque tempeſtatem, voti adſtrictus; *Dianæ Aulidi*, vbi Filiam ſacrauerat, *Templum* ſacrat. QVANTO CARO TALOR SI COMPRA IL VENTO! *Mercede ventus emitur quantâ leuis!*

IX.

Dianæ Parthenia, hoc eſt Virgineæ, *Fanum* viſitur in aprico eius nominis Cliuo, quò confugientes Cerui, occultâ virtute Canes cohibente, ſecuritatem obtinent, atque audaciam; vſque adeò, vt Canibus ſint terrori. RENDE I TIMIDI ARDITI VN FIDO ASILO. *Securitas audaciam ignauis facit*. Potentium patrocinium intellige.

X.

Britomartis Virgo, vt dictum eſt, retibus expedita; auguſtum Dianæ *Templum* vouet, inſigni Simulacro aurea Retia vtrâque manu oſtentante. CONSERVATO CANDOR MERITA ALTARI. *Seruatus Aras candor auguſtas meret*. Angelica enim Virtus Virginitas eſt.

XI.

Dianæ Perſicæ Templum, vbi Sacræ Virgines, ardentibus illæſo pede prunis inſiliunt. NON PVO' SENTIRE ARDOR CHI HA IL CVOR DI GHIACCIO. *Calere flammis algidum pectus nequit*. Dianæ huius Simulacrum Taurinâ facie, facem ventilans, colebatur.

XII.

In ampla Elidis planitie, ante Eléæ Dianæ Fanum, diuerſis ſolemnium *Ludorum ſpectaculis* Competitores exercentur, equitatu, curriculo, pugilatu, luctâ. Ac ferè talia ſunt mortalium negotia. GRAN SVDOR, GRAN FATICA, E TVTTO E' GIOCO. *Curſus, labor, ſudorque: ludus omnia*. Templi huius Aram inſiſtebat Dianæ Statuam; Leonem dextrâ, Pardum ſiniſtrâ valido retinens loro.

QVA-

QVATVOR CONCAMERATA CONCLAVIA.

In Ædium angulis ſita.

HÆc ad quadruplicem Venatricis Dianæ Poteſtatem, *Æthériam*, *Aquátilem*, *Terrenam*, & *Infernam*, emblematicè alludunt.

PRIMVM CONCLAVE ANGVLARE

Ad Aquilonem.

De Æthériâ VENATIONE.

MEdiâ in Teſtudine, *Diana* ijſdem iaculis, quibus vſa eſt contrà Feras, contrà *Gigantæa Monſtra* Cælum temerè aggreſſa, promiſcuâ eorum clade Poteſtatem experitur. MAI DIANA NON FE' CACCIA SI DEGNA. *Nulla eſt Dianâ dignior Venatio.* Nam Impios perdere, ſumma Principis virtus.

Quatuor Amoris Symbola in minoribus Teſtudinis ſpatijs.

I.

Venator Cupído ad altiuolam Gruem, Venatorium *Sclopum* nitrato fartum puluere diſploſurus, collimat. Inſcriptio ad *Ferreum Sclopi Canem* ſymbolicè alludit. PIV FIER DI VN CAN CHE LATRA, E' VN CAN CHE TACE. *Latrante tacitus eſt Canis peior Cane.* Ad tacitos Amatores alluditur.

II.

In arbore deſidentem *Accipitrem Auceps Cupído*, rotato agnini Cordis ſimulacro ad pédicas reuocat. VN FINTO CVOR LA LIBERTA MI TOGLIE. *Captiuitatem Cor mihi fictum parit.*

III.

III.

Occultus *Auceps Cupido*, viſcatis calamis alto ámiti infixis, noto síbilo ſuperuolitantes állicit *Turdos:* quorum aliquis incautior, tenaci glutino implicitus, fruſtrà ſeſe agitat. QVANTO PIV MI DIBATTO, PIV M'INTRICO. *Quo me magis peruoluo, me magis implico.*

IV.

Cupído contento Arcu, *Manucodiatam*, quàm Cæli Auem vocant, alto ſemper æthere peruagantem, figit. CHE VAL FVGGIR, SE ANCOR IN CIEL MI COGLIE? *Si ad Aſtra penetrant tela, quid prodeſt fuga?*

Quatuor Emblematicæ Hiſtoriæ in Parietum lateribus.

I.

Stymphálidas Volucres, fœmineâ ſpecie ſingulares, quæ ferreas alarum pinnas iaculabantur, ſuis *Alcides* iaculis venatur, ſpectante ac plaudente Dianâ. CONTRA VN DIVINO STRAL VOLO NON VALE. *Diuina citius tela quam pennæ volant.* Nam ſceleſtis à Diuinâ vltione nullibi ſecuritas eſt.

II.

Caſtor, & *Pollux* fraterni Amoris exempla, ſuis venabulis *aligerorum Ventorum* turbâ toto æthere depulsâ, Cælum ſerenant. RENDERE IL CIEL TRANQVILLO OPRA E' DEL CIELO. *Placare Cælum, Cælitum tantum eſt opus.* Alluditur ad Publicæ pacis Aúthores.

III.

Bellérophon volitantem Equum à Dianâ dono acceptum ínſidens, Tergeminum *Chymaræ* Monſtrum alte ſuſpenſum in aëre occidit. SOL PER MORIR PIV VOLTE, HA MOLTE VITE. *Tergemina geſtat Capita, ne pereat ſemel.* Verſipelles ſæpè periculum effugiunt, non ſemper.

IV.

IV.

Cálais, & *Zethes*, volucres Boreæ Filij, *volucres Harpyias*, quæ Phinéi Regnum peſtiferè infeſtabant, vſque ad Inſulas Stróphadas venábulis conſectantur. VN BRAVO CACCIATOR' E' CHI LE COGLIE. *Venator has qui capiat, eſt nauus, Feras*. In Peculatores.

ALTERVM CONCLAVE ANGVLARE *Ad Aquilonem*.

De Aquatili Venatione.

MEdiâ in Teſtudine, *Diana Dictynna*, ideſt, Piſcatrix, ſuis cum Nymphis, *Aureum Rete monſtroſorum Piſcium* capturâ diſtentum, ducit. CORRE LIETA OGNI PREDA A SI BEI LACCI. *Occurrit vltrò talibus Præda laqueis*. Exteros állicit Beneficentia.

Quatuor Amoris Symbola in minoribus Teſtudinis ſpatijs.

I.

Cupído Naſsâ piſcatur, vimineo nimírum clauſtro, coëuntibus in anguſtum virgis; vt facilis piſcibus ſit ingreſſus, regreſſus nullus. CHI VVOLE VSCIR, NON ENTRI. *Egredi vis? ne ingréditor*.

II.

Piſcator Cupído hamum eſcâ indutum in lacum demittit, quam licet ingluuioſus *Piſcis*, capeſſere formidat. AMO L'ESCA, NON L'HAMO. *Eſcam amo, non Hamum*: ſed Italicè argutiùs ſonat alliteratio, quàm latinè.

III.

Piſcator Cupído, piſcinam conto perturbans *Anguillas* capit. NEL TORBIDO. *In Turbido*.

IV.

Piſcator Cupído medicatam frugem Piſcibus ſpargit. TROPPO AMARO SARA, CIO CH'E SI DOLCE. *Heu nimis acerbum, quod nimis dulce eſt, erit*. Nam extrema gaudij occupat luctus, & carò emitur pœnitere.

Quatuor Emblematicæ Hiſtoriæ in Parietum lateribus.

I.

Polycrates Samiorum Rex, dexteriorem expertus Fortunam, deteriorem metuens; vt aduerſi aliquid experiatur, *Gemmam cariſsimam* Mari obtrúdit, quam etiam, quaſi à Fortunâ reiectam, in ventre Piſcis incogitatò recúperat. DESTRA E FORTVNA A CHI LA VVOL SINISTRA. *Fortuna dextra eſt, ſi ſiniſtram máuelis*.

II.

Rixantibus *Cois & Mileſijs* de aureo Tripode, piſcariâ in ſagenâ reperto: inter vtroſque conuénit, vt Græcorum Sapientiſſimus eo potiretur: itaque Solóni óbuenit. DELLE LITI DE' SCIOCCHI IL SAGGIO HA IL FRVTTO. *Quod mentecapti litigant, Sapiens capit*.

III.

Mamercus Piſcator, reperto in retibus *Theſauro* arti laborioſæ renunciauit. ADIO PESCI, ADIO RETI; HO' ASSAI PESCATO. *Retia valete: hac ſufficit Piſcatio*. Vbi quis in Principis ſeruitio lucrum fecit, ſeruitium dedignatur.

IV.

Quos *Glaucus Piſcator* Marinâ ex vndâ ſemíneces duxerat *Piſces*: herbæ cuiuſdam litóreæ contactu, ſaliunt rediuiui. NELLA PATRIA ALCVN DORME, E FVOR SI DESTA.

Plerique déſides domi, euigilant foris. Nihil vtilius ignauis, quàm domeſtico è foculo diſcedere: nam neceſſitas ingenium acuit.

CONCLAVE ANGVLARE
Ad Auſtrum.

De Terrenâ Venatione.

MEdiâ in Teſtudine, prima *Dianæ Infantulæ* Venatio, primuſque labor expictus eſt, ex Hymno Callimachi; cùm quinque auricornes, & æripedes, pedeſtri curſu [1] *Ceruas* venata eſt: quarum quatuor ipſa interfecit; quintam Iunoni ad fatigandum Herculem, ſeruauit incolumem. ALTO PRINCIPIO A GRAN PROGRESSI E' D'VOPO. *Principia magnus magna progreſſus petit*. A teneris veſtigia ſtrenuitatis apparent.

Quatuor Amoris Symbola
in minoribus Teſtudinis ſpatijs.

I.

Cupido Venator, dumoſas inter anguſtias, occultas inſtruit *plagas*. DENTRO S'INVOLGERA' CHI MEN SEL CREDE. *Seſe implicabit qui ſibi minus timet*. Intúta eſt contra Cupidinem propriæ virtutis confidentia.

II.

Cupído Canem odoratorem ad luſtranda Feræ cubilia præmittit: *Vértagum* autem celerem, quoad illa exeat, loris cohibet. ALTRI LEVA LA FIERA, ALTRI LA GODE. *Alter Feram delatebrat, aſt alter capit*. Sic ſæpè áccidit.

1 *Ceruas, Græci, & Latini, tam Mares, quàm Fœminas vocant; vti lépores. Ac noſtri etiam Itali, vt Petrarc. Vidi vna Cerua con due corna d'oro.*

III.

Cupído, morticínæ carnis fruſtulo curuatæ arbori adalligato, ad opertum frondibus ſcrobem auidos inuitat *Lupos*. PERCHE PERA CHI ASPIRA. *Vt ſpiret qui aſpirat.* Fœminea verſutia cauenda.

IV.

Cupído aureo Iaculo *Ceruas* venatur. DA SIMIL DARDO OGNI GRAN FIERA E PRESA. *Sternuntur iſto maxima telo Fera.*

Quatuor Emblematicæ Hiſtoriæ in Parietum lateribus.

I.

Hercules, Euryſteo imperante quo perire poſſet, *Æripedem Ceruam*, quam Iunoni (vt antè dictum) Diana ſepoſuerat, aſſequitur. FA L'OSSEQVIO PIV ILLVSTRE VN FIER COMMANDO. *Obſequia durum illuſtria Imperium facit.*

II.

Diana geminos *Canes*, qui intactâ Prædâ nunquam redibant; *aureumque Telum*, quo quicquid peteret conſequebatur, Prócridi Venatrici dono tradit. COSTERA' CARO A PROCRI VN SI BEL DONO. *Tam cara carò dona conſtabunt Prócri.* Nam Iaculo eodem ab amantiſſimo Coniuge perempta eſt. *Ouid.*

III.

Alexander, animo verè Magnus, Leonum venatu vnicè vſque ad eorum necem gaudens; cum *Leone* ſolus colluctatur, illumque conficit. Attonitus aſtat [1] Spartanorum Legatus. SDEGNA LE FIERE IMBELLI VN CVORE INVITTO. *Animus puſillas non capit magnus Feras.* Quam laudem Aſcanio, ignauas Feras dedignanti Virgilius tribuit. *Optat Aprum, aut fuluum deſcendere Monte Leonem.* Cum vili hoſte non rixatur Magnanimus.

IV.

1 *Qui Alexandro victori plaudens; De Orbis (inquit) Imperio dimicaſti.* Plutarc.

IV.

Lycurgus Lacedæmonum Prorex, Venatorio habitu, *Ferarum venatione*, ad bellorum laborem Iuuenes exercet. *Xenophon in Rep.* LA FINTA PVGNA ALLE NON FINTE AVVEZZA. *Hæc ficta pugnas pugna non fictas docet.*

ALTERVM CVBICVLVM ANGVLARE Ad Auſtrum.

De Infernâ Venatione.

MEdiâ in Teſtudine, *Diana Inferna*, quam Fœmineo, Equino, Canino capite Triformem vocant Hécaten, nigro curru ab nigris vecta Ceruis, *Tartarea* venatur *Monſtra*. Ater habitus venatorius argento nitet: argento baltheus, atque cornu. Venábulum rotat nigrum, flammeâ cúſpide. Sequuntur Nymphæ ſpecioſiſſimâ facie, anguineis crinibus; ferrugineo amictu, Furiarum more, cólubris præcincto: atque alia Cerberum vinctum catenis tenet: aliæ furua Retia geſtant, atque faces; quarum ſplendore nocturna loci facies illuminatur. VN GRAN VALOR ANCO TRA L'OMBRE E' CHIARO *Vel inter Vmbras nobilis Virtus micat*. Conſcótinam Hermodori & Epicuri virtutem illuſtrem fecit látebra.

Quatuor Amoris Symbola in minoribus ſpatijs.

I.

Primâ in Tabulâ cæcígenus *Cupído*, nocte illúminâ paluſtri ſedens in margine, dextrâ reticulum, læuâ geminas faces tenet, quarum

quarum coruſcatione accítos è latebris *Cancros* captat. TRAMMI CON DVO BEI LVMI VN CIECO A MORTE. *Me, Luce gemina, Cæcus ad lethum trahit*.

II.

Cupído Veſpertiliones noctu aucupatur, accensâ face; ad quam Volucres, nimio lucis amore inuolantes, alas flammis impendunt. Pro Inſcriptione celebre illud eſt carmen. E PVRCHE GODAN GLI OCCHI, ARDAN LE PIVME. *Dùm perfruatur oculus, alæ exardeant*. Multos paúperat quod oculis placet.

III.

Cupído Vulpem venatur; cuius ima fouea cùm gemino ſemper oſtio hiare ſoleat, Venator, alteri oſtíolo *laqueum* obdúcit, alteri *fumiferam Facem* immergit, vt verſuta beſtíola verſutijs victa, malum incurrat, dum malum vitat. PER FVGGIR DALLE FIAMME, ENTRO NE' LACCI. *Fugiens Facis perícla, me illaqueo miſer*. Ad ſolemne illud reſpicit, *Melius eſt nubere quàm vri*.

IV.

Vrſum Cupído ſubterraneo in cubili dormientem ligat: ſomno enim mergitur profundiſſimo. TVTTO DEVE TEMER CHI NVLLA TEME. *Timere debet cuncta, qui nihil timet*. Senec.

Quatuor Emblematicæ Hiſtoriæ in Parietum lateribus.

I.

Proſérpina Erebi Regina, atram & auro inſignem ſuccincta Chlámydem, in Auernali Nemore Monſtroſam Vmbram Leoniformem igneo inſectatur venabulo: ſic enim Phocenſes *Proſérpinam Venatricem* colebant. *Natal. Com.* CORRO, E FATICO, E CIO CH'IO PRENDO E' VN'OMBRA. *Laboro, anhelo, & Vmbra, quod capio, eſt leuis*. Opes intellige, ac dignitates; vana laborantium Idóla.

II.

II.

Tiſiphone Furiarum crudeliſſima, *Orióni* Venatorum iniquiſſimo, nigerrimam donat *Caniculam*, oculis & faucibus flammas iaculantem; quæ qualemcumque Tartaream capiebat Feram: & in Cælum translata, caniculares æſtus afflare dicitur. TAL CACCIATOR, TAL CANE. *Qualis Venator, talis Moloſſus*. Mali Principes, malos Miniſtros.

III.

Equeſtris Achillis Vmbra, Infernis etiam in ſaltibus Vmbras venatur; vt Homerus *Odiſſ.* 11. ANCO ALL'OMBRE FA GVERRA VN FIERO SDEGNO. *Perſequitur Vmbras maximus etiam furor*. Vt qui in mortuorum famam ſæuiunt.

IV.

Hercules Tártarum ingreſſus, inſatiabilem Vulturium, qui rediuiuum Tityi iecur crudeliſſimè lancinabat, venatorio tranſfigit iaculo. CHI NON SENTE PIETA', PIETA' NON MERTA. *Cui nulla pietas eſt, pium eſſe, eſt impium*.

ANTERIVS CVBICVLVM

Regia Matris, Chriſtianæ à Franciâ.

AD ſolicitos Heroinæ huius, publicam ob felicitatem labores ſignificandos; vnica Tabula iucundiſſimum *Dianæ Triumphum* poſt venationes exhibet, ex Hymno Callimachi. Cùm nimirum venatricibus ſtipata Nymphis, ingentem prædam ad Diuorum voluptatem cæleſtibus infert Atrijs, offertque Ioui. ELLA FATICA, E TVTTO IL CIEL NE GODE. *Diuûm eſt voluptas omnium, Vnius labor*.

INTE-

INTERIVS EIVSDEM CVBICVLVM.

HIc etiam, vbi Regius Torus priuatæ eius quieti dicatus eſt, vnica Tabula *Dianam* amænisſimâ in ripâ ad placidi decurſum fontis quieſcentem, conſequenti allegoriâ repræſentat. Nymphæ laborum ſociæ, molli in gramine recubantes, cálamis fidibuſque ſomnum Diuæ conciliant; & emeriti conquieſcunt Canes. SOL PER NON RIPOSAR, PRENDO RIPOSO. *Mihi, ne quieſcam, dulcis eſt tantùm quies.*

CONCLAVE OVATVM

Ad Aquilonem.

CVm nobiliora Venatoriæ pugnæ arma ſint *Canes*: placuit Authori pro corollario, *Memorabilium Canum* hiſtorica Emblemata hoc in Penetrali venuſtiſſimo collocare.

Supremâ igitur in Tabulâ, venatum abitura *Diana*, Canes omnes gregatìm à cuſtodibus Nymphis adduci iubet; ijſque per Claſſes velut in diribitorio, luſtratis, aptiores ſecernit. NON OGNI CANE AD OGN' IMPRESA E' NATO. *Non omnis operi natus eſt omni Canis.* Præcipua Principis cura, Miniſtrorum delectus.

In octangulis parietum lateribus
Octo Canes memorabiles.

Singuli verò, vt cognoſci poſſint, Nomen aut Titulum ſuum in Collari vinculo deſcriptum ferunt.

I.

I.

Primâ in Tabulâ, *Cephali Canis* eſt pictus, léporem mordicus deferens: nam, vti ex Ouidio prædiximus, ſine prædâ numquam reuertens, quotidianum Domino pendebat tributum. MAI SENZA PREDA AL MIO SIGNOR NON TORNO. *Numquam ad Patronum redeo ſine prædâ meum.* Vectigales hoſce amare Canes Domini ſolent.

II.

Canis Vlyſsis: qui, cùm Dominum ab Ilio reuerſum, ſenio & ſqualore à ſe diſſimilem, domeſtici non agnoſcerent, acerbiúſque repellerent; vnus agnoſcit, & feſtiue blanditur. *Ex Homer. Odyſſ.* MEGLIO D'OGN'ALTRO IL MIO SIGNOR CONOBBI. *Noui reuerſum blandus ante omnes Herum.* Viliores fideliores.

III.

Canis Pyrrhi: qui extincto, & Pyræ impoſito Domino, Pyram conſcendit, illique commoritur: commorientium [1] Amicorum miraculum minuens. FEDE LA FIAMMA FE DELLA MIA FEDE. *Fera Flamma Fidei præſtitit fidem meæ.*

IV.

Canis Corinnæ Poétriæ, Ouidij Amaſiæ; qui Fures ab Amantibus dignoſcebat; illis ferus, his tacitus. LATRAI A I LADRI, ET AGLI AMANTI TACQVI. *Latratu fures, excepi mutus amantes.* Sic Domino ſimul, & Dominæ placuit. *Ex latinâ antholog.*

V.

Canis Vulcani, quem Ætneâ in officinâ ignípotens ille Faber ære fudit inanimem, mox animauit. HEBBI LA MORTE PRIMA, E POI LA VITA. *Mori priuſquam viuerem, mihi contigit.* Multa ingenia, initiò obſtupida, adoleſcendo ſapiunt; vt Fabius Ouícula, & Iunius Brutus.

VI.

Lélapa Cæleſtis Canis, quem Aſtrologi Procyónem vocant

Iij Stellis

1 *Commorientium ſecta, qui cum Amico viui tumulabantur.*

Stellis oculatum. SCORRE IL MONDO OGNI DI', NE MAI SI STANCA. *Haud laſſus vnquam ſemper Orbem circuit.* Cuſtodia vigil.

VII.

Plutonis Canis: triceps Tænarij liminis Cuſtos, inſomnis Vmbrarum terror. PERCHE ALTRI NON RIPOSI, NON RIPOSO. *Ne alij quieſcant, neſcio quieſcere.* In Zoilos, & obtrectatores.

VIII.

Anubis Canis, ab Ægyptijs adoratus, quòd Iſidem & Oſiridem eorum Regem ſummâ vigilantiâ & fidelitate cuſtodiſſet. *Pier. lib.* 5. ANCOR FRA' NVMI VN CAN FEDEL SI ADORA. *Etiam Canem fidelitas fecit Deum.* Fidi Arcium Cuſtodes, ſummè honorandi.

ALTERVM CONCLAVE OVATVM
Ad Meridiem.

CONtinet hoc Conclaue itidem pro corollario *Memorabilium Ceruorum* hiſtorica Emblemata: quorum etiam nomina in Collari leguntur.

Sublimiore in Tabulâ, vt Regiæ Chriſtinæ à Franciâ Maioribus plauderet noſter Author, nobilem *Ceruum Caroli Septimi* Francorum Regis, pingi voluit: qui à Canibus in Syluanectenſi ſaltu agitatus, cùm in Regias Venantis manus viuus incidiſſet; inuentus eſt hoc titulo circa collum inſignitus. [1] HOC CÆSAR ME DONAVIT. *Ricc. hiſt. Franc. lib.* 3. HA DI CESARE IL NOME, E NON IL CVORE. *Gerit iſte Nomen Cæſaris, Cor non gerit.* In degeneres.

Octan-

1 *Creditum eſt, Ceruum hunc à Iulio Cæſare fuiſſe manumiſſum, & quatuordecim ſecula ſuperaſſe: ſi fas eſt credere.*

Octangulorum Parietum
Emblematicæ Hiſtoria.

I.

Cerua Dianæ, albícolor, floribus redimita, & conſperſa; quæ in Aulide, pro Virgine Iphigeníâ, vt prædiximus, [1] immolata fuit. NASCOSA TRA BEI FIOR VEGGIO LA MORTE. *Heu! Mors corollas inter & flores latet*. Inſidioſa hoſtium munera.

II.

Cerua Telephi Myſorum Regis, Herculis Filij: qui ab Auo ſylueſtribus beluis expoſitus, Altrícis illius vberibus [2] educatur. MORTE DAL PADRE, ET DALLE FIERE HO' VITA. *Necem Parens mihi attulit, vitam Fera.* Pleriſque humanius eſt exóticum, quàm Patrium ſolum: vt Themiſtocli.

III.

Ceruus Cypariſsi, quem cùm Puer adeò dilexiſſet, vt cornua illi, collumque non modò floribus, ſed infulis, ac monilibus ornaret; mox à ſe inter dumos incautiùs peremptum cernens, inſolabili dolore [3] confectus eſt. CHI MI FERÌ, FV DAL DOLOR FERITO. *Qui me peremit, hunc ſuus périmit dolor.* Nihil felicius, quàm nihil nimis amare.

IV.

Cerua Camillæ, Volſcorum Reginæ; quæ infantula cum Patre, patrio Regno eiecta, & Dianæ dicata; eandem cum Telepho Feræ charitatem experta; Ceruæ pernicitatem, & Dianæ ſtrenuitatem conſequuta eſt. *Virg.* 11. *Æn.* HAVRÀ IL CVOR DI LEON, DI CERVO IL CORSO, *Leonis illi cor erit, Cerua pedes*. Cælica vis Naturam ſuperat.

1 *Hinc Candida ſemper Cerua Dianæ ſacrificijs adhibita.*
1 *Hinc illi tanta velocitas, vt Nutricem Alumnus in curſu æquaret.*
3 *Sed ab amico Apolline in funeſtam ſui nominis arborem, mutatus. Ouid. Met.*

V.

Cerua Syluiæ, Latinorum Regis Filiæ, quam venantis Aſcanij Canes dilacerarunt. FVI CAGION DELLA GVERRA, E DELLA PACE. *Origo Belli Belua, & Pacis fui.* Nam ex Ceruæ cæde, Bellum Latinorum cum Æneâ: ex Bello, Coniugium Æneæ cum Syluiâ; perpetuumque Fœdus eſt ortum. Sic ſæpiſſimæ aduerſa iuuant; & in melius Fata vertuntur.

VI.

Alexandri Ceruus, quem magnanimus ille Regnorum venator, captum ſeruauit, & ſuo nomine collari inſcripto, reſtituit Syluæ; A VN MAGNANIMO CVOR, BASTA HAVER VINTO. *Hoſtem Duci viciſſe Magnanimo eſt ſatis.*

VII.

Sertorij Cerua, quam ille à Luſitano quodam acceptam, ſiue ſimulatè, ſiue præſtigiosè, conſulebat; ſecumque ad expeditiones omnes comitem, atque auſpicem ducens, Dianæ Oraculum eſſe affirmabat, *Ex Plutar. & Agell. l. 22. c. 5.* MEGLIO INSEGNA TALOR CHI HA' MANCO INGEGNO. *Plerumque, melior Conſul eſt indoctior.*

VIII.

Cæſaris Ceruus, quem Domi familiarem, & militiæ contubernalem alebat: eiuſque collo auream laminam cum famigerato illo Titulo, quaſi præſidium, & decus, circumdedit: CÆSARIS SVM, NOLI ME TANGERE. Quo inſigni ſecurus ac liber vagabatur. DEL MIO SIGNORE IL NOME SOL MI E' SCVDO. *Herile tutius nomen eſt Clypeus mihi.* Magnorum Principum patrocinia.

REGIÆ

REGIÆ SORORIS CVBICVLVM,

Ad Aquilonem.

IN hoc clementiſſimæ ſimul Heroinæ, ſtrenuiſſimæque Venatricis *Aloyſia*, amœno receſſu; voluit Author feroċia Monſtra humano ingenio perdomita emblematicè, poſtremo pro corollario, adumbrare.

I.

In Syriæ ſyluâ, *Méntorem Syracuſium* obuius Leo terruit primùm: ſed cùm fugienti opponeret ſeſe, ſupplici queſtu, pedis plantam oſtendit infixâ tumidam cruentamque ſpinâ: quam cum ille ſecurâ iam ac diligenti manu auelliſſet; cruciatu liberata Fera, gratias, vt Fera poteſt, blandiendo, pedeſque lambendo retulit liberatori. *Ex Plin. lib.* 8. E LA SPINA MI TOGLIE, E LA FIEREZZA. *Pia feritatem vellit, ac ſpinam manus.* Hoſtilis potentia officijs mulcenda.

II.

Elpis Samius in Africam procellâ delatus, cùm Leonem hiante ore ad ſe properantem paueret, ſummamque in arborem repere niteretur, ſupplici gemitu Belua eodem oris hiatu, quo illum terruerat, cum dolorem in faucibus aliquem ſignificaſſet, deſcendit; atque eâdem charitate, acutum oſſis fruſtulum, quod auidiùs mandentis dentibus inhæſerat, manu extrahit. BEN SOVENTE SI AFFOGA IL TROPPO INGORDO. *Perſæpè Mortem deuorat nimium vorax.* Noxia Rapacitas.

III.

Philinus Philoſophus effœtam Panthéram mœrenti ſimilem, & aliquid precantem, depoſitâ formidine ſequutus ad ſoueam, vbi Catuli ceciderant, illos edúcit, ac geſtienti matri reſtituit. Quæ deindè beneficij memor, quotidianos ex venatione commeatus benemerito afferebat. *Ex Demetrio Phyſico.* GIOVA L'ESSER PIETOSO ANCO A' SPIETATI. *Etiam Feris prodeſſe, prodeſt plurimum.* Iuuiſſe iuuat.

IV.

IV.

Baianus Puer Lucríno in litore Delphinum Piſcem aſſiduitate cibi vſqueadeò ſibi demeruit, vt çùm Baijs Putéolos ad literariam Palæſtram itaret rediretque; per æſtuoſos illum fluctus impauidus inequitaret. *Ex Mecœnatis, & Flauij Alfidij literis.* Hac igitur in Tabulâ Puer eſt pictus, altum per æquor repando ínſidens lubricæ Feræ dorſo, elatâ dexterâ librum tenens: cum hac Inſcriptione. ALLA VIRTV' QVALVNQVE VIA E' SICVRA. *Eſt inuia Viro nulla Sapienti via.* 1.

V.

Hircánus Venator, chariſſimos Tigridi Catulos furatus, perſequentis rabiem matris curſumque ſiſtit obiecto ſpeculo, in quo propriam imaginem dum illa intuetur, hic effugit. *Ex Claudian. lib.3. de raptu Proſerp.* CHI SE STESSO RIMIRA, ALTRI NON CACCIA. *Ceſſat alios vrgere, qui ſe reſpicit.* In Cenſores.

VI.

Indus, indomitum Elephantem rábidâ inediâ ita mitigat, vt hordeo deinde propoſito, ad infima pronus obſéquia, turribus onerari ſe patiatur; & armatos homines in hoſtem ferat. *Ex Plin. lib. 8 c. 9.* CON LA FAME OGNI ORGOGLIO ALFIN SI DOMA. *Extrema pertinaciam fames domat.* Tutior obſidio, quàm vis. Refractarios paupertas mulcet.

VII.

Monóceros, ſiue Vnicornis, ingens Fera, imò Monſtrum agnatis quinque Feris coagmentatum, Equino corpore, Ceruino capite, Elephantino pede, Aprinâ caudâ, Taurino mugitu; & vno cornu nigro media fronte cubitorum duum, haſtatum, quo ad truncum arboris rotato, nihil eſt obuium, quod non perfodiat, atque perrumpat. Tanto demum robore atque aſtu, vt viuus neque capi, neque decipi poſſit. Atqui hæc eadem belluarum formidabiliſſima, in Virgunculæ tantum ſinu, vbi Fera pabu-

1 *Morbo extincto Puero, Delphinum ſubinde ad conſuetum litus ventitantem, deſiderio ac mœrore ferunt expiraſſe.*

pabulatur ſedentis, crudelitatem exuit, ſeque Feram eſſe obliuiſcitur. *Ex Pierio lib. 1. c. 22.* NVOCER NON SA' VNA FIERA A VN' INNOCENTE. *Noſcere neſcit Belua innocentibus.* Arx tutiſſima nihil ſibi conſcire.

VIII.

Sylueſtris Taurus, Ficulneâ corollâ collo alligatî cicuratur. *Ex Plinio lib. 27. c. 7.* Tanta vis imbecillimi in Plantâ, ſed dulcitudinis artifice. CON LA DOLCEZZA OGNI FVROR SI PLACA. *Suauitate vincitur crudelitas.* Munera pro capiſtro.

IX.

Thoas Arcadicus, cùm Serpentem à ſe diu educatum, Syluæ reddidiſſet, ſiuè ſerpentinum ingenium, ſiuè magnitudinem metuens: ac multò poſt in eâdem ſyluâ circumuentus à graſſatoribus, exclamaſſet; Serpens, agnitâ voce ſuis è latebris erupit, Dominumque ab eorum manibus defendit. *Ex Democrito.* L'HAVER NVTRITO VN DRAGO, E' MIA SALVTE. *Pauiſſe Monſtrum ſola mihi ſalus fuit.*

X.

Armenios quoſdam Piſcatores adductis retibus lætos, repentè aggreſſa Tigris; oblatis contenta piſcibus, abijt innocua: & ad eundem quotidie reuerſa locum, acceptâ piſcatus portione, ſecuris tandem conuixit. *Ex eodem.* AMOR INTERESSATO, E' AMOR DI BELVA. *Ferinus eſt, ex vtili naſcens, Amor.*

REGIÆ

REGIÆ
RIPVLARVM AVLÆ
ORNAMENTA.

QVAMQVAM *Ripulana hæc parerga*, ſuo ipſe Argutiarum [1] Volumini noſter Author inſeruerit: quoniam tamen initiò me ſpopondi omnes eius Inſcriptiones exhibiturum, quæ ad me peruenerunt: hæ mihi quoque ſunt hic inſerendæ. Idque bonâ fide, ac ſine plagio. Primùm enim, Authori non ſurripitur, quod publici Iuris fecere Typi: deinde, Voluminis huius accrementum, alterius non eſt decrementum: ibi enim hæc leges vt exemplar, hìc vt exemplum.

In aprico igitur Oppidulo, quod Magni Caroli Emmanuelis Cunabula magnis Vrbibus inuidendum fecere: auguſtâ in Aulâ, quam inſignium Pictorum æmula virtus miraculis impleuit: cùm Magnanimus ille Princeps, admirabilem *Amedei Magni* ſtrenuitatem, in Rhodianâ obſidione diſſoluendâ, ingentibus Tabulis, Regiæ Poſteritati proponere voluiſſet: voluit etiam præmortuas Heróum Imagines, Authoris huius ingenio, reſpirare; inſcripto ſingulis Tabulis Argumento, ne penna cederet penicillis. Quamquàm, Picturis ampliſſimus patebat Campus; Inſcriptionibus arctus, & vniformis.

Primâ igitur in Tabulâ Rhodiorum Equitum Præfectus, Auxiliatore Amedeo, velâ pandit.

Soluit auſpicatò Nobilis Heróum Claſsis,
Pro Sydere Crucem, Vota pro Ventis ſequens.
Spera Othomanis clauſa Nauigijs Rhodos.
Hoc victa Sole, Thracia hebeſcet Luna.

Occi-

1 *Cap.* 13. *de Argutis inſcriptionibus. Typ. Romæ pag.* 716.

II.

Occiſo Rhodianæ Claſſis Præfecto, Amedéus præficitur.

Dextris læua principijs, Rhodium Ducem ſagitta necat.
Supplicat Amedéo crucifera Enecti Chlamys.
Non illæ viduæ Crucis moratus preces,
Periculoſi Stemmata Imperij lubens induit.

III.

Amedéus Túrcicæ Claſſis Præfectum cædit.

Dum feruet marítimo Marte Pelagus;
Impiæ Ducem, Pia Dux Claſsis mactat Amedéus.
Palpitat orbata Capite impietas,
Et Rhodum nutantem virtus vnius [1] *tenet.*

IV.

Captos Rhodon ducit Amedéus.

Famæ volatum velis anticipans Victor,
Suis ligatam rudentibus Aſiam remulco trahit.
Suis natat Barbaries incluſa Ergaſtulis.
Et Rhódios Portus, quos malè optauerat, timet.

V.

Rhodij Equites Amedéo gratias plauſuſque referunt.

Metu liber, ſtupore captus Equitum Ordo,
Gratijs atque oſculis vindicem cumulat dextram.
Huic ſeruatricis præmium aſſeritur Frondis.
Et qui tot Palmas dederat, Laurum accipit.

Kkk VI.

1 *Alludit ad Equeſtris Ordinis Titulum.* Fortitudo Eius Rhodon Tenuit.

VI.
Amedéo Triumphus decernitur.

Agitur Triumphus : pars pompæ eſt Hoſtium ſqualor,
Vultuſque truces. Quod quiſque timuit, videt.
Radiat ſuperbo magnus in Curru victor.
Nouumque [1] Solem geſtiens miratur Rhodos.

VII.
Amedéi contra Saracénos Terreſtris pugna.

Fœcunda laurus lauros; Victoria Victorias gignit:
Et ſemel madidus neſcit abſtergi Mucro.
Reductâ Pelago Pradâ, Terris Pradones venatur:
Et Crucis Hoſtes, hoſtiliter cruciat.

VIII.
Suâ manu Saracenorum Regem interficit.

Per nubes telorum fulgurat Amedéi Ferrum.
Et ritu Fulminis alta robuſtiùs quaſſans,
De tot Barbaris Principem Saracenorum petit.
Exinde Rhodijs reddita eſt [2] Serenitas.

IX.
Gentilia Stemmata Rhodienſibus permutare, iniuſſu Cæſaris recuſat.

Ni Cæſar annuat, abnuit præmij ergo,
Defenſæ Crucis Stemmate auitam mutare Aquilam,
Quam gloriæ Auſpicem Beroldo aſſeruerat Cæſar.
Tanta eſt magno in pectore modeſtia.

X.

1 *Alludit ad Rhodium Solis Simulacrum.*
2 *Alludit ad illius Inſulæ ſerenitatem: vnde ab Horatio Clara Rhodos vocatur. Et Solino teſte*; numquam dies ità nubilus eſt, vt Solem non conſpiciat.

X.

Annuente Cæſare Inſignia mutat.

Probante Auguſto, grande Argumentum capit;
Seruatum Crucis candorem cruento inſerens Clypeo.
Heros Gladio[1] *MAGNVS, nec Clypeo minor:*
Nam quid effecerit Gladius, Clypeus docet.

1 *Exindè hic Amedéus* Magni *cognomentum obtinuit.*

ROMA

VRBANI PRÆTORII AVGVSTÆ TAVRINORVM ORNATVS.

MAGNIFICOS inter Apparatus, quibus Auguſtæ Vrbis Moderatores, Regiæ Sponſæ, quæcumque tandem eligeretur, optatiſſimo aduentui plaudere [1] ſtatuerant: magnificentiſſima fuit, & manſura, Vrbani Prætorij feſtinata in anteceſſum Inſtauratio; marmoreo proſpectu, ornatuque vndequaquè ſplendido, & Auguſti Nominis digno. Huic igitur Magnificentiæ ſuam quoque Operam noſter Author in Inſcriptionum, & Emblematum varietate lætus contribuit: neque enim facilè crediderim, aut Patritium erga Patriam magis officioſum: aut Patriam erga Patritium magis beneuolam reperiri.

Primi Lapidis Inſcriptio
In fundaminum angulo collocati.

ALMA DIE [2] SEXTA IVNII.
MEMORABILI DIVINI CORPORIS MIRACVLO
SACRA.
AVGVSTA TAVRINORVM,
VRBANVM PALATIVM,
IVCVNDISSIMA REGALIS CONIVGII SPE
SPECIOSIVS REDIVIVVM,
ÆTERNO HOC LAPIDE
ÆTERNÆ FIDELITATIS AC PIETATIS TESTE,
INAVGVRABAT.

MAIO-

1 *Vide ſuperiùs, de Publicis Principum Receptionibus, pag.* 345.
2 *Maximè religioſa eſt Vrbi hac dies, ob Auguſtiſsimæ Euchariſtiæ prodigium, de quo ſuperiùs, pag.* 238.

MAIORIS AVLÆ ORNATVS.

HIc vetera Vrbis décora, nobilium Hiſtoricorum monumentis, Vrbiſue Tabularijs eruta; coloribus iconicè, Inſcriptionibus hiſtoricè, ità exponuntur, vt nec Inſcriptionibus ſui deſint colores: & geſtorum vetuſtas nouâ voluptate ſpectetur.

Contignationis Pictura.

Mediâ & capaciore in Tabulâ, Eridanus Ægypti Rex, quem Apim alij vocant, occupato Ligurum Regno Vrbem molitur. Inſcriptio ſic habet.

ÆGYPTIO AB REGE, PROPE FLVMINVM REGEM,
REGIA CIVITAS,
ÆGYPTII TAVRI OMINE, AC NOMINE,
AVSPICIVM DVCIT.
[1] ANNO ANTE ROMAM DCCCXIX.

In minoribus contignationis ſpatijs.

I.
AVGVRVM PRINCEPS, HETRVRIÆ REX
[2] PIPINVS,
TAVRINOS ÆGYPTIIS ERIPIT
ANNO ANTE ROMAM CCCC.

II.
PROFLIGATIS HETRVSCIS
BELLOVÆSVS TAVRINIS IMPERAT,
ET CISALPINÆ GALLIÆ NOMEN FACIT. [3]
ANNO POST ROMAM CLXVII.

III.

1 *Ex Philib. Pingon.* 2 *Ex eodem.* 3 *Ex Liu.*

III.

AB GALLIS AD ROMANOS
TAVRINVM TRANSFERT IMPERIVM
APPIVS CLAVDIVS
ANNO POST ROMAM CCCCLXXVII.

IV.

COTTIVM ROMANI ALPINO MVNERANT REGNO.
TAVRINAMQVE VRBEM ALPIVM PEDEM,
REGNI CAPVT CONSTITVVNT.
ANNO POST ROMAM DCCXL.

TABVLÆ DECEM

Superiore in parietum faſciâ.

Primâ in Tabulâ, ſanguinolentum, Annibalis cum Taurinis, prælium depictum vides, cum hoc Inſcripto.

I.

TAVRINENSEM PLANITIEM, ALPIVM IVGIS
ASPERIOREM, ANNIBAL EXPERITVR.
NAM IBI OCVLVM AMISIT VNVM, [1] HIC QVANTOS?
ANNO CCXIX. ANTE SALVATOREM.

1 Trigintaſex millia Hominnum, ingentemque numerum Equorum atque Elephantûm ſe in Taurinis amiſiſſe, Annibal ſuo ore fatetur apud Liuium, *lib.* 1. *dec.* 3.

II.

TAVRINÆ VRBIS FIDELITAS
AB DIVO IVLIO [1] IVLIÆ COLONIÆ IVRA:
ET COMATA GALLIA, [1] TOGATÆ GALLIÆ NOMEN,
PROMERETVR.
ANNO XLII. ANTE SALVATOREM.

1 Pictura

1 Pictura Cæſarem Iulium oſtendit, Coloniæ ſuæ Inſignia Taurinatibus tradentem: quos Ciues Romanos facit. *Cælius ſecund. Münſter. Plin.* Nomiſmata Taurini cuſa eo ſeculo, cum Iulij Cæſaris effigie, & altrinſecus Tauro inſcripto, COLONIA IVLIA. Quod & Vexillorum erat inſigne.

2 Ciues Taurinenſes Romano more, aſſumptâ Togâ, & reſectâ Cæſarie, cum habitu nomen mutauere.

III.

ALPIVM TRIVMPHATOR AVGVSTVS,
[1] AVGVSTI NOMINIS SVI ADDITAMENTO,
IVLIAM COLONIAM CÆTERIS ALTIOREM FACIT.
ANNO XI. ANTE SALVATOREM.

1 Participem præliorum Vrbem, Auguſti Nominis participem eſſe voluit: & à Romanis acceptum Titulum, Vrbi ſuæ commune fecit. Hinc Auguſta Taurinorum dicta. *Dion. lib.* 51. & 54. *Plin. l.* 3. *c.* 17. Extantque Nomiſmata, impreſſo Tauro, cum inſcriptione, COLONIA AVGVSTA.

IV.

AVGVSTOTAVRINATES
AB APOSTOLO [1] BARNABA, CHRISTIANA FIDE,
POSTINDE NVMQVAM [2] DENIGRANDA,
CANDIDANTVR,
ANNO LI. POST NATVM SALVATOREM.

1 Circa Chriſti Annum illum, Bárnabas Chriſti Apoſtolus, totâ Ciſalpinâ Chriſti Verbum diſſeminauit; atque Mediolanenſem Metropolim conſtituit. *Ex Baronio ſub illo anno; & alijs paſſim.*

2 A ſuſceptâ ſemel Chriſti Fide, Taurinenſes deſciuiſſe, nuſquàm legitur: imò contrà Nouatores propugnaculum fuiſſe, tum priſcæ, tum recentes Hiſtoriæ teſtantur. Væ Italiæ ſi deſciuiſſet.

V.

V.
SANCTA HEROIS IVLIANA, SANCTOS HEROAS SOLVTOREM, ADVENTOREM, ET OCTAVIVM, CIVIVM SALVTI SERVATVRA, SEPVLCRO CONDIT. ANNO CCCVI.

1 Cruciferæ Legionis Thebæorum Martyres; ſub Maximiano palmam adeptos. *Ex Hiſt. Maximiani, Notarij eius æui. Et Guillelm. Baldeſſ. Hiſt. Theb.*

2 Anno 1537. imminente ab nocturnâ aggreſſione Ciuibus excidio; Tergemini illi Heróes, quos pridem Tutelares Ciuitas colebat; mœnibus iam inſidentes aggreſſores, micantibus ſimulacris repulerunt. *Ex Philib. Pingon. ſub illo anno.*

3 Conquiſita illorum ſacra Corpora, tumulo & aediculâ religiosè in Vrbis pomœrio tunc decorauit: quam poſtmodum ſanctus Victor Taurinenſis Antiſtes, ædibus cenſibuſque annuis auxit; eodemque Sacrario pia Conditrix cóndita fuit; nunc Auguſtiſſimo in Templo Societatis Ieſu, iunctìm, digniſſimeque aſſeruantur.

VI.
TAVRINENSI IN CONCILIO, PESTIFERA PRISCILLIANORVM HÆRESIS OPPRIMITVR, ET ORBI VNIVERSO VRBS VNA MEDETVR. ANNO CCCXCVII.

1 Celebratum eſt hoc Concilium auſpicijs Siricij Pontificis: quem Pictura Poeſeos Soror, oculis oſtendit, licet abſentem: cuius tamen leguntur in Concilio Literæ à Pontificis Archinotario: ſimulque literæ Diui Ambroſij prædefuncti; quibus illa Secta Diris deuouetur. *Ex Concilij Taurinen. actis c. 5.*

VII.
A STILICONE IMPERII PRODITORE SEPVLTAM AVGVSTAM, BARBARI REGIS HVMANITAS, MINORE FORMA, FORTVNA MAIORE, SVSCITAVIT. ANNO CCCCXX.

1 Hic

1 Hic Honorij Imperatoris Socer; poſt plurima præclariſſimè geſta, tandem vt Genero pulſo, Eucherium Filium ad Imperium efferret; Gothis, quos deuicerat, ità fauit, vt per Auguſtæ noſtræ ruinas, furentibus aditum in Italiam aperuerit.

2 Alaricus Gothorum Rex, à Stilicone iniquiſſimè ſeruatus, Regnoque Ciſalpino potitus; Taurinorum Auguſtam, Alpium propugnaculum, quadrato ſed minore ambitu reſtituit.

3 Nam de ſuo ſinu Italiæ Reges dedit, vt dicetur.

VIII.

MAXIMVS TAVRINENSIS,
¹ DOCTRINA VERE MAXIMVS,
CONTRA FALLACEM ² EVTYCHETIS DOCTRINAM
VOCE TONAT, CALAMO FVLGVRAT.
ANNO CCCCLI.

1 Celeberrimus hic Taurinenſis Epiſcopus fuit, clariſſimuſque tàm ſcriptis quàm eloquio Eccleſiæ ſplendor: cuius Elógia canit Báronius ſub eo anno.

2 Stupuere illius doctrinam tria Concilia, Arauſicanum Romanum, & Mediolanenſe ſub Leone Pontifice: vbi præſertìm contra corrupta Eutychétis dogmata (vt ait Author, ac pictura exprimit) voce tonuit, calamo fulgurauit.

IX.

LONGOBARDORVM REGINA ¹ THEVDELINDA,
SOLIO DATVRA, QVEM THALAMO DIGNETVR,
AGILVLPHVM TAVRINORVM DVCEM
PRÆFERT OMNIBVS,
ANNO DLXXXXI.

1 Pijſſima Fœmina, Garibaldi Bauariæ Regis Filia; Antharis Longobardorum Regis Vidua; Procerum decreto ità Regno ſucceſſit, vt quem eligeret Maritum, Rex eſſet. Illa, neminem ſe, Regnoque digniorem æſtimans, Agilulphum accerſit

ſimulatâ cauſà; cui, Regiam manum vt oſculetur, accedenti, os porrigit; illaque teſſera Coniugem ac Regem facit. *Paul. Diaconus, ipſeque Author in libro de Ital. Regib.* Hinc loci amœnitate capta, ſtatis temporibus Auguſtam Regni Sedem, noſtram in Auguſtam tranſtulit. *Apud eundem.*

X.

FLAVIVS AGILVLPHVS ET THEVDELINDA,
TAVRINVM TRANSLATA REGIA;[1]
IOANNI PRÆCVRSORI REGNI PATRONO,
PIO CIVIVM PLAVSV,
SIMPLICI QVOQVE[2] AGRESTIVM LVSV,
METROPOLITANVM TEMPLVM VOVENT.
ANNO DCII.

Mira huius Tabulæ varietas. Templi fundaminibus Auguralis immittitur lapis: aſtantium Regum oculis icónicum Templi ſpecimen exhibet Princeps fabrûm: Ciues religiosè operi fauent: Villicorum alij, Corybantium ritu racemiferos agitant thyrſos: alij picturato inſultantes plauſtro, lemniſcatos extimulant boues: omnia lætitiæ plena.

1 Prima omnium religioſiſſima hæc Regina, D. Ioannem Baptiſtam Tutelarem ſuum, Longobardici tótius Regni Tutelarem inuocauit, ac loci Præſidem. Atque, vt Moguntiam Insúbricam, quì delectabatur, celeberrimo eiuſdem Patroni Templo illuſtrauit; vbi ferream Coronam velut in ſacrario, ad initiandos Longobardorum Reges, repoſuit: ſic eâdem pietate Auguſtam noſtram Italiæ Caput, eiuſdem Sancti Patrocinio, ſolemni Baſilicæ dedicatione, commiſit. *Sigon. Pingon. idemque Author, lib. de Ital. Reg.*

2 Perennauit eâdem die Præcurſori ſacrâ in Templi encæniâ popularis & feſtiua, ſed religioſa hæc hilaritas, pauculis ab hinc annis intermiſſa.

Inferio-

Inferiora Maioris Aulæ Ornamenta.

INfrà parietam faſciam, apertam circumquaque Porticum imitante pictura, ſtatariæ cernuntur octo Cæſarum Imagines, qui poſt Auguſtum aduſque Sigiſmundum, memorabile quodpiam beneficium Vrbi noſtræ contulére. Singulis verò, ſingularis memoria redditur, ex Vrbano aut Eccleſiaſtico Archiuo deprompta, & Imaginibus hiſtoricè ſubſcripta.

I.

TIBERIVS IMPERATOR.

Ad declarandam propenſionem ſuam,
Cæſarea Nomiſmata Taurinæ Coloniæ Symbolo
Inſigniuit.

II.

NERO IMPERATOR.

Extincto Rege Cottio,
Extincti Regni ſemiſſem Taurinenſi Auguſtæ ſubiecit:
Et bonis Ciuibus, etiam mali Principes profuére.

III.

CONSTANTINVS IMPERATOR.

Fauente edicto, profana Iſidis, & Dianæ Fana,
Solutori ac Syluestro, Cæleſtibus Patronis,
Conſecrare, Ciuibus conceſsit.

IV.

OTHO IMPERATOR.

Auguſtotaurinenſem Rempublicam,
Priuati, Publici, Credentiarij Concilij,
Opportunâ inſtitutione ordinauit.

V.
OTHO III. IMPERATOR.

Taurinenſem Mitram,
Adiectâ Cottiarum Vallium nobili laciniâ,
Decorauit.

VI.
HENRICVS V. IMPERATOR.

Prolatis Auguſtæ Taurinorum Terminis,
Eandem CÆSAREÆ FIDEI PRÆSIDIVM
Nuncupauit.

VII.
FRIDERICVS IMPERATOR.

Italiæ incendiarius;
Milone Epiſcopo deprecante, Taurinum ſeruat:
Et inter beneficia numeratur noluiſſe nocere.

VIII.
SIGISMVNDVS IMPERATOR.

Studiorum omnium Athenæum Auguſtæ Taurinorum,
Ne maximis Vrbibus inuideret,
Aperuit.

AVLÆ MINORIS,

Conſilijs deſtinatæ, Ornamenta.

CVm ſingula Senáculi huius ornamenta, ad formandos eorum Animos, qui de publicis rebus conſulunt, Author diſpoſuerit, in ſublimi Tabulâ *Cœleſte illud Concilium* quod in Apocalypſi, *cap.* 4.

cap. 4. deſcribit Apoſtolus, expingi voluit, vbi SAPIENTIÆ Deus; in Seniorum conſeſſu altè fulget; cum hac Inſcriptione. EGO SAPIENTIA HABITO IN CONSILIO. *Prouerb. cap.* 8.

Minora Contignationis ſpatia.

In ijs, *Virtutes quatuor*, in commune conſulentibus perneceſſariæ, ſymbolicis ſimulacris proponuntur; addito itidem ex Diuinis libris documento.

I.

PRVDENTIA. Regiâ ſpecie: librum, ſceptrumque tenens. *Conſilium cuſtodiet te; & Prudentia ſeruabit te. Prouerb.* 8.

II.

VERITAS, & RECTITVDO. Nudo pectore: perſpicuo Corde: Solem oſtendens. *Non abſcondi Veritatem à Concilio multo. Pſalm.* 39.

III.

SECRETVM. Digito labra comprimens, iuxta Harpócratis ſimulacrum. *Secretum extraneo ne reueles. Prouerb.* 25.

IV.

CONCORDIA, & PAX. Cum Lyrâ, & Caducéo Mercuriali. *Qui pacis ineunt Conſilia, ſequitur eos gaudium. Prouerb.* 12.

Octo Emblemata in parietum ambitu.

In ijs, præmemoratæ *Conſiliariorum conditiones*, celeberrimis ex Sacrâ Scripturâ commendantur Exemplis: atque ad Exempla ſingula, congrui Scripturæ loci accommodantur.

I.

De Concilij neceſſitate generatìm.

Locus.) IBI SALVS, VBI MVLTA CONSILIA. *Prou.* 2.
Exemplum.) *Conſiliorum Tribunal, Reipub. firmamentum exornat Salomo.* Pictu-

Pictura.) Salomo Conſiliorum loco imprímis ſplendidiſſimè conſtructo, atque ornato; ſublimi in ſede Prócerum cogit Concilium, quamquam ipſe Sapientiſſimus. 3. *Reg.* 7.

II.

Locus.) QVI SAPIENS EST, AVDIT CONSILIA. *Prouerb.* 12.

Exemplum.) *Naamano valetudinem deſperanti, fidele ſuorum Conſilium ſaluti fuit.*

Pictura.) Naaman militum Syriæ Princeps, perniciosa lue ferè depaſtus, cum Síloe Lymphis corpus elúere, vt monebat Eliſéus, recuſaſſet; ſuorum deinde conſilium ſequutus, lauit, ſtatimque conualuit. Hìc itaque Naaman lauat, Serui aſtant. 4. *Reg.* c. 5.

III.

De Veritate ac Rectitudine Conſilij.

Locus.) PROPTER PECCATA LABIORVM, RVINA. *Prouerb.* 12.

Exemplum.) *Iniquum Caipha Conſilium, flet Hieroſolyma.*

Pictura.) Hieroſolymæ incendium, & ruina ex eo Conſilio. *Ioan.* 11.

IV.

Locus.) SIMVLATOR ORE DECIPIT. *Prouerb.* 11.

Exemplum.) *Adulantium Conſilijs deceptus Achab, Martem laceſsit, & Mortem.*

Pictura.) Achab, adulantibus Pſeudoprophétis, victoriam contra Regem Aſſyriæ mendaci ſpiritu ſpondentibus, confidere malens, quàm Micheæ Prophetæ, qui vera præſagibat; in procinctu perimitur. 3. *Reg.* c. 22.

V.

Locus.) NEQVISSIMVM CONSILIVM SVPER IPSVM DEVOLVETVR. *Eccleſiaſt.* 27.

Exemplum.) *Noxij Conſilij author, noxam experitur Achitophel.*

Pictura.) Achítophel, vtiliſſimi, ſed turpiſſimi Conſilij author: præpoſteri euentus ægrimoniâ, laqueo iugulum ſpontè induit. 2. *Reg.* 17.

VI.

VI.

De ſecreto.

Locus) QVI AMBVLAT FRAVDVLENTER, REVELAT ARCANA. *Prou.* 11.

Exemplum.) *Suorum pernicie, commiſſum ſibi ſecretum pandit Sampſonis Vxor.*

Pictura.) Quòd arcanum blanditijs extortum reuelaſſet Philiſtina Vxor, Philiſtinorum ſtrage Aſcalónem implet Sámpſon. *Iudic.* 14.

VII.

De Prudentiâ in Conſilijs.

Locus.) CORONA DIGNITATIS SENECTVS. *Prou.* 16.

Exemplum.) *Reiecto Senum prudenti Conſilio, Rempublicam Roboam, ſeſeque perdit.*

Pictura.) Abías Propheta, in fruſta duodecim dilacerato Palliolo, duas tantum particulas Roboamo attribuit, reliquas Ieroboamo: vt ſignificet, de toto Hebræorum Imperio, quod Roboamo ex aſſe debebatur, duas tantum Tribus in eius ditione permanſuras; quòd in emulgendis Populis, maluerit vanorum Iuuenum, quàm canorum capitum audire conſilia. 3. *Reg.* 12.

VIII.

De Concordiâ in Conſilijs.

Locus.) FACTA EST MANVS DOMINI VT DARET EIS COR VNVM. 2. *Paralip.* 30.

Exemplum.) *Concordi Conſilio, labentem reſtituit Rempublicam Ezechías.*

Pictura.) Numinis irâ, & Aſſyriorum armis deſolatum Regnum nactus Ezechías, conuocato Prócerum & Leuitarum Concilio, primum omnium ſatagit vt vnicordes ſint. 2. *Paralip.* 29.

IN-

INSCRIPTIO DEDICATORIA,

In externo Palatij faſtigio collocata,
Primóri reſpondens Lapidi.

CAROLO EMANVELI,
ET FRANCISCÆ A FRANCIA;
AVGVSTISSIMIS REGIBVS, AVGVSTA TAVRINORVM;
QVAS OPTATI CONIVGII SPE FVNDARAT ÆDES,
FAVSTISSIME CELEBRATI GRATVLATIONE,
DEDICAVIT.
ANNO MDCLXIII.

THE-

THESIVM PVBLICARVM PARERGA.

PARERGA
PVBLICARVM THESIVM
QVAS

CAROLVS FRANCISCVS NICOLIS
VERNANTIS, ET RVBILANTIS COMES,

VICTORI AMEDEO SAB. DVCI
Dicauit.

ET AVGVSTÆ TAVRINORVM SVSTINVIT.

Anno M. DC. XXXIV.

THESAVRI fatale nomen Authori noſtro dignè cóntigit: nam ſi quid opis ab eo flagitent Ingenia, ſemper ſui promus, numquam condus, dénegat nihil: àlijs natus, non ſibi. Itaque *Vernantis Comes* (cuius nunc ſenilem prudentiam in Virili ætate non miramur; qui virilem in viridi Pueritiâ anticipauit) cùm olim vix pubeſcens, iam emeritus Philoſophiæ Alumnus, ſtrenuiſſimum Propugnatorem ſeſe palàm protuliſſet: cùmque ad ornandas *Theſes* ſuas, quas Regio Duci Victori Amedéo dedicabat; ingenioſa, vt nunc fit, aliqua *Parerga* ab Authore noſtro quæſiuiſſet: hic, celeberrimum illud *Stemma* concinnauit; quod non modò alijs Theſibus imitamentum; ſed fúnebri eiuſdem Ducis Pompæ argumentum ſuppeditauit. Inuentum ſanè Argumento eruditum, Simulacris graue, Emblematis varium, Inſcriptionibus argutum: quas hoc in volumine omittere non poſſum, quo me promiſi omnes illius Inſcriptiones, quæ mihi in manus incidiſſent, ſtudioſorum oculis conſignaturum.

STEMMATIS
Totius Diſpoſitio.

TOtam tripedalis paginæ áream, à ſummo ad imum, & quaquauersùm circa *Theſes*, architectonicus quidam contextus eleganter diſcurrit, & in ſe redit: in quo, tamquam in Templi alicuius figurato proſpectu, integra Sabaudorum Principum à Beroldo ad Victorem, *Simulacra*, geniali ordine collocata ſunt; & bina binis ſeriatìm ſuppoſita. Tùm geminos inter Proauos, *Victoris Amedéi Geſta* bello pacique clariora, penſilibus tabellis adumbrata numerantur: ſuis ſingula *Elogiolis* illuſtrata. Idque mirâ quâdam arte atque ordine. Primò enim, Victoris ipſa Geſta, Bellica ad dextram, Pacata ad læuam Stemmatis, diuisìm poſita, diuiſo Claudiani carmine vno, pro vtrorumq; *Titulo* hinc & inde inſcripſit Author: ROBVR IN ARMIS. PACE PROBATA FIDES. Eandemque diſtinctionem communi vno *Herculea Claua* Symbolo ſignificauit, quæ ad dexteram horrida, & nodoſa cernitur: ad læuam frondifera, & in Oleam, vt Hiſtoriæ produnt, arboreſcens: partito eiuſdem Claudiani carmine alterutrimque inſcripta, OLIM DOMITVRA GIGANTES. ET PACEM LATVRA POLO. Tùm vnaquæque *Tabella* duûm Principum *Simulacris* intercepta, Victoris Amedéi Geſtum aliquod oſtendit; quod ipſum in duobus Proauis, qui ad latera locantur, Hiſtoriæ celebrarunt. Vt ſi eadem Virtus ab ijs Maioribus in Nepotem, cum ſanguine dimanarit. Ipſe verò *Victor Amedéus*, celſiore atque ampliore in Tabulâ velut in Templi faſtigio, ad viuam effigiem expreſſus, planèque ſibi ſimilis, ingenioſi laboris Finis, & Principium, ornamenta ornat omnia; totiuſque Stemmatis, vt iamiam dico, non modo augmentum eſt, ſed Argumentum.

ARGV-

ARGVMENTVM OPERIS, ET OCCASIO.

QVoniam per idem tempus, prudentiſſimus ille Princeps, *Cypry Regni Titulum*, hæreditario Iure à Maioribus indeptum, à quibuſdam poſtmodò neglectum; grauiſſimis de cauſis, quæ ingenitæ illius modeſtiæ vim intulerant, reſumere coactus fuit; proinde noſter Author, tùm vt Adoleſcentuli Theſium Propugnatoris nomine, Principi ſuo nouum ex priſco decus gratularetur: tùm etiam, vt aliquid in hoc Stemmate proferret non vulgare, non tritum, non recóctum: nouam quandam ex renouato illo Titulo, & maximè propriam commentationem meditatus eſt, ex antiquâ *Teucri Salaminy*, qui Cyprium Regnum vindicauit, Hiſtoriâ; quæ Stemmatis inuentioni, & Théſium dedicationi materiam dedit. Atqui hanc, in ipsâ præliminari Epiſtolâ, expreſſam leges.

D. VICTORI AMEDEO CYPRI REGI SEMPER INVICTO,

COMES CAROLVS FRANCISCVS NICOLIS, VICTORIAM.

TEucer ad Cypry Regni vindicias, Authore Oraculo, velificaturus; Militum ſuorum virtutem, qui frementis Pelagi ſpectáculo conſternabantur, egregiâ illâ voce incitauit, NIL DESPERANDVM TEVCRO DVCE, ET AVSPICE TEVCRO. Mouit me ſtatim hæc ſecuritas, ad intentatum Phyloſophiæ Pélagus pertentandum. Quid enim trepidarem ſub intrepido DVCE, Ingeniorum AVSPICE, qui vel ſolo nominis Oraculo, Victoriam ſpondet? Atqui hanc ſpem, ſi bona mihi Fata compleuiſſent, tanti ego facti memorem Tabellam hanc *pro votiuo anathemate, inter diuina tua Geſta, & Maiorum tuorum Simulacra, Immortalitatis Templo deſtinaui. Exactum*

eſt

eſt mihi tandem totum hoc itineris, atque laboris: Syrtes, Scopulos, Fluctuſque vici. Itaque, vela contraho, gratias refero, Tabellam *appendo, Votum ſoluo.*

Hiſtoriam Teucri minimè fabuloſam leges apud Trogum Pompeium *lib.* 44. Velleium Paterculum *lib.* 1. Euripidem in Helena *act.* 1. & Horatium *lib.* 1. *Ode.* 7. qui Teucri Concionem ad pauidos Commilitones recitat his verbis maximè proprijs.

Tempora populeâ fertur vinxiſſe coronâ,
Sic triſtes affatus amicos:
Quò me cumque feret melior Fortuna Parente,
Ibimus ò Socij, Comiteſque.
Nil deſperandum Teucro Duce, & Auſpice Teucro.
Certus enim promiſit Apollo,
Ambiguam Tellure nouâ Salamina futuram.

MAIORIS TABVLÆ DESCRIPTIO.

HIc, *Teucer* Dux inuictiſſimus ad *Victoris* Ducis noſtri viuam effigiem ſculptus, populeâ Coronâ, Regiâque nitens Trabeâ, ante *Phœbi* Aram ſtat: cui fatidica Sacerdos *Theonóe* (vt in Eurípide) *Phœbæum Oraculum* de ſcripto reddit.

Ignotum ornatis, Teucer, quate Nauibus æquor;
Regnaque ventorum leuibus pete Cypria pennis,
Quam tibi Diuinus ſedem parat Author Apollo.

Teucrum circumſtant attoniti *Milites*: ipſe verò Theſium *Propugnator Adoleſcentulus*, Teucri velut Armiger, alacri vultu *Clypeum* geſtat Paterno ſuo ſtemmate inſignitum: cuius etiam *Epigraphe* gentilitia; ad præſentem ſententiam ex amuſſi quadrat: PVGNA, ET TVTELA: neque diſſonat *Cognomen*, nam, *nichi* Victoriam ſonat. Teucri autem *Clypeum*, Sabaudis Cyprijſque Inſignibus pictum; *Regiamque Cypri Coronam*, altè

altè ſuperuolitans *Victoria* defert. Propè litus, armatæ *Naues*. Procùl verò, *Cyprus Inſula* fluctiuago circumfuſa Mari: quam Commilitonibus Teucer indígitat.

MINORES TABELLÆ NOVEM,

Victoris Amedéi Geſta iconicè continentes.

VEllem in hac paginâ Imagines ipſas vt cupro impreſſæ ſunt poſſe transferre. Nihil enim minutius, neque abſolutius in Perſonarum, locorumque deſcriptione cerni poteſt. Prima igitur Tabella, dextrorſum affixa, arduam *Crepacorij Arcem* oſtendit, à Victore adoleſcentulo ante Hiſpanorum oculos expugnatam: cæſumque Hoſtilium ſuppetiarum Præfectum. Huiuſque Tabulæ Titulus eſt.

STRENVITAS.

SIta eſt hæc Tabella inter duum Proauorum ſimulacra; *Beroldi Sáxonis* qui caput eſt Sabaudæ Gentis; & *Humberti eius Filij*; in quibus éadem Virtus ante annos Viguit. Horum autem ſtatariæ, & cataphractę Imagines, ex Regij Lararij autógrapho (vt reliquæ omnes) ex ordine, diligenterque deſumptę ſunt.

Inſcriptio, hiſtorica Tabellæ ſuffixa.

S*Pectas hinc illinc generoſi Generis Authores,* BEROLDVM, *&* HVMBERTVM: *quorum* STRENVITAS, *in ipſo Iuuentæ flore præcoces Palmarum fructus collegit. At illi te viciſsim minimè degenerem ſpectant, Victor Amedée; qui triumphali ad Rhodanum Victoriâ initiatus Tyro; repentè hauſtis Alpibus, Crepacorij Arcem repugnantem expugnas: hoc vno tactus infortunio, quod nimia Fortuna, hoſtilium ſuppetiarum Ductore caſo, materiam Clementiæ ſummóuit.*

Non

Non vacat Inſcriptiones appoſitis clarare notis, quas tot impreſſa recentium Hiſtoriarum volumina ſatis euoluunt.

II.
MODVS IN VICTORIA.

Hiſtoria. *Montiſcalui Arcem* diu reluctatam, & oppidanorum deditionem, continet. Tabellam intercipiunt Amedéus Primus, Humberti Primi; & Humbertus Secundus, Amedéi Primi Filius.

Inſcriptio.

R*Arum eſt* MODESTIÆ *cum Strenuitate contubernium: non rarum tamen in eorum pectore, vnde tibi Genus, &* *Genius. Mirata eſt* AMEDEVM PRIMVM *Burgundia,* HVMBERTVM ALTERVM *Brigantes: quorum Victoria ſe ipſa contenta, nihil ex deuictis Vrbibus ſuſtulit, præter ſeruitium. Hic Auorum exemplis Moderationem tuam minimè miratur Monſcaluus, qui Victoriam tuam demiſsione ità compeſcuit; vt optandæ voluptatis fuerit, te habuiße Victorem.*

III.
CELERITAS.

Hiſtoria. *Plebanam Acrópolim*, occiduumque *Liguriæ* tractum, veloci Victoriæ ſubactum curſu; captoſque Tribunos, & bellica Inſignia, ſub oculis ponit.

Inſcriptio.

CELERITAS VERO, *militaris Fortunæ Parens, in* HVMBERTO III. *&* AMEDEO II. *ſeſe iactat: quorum Tela ab Tranſalpinis laceſsita, tam citò in Authores inuolarunt; vt omnium pugnantium frontes, fugientium terga confoderint. Senſit rediuiuam in te Patrum Virtutem Liguria; cuius Oram Occiduam tantâ feſtinatione ſubegiſti; vt aliud nihil fuerit Arces videre, quàm vincere.*

IV.

IV.
FORTITVDO.

Verrucam obſeſſam exhibet hæc Tabula, & ſublicium *Padi Pontem* eluuione laceratum, quem Victor Amedéus, tormentaria inter fulmina, hoſtili glande in facie ictus, intrepidè inſiſtit, ac reficit.

Inſcriptio.

H*Abuit & propugnandi* FORTITVDO *in vtroq;* THOMA *memorabile exemplum: qui pro ineluctabili Pedemontium Muro impauidum Pectus oppoſuere. Te verò Fortiorem confeſſa eſt Cantabrici Tormenti ferrea vox, cùm Verrucanà in obſidione, rebellis Eridani terga iterato Ponte comprimeres. Nam ignitus ille globus, horribili te bombò impetere auſus; vt faciem attigit tuam, ſubitâ liquatus reuerentiâ, oſculo tantùm genis impreſſo, tuos antè pedes còncidit: vulnuſque quod Victori minabatur, victus accepit.*

V.
RELIGIO.

Indicat hæc Tabella pijſſimum illius Principis cogitatum, quo cum Africo Rege, Religioni Chriſtianæ conducibilem operam moliebatur; vt tuto in loco *Ara* poni, & Catholica miniſteria poſſent exerceri; qui tractatus iam proceſſerat, ni deceſſus obſtitiſſet.

Inſcriptio.

H*Actenus galeatæ Virtutes: nunc paludatarum Reginæ* RELIGIONI *plaudendum. Huius impulſu Rhodum Chriſtianæ Pietatis Aſylum, ex ingluuie barbaricâ* AMEDEVS IV. *extorſit: eiuſdemque afflatu, Quintus* AMEDEVS, *tot Diuis Templa, tot Templis munera dedicauit. Horum tu, non tam Nominis, quàm Virtutis Hæres; metas impietati præſcribis, tollis Religioni. Neque*

enim ſatis, quod Hareſim finitimam, ne vires, aut virus exerat, totis Alpibus premis: niſi vltrà Herculis metas, verendæ Crucis iubar, in Barbarorum oculis defigere molireris.

VI.
SVAVITAS.

Continet Pictura ſolemnem *Legationem ad Ferdinandum Cæſarem*, quâ diu tentatam armis à Magno Genitore Montisferrati Poſſeſſionem; Victor Amedéus tranquillâ tractatione conſequitur.

Inſcriptio.

SEd *augendis Imperijs fortiorem eſſe Fortitudine* SVAVITATEM, *Geminus teſtatur* AMEDEVS, *Quintus*, & *Sextus: quos erga Cæſarem beneficos, Cæſarum beneficia, vltroneaque Vrbes ſequuta. Egiſti de hoc exemplo Amedée Victor. Nam ferocem Ferrati Montis Prouinciam, quæ auito Iure debita, ſed armato Iuri obluctata, Paterno ferro vinci potuit, non vincíri; ſuaui operâ, gratâque ad Cæſarem Legatione, vindicaſti.*

VII.
PRVDENTIA.

Hìc *Claraſcenſis congreſſus* cernitur, in quo Victor Amedéus cùm Principium omnium Legatis agit.

Inſcriptio.

PRVDENTIAM *vero, Principum Virtutem Principem, Claraſcenſe Fœdus, in illo Orbis Theatro ſpectabilem fecit: vbi non modò Ciſalpina, ſed Italica incendia, terribili Regalium armorum attrítu excitata, reſtinxiſti. Quis enim pacatos animos in germana* AMEDEI PACIFICI, & LVDOVICI *Filij, Stirpe miraretur: quorum alter Italiæ Pacem peperit, alter Eccleſiæ.*

VIII.

VIII.
IVSTITIA.

Pedemontanum Senatum, contagij belliqueca uſa diu viuo Patre clauſum, aperit; *Nouaſque Conſtitutiones promulgat*.

Inſcriptio.

S*Vam etiam in Te* IVSTITIÆ *gloriam*, PHILIPPVS II. & CAROLVS III. *auctiorem agnoſcunt: hic innocuæ Bonitatis Exemplar: ille litium amputator, cognominatus. Vtroque verò celebrior Tu, Legum Iura iniurijs Temporum collapſa, nouis Legibus erexiſti: reparatoque Senatu, Aſtræam, quæ tabe corruptas, tubiſque obſtrepentes fugerat Terras, è Cælo reuocaſti.*

IX.
MAGNIFICENTIA.

In *Nouæ Vrbis* molitione, & munitione.

Inſcriptio.

D*Enique* MAGNIFICENTIA, *Regiarum Virtutum apex, laudibus tuis imponat ápicem. Redijt per te ad primæuam amplitudinem Auguſta Regia, Hoſpitum Amor, Hoſtium timor. Quæ ab* EMMANVELE PHILIBERTO *dedicata; à* CAROLO EMMANVELE *decorata; Tuis nunc opibus ità creſcit, vt Amicos recipere, Inimicos intercipere poſſit: & vtriſque argumento ſit, per Te Auguſti Vrbem, in Te Auguſti Animum reuixiſſe.*

Non hic leges *Gallici Regni Præfecturam*; nec *Inſubricam expeditionem*; nec *ad Ticinum* attonitum *geſta:* dum enim hoc Stemma elaborabat Author, futura diuinare non poterat, ſed augurari.

MINVTIORA PARERGA.

HÆc ſolida eſt totius Stemmatis Moles: ſed in ea ſoliditate, tot ornamenta, tot ingenij luſus, tot artis deliciæ ad Architecturam, & eruditionem pertinentes, intextæ ſunt; vt nihil ingenio aut myſterio careat. Curioſum illud ſanè, quòd licet omnes Tabellarum Hiſtoriæ fuſioribus Elogijs explicentur, ſingulis tamen Tabellis breuis aliquis *Titulus*, volitante in chartula, ex celebri Poetâ deciſus legitur, ad *Victoris* Ducis Nomen alludens.

I. Nam præcipuâ in Tabellâ, vbi ex Oraculo Cyprium Regnum Teucro cóntigit; *Titulus* eſt Virgilianum Hemiſtichium, CYPRVM VICTOR DITIONE TENEBAT.

II. Primâ in Tabellâ de *Strenuitate Iuuenili*, in Crepacorij expugnatione. HIC IVVENIS IAM VICTOR OVANS. *Virgil.*

III. De *Moderatione*, in Moncalui deditione. VICTOR ERAT QVAMVIS, ÆQVVS IN HOSTE FVIT. *Ouid.*

IV. De *Celeritate*, in Liguſticâ Victoriâ. QVOD INSTAT EXPEDIET VICTOR. *Virgil.*

V. De *Fortitudine*, contra bellica Tormenta dum Pontem reficit. AVSVS INSISTERE VICTOR. *Virgil.*

VI. De *Religione*, dùm Chriſtianis Miniſterijs locum in Africa procurat. VICTOREM EA CVRA SVBIVIT. *Virg.*

VII. De *Suauitate*, in Monferratenſi adeptione. SCEPTRISQVE POTIRI CONTIGERIT VICTORI. *Virgil.*

VIII. De *Iuſtitiâ*, in Nouis Legibus atque Conſtitutionibus. VICTORQVE VOLENTES PER POPVLOS DAT IVRA. *Virgil.*

IX. De *Prudentiâ*, in Pace Claraſcenſi. SCVTORVMQVE INCENDIT VICTOR ACERVOS. *Virgil.*

X. De *Magnificentiâ*, in Nouæ Vrbis molitione. VRBEM CONDEBAT VICTOR. *Virgil.*

Cætera facilius eſt cernere, quàm recenſere.

THE-

THESIVM PVBLICARVM P A R E R G A,

QVAS PAVLVS PASTA, DVSINI COMES, ET EQVES COMMEND. *ACADEMICVS SOLITARIVS,*

MAVRITIO PRINCIPI A SAB. ACADEMIÆ PRINCIPI

Dicauit, & Auguſtæ Taurinorum ſuſtinuit,
Anno M DC LIV.

INſtituerat prouidus hic Princeps, celeberrimam Academíam, duplo vtiliorem Reipublicæ, quàm illa fuerit Platonicorum in Hortis Académi. Illa enim, vt aiebat Timon, Sectatores ſuos ad garriendum Cicadarum more inter arbuſta, dumtaxat educabat: hæc Andrógina Ingeniorum Parens, *Literarijs* iuxtà, & *Equeſtribus* exercitamentis, Foro & Caſtris ſuos ità initiauit: vt ſtrenuiſſimi Belli Duces, & conſultiſſimi Iuſtitiæ Præſides; Doctiſſimi etiam Cardinales, & ipſe qui nunc regnat Pontifex, ab illius ſinu prodierint. Et quoniam hæc tota Principis voluptas, hoc delicium, hoc à negotijs erat diuerticulum; ſoliuagam Academíæ Sedem ac Domicilium amœniſſimo in Suburbano ſuo prope Eridanum, conſtituerat: vnde Academicis ſuis, ſuo de genio & exemplo, SOLITARIORVM Nomen indidit: eoſque ab alijs Academiarum Alumnis Heróico illo ſymbolo diſcreuit, quod Author ipſe noſter in ſuo Argutiarum volumine, Symbolorum omnium ingenioſiſſimum cenſuit: *Cylindricum* dico *ſpeculum*, in quo circumfuſæ confuſæque in plano Maculæ, coeuntes, perfectiſſimam effigiem conſequuntur. Eóque ingenioſiùs, quo Cylindrus ille in Viridarij cuiuſdam centro ita pin-

gitur,

gitur, vt florentes arcolæ ac puluini circà ſpeculum, ad informium macularum formam cõſiti, ipſo in ſpeculo perfectiſſimam forment ſymboli Epígraphen, OMNIS IN VNVM: ex Virgiliano Carmine,

Socium Virtus coit Omnis in Vnum.

Hac igitur ex eruditâ ſolitudine, Nobilis Ephébus Paulus Paſta cum prodijſſet; & quam meruerat Laurum, Principi ſuo emeritus referre deſtinaſſet: quæſiſſetq; ab Authore noſtro ſuarum *Theſium Parerga*; hic è re nata, argutum *Stemmatis* Argumentum ſumpſit, quod ex Epiſtolari hac Dedicatione planè comprehendes.

SERENISSIMO PRINCIPI

MAVRITIO A SABAVDIA

INGENIORVM ACADEMO.

PAVLVS PASTA ACADEMICVS SOLITARIVS SACRAT.

Q Vaterdecumano armorum ſtrepitu perterrefactæ, noſtris procùl Sedibus fugerant Muſæ; niſi in amœniſsimam Suburbani tui Solitudinem confugiſſent. Hic igitur ſecuræ ſeſe beant, delicianturq; Pierides: feliciorem in ACADEMI HORTIS *Parnaſſum nactæ; vbi læta Lauris aprícitas eſt pro* [1] *Helicóne; Olorína Eridani lympha pro Caſtalio; blandus Zephyrorum flatus pro Afflatu; & Heros ipſe* ACADEMVS, *pro Phœbi Oraculo. Quinetiam ingenuæ omnes Artes, tùm ſedentariæ ac pacatæ, tùm actuoſæ, & belligeræ, amico fœdere, commune Theatrum iunctæſq; cum Muſis ſedes colunt: & nouo Ingenij tui miraculo, bellica quoque Arma, paciferas inter Diſciplinas numerantur. Cernis igitur, vt Academicorum alumna Iuuentus: vtrique ſacra Palladi, ad te conuolat; tanto ámbitu, vt à* SOLITVDINE *nomen adepti, Solitudini nomen adimant, Vrbemque faciant ex Subúrbio.*

Cernis

1 *Parnaſsi vertex apud Seruium.*

Cernis vt ille gladio, hic calamo certat: ille ex Cathedrâ tonat, hic ex Equo fulminat: alter Choris, alter Caſtris proludit: & Academicorum tuorum ipſa otia, hoſtibus terrorem incutiunt. Cernis vt Martia Laurus, cum Poetica Lauro: ſacer Apex, cum Militari Galeâ: forenſis Toga cum Philoſophali Palliolo, vni Muſeo certatim allaborant & diuerſa ſtudia in commune conferunt; omneſque palàm érudit, quicquid ſinguli didicerunt. Argutiſsimè igitur CYLINDRICVM SPECVLVM *pro Heroico Academiæ Tuæ ſymbolo commentus es, inſcripto Titulo*, OMNIS IN VNVM. *Nam quemadmodum informes paſsimq́; ſolo diſperſi Characteres, vbi omnes in vnum Speculum coiuerint, mirâ quadam luminis virtute integrati, perfectiſsimè conformantur: ità tot Ingenia, genio diſsimilia, quæ ſingulatim iacerent; erudito vnius Academiæ illuminata commercio, abſolutam vndequaq́; ſpeciem, conſpicuamque conſequuntur. Me igitur (quem inſigni Clementia tua beneficio, in hac frugiferâ Solitudine amœnas inter Camœnas, alienis perfrui laboribus voluiſti) vt vicisſìm publicè communicem quod priuatìm collegi, non tam ſingularis propenſio monet, quàm ſocialis neceſsitas cogit. Auget fiduciam admirabile Academiæ Tuæ Symbolum. Sic enim Philoſophales hæ Theſes, quas planâ in Paginâ informes quaſi Maculas effudi: in ſublimi præclaroque Mentis tuæ Speculo emendatæ, rectæ & certæ euadent Oracula: & quæ meâ in vmbrâ priuatim deliteſcerent; Omnium Collegarum Virtute* IN VNVM *conſpirante, inter dimicandum, promicabunt. Vale Celeberrime* INGENIORVM ACADEME, *Ingenijs omnibus ſemper celebrande: atque vt* OMNES IN VNVM *Vota congerimus, Omnibus Vnus æternùm Viue.*

STEMMATIS DESCRIPTIO.

MInore quidem ambitu hoc Stemma, quàm præcedens conſtat; non minore tamen opere, aut venuſtate. Nam licet ſimplex pagina, Theſium paginæ ſuperaddita, ſymbolicam Pictu-

Picturam comprehendat; paruitatem tamen compenſat diligentia in penè innumerabili multitudine, ac mirabili efformatione minutarum *Figurarum,* veluti Phidiæ Scutum; cuius laus in minutijs maxima fuit, quas vocat Plinius *Argumenta parua , & ingenij tantum :* vt cum multa mireris, plura ſemper inuenias.

Tota igitur *Stemmatis* facies ; totam Tranſpadanæ *Principis Villæ* faciem repræſentat , ſub allegoriâ *Hortorum Academi;* quorum etiam *Nomen* , vt Villæ Titulus, in tranſuerſario *Sepimento* legitur, quod topiario opere virgultis intertexto , Academicis aditum pandit , occludit exteris , quibus ſapientiæ limen eſt limes.

Hic ergo amœniſſimus , inter Lauros & vinéta , ſuauiter aſſurgit Collis, theatrali ſpecie à Natura ſinuatus : cuius ad imum pedem , architectónica ſtructura , triumphalis inſtar Molis columnari nixa fulcimento ſolidè , ſed eleganter , in altum éxilit: eiuſque faſtigiata in ſublimitate, *Muſæ* omnes Pinnaculum circumſtant , medio *Principis Simulácro* , heroica ſpecie , inter bellica & literaria trophæa collocato; cum Inſcriptione, HEROI ACADEMO SACRVM. Nam Académum Semídeum fuiſſe, Muſaſque ſoliuago in Suburbio coluiſſe , Eúpolis teſtatum reliquit. Hinc & illinc, medianæ Moli contigua *Porticus* in Theatri formam gemino flexu *ſubdialem aream* complectitur, quam hortenſes *Areolę* diſtinguunt; atque in ipſo hemicycli meditullio, *Columnatum Speculum* Academiæ *ſymbolum* format , conformatque literas OMNIS IN VNVM.

Hæc totius Stemmatis diſpoſitio, atque Pictura: in quà quod poeticè affictum eſt, à loci natura & arte parum abludit : nunc emblematica Figmenta perſequemur. Singulæ igitur Porticuum apertiones, ſingularum *Artium* ſtudijs, diſcretæ quaſi *Officinæ*, confinguntur : in quibus ſingulis Artium illarum *Authores, Auctoreſue*, operi intendunt ſuo : vnàque omnes ſatagunt, vt communi velut in Athenæo Nobiles Academiæ Alumni exerceantur. Singulis autem Fornicibus , congruum cuique Arti *Symbolum* præfixum eſt, figurâ ſemper variâ, manente ſemper Titulo eodem,

OMNIS

OMNIS IN VNVM. Totam denique Porticuum ſummitatem, pro Acrotérijs *Trophæa* eminenter ornant, ex ſingularum Artium Doctrinarumque Inſtrumentis compoſita. Lubet igitur eodem ordine, quo ſingulæ Officinæ inſcriptæ ſunt, breue ſpecimen exhibere.

AD LÆVAM.

Rhetorica.

VIdes hìc *Marcum Tullium Ciceronem*, Latiæ Facundiæ Parentem, ad Quirites pro ſuggeſtu declamantem contra veſanum Catilinam: fugienteſque vides coniurationis conſcios, furente Populo. Oratoriæ verò Facultatis *Symbolum eſt Scopus altè ſuſpenſus*, in quem multa vndique tela diriguntur, inſcripta Epigraphe, OMNIS IN VNVM. Oratoris enim proprium eſt, Argumenta omnia ad vnius Propoſitionis confirmationem collineare.

Poeſis.

Hìc *Homerus*, oculis, non animo cæcus, aſtantem Achillem Lyra pſallit. Poeſeos autem *Symbolum* eſt ipſa *Lyra*; cum eodem dicto, OMNIS IN VNVM. Vnitas enim differentium Chordarum, eſt Harmonía: Vnitas Poematis, Heros.

Pictura.

Quandò inter Academica exercitamenta, hæc quoque libera Facultas, Poeſeos Soror, enumeratur: vides *Zeuxim* mirabili arte *Vuas* imitantem, quarum ſimilitudine deceptæ conuolant Auiculæ. Picturæ verò *Symbolum* eſt *Pictoria Tabella*, pigmentis diuerſicoloribus diſcretim illita; cum dicto, OMNIS IN VNVM: ad Vnam enim effigiem illa inſeruit diuerſitas.

Muſica.

Orpheus blanda voce ſcopulos Feraſque rapit. Pro *Symbolo*, *Muſicarum notarum Pagina* eſt; quæ quatuor *Vocum diſcrimina* ad idem carmen modulandum conciliat, eodem Titulo inſcripta, OMNIS IN VNVM.

Geometria.

Euclides Platonicus, Regem Ptolemæum Lagidem Geometricas figuras docet. Pro *Symbolo*, *Circulus* Geometricâ in Tabulâ deſcriptus, à cuius Circumferentiâ ad punctum medium, lineæ confluunt æquales: idemque omnibus quadrat Titulus, OMNIS IN VNVM.

Practica Matheſis.

Archimedem cernis, miro trochlearum artificio Marcelli *Naues* harpagantem. *Symbolum* eſt, *Parabolicum ſpeculum*, quo Solares radij omnes ad idem punctum concurrentes, ignem excitant: quo artificio idem Archimedes nauigia comburebat. Titulus, OMNIS IN VNVM.

Aſtronomia.

Ioannes à [1] *Sacrobuſto*, nobile illud inuentum Diſcipulis oſtendit, quo imaginarij *Cæli Orbes*, gemino ſuper axe verſatiles, Aſtrorum Soliſque ſemitas, ſtationeſque deſignant. Pro *Symbolo* *Sphæra* ipſa, cum dicto, OMNIS IN VNVM.

1 *Alys Sacroboſco.*

AD

AD DEXTERAM.

Dialectica.

ARiſtoteles Académicis Logicas commentationes ſuas & Figurarum ſchémata perambulando declarat. Pro *Symbolo, Manus conſtricta*; ſic enim Zeno Dialecticam à Rhetorica ſecernebat: vt hanc expanſæ palmæ: illam digitis in palmam reductis compararet. Titulus idem, OMNIS IN VNVM.

Phyſica.

Parménides Phyſiologorum Princeps, Cœlorum Elementorumque *Globum* ante Academicorum oculos ponit. Ideoque *Globus* pro *Symbolo* eſt: cùm tota hæc rerum Vniuerſitas, vt Parmenides docebat, ſit maximè Vna. Dictum, OMNIS IN VNVM.

Medica.

Hippócrates Cous ex herbarum faſce *diſtillarium in Organum* immiſſo, ſalúbres elicit ſuccos. Atque nobili hac in Academiâ, à Profeſſoribus huius Facultatis, quæ Phyſiologiæ maxima pars eſt, eruditiſſimæ Diſſertationes audiebantur. Pro *Symbolo*, idem Organum, cum eodem lemmate, OMNIS IN VNVM.

Superphyſica.

Continet hæc Doctrina, non modò quam *Naturalem Metaphyſicen* dicunt, ſed *Diuinarum* quoque rerum contemplationem. Hic igitur *Sententiarum Magiſter*, ſacrum euoluens *Codicem*, Cæleſtia pandit arcana. *Symbolum* eſt, *Hierárchicus Caleſtium Spirituum Ordo* circa ineffabile *Tetragrammaton*, quod rerum omnium Principium eſt, & Finis: cum eodem dicto, OMNIS IN VNVM.

Ethica.

Socrates Moratæ Philoſophiæ Coryphæus, alterâ manu *Librum* ſuum de Virtutibus, alterâ *Calicem* tenens; oblatam ab Athenienſibus *Cicútam* intrepidè haurit. Pro *Symbolo* eſt *Silenus* Socratis, extimè deformis, intimè repletus Gemmis, quæ de aperto pectoris ſpiráculo pellúcent: cum eodem dicto, OMNIS IN VNVM.

Iuriſprudentia.

Hìc *Legislator Iuſtinianus*, ſublimi Solio inter galeatos togatoſque ſedens, læuâ, euaginatum ſtringit *Gladium*, dextra, *Codicem* Legum porrigit. Pro *Symbolo*, *Iuſtitiæ Libra*, indiuiduo ex Momento pendens; nempe Virtutis medio; OMNIS IN VNVM.

Prudentia Militaris.

Quoniam *Equeſtris Academiæ* præcipuum decus eſt hæc Scientia; Principum Sabaudorum maximè propria; voluit Author in hac Sede collocare *Magnum Carolum Emmanuelem*, heroicæ huius Scientiæ Magiſtrum, feroci in Equo inſultantem Hoſtibus, ſuoſque animantem; qualem Haſta vidit obſeſſa. Pro *Symbolo bellica Teſtudo* eſt, quâ multi iunctìm Milites, Conſertis Clypeis contecti, hoſtilem ſuffodiunt murum; his enim probè quadrat Virgilianum Hemiſtichium, *Sociùm Virtus coit* OMNIS IN VNVM.

COE-

COETERA STEMMATIS PARERGA.

HActenus *Theatri* Ornamenta: Iam in *Areâ* medio Theatri ſinu comprehensâ, vbi *Columnare ſpeculum* florentes inter Areolas eminere diximus; effuſam *Nobilium Academicorum multitudinem* cernis; ingenuarum Artium munera pro cuiuſque genio, vt præliminaris Epiſtola indicabat, exercentium. Alij legunt, alij ſcriptitant, alij pingunt, alij declamant, alij diſputant, alij conferunt inter ſe. Hi *Cythara* ludunt, iſti *Choréas* ducunt, illi ficto Marte digladiantur; vel ferocem *Equum* domitant, vel *ligneum Equum* dexterrimè inſiliunt; aut immiſſis *Equis*, demiſſiſque lanceis concurrunt. Quidam cæleſtem verſant *Globum*; quidam terreſtrem *Mappam* circino metiuntur; vel diſſita locorum per *Dioptram* explorant. Omnes denique, ingenioſarum inſtar Apum, ex hortenſibus Académi delicijs, floreas Muſarum diuitias populantium, ità ſibi proficiunt, vt alijs proſint. Ipſe vero *Adoleſcens Propugnator Eques*, ad viuum expreſſus, *Theſium* ſuarum, laborumque felicium *Schema*, collectas veluti in Académi Hortis fruges, *Académo Principi ſuo*, humillimè offert, ac dédicat.

ICONOMANTIA
SIVE
THESIVM PVBLICARVM
PARERGA,

QVAS CAROLVS FRANCISCVS CAPRIS,
CILIARII COMES, ALTESSANI DOMINVS,
ACADEMICOR. FVLMINALIVM PRINCEPS,
SERENISSIMO PRINCIPI
MAVRITIO A SABAVDIA
DICAVIT, ATQVE SVSTINVIT
AVGVSTÆ TAVRINORVM, ANNO MDCLV.

F*Vlminales Academici*, de ſuo STEMMATE nomen accepére, quo, cùm Philoſophalem in aciem deſcendunt, ingenijs certaturi, Theſes ipſi ſuas generatìm ornare ſolent. Et quoniam illud ipſum Academiæ *Stemma*, de Authoris quoque noſtri fluxit ingenio: de illo vt aliquid dicam, opportunitas monet, poſtquam de ſingulari Propugnatoris huius *Stemmate*, quod ICONOMANTIAM appellauit Author, diſſeruero. Huius igitur *Stemmatis Argumentum*, & noui Nominis Iconomantiæ arcanum, ex *Epiſtola Dedicatoria*, vti ſuperiora, percipies.

SERE-

SERENISSIMO PRINCIPI

MAVRITIO A SABAVDIA

COMES CAROLVS FRANCISCVS CAPRIS,

FVLMINALIS ACADEMIÆ PRINCEPS,

DEDICAT.

A*Dmirabile Diuinationis genus curioſa Mortalium procacitas rimata eſt, quo Semídeùm Imaginibus è Cœlo deuocatis, gemmeoque in ſpeculo perſpicuè refulgentibus, quam quiſque Veritatem ſcitari voluiſſet, illo in* SPECVLO *intuebatur. Quid eſt autem*, SERENISSIME PRINCEPS, *quod Oráculi definitione adæquè indigeat, quàm Philoſophorum Theſes, quæ inter eruditas Diſceptatorum Exedras toties propugnatæ, atque oppugnatæ, euentilatæ ſemper, ſemperq́; altioribus difficultatum tenebris inuolutæ; incertum faciunt, pluſne lucis afferat, quàm auferat Veritati Diſputatio. Ut mirandum minimè ſit*, Scépticam *illam* Sectam, *Pyrróne concitóre Athenis ſurrexiſſe, quæ* Nihil eſſe Verũ, præter hoc vnum, quòd Verum nihil eſt, *conſtantiſsimè profeſſa: vnicâ Theſi, Theſes omnes eluctabatur, & Philoſophiam euertebat philoſophando. Ego itaque Theſium mearum Veritatem, quam ingenÿ claritate nequeo*, ICONOMANTICA DIVINATIONE *quâdam, conſequi conatus, Clariſsimorum* HEROVM *(à quibus Cœleſtem iſtum Animum cum ſanguine duxiſti) glorioſiſsimas* IMAGINES *è Cœlo euocatas, in Tuâ vnius* IMAGINE, *perſpicuo veluti ſpeculo conſpicuas, mihi propoſui. Nulla enim Virtus Maximos illos Paterni Maternique tui Stemmatis Manes ſingulatìm illuſtrauit, quæ in Te vno cumulatè non elúceat: vt de Te planè tuus ceciniſſe videatur Virgilius*, VIRTVS COIT OMNIS IN VNVM. *Ades igitur, atque Auſpicÿs illuceſce Tuis*, SERENISSIME PRINCEPS. *Nam niſi Theſes hæ Philoſophicæ, tuo confirmantur Oráculo: nihil in Philoſophiâ Verum eſſe ſtatuo, meque Scépticum ex Peripatético, in poſterum dedo.*

STEM-

STEMMATIS DESCRIPTIO.

NObiliſſimi Propugnatoris huius Theſes, quæ de vniuerſâ lectæ Philoſophiâ, ſimplici paginâ quantúmcumq; prægrandi cohiberi non potuiſſent; cùm in libriformi volumine congeſtìm compaginatas vidit noſter Author: vt ad palmaris pagellæ anguſtias, *Stemmatis Parerga* contraheret, ingenio paruitatem ſupplente, *conquadratum Speculum* ad eam menſuram pingendum cenſuit; vbi ipſiſſimum, penèque reſpirantem *Mauritij Principis vultum* medio in Circulo collocauit: eumdemque tergeminis *Maiorum Imaginibus* ex Paterno, Maternoque Stipite proximioribus circumcluſit. Hinc *Magnus Carolus*, illinc *Catharina Auſtria*, Mauritij Genitores ſupernè viſebantur. Subindè *Emmanuel Philibertus*, iuxtìmque *Philippus II.* Hiſpaniarum Rex, Aui. Denique *Carolus Bonus*, cum *Carolo V. Cæſare*, Proaui: omnes ad viuam Imaginem, ex peritiſſimis Autógraphis, diligentiſſimè expreſſi. Itaque, vt in Magno Carolo *Inuictam malis Magnanimitatem:* in Catharinâ *Modeſtam venuſtatem:* in Emmanuele Philiberto *Strenuitatem Amabilem:* in Philippo Rege *Prudens Conſilium:* in Carolo Duce *Bonitatem:* in Carolo Cæſare *Maieſtatem*, omnium conſenſus celebrauit; ità omnes Imagines cum Mauritij Imagine ſic congruebant, vt ſi illo in *Speculo*, Maiorum *Virtutes omnes*, vno in Nepote refulgerent. Et ſanè, citrà aſſentationem, ea Mauritij Principis indoles fuit, vt *Magnanimitas* cum *Modeſtiâ: Strenuitas* cum *Prudentiâ: Bonitas* cum *Maieſtate*, in eius animo vultuque, conſpirarint. Ita cùm ſingulas Virtutes haſce, ſingulis Maiorum Imaginibus ſubſcripſerit Author: tùm circa *Principis Imaginem* geminum Claudiani Carmen vt Epilogum inſcripſit, QVÆ SVNT DISPERSA PER OMNES, IN TE MISTA FLVVNT, ET QVÆ DIVISA BEATOS EFFICIVNT COLLECTA TENES. In eandem quoq; ſententiam *Heroicum Principis Symbolum* pro faſtigio Stemmati appinxit; *Cylindricum* nimirum *Speculum* cum Virgilianâ epigraphe: VIRTVS COIT OMNIS IN VNVM.

Sic

Sic in anguſto ampliſſimum inuénit campum eruditio. Atque hoc illud eſt ICONOMANTICVM SPECVLVM, quod Heróum *Imaginibus è Cælo deuocatis*, Argutum Stemmati Argumentum dedit, vt Epiſtola indicabat.

Lubet etiam pro corollario argutum addere ingenij quendam ímpetum. Nam cùm laudem ſtrenuiſſimi Theſium Propugnatoris multæ certatìm plauderent Muſæ, quæ in eo volumine leguntur; Author etiam noſter, eo ipſo Propugnatore, ingenioſo Anagrammate atque Epigrammate prouocatus, par pari vt referret, ità luſit.

D. EMMANVELIS THESAVRI

AD INGENIOSISSIMVM VATVM PRINCIPEM SOBRINVM SVVM RESPONSIO.

CAROLVS CAPRIS.

Anagramma.

CARPIS LAVROS C.

Epigramma.

Nominis augurio LAVROS, *mi Carole*, CARPIS,
Vnica C. *ſupereſt, nec tamen arte caret.*
C. *Centum ſonat: ergo alios decet vnica Vates*
Laurea: Centenas at tua Muſa meret.

FVLMINALIVM ACADEMICORVM STEMMA, IN COLLEGIO AVGVSTOTAVRINENSI SOCIETATIS IESV.

ROGATVS olìm ab *Ariſtoteléa Philoſophia, ſacræque Theologiæ* Studioſis, dùm adhuc Anonyma illorum Academía, ingenijs potius & actis, quàm Stemmate Titulóue clareſcebat, vt paulò ante dixi: noluit hic Author quorumdam Academicorum genium ſequi (nec tamen improbauit) qui vilia, & abiecta Cognomenta & Inſignia ſuis indunt Cætibus: ſed ea maluit, quæ alacres animis addant animos, & literarium Martem accendant. Maximum enim, minimique impendij bellantium præſidium eſt ſpes bona. Notat, in Militum delectu ferocía Nomina, vt omina Victoriarum, Cenſoribus placuiſſe. Verſabantur in eius oculis *Vexilla terribilia*, quæ præcipuis *Romanorum Legionibus* Nomen & Auſpicium fecerunt. Dracones, vt ait Ammianus, *hiatu vaſto perflantes, & ideò velut irâ ſibilantes*: Aquila aduncis *vnguibus*, vt Ioſephus inquit, *Auium omnium valentiſsima, & velut omen Victoriæ in quoſcumque eat*. Aper, Lupus, Elephas, etiam horrenda Monſtra, *Minotaurus*, *Chimæra*, *Hydra*, *Sphynges*, vt ex Apiano, Plinio, Vegetio, multiſque Nomiſmatum monumentis: imprimis verò *Flammæ haſtis præfixæ*, incendiorum prænunciæ: & *rutilantia Fulmina*, ſolidiores obices faciliùs diſſipatura, in Legionum Inſignibus, Hoſtes iam exanimabant ſolo Nominis bombo.

Talibus ergo exemplis Author noſter, in *Academiæ* huius *Stemmate*, quam veluti *Martiam*, vel *Fulmineam Legionem*, contrà Veritatis oppugnatores ominabatur; FVLMINALEM MACHINAM pingi voluit: bellicum nempè Tormentum ex

Cata-

Catapultarum genere, quod non tricubitale modò Telum, vt reliquæ maiores Catapultæ; ſed trabale; nec vnum tantùm, ſed plura vno ictu, iaculabatur. Ingenioſum & formidabile Siculorum inuentum, ſub ſeniore Dionyſio, atrociſſimum bellum contrà Carthaginienſes molientium; adeovt Archidamus apud Plutarchum, eiuſmodi Telum ex Siciliâ delatum cùm vidiſſet, exclamarit, *Peryt Virtus*. Telum videlicet, nullâ æris, aut murorum ſoliditate, vel ingenij virtute repellendum. Hanc autem Machinam, non tàm vi, quàm nomine metuendam, vetuſtiſſimus æſtimat Libellus Notitijs Imperij alligatus: FVLMINALIS, inquit, MACHINA *nuncupata, appellatione ſuâ teſtatur effectum.*

HEROICI FVLMINALIVM SYMBOLI

FIGVRA, ET FORMA.

F*Iguram Machinæ* ſic deſcribunt Antiquarij: Trabem arrectam abiegnam, ſolidâ & multifori craſſitudine: vt in foraminum loculis miſſiles aptentur Haſtæ plures, paucioreſue; quas robuſteum lignum multiplici rotarum neruceorumque rudentum miniſterio, retrorſus adductum, vno impetu ad eumdem locum impellit. Huius Imaginem expingit Lipſius *lib.* 4. *de Militiâ*.

Forma verò, ideſt *ſententia mente concepta*, in Academiæ ſimilitudine ſita eſt: in quâ, velut in Fulminali Machinâ, tot Iacula quot Ingenia, eâdem vrgente Virtute, ad eumdem Sapientiæ ſcopum contra Veritatis Oppugnatores diriguntur.

Epigraphe denique, aut breue dictum (quod extimam quaſi Animam Poetæ vocant) nobile propoſitum indicat hiſce verbis, OMNES EODEM. Ex celebri Horatij aliud agentis carmine, Ode 3. lib. 2.

Omnes eòdem cogimur. Omnium
Verſatur vrna, &c.

Sed in Academico Stemmate, aduerbium, EODEM, ſine accentu ſcribitur: vt inter Aduerbium, & Caſum ſuſpenſa Vox, ambiguo ſenſu argutè ludens, ſignificet, Academica iſta ſacula, EODEM *mouente*; hoc eſt, Academíæ operâ: EODEM *loci*, hoc eſt ad Sapientiam conſequendam, ſimul incitari.

STEMMATIS TOTIVS DESCRIPTIO.

MEdiâ in Paginæ areâ, FVLMINALIS MACHINA arrectaria, & inſtructa Telis, atque ad agendum parata, conſpicitur. *Apollo* vero (quæ Symboli Parerga ſunt) Ingeniorum director, & quaſi Machinarius, ad intendendam conuertendamque Catapultam Rotas mouet.

Tum áſtites *Scientiæ Quatuor*, operi allaborant. Nam *Phyſica* Materiam parat, illaboratas nempè Telorum Haſtas. *Logica* verò chalybeas Telorum Cuſpides ſuper incúdem quadámtenus format. *Metaphyſica*, eaſdem Cuſpides molari acuit & expolit Rotâ. *Theologia* demum, ex Iouialis Aquilæ alis Pennas euellit, quibus conueſtita Tela rectiùs, altiùſque ferantur.

Supra Machinam, *Vexillum* infixum eſt militare, cum Academiæ Titulo, OMNES EODEM. Ecquis igitur tam terribili obſiſtat Machinæ.

ILLV-

ILLVSTRIVM VIRORVM ELOGIA.

ILLVSTRIVM VIRORVM
ELOGIA.

VRBANVM VIII.

Octauum Orbis Miraculum,
Attolle Fama;
Si altiùs attolli poteſt, qui ſupra Fortunam ſedet.
Florentiæ Patritius, Romæ Pater,
Vrbem vtramque in amicum duxit diſſidium:
Illâ Naturæ dotibus, hac Gloriæ donis certante,
Proluſit ſuis útraque Auſpicijs.
Flores Apem, Apes Apicem, præſagibant.
Puer adultam Prudentiam:
Adultus, ſenilem Dignitatem,
Anteoccupauit.
Feſtinante Fato, ne Orbis Vota ſuſpenderet.
Citrà miraculum fuit, quòd meritum accepit Regnum.
Ni miraculum eſſet, corrupto in ſęculo,
Mereri quantum aſſequeris, & aſſequi quantum mereris.
Vrbanæ Felicitati ſtatim addita appendix, Vrbinum.
Non in dormientis ' rete à Fortunâ coniectum;
Sed ſolertiâ futurorum præſciâ, in tuto poſitum.
Ne ' Seni occuparetur, aut Sedi.
Sic auidas Manus, prouidus fruſtrauit Oculus.
Magnum eſt Vrbes recepiſſe; plus eſt non donaſſe.
Nam cùm Nepoti caducum illud Sceptrum tradere,
Principum ſuaſio, facile; Pontificum exempla, licitum facerent:
Suaſiones reiecit, nouum daturus exemplum,
Vt Chriſti Sanguis plus colatur, quàm ſuus.
Nec minore ſtudio Regnum muniuit, quàm auxit.
Nam magni Nominis auſpicio fundatam Vrbanam Arcem,
In

In Æmiliæ tranſgreſſu erigens,
Hinc Romam Hoſpitibus, illinc Hoſtibus Arcem oſtendit.
Tùm [3] Hadriani Molem nouo molimine communijt,
Vt Hoſtes arceret, vel coerceret.
Fuge impie; Hadriani Sepulcrum mortes ſpirat.
Quieſce parumper Fama:
Nimiæ laudes aures laſſant.

II.

P*Erge iam quanto impendio*
VRBANVS VIII.
Terris Iugum, Pelago frænum iniecit.
[4] Pyrgenſem Portum, perfidiâ Hyemis infidum,
Cæmentis onerauit, ornauit Molibus.
Itaque, Româ litori inuidente,
Alludentibus in tuto Nauigijs,
Iam non ſæuit Neptunus, ſed ſeruit.
Neque parciùs Petrum munerauit,
Quàm Petri Regnum munierit.
Cerne impoſitum ſacris Cineribus [5] Mauſolêum:
Cælum videre tibi videbere, dum Cælites colis.
Pontificis genium, [6] Artificis æquauit ingenium.
Cerne in faſtigium ſurgentes Angelos; dices,
Cælum hos dedit, non Bernini Cœlum.
Magis tamen mirabere,
Quòd è Pánthei ruinis acceſſit Operi æternitas.
Otioſum nempè caducarum Trabium Metallum,
Ingentes Petro Columnas,
Innumeras Arci Bombardas dedit:
Vtraque Tormenta.
Hæc Hoſtium, illa Dæmonum.
Æquiùs impendi non poterant Pánthei Reliquiæ.
Nam [7] Ioui Vltori ab Agrippâ,

Diuis

Diuis colendis à [8] Bonifacio dicatæ;
Hoſtium vltioni, & diuorum cultui, diuiduntur:
Monumenta ad ſplendorem, Munimenta ad ſecuritatem;
Rependit Petrus gratas Vicario vices.
Vrbem ſeruauit, ab Vrbano ſeruatus.
Nam totâ Italiâ [9] lue mulctatâ, mulctam Româ non luit.
Petri hoc prodigium, an Vrbani?
Qui ſerpenti morbo, [10] Serpentem Epidaurium obiecit,
Vigilantiam ſuam.
Omnium verò maximum prodigium fuit,
Quòd conflagrante bellis Italia, ſcintillam Roma non ſenſit:
Omnibus olim incendijs buſtum ſupremum, aut primum.
Iam ſcio, cur Capitolio augurium fecerit [11] Humanum Caput.
Vno Vrbani ſolicito Capite, ſecurum fuit Capitolium.
Maius eſt, quod neglectâ de incendio prædâ, repreſſit Incendium.
Nam conſilijs ſuis, Suorum Legationibus,
Italiæ [12] Pacem dedit, quam vendere potuiſſet.
Subſiſte Fama; & ſacris ſuccumbe veſtigijs.
Qui hæc præſtat, laudandus non eſt, ſed colendus.

Ne mirere Lector, ſi reliqua Magni Pontificis illius, quæ maxima fuerunt, Acta; hoc Elogio non attinguntur. Sola Pontificatus initia, dùm Romæ degeret hic celebrauit Author. Non leuibus ſanè ſtudijs curatum ne diſcederet; ſed Patria Ithacæ amorem, nec Alcinoi Regia moratur. Integrum verò Elogium in Pontificum volumine aſſeruat.

1 *Vt de Niciâ dicebatur.* 2 *Vrbinati Duci iam annoſo, & ſine Ducatus ſucceſſore.* 3 *Caſtrum Sancti Angeli, olim Hadriani Mauſoléum.* 4 *Nunc Ciuità Vecchia.* 5 *Apoſtolorũ Sanctuariũ.* 6 *Berninus ſtatuarius.* 7 *Ex Plin. lib.* 36. 8 *Bonifacius IV. Pont. Max.* 9 *Contagium anno* 1630. 10 *Quò Roma olim ſanata dicitur.* 11 *Apud Liu. Dec.* 1. *lib.* 6. 12 *Pax Claraſcenſis Urbano attributa in articulis.*

FAMA PRÆFICA
IN OBITV
INNOCENTII X.
PONTIFICIS OPTIMI MAXIMI.

FVnde lacrymas, incíde crines, ¹ Præfica Fama.
INNOCENTIVS DECIMVS
Orbis Pater, orbos omnes reliquit.
Dùm Vaticani Vatibus ádgemis:
Dùm ſeptem Collibus lúgubri reſpondes ² heptaphóno:
Laudes luctibus intércine; atque Elegis Elogia confunde.
Laudes vnum omnes, Pamphilium ³ Stemma ſuggeret.
De Stemmate Nomen, de Nomine Animum, de Animo Geſta,
Sine ſuperſtitione diuinabis.
Columbæ adiecta Olea,
Illa Pacis Auis, hæc Palladis Arbos,
Innocenter Strenuum, ſapienter Fortem augurabant.
Primò igitur.
Adſpectum illum antiqui moris commemora:
Quem corrigendo Seculo natus Animus, ſibi finxit.
Oſtendit in eo Roma, Catones adhuc ſe poſſe párere.
Tùm perge, vt publicæ Fortunæ prolúdens,
Romanam ⁴ Rotam mouit, vt æternæ Mentes Sideream:
Æquabiliter, & citrà errorem.
Orbis Oraculum erat Roma, Romæ Pamphilius.
Vrbium Caput, maiore Mente animari non poterat.
Neapolitanam, Hiſpanamque Legationem vt geſſerit, rogas?
Græcè ⁵ NVNTIVM voca.
Sed Legationi vtrique virtute par, impendijs impar;
Suâ Operâ nauiter, ⁶ Fratriæ Opibus ſplendidè,
Vtramque ſuſtinuit.

Itaque

Itaque optimæ Matronæ Fortunis, debuit Fortunam ſuam:
Nec tantum beneficium æquare poterat citrà inuidiam.
Dic igitur,
Vt hiſce gradibus, ſummos ad Eccleſiæ Cardines ſcandens,
Geſtorum merito; Patrui exemplo; Vrbani iudicio;
Eboris inſtar, ex candore Purpuram traxit.
Senſit Vrbanus ſeſe elegiſſe, poſt ſe eligendum.
Fatidicam Pamphilij Columbam, vti [7] Dodonæam, conſuluerat:
Æquè in eius pectore, atque in Stemmate candicantem.
Hinc eodem auguratu,
Quo Pontifex Cardinalem, Cardinales Pontificem
Acclamarunt Pamphilium.
Felici aſſenſu, facili aſcenſu:
Cùm Virtute Sanctiſſimus antequàm Titulo,
[8] Reſponſis, Conſilijs, Miniſterijs,
Pontificatum regeret antequàm gereret.
Sacris Aris, ſacrificæ Lucis materiam Fata continuarunt,
Dùm Cerificis [9] Apibus, Oliuifera ſucceſſit Columba,
Quæ innocens, INNOCENTIO præluſit.
Hactenùs ſine lacrymis.
Nunc laudes ſuſpirio rumpe, ac parumper ſile.
Sic eunt humana: magna merita ſequitur Mœror.

II.

Iam imo de pectore, Præfica Fama,
Iam peruicaci exprobra Marti,
INNOCENTII DECIMI
Prima fuiſſe ſtudia, Petri Clauibus [10] Ianum claudere.
Sanè compeſcendo Chriſtiani Sanguinis Diluuio,
Orbi Columba non defuit, niſi Orbis crimina obfuiſſent.
Primum Innocentiæ huius experimentum memora;
Cùm Pontificis Animum tentauit Fortuna
Ingenti nouâque illecebrâ; nempè [11] Neapolitano tumultu.

Nam annuente Gallo, conniuente Hiſpano, rogante Populo,
Vt è turbido Prædam legeret;
Accinentem Parténopen audijt vt [12] Vlyſſes.
Adijce, vt Venetis coniuncta Claſſe, Trucem Turcam reprimens,
Opprimi etiam poſſe docuit,
Si omnium Aduerſario, omnes aduerſarentur.
Hic altè interſuſpira.
Tùm perge, vt Chriſtianorum Principum æquiſſimus Parens,
Ipſoque Nominis indicio, verè [13] Pamphilius;
Lædere neminem voluit, ſed à nemine lædi.
Pacifica Olea eſt: ſed Herculi quoque [14] Clauam dedit.
Numinis igitur vt verus Cultor, ità Vltor.
Lacrymabiles [15] Vatis minas expleuit,
Cauendam iram Columbæ.
Sed terge adhuc lacrymas, & reſpira,
Non ſemper nubilum eſt Cælum.

III.

Plaude igitur Fama
INNOCENTIO DECIMO,
Et Gallis gratulare;
Quòd multicipitem [16] Ianſenij Chimæram
Monſtris fœtam, ferro inciduam, ſubitâ Doctrinæ face,
Nocenti innocenter nocens, præfocauit;
Et renaſcentem Caluinum Orco reddidit.
Narra, vt ſacrorum Cœtuum Caput, & Exemplar.
Regularis Diſciplinæ effigiem,
A Præceſſoribus delineatam, abſoluit:
Et Religionem vt augeret, numerum minuit.
Iàm eius de Prouidentiâ, publicam felicitatem interroga.
Certè Annona, neque nouis Indigenarum tributis creſcens,
Neque Conuenarum multitudine deficiens;
Oſtendit, Principe ſobrio quàm opulenti ſint Populi.
Luſtra-

Luſtralem ergo [17] Annum commemora,
Cùm in Vrbem influens Orbis
Nil Vrbe vberius, nil Sanctiſſimo Sanctius vidit:
Qui, non tàm benedicendo, quàm benefaciendo ſingulos beans,
Ambiguum fecit, pluſne venerationis adderet
Dignitas Pontifici, an Pontifex Dignitati.
Adde, quàm ſibi parcus, alijs magnificus,
In [18] Vrbis ornatum, atque Templorum decus, ſcrinia effudit:
Vt Romam æquè Maieſtate, ac Pietate conſpicuam,
Sibi ſimilem redderet.
[19] Saxeis etiam munitionum molibus congeſtis;
Vt, vel bellicæ Arces bellum arceant,
Vel Petras metuant, qui Petrum ſpernunt.
Altiſono demùm ſpiritu ſemel exclama,
Optimos quoſque in vno INNOCENTIO reuixiſſe Pontifices.
Omnium etiam glorioſiſſimo:
Quòd totam Maieſtatem ſuſtinuit ſolus:
Nemini curas partitus, ne intimo quidem, atque Optimo.
Poſtremâ in Senectâ vegetus:
Et ad vltimum ſpiritum Pontifex.
Sanè, conſtantiſſimum Innocentij Votum fuiſſe affirma,
Suos omnes eſſe Innocentes:
Nilque ſuis ampliùs licere, quàm exteris,
Vt à ſuis in exteros, Modeſtiæ mearet Exemplar.
Si quid ſeciùs, contra Votum atque ſcientiam fore.
Nam domeſtica mala,
Faciliùs Domino imputantur, quàm indicantur.
Sed heu Fati crimen! Tantus Heros interijt.
INNOCENTIVS,
Imò ipſa INNOCENTIA, auolauit.
Hic eiula: hic peplum lacera: hic genas carpe.
Eius Inferijs totum efflé Thybrin,
Quibus totum [20] Aquarium effleuit Cœlum.
Pontifex verè Maximus,

Qui

Qui mortale nihil fecit, niſi quòd mortuus eſt.
Quamquam hoc etiam diuinitùs,
Vt Pontifices mori doceret, quos docuerat viuere.
Dignus, quem mali mortuum, Boni viuum optarent:
Hæc vbi fleueris,
Adora, & Tace.

1 *Quæ mortuorum laudes lugendo canebat.* 2 *Echo in Olympiæ Porticu ſepties iterata.* 3 *Columba Oliuæ ramum ore geſtans.* 4 *Romanæ Rotæ Auditor.* 5 *Nuntius, Græcè Angelus.* 6 *Fratris Vxor, cuius opum egregiarum ope Legationes ſuſtinuit.* 7 *Dodonæ Oracula reddebant Columbæ.* 8 *Congregationum Præfectura; aliaquè Miniſteria.* 9 *Vrbani VIII. ſtemma, Apes.* 10 *Iani Templum in Pace claudebatur.* 11 *In populari ſeditione Thomæ Anelli.* 12 *Neapolitanæ Oræ Syrenem Parthenopen, Vlyſſes audijt immotus.* 13 *Græcè ſonat, Omnes æquè amans.* 14 *Herculis Clauâ ex Oliuæ trunco, qui terræ impactus fronduit.* 15 *Ieremiæ cap.* 25. Facta eſt Terra eorum in deſolationem, à facie iræ Columbæ. 16 *Cornelij Ianſenij hæreticalia dogmata opportunè damnauit.* 17 *Annus Sanctus.* 18 *Ædes in Plateâ Agonis, Fontem, Obeliſcum, Templorum ornatum.* 19 *Arces & Munimenta bellica.* 20 *Prodigioſi Nimbi dum effertur.*

IN

IN OBITVM MAGNI CAROLI EMMANVELIS SABAVDIÆ DVCIS.

Heu!

MAGNVS CAROLVS
Diu poſt obitum deſiderabitur,
Qui deſiderari ante cœpit quàm naſci.
Infœcunda iam Mater Votiuum ſuſcepit,
Vt Regum prodigium, prodigio naſceretur.
Nam Principes Natura donat; Heróas Deus.
Maximo igitur Genitori, maior ſuccedit Infans;
Et annis acerbus, Imperio maturus,
Altoris gremio regebatur, & Populos regebat Altor.
Senſit diuinam indolem Philippus, cùm ſibi Generum aſciuit.
Toto enim Orbe circumluſtrato,
Nil maius CAROLO inuénit.
Quàm auſpicatò, Proles docuit.
Si Mars Mineruæ núberet, tales naſcerentur.
Nouem edidit liberos:
Tàm numero, quàm ſublimitate Cælos æquaturus.
Solent Amorum Tedæ, Armorum tædium afferre.
At hic, de Coniugali Toro,
Ad ſubiugandos Rebellium toros deſiliens,
Amorem Marti initiauit.
Exinde CAROLVM nemo vidit, niſi armatum.
Nam Regnis maioribus incluſum ſortitus Regnum,
Timeri debet, ne timeat.
Eò igitur metuendus omnibus, quòd neminem metuebat;
Arces

Arces munitiſſimas expugnando, deſertiſſimas propugnando,
Bella cum Magnis Regibus
Imparibus armis concepit; paribus conditionibus confecit
Numquam victus niſi proditione; numquam Victor niſi Virtute.
Neque Ingenium, vti ſolet, oppreſſit Galea.
Nam æquè Ferri, & Ingenij acie bonus,
Sapientibus Apollineam, Fortibus Martiam præripuit Laurum.
Incertumque fecit,
Magiſne Gladio an Calamo, Regna ſuſtineantur.
Prudentiâ tàm perſpicaci, vt callidior quibuſdam ſit viſus.
Ignorante Vulgo, finitimum Imperium Potentioribus inuiſum,
Tutiùs aſtû quàm haſtâ ſeruari;
Et geminis Anguibus, Mercurij Virgam interponi.
Regiæ demum Virtutes omnes,
Quæ in omnibus Regibus fuerunt ſingulæ,
Vno in CAROLO ſunt ſingulares.
Omnium verò maximam, Solus totam complexus,
MAGNANIMITATEM;
Sæpè læſus, ſemper lætus,
Docuit, nil contrà Fortitudinem poſſe Fortunam.
Itaque hanc poſtremam omnium Virtutem explicuit.
Nam Dexteram Cæſari datam ne falleret,
Siniſtris Armis circumuentus;
Maluit inter Arma Septuagenarius occumbere.
Dixeris infeſtum Bellum infectum reliquiſſe,
Ne Victori Filio nihil vincendum relinqueret.
At heroico planè funere decoratus eſt Heros.
Nam Orbe vniuerſo exequias anticipante:
Exundantia eluxerunt Flumina;
Caduca illuxerunt Fulmina;
Et ferales ad tumulum ludos præbente Fato,
Equeſtria nocturno in æthere ſonuerunt Arma.
Tùm gemini eiuſdem Martis Antagoniſtæ
Collaltus & Spinula;

Ad

Ad CAROLI Inferias prò Victimâ ceciderunt:
Hæc, Gratijs lugentibus, grato dictante Genio,
Magno Mecœnati ſuo efflebat
Emmanuel Theſaurus.

Hæc ſubito doloris & amoris impetu, eâdem quâ Principem illum amantiſsimum amiſit die, effudit Author. Cùm verò à Regio Succeſſore iuſſus fuiſſet funebrem Apparatum meditari, eâdem ferè ſenſa, diſcretas in Tabulas, quæ Templi parietibus appenderentur, vt ſuo loco dixi, diuiſit.

AMEDEVS SEPTIMVS

Sabaudiæ Comitum Vltimus, Ducum Primus,
Tot Regum Nepos, tot Reginarum Pater;
Geſtis, Sapientiâ, Sanctimoniâ,
Ter felix:
Æui ſui Salomo acclamatur.
Verè [1] Pacificus; at non ignauus;
Bello natus, Pacem coluit:
Docens Sabaudæ ſtrenuitatis eſſe
Tàm Bella profligare, quàm Bellatores.
Pace itaque toti Italiæ Armis partâ,
Auctâ Vrbibus, ornatâ Titulis, ſtabilitâ legibus Patriâ.
Æterno adſpirans, ſuo ſe Regno abdicauit:
Sibique Pacem dedit in ſolitudine.
Sed clarior dùm latet [2]; notior dùm amat neſciri;
Magnus Dignitatum contemptor,
Omnium maximam Dignitatum ſibi ſupplicem vidit.
Eugenio enim Quarto Pontifice Maximo,
Baſileenſis Concilij, & Europæ ferè vniuerſæ
Fatali errore, exauthorato:

Non imperandi libidine, ſed obſequendi neceſſitate,
Impoſitum Orbem ſuſtinuit, ne corrueret.
Felix V. Pontifex ſalutatus,
Alijs felicior quàm ſibi.
Nam Chriſtianæ Reipublicæ reformandæ,
Sedandiſque Principum diſſidijs
Sollicitum impendens decennium;
Publicam tranquillitatem prætulit ſuæ.
Sed noua tandem luce, diuinitùs Eccleſiæ coruſcante,
Baſileenſis Concilij, & Principum errore ágnito,
Orbem paçare maluit, qua regere.
Nam Nicolao V.
Ad ſupremûm Pontificium ritè aſſumpto,
Quam inuitus ſuſceperat, ſpontè abijciens Dignitatem,
Pontifex adhuc meritis, & Inſignibus,
Bonæ fidei Teſtibus;
Nec iam Titulo, ſed Virtute Sanctiſſimus;
Amicâ in Solitudine ſolicitudine depoſitâ,
Iterum Felix Amedéus eſſe cœpit, cùm Felix Pontifex eſſe deſijt.
Eius interim Sanctiones, Geſta, & Acta,
Eccleſiæ Vniuerſæ ſaluberrima,
Succeſſores Decretis, Populus plauſu, Cælum Miraculis,
Comprobauit.
Debuit eius Religioni Eccleſia,
Quòd illud Schiſma poſtremum fuit.
Terris igitur pacatis, Cælo redonatus;
Etiam poſt Fata ſolitudinem coluit.
Nam 'Hæreticorum veſaniâ Europam ſubuertente,
Diu Famâ notior, quàm Sepulcro, fuit.
At ne maximum Regiæ Stirpis Decus
Sine Tumulo diutiùs tumularetur;
Honorarium hoc Monumentum
Carolus Emmanuel II. Sab. Dux, Cypri Rex,
Collocauit.

Hoc

Hoc Elogium, cum Authoris nomine, impreſſum etiam leges à Guicenonio poſt Amedei Pacifici vitam: alterum verò, quod eidem attribuit Authori Guicenonius, à Sereniſsimo Principe Mauritio, qui Amedeum Pacificum ſummoperè venerabatur, omnino meditatum fuit, atque compoſitum.

1 Salomo Pacificum ſignificat. 2 Ex Bulla Nicol. V. in Tom. Conciliorum, poſt vlt. ſeſſ. Baſil. Concil. 3 Sepulcro violato Ripaltæ à Gebennenſibus: oſſa diu ignota iacuerunt. Demum reperta, ab Emmanuele Philib. Duce, ſolemni pompâ condita fuerunt in Taurinenſi Metropolitanâ, ex Pingon. Aug. ſub anno 1576. ſed locus ignoratur, diu licet quæſitus.

MERCVRIVS,

SIVE,

IVLII MAZZARINI

PRO ITALICA PACE NEGOTIA.

SVB ANNVM M. DC. XXX.

Ab Vrbano VIII. priuatìm mittitur.

IVLIVS MAZZARINVS
Romanus Mercurius, ab Romano aduolat Ioue,
Mercurio [1] linguâ litatur.
Huic igitur linguas immolet Italia,
Cuius lingua obſtitit, ne Italia immolaretur.
Imminebat ancipiti roſtro Gonzagis Aquilis Cæsárea Aquila.
Stringebat, Italiæ fauces, Caſalenſem Arcem Ibérus.
Mittebat Rhódanus ſubſidia validiora diſſidijs,
Auolárat ergo Libertas, niſi Mercurius aduolaſſet.
Nam próuida Vrbani ſolicitudo,
Dùm ad arma pacanda Magnos déſtinat Legatos,
Ad parandos Animos Caduceatorem præmittit.
Nimirum, maximi Ingenij eſt, maxima noſcere Ingenia.
At quanti obices Paci obiecti?
Noua Spes, noui ſemper timores difflant.
Nam Sabaudum conciliandis Regum Animis occupatum
Inopina occupat Gallorum irruptio.
Gallos Hiſpanâ potentiâ demulcendos
Subreptitij Pinarolij felicitas obfirmat.
Hiſpanos Germana æmulatio,
Et Caſalenſis Arcis auiditas incendit.
Germanis iam lapſantibus,

Exani-

Exanimata Manto inſtaurat animos.
Tergeminæ Aciei Geryon, tergemino orbatur Capite,
Sabaudo, Collalto, Spinulà.
Conſpirant Erynnes Tres alternis prognatæ,
Lues ex Fame, Fames ex Bello.
Aura & Aſtra, ominoſis prodigiorum óbſtitis, Paci obſtant;
Cruento Comete, caduco Fulgure, aereâ Pugnâ.
Itaque cum ineluctabili Fato luctandum fuit.
Sed Fatum vicit Mazzarini Prudentia.
Quæ, rebus in ambiguis nunquam ambigua;
Nouos euentus nouis reparans conſilijs;
Iteratis Ducum Iudicijs,
Flammam reprimit, ſi non opprimit:
Et toties Pacem parit, dum Pacem párturit.
Mercurium ſcias, Induciarum Authorem.

I I.

Fiduciarium Pactum pro Caſalenſi Vrbe.

Quid à Regibus non obtineat Regia Mazzarini facundia?
Nunquam dulciùs loquuta eſt Romana Maieſtas.
Neque id mirum:
Cùm [a] Siculos Flores Vrbanæ legerint Apes.
Ineſt tamen ſuauiſſimo eloquio trahax vis:
Vt veritati aſtruat Fabula,
Mercurium aureis vinculis aures vincire.
Sermonis elegantiam geminat [b] oris elegantia.
Hunc ſi audis, ſi vides,
Inuident Oculi Auribus, Aures Oculis.
Tantæ tamen Comitati tantum ineſt Ingenij,
Vt non ſictè cecinerint Vates,

Mercu-

Mercurium cum Amore; Formâ certaſſe, ingenio viciſſe,
Triumphalis itaque Mazzarini facundia fuit.
Nam bullientibus Gallico Milite Alpibus:
Hiſpano Caſalem propiùs premente:
Hic, modò ad Eridanum cum ſagaciſſimo Spinulâ:
Modò Ripulis cum belligero Gallorum Triumuiratu,
Pennis & Ingenio vſque adeò nititur,
Vt Vrbem Hiſpano Gallus dediderit:
Hiſpanus Gonzagis reſignandam deierarit,
Si bimeſtrem intrà moram auxilia obtruderent Galli.
Mirante Orbe rarum Mazzarini Miraculum,
Hos donare Vrbes, Illos reſtituere.
Hæc verò negotia quanta celeritate tranſegit?
Metellos celeres, Papyrios curſores renouat Roma.
Vix enim Rhodanum traijcit, iam Eridanum nauigat;
Intermedias deſultans Alpes.
Hunc ſuſpirabant anxia Populorum Vota:
Eius Lumina, vt naufragantium duo Numina, implorabant.
Itaque, cum moroſa eſſet omnis mora:
Antè optabatur quàm abiret, ante redibat quàm ſperaretur.
Mercurium dixiſſes Talaribus fretum.

III.

Gallorum cum Hiſpanis conflictioni obſtat.

Perge Muſa
Veri Mercurij laudes fabuloſo præripere.
Nam rude Sęculum, rudia mirabatur:
Hic, in eo Sęculo quod miratur nihil, miraculo fuit.
Omnem tamen admirationem vicit ſolertia,
Cùm bimeſtrium Induciarum ſpatio ferè decurſo:
Inſtan-

Inſtantibus Gallorum ſuppetijs: extincto Spinula,
Suffectus Marchio à Sancta Cruce,
Gallos infringere leuius ducebat,
Quàm Caſalem Gonzagis reſignare.
Nutabat ergo geminas inter Acies Vrbs infelix:
Galliâ Viris, Iberiâ Viribus, præpollente;
Vtram imploraret, incerta.
Nam, nec illius Auxilia officioſa eſſe poterant, niſi officerent:
Nec ab iſtâ poterat ſeruari, niſi ſeruiret.
Vtriuſque igitur haſtis Itala Libertas ſubhaſtabatur:
Expectante Adriâ vtrius biberet Sanguinem.
Nihil enim ad cruentum Bellum deerat, præter Bellicum.
Væ communi bono, niſi Mercurius [5] Communis interueniſſet:
Qui Belli Fulmina celeritate anteuertens,
Antè reſtinxit, quàm caderent.
Nam Gallo Hiſpanas, Hiſpano Gallicas, oſtentans vires,
Omnibus timorem excuſſit, cùm fecit vt ambo timerent.
Æquè vtriuſque Victor:
Quòd Gallicam celeritatem tardauit,
Hiſpanam tarditatem celerauit,
Vt illi à cœpto recederent, iſti à cepto decederent.
Mercurium prorſus agnoſcas:
Qui [6] Apollini pháretram, Vulcano Ferrum callidè clepſit.
At quanta in ijs gerundis integritas?
Cùm apud Reges, Principes, Præfectos,
Italicam Libertatem, Romanâ libertate defenderet.
Itaque, ne liberum vocis aditum aurei Torques obſtruerent,
Aurea Regum dona,
Quæ capere cæteros ſolent, non cepit.
Imò æquè muníficus, ac munerum oſor:
Id eſſe ſuum arbitratur, quod donat,
Hoc vno [7] Mercurij diſſimilis.

IV.

IV.

Pro Europæâ Pace labores.

Nunc cum Mazzarini Modeſtiâ pugnandum eſt; Muſa,
Nam ardua meritorum faſtigia, ſine faſtu, ſcandens,
Sic egit laudanda, vt ſi ſolus ageret:
Sic [a] alijs detulit laudem, vt ſi nihil egiſſet:
Itaque, ſuæ Famæ pennas addidit, linguas ademit.
Ne ſileas tamen, quid pro firmandâ Pace pertulerit:
Cùm pro ſarcinandis Inducijs tanta perfeciſſet.
Nunc Alpium Clauſtra, ſcopulis & niuibus clauſa,
Non igni & aceto, ſed ſudore atque æſtibus aperit.
Nunc corrupto aëris tractu Populos depopulante,
Domeſticis pereuntibus, inter domeſticas Mortes viuit.
Nunc media per arma Pacem deferens,
Cùm Vigilibus, Stationarijs, Celeribus, improuiſus occurreret,
Hoſtiliter ab Amicis acceptus,
Gladios fermè experitur quos placat.
Diceres, Milites Pacis oſores, odiſſe Paciferum.
Itaque vt Orbis quieſceret, numquam quieuit:
Donec Victore Amedéo Pacis Statóre,
In illo Claraſcenſi Conſeſſu,
Vbi quot ora, tot Orácula,
Inter maxima Orbis ingenia Pax nata eſt tandem:
Sed ephémera.
Poterat Paci Fortuna ſubſcribere, ſed inuídit Virtuti.
Pacem nimirum Ratisbonenſem placidi ſpirabant Auſtri:
Sed Auſtris aduerſus [b] Aquilo,
Dum Germaniam turbat, Italiam terret.
Negotia videlicet feliciora feciſſet euentus felix:
Nobiliora, infelix fecit.
Neſcires quàm difficilia fecerit Mazzarinus,
Si omnía confeciſſet.

Exple-

Explebit Prudentiæ conatus altior Prouidentia:
Quæ non Hominum, ſed Fulminum linguis ſuadeat Pacem,
Rogabunt qui rogantur: & flenda qui dolant, flebunt.
Nunc ſatis eſt, quòd Italia non ſeruit.
Plaude iam Liberatori Mercurio, Roma.
Ac niſi paria meritis paras,
[10] Pileum Mercurio detrahas caue.
Sile Muſa.
Viuentem Iulium Mazzarinum dignè laudabit nemo,
Niſi [11] Iulius Mazzarinus reuiuiſcat.

1 Ex Natal. Com. 2 Mazzarinus Siciliâ oriundus, ad ardua negotia ab Vrbano eligitur. 3 Laicus adhuc & Aulicus Adoleſcens, iam Legationibus maturus. 4 Induciarum mutuæ conditiones. 5 Mercurij cognomentum. 6 Horat. in Hymno Mercurij lib. 1. Natal. Com. de Merc. 7 Mercurius furum Deus dicebatur. 8 Pancirolio Legato. 9 Septentrionalium Principum fœdus contra Cæſarem. 10 Pileus, Mercurij inſigne. 11 Iulius Mazzarinus Patruus prædefunctus; omnium Concionatorum è Societate Ieſu, diſertiſſimus.

IOANNIS PISAVRI VENETORVM DVCIS Mauſoléum.

CVM Sereniſſimi Principis huius Gloriam, magnificentiſſimo extollere *Mauſoléo* Leonardus Nepos, Reipublicæ Procurator, ſtatuiſſet: humaniſſimè interpellatus noſter Author, vt ingenti operi, ingenij operam conferret: argumentoſam meditatus eſt Molem, in qua paludatam *Ducis Imaginem* in Solio ſedentem, ſua ipſius geſta, ſymbolicis expreſſa Emblematis, Trophæiſque, circumdécorant: Virtutes verò duæ, quas præcipuè colebat, *Religio* atque *Conſtantia*, intercipiunt. Ad Principis pedes, quaſi è Tumulo rediuiui, Lanificæ *Fati Sorores tres*, exarmatæ, penèque exanimatæ; fracta colu, atque forficibus, integro Stamine: inanimem Tumulum inſidentes, ſublimem exemptumque Fatis, mirantur Heróem: ſubſcriptis Claudiani verſibus de Phœnice: *Non Stamina Parcæ*

In te dirâ legunt: nec ius habuere nocendi.

Mauſoléi faſtigium tubícina inſidet *Fama* laudum Præco: ima verò in ſubſtructione, quam *Barbarici* fulciunt *Atlantes*, geminæ ingentes Tabulæ hinc illinc, eximias Principis Laudes complectuntur. Nam vnica Inſcriptione complecti, nec geſtorum multitudo, nec bipartita loci diſpoſitio patiebatur.

PRIOR INSCRIPTIO, Ad dexteram.

IOANNEM PISAVRVM
VENETIARVM DVCEM
Optimum Patriæ Patrem, vides.

Qui

Qui nondùm natus,
Cùm Partui, aut Parienti, lethale Puerperium timeretur:
Satagente Empiricorum Turbâ,
Vt lucem amitteret quam nondùm viderat,
Obſtetricante Prouidentiâ, per Mortes ad vitam prodijt:
Matremquè ſeruauit naſcendo.
Idem Patriæ auguratus; cui naſcebatur.
Proindè Patriæ totus viuens, nullus ſibi;
Florentem Iuuentam, quam plerique feriatam effœminant,
Laborioſis pro Patriâ Legationibus, extrà Patriam fatigauit.
Primùm, in Subalpinâ, magno tunc Europæ Theatro:
Cum veterano Duce Carolo, arcanam illam molitus Machinam,
Quâ Telinæ Vallis inuaſores, fœderatis armis depulſi ſunt:
Impactas Venetæ libertati cómpedes fregit,
Deindè in Galliâ,
Contrà Ludouicum Iuſtum, iniuſtis armis debacchante,
Inermus inter Arma, Pacator inter impacatos;
Gallicanæ Quieti,
Maximo Regi glorioſæ: Orbi Catholico neceſſariæ:
Venetis rebus maximè opportunæ, allaborans;
Vulgare dictum redarguit, Gallis inimicum eſſe Leonem.
Tùm in Angliâ,
Præmaturum Iacobi Regis amiciſſimi Obitum,
Mirâ calliditate cœlatum, mirâ ſagacitate rimatus;
Cauit, ne antiqua Regni Beneuolentia,
Nouis maleuolorum artibus refrigeſceret.
Romæ verò,
Cùm nouum Titulorum Decretum Principes omnes attonuiſſet;
Vni Piſauro debuit Reſpublica, quòd maximis æquata Regibus,
De Maiorum ſuorum conſuetudine nihil deminuit.
Denique ad ardua Reipub. negotia natum dixiſſes Oratorem;
Cùm ſuauiſſima Suada, facundis innata labris,
Legati eloquio ligatos Principes, quò lubebat adduceret.
Mercurius videri poterat,

Niſi Militaris Præfectura Martem oſtendiſſet;
Haud ſegniore manu, quàm linguâ.
Nam Romanis Armis finitimas Prouincias territantibus;
Hoſtiles Eridani ripas, Armis & Arcibus repentè insédit:
Vt bellica conflagratio in Authorum finibus deflagraret,
Quàm id nauitèr ac tempeſtiuè, Calumnia docuit:
Quæ Veri facem, & Viri famam vt extingueret,
Clariorem fecit ventilando.

ALTERA INSCRIPTIO
Ad læuam.

Hoc verò vel inuita fatetur Inuidia,
Quòd deſperatis Cretæ rebus,
Cùm turpiſſimam Pacem, pulcerrimi Regni iactu,
Paciſcendam contenderetur:
Solus contrà innumeros, cunctanter at conſtanter obnixus;
Voce, Calamo, publico Ferro, proprio Argento,
Cretenſem Venetis Coronam,
Et Venetam Italis Gloriam, conſeruauit.
Tantam igitur Virtutem.
Singulos per Honorum gradus experta Patria;
Emeriti Senis labores, maximo remunerauit labore, Principatu.
Dignum planè Principe Republicâ Principem.
Cui tanta Maieſtas;
Vt Reipublicæ Caput, de Vultu noſceretur.
Tanta Comitas;
Vt Dignitatis Serenitatem, ſupercilij ſeueritas non infuſcarit.
Tanta Magnificentia;
Vt Principatus Splendorem auxerit ſuo.
Tanta Authoritas;
Vt pro Verbis Oracula de Throni Cortinâ fuderit.

Tanta

Tanta Prudentia;
Vt nihil ſibi nouum, nihil perplexum ratus,
Æui ſui Salomo, paſsim ſalutaretur.
Tanta denique, tamque conſtans Religio,
Vt RELIGIONEM atque CONSTANTIAM
Pro Heroicâ ſibi Teſſerâ in Clypeis propoſuerit.
Teſtis illa, contra Chriſti Hoſtes hoſtilitas implacabilis:
Et Religioſa Ignatij Familia, quam ignito Religionis inſtinctu,
Ad fouendam cum Ingeniorum eruditione Animorum Pietatem,
Poſtliminio Reuocauit.
Omnium tamen Operum, celeberrimum fuit, ideoq; poſtremum,
Chriſtianorum Principum optata, non expectata, Concordia.
Quam tranſmiſsâ per Caduceatores ad vtrumque Regem Suadâ,
Omnibus perſuaſit.
Hinc acceptis Pecuniarum ab Hiſpano;
Et Copiarum ab Gallo Rege, ſuppetijs:
Frugiferæ Pacis primitias, Pacifera Reſpublica prægustauit.
Sic, nimis heu breue, Principatus ſpatium, extendit Piſaurus
Geſtorum granditate.
Atque vt Reipublicæ ſuæ, etiam poſt Fata, prodeſſet;
Florentiſſimam Sobolem Patriæ oppignerauit,
Ex Leonardo Fratris Filio.
Qui Opum heres, ſectator Operum, Reipublicæ Procurator,
PATRVVM AMANTISSIMVM,
Quâ debuit Pietate, Viuum coluit;
Quâ potuit, Rediuiuum reſtituit.

Vixit Annos LXX.
Deuixit, Anno M DC LIX.
Hic reuixit Anno M DC LXVI.

PHILI-

PHILIBERTI SCALIÆ

Verrucæ Comitis, Secuſini Abbatis, L A V R E A.

Feſtina Calame, Heroum laudibus ſacer.
PHILIBERTVM SCALIAM
[1] Ad ſumma Gloriæ feſtinantem
Sequi labora, ſi neſcis aſſequi.
Laudum prima eſt, quòd laudes fugit.
Atqui eius curſum ne Natura quidem ſequi potuit.
Eridanus, Adoleſcentiæ Spiritus in Infante;
Tiberis, Virilem ſoliditatem in Puero;
Tagus, Senile Conſilium in Adoleſcente ſtupuére.
Rixantibus inter ſeſe Fluuijs,
Niſi ex Candore Animi, & Eloquij ſuauitate,
Suum Eridanus Cycnum teſtaretur.
Itaque Annos meritis, ætates Animo præcurrens,
Cunctatricis Naturæ ſegnitiam deriſit.
Neque noua hæc viuacitas in illâ Stirpe,
Cuius ingenia, Natali fouente luce,
Tunc matureſcunt, cùm cætera florent.
Viuit, viuetque [2] Aui Fama,
Qui Magni Principis Magnus Achates,
Vnus omnia fuit, & ſolus omnibus ſuffecit.
Tam ſibi vni omnia debens,
Vt Fortunam, vel inuitam, raptauerit vſque ad Tumulum.
Viuit [3] Alexander Patruus, verè Magnus,
Qui Numinis more, vbique agentis,
Ad Principes omnes ſemper ablegatus,
Vt publica ſtet Libertas, numquam ſtat.

At

At Philiberti ' Patrem, Verrucæ Comitem,
Taurinenſis Auguſta, ſibi Cognominem, ſibi natum, fouet:
Cuius Nomen ex geſtis, geſta ex Nomine cognoſcas:
Omnia *Auguſto* ſimilis præter Imperium:
Quod non gerit, ſed regit:
Principis fauore nullius vnquam periculo abuſus.
Solis inſtar, qui quò altior, minus inumbrat.
Procùl enim ab Auguſto pectore liuor:
Puſillis animantibus venenum eſt datum.
Itaque, huic vni Aulico, Aulica parcit Inuidia.
Felices igitur Sobole Parentes, Parentibus Soboles:
Quæ tàm inſitis, quàm aſcitis Virtutibus,
' Acies, Aulas, Aras
Décorat dùm decoratur,
Conſilio Numinis, cuncta vni Familiæ tribuentis,
Vt omnibus proſit.
Huic Generi minimè degener Philibertus,
Reipublicæ antè vixit, quàm ſibi.
Tam proſperè, tam properè ad ſeria intentus,
Vt etiam Iuuentæ voluptates oblitus ſit.
Nam vix pubeſcens,
Iam Subalpini Regis in Hiſpaniâ Prolegatus,
Prouiſu rerum, conſiliorum diſpoſitu, fandi vi,
Tantæ admirationi fuit,
Vt grauiſſima illa Capita, ſuam canitiem increpuerint.
Iam Patriæ redonatum
Sacra Infula, Virtuti ſera, Ætati feſtina,
Ambijt, non ambita.
Gaudente Mitrâ, quòd à Magno Patruo in Magnum Nepotem
Tranſmiſſa Dignitas, nihil Dignitatis amiſerit.
Poſt tales curas, laborum Triumphator, & ſui,
Nouo Virtutis inſigni, Iuriſprudentiæ Laureâ cingitur.
Quam alij per ſudorem, hic per ocium carpit.
Poſt heroica Facta,

Alci-

Alcides ſub [6] Oliuâ, Philibertus ſub Lauro conquieſcit.
Nimirum, Iuriſprudentiæ Tyrocinium ingreſſus, iam emeritus.
Prudentiam exercuit, antequàm diſceret.
In legum Codice illa tantùm legit, quæ fecerat,
Cùm ſingula eius facta fuerint leges.
Plus ergo illi debet Laurea, quàm ipſe Laureæ,
At quò tandem [7] Honorum procurret hîc Spiritus,
Qui Metas attigit inter initia?
Non improuidè Regio in Monte Lauream capit;
Regium Apicem Vaticani Montis ornaturam,
Subſiſte Calame; Laſſaris, non ſequeris.
Tam alta Virtus, imas laudes non audit.

1 *Anno* 1634. *Monteregali*. 2 *Philibertus Gherardus Scalia Verrucæ Comes: primus, ſoluſque Magni Caroli Miniſter.* 3 *Abbas, poſt Romanam, Gallicam, Hiſpanam, Anglicam Legationem in Belgio mortuus.* 4 *Manfredus Auguſtus, Peditum Præfectus ſupremus: Victoris Amedei intimior Miniſter.* 5 *Frater, Equitum Præfecturam ſupremam geſſit.* 6 *Clauâ in Oleam versâ.* 7 *Diuinat Author. Nam Maximos Honores geſſit, & Maiores inuidit feſtina mors.*

ILLV-

ILLVSTRIVM VIRORVM ELOGIA SEPVLCRALIA.

Elogium Sepulcrale THEODOSII LVSITANIÆ PRINCIPIS.

MAuortem Gladio, Calamo ſuperaſſe Mineruam,
Auſibus Æaciden, Neſtora Conſilijs:
Neptunum Ratibus, Terras pede, Sidera mente,
Vincere Theudoſium, Fama canebat ouans.
Mors, oculis, non aure carens, tot vt audijt Acta:
Plurima, quiſquis hic eſt, Secula vixit, ait.
Protinùs haud cæcam contorquens cæca Sagittam;
Pro Sene, Spem miſeri ſenſit obiſſe Tagi.
Tunc aures, tunc illa oculos, tunc ſpicula culpat:
Tunc quatiens fragili pectus inane manu:
Orbem, ait, *orbaui, fateor: ſed luminis Orba:*
Perdidit heu Virtus te [1] *celerata, Puer.*

1 *In Heroicis, Politicis, Literarijs, & Militaribus negotijs pramaturè inſtructiſsimus erat Puer: ideoque minimè vitalis.*

Huc referenda ſunt Epitaphia Principum cæterorum, quæ in eorum Exequijs, ſuperiùs censíta ſunt.

Elogium Sepulcrale
FRANCISCI MARIÆ
BROLIÆ.

Heu Mortis facinus!
FRANCISCVS MARIA BROLIA,
Senunciarum Marchio,
Reuelli Comes, Berzolij & Fardéti Dominus.
Gallici Ordinis illuſtriori Torque inſignitus.
Ille Genere, Genio, Geſtis inclytus,
Qui Aulæ ſimul & Bello initiatus Infans,
Aulica gratiâ, & bellicâ ferociâ
Aulicobellicam ſortitus indolem;
Magno Carolo
Virtutis omen fecit, quantæcumque Fortunæ capacis.
Ille, quem Armis acerrimum
Contra ſe in Subalpinis experta Gallia,
Feſtinatâ Tribunitiæ Legionis illecebrâ
Sibi cenſuit demerendum.
Ille immerſabilis Fluuiorum Domitor:
Quo Auſpice,
Hiſpana Sycoris, Belgica Scaldis, Italicus Ticinus,
Suis vndis, & Hiſpanis ignibus æſtuantes,
Gallicis Cohortibus ſuccubuére.
Ille impauidus Hoſtium pauor;
Qui concluſis Tarraconenſibus, Maria atque Terras eripuit.
Leganeſio de Gallicâ prædâ ad Ilerdam triumphanti,
Bellica Tormenta, ne Victori aſſonarent, extorſit.
Baxéę Oppidulum ferè inutile, ſibi commiſſum,
Totius Belgij ſtimulum fecit, ac frænum.
Obſeſſi Atrebáti munitiones, miris ambagibus implexas,
Per-

Peruádi poſſe perſuaſit, cùm fortiſſimè peruaſit:
Et grauiſſimo cruentus vulnere,
Victoriæ moram non adiecit, ſed pretium.
Ille inconcuſſus Gallicæ Maieſtatis Propugnator;
Qui præcipuum Regni [4] Miniſtrum,
A Sectarijs præcipuè inſectatum,
Et recedentem fideliter, & redeuntem feliciter
Eſt comitatus.
Primuſque audendi [5] author, & actor,
Clarantonium Factioſorum Acrópolim,
Bellator, & debellator ingreſſus,
Pariſiorum Portas eruptionibus occludens, aperuit Paci.
Ille demùm, qui Militares per Apices,
Ad Regiæ Armorum Præfecturæ culmen eníſus;
Florente adhuc Iuuentâ
Tanta geſſit, vt Geſtorum Famæ officiat numerus.
Cùm vberiorem Triumphorum autumnum Galliæ maturaret:
En, vt ipſo [6] Valentiani obſidij primordio,
Dùm loci faciem primus explorat,
Primus furtiuâ glande confoſſus,
Aciem, Galliam, Patriam, Familiam,
Victoriam ipſam, quam peperit, funeſtauit.
Eheu Mortis facinus!

1 Carienſis Patritius. 2 Ex eo Genere, quod inſignes olim belli Duces, Italia dedit. 3 Sagaciſsimum Richelij Cardinalis conſilium. 4 Mazzarinum Cardinalem, in ſeditione contra Regem. 5 Dum Proceres Pupillo Regi timebant, ſi Pariſios aggrederetur. 6 Valentiâ Inſubriùm, à Mutinenſi Duce obſeſsâ. Anno 1656.

Autheris Epigramma,
Eiuſdem Broliæ Inferijs additum.

VNde Armis valeat, Valloque Valentia cingi,
 Primus dum explorat Brolia, primus obit.
Ergo triumphalem Tumulo ſuperaſtrue Molem,
 Gallia; Laurigeris Appia necte comis.
Exequijs ſimilis, ſimilis ſit pompa Triumpho:
 Funeſtis feſtas ignibus adde Faces.
Fercula luctificum præcedant læta Feretrum,
 His inſcripta notis, BROLIA VICTOR OBIT.
Non etenim capta eſt, cùm victa Valentia capta eſt,
 Capta eſt, cùm docuit Brolia poſſe capi.

Elogium Sepulcrale
ARCHIEPISCOPI
TAVRINENSIS.

IVLIVM CÆSAREM BERGERIAM
Quûm ' rapuit auara Mors,
Fas omne abrúpit.
Auguſtam Vrbem,
Optimo Patre orbauit, ac Patritio.
Iuriſperitorum Collegium,
Primario Colléga, ex eâdem Familiâ nono.
Caballary-Leonis Comitatum,
Æquiſſimo & clementiſſimo Domino:
Regiorum Conſiliorum Conclaue,
Intimo atque integerrimo Oraculo.

Auli-

Aulica Miniſteria,
Miniſtro prudentiſſimo;
Cuius Menti [2] tota Pacis moles incubuit.
Vniuerſam denique Diœceſim
Amantiſſimo, atque Amatiſſimo Archipræſule.
Ac ne ſaxa non gemerent,
Templum ipſum Metropolitanum,
Munificò [3] Inſtauratore viduauit.
Tot damna, vnico ſæuæ falcis ductu.
Illud verò ſæuiſſimè,
Quòd Præſulem Patruum, & [4] Nepotem cariſſimum
Simul rapuit:
Vt [5] María Margarita
Nepotis Vidua, Pupilli Tutrix,
Gemino implexa luctu,
Dum Virum lugebat, Patruum tumularet.

1 *Anno ſalutis* 1659. *Ætatis* 67. *Pontificij* 18. 2 *Pax inter Principes, & Regiam Pupilli Matrem.* 3 *Nam mediam Templi concamerationem peſsùm collapſam, ſolus, ſpontè, proprio ære reſtituit.* 4 *Nepotem ex Fratre, ante vnum diem extinctum, relicto Infante.* 5 *Marchionis Roncatij Filia.*

Elo-

Elogium Sepulcrale
PRIMARII PRÆSIDIS
DVCALIS CAMERÆ.

MAVRITIVS PHILIPPA,
Ioannis Antonij Senatoris Clariſſimi Filius.
Sancti-Michaelis, Praſſi, Vſsólij, & Martinianæ Comes.
[1] Hic ſitus eſt.
Tanta Vir integritate,
Vt Cameralium Quæſtorum Protopræſes,
Principis Iura ſine Priuatorum iniuriâ ſuſtinuerit.
Tantâ ſolertiâ,
Vt Militaribus Cauſis, Rationibuſque Præfectus,
Æquè Militum Cenſor, & Pater;
Illo in Officio Amorem conſequutus ſit,
In quo Odium vitari non poteſt.
Tàm illuſtri Ingenio,
Vt Politicas inter ambages,
Subitis eius conſilijs maturius nihil prodierit.
Tàm ingenti Animo,
Vt numquam vel Fortunæ aduerſitate,
Vel negotiorum diuerſitate, ſit óbrutus.
Omnibus denique tot Miniſteriorum dotibus ita præditus,
Vt illum incolumem
Probarint Principes, dilexerint Populi, ſuſpexerint [2] Exteri.
[3] Amiſſum omnes ſuſpirarint.

1 *Anno 1656. ætatis 56.* 2 *Gallici Regis Miniſtri, in commeatuum prouidentia.* 3 *Omnia comparatione fiunt cariora.*

Elo-

Elogium Sepulcrale RICHELMI PRÆSIDIS.

CAMILLVS RICHELMVS,
Nicienſis Patritius,
Bartholomæi Richelmi Senatoris,
Quem [1] Maximi Iuriſperiti, ***maximum Iuriſperitum*** vocant,
Filius, Hæres, Æmulator.
Hòc etiam felicior,
Quòd Paternâ laude claruit, & ſuâ.
Annos enim terdenos Forenſi in Arenâ
Pari diſputationum ſubtilitate, ac ſoliditate congreſſus,
Ab Magno Carolo
Senatoriâ donatus Purpurâ, Purpuræ fulgorem auxit.
Regio proinde Victoris, & Chriſtinæ Adminiſtratricis
Adſtipulante iudicio.
In Camerali Magiſtratu, & Pedemontano Senatu, Præſes,
Numquam perplexo, numquam flexo ſuffragio,
Quot annis Patrocinatus fuerat, totidem iudicauit.
Itaque cum placida Senectus
De ingenio nihil minuens, authoritatem auxiſſet:
Viuuſque ſua Elogia vbique legeret:
Immortalis Vir, eò tantùm [2] mori eſt viſus,
Ne humanarum legum Vindex, Naturæ leges infringeret.
Paternæ igitur Memoriæ, Poſterorum Exemplo, Dolori ſuo,
Bartholomæus Filius Senator, vt ſatisfaceret,
Eius Effigiem, quod vnicum morti ſpolium ceſſerat,
Æternitati reſtituit.

1 *Crauetta Conſ. Theſaurus Iunior in quæſt. for. Monachus de recta feud. interpret.* 2 *Anno* 1646. *Ætatis* 77.

Elo-

Elogium Sepulcrale

[a] ABBATIS CÆSARICENSIS.

Amici omnium cariſsimi.

Luge Viator.
LAVRENTII SCOTI
Sepulcrum, nulli indeflétum, vides.
Lugent Muſæ, Virtutes lugent
Vtriuſque Chori Coryphéum.
Qui ſacro in pectore profanas excipiens [b] Muſas,
Suis è moribus [c] pudicas fecit.
Gemino titulo Vates.
Nam, Poeticâ Laureâ, & Religiosâ Laureolâ
Olìm donandus,
Caſto in Baptiſmatis Caſtalio
A LAVRO nomen accepit.
Luget Aula, luget Ara
Curialem Præſulem,
Cui nihil Auliciſmi affricuit Aula.
Nam Principi ſimul, & Numini carus:
Inuidens nemini, nemini inuiſus:
Rixantes inter [d] Factiones, vtriſque gratus:
Docuit, impiam eſſe illam [e] vocem,
Exeat Aulâ Qui volet eſſe pius,
Cùm Pietatem in Aulâ, vt in Arâ,
Æquè religiosè coluerit.
Lugent Próceres, Matronæ lugent
Supremum Sacrorum Præfectum.
Qui tàm [f] Auguſti, quàm Auguſtæ
Regijs in Penetralibus aſſiduus:

Nihil

Nihil à Prætorio ſuperbiæ;
Nihil à Gynæcéo, deſidiæ contrahens;
Viris, Ciuilis Vitæ; Fœminis, Modeſtiæ Typus:
Non auſtérus, neque remiſſus;
Aliena taxans Vitia, ſuæ Vitæ exemplis,
Docuit; Animis imputandos eſſe Mores, non locis:
Cùm eius Animo innocenti
Locus nullus nocuerit.
Lugent Pauperes, Diuites lugent
Periculoſo [a] *Laurentij Miniſterio ſanctè perfunctum,*
Tàm enim de Proprio, quàm de Regio ære
Magnus Eleemoſynarius,
Præter quotidianas ſparsìm largitiones,
Suburbanas ſuas Delicias
Neriani Oratorij Clericis elargitus;
Et cæleſtes Diuitias fœneratò conſequutus;
Diuites docuit ſuas augere opes,
Inopibus diſpergendo.
Lugent [b] *Monachi, Serui lugent*
Optimum Promumcondum.
Qui Familiæ ſuæ, & Dei Familiæ
Pari charitate proſpexit.
Nam ſeruos amans, Monachos colens, vtroſque fouens;
Familiaritate, Cœnobium ſuæ Domui;
Pietate, ſuam Domum Cœnobio ſimilem fecit:
Tàm Seruorum quàm Monachorum
Verus *Abbas*, nempè Pater.
Luget verò multò acerbiùs, qui hæc ſcripſit,
Coæuum, & à teneris indiuiduum Sodalem;
Crudâ falce, ſe ſuperſtite, ab ſe diuiſum.
Itaque lúgubre hoc Elogium,
Ab iamiam [c] expiraturo
Inter vltima Vota enixè interpellatus
Emmanuel Theſaurus;

Currente in Amici obſequium Calamo, vt Animo,
Cum lacrymis compoſuit;
Et [10] Ioannes Laurentius Nazarius
Hæres poſuit.
Anno 1666.

1 Protonotarÿ Apoſtolici, Regÿ Conſiliarÿ, Vtriuſque Regiæ Celſitudinis ſummi Sacellarÿ, & Eleemoſynarum Præfecti. Regis etiam Francorum Eleemoſynarÿ. 2 Italos inter Poetas à Marino Poetâ celebratus. 3 Eius Poeſis honeſtiſſima. 4 In bello Ciuili. 5 Lucanus lib. 8. 6 Ducis & Duciſſæ Sacellis, & Eleemoſynis Præfectus. 7 Eleemoſynarum diſtributor S. Laurentius Leuita, & Laurentius Scotus. 8 Abbatiæ Cæſaricenſis trans Alpes; quam penè dirutam ab Hugonotis, inſtaurauit. 9 Extremum hoc ab amico Officium, moriens Abbas poſtulauit; etiam Teſtamento. 10 Ex Sorore Nepos. Obÿt Anno 1664.
Ætatis 76.

Elogi-

Elogium Sepulcrale
MAGNI CANCELLARII.

CAROLO PHILIPPO [1] MOROTIO
Sabaudiæ Archicancellario
Debuere Ingenia,
Quòd Muſas, olìm inter popularia ſedentes,
Inclyti Generis claritate Nobiles fecit.
Debuit Senatus,
Quòd Primariam eius Sedem
Doctrinâ & Maieſtate compleuit.
Debuit Princeps,
Quòd Fidelitate Subditum,
Conſilijs [2] Patrem adæquè geſſit,
Debet Patria,
Quòd Honorum Stadio decurſo,
Et Vitæ contactâ Metâ,
Palmas atque Trophæa foris acquiſita,
In Patriæ [3] Patriſque ſinum,
Secum tulit.
Anno MDCLXI. Ætatis LXXV.

1 *Morotij & Rocchabaldorum Comiti, ex Ceua Marchionibus.* 2 *Archicancellarius, Principis Pater vocatur.* 3 *Ludouici Pedemontium Protopræſidis, iam humati.*

Elogium Sepulcrale
AMICI INDIVIDVI.

IOANNEM TARINVM
Auguſtæ Taurinorum Patritium,
Immaturâ in Iuuentâ florentiſſimo vernaſſe Ingenio;
Publicæ docuere Theſes, Iuriſprudentiæ, Doctrinarumq; omnium,
Floribus,
Studioſiſſimè conſertis, octiduò propugnatæ:
Quæ florentiſſimæ Academiæ, Patriæq; Vniuerſæ conſenſione,
Inſignem illi Lauream, publicamque Legum Interpretationem,
Emeruére.
Neque leuiore iudicio, perſpicaciſſimus Ingeniorum Agnitor,
VICTOR AMEDEVS,
ALLOBROGVM CYPRIORVMQVE REX,
Familiaris veluti Muſæ Studijs plerumque delectatus,
Valentinum Suburbium amœniſſimis eius Floribus exornauit.
Maturiore verò ætate, fructiferam Floribus maturitatem ſucceſſiſſe,
Senatoriæ Purpuræ color indicauit.
Quo in Areopágo, tot Oraculis quot Patribus, inſigni:
Neminem Studioſiorem, immenſus Manuſcriptorum ſuorum labor:
Neminem Iuſtiorem, quotidiana eiuſdem Iudicia,
Nullâ Spe, fauore nullo corrupta, comprobarunt.
Sed heu!
Tam lepidos Flores, tam vberes Patriæ, Pauperibuſq; Fructus,
Præproperâ Falce, inuida demeſſuit Mors.
At fragrantem eorum memoriam ne ſucciderет,
D. Emmanuel Theſaurus, Amicitiæ vinculo indiuiduus,
Fideli hoc Elogio, vtut potuit effleto, cauit.
Quod Octauius Amedeus, Hæres, & ex Fratre Nepos,
Patrui beneficentiſſimi Cineribus pientiſſimè appoſuit.
Deceſſit Anno Salutis MDCLXVII. Ætatis LXVIII.

Elo-

Elogium Sepulcrale
COMITIS CILIARII.

Auguſtæ Taurinorum Patriæ optimus Ciuis, & Pater
D. OCTAVIVS CAPRIS
Ciliarij, Rocchæ, Montis-Martij Comes,
Alteſſani Superioris, & Curtis-veteris Dominus,
In Mauritianâ Religione maiorum Stemmatum Miles, & Conſil.
Sereniſs. Principis Mauritij à Sab. Eques cubicularis.
Montis Regalis, Niciæ, Villæque Francæ Gubernator.
Ceuanæ, ac Montis-Regalis Militiæ Præfectus.
In Gauij, Verrucæ, Tridini, Taurini, Albæ obſidijs;
In Ticinenſi, Mombardonenſi, Secuſino conflictu;
In omnibus denique ferocientis Sæculi periculis,
Sub Auguſtiſſimis quatuor Ducum auſpicijs,
Equeſtri Centuriatu, Caſtrenſi Præfecturâ,
Pedeſtri Chiliarchatu Clarus;
Hoſtilibus ſæpe ictibus,
Honorificis ſemper Principum Encomijs,
Strenuitatem iuxtà, diligentiamque teſtantibus;
A puerili Tyrocinio, ad emeritam maturitatem,
Celebres Auorum laudes propria Virtute
Cumulauit.

Dies clauſit Anno ſalutis 1660. Ætatis 58.

Elo-

Elogium Sepulcrale
VERRVCÆ COMITIS.

Hem ſingulare Aulicorum Exemplar,
PHILIBERTVM GHERARDVM
SCALIAM
Verrucæ Comitem.
Qui ad Magni Caroli gratiam
Suo tantum ingenio viam præmonſtrante,
Vix Aulam ingreſſus,
Ad illuſtriores Aulæ gradus tranſgreſſus,
Equeſtri Deiparæ Ordine Torquatus;
Inde incæpit, vbi alij déſinunt.
Quo argumento contra Inuidiam
Contentus eſſe poterat,
Dùm à tanto Principe, tanti eſt factus.
Neque tamen iudicium fefellit euentus.
Nam primam Legationem ad ' Venetos, fluctuante Patriâ:
Alteram ad Pontifices ' Tres, verè Maximos;
Tertiam ad Philippum Tertium iteratò functus;
Id à ſuâ dexteritate ſemper obtinuit,
Vt exterorum Principum amorem,
Cum ſui Principis vtilitate ' connecteret:
Qui, non illum modò ad penetralia Conſilia ſemper acciuit;
Sed totam Conſilij Exedram in vnius pectore clauſit.
Ergo cùm grauiſſima, & pœnè deplorata Negotia,
De Prouinciæ Narbonenſis rebus; de Salutianâ Marchiâ,
De Monferratenſi expeditione, de Aſtenſi Pace,
Infracta fide ac ſolicitudine pertractaſſet:
Denique, apud Ludouicum XIII. Gallorum Regem,
Victoris Amedéi, & Chriſtianæ à Franciâ,
Auſpi-

Auſpicatiſſimo Coniugio conſtabilito;
Quòd digniori Negotio Vitam impendere non poſſet,
Pariſijs ſtatim obijt.
Hoc vno dolore nimiam Magni Caroli lætitiam acerbante.
Vir ſuauiſſimis formatus moribus:
Qui Authoritati Modeſtiam naturali permiſcens temperamento,
Inuidiam opprimere maluit, quàm Inuidos.
Quibus artibus, fatalem Aulicæ Fortunæ
Fugacitatem figens;
Integrum Principis fauorem, ad extremum Spiritum,
Ab curiali Faſcino ſeruauit, & ad Filios tranſmiſit.

1 *Hic primus Carolo ſuaſit, vt Venetis adhæreſceret; ſuumque conſilium ad exitum perduxit.* 2 *Clementem VIII. Leonem XI. Paulum V. non interruptâ Romæ mora.*

Elogium Sepulcrale
MELCHIORIS BVNEI.

Hìc tandem ſe Patriæ reſtituit
D. MELCHIOR BVNEVS.
Variliarum Comes, Monális, & Baſtitæ Dominus.
In ſacrâ Mauritianâ Militiâ
Maiorum Inſignium Eques, & Conſiliarius.
Ab Magno Carolo meritorum æquiſſimo Iudice
Ad nobiliſſimum Thomæ Principis obſequium delectus.
Qui ſingularem eius diligentiam in Cubiculari Miniſterio,
Strenuitatem, in Prætorianæ Cohortis ductu;
Grauitatem, omnibus in actis expertus;
Dignum

Dignum cenſuit, cui Ephebotum Principum ſuorum
Regimen, educationemque demandaret.
Neque leuius Inuictiſſimi Victoris Iudicium fuit,
Qui eiuſdem bellicæ Virtuti
Portuoſam Villæfrancæ Arcem commiſit.
Ab Mauritio quoq; Principe, ad ſupremum Hoſpitij Magiſterium,
Totiuſque Nicienſis Comitatus Gubernaculum euectus,
Domeſticam Rem prouidentiſſimè, publicam integerrimè
Procurauit.
Sic honorificis laboribus emeritum emenſus æuum
Quietem ſibi, mœrorem ſuis, memoriam omnibus
Immortalem reliquit.
Anno ſalutis MDCLVII. Ætatis LXXV.
D. Carolus Mauritius Filius,
Parenti indulgentiſſimo.

Elogium Sepulcrale
LVDOVICI BVNEI.

Armigeræ Pietatis Imaginem
LVDOVICVM BVNEVM,
Haſtæ Pompeiæ Patritium cernis.
Hic, ſuopte ingenio pacatus,
Sed bellifero Seculi Genio Marti addictus,
Vnus ſupra ternas Armatorum Chiliadas,
Tribunitias pro Pedemontium Principe gerens vices.
Tàm Militibus amabilis, quàm Hoſtibus metuendus,
Summæ ferocitati, ſummam Pietatem coniunxit.
Hinc, Auilianæ Arci, hoſtilibus Caſtris propiori:
Tùm Carmanioliæ, quò Martis impetus vergebat:
Demùm

Demùm Patriæ, gemino malo periclitanti,
Inter Martis, Mortiſque terrores
Præfuit non modo, ſed profuit.
Nam trepidam Vrbem, ab hoſtium inſidijs extimè malè tutam,
Peſtiferâ lue intimè vaſtante:
Vrbi ſe Ciuem, Ciuibus Patrem approbans;
Dum omnes adiuuat, ſui oblitus; alienæ vitæ impendit ſuam.
Hæredes reliquit Pauperum manus.
Nouo exemplo ab Hæredibus optatus; plus tamen à Fratre,
Melchiore Bunco, Monalis Comite:
Qui Fratrem, vt poteſt, ſibi reſtituit.
Anno MDCXXXVI.

Elogium Sepulcrale
ANDESENNI COMITIS.

O impenetrabile Fatorum Penetrale!
ANGELVM FELICEM GABALEONEM,
Felicem planè publicæ ſecuritatis Angelum cernis.
Hunc ingenito ad Iuriſprudentiam pellente Genio,
Æui adhuc acerbum præmatura decorauerat Laurus,
Et illuſtriores Senaculi Exedræ, maturiori parabantur.
Sed humanis Decretis contraria Cœli decreta,
Cùm Iuuenis manum, ſeruando Principi, deſtinaſſent:
Belligeram Virtutem pacatis Artibus hebeſcere noluere.
Magnanimus igitur Muſarum deſertor;
Palladio de Lycæo, ad Martiam Palæſtram repentè migrans,
Ex Legum Doctore, Legionum Ductor,

Ex inermi Iuriſperito, [3] Principis Armiger, authoratur.
Nec ſinè Fati prouiſu, [4] Scæuola natus;
Læuam gladio, dextram calamo exercuit,
Vt in vtrâque Fortunâ, Principi Ambidexter aſſiſteret.
O Fatorum arcana!
Felix Angelus non erat, ſolam ſi Iuriſprudentiam coluiſſet.
Præuiderat Numen [5] inuictam Principis indolem,
Periculis interritam; imò pericula irritantem.
Itaque dùm frementi [6] Eridano, Regius inſultat Puer è cimbâ,
Profundo repentè gurgite abſorptus, & omnium oculis ereptus,
Nouus Phaeton, ſuo in Flumine naufragus,
[7] Veriores lacrymas trementibus elicuiſſet Populis,
Niſi Armigerum ſuum, cæleſtem quaſi Aligerum, habuiſſet.
Hic enim vnus vndis immerſus, perduelle flagellans Flumen,
Voraci è vortice ſemianimem eripiens Prædam,
Regiæ Regnoque reſtituit.
Multis ab Auguſtâ Parente, multis à Rege Auunculo,
Felicis Seruatoris fidelitas, [8] muneribus penſata fuit.
Sed continuatis obſequijs, plura ipſe præſtitit quàm acceperat.
Nam intrepidus Peditum Tribunus,
Inſomnis Vercellenſis Arcis Præfectus,
Regius Gallicarum Legionum Maliſchallus:
Omnibus in Belli fluctibus, vt in Eridano,
Immerſabilem teſtatus Fidem:
Demùm in ſanguinolentâ Tridini expugnatione,
[9] Ternis ignitarum glandium fulminibus perfoſſus;
Vulnera muneribus cariora,
Ad partæ Pacis ſolatium, conſeruauit.
Sed heu Fatis ipſis contraria Fata!
Hic ipſe fulminum & fluminum Victor,
Totieſque ſibi ſuperſtes;
Securis iam rebus, emeritus, dulcique Coniugio Felix,
In ipſo Ætatis ac Fortunæ Auge, inuidâ Mortis falce ſublatus,
Grauem quidem Principi ac Patriæ dolorem attulit;

Sed Victori Amedeo Sarmatorij & Baldicherij Comiti,
Cæteriſque [10] Fratribus,
Inſolabilem conſternationem perpetuò reliquit.

Deceſſit die XXIX. Auguſti.
Anno Ætatis XXXVII. Salutis M DC LX.

1 Ioannis Michaelis, Comitis, & Generalis Peditum Commiſſarij, ex Nobilium Carienſium Ordine, Filium. 2 In Nobilium Equitum Academia Pariſienſi. 3 Caroli Emmanuelis II. Regij Sabaudiæ Ducis Armiger, ſiuè Scutifer. 4 Scæuolæ dicuntur, qui læuâ tantum vtuntur manu: hic vero ad gladium ſiniſtram, ad calamum dextram exercuit. 5 Intrepidam huius Principis Pueritiam, inſinita pericula oſtenderunt. 6 Sub Valentinum, vbi profundior Eridanus. 7 Nam Phaetontis naufragium Populeas Arbores deflere fabulantur. 8 Etiam à Francorum Rege annuos aureos quadringentos, & Maliſchallatus diploma, muneri accepit. 9 Guiceponius pag. 24. idem narrat; in vulnerum numero fallitur. 10 Balthaſſari, Andeſenni Comiti; & Ioanni Baptiſtæ, Priori.

SEPVLCRALE THESAVRORVM SACELLVM.

FOſſanenſi in Vrbe, vnde Authoris noſtri Progenitores oriundi (nam Poſteriores, vt plerique Nobilium Familiarum Tráduces, varijs è municipijs, in Auguſtotaurinenſem Metropolim, Principis & Magiſtratuum Sedem, retento Gentilitatis Iure; propagarunt) Sacellum eſt in Diui Franciſci; egregiâ ſtructurâ piè atque eleganter ornatum, vbi Familiæ Sepulcrum, & Maiorum Simulacra ſuis inſignita Titulis Elogijſque conſpiciuntur: quorum Elogiorum quæ Authoris noſtri dolata calamo, ad me peruenere, ſiue paginis ſiue marmoribus commiſſa, referam. Vt enim Familiam omnem ſuam (quam inter Foſſani conditrices antiqua numerant Monumenta) vltimus extinctam fleuit: ita iuſto pro ſolatio, quos præmaturè tumulauit, in vitam reuocare calamo decreuit; ne iniquior in ſuos, quàm in exteros, fuiſſe videatur. Ibi ergo ingenio ſuo, ſed primigenij Fratris nomine, marmoream Patris Imaginem hoc Monumento animauit.

Elogium Sepulcrale ALEXANDRI PATRIS.

Syncerum Patritij Amoris Simulacrum
Auíta agnoſce Patria.
Hic eſt
ALEXANDER THESAVRVS,
Sarmatoris Comes, Caſtromanni Dominus:
Qui

Qui bellicoſorum, Doctorumque Progenitorum gloriam
In Familiâ bipartitam, in ſe vno integrauit.
Itaque, in Magni Caroli Aulâ, Gloriæ Theatro;
Equeſtrium Virtutum, & Liberalium literarum
Abſolutum Spectaculum præbens:
Bellicâ Virtute, in omnibus ſui Principis expeditionibus:
Sapientiâ in Conſilijs, & difficillimis [1] Legationibus;
Summam Aulæ approbationem, & Principis Gratiam,
Quotidianis congreſſibus, & Honoribus, teſtatam meruit.
Quodque magis mirére:
Inter aureos Aulæ compedes, tantum ſibi libertatis aſſeruit,
Vt nihil diſcendum ignoraſſe; nihil dicendum ſiluiſſe;
Sit viſus.
Itaque inter tot Cenſores, ſine Cenſurâ;
Cùm florentiorem æui partem, Gloriæ ac Principi dediſſet:
Denique à curis vt vacaret, Curiâ vacans;
Bellicæ Virtutis, & Ingenij laude, in [2] Filios iterum diuisâ,
Quos partim Marti, partim Mineruæ conſecrauit;
Maturiores Annos tibi, ſibique ſepoſuit.
Deſijt Anno ſalutis MDCXXI. Ætatis LXIII.
At ne Fama deſinat, hoc Monumentum Morti obijcit
Philibertus Filius Primigenius, Sarmatoris Comes.

1 *Ad Italiæ Principes, & ad componendam Mutinenſis Ducis, & Ferrarienſium Piorum, de Saxolij Statu controuerſiam.* 2 *Philibertum Comitem Magni Caroli Sabaudiæ Ducis Equitem Cubicularem. Ludouicum Præſidem doctiſsimum. Carolum Antonium olim Abbatem Mulegij, Iure vtroque inſignem, poſtea in Societate Ieſu, Apoſtolicæ Pœnitentiæ Oraculum. Laurentium Equitem Commendatarium, Principis Scutiferum, in Monferratenſi Bello ad Granam occiſum. Et Emmanuelem Authorem noſtrum, qui Maſculorum Fratrum, ſine Sororis vllius interiectu, Septimus ortus eſt, quod felici omine carere non putant.*

Elo-

Elogium Sepulcrale
MATRIS.

[1] MARGARITÆ THESAVRIÆ
Cortanſerij Dominæ,
Alexandri, Sarmatoris Comitis, Vnicæ Vxori.
Splendore Generis, Formæ gratiâ, Candore Animi,
Veræ inter Matronas Margaritæ.
Multiplici etiam Sobolis Fœcunditate,
Margaritis, quæ vnicam pariunt, feliciori.
Philibertus Filius, Matri benemeritæ,
Extremum hoc Officium religioſiſſimè exſoluit.

1 *Aloyſij Mulatij Aſtenſis Patritij, & Magdalenæ Scarampæ De Camino; Cortanſerij Dominorum Filiæ, atque Hæredi.*

Elogium Sepulcrale
FRATRIÆ SVÆ.

Oh inſyncera Hominum gaudia!
IOANNA THESAVRIA,
Ioannis Balbi Varnoni Comitis, & Mariæ Coſtæ,
Clariſſimo vtrimque Genere nata:
Cum Specie atque decóre, Vnica Seculi ſui Phœnix vocarêtur,
Obitum Phœnici ſimilem experta;
Perit dùm [1] Vnicam parit;
In ſimili rediuiua;

Phili-

Philibertus Theſaurus, Sarmatoris Comes,
Inter amiſſæ dolorem, & Natæ gaudium diuiſus;
Coniugi ſuauiſſimæ
Ponit.

1 *Ioannam, Mombaſilij Marchioni Nuptam: nomine, vt ſpecie, Matri ſimilem.*

Elogium Sepulcrale
ANTONINI THESAVRI
Aui Sui.

SArmatoris Domini; eodem in Sacello legitur infrà marmoreum ipſius Simulacrum: qui antè Sacri Senatus Pedemontani exordia, iam [1] Senator: & ex [2] Primario Senatore deinde Præſes; *Pedemontanas Deciſiones*; hoc eſt, ſubtiliores Senatus Diſputationes, atque Oracula elucidauit: ſeptuagenario maior mortuus. Sed quoniam Elogium, ſanè illuſtre, non de Authoris noſtri, ſed alterius ingenio fluxit; hic non immiſceo.

1 *Ex Emmanuelis Philiberti Ducis Diplomate, ſub* 28. *Aprilis*, 1555. *Bruxellis*. 2 *Ex eiuſdem Ducis Diplomate, ſub* 26. *Septembris*, 1577.

Elogium

Elogium Sepulcrale
AVIÆ SVÆ.

DOROTHEA THESAVRIA,
Paterno Stipite, Illuſtrium de Capris Heroum Proles:
Materno, ex Meſſerani [1] Principibus,
Quinque Cardinalium Neptis.
Antonini Theſauri Præſidis Vnica Vxor.
Cum in Virtutum omnium Speculum formata eſſet;
Vt Matronarum oculis diutiùs obuerſaretur:
Integrum ferè Seculum vixit:
Moreſque mutari ſæpè vidit, ſemper eadem.

1 *Ex inclyta Ferreriorum Stirpe.*

Elogium Sepulcrale
PATRVI SVI.

GASPARI ANTONIO THESAVRO,
Antonini Præſidis Filio,
Pedemontani Senatus Oraculo.
Qui Sapientiam expeditiùs vt ſequeretur,
A Coniugio Liber;
Filiorum Amore in Fratris Filios tranſlato;
Vt Sapientiæ quoque Amorem in Eoſdem transferret;
Antiquioribus ex Familiâ Doctoribus
Taurinenſe Domicilium, & annuos mille Coronatos,
Perpetuum Virtutis calcar applicuit.

Emma-

Emmanuel Theſaurus, Septimus ex Fratre Nepos,
Monumentum hoc,
Quod non poſuit Hæres, Exhæres ponit.
Quamquàm dignius, diuturniuſque Monumentum
Suis ſibi in [1] Voluminibus ipſe conſtruxerit Patruus.

1 *Quæſtionum forenſium. Additionum ad Deciſiones. De Monetis.*

Elogium Sepulcrale

ALTERIVS PATRVI.

MARCVS ANTONIVS THESAVRVS
Antonini Filius:
In [1] primæuâ Mauritiani Commilitij erectione,
Ab Emmanuele Philiberto, adhuc impúber,
[2] Nobilitatis Virtutiſque commendatione conſcriptus Eques.
Cùm in Belgicâ Martis Scholâ eruditus,
Libetæ Centuriæ Præfecturam pro Tyrocinio geſſiſſet:
In Prouinciali bello,
Dum Berræ Arcem, Victoriæ Narbonenſis reſiduum,
Principi ſuſtinet; pro Principe cadit.

1 *Ex Diplomate ſub die* 10. *Nouemb.* 1578. *Cùm nuper Ordinis & Militiæ SS. Mauritij & Lazari inſtaurationi incumberemus, &c. aliquot Nobiles, qui oblatis precibus hoc à nobis petierunt, &c. aggregandos eſſe cenſuimus. Inter quos cum te, licet annum duodecimum adhuc agentem, &c.* 2 *Cumque ex nobili Genere natus ſis, tibique adeò laudabilia puerilis ætatis tuæ inditia, &c.*

Elogium Sepulcrale
AMITÆ SVÆ.

MARGARITA A SABAVDIA,
Antonini Theſauri Filia.
Formâ ſuprà Matronas, [1] Doctrinâ vltrà Sexum:
Vera videri poterat Minerua, niſi nupſiſſet.
Nam Magno Carolo, optimo æſtimatori,
Viſa eſt Virago,
Quæ [2] Philiberto Emmanueli à Sabaudiâ,
Collegij Comiti Nupta, Heróas páreret.
Sed heu magnis Ingenijs iniqua ſemper Fortuna!
Vix Nupta, iam Vidua:
Cùm paulò poſt Coniugem, Philippum quoque [3] Filium,
A Philippo Sabaudo Achayæ Principe, eo [4] Tramite Poſtremum,
Heroicæ ſpei Pupillum, tumulaſſet:
Nullâ poſtindè Fortunæ illecebrâ ab primis abducta Votis;
Sui Nominis memor; Vnius Vnica Margarita;
Coniugales Amores vni Viro; Maternos vni Filio;
Conſtantiſſimè ſeruauit.
Sed fœmineo eiulatu de virili pectore ſecluſo;
Librorum amore Liberorum amorem compenſante,
Viduitatem ſimul, & Orbitatem prolixam,
Non lugendo, ſed legendo ſuſtinuit;
Donec noto recepta Cælo, Vtriquè ſeſe reſtituit.

1 *Extant eius Scripta* De Cælo & Deo, *&* *ingenioſa Carmina; qui Fœminarum Nobilium eruditi eius Seculi genius fuit.* 2 *De illuſtri hoc Connubio ſcribit Guicenonius Regius Hiſtoriographus, in Genealogiâ Sabaudorum Principum pag.* 1128. 3 *Errat Guicenonius*

lonius qui nullam Margaritæ attribuit Prolem: huius enim Philippi deceſſu, antiquiſsimus Collegij Comitatus, ab illo Philippi Achayci Tramite, ad Patrimonium redijt. 4 De hoc Tramite Philippi Achayci, Pedemontium Principis, ſcribit ibidem Guicenonius, & Pingonius in Arbore.

Elogium Sepulcrale
ANTONII THESAVRI.

QVi Authoris noſtri Proauus, Antonini Pater, Sarmatoris Dominus, [1] Eques Cæſareus, Ducalis Conſiliarius, & [2] Senator: omnium [3] Doctrinarum peritiſſimus; præclarâ in [4] Legatione mortuus eſt; Elogium Sepulcrale, quamuis ſub marmoreo ipſius Simulacro, in eodem Larario legatur exculptum; quia tamen Authoris noſtri Calamum non ſenſit, non inſero.

1 *Caroli Quinti Imperatoris manu creatus Eques Auratus, multiſque honeſtamentis, ac priuilegijs decoratus Burgis: vt ex Diplomate ibidem dato, ſub viceſimaquarta Maij,* 1524. 2 *Creatus à Duce Carolo Bono, Niciæ; vltimâ Septembris* 1538. *& confirmatus ab Emmanuele Philiberto, die decimatertiâ Iunij* 1558. 3 *Extant eius Scriptas, Legalium, Philoſophalium, Sacrorumque Acroamatum.* 4 *Ab Emmanuele Philiberto ad Rodulphum & Matthiam Auſtriacos Principes Delegatus; ipsâ in Legatione obijt, octogenario maior, anno* 1564.

Elogium Sepulcrale
TRIVM PROAVIARVM
Antonij Coniugum.

Tres hæ Matronæ, à Scalptore in lapides verſæ,
Te, ſi viderent, in Lapidem verterent.
Tres Phorci Filias crede,
Quarum ſpectata pulcritudo, Saxeos fecit Spectatores.
Antonij Senatoris, & Sarmatoris Domini,
Tergeminæ fuere Coniuges.
¹MARGARITA,
Illuſtris Sordanellorum Familiæ poſtrema Hæres.
²MARIA,
Antonij Prouanæ, Druentij Comitis:
³POLYXENA,
Antonij Coſtæ Polongheriæ Comitis, Filia.
Vnius Theſauri Triplex Theſaurus.
Tantâ omnes Animi, & Formæ pulcritudine,
Vt cum inter ſe tantùm contenderent, neutra vinceretur,
Tres Charites fuiſſe diceres, ſi conuixiſſent.
Sed Vnum amare non poterant, niſi diuisìm.
Itaquè, alterius amores altera excepit:
Et longum Vnius æuum ſibi ſine lite diuisére.
Tria ergo ingentia Viri gaudia dixeris:
Totidemquè ingentes dolores.
Nam Tumulos Thalamis æquante Parcâ,
Duas defleuit, à Tertia defletus:
Æquali dolore, ſiue relinqueretur, ſiue relinqueret.
O quanta infelicitas, ter nupſiſſe.
Sed Parcarum inuidiam penſauit Vxorum Virtus:
Quarum ſimilitudo præſtitit, ne altera optaretur.
Imo

Imo alteram in alterâ reuixiſſe putes;
Et Vxores Tres, Vnicam fuiſſe Tricorporem,
Ter vni nuptam.
Nouum miraculum, in numero Singularitas.
At miraculum maius,
Quòd in Empyreo, vbi Connubia confarreantur,
Vxores vnâ Omnes Vir inuénit.
Et omnes Vni, æternum ſine rixa conuiuunt.
O quanta felicitas ter nupſiſſe!

1 *Obijt Anno* 1526. 2 *Obijt Anno* 1532. 3 *Obijt Anno* 1575. *Viro ſuperſtes.*

Elogium Sepulcrale
MAGNI PATRVI SVI.

IVVENALIS THESAVRVS
Antonij Frater, & alter ipſe:
Vtràque Iuris Laureâ floruit;
Tantâ apud Suos & Exteros æſtimatione Ingenij,
Vt Carolus II. [1] Ducalium Iurium Propugnatorem elegerit.
Et Carolus V. Imperator,
[2] Ad Palatinum Comitatum Equitatumque prouexerit.
Et Gentilitijs eius Inſignibus
[3] Cæſaream Aquilam, ſublimis Ingenij Teſtem, inſeruerit.
Atque vt Laurea Laureas progerminaret;
Ampliſſimo [4] Diplomate conceſſit;
Vt ſeri etiam Nepotes, Iuriſprudentiæ Laureâ donati,
Aulæ ſtatim Cæſareæ,

Et

Et Imperialis Conſiſtorij Comites habeantur:
Iudices conſtituere, Notarios creare, Natalibus ſupplere,
Aliaque Regalia exercere, ſuapte authoritate poſſint.
Tantus in Auguſtiſſimo Cæſare Sapientum amor:
Et æternandæ Sapientiæ in Theſaurorum Familiâ
Studium fuit.

1 *Ex Diplomate Caroli Boni, dato Vercellis, Anno* 1539. 2 *Ex Diplomate, dato Burgis, die* 24. *Maij*, 1524. 3 *Ex eodem Diplomate*. 4 *Ibid. Obijt Anno* 1545.

Elogium Sepulcrale

A B A V I S V I.

O qui egregiam Familiam regis!
Vt pacatè regas,
FRANCISCHINVS THESAVRVS
Foſſanenſis Patritius,
Hoc e Monumento, nobile Monimentum præbet.
Hic auitis opibus locuples; ſed ſeptenâ ditior Prole:
Cùm ex antiqua Theſauriæ Familiæ [1] Teſſerâ
BELLO, & PACI;
Alios Belligeræ, alios Pacatæ Palladi, Liberos deuouiſſet:
Vt quiſque Fortunæ ſuæ faber eſſet,
Ratas ſingulis Fortunas, viuens vigenſque, [2] diuiſit.
Itaque bonus æquuſque Bonorum Diribitor,
Filios ſibi omnes Amore mancipauit, emancipando:
Et Vnionem, diuidendo, conſeruauit.
Felix Familia; Septemplex & Vnica:

Inex-

Inexpugnabili Hydraſcens robore.
Nam dùm ſinguli per diuerſos calles ad Gloriam contendunt;
Nec Fratris felicitatem fraternus ſupplantat liuor:
Irrupta ſeptem Fratres Concordia fouebat, quæ raró [3] duos.
Septies igitur Pater, de nullius Liberi inobſequelâ:
Septies Socer, de nullâ Nuruum peruicaciâ:
Nec vlla Nurus, de viuaci Soceri Senectâ conquerebatur.
Itaq; dum omnia fermè Reipublicę Negocia canus ſuſtinet Pater:
Et [4] Liberorum, alij bellicas Adoreas:
Alij Iuriſprudentiæ, alij Philoſophiæ Laureas, referunt:
Et vnâ ex Domo omnia Patriæ præſidia petuntur:
Septies felix Genitor,
Tot Filiorum Coronas dùm ſuo colligit ſinu,
Mortis felicitatem [5] Diagoræ non inuídit.

1 *Antiquum Galea geſtamen in hac Familiâ*, Pallas, *cum Inſcriptione*, BELLO ET PACI. 2 *Ex Inſtrumento Diuiſionis & Donationis inter viuos, ſub die* 16. *Iunij* 1515. 3 *Rara eſt Concordia Fratrum*. 4 *Franciſchini Filij Michael, Columellus. Villelmus Iureconſultus. Iuuenalis, Comes Palatinus Antonius, Senator. Ioannes, in Belgio Peditum Ductor. Petrus & Stephanus ſtrenuiſsimi Patria propugnatores, ſed vltimus pro Principe in acie occiſus.* 5 *Diagoras ſenio grauis, cum vno die trium Filiorum, qui in ludis vicerant, Coronas gremio accepiſſet, ex ingenti latitiâ expirauit.*

Elogi-

Elogium Sepulcrale
DVVM MAIORVM.

Gemina hæc, vno è marmore, Simulacra,
Seiungi non poterant.
Ille eſt celeber Iureconſultus
VBERTINVS THESAVRVS.
Foſſanenſis Patriæ [1] Ordinator.
Qui [2] Legali Dialecticâ perſpicaciſſimo ingenio conſcriptâ
Iuſtitiæ, quæ cœca pingebatur, aperuit oculos.
Hic eſt ſtrenuus Bellator
BARTHOLOMÆVS VBERTINI FILIVS,
Qui à Philiberto Pulcro Sabaudiæ Duce,
Ad Inſúbricam Ludouici Regis expeditionem,
Vix Ephébus, Veteranos inter Centuriones, [3] electus,
De Mauri [4] perfidiâ, Sabaudam Némeſim recreauit,
Scitè igitur ingenioſus Scalptor,
Cognatos Vultus cognato incidens lapidi,
Iuriſprudentiæ Strenuitatem; Strenuitati Iuriſprudentiam ſociauit.
Quid enim Iuſtitia ſine Fortitudine, niſi Virtus ſine Vi?
Quid Fortitudo ſine Iuſtitiâ, niſi Vis ſine Virtute?
Illa Lictorum, hæc Latronum.
Vt ergo [5] Palma Palmæ;
Sic Docta Laurus, bellicæ lauro contigua,
Ad ornandam Patriam, feliciùs gliſcit.
Hinc geminis ex Imaginibus,
Vnam Optimi Ciuis Imaginem Sculptor fecit;

1 *Ex Statutorum Foſſani libro, Collat.* 10. *de mandato Ducis Caroli Boni, Anno* 1511. *cui regimen illius Patriæ confuſum videba-*

videbatur. 2 *Ex Deciſ. Pedemont. praf. num.* 44. 3 *Ex Philiberti Diplomate, ſub* 10. *Octob. Anno* 1499. 4 *Nam Ludouicus Maurus Bonnam Sabaudam Tutela, Pupillum vitâ ſpoliarat: vt ſuperius, pag.* 389. *e Palmæ ſociatæ fertiliores. Plin. lib.* 13. *cap.* 4.

Elogium Sepulcrale
VBERTINI IVNIORIS.

Detur hoc Monumentum
IVNIORI VBERTINO THESAVRO;
Qui Bartholomæi Bellatoris Filius,
Vbertini Iuriſconſulti Nepos;
Ius faſque, & perſpicuè intueri, & fortiter tueri,
Ab vtroque condidicit.
Neque Virtuti defuit Occaſio.
Nam Subalpinâ omni, ferèque omni Ciſalpinâ,
Carolo Bono ab Gallis [1] occupatâ,
Cum ferreis Ciuitates, aureis Ciues machinis quaterentur,
Multique iam, deſperato Principis infortunio,
Victricis Fortunæ Numen adorarent.
Hic ingenuo inſtinctu, ingenitum ſibi Votum ſtatuit,
Seruire Principi, ſeruare Patriam.
Atq; cùm à Gallo ſeruari Oppida non poſſent, ſine Aquilæ ope;
Æquali periculo, ne ille raperet, hæc retineret:
Hic gladio atque conſilio, intrepidè adlaborauit,
Vt ab oppugnatorum gladijs, ac propugnatorum conſilijs,
Vni ſe Principi ſecuram Patria ſuſtineret.
Ingenti Vbertini merito, Patriæ gloriâ, Principis [2] gratulatione:
Qui ſub Mœnibus Sanquintineis partâ Orbi Pace,

Cùm duas res maximè inexpugnabiles redux reperiſſet,
Foſſani Oppidum, & [1] Vbertini Animum;
Vtrumque, vno tempore, ſingulari honeſtamento munerauit.
Nam [4] Oppido ipſo Ciuitatum prærogatiuâ decorato;
Ciuitatis Inſignibus, Sabaudæ Domus Inſignia interſeruit,
Addito FIDELITATIS Elogio.
Et Vbertini STRENVAM FIDELITATEM
In Patria ſuſtinenda, æternis literis [5] teſtatus;
Patriam ipſam, quam pro tempore defenderat,
Militari eius [6] Præfecturæ perpetuò conſignauit.
Neque hic ſubſtitere
Vbertini merita, & Principis beneficia.

1 *Anno 1536. Galli Sabaudiam & Pedemontium imparatum inuadunt.* 2 *Ex infraſcripto Principis Diplomate.* 3 *Anno ipſo 1559. quo Emmanuel Philibertus, Victor Ditionem recuperauit, Vbertini huius merita teſtatur Diplomate dato Niciæ ſub 22. Nouembr. 1559.* 4 *Anno 1566. die 20. Febr. Foſſani Ciuitas nouo donatur Stemmate cum Inſcriptione, FIDELITATIS INSIGNIA.* 5 *Eodem anno, die 4. Maij, idem Dux ſuo Diplomate teſtatur de FIDDLITATE VIGILANTIA, STRENVITATE Vbertini in Foſſanenſi oppido tuendo, & militaribus experimentis, ſuo, & Caroli Boni tempore.* 6 *Eodem Diplomate Foſſanenſis Ciuitatis Militarem Præfecturam eidem committit, cum Arce, & Præſidio.*

Elogi-

Elogium Sepulcrale
BARTHOLOMÆI IVNIORIS.

Vides Iuuenile hoc ſimulacrum
Senili Vbertini Iunioris ſimulacro
Forma & ferocia cognatum?
Hic eſt ab eo ſatus
BARTHOLOMÆVS THESAVRVS.
Quem ſcalpellum Patri ſimilem fecit, Gladius ſimiliorem.
Securis enim ab Gallo rebus, non ab Galliâ,
Quæ peſtiferâ [1] Hugonotorum colluuie bulliebat:
Cùm Monſtrifera illa Hydra,
[2] Lemano innutrita lacu, ex Alpium Clauſtris erupiſſet:
Euersâ in Principem Fide, Chriſti Fidem euerſura;
Taurinenſi Regiæ, quæ Caluiniſtarum ſcopus erat, & ſcopulus,
Vicina iam [3] Oppida proſerpente viru contaminarat.
Itaque trepidante Italiá, prouidiſſimus Princeps,
Vt Carij, & Villæfrancæ Arces
Gemina tunc Taurini Propugnacula cis citràque Padum,
Infectis Oppidis oppoſita, in tuto poneret;
Illam [4] Vbertino Patri, hanc Bartholomæo Filio
Bellicis in rebus iam exercito, commendauit.
Itaque, dùm Sabaudus Alcides,
Contra fœcunda Excetræ Capita ferro ac face depugnat:
Dumque tria Præſidia, Foſſanum, Carium, Villamfrancam,
Incorruptâ iſti fide, ne corruptéla ſerpat, gubernant;
Venenifera Hæreſis,
Afflandæ Auguſtæ Vrbis omni ſpe deſperatâ,
Venenum ipſa ſuum reſorbuit.
Miro Patriæ plauſu, Italiæ ſecuritate, Principis fructu;
Qui poſt Vbertini obitum,
Paternas [5] Præfecturas Filio continuauit, honores auxit.

 1 *Poſt*

1 Poſt Germaniam à Luthero; Gallia à Caluino ſus deque verſa eſt: & vtraque Gebennenſes, Bernenſes, & Angronianos contra Subalpinos fouebat. 2 Gebenna Hugonotorum Metropolis. Caluini primùm, deinde Bezæ ſedes. 3 Præter Marchiam Salutianam & Carmanioliam; alia loca proximiora ille morbus infecerat. 4 Ex Diplomate Emmanuelis Philiberti ſub 28. Maij 1570. cum Elogio FIDELITATIS, PRVDENTIÆ, STRENVITATIS. 5 Ex literis eius Ducis ſub anno 1578.

Elogium Sepulcrale
TRITAVI SVI.

Pacata, & tranquilla hæc Imago,
Paciferum Caduceatorem oſtendit
VILLELMVM THESAVRVM,
Ioannis Antonij Armigeri F. Iuris interpretem.
Nimirum Ardelionij Delatores,
Exoſum ſemper Genus, & acceptum;
Intaminatum Foſſanenſium candorem contaminare niſi,
De violentiâ in Armatos, & de violato Principis Iure
Apud [1] Ludouicum Sabaudiæ Ducem acriter inſimularant.
Cumque iam Scribarum pennæ,
Indignationis [2] Inebræ volitarent:
Hic, cum Patriæ Oratoribus, ad Principem imberbis [3] Delegatus;
Gnarus vt iratorum Regum pertractandi ſint Animi,
Qui decipi faciles, decepti videri néuolunt:
Non [4] Tribúnal, ſed Aſylum:
Non Patronus, ſed Pacator acceſſit.
Itaque, Reos Ciues non Confeſſus, ſed ſupplices:

Et

Et ſaluâ illorum innocentiâ, clementiam interpellans;
Ciuium integritatem, Duciſque authoritatem itâ ſuſtinuit,
Vt damnare quos non poterat, abſoluiſſe Princeps videretur.
Hac arte, cùm bonam Ciuium Cauſam,
Irato opertam, placato apertam ſubinde oſtendiſſet.
Amantiſſimus Dux, Amantiſſimis Ciuibus
Fidelitatis [5] laudes pro Cenſurâ eſſe voluit:
Pluraque conceſſit quam vſurpaſſe culparentur.
Summa Caduceatoris laude;
Qui ſingulari experimento docuit.
[6] *Amantium iras, Amoris eſſe coagmenta.*

1 *Ex actis ſub anno* 1459. *in libro Statutorum.* 2 *Inebræ Aues infauſtæ in Augurijs.* 3 *In ijſdem actis.* 4 *Hac concio habetur in eiſdem actis expreſſa.* 5 *In eodem Inſtrumento.* 6 *Ex Terent. in Adriâ.*

Elogium Sepulcrale
PETRI THESAVRI,
Qui Tritaui Abauus fuit.

Æuiternæ Memoriæ
PETRI THESAVRI FOSSANENSIS.
Qui quo [1] tempore
Ex nimia Cæſarum imbecillitate;
Nimia Regulorum potentia
Populos omnes Ciſalpinos populabatur;
Et meliora Præſidia, maioribus inſidijs obnoxia,
Multos inter Principes, Principem non haberent.
Nutante Patriâ cui ſe Principi dederet:

Hic,

Elogium Sepulcrale
TRIVM PROAVIARVM
Antonij Coniugum.

Tres hæ Matronæ, à Scalptore in lapides verſæ,
Te, ſi viderent, in Lapidem verterent.
Tres Phorci Filias crede,
Quarum ſpectata pulcritudo, Saxeos fecit Spectatores.
Antonij Senatoris, & Sarmatoris Domini,
Tergeminæ fuere Coniuges.
[1]MARGARITA,
Illuſtris Sordanellorum Familiæ poſtrema Hæres.
[2]MARIA,
Antonij Prouanæ, Druentij Comitis:
[3]POLYXENA,
Antonij Coſtæ Polongheriæ Comitis, Filia.
Vnius Theſauri Triplex Theſaurus.
Tantâ omnes Animi, & Formæ pulcritudine,
Vt cum inter ſe tantùm contenderent, neutra vinceretur,
Tres Charites fuiſſe diceres, ſi conuixiſſent.
Sed Vnum amare non poterant, niſi diuisìm.
Itaquè, alterius amores altera excepit:
Et longum Vnius æuum ſibi ſine lite diuisére.
Tria ergo ingentia Viri gaudia dixeris:
Totidemquè ingentes dolores.
Nam Tumulos Thalamis æquante Parcâ,
Duas defleuit, à Tertia defletus:
Æquali dolore, ſiue relinqueretur, ſiue relinqueret.
O quanta infelicitas, ter nupſiſſe.
Sed Parcarum inuidiam penſauit Vxorum Virtus:
Quarum ſimilitudo præſtitit, ne altera optaretur.

Imo

Imo alteram in alterâ reuixiſſe putes;
Et Vxores Tres, Vnicam fuiſſe Tricorporem,
Ter vni nuptam.
Nouum miraculum, in numero Singularitas.
At miraculum maius,
Quòd in Empyreo, vbi Connubia confarreantur,
Vxores vnâ Omnes Vir inuénit.
Et omnes Vni, æternum ſine rixa conuiuunt.
O quanta felicitas ter nupſiſſe!

1 *Obijt Anno* 1526. 2 *Obijt Anno* 1532. 3 *Obijt Anno* 1575. *Viro ſuperſtes.*

Elogium Sepulcrale
MAGNI PATRVI SVI.

IVVENALIS THESAVRVS
Antonij Frater, & alter ipſe:
Vtrâque Iuris Laureâ floruit;
Tantâ apud Suos & Exteros æſtimatione Ingenij,
Vt Carolus II. [1] Ducalium Iurium Propugnatorem elegerit.
Et Carolus V. Imperator,
[2] Ad Palatinum Comitatum Equitatumque prouexerit.
Et Gentilitijs eius Inſignibus
[3] Cæſaream Aquilam, ſublimis Ingenij Teſtem, inſeruerit.
Atque vt Laurea Laureas progerminaret;
Ampliſſimo [4] Diplomate conceſſit;
Vt ſeri etiam Nepotes, Iuriſprudentiæ Laureâ donati,
Aulæ ſtatim Cæſareæ,

Et

Et Imperialis Conſiſtorij Comites habeantur:
Iudices conſtituere, Notarios creare, Natalibus ſupplere,
Aliaque Regalia exercere, ſuapte authoritate poſſint.
Tantus in Auguſtiſſimo Cæſare Sapientum amor:
Et æternandæ Sapientiæ in Theſaurorum Familiâ
Studium fuit.

1 *Ex Diplomate Caroli Boni, dato Vercellis, Anno* 1539. 2 *Ex Diplomate, dato Burgis, die* 24. *Maij,* 1524. 3 *Ex eodem Diplomate*. 4 *Ibid. Obijt Anno* 1545.

Elogium Sepulcrale
ABAVI SVI.

O qui egregiam Familiam regis!
Vt pacatè regas,
FRANCISCHINVS THESAVRVS
Foſſanenſis Patritius,
Hoc e Monumento, nobile Monimentum præbet.
Hic auitis opibus locuples; ſed ſeptenâ ditior Prole:
Cùm ex antiqua Theſauriæ Familiæ [1] Teſſerâ
BELLO, & PACI;
Alios Belligeræ, alios Pacatæ Palladi, Liberos deuouiſſet:
Vt quiſque Fortunæ ſuæ faber eſſet,
Ratas ſingulis Fortunas, viuens vigenſque, [2] diuiſit.
Itaque bonus æquuſque Bonorum Diribitor,
Filios ſibi omnes Amore mancipauit, emancipando:
Et Vnionem, diuidendo, conſeruauit.
Felix Familia; Septemplex & Vnica:

Inex-

Inexpugnabili Hydraſcens robore.
Nam dùm ſinguli per diuerſos calles ad Gloriam contendunt;
Nec Fratris felicitatem fraternus ſupplantat liuor:
Irrupta ſeptem Fratres Concordia fouebat, quæ raro [3] duos.
Septies igitur Pater, de nullius Liberi inobſequelâ:
Septies Socer, de nullâ Nuruum peruicaciâ:
Nec vlla Nurus, de viuaci Soceri Senectâ conquerebatur.
Itaq; dum omnia fermè Reipublicę Negocia canus ſuſtinet Pater:
Et [4] Liberorum, alij bellicas Adoreas:
Alij Iuriſprudentiæ, alij Philoſophiæ Laureas, referunt:
Et vnà ex Domo omnia Patriæ præſidia petuntur:
Septies felix Genitor,
Tot Filiorum Coronas dùm ſuo colligit ſinu,
Mortis felicitatem [5] Diagoræ non inuidit.

1 *Antiquum Galea geſtamen in hac Familiâ*, Pallas, *cum Inſcriptione*, BELLO ET PACI. 2 *Ex Inſtrumento Diuiſionis & Donationis inter viuos, ſub die* 16. *Iunij* 1515. 3 *Rara eſt Concordia Fratrum*. 4 *Franciſchini Filij Michael, Columellus. Villelmus Iureconſultus. Iuuenalis, Comes Palatinus Antonius, Senator. Ioannes, in Belgio Peditum Ductor. Petrus & Stephanus ſtrenuiſſimi Patriæ propugnatores, ſed vltimus pro Principe in acie occiſus*. 5 *Diagoras ſenio grauis, cum vno die trium Filiorum, qui in ludis vicerant, Coronas gremio accepiſſet, ex ingenti lætitiâ expirauit*.

Elogi-

Elogium Sepulcrale DVVM MAIORVM.

Gemina hæc, vno è marmore, Simulacra,
Seiungi non poterant.
Ille eſt celeber Iureconſultus
VBERTINVS THESAVRVS.
Foſſanenſis Patriæ [1] Ordinator.
Qui [2] Legali Dialecticâ perſpicaciſſimo ingenio conſcriptâ
Iuſtitiæ, quæ cœca pingebatur, aperuit oculos.
Hic eſt ſtrenuus Bellator
BARTHOLOMÆVS VBERTINI FILIVS,
Qui à Philiberto Pulcro Sabaudiæ Duce,
Ad Inſúbricam Ludouici Regis expeditionem,
Vix Ephébus, Veteranos inter Centuriones, [3] electus,
De Mauri [4] perfidiâ, Sabaudam Némeſim recreauit,
Scitè igitur ingenioſus Scalptor,
Cognatos Vultus cognato incídens lapidi,
Iuriſprudentiæ Strenuitatem; Strenuitati Iuriſprudentiam ſociauit.
Quid enim Iuſtitiá ſine Fortitudine, niſi Virtus ſine Vi?
Quid Fortitudo ſine Iuſtitiâ, niſi Vis ſine Virtute?
Illa Lictorum, hæc Latronum.
Vt ergo [5] Palma Palmæ;
Sic Docta Laurus, bellicæ lauro contigua,
Ad ornandam Patriam, feliciùs gliſcit.
Hinc geminis ex Imaginibus,
Vnam Optimi Ciuis Imaginem Sculptor fecit;

1 *Ex Statutorum Foſſani libro, Collat.* 10. *de mandato Ducis Caroli Boni, Anno* 1511. *cui regimen illius Patriæ confuſum videba-*

videbatur. 2 *Ex Deciſ. Pedemont. praeſ. num.* 44. 3 *Ex Philiberti Diplomate, ſub* 10. *Octob. Anno* 1499. 4 *Nam Ludouicus Maurus Bonnam Sabaudam Tutelà, Pupillum vitâ ſpoliarat: vt ſuperius, pag.* 389. *e Palmæ ſociatæ fertiliores. Plin. lib.* 13. *cap.* 4.

Elogium Sepulcrale
VBERTINI IVNIORIS.

Detur hoc Monumentum
IVNIORI VBERTINO THESAVRO;
Qui Bartholomæi Bellatoris Filius,
Vbertini Iuriſconſulti Nepos;
Ius faſque, & perſpicuè intueri, & fortiter tueri,
Ab vtroque condidicit.
Neque Virtuti defuit Occaſio:
Nam Subalpinâ omni, ferèque omni Ciſalpinâ,
Carolo Bono ab Gallis [a] occupatâ,
Cum ferreis Ciuitates, aureis Ciues machinis quaterentur,
Multique iam, deſperato Principis infortunio,
Victricis Fortunæ Numen adorarent.
Hic ingenuo inſtinctu, ingenitum ſibi Votum ſtatuit,
Seruire Principi, ſeruare Patriam.
Atq; cùm à Gallo ſeruari Oppida non poſſent, ſine Aquilæ ope;
Æquali periculo, ne ille raperet, hæc retineret:
Hic gladio atque conſilio, intrepidè adlaborauit,
Vt ab oppugnatorum gladijs, ac propugnatorum conſilijs,
Vni ſe Principi ſecuram Patria ſuſtineret.
Ingenti Vbertini merito, Patriæ gloriâ, Principis [b] gratulatione:
Qui ſub Mœnibus Sanquintineis partâ Orbi Pace,

Cùm duas res maximè inexpugnabiles redux reperiſſet,
Foſſani Oppidum, & [1] Vbertini Animum;
Vtrumque, vno tempore, ſingulari honeſtamento munerauit.
Nam [4] Oppido ipſo Ciuitatum prærogatiuâ decorato;
Ciuitatis Inſignibus, Sabaudæ Domus Inſignia interſeruit,
Addito FIDELITATIS Elogio.
Et Vbertini STRENVAM FIDELITATEM
In Patria ſuſtinenda, æternis literis [5] teſtatus;
Patriam ipſam, quam pro tempore defenderat,
Militari eius [6] Præfecturæ perpetuò conſignauit.
Neque hic ſubſtitere
Vbertini merita, & Principis beneficia.

1 *Anno 1536. Galli Sabaudiam & Pedemontium imparatum inuadunt.* 2 *Ex infraſcripto Principis Diplomate.* 3 *Anno ipſo 1559. quo Emmanuel Philibertus, Victor Ditionem recuperauit, Vbertini huius merita teſtatur Diplomate dato Niciæ ſub 22. Nouembr. 1559.* 4 *Anno 1566. die 20. Febr. Foßani Ciuitas nouo donatur Stemmate cum Inſcriptione, FIDELITATIS INSIGNIA.* 5 *Eodem anno, die 4. Maij, idem Dux ſuo Diplomate teſtatur de FIDDLITATE VIGILANTIA, STRENVITATE Vbertini in Foſſanenſi oppido tuendo, & militaribus experimentis, ſuo, & Caroli Boni tempore.* 6 *Eodem Diplomate Foſſanenſis Ciuitatis Militarem Præfecturam eidem committit, cum Arce, & Præſidio.*

Elogi-

Elogium Sepulcrale
BARTHOLOMÆI IVNIORIS.

Vides Iuuenile hoc ſimulacrum
Senili Vbertini Iunioris ſimulacro
Forma & ferocia cognatum?
Hic eſt ab eo ſatus
BARTHOLOMÆVS THESAVRVS.
Quem ſcalpellum Patri ſimilem fecit, Gladius ſimiliorem.
Securis enim ab Gallo rebus, non ab Galliá,
Quæ peſtiferâ [1] Hugonotorum colluuie bulliebat:
Cùm Monſtrifera illa Hydra,
[2] Lemano innutrita lacu, ex Alpium Clauſtris erupiſſet:
Euersâ in Principem Fide, Chriſti Fidem euerſura;
Taurinenſi Regiæ, quæ Caluiniſtarum ſcopus erat, & ſcopulus,
Vicina iam [3] Oppida proſerpente viru contaminarat.
Itaque trepidante Italiâ, prouidiſſimus Princeps,
Vt Carij, & Villæfrancæ Arces
Gemina tunc Taurini Propugnacula cis citràque Padum,
Infectis Oppidis oppoſita, in tuto poneret;
Illam [4] Vbertino Patri, hanc Bartholomæo Filio
Bellicis in rebus iam exercito, commendauit.
Itaque, dùm Sabaudus Alcides,
Contra fœcunda Excetræ Capita ferro ac face depugnat:
Dumque tria Præſidia, Foſſanum, Carium, Villamfrancam,
Incorruptâ iſti fide, ne corruptéla ſerpat, gubernant;
Venenifera Hæreſis,
Afflandæ Auguſtæ Vrbis omni ſpe deſperatâ,
Venenum ipſa ſuum reſorbuit.
Miro Patriæ plauſu, Italiæ ſecuritate, Principis fructu;
Qui poſt Vbertini obitum,
Paternas [5] Præfecturas Filio continuauit, honores auxit.

1 Poſt Germaniam à Luthero; Gallia à Caluino ſus deque verſa eſt: & vtraque Gebennenſes, Bernenſes, & Angronianos contra Subalpinos fouebat. 2 Gebenna Hugonotorum Metropolis. Caluini primum, deinde Bezæ ſedes. 3 Præter Marchiam Salutianam & Carmanioliam; alia loca proximiora ille morbus infecerat. 4 Ex Diplomate Emmanuelis Philiberti ſub 28. Maij 1570. cum Elogio FIDELITATIS, PRVDENTIÆ, STRENVITATIS. 5 Ex literis eius Ducis ſub anno 1578.

Elogium Sepulcrale
TRITAVI SVI.

Pacata, & tranquilla hæc Imago,
Paciferum Caduceatorem oſtendit
VILLELMVM THESAVRVM,
Ioannis Antonij Armigeri F. Iuris interpretem.
Nimirum Ardelionij Delatores,
Exoſum ſemper Genus, & acceptum;
Intaminatum Foſſanenſium candorem contaminare niſi,
De violentiâ in Armatos, & de violato Principis Iure
Apud [1] Ludouicum Sabaudiæ Ducem acriter inſimularant.
Cumque iam Scribarum pennæ,
Indignationis [2] Inebræ volitarent:
Hic, cum Patriæ Oratoribus, ad Principem imberbis [3] Delegatus;
Gnarus vt iratorum Regum pertractandi ſint Animi,
Qui decipi faciles, decepti videri néuolunt:
Non [4] Tribúnal, ſed Aſylum:
Non Patronus, ſed Pacator acceſſit.
Itaque, Reos Ciues non Confeſſus, ſed ſupplices:

Et

Et ſaluâ illorum innocentiâ, clementiam interpellans;
Ciuium integritatem, Duciſque authoritatem itâ ſuſtinuit,
Vt damnare quos non poterat, abſoluiſſe Princeps videretur.
Hac arte, cùm bonam Ciuium Cauſam,
Irato opertam, placato apertam ſubinde oſtendiſſet.
Amantiſſimus Dux, Amantiſſimis Ciuibus
Fidelitatis [5] laudes pro Cenſurâ eſſe voluit:
Pluraque conceſſit quam vſurpaſſe culparentur.
Summa Caduceatoris laude;
Qui ſingulari experimento docuit.
[6] *Amantium iras, Amoris eſſe coagmenta.*

1 *Ex actis ſub anno* 1459. *in libro Statutorum.* 2 *Inebra Aues infauſta in Augurijs.* 3 *In ijſdem actis.* 4 *Hac concio habetur in eiſdem actis expreſſa.* 5 *In eodem Inſtrumento.* 6 *Ex Terent. in Adriâ.*

Elogium Sepulcrale
PETRI THESAVRI,
Qui Tritaui Abauus fuit.

Æuiternæ Memoriæ
PETRI THESAVRI FOSSANENSIS.
Qui quo [1] tempore
Ex nimia Cæſarum imbecillitate,
Nimia Regulorum potentia
Populos omnes Ciſalpinos populabatur;
Et meliora Præſidia, maioribus inſidijs obnoxia,
Multos inter Principes, Principem non haberent.
Nutante Patriâ cui ſe Principi dederet:

Hic,

Hic, vt inuictiſſimum iuxtà & ſuauiſſimum
Sabaudorum Principum Dominatum cæteris anteferret,
Prouidenti [1] conſilio egit:
Prudenti legatione [3] peregit.
Exindè, reciproco fructu,
Theſauros Sabaudi ſemper fidos:
Sabaudos Theſauri ſemper beneficos,
Sunt experti.

1 Anno 1314. altero poſt deceſſum Henrici VII. vacante Imperio. 2 Io. Niger. de Origine Foſſani, lib. 3. cap. 3. Deciſion. Pedem. Præſ. num. 44. 3 Ex Inſtrumento cum Philippo Sabaudo Achayæ Principe ſub eo anno 1314. Sed Petri Legatio fuit ad Amedeum IV. Sab. Comitem, cum quo Philippus conuenerat, vt in Deciſ. eo num. 44. & ex antiquis monumentis.

HÆc ab Authore noſtro in ſuorum memoriam iam compoſita exſcripſi. Reliqua inſignium Maiorum (quos Antoninus Præſes, accurato in Familiæ ſtemmate deſcripſit) ac prætereà celebrium Fratrum, & Adoleſcentulorum Nepotum, quos Marti iam initiatos Mors prærípuit, nondum habui. Nunc opportuno pro colophone ſubijciam vulgatiſſimum Tetraſtichon, quo Cæſar Mallianus Foſſanenſis Canonicus, in eumdem Authorem, Familiæ poſtremum Marem, ad alleuandam inuidiam Fati, eſt auguratus.

Clara tot ingenijs, tantâ Domus inclyta Stirpe,
Omnis in hoc vnum deſinit Ingenium.
Cur ſteterint hic Fata rogas? ſua perlege, dices;
Ingenium maius gignere non poterant.

RERVM

RERVM
LOCORVMQVE
INSCRIPTIONES,
ET
MONIMENTA.

PVBLICA MONIMENTA.

Monimentum Pilæ inciſum
Tertio ab Vrbe lapide, ob Principis infortunium.

Lege Viator.
Et quid vſpiam ſecurum ſit, diſce.
Anno MDCLXIII. Die XV. Septembris.
Dum ſyluoſa per hæc auia ab ſuis deuius
Carolus Emmanuel II. Sabaudiæ Dux,
Otium vt fugiat, Ceruum ſequitur:
Triceſimo ab hinc paſſu, Duriam verſus,
Abſtruſam in Voraginem, fallacibus contectam dumis,
Præcipiti lapſu cum Equo proruit.
Aquis demerſus, & cæmentitio incluſus cuniculo;
Qui ſublabentem riuum in Duriam deuoluit;
Genibus reptans, ſimulque reptantem Equum trahens,
Cœco è gurguſtio, rapidum in Flumen illabitur:
Et ſemper ſibi conſtans, ſemper impauidus,
Gemino ex naufragio emergit incolumis.
Hic ergo, inter luctum & gaudium perplexa Mater
Chriſtiana à Francia,
Clementiſſimæ Chriſti Matri Torquatorum Numini;
Sancto Euſtáchio Venatorum Aúſpici;
Et Beato Amedéo Regiæ Domus Patrono,
Cariſſimi Filij ſalutem referens,
Temporarium hoc documentum, digniori præuium
Erigi iuſſit.

Mutui Amoris Monimentum.

Amiſsione primæ Coniugis afflictiſsimus idem Carolus; cùm ad Virginis Deiparæ pedes communem ſibi Tumulum elegiſſet, vtramque Imaginem ſculpi voluit; & anticipatæ huic Inſcriptioni argumentum dedit.

Contra Mortis Falcem quid valeant Amoris Faces,
Mutuus hic lapis docet, vbi mutuus flagrat Cinis.
Franciſcam à Francia de Caroli Emmanuelis ſinu
Inexorabilis auulſit Mors: eo crudelior,
Quòd Florum pulcerrimum in ipſo Vitæ flore demeſſuit.
Imò nocendo parca, parcendo nocens:
Viuo dimidium rapuit: Mortuæ dimidium reliquit,
Vt nec tota moriens Vxor, nec Vir totus viuens;
Vtroque ſuperſtite, neuter viueret.
Sed irreparabilem Mortis perfidiam, viuus reparauit Amor.
Illa è Thalamo Túmulum: hic è Tumulo Thalamum fecit.
Nam iunctis vtriuſque Cineribus, vt Amoribus;
Coniugium poſt Fata integrauit.
Donec Cineres Cælo, Animi Cineribus redditi,
Æternùm ament, & amentur.
Diſcite Mortales: Omnia Mors rapit, præter Amorem.
Sperate Amantes: nihil vitalius Amori, quàm Mori.

Monimentum Genuæ inciſum.

IACOBO PHILIPPO DVRATIO
Genuenſi Patritio,
Quòd Opum, & Operum ſplendore perinde clarus,
Vt Fòrtunas ſuas extrà Fortunam poneret,
In Pauperum abdidit ſinu:

Sem-

Semperque affluentibus, & effluentibus copijs;
Sibi frugalis, illis frúgifer;
Humanæ ſortis inæqualitatem,
Chriſtianâ munificentiâ peræquauit.
Quòd ingenuæ Nobilitatis inſtinctu,
Occultam ingenuorum inopiam, occultâ ſubleuans manu.
Verecundas preces furtiuâ liberalitate ſic anticipauit,
Vt beneficium illi agnoſcerent, non benéficum.
Quòd vltimis tabulis, Pium hoc Pauperum Aſylum
Legato ingenti ære locupletauit:
Et hæreditati luculentiſſimæ, ſi quando Filij deficerent,
Inopes hoſce Alumnos, póſthumam veluti Familiam, ſuffécit.
Quòd poſtremos denique inter ſingultus,
Pari affectu, Deo Spiritum,
Senatui Sereniſſimo Pauperes commendans,
Expirare non eſt ſibi viſus, quandiu iſti reſpirarent.
Tot igitur ob promerita, euiſceratamque Charitatem;
Magiſtratus, & huiuſce Pij Domicilij Adminiſtratores,
Vero Pauperum Patri;
Cùm maius, aut melius donare nihil poſſint;
Ipſum ipſi, ſuâ in effigie rediuiuum, donant:
Quem Diuites imitentur; Auari erubeſcant;
Pauperes venerentur:
Proque illo, quem numquam fruſtrà rogauere, perpetuò rogent.
Anno Redemptæ Salutis
M DC LIX.

Monimentum Valentini Suburbani.

HIC VBI FLVVIORVM REX
FEROCITATE DEPOSITA PLACIDE QVIESCIT.
CHRISTIANA A FRANCIA,
SABAVDIÆ DVCISSA, CYPRI REGINA,
TRANQVILLVM HOC SVVM DELICIVM
REGALIBVS FILIORVM OTIIS
DEDICAVIT.
ANNO PACATO MDCLX.

Hortorum Raconiſiorum
Inſcriptio exterior.

DIGNIOREM HANC ÆDIVM FORMAM
QVAM THOMAS PRINCEPS A SABAVDIA,
BELLIS IMPLICITVS, ANIMO TANTVM CONCEPERAT;
EMMANVEL PHILIBERTVS AMEDEVS,
PATERNI PRINCIPATVS, ATQVE ANIMI SVCCESSOR,
TRANQVILLIORE TEMPESTATE PERFECIT.

Inſcriptio interior.

HÆC AMOENITAS
DELICIAS ALIT, NON DESIDIAS.
NAM MAXIME OPEROSVS CVM OTIOSVS
PHILIBERTVS PRINCEPS,
IVCVNDA SOLICITVDINE,
HÆC OTIA PARANS, OTIVM FVGIT.

Moni-

Monimentum Portus Nicienſis.

MAGNO CAROLO SABAVDIÆ DVCI,
ET VICTORI AMEDEO INVICTISSIMO FILIO.
QVOD IMMENSA REGALIVM ANIMORVM
AMPLITVDINE,
NON SVOS TANTVM POPVLOS,
SED VNIVERSVM TERRARVM ORBEM COMPLEXI,
NATIONES OMNES
GRATVITA PORTVOSI LITORIS IMMVNITATE,
MAGNIS AVCTA COMMODIS, RECIPI VOLVERVNT.
ÆTERNVM GRATI ANIMI MONIMENTVM,
AB OMNIBVS VBIQVE POPVLIS DEBITVM,
NICIA FIDELIS COLLOCAVIT,
ANNO MDCXXVIII.

Verrucanæ Molitionis Inſcriptio.

HÆC EST ILLA EXIGVA SED CELEBERRIMA
VERRVCA,
QVAM PRIMVS CAROLVS EMMANVEL
IMMVNITAM FORTISSIME DEFENDIT.
CAROLVS EMMANVEL SECVNDVS,
VT IPSA SE DEFENDAT, COMMVNIVIT.

Xenodochij Charitatis Monimentum.

CHARITATIS HOSPITIVM
NE SINE CERTO HOSPITIO DIVTIVS [1] VAGETVR,
AVGVSTA TAVRINORVM
ÆTERNO HOC SISTIT LAPIDE.
QVEM PRIMOREM CHRISTIANA A FRANCIA,
PRINCIPIS, ET PAVPERVM AVGVSTA PARENS,
SACRIS FVNDAMINIBVS INIICIT.
INDVBIO MANSVRI OPERIS AVGVRIO;
QVOD IISDEM MANIBVS IACITVR,
QVIBVS FELICITATIS PVBLICÆ FVNDAMENTA
SVNT IACTA:
ANNO MDCXLVII.

1 *Per multos annos, locatis ſedibus vſum fuerat.*

Moni-

Monimentum Palatij Theſaurorum
In Comitatu Sarmatoris.

VICTOR AMEDEVS [1] DVX INVICTISSIMVS,
CVM CHRISTIANA A FRANCIA CONIVGE;
POSTQVAM ORBEM TVRBIDISSIMVM
TRANQVILLA [2] PACE SERENAVIT,
OBSCVRVM HOC ETIAM DOMICILIVM
SERENISSIMO ADSPECTV ILLVSTRAVIT.
DIE XXVII. IVNII. ANNO MDCXXXI.

1 *Nondum aſſumpſerat Regium Titulum.* 2 *Reuertebatur ex Claraſcenſi congreſſu, Pacis Author.*

Minoritarum Fratrum Monimentum
Benefactori poſitum.

IVLIVS CÆSAR GERBALDVS.
CIVIS TAVRINENSIS, CENTALLO ORIVNDVS,
REGIÆ CELSITVDINIS ORDINARIVS,
REGIÆQVE COMPVTORVM CAMERÆ PRIMARIVS
A SECRETIS.
SECRETA LICET PIETATE,
NVLLA SVI NOMINIS INSCRIPTIONE,
PRÆCLARVM HOC TEMPLVM
SACRÆ MINORITARVM FAMILIÆ DONARIT.
GRATI TAMEN FRATRES, NE INGRATO SILENTIO
SVRRIPVISSE POTIVS QVAM ACCEPISSE
MEMORABILE MVNVS VIDEANTVR;
LOQVENTEM HVNC LAPIDEM,
GRATISSIMORVM TESTEM ANIMORVM,
CONSTITVVNT.
ANNO M DC LXIV.

Maio-

Maioris Aræ Minimorum
Taurini.

SANCTO FRANCISCO DE PAVLA,
CHRISTIANA A FRANCIA,
QVOD PRO SE, REGIAQVE PROLE,
SÆPE INVOCATVS, SEMPER AFFVIT,
ÆTERNVM SACRAT.

Sacerdotum Congregatio,
ad cultum Templi Auguſtiſsimi Corporis,
Taurini.

AVGVSTA TAVRINORVM,
VT SEMPITERNAM
DIVINI MIRACVLI MEMORIAM FVNDARET,
TEMPLVM EREXIT.
VT TEMPLI RELIGIONEM ALTIVS ERIGERET,
SACERDOTVM SECVLAR. SANCTISS. SACRAMENTI
CONGREGATIONEM FVNDAVIT.
ANNO A VIRGINEO PARTV MDCLV.
AB EVCHARISTICO MIRACVLO CCII.

Aræ Votiuæ Foſſani.

DIVIS TERGEMINIS,
DEI GENITRICI, ROCHO, BRIGITTÆ,
QVOD PESTE, FAME, BELLO
SVBALPINOS OMNES DEVASTANTE,
VNAM HANC VRBEM
TERGEMINIS CLADIBVS EXEMERINT.
GRATI CIVES FOSSANENSES VOTVM SOLVVNT.
ANNO M DC XXXII.

Ara

Aræ Sancti Pauli Taurini.

SOCIETAS SANCTI PAVLI,
IN NVMERVM PIORVM OPERVM,
HVNC ETIAM PATRONI CVLTVM
REPONIT.

Broliorum Sacelli, Taurini.

DIVIS AVXILIARIBVS,
AVGVSTINO ET IOSEPHO:
FRANCISCVS MARIA BROLIA.
VOVIT.

Maioris Aræ Sancti Thomæ,
Taurini.

DIVIS LOCI PRÆSIDIBVS
THOMÆ APOSTOLO, ET CAROLO,
IVGI [1] LITATIONE [2] PROPITIANDIS;
AVGVSTVS MANFREDVS SCALIA
COMES VERRVCÆ, MARCHIO CALVSII,
D. D. D.
ANNO MDCXXIX.

1 *Litatio, à Græco Liti, hoc eſt rogatio, preces, apud Feſtum Grammaticum. Vnde Litaniæ dicuntur Rogationes Sanctorum.*

2 *Propitius, Pius, Fauens; teſte Nonnio. Hinc propitiare aliquem, Plinio, Plauto, Suetonio, idem eſt quod fauentem reddere. Hæc annotaui in gratiam ſcituli cuiuſdam Logodædali.*

SANCTI PROSPERI EPISCOPI.

Regÿ in Æmiliâ.

Magnorum Hominum Nomina, futuri eſſe Oracula,
PROSPERI, REGIENSIS EPISCOPI,
Fatidicum Nomen docet.
Quid enim egit, ſcripſit, cogitauit, niſi proſperè?
Proſperè hoc primum, quòd in Aquitanâ Prouinciâ naſcitur,
Celebri Doctrinarum, & Chriſtianæ Fidei Gymnaſio.
Nam Religionis præſidium, Sapientia eſt; Sapientiæ, Religio.
Proſperrimè verò,
Quòd Euangelium, Sacræ Philoſophiæ Epitomen, reuoluens,
Breuiſſimam ad Virtutum culmen ſemitam inuénit;
Opes inopibus largiri, & Chriſtum ſequi.
Itaque, ex Diſcipulo, repentè Magiſter;
Quod oculis didicerat, profusâ præſtitit manu:
Et auri pondere degrauatus; ab Ligeri ad Thybrin aduolans,
Vt Chriſtum ſequatur, Chriſti Vicarium petit.
Quàm id proſperè atque opportunè,
Nouit Pontifex; Nomine, ſtrenuitate, vigilantiâ, Leo.
Ab Eccleſiæ igitur Paſtore,
Contra Iulianum Campaniæ Pſeudopaſtorem miſſus,
Pelagianam Sectam, toties reſectam, & rediuiuam,
Semel totam radicitùs deruncinauit.
Tùm in Calcedoniâ, Portentorum feraci,
Neſtorium, & Priſcillianum,
Duo dira Monſtra, vnâ manu, ſuo nempè Chirographo,
Præfocauit.
Denique deformiſſimam multiformium Hæreſum Hydram,
Remotas latè Nationes Tartareo ſpiritu corrumpentem,
Miſſis, quò pergere non poterat, Epiſtolis, contriuit:
Et Calamus, Claua fuit.

Tot ergo Proſpera Proſperi promerita
Pontifex Munerauit Epiſcopatu.
Graues nimirum Labores, grauiſſimo Labore.
Difficilius enim eſt, Animorum vitia ſuæ Vitæ exemplis,
Quàm Ingeniorum mendacia, ingenioſis rationibus emendare.
Nam Ratio ratione vincitur; Nequitia rationi reluctatur.
Nec emeritæ tamen dextræ, ſcribendi vacationem conceſſit.
Nam vel humana Vitia increpando,
Vel Diuina encomia concinendo:
Eodem Calamo ad modulandum; quo ad feriendum, vtebatur.
Quatuor igitur ampliùs Luſtris eniſus Proſper,
Vt ſe Chriſto conformem redderet, Populos ſibi:
Cùm omnia proſperè expleuiſſet, propter quæ vixerat,
Proſperrimè Cælum adijt, cui natus fuerat.
At ne Regienſibus Proſper eſſe deſineret, cùm deſijt viuere;
Hac in Baſilicâ, Miraculorum Officinâ,
Implorata Proſperi Oſſa, Proſpera fuerunt imploranti.
Huius ergo Templi Religioſiſſimo cultui Præpoſitus
Franciſcus Calcaneus Comes
Regienſi Patrono, atque Protectori ſuo,
Æternum deuotiſſimi obſequij teſtimonium
Sacrat.

INSCRI-

INSCRIPTIONES

Rerum variarum.

Trium Principum Fratrum, ex Pario lapide,
In Vineâ Mauritij Principis à Sabaudiâ.

PHILIPPVM, VICTOREM, PHILIBERTVM,
Tres vnanimes Fratres,
Candido è Marmore, Marmore candidiores vides.
Strenuitate Primus, Prudentiâ Tertius,
Omnes vicére: Vterque à Medio victi.
Satu Medius, occaſu Vltimus, Imperio Primus,
Fratres Fatis ſequutus, Factis anteceſſit.
Maior minorem, minor mediam, medius maiorem
Ætatem vixit.
Maiorem Hiſpania, Minorem Sicilia, Medium Italia,
Terris diuiſos, non amore,
Orbi præripuit, Empyreo reddidit;
Omnes Mauritius ſibi reſtituit.

Magni Caroli Emmanuelis ex ære,
In eâdem Vineâ.

Vides hanc Speciem, paruo in Loculo Magnam?
Talis erat Prototypus:
Quem Natura ſibimet inuida,
Orbe maiorem, exiguis finibus coercuit,
Ne vnquam quieſceret.

 Per-

Perpetuam Belli neceſſitatem vtrimque adiecit,
Vt quietem pareret.
Proindè metalliferas inter [1] Alpes natus:
Ne Armis fideret, niſi ſuis.
Dubito vtrâ Virtute maiorem dicam,
Ferro, an Ingenio.
Vtramque ſanè agnouit Orbis cùm amiſit.
Nam ſi vixiſſet, non videres quæ [2] vides.
Si reuiuiſceret, videret quæ præuidit.

1 *Natus Ripulis inter Alpes.* 2 *Poſita fuit Imago dùm Bello Ciuili Patria æſtuaret.*

In Statuam Iacobi Menochij.

Magnum illud Sapientiæ Oraculum
IACOBVS MENOCHIVS
Hic ſilet.
Quid enim reſpondere pergat,
Cùm plura quam ſcripſit, dici nequeant?

In Effigiem Abbatis Laurentij Scoti, ſuorum Carminum Volumini præfixam.

In Libro Ingenium: Mores in Imagine cernis:
Laurum non opus eſt pingere; Nomen habet.

Inſcriptio Vineæ Marchionis Aſcanij Bobbæ Cuius Portam exteriorem nulli claudunt Poſtes.

AMICIS QVOD AMENT,
INIMICIS QVOD [1] AMENTVR,
SEMPER ÆQVE PATET.

1 *Laborabat ex nonnullorum inuidiâ, quâ eo tempore à ſummâ quadam perfecturâ repellebatur.*

Gemi-

Geminarum Pyramidum, Metarum inſtar,
In eâdem Vineâ, eâdemque ſententiâ.

SALTEM NON CITRA.

Inſcriptio Vineæ.
Quam CVRIFVGIVM vocat.

Hùc ex Vrbe in Suburbium, Viator, de viâ deuia:
Vbi mera, ſed vera, & pia Volúpia, Colonos colit.
Varia hic Spectacula, vt Spectantes recreet, Natura creat.
Hìc rabidus, & rapidus Torrens, iucundè terrens,
Pari ruinâ & rapinâ ſaxa díruit, dum ruit:
Vt credas in gelidum Fulmen mutari Flumen.
Illinc lácteus latex, gelido gelu, fluens refluens,
Flores edúcat, quos edúcit.
Hìc fraga fragrant, Serpyllum ſerpit, Roſa ridet:
Gratijſque grata violaria, nullæ violant niues,
Atque vt Flora Flores, ſic Pomaria Pomóna pingit.
Nam coloris artifice calore,
Optimorum Malorum omnigena genera,
Ramos ornant quos onerant.
Neque hic meridianus Apollo pollet.
Nam ſine luce lucus, ex vetuſtate venuſtatem adeptus,
Abditis Adytis, quos regit protegit:
Silentique vmbrâ mœſtis lætâ,
Teſtatur adeſſe Numen, vbi nullum eſt Lumen.
Hìc perſonata pérſonans Echo,
Mortua viuit, elinguis loquitur.
Per auras ludens, aures illúdit.
Hìc per auia prófugæ Aues perfugium nactæ,
Ingenito ingenio, ignotas notas concinnè cóncinunt.
Luſcinia luget, Turtur trútilat, Grus gruit, Bubo búbilat:
Quibus

Quibus occultatus, & oculatus Auceps
Victum in viſco, fraudes inter frondes, apponit:
Et noto cantu excantatas, ſubdolè capit dùm canit.
Nullæ hìc curiales curæ.
Non lata & alta Palatia, vbi omnis motus eſt metus:
Et impotens Potentia, timet dùm timetur.
Non hìc amentes Opum amantes;
Inopes inter Opes, per vitia diuitias quærunt,
Nec Aurum ſequuntur aurâ fugacius.
Non próditor Liuor, quod videt inuidens,
Quos palàm ſectatur, clàm inſectatur.
Hìc innóxius vt innócuus Solitudinis Hoſpes;
Solicitudinis expers;
Vilis, non ſeruilis, contemptus & contentus;
Lucem ſine luctu, Noctem ſine noxâ, ſecum tranſigens;
Fauente Fato, parcente Parcâ, longæuo fruitur æuo,
Et inſtar Oloris, canit dum canet.
Breui; vtramque Sortem ſortitus, dices:
Vrbani mores in Agris, agreſtes in Vrbibus ſunt.

Hanc formam ſequitur Inſcriptio Vineæ
Octauij Amedei Tarini propè Eridanum.

TV QVI EX VRBE, HOC IN SVBVRBIVM DIVERTIS;
IVCVNDA INCVRIA,
INIVCVNDAS DIMITTE CVRAS.
SOLICITVDINES ODIT HÆC SOLITVDO.
LIBER PATER, LIBEROS AMAT ANIMOS.

Inſcri-

Inſcriptio Fontis Linguâ priſcâ.

Ceiuis, Moiniceps, Meiles;
Accola, Incola, Cóncola;
Queiqueis ſuas Ameicus Homon;
Reſtitato ac Legito.
Pumicoſæ hæ látubræ, dulce collacrumantes,
Et blandienter melliſcatentes hei latices
Per florulentas vortugines dulci efflóuio proſerpiginóſei,
Oculis Spéculom, labris déliciom, auribus concentom
Perenni Lubentiâ dono danunt.
Heic ergo pro arbitério, ac vólupe
Spectato, potato, adquieſcito.
Quo lacte Mundi primæuitas fructa eſt, felix fruitor.
Puræ Acuæ puris licento.
At ſi queis factioſus Bacchei Látero,
Nympharum Lymphis nequitùs obtrectaſſit;
Ollus Lympharum Nymphis deteſtabilis,
Tantaleâ raui' arſibiliter ſiticuloſus,
In Acuâ perareſcere, in Flouio perſitiſcere
Damnas eſto:
Hoc Ious ſartom, ſanctom, omneis ſciunto.

Eiuſdem Inſcriptiones
Fontis Pliniani, in Larij Lacus margine;
Qui ſaxeâ è Rupe ſenis horis fluit,
totidemque refluit.

BIBE DVM FLVO, MOX REFLVAM.
SIC EVNT OMNIA.

Alia

Alia Inſcriptio.

Alternâ alternos requie reparare labores
Te mouet hæc Tellus: te mea Lympha monet.

Alia.

Eſſe obſequendum Tempori, hic Amnis docet.

Alia.

Cur modò dat Fluctus, Fluctus modò denegat hic Fons?
Opeſque dubiâ fundit, & condit, manu?
Mortales donare docet, non perdere dona,
Dat Liberalis ſæpè, ſemper Prodigus.

Alia.

Hic, qui Naturæ ſuperat miracula Fluctus,
Te ſolum, [1] Plini, promeruit Dominum.
Scilicet ingenijs illudens omnibus Vnda,
Solius Domini vincitur Ingenio.

1 *Plinij naturalium rerum Scriptoris, Villa hæc olim fuit.*

Inſcriptiones Emblematicæ in eundem Fontem.

CONSTANTIA INCONSTANS.

Alia.

GRATÆ VICES.

Alia.

NIL PRÆPES PERPES.

Inſcri-

Inſcriptio Horologij Hydráulici, cuius incrementa & decrementa Horas in columnâ deſignant, in eodem Fonte.

Surgit, caditque vicibus hic certis Latex:
Soliſque curſus, dùm cadit, ſurgit, notat.
Fabella Fontis vana Caſtalij fuit.
Arcana Phœbi Larius pandit Latex.

Alia.

Horas prius notaſſe qui affirmat Syros,
Iniuriam proteruus huic Fonti facit.

Alia.

Hac Mens in Vndâ eſt: tacitus hanc Hoſpes bibe,
Aſtronomíam, potus hic Amnis, docet.

Alia.

Habitare Lymphas nemo iam Nymphas neget.
Hoc Fonte celſum Vránia mutauit Polum.

Alia.

Si conſuétâ Phœbus erraret viâ,
A Fonte Phœbus corrigi poſſet ſuo.

Alia.

Tempora confuſis Phaethon cùm perdidit Aſtris,
Tempus in hoc tantùm Fonte ſuperſtes erat.

Alia.

Hanc eſſe Patriam Numinum, & Solis Solum,
Sideribus cognatus hic fons arguit.

Alia.

Clarior hac nulla eſt, nulla eſt obſcurior Vndâ,
Abdita dùm réfugæ cauſa lateſcit Aquæ.

Attonitas hebetant docta hæc Miracula mentes:
Et linguam gelido Lympha ſtupore ligat.
Larius hem [1] Clario quàm diſcrepat Amnis ab Amne:
Ille loqui Muſas, iſte tacere facit.

1 *Clarius Apollinis fons erat propè Colophónem, cuius potu Oracula reddebantur.*

Inſcriptio Horologij Scioterici, Patrijs in Ædibus.

Hac, licet exili nulla eſt lethalior Vmbrâ,
Nam quicquid fugiens attigit, interijt.

INSCRIPTIONES EMBLEMATICÆ Picturis appoſitæ.

IN Villa prænominati Marchionis Bobbæ Emblemata in Inuidos; quos demùm vicit, Palladis, ideſt, Virtutis propriæ, ope.

Prima in Tabula, Pallas forſice Parcam exarmat.

Quicquid efficiat Liuor, nihil officiet.
Nam vni Palladi tres cedunt Parcæ;
Imò viuaci Lauro viuacior Virtus,
Succiſa, meliùs ſuccedit.

II.
Pallas Tempus alligat.

Abductam reſignabis Annorum ſummam,
Alate Mortalium plagiarie Senex.
Inuictâ Palladis manu victus, & vinctus,
Auulsâ pennâ, pœnas dabis.

III.

III.

Pallas Pallantem Semianguem obſtupeſacit.

Mirâ Palladij Virtute,
Pallantem conficit, dum conſpicit Pallas.
Æquâ prorſum iniquitatis vltione,
Vt Virtuti inuidens, pereat Virtutem videns.

IV.

Pallas Fortunam manu ducit.

Tandem ſpirante Inuidiâ, reſpirat Fortuna:
Et finitâ luctâ, finitur luctus.
Vnicâ Victoriâ bis triumphat Pallas.
Dum elatam opprimit; oppreſſam eleuat.

INSCRIPTIONES EMBLEMATICÆ,
Sub Imaginibus ex Diuinâ Scripturâ.
In Ædibus Marchionis à Sancto-Thomâ.

Primâ in Tabulâ.
Aquam ex Pumice, Virgâ elicit Moſes.

Documentum.

DVRVM PATIENTIA MOLLIT.

II.

Sicco pede Populus Mare traijcit.

INVIA VIRTVTI NVLLA EST VIA.

III.

Infans Moſes, è Flumine ſeruatus.

FATA VIAM INVENIVNT.

I V.

Senes Calumniatores Puer Daniel conuincit.

FRAVDE SVA PRENDITVR ARTIFEX.

V.

Ioſue Solem moratur dum pugnat.

LVCEM AMAT INCLYTA VIRTVS.

VI.

Blanditijs Dalila Sámpſonem ligat.

VIS VINCITVR ARTE.

VII.

Draconem oblatâ Offâ dirumpit Daniel.

BENEFICIIS VINCITVR MALEFICIVM.

VIII.

A Bello ceßantem Dauidem, Beth-ſabea ſpecies capit.

EX OTIO LVXVS.

IX.

Dauidis pœnitentia ex Nathani præſagio.

EX LVXV LVCTVS.

X.

Euocata Samuélis Vmbra, euocanti mortem denunciat.

FATA NON SCRVTANDA.

XI.

Iephtes Voti adſtrictus, Filia ſe carnificem deflet.

QVID SPONDEAS VIDE.

XII.

Gédeon eos reprobat, qui proni è flumine bibunt.

FORTVNA VTENDVM, NON ABVTENDVM.

In

In Ædibus Referendarij Nouarinæ.
Inſcriptiones Emblematicæ ſub fabuloſis
Imaginibus Alciati.

Primâ in Tabulâ.

Actæon ſuis ab Canibus diſcerpitur.
QVOS PAVIT, PAVET.
In Seruos ingratos.

II.
Infrénis Equus è rupe proruens.
QVOD PRÆPES, PRÆCEPS.
In præcéleres deliberando.

III.
Pigmæi Herculem adoriuntur.
VOLVNT, NON VALENT.
Cum potentioribus non certandum.

IV.
Æthiopem lauant.
ALLVES, NON ABLVES.
Vitioſa conſuetudo corrigi vix poteſt.

V.
Niobe Dianæ contemptrix, Filiorum cædem lacrymat.
VBI CRIMEN, IBI DISCRIMEN.
Non lædenda Maieſtas.

VI.
Narciſsi Fabula.
QVI SE QVÆRIT, SE PERDIT.
Philautía perniicioſa in negotijs.

VII.

VII.

Inuidia, Herebi Furia, cor ſuum rodit.

CARPITQVE, ET CARPITVR VNA.

Ex Ouidij Metamorph.

VIII.

Tantalus inter vndas.

AFFLVVNT SED EFFLVVNT.

In Voluptuoſos.

IX.

Ariſtippus, aureis compedibus mancipatus.

DITIOR, SED IMPEDITIOR.

Aulica Vita.

X.

Hercules Celticus, aureis Populos catenis trahit.

VI SVAVI.

In facundos.

XI.

Phryxus, Ariete vehente, mare inequitat.

VIA OMNIS VIRTVTI TVTA.

Ingenio nihil inſuperabile.

XII.

Ænéas longæuum geſtat Patrem.

HIC REGIT, ILLE DIRIGIT.

Conſilia Senum, Vires Iuuenum, in negotijs.

XIII.

Bellerophon aligero in Equo Chimæram ſubigit.

VIS ET VIRTVS.

Vtraque Principi neceſſaria, domitanti ferocem Populum.

XIV.

XIV.
Ganymedis Canes Aquilam fruſtrà terrent.

LATRANT, NON LACERANT.
In obtrectantes Virtuti.

XV.
Phaethontis Fabula.

INCENDIT QVACVNQVE INCEDIT.
In pernicioſam potentiam.

XVI.
Syrenes marino in litore.

VORANT QVOS VOCANT.
In Fœminas procaces.

XVII.
Heroibus pâteram porrigit Circe.

IN BENEFICIO MALEFICIVM.
In Proditores.

INSCRI-

INSCRIPTIONES EMBLEMATICÆ,
In Ædibus Arduini, Valpergiæ Comitis.

In Valpergienſis Aulæ teſtudine nullæ ſunt hiſtoricæ Imagines, ſed ſimplex ornatus architectonicus, vnde Tabellæ aliquot ad viuum pictæ, videntur altè pendere; quæ ſingulæ ſingula continent Ethica Documenta Iambico Carmine; quibus Hoſpites mirè detinentur; & Domini genius apparet, Bellicopoliticus.

I. Bonis cupit nocére, qui parcit Malis.
II. Regnare diſcit, Tempori qui obtempérat.
III. Grauiſſima eſt Viri Optimi iracundia.
IV. Sequentis eſt Magiſter anterior Dies.
V. Deliberandum ſæpè, ſtatuendum ſemel.
VI. Veterem ferendo Iniuriam, inuítas nouam.
VII. Deterior eſt priore, poſterior Dies.
VIII. Dijs micandum, Principi, Patriæ, Sibi.
IX. Lux omnium clariſſima ex Armis micat.
X. Sunt Arma Torrens, huic ferunt, illi áuferunt.
XI. Seruatur Armis, Arma qui ſeruat ſua.
XII. Bonus ante pugnam, ſtultus in pugnâ, eſt timor.
XIII. Pugnando vitam perdere, eſt bis viuere.
XIV. Hoſti manu nocere, non linguâ, licet.
XV. Iniúriam Vir Fortis, aut Felix, feret.

INSCRIPTIONES EMBLEMATICÆ,
In Ædibus Beyamorum.

POſt Regias Ædes, Auguſtâ in Vrbe Taurinenſi, amœnius nihil, neque auguſtius occurrit oculis, quàm Ædes iſtæ, quarum Conditorem ex Inſcriptione cognoſces.

MICHAEL BEYAMVS ARCHIEPISCOPVS TAVRINEN.
SQVALENTEM ANTEA SOLITVDINEM,
AD NOVÆ VRBIS ORNAMENTVM,
FAMILIÆ DOMICILIVM,
ET HOSPITVM IVCVNDITATEM, EXHILARAVIT.

Horridius ſiquidem atque incultius Nouæ Vrbis Pomœrium, ſplendidiſſimi Antiſtitis Magnificentia illuſtrauit.

Atque, cum vniuerſa Ædium ſtructura, atria, aſcenſiones, columnatæ porticus, ſolido conſurgant opere: Maiorem tamen Aulam maluit Conditor, Pictura Sculpturam ad miraculum imitante, conueſtire. Miraberis vt penicillo ſcalpelli fungente vices, planâ in ſuperficie profunditas recedat, promineant Columnæ, emineant Coronides, Porticibus immineant Porticus: vt mutuatis Artibus, vel Lyſippus ſcalpello pinxiſſe, vel Apelles penicillo ſcalpſiſſe videatur.

Vnum deerat, vt exanimem tacentemque Picturam Poetica animaret atque Hiſtorica eruditio. Hoc ergo peregit Theſauri ingenium, qui ex nobiliſſimo Beyamorum Stemmate omnia eiuſdem Aulæ ornamenta atque Emblemata, vberrimo veluti e fonte, deriuauit.

Eminet in antiquiſſimo eius Familiæ Clypeo alata Occaſio, puellari ſpecie, pulueream Clepſydram pro capite ambabus ſuſtinens manibus, hoc lemmate inſcriptam, EVRTE, EVRTE: quod primæuo Gallorum Idiomate idem ſonat, quod apud Latinos VRGE, VRGE. Quaſi Gentilitium Familiæ votum, & heroi-

heroica Teſſera ſemper illa fuerit, quam Græcorum Sapientiſſimus ſingulari pro documento memorabat; VRGENDA OCCASIO. Nam cùm bellicâ in Arte (bellicoſiſſimi quippe Beyami ſemper extitere) tùm cæteris in rebus, exquiſitiſſimæ Prudentię ſynthema eſt, OBLATAM OCCASIONEM VRGERE.

Hoc igitur Ingenioſarum Aulæ Picturarum vnicum ſibi propoſuit Argumentum hoc ordine diſtributum.

Summæ Teſtudinis Emblemata.

In ipſo Fórnicis vmbilíco, ampliſſimâ in parmâ, Beyamorum Stemma coronatum vides; imminente ſupra Clypeum pennigerâ OCCASIONE cum Clepſydrâ, & Inſcripto, VRGENDA OCCASIO.

Circa Stemma, Symbolicæ luſitant Figuræ Opportunitatis aſſeclæ. Ad dexteram DIES & NOX: ille Solem, hæc Facem tenens. Ad læuam, HORÆ oculatis volitant alis. Infernè, TEMPVS, ſuâ ſemet Clepſydrâ metítur. Hinc illinc tum bellicarum, tum pacatarum Dignitatum Inſignia propendent, atque TROPHÆA.

Et quoniam minores quaſdam apertiones in ipsâ Fórnicis curuaturâ architectonicus ornatus exigebat: in ijs primùm Virtutes quatuor ad vrgendam Occaſionem pertinentes collocauit, appoſitâ ſingulis ſententiolâ.

PRVDENTIA, bifrons, Teleſcopium manu tenet.
MOMENTA REBVS APTA VIR PRVDENS NOTAT.

PROVIDENTIA, oculata, Apiarium.
VIDISSE, NI PROVIDERIS, PRODEST NIHIL.

CELERITAS, alata, alatum Iaculum.
STATIM OCCVPANDA EST HORA, QVÆ STATIM FVGIT.

PERSE-

PERSEVERANTIA, coronata, Calcar.
VRGENDA, NE RESILIAT, EST OCCASIO.

Virtutibus adſtipulantur Fortuna & Fatum.
FORTVNA, Rotam verſat. TENENDA, NON TIMENDA.
FATVM, Auream e Cælo demittit Catenam. FACTIS VINCVNTVR FATA.

Duobus verò grandiuſculis loculis, duæ inſeruntur fabellæ ad rem pertinentes.

Altera ARGI, quem oculis ſcatentem & à Mercurio tamen Cytharâ ſopitum, Hylas excitat Puer. VIGILANTI OMNIA SVCCEDVNT.

Altera TELEMACHI, cui Minerua Ventum indicat ad veliſicandum opportunum, priſco adagio: DI FACIENTES ADIVVANT.

Parietum Emblemata.

Aulæis non egebat Aula, cuius Emblemata erudita, atque argutæ Inſcriptiones Aulæorum pretium ſuperabant. Circum parietes igitur, multiplices viſuntur, tum Sacræ tum Profanæ Illuſtrium Virorum Hiſtoriolæ, qui Occaſionem vrgendo res maximas confecere. Ac primùm de Sacris.

I.

Primâ in Tabulâ, quinque Reges Hiericontem obſidentes ſolus IOSVES, reſtitantis Solis opportunitate vſus, profligat.

FAVSTAM DIEM DISTINENTE SOLE,
INFAVSTAM HOSTIBVS ACCELERAT NOCTEM.

II.

Vocante Angelo, GEDEON exiguâ manu innumeros perimit Madianitas.

MOMENTO EODEM MOTVS QVO MONITVS,
OMNES FVGAT, QVI SINGVLOS FVGIEBAT.

III.

Opportunè Frumenta congerit IOSEPH.

PRÆSENTEM FERTILITATEM VIDET,
FVTVRÆ STERILITATI PROVIDET.

IV.

Fauente Occaſione, MARDOCHEVS ab Artaxerxe literas exorat.

CONGRVAM SVPPLICANDI HORAM NACTVS.
SVPPLICIVM SIBI PARATVM PARANTI OBTRVDIT.

V.

IOAS, Heliséo Auſpice Syriæ Regem illicò inuadit.

OBLATAM VICTORIÆ OPPORTVNITATEM,
IACVLI IACIV INDICATAM, TOTIS VRGET COPIIS.

VI.

Probaticam Piſcinam DILIGENTIORI Angelus mouet.

EX OMNIBVS VNVS,
SALVTAREM HORAM PRÆCIPIT,
SALVTEM PRÆRIPIT.

VII.

Hactenùs Sacrâ ex Hiſtoriâ: iam ex Profanâ. Prima igitur in Tabula, ALEXANDER Tyrum expugnat.

MIRABILES INNVMERABILESQVE VICTORIAS,
NON CVNCTANDO, SED FESTINANDO SORTITVR.

Rogatus enim quâ virtute tam ardua peregiſſet, reſpondit, *Occaſionem vrgendo.*

VIII.

ANNIBAL, à Genio monitus, Genium ſequitur.

FATIDICO EXPERGEFACTVS INSOMNIO,
ROMANIS IMPIGRE SOMNVM EXCVTIT.

IX.

BRVTVS, Tarquinios expellit.

AB EXTREMÆ SERVITVTIS ÆRVMNA,
EXTREMÆ LIBERTATIS OCCASIONEM CAPIT.

X.

Tempeſtiuè FLAMINIVS Græciam occupat.

GRÆCIS INTER SESE RIXANTIBVS,
OCCASIONEM VRGET, GRÆCIAM SVBIGIT.

XI.

IVLIVS CÆSAR Rubiconem traijcit.

ARRIDENTE OCCASIONE, SPONDENTE GENIO,
ALEAM IACIT, LVCRATVR IMPERIVM.

XII.

Signo ſuper Solem occiduum viſo, Maxentium feliciter adoritur CONSTANTINVS.

VICTORIÆ OMINE CÆLITVS ACCEPTO,
FACTIOSOS ANTE OCCIDIT, QVAM SOL OCCIDAT.

INSCRI-

INSCRIPTIONES ADSTRICTÆ NVMERIS.

HOR-

Digitized by Google

HORTI RACONISII.

IN Hortis Sereniſsimi Emmanuelis Philiberti à Sabaudiâ Cariniani Principis, fabuloſa Caleſtium Imaginum Simulacra in areolarum angulis ſolido opere conficta ſunt: & cuique Simulacro hexaſtichum ſubſcriptum, moratam aliquam ſententiolam emblematicâ venuſtate continet: vt in vno Viridario Caleſtem ſimul Aſtronomiam, & humanam Philoſophiam, deambulantes Principes contemplentur, nec tam flores legant, quàm documenta.

PLANETÆ.

I.
Saturnus, ſiue Tempus.

Falcatus Senex, Infantem mandit.

Annorum dirus Pater, Annorumque vorator,
  Quæ priùs ediderat Tempora, Tempus edit.
Magnarum largitor Opum, largitor Honorum,
  Omnia quæ donat, deuorat iſte Senex.
Heu, quid Opes? quid Regna? tuum nihil eſt, niſi Virtus:
  Deuorat illa Senex, deuorat iſta Senem.

II.
Iupiter.

Nudus Fulmen torquet, aſtante Aquilâ.

Splendida cùm toto diffundat munera Mundo
Rex Superûm, nudus Fulmina ſola tenet.
Et licet archétypâ tot pinxerit arte Volúcres;
Fulmineam tantùm diligit vltor Auem.
Nam pauci officijs, plures terrore mouentur:
Fac vt amet Populus, fac tamen vt metuat.

III.
Mars.

Armis horridus acinacim rotat.

Hic licet infeſtis nuſquam penetrabilis Armis,
Securus propriâ conditione Deus.
At caput Ætnéo munit, pectuſque metallo;
Ceu Mortem impauidus terreat, & paueat.
Conſilium cauto, Princeps, à Principe ſume.
Sint tibi cuncta licet proſpera, cuncta time.

IV.
Sol, ſiue Apollo.

Radiatus Lirâ ludit.

Vna Chelys Cælum eſt, ſeptenaque fila Planetæ:
Lux plectrum, numeri Tempora, Vita melos.
Hanc Sol concordi Cytharam modulamine tangit:
Solus & Aſtrorum ducit in Orbe Choros.
Vna nequit gemino tangi Lyra Cælica Sole:
Vnica nec Reges perferet Aula Duos.

V.

V.
Venus.

Cupidinem complexu fouet.

Deciduum alternis reparat quid fœtibus Orbem?
Fertilis hæc Cælo nata fauente Venus.
Quid mentes vireſque Virûm lethaliùs haurit?
Hæc eadem Pelago nata furente Venus.
Quid Venus eſt igitur? Lethalis vita, lucroſus
Iactus, barbaries blanda, bonumque nocens.

VI.
Mercurius.

Caduceo inſtructus, & auolaturo ſimilis.

Quadruplici excellit quem cernis dote Miniſter,
Velox, Facundus, Callidus, atque Latro.
Huius ab ingenio Regum fluxere Miniſtri,
Quos & Mercurios Aula diſerta vocat.
Tres poterant ſolidum dotes formare Miniſtrum:
Sed raro, ſi adſit Tertia, Quarta aberit.

VII.
Luna.

Dianæ inſtar, lunatâ fronte.

Candida Fraternæ ſectatrix Cynthia Lucis,
Non eadem, atque eadem: nunc fugit, inde redit.
Hæc procul à Phœbo, pleno micat integra vultu:
At propior Phœbo, Cornua fronte gerit.
Virginibus ſpeculum: ſplendent ſi ſplendida vitant,
Si dant ſe in lucem, deficit integritas.

SIGNA ZODIACI.

Aries.

Lanigerum inſidet Phryxus.

Impia clamoſæ fugientem Regna Nouercæ,
Auratus Phryxum per mare vexit Ouis.
Poſt vbi conſedit ſecuro in litore Phryxus,
Velleris vt pretium vellat, Ouem iugulat.
Qua potes arte ſtude cupido ſeruire Tyranno:
Talia ſeruitij præmia crede feres.

II.

Taurus.

Europam rapit.

Lætus Agenóreo ludit dum litore Taurus,
Taurus furtiuo qui locat ora Ioui.
Inſidet hunc, redimitque roſis Európa Iuuencũm:
Neſcia Raptorem ſe redimire ſuum.
Quid tibi, Raptor opus, Taurinos ſumere vultus?
Literulam [1] Tauro detrahe, plus rapies.

1 *Auro.*

III.

Gemini: ſiue Caſtor, & Pollux.

Mutuo complexu impliciti.

Hi ſunt Tyndaridæ fidiſſima pectora Fratres,
Qui duo Corporibus: Corde ſed vnus erant.
Vnanimi Regnum ſtudio rexére Paternum:
Turbauitque piam nulla querela Domum.
Sic olim gemino Cor vnum Pectore Fratres:
Nunc vno gemina in Pectore Corda gerunt.

IV.

IV.
Cancer.

Retrógradus à Nimphâ tenetur.

Syluestrem Proteus Driadem per aprica petebat,
Aſt auidum pauido fugerat illa pede.
Verſus ad inſidias, refugus, fit Cancer: & illa
Retrogradum ſequitur: dumque capit, capitur.
Nouerat ingenium Protheus. Hoc Fœmina more eſt,
Si ſequeris, fugiet: ſi fugias, ſequitur.

V.
Leo.

Super Aram immolandus.

Africa Sidereo ſqualebat hiulca vapore:
Non imber miſeræ; non dabat amnis aquas.
Horribilem Phœbi monitu mactare Leonem
Conſulitur, Populi qui Leo terror erat.
Conſilium ſapiens: lætum vis copia Regnum
Atque quies recreet: talia Monſtra quate.

VI.
Virgo, ſiue Aſtræa.

Alata: Spicam lauâ, dextrâ gladium tenet.

Impia cùm Superis inferrent Arma Gigantes;
Vna omnes Virgo perdidit aligera.
Hinc éadem Virgo, fixis numeratur in Aſtris,
Fida laboranti quòd tulit Arma Ioui.
Non mirum eſt, Mulier quod tantos perdidit: at quòd
Fixa ſtet in Cælo Res volucris Mulier.

VII.

VII.
Libra, ſiue Bilances.

Venus ancillari ſpecie, Libram & Poma defert.

Ridebat Venerem Iuno, *Tu florea ſemper*
Serta geris; Frugum nulla caniſtra geris.
At Venus aſſumptâ Famulæ ſimulamine Librâ;
Poma Deæ rapuit; vendidit illa Deæ.
Quot modo ſe frugi didicerunt fingere Serui,
Qui Domino vendunt, quæ Domino rapiunt?

VIII.
Scorpius, ſiue Nepa.

Mars eius caudam flammis armat.

Diffiſus Getico Titanas figere Ferro,
Hanc Stygio Mauors imbuit igne Nepam.
Sic Genus indomitum quondam ferroque, manuque,
Diſſipat exiguæ flammea cauda Feræ.
Silicet, in Superos vbi perfida turba rebellat;
Parcendum Gladio, bella gerenda Face.

IX.
Sagittarius, ſiue Chiron, Centaurus.

Biformis, alatus, arcum dirigit.

Cur humeris alæ? *Quòd mente ad Sidera ſurgit.*
Miſſile cur telum? *Mentis acumen habet.*
Cur Equus eſt partìm? *Frænis obtemperat æqui.*
Cur & Homo? *Humanum docta Minerua facit.*
Talem igitur magni Reges meruere Magiſtrum,
Quos non eſſe Feras edocet iſta Fera.

X.
Capricornus, ſiue Capripiſtrix.

Pallas hoc Monſtrum irritat.

Prælia Phlegræi Cælo indixere Tyranni,
 Queis Hominum ceruix, cauda Draconis erat.
Obijcit hoc Monſtris Monſtrum ingenioſa Minerua:
 Caprea cui ceruix, caudaque Priſtis erat.
Nimirum extremis extrema pericla periclis;
 Atque Malum pelles deteriore Malo.

XI.
Aquarius.

Ex vrnâ fluuium fundit.

Hunc Iuuenem Capulo fundentem Flumina prono,
 Conſtituit ſummo ſummus in Axe Pater.
Vt cùm Diluuij trepidet formidine Tellus,
 Obruat innocuus crimina ſola pauor.
Sic oſtentatis Clementia Faſcibus inſons,
 Vt mala deuitent hac monet arte malos.

XII.
Piſces Gemini.

Venus, maritima Bigæ alligatos, regit.

Vt Venerem veherent Triton Auriga ſubegit
 Hæc duo Cærulei lubrica Monſtra Maris.
Hos Dea Vectores exacto Cypria curſu
 Grata per ætherias ludere iuſſit aquas.
Præmia rara; duos tantùm Venus alma Miniſtros
 Dat Cælo: reliquos Tartara in ima trahit.

IMA-

IMAGINES BOREALES.

Vrſa Minor.

Iouem lactat.

Hirſutos effœta ſinus, ſcabramque papillam
Gnoſia lactenti præbuit Vrſa Ioui.
Hinc tenuit primam prima inter Sidera Sedem;
Nauibus irato ſuſpicienda Mari.
Sit vilis, ſit inops, ſit agreſti agreſtior Vrſo:
Quem Regum extollit Gratia, Sidus erit.

II.
Vrſa Maior. Calliſto. Helix.

Nympha pregnans, erecta: Vrſino capite, ac plantis.

Me caſtam caſtæ ſacraram ſponte Dianæ,
Sed mea furtiuus vota fefellit Amor.
Senſit, teſte vtero, miſerandum Cynthia crimen:
Senſit, & ex Nymphâ protinus Vrſa fui.
Diſcite vel nulli quicquam ſpondere Potenti:
Vel quam ſpondetis, non violare fidem.

III.
Draco.

Circa pomiferam Arborem contortus: erecto capite.

Circuit Heſperidum flauos Draco péruigil Hortos:
Ne cupidæ rapiant Aurea Mala manus.
Paſcitur ipſe tamen ſeruati frugibus Horti:
Quaſque alios prohibet mandere, mandit opes.
Quàm ſimiles vigilant Angues? Quàm ſæpè ſeuerus
Raptorum plectens crimina, Raptor erit?

IV.

IV.

Cepheus.

Rex Æthiops, ingens, deformis.

Mempheos hic fuerat, nigrique Dynaſta Canópi:
  Ore niger, vaſtus corpore, crine breuis.
Pulcræ igitur Sobolis turpis Pater, atque peróſor,
  Innocuam Monſtris obtulit Andrómeden.
Hos caue Deformes: nam reſpondere viciſſim
  Mos ori, os mori, nomine reque ſolent.

V.

Bootes, ſiuè Arcas.

Bubulci figurâ, cum ſtimulo.

Quid facit iſte boum ſacra inter Sidera ductor?
  Aula Deûm Caula eſt? Arua per Aſtra colit?
Calliſto hunc Pellex genuit: rigidumque procaci
  Cuſtodem Matri præpoſuere Dij.
Lubrica res Mulier. Rigido cuſtode remoto,
  Caſta nec in Cælo viuere poſſet [1] Helix.

1 *Helix & Calliſto, eadem eſt.*

VI.

Corona Ariadnæ, ſiue Borealis.

Ariadna Coronam Cælo gemmis inſignem offert.

Florentem baccis, crebroque adamante Coronam
  Hanc Bacchus Sponſæ, Sponſa dat ipſa Dijs.
Fronte puellari nimis ambitioſa ſupellex,
  Dignior eſt Diuûm cingere viſa comas.
Sola decet caſtos pudibunda Modeſtia vultus,
  Sed Gemma eſt, gemmis rarior Inde tuis.

HORTI RACONISII.

IN Hortis Sereniſsimi Emmanuelis Philiberti à Sabaudiâ Cariniani Principis, fabuloſa Celeſtium Imaginum Simulacra in areolarum angulis ſolido opere confecta ſunt: & cuique Simulacro hexaſtichum ſubſcriptum, moratam aliquam ſententiolam emblematicâ venuſtate continet: vt in vno Viridario Celeſtem ſimul Aſtronomiam, & humanam Philoſophiam, deambulantes Principes contemplentur, nec tam flores legant, quàm documenta.

PLANETÆ.

I.
Saturnus, ſiue Tempus.

Falcatus Senex, Infantem mandit.

Annorum dirus Pater, Annorumque vorator,
Quæ priùs ediderat Tempora, Tempus edit.
Magnarum largitor Opum, largitor Honorum,
Omnia quæ donat, deuorat iſte Senex.
Heu, quid Opes? quid Regna? tuum nihil eſt, niſi Virtus:
Deuorat illa Senex, deuorat iſta Senem.

II.
Iupiter.

Nudus Fulmen torquet, aſtante Aquilâ.

Splendida cùm toto diffundat munera Mundo
Rex Superûm, nudus Fulmina ſola tenet.
Et licet archétypâ tot pinxerit arte Volúcres;
Fulmineam tantùm diligit vltor Auem.
Nam pauci officijs, plures terrore mouentur:
Fac vt amet Populus, fac tamen vt metuat.

III.
Mars.

Armis horridus acinacim rotat.

Hic licet infeſtis nuſquam penetrabilis Armis,
Securus propriâ conditione Deus.
At caput Ætnéo munit, pectuſque metallo;
Ceu Mortem impauidus terreat, & paueat.
Conſilium cauto, Princeps, à Principe ſume.
Sint tibi cuncta licet proſpera, cuncta time.

IV.
Sol, ſiue Apollo.

Radiatus Lirâ ludit.

Vna Chelys Cælum eſt, ſeptenaque fila Planetæ:
Lux plectrum, numeri Tempora, Vita melos.
Hanc Sol concordi Cytharam modulamine tangit:
Solus & Aſtrorum ducit in Orbe Choros.
Vna nequit gemino tangi Lyra Cælica Sole:
Vnica nec Reges perferet Aula Duos.

V.

V.
Venus.

Cupidinem complexu fouet.

Deciduum alternis reparat quid fœtibus Orbem?
Fertilis hæc Cælo nata fauente Venus.
Quid mentes vireſque Virûm lethaliùs haurit?
Hæc eadem Pelago nata furente Venus.
Quid Venus eſt igitur? Lethalis vita, lucroſus
Iactus, barbaries blanda, bonumque nocens.

VI.
Mercurius.

Caduceo inſtructus, & auolaturo ſimilis.

Quadruplici excellit quem cernis dote Miniſter,
Velox, Facundus, Callidus, atque Latro.
Huius ab ingenio Regum fluxere Miniſtri,
Quos & Mercurios Aula diſerta vocat.
Tres poterant ſolidum dotes formare Miniſtrum:
Sed raro, ſi adſit Tertia, Quarta aberit.

VII.
Luna.

Dianæ inſtar, lunatâ fronte.

Candida Fraternæ ſectatrix Cynthia Lucis,
Non eadem, atque eadem: nunc fugit, inde redit.
Hæc procul à Phœbo, pleno micat integra vultu:
At propior Phœbo, Cornua fronte gerit.
Virginibus ſpeculum: ſplendent ſi ſplendida vitant,
Si dant ſe in lucem, deficit integritas.

SIGNA ZODIACI.

Aries.

Lanigerum inſidet Phryxus.

Impia clamoſæ fugientem Regna Nouercæ,
 Auratus Phryxum per mare vexit Ouis.
Poſt vbi conſedit ſecuro in litore Phryxus,
 Velleris vt pretium vellat, Ouem iugulat.
Qua potes arte ſtude cupido ſeruire Tyranno:
 Talia ſeruitij præmia crede feres.

II.

Taurus.

Europam rapit.

Lætus Agenóreo ludit dum litore Taurus,
 Taurus furtiuo qui locat ora Ioui.
Inſidet hunc, redimitque roſis Európa Iuuencũm:
 Neſcia Raptorem ſe redimire ſuum.
Quid tibi, Raptor opus, Taurinos ſumere vultus?
 Literulam [1] Tauro detrahe, plus rapies.

1 *Auro.*

III.

Gemini: ſiue Caſtor, & Pollux.

Mutuo complexu impliciti.

Hi ſunt Tyndaridæ fidiſſima pectora Fratres,
 Qui duo Corporibus: Corde ſed vnus erant.
Vnanimi Regnum ſtudio rexére Paternum;
 Turbauitque piam nulla querela Domum.
Sic olim gemino Cor vnum Pectore Fratres:
 Nunc vno gemina in Pectore Corda gerunt.

IV.

IV.
Cancer.

Retrógradus à Nimphâ tenetur.

Syluestrem Proteus Driadem per aprica petebat,
Aſt auidum pauido fugerat illa pede.
Verſus ad inſidias, refugus, fit Cancer: & illa
Retrogradum ſequitur: dumque capit, capitur.
Nouerat ingenium Protheus. Hoc Fœmina more eſt,
Si ſequeris, fugiet: ſi fugias, ſequitur.

V.
Leo.

Super Aram immolandus.

Africa Sidereo ſqualebat hiulca vapore:
Non imber miſeræ; non dabat amnis aquas.
Horribilem Phœbi monitu mactare Leonem
Conſulitur, Populi qui Leo terror erat.
Conſilium ſapiens: lætum vis copia Regnum
Atque quies recreet? talia Monſtra quate.

VI.
Virgo, ſiue Aſtræa.

Alata: Spicam lauâ, dextrâ gladium tenet.

Impia cùm Superis inferrent Arma Gigantes;
Vna omnes Virgo perdidit aligera.
Hinc eadem Virgo, fixis numeratur in Aſtris,
Fida laboranti quòd tulit Arma Ioui.
Non mirum eſt, Mulier quod tantos perdidit: at quòd
Fixa ſtet in Cælo Res volucris Mulier.

VII.

VII.

Libra, ſiue Bilances.

Venus ancillari ſpecie, Libram & Poma defert.

Ridebat Venerem Iuno, *Tu florea ſemper*
Serta geris; Frugum nulla caniſtra geris.
At Venus aſſumptâ Famulæ ſimulamine Librâ;
Poma Deæ rapuit; vendidit illa Deæ.
Quot modo ſe frugi didicerunt fingere Serui,
Qui Domino vendunt, quæ Domino rapiunt?

VIII.

Scorpius, ſiue Nepa.

Mars eius caudam flammis armat.

Diffiſus Getico Titanas figere Ferro,
Hanc Stygio Mauors imbuit igne Nepam.
Sic Genus indomitum quondam ferroque, manuque,
Diſſipat exiguæ flammea cauda Feræ.
Silicet, in Superos vbi perfida turba rebellat;
Parcendum Gladio, bella gerenda Face.

IX.

Sagittarius, ſiue Chiron, Centaurus.

Biformis, alatus, arcum dirigit.

Cur humeris alæ? *Quòd mente ad Sidera ſurgit.*
Miſſile cur telum? *Mentis acumen habet.*
Cur Equus eſt partìm? *Frenis obtemperat æqui.*
Cur & Homo? *Humanum docta Minerua facit.*
Talem igitur magni Reges meruere Magiſtrum,
Quos non eſſe Feras edocet iſta Fera.

X.

X.
Capricornus, ſiue Capripiſtrix.

Pallas hoc Monſtrum irritat.

Prælia Phlegræi Cælo indixere Tyranni,
Queis Hominum ceruix, cauda Draconis erat.
Obijcit hoc Monſtris Monſtrum ingenioſa Minerua:
Caprea cui ceruix, caudaque Priſtis erat.
Nimirum extremis extrema pericla periclis;
Atque Malum pelles deteriore Malo.

XI.
Aquarius.

Ex vrnâ fluuium fundit.

Hunc Iuuenem Capulo fundentem Flumina prono,
Conſtituit ſummo ſummus in Axe Pater.
Vt cùm Diluuij trepidet formidine Tellus,
Obruat innocuus crimina ſola pauor.
Sic oſtentatis Clementia Faſcibus inſons,
Vt mala deuitent hac monet arte malos.

XII.
Piſces Gemini.

Venus, maritima Bigæ alligatos, regit.

Vt Venerem veherent Triton Auriga ſubegit
Hæc duo Cærulei lubrica Monſtra Maris.
Hos Dea Vectores exacto Cypria curſu
Grata per ætherias ludere iuſſit aquas.
Præmia rara; duos tantùm Venus alma Miniſtros
Dat Cælo: reliquos Tartara in ima trahit.

IMA-

IMAGINES BOREALES.

Vrſa Minor.

Iouem lactat.

Hirſutos effœta ſinus, ſcabramque papillam
Gnoſia lactenti præbuit Vrſa Ioui.
Hinc tenuit primam prima inter Sidera Sedem;
Nauibus irato ſuſpicienda Mari.
Sit vilis, ſit inops, ſit agreſti agreſtior Vrſo:
Quem Regum extollit Gratia, Sidus erit.

II.
Vrſa Maior. Calliſto. Helix.

Nympha prægnans, erecta: Vrſino capite, ac plantis.

Me caſtam caſtæ ſacraram ſponte Dianæ,
Sed mea furtiuus vota fefellit Amor.
Senſit, teſte vtero, miſerandum Cynthia crimen:
Senſit, & ex Nymphâ protinus Vrſa fui.
Diſcite vel nulli quicquam ſpondere Potenti:
Vel quam ſpondetis, non violare fidem.

III.
Draco.

Circa pomiferam Arborem contortus: erecto capite.

Circuit Heſperidum flauos Draco péruigil Hortos:
Ne cupidæ rapiant Aurea Mala manus.
Paſcitur ipſe tamen ſeruati frugibus Horti:
Quaſque alios prohibet mandere, mandit opes.
Quàm ſimiles vigilant Angues? Quàm ſæpè ſeuerus
Raptorum plectens crimina, Raptor erit?

IV.

IV.

Cepheus.

Rex Æthiops, ingens, deformis.

Mempheos hic fuerat, nigrique Dynaſta Canópi:
Ore niger, vaſtus corpore, crine breuis.
Pulcræ igitur Sobolis turpis Pater, atque peróſor,
Innocuam Monſtris obtulit Andrómeden.
Hos caue Deformes: nam reſpondere viciſſim
Mos ori, os mori, nomine reque ſolent.

V.

Bootes, ſiuè Arcas.

Bubulci figurâ, cum ſtimulo.

Quid facit iſte boum ſacra inter Sidera ductor?
Aula Deûm Caula eſt? Arua per Aſtra colit?
Calliſto hunc Pellex genuit: rigidumque procaci
Cuſtodem Matri præpoſuere Dij.
Lubrica res Mulier. Rigido cuſtode remoto,
Caſta nec in Cælo viuere poſſet [1] Helix.

1 *Helix & Calliſto, eadem eſt.*

VI.

Corona Ariadnæ, ſiue Borealis.

Ariadna Coronam Cælo gemmis inſignem offert.

Florentem baccis, crebroque adamante Coronam
Hanc Bacchus Sponſæ, Sponſa dat ipſa Dijs.
Fronte puellari nimis ambitioſa ſupellex,
Dignior eſt Diuûm cingere viſa comas.
Sola decet caſtos pudibunda Modeſtia vultus,
Sed Gemma eſt, gemmis rarior Inde tuis.

VII.

Hercules.

Quieſcenti ſimilis, inuersâ Clauâ.

Hìc habet Alcides quam neſcijt antè quietem:
Quæque humeris tulerat, nunc premit Aſtra pede.
Nempè, quod infeſtum Iunonis Numen haberet,
Supra Iunonis hunc tulit Aſtra Pater.
Principis egregia eſt Virtutem attollere Virtus,
Surgat vt inuiſus celſior inuidiâ.

VIII.

Lyra, vel Vultur.

Orpheus Lyram tractat Vulturiformem.

Hæc Lyra Caucaſei quæ ficta eſt Vulturis inſtar,
Sitne rapax Vultur neſcio, ſitne Lyra.
Orpheus hac rapuit Neptuno Monſtra, Leones
Saltibus, Aſtra Ioui, Mánibus Eurydicen.
Quam ſimiles habet Aula Lyras? Quam ſæpe ſuaui
Qui tibi blanditur carmine, Vultur erit.

IX.

Cychnus.

Ledam rapit.

Se Cychnum ſimulans Aquilâ inſectante fugacem,
Ledéum refugit Iupiter in gremium.
Candidulum rapuit Virgo: ſed candidus illi
Candorem rapuit Luxurioſus Olor.
Quid ſatis eſt cautum? quem non præſentia fallet,
Si niger in niueo Coruus Olóre latet?

X.

X.

Caſſiope, ſiue Sedes;

Æthiopis Cephei Coniux, mirè ornata ſedet.

Hic ſedet illuſtris luxu, radiata pyrópis,
  Nigrior at nigro Caſſiopéa Viro.
Praua Virago quidem, potiuſque inferna Vorago;
  Sed quia diues erat, Diua repentè fuit.
Turpibus inſignes turpe eſt conſcendere ſedes,
  Fœdiùs aſcendit Simia, quàm iaceat.

XI.

Perſeus, vel Caput Meduſæ.

Eques, anguineum Meduſæ Caput oſtentans.

Perſeus horrendæ prætendens ora Meduſæ,
  Frigida ſpectantum protinùs ora facit.
Squammigera hoc Monſtro lapideſcere Monſtra coegit:
  Nexuit hæc viuos mortua forma Duces.
Rex fuit hic ſapiens: armis iura omnia cedunt:
  Omnibus at Sapiens imperat Armigeris.

XII.

Auriga, ſiue Myrtilus.

A Pelope præcipitatur.

Proditor hic Domini, curruſque Auriga doloſi,
  Nomina Myrtóo liquit & oſſa Mari.
Nec ſatis: in Cælum raptus, raptatur in orbem,
  Vt quoties Cælum vertitur, ille ruat.
A Pélope hanc retulit, Dominum cui vendidit, arrham.
  Proditio grata eſt: proditor eſt odio.

XIII.
Serpentarius, vel Phorbas.

Rex, Lyra concentu Serpentes excantat.

Theſſalus hic dulci docuit modulamine Princeps,
Ad ſua vipereos currere iuſſa greges.
Vidiſſes humili criſtâ, poſitoque veneno,
Sibila Regales lambere Monſtra pedes.
Mollia verba domant Angues: pariterque feroces
Blanda Viros, pluſquam verbera, verba domant.

XIV.
Æſculapius, ſiue Serpens.

Barbatus, togatuſque, Serpentem tenet.

Regia Phœbigenam Iuuenem cur cingit abolla?
Eſt Medicus: vitæ ius habet, atque necis.
Docta veneniferum cur dextera porrigit Anguem?
Eſt Medicus: miſeros ſæpè medela necat.
Cur Pater imberbis, barbato Filius ore?
Qui plures necuit, doctior eſt Medicus.

XV.
Sagitta, vel Prometheus.

Aquila Promethei iecur depaſcens, telo figitur.

Iupiter exardens rapti ſibi fulminis irâ,
In mea mordacem viſcera merſit Auem.
Sed quia me nimiâ vindex feritate ſecabat,
Herculeæ meruit cuſpidis eſſe labor.
Namque Reos auidè nimium qui vlciſcitur, æqua
Vltio ſit quamuis, vltor iniquus erit.

XVI.

XVI.
Ganymedes.

Ab Aquilâ rapitur.

Olìm fida Ioui nectar libauerat Hebe:
Hoc Iuuene accíto, pulſa Miniſtra fuit.
Hunc tulit Empyream rapidus Iouis Ales in Aulam:
Cœpit & ignotâ fundere mella manu.
Delicias cupidi ſitiunt, mutantque cupitas,
Vita ſed heu citiùs, quàm ſitis illa perit.

XVII.
Delphin, ſiuè Aríon.

Cytharædus Delphinum inequitat.

Ionium diues Pelagum dum ſulcat Aríon,
Arma miſer Comitum perfidioſa pauet,
Confugit ad Cytharam: Cytharæ modulamine captus,
Per medias Delphin de nece ſeruat aquas.
Diuitiæ damno; Virtus fuit vna ſaluti:
Quâ ſine, ſunt inopes quas colit Orbis opes.

XVIII.
Equus minor, ſiuè Cyllarus.

A Polluce inſeſſus.

Fraterno vt iunxit Pollucem Iupiter Aſtro,
Te quoque Sidereis, Cyllare, iunxit Equis.
Atque ibi, tot feſſum ſtadijs, bellique cruentum
Puluere, cum Domino te quoque nectar alit.
Turpe eſt emeriti Senium non paſcere Serui:
Non eget hoc Dominus, aſt eget hic Domino.

XIX.
Equus maior, ſiuè Pégaſus.

Cum Bellerophonte præceps.

Argolicâ tumidus palmâ, domitâque Chymærâ,
Summa per Iſthmiacus Sydera ſaltat Eques.
Iupiter in præceps Equitem deturbat, & Aſtris
Sacrilegi teſtem criminis addit Equum.
Sic auidos ſua ſæpè Duces Victoria perdit,
Qui cum vicerunt plurima, plura petunt.

XX.
Andromede.

Vinculis à Pérſeo exuitur.

Hæc inuiſa nigro Genitori candida Proles,
Irreparanda Feræ præda natantis erat.
Perſeus hanc ſummo delapſus ab æthere ſoluit,
Atque ſibi vinclo nobiliore ligat.
Scin miſeris quando ſint allatura ſalutem
Numina? ſpes quando nulla ſalutis erit.

XXI.
Delta, vel Triangulus.

Ægyptius, cum Triangulo Stellis angularibus illuſtri.

Æthereum triplici radiatur Sidere Delta,
Inſula Niliacæ quod fuit alma plagæ.
Omnibus hoc Delta felices influit auras:
Omnis ab hac triplici lampade vita calet.
Aſtra ſuum Delta: ſed habent quoque Tartara dirum
Delta: Diuitias, Dæmona, Delicias.

IMAGINES AVSTRALES.

Baléna, ſiue Priſtis.

Andromeden ſcopulo alligatam voratura.

Hanc quoque in Andromeden vetito fraudatus amore,
Rex Pelagi vndiuago miſit ab Orbe Feram.
Sed neque blanditijs, neque Monſtro Virgo mouetur:
Vt ſcopulum in ſcopulo dixeris Andromeden.
Dum Deus ille Feram mittit, dum Virgo pudica eſt,
Virgo Dea eſt, dices; & Deus ille Fera.

II.

Oríon.

Venator, cuius talum figit Scorpius.

Tot mihi montiuagæ perierunt Monſtra Dianæ,
Prætulerim telis vt mea tela, Deæ.
Vſa perexiguo Dea vindice, Scorpion armat:
Qui mihi vix calcem pungit, & intereo.
Heu quàm magnorum veneranda potentia Regum,
Queis adeò leuis eſt vltio, & ira grauis!

III.

Phaethon, vel Eridanus.

E curru deciduus.

Frigida dum vitat, ſumma inter Sidera torret
Hic Iuuenis, mediâ neſcius ire viâ.
Hinc ſubito lapſu Taurinum fuſus in Amnem,
Stultitiam flebit dum fluet vnda ſuam.
Summa vel ima fuge: extremum deflebis vtrumque.
Sors nimis alta ruit, ſors nimis ima iacet.

IV.

IV.

Lepus.

Caſtor Léporem iaculo configit.

Vnica fœta Lepus tot fœtibus implet Hyéram,
 Vt pauidos Lepores Inſula iam paueat.
Viſa eſt magnanimo victoria Caſtore digna,
 Tam viles iaculis exanimaſſe Feras.
Nil magis eſt audax timidis denſo agmine iunctis:
 Opprime diuiſos, Caſtore maior eris.

V.

Canis maior, ſiuè Lélapa.

Céphalum Venatorem ſequitur ſolutus.

Non minus hic Aſtris Catulus, quàm nomine clarus,
 Auroræ in Cephalum pignus amoris erat.
Non iaculi, non retis egens; quemcumque ſagaci
 Nare procul legeret, dente tenebat Aprum.
Tam fidos trabeata Canes ſi Curia paſcat,
 Nullus Aper Populi depopulabit opes.

VI.

Canicula, vel Syrius, ſiue Procyon.

Flammas expirans, ab Orione loro tenetur.

Patria veſanus ſuper Aſtra vocatus Orion,
 Hoc ſine veſano noluit ire Cane.
Tyſiphone hunc aluit, facibuſque impleuit Auerni;
 Quas vomit, & rauco territat Aſtra ſono.
Nimirum ſimiles ſociat ſibi quiſque Miniſtros:
 Talis erit Catulus, qualis erit Dominus.

VII.

VII.
Iaſon, ſiue Argonauis.

Erectus, nautico gubernaculo innixus.

Vt trucibus raperet pretioſa pericula Colchis,
Per non tentatas primus hic iuit aquas.
Hinc vbi victrici contraxit vela Carinæ,
Fulſit in æthereo ſacra Carina Tholo.
Mergi dignus erat, docuit qui primus Amicos,
Quærere tam fragili non ſua Regna trabe.

VIII.
Chiron.

Centaurus cum flagello, Achillem puerum docet.

Diua Tethys puerum Chironi miſit Achillem,
Vt mores docili flecteret arte feros.
Strenuus hic igitur, pariterque diſertus Alumnus,
In labris nectar, fulmen in enſe tulit.
Eſt Quadrupes Puer: inde bipes Vir: poſtque tripes fit.
At ſine Chirone, ſemper erit Quadrupes.

IX.
Patera, vel Demiphon.

Rex, tria Filiarum capita in paterâ tenens, exhorreſcit.

Quòd Famuli ſobolem Rex iſte necarit iniquè,
Nequior hanc plectit nequitiam Famulus.
Nam Regis ſobolem lauta inter fercula Regi
Condijt, & vultus obtulit in Paterâ.
Vel memor illatæ non eſt mens Regia noxæ,
Vel Rex ante epulas ebrius iſte fuit.

X.

Coruus.

In arbore ſeſsitat.

Quòd malè commiſſos Dominæ vulgarit amores,
  Hæc Auis, ex niueâ, nigra repente fuit.
Debuerat teneræ Catulum memorare Corinnæ,
  Qui Dominæ fidus, Furibus aſper erat.
Vera quidem narra, ſed non narra omnia vera;
  Vel lauda Domini facta, vel illa tace.

XI.

Hydra.

Erecta, ſemptemplici capite.

Colla quot extulerat Lernæo ſordida cæno,
  Herculeâ toties concidit Hydra manu.
Nunc Cælum rediuiua tenet: quam proximus Hoſtis
  Communi ſociam non vetat Axe frui.
Herculis eſt viciſſe Feros: at parcere victis,
  Herculeo eſt maior quoque labore labor.

XII.

Ara.

Flore ac lemniſcis redimita, gliſcente flammâ.

Anguipedes poſtquàm periura caterua Gigantes,
  Montibus exuſti ſuccubuere ſuis.
Hanc Aram ſtatuere Dij, cùm mutua pacti
  Fœdera, iuratas conſeruere manus.
Si prius in Superis concordia tanta fuiſſet:
  In Superos nullus verterat arma Gigas.

XIII.
Lycáon, ſiuè Lupus.

Rex, Lupino capite, corona decorato.

Iſte per Arcadios irato Numine Lucos,
Rex ferus vt fuerat, fit ferus ecce Lupus.
Auſus hic humanis fœdare cruoribus Aras;
Terruit horribili religione Iouem.
Qui malus eſt, vbicumque mali veſtigia ſignat:
Erumpet media de pietate ſcelus.

XIV.
Corona Auſtralis..

Hanc Auſter Ventus complectitur.

Cum Polus indueret Boreus Borealia Serta,
Ambijt Auſtralis Auſtria Serta Polus.
Sic Polus inſigni decoratur vterque Coronâ;
Nomen & à Ventis bina Corona tulit.
Ah miſera ambitio! Quid ſunt Regalia Serta,
Pro quibus arma moues? Ventus, & Aura leuis.

XV.
Piſcis Notius, ſiuè Memnon.

Memnon Rex cum Piſce colludit.

Vltima Memnonij ſunt credita Sidera Piſces;
Non Homines vltrâ viuere, nonue Feras.
Vt tamen Auſtralem Ratis Auſtria repperit Axem;
Perdidit ignauam fabula priſca fidem.
Noſtra hæc errores Priſcorum ſæcula rident:
Ridebunt noſtros poſtera: nemo ſapit.

IMAGINES IN AVSTRALI POLO A NEOTERICIS REPERTÆ.

XVI.
Pauo.

Iunonì adhæret.

Hæc Stellas caudâ, Solem alis, vertice Lunam;
Collo Irim, Cælum pectore, geſtat Auis.
Iure Auis hæc igitur Cæleſtis, reddita Cælo,
Auxit priſca nouis Sidera Sideribus.
At pede turpatur fœdo tam pulcra Volucris:
Vltima ſunt cœptis vt mala ſæpè bonis.

XVII.
Indus.

Indico more nudus, cum telo & arcu.

Abdidit aurifero Natura hæc Aſtra ſub Orbe:
Magnaque pars Orbis merſa latebat aquis.
Cuncta ſagax vaſto numerauit Sidera gyro;
Et dum quærit opes, inuenit Aſtra Ligur.
Ipſa ad Virtutem (quis credat?) crimina ducunt:
Sola tot Aſtronomos fecit Auaritia.

XVIII.
Manucodiata, ſiuè Auis Cæli.

Sine pedibus: ſupra nubes volitans.

Hæc quoque ad Aſtronomos alio venit Ales ab Axe,
Syrmate fulua humeros, ſtemmate flaua caput.
Hæc ſomno, pedibuſque carens; non ocia pennis,
Non oculis requiem, non capit ore dapes.
Conſimilis Regum Volucris: quorum integra laus eſt,
Cura vigil, Fiſcus ſobrius, haud requies.

XIX.
Phœnix.

Stellatâ ſuper Arâ, radijs flagrans.

Illa Arabum Phœnix fragranti gramine nidum,
  Nidum ex Sideribus conſtruit iſta ſibi.
Illa redit Phariam poſt ſingula ſæcula in Vrbem,
  Hæc procul ignoto ſemper in Orbe latet.
Illa vbi conſpicitur, felicia Secla reducit:
  Conſpecta hæc Seclo deteriore fuit.

XX.
Piſcis volans.

Iupiter auolantem arripit.

Et Pelagum pinnis, & pennis aera findo:
  Aër me Piſcem, me Mare credit Auem.
De me inter geminum lis eſt contermina Numen:
  Iuno ſuum dicit, me Tethys ima ſuum.
Me intereà Cælum rapuit: nam ſæpè minores
  Dum certant, prædam tertia dextra rapit.

XXI.
Camæleo.

Viridi ſuper ramo, viridi colore imbuitur.

Hæc quoque in oppoſito comperta eſt Axe Volucris,
  Quæ præter Ventos pabula nulla capit.
Vna colore carens, omnes trahit vna colores:
  Candorem tantùm diſſimulare nequit.
Sic & Adulator, vento nutritus; in omnem
  Se vertit ſpeciem; candidus eſſe nequit.

PICTV-

PICTVRARVM, SCVLPTVRARVMQVE VARIARVM INSCRIPTIONES.

IVLII CÆSARIS
Statua corrupta, integro Nomine.

BIs deluſe peris gemino diſcrimine, Cæſar,
Bis tua diuerſo Vita ſub Hoſte cadit.
Quam dederat Genitrix, Ferri tibi ſuſtulit ira,
Quam dederat Ferrum, Temporis ira necat.
Viuis parte tamen, Cæſar, meliore ſuperſtes:
Perdere nam Nomen vis nequit vlla tuum.

Filius Patrem pingit.

VIuificâ extinctum reſtauras arte Parentem:
Munus & alternum reddit amica manus.
Qui ſine te perijt, per te Pater ipſe reſurgit:
Et Vitam Iuuenis quam dedit, æger habet.
Ergo Patris Pater es: Nati Natuſque: creatur
Qui genuit: Patrem Filius ipſe parit.

Pictor

Pictor ſeipſum pinxit.

VErane forma fugit, durat ſi ficta ſuperſtes;
Sorteque nobilior deteriore perit?
Seruat adoratam contusâ forfice telam,
Et tabulæ Auctorem tetrica Parca ſecat.
Si facit Ars firmos Homines, Natura Fugaces;
Ars facere, hæc dici fingere debuerat.

In Effigiem S. Brunonis Carthuſienſium Patriarchæ.

NOn fucata leui minio te ludit Imago,
Nil fictum lepida hæc forma, nil artis habet.
Adſpicit, ac ſpirat: ſed cauta Modeſtia motum
Supprimit; & circùm lumina ferre vetat.
Rumperet ore ſonos etiàm: ſed ſancta ſilendi
Regula, compoſito non ſinit ore loqui.

Gigantomachia in pariete imbribus obnoxio.

IMpia Phlegræi renouant periuria Fratres;
Et noua compoſitis Montibus orſa parant.
Sulphureis rurſum minitaris Iupiter Armis;
Nec valet Anguineum perdere flamma genus.
Pone faces: rident renouatis viribus ignem;
Hæc dirimet gelidis prælia tempus Aquis.

In

In Iudæ effigiem argenteos reycientis.

PRoijcis infames effuſor Prodige Numos:
  Nec fugit extentam Numus Auare manum:
Exóſum refugit contingere terra metallum;
  Iactaque contiguâ copia pendet humo.
Siccine vos poſtquam tetigit fera dextra, profanæ
  Et pretium, & pondus demeruiſtis opes?
Fallor: furacis ſunt hæc miracula dextræ:
  Dum reijcit Numos, attrahit illa manus.

Eiuſdem ſuſpenſi Imago.

NOn mea me poteris Tellus haurire nocentem?
  Non Tethys innocuas ſæpiùs vlta rates?
Non tumidæ Nubes igni mulctare caduco?
  Non terere infidum ſtella reuulſa caput?
Me refugit Cælum, refugit Terra, Ignis, & Vnda:
  At mediam inueniet Spiritus iſte viam.
Dixit; & infami ſe Proditor Arbore librat,
  Nec terris, nec Aquis, neuè Polo immoriens:
Reſtant contiguis Fœdandæ tactibus Auræ,
  Aſt animæ aſſuetas denegat Aura vias.
Ergo Anima obſeſſi Antico illuctabilis Oris,
  Poſtico ſolitum lapſa fefellit iter.

In Effigiem D. Ambroſij Theodoſium Templo arcentis.

CErnis vt in vetitos Princeps irrumpere poſtes
Nititur, & fixo vi parat ire pede.
Vana coloratæ non eſt hæc forma tabellæ:
Spirat; habet noſtrâ viuus ab Arte animam.
Quin etiam foribus Victor ſe immitteret altis,
Ni Sancti obſtaret Præſulis Imperium.

In Effigiem Aſſumptæ Virginis, non abſolutam.

FVlgida dùm raptæ pingebas Virginis Ora,
Raptus inexpleto munere Pictor obis.
Non tibi crudelis, non inuida Parca labori,
Sed Populi Votis officioſa fuit.
Nam ſi, qui tantum deerat, motum arte dediſſes,
Egreſſa è Tabulâ viuida Virgo foret.

In S. Vrſulæ Statuam, cum Lictoribus.

VIbrat; non vibrat; replicat, non replicat ictum,
Pennigeras Lictor datque negatque neces.
Perge: quid ambigui cunctaris lucra pericli?
Damnant ignauas pectora nuda moras.
Vera eſt hæc Pallas Virgo: nam candida dirus
Pectora dum ſpectat, fit lapis Arcitenens.

In Effigiem mendacis Fœminæ.

VIuis adhuc? ſpiras fallendi callida Priſtis?
Et fida infidos recreat aura ſinus?
Mene putas falſæ rapturam in retia linguæ?
Saga, tuos noui Parthenopæa dolos.
Finge oculos, mentire genas, tu falleris ipſa,
Si poteris rurſum fallere, diſperеam.
Cui loquor? heu pictâ deludor Imagine: viua
Quid faciet, quæ vel fallere picta poteſt?

De Zeuxi.

MEntitam Tabulis Zeuxis formauerat Vuam,
Adque ea deceptas pabula traxit Aues.
Poſt diræ miſer ipſe famis diſpendia paſſus,
Non niſi quas tabulâ finxit, habebat Aues.
Silicet illuſæ mulctam petiere Volúcres:
Suppliciumque Auibus quod dedit, ipſe tulit.

In Effigiem Chriſti Patientis
à Gaulo malè expreſſam.

LAnguentem nemo diuinum expreſſit Amorem:
Hactenus egregiæ deſipuere manus.
E grege te Pictor primum ſecerno: ſapiſti
Veris Gaule modis exanimare Deum.
Namque illi non forma fuit, non gratia vultus:
Pinxiſti informem ſolus, & exanimem.

In

In malè pictam à Gaulo Venationem.

RAra colorato finxit ſolertia Lino
  Et Leporem, & Libycum per iuga picta Canem.
Hoc mirum eſt; nullis Leporem quòd curſibus Vmber
  Vrget; & irriſo non fugit Hoſte Lepus.
Haſce Feras etenim retinet diſcordia formæ,
  Quæ velit eſſe Canis, quæ velit eſſe Lepus.
Ergo Feras ſi Gaule cupis per inane fugaces
  Cernere; ſubſcribas, *Hic Canis, ille Lepus.*

In effigiem Promethei à Gaulo malè redditam.

CAucaſeâ lacerum ſub Rupe Promethea Gaulus
  Mancipat, & rapto vendicat Igne Reum.
Tam miſeris tortum exemplis ſi cerneret Vltor,
  Quas petijt flammas, Iupiter ipſe daret.

In effigiem Leonardi Gambaranæ.

QVam ſpectas mitemque Togâ, Galeâque micantem,
  Bis Clari gemina eſt, vnaque Imago Senis.
Humanam gerit hic ſpeciem, Nomenque Leonis;
  Fortior, vt dubites, Doctior an fuerit.
Nam Belli & Pacis geminâ ſimul inclytus Arte,
  Et Martis Lauros, & Themidis meruit.

Tutatus Calamo Ciues, Ferro vſus in Hoſtes:
Arces æquè acriter, Iuraque ſuſtinuit.
Doctorum Senior, Senior ſimul Armigerorum:
Exemplum Doctis, Armigeriſque fuit.
Solus hic ergo ſuæ geminauit Stamina Vitæ:
Nam Docti Vitam vixit, & Armigeri.

Marci Antonij Gambarana eius Filij,
Regij Aduocati Generalis;
Heroicum Symbolum picturâ expreſſum.

CAndida nocturno latitans ſub Gurgite Lotos,
Surget ab Arcanis, Sol vbi ſurgat, aquis.
Obruat ingenuam tenebroſa Calumnia Laudem,
Hanc tamen è tenebris *extrahet vna Dies.*

Lotos ſub Euphrátis vndâ pernoctans, ſurgente Sole conſurgit, Solemque ſequitur.

S. FRAN-

S. FRANCISCI XAVERII HEROICA GESTA.

Ad Indos ſoluit.

NAuis, ſoliciti iucundos Orbis Amores
  Per vada quæ Zephyro læta ferente vehis.
Marmora feſtiuo tranquilla celeuſmate rumpe;
  Humida terribilis comprime terga Sali.
Hyblæas depaſta roſas tibi flamina dulces
  Adſpirant Animæ, ſiippara tenſa canunt.
Cedunt Monſtra Maris, Venatriceſque Phalanges;
  Sarcina Securam te pretioſa facit.
Inuidet Argóæ Puppis tibi lucida Prædæ:
  Illa vehit ſtellas, tu vehis vna Deum.

Peregrè, ſe funiculis adſtrictum cruciat.

ARctata duris membra nectit Vinculis,
  Nudoſque Diuus implicat nodis toros.
Hoſpes remotam deſtinat Viam: Omnia
  Vult ferre ſecum, colligit Pauper quæ habet.

Acer-

Acerbiſsimis dumtaxat Pomis diù alitur.

FAucibus Autumnos ægris indulget acerbos,
Tantaleâ Xauier pallidus ora fame.
Compar ſupplicium, diſpar tibi Tantale cauſa eſt:
Hic veniente cibo, tu fugiente doles.
Tam mala ſi parerent Syluâ tibi Tantale Mala;
Supplicium maius ſi fruerere foret.

Sacra faciens excedit ſenſibus.

PRonus adoratas rem confecturus ad Aras,
Durior Alpino Xauier it ſilice.
Hunc Puer audaci tardantem viuere dextrâ
Vellicat; immemorem, prærigidumque vocat.
Siſte Puer: quem cernis abeſt. Deus aduenit Hoſpes:
Obuius en vacuam deſerit iſte Domum.

Verminoſam bibit.

DEficit illimis, Xauier dum nauigat, Vnda:
Deficit in medio quam bibat Vnda Mari.
Haurit ſoligenis animatum Vermibus æquor:
Et tumulat viuos viſceribus latices.
Es tibi cauſa mali Xauier. Te viuere cuncta
Præſente incipiunt: ipſæ animantur Aquæ.

Singu-

Singulis ſua Idiomata pro concione referens, Angelus creditur.

PErcitus Empyrei Franciſcus Pneumatis æſtu,
  Tergeminum Monadis Concilium memorat.
Concio Pennigerâ properat Malabarica Mitrâ:
  Et breuis intorto vertice Pumilio.
Vncæ Sinus adeſt, & preſſæ Naris Iápon:
  Durus Tapróbanes, mollior aſtat Arabs.
Thrax pallam, faciem pictus Canarínus aduſtam,
  Et tereti hirſutus cum Patagone Scytha.
Pendulus vnam Orbis linguam miratur vterque,
  Lingua refert Patrios omnibus vna ſonos.
Hoc alij potuere. Sacer cum diceris Ales,
  Plus eſt vno omnes quod facis ore loqui.

In ora Piſcaria lachrymatur.

CAndida Piſcoſam Baccarum copia Terram
  Fecerat, è gelidis copia diues Aquis.
Traijcit Heſperias temeraria turba Columnas,
  Roſcida quo lacero pignora lintre legat.
Linquite Aquas: Xauier quò luget pergite Nautæ:
  Quod medio petitis gurgite, litus habet.

Nuti-

Nutibus Indos erudit.

SI loqueris, quòcumque libet fera pectora pellis,
Atque Aures Populi viuida verba vident.
Si vibras Franciſce manus, tua dextera fatur;
Atque oculis audit ruſtica Turba manum.
Quis credat? manus eloquitur, promptiſſima geſtit
Lingua, vident Aures, audit iners Oculus.
Non ſunt hæc Hominum Miracula: Numinis inſtar
Eſt quiſquis mutat ſenſibus officium.

Negata Naui, Pedibus Mare decurrere aggreditur.

ERige pugnaces ſcopulos, Mare Montibus abde:
Inuia Xauerio non erit vlla Via.
Tolle Rates, erit ipſe Ratis: Terram Æquore ſterne,
Æquora calcabit dura, natabit Agros.
Quid non poſſit Amor? legem dedit omnibus Idem,
Legem qui potuit condere, ſoluet Amor.

Vno tempore duabus inſiſtit Nauibus.

VNa duas cæco Naues rotat Orbe procella,
Vnaque fit geminis Nauibus vrna Mare.
Vnus adeſſe cupit geminâ Franciſcus in Alno:
Velle habuit pretium: Quod cupit eſſe, fuit.
Et fugit, & remanet: puppi ſe partit vtrique;
Fit duo, nec duo ſunt: diſtat, & vnus adeſt.
Miraris? quid tam facile eſt quàm pluribus vnum
Stare locis, geminus quo minor Orbis erat?

Sacco

Sacco indutus Aulicis miſcetur.

PReſſerat Heſperias armata ſuperbia terras,
Arx Aula infelix Ambitionis erat.
Lumina quicquid amant, Poſtes, Laquearia, Menſæ,
Omnia pro telis explicat Ambitio.
Arcus erat Diadema: arcus fœdata cruentus
Purpura: & hæc oculis cernere, vulnus erat.
Xauier at lacerâ velatus membra lacernâ,
Loricam dixit, ſi potes, hanc penetra.
Quæ nullæ poterant Arces perfringere tela,
Tela hæc Xauerij frangere fracta poteſt.

Indijs peragratis emoritur.

MAgnus, vt exiles Macedo peruenit ad Indos,
Sanguine iam lacrymas deficiente dedit.
Ex alijs alios ſuſpirans Orbibus Orbes,
Virtuti Metas mœruit eſſe breues.
Xauerio inuideat Macedo. Poſt Indica Regna,
Cæleſtes Orbes inuenit, & ſuperat.

VARII CASVS.

Eridani exundatio, Anno 1629.
Regnante Magno Carolo Sab. Duce.

CErnis vt Alpinæ indignans Cunábula ripæ,
Patrius immodicis curſitat Amnis Aquis?
Impoſitos liquido Pontes pede calcat inultus,
Et ſuper euerſas ſibilat Vnda Domos.
Lanigerûm nat turba: Greges ſtabulantur in vndis:
Aduena per cultam Piſcis anhelat humum.
Cælicus Eridano Eridanus procùl influit imo:
Pronaque fraternis Sidera merſat Aquis.
Prodigioſa pauent læui ſpectacula Myſtæ;
Et tumor ille Padi, corda timore quatit.
Magnanime inſanos deride Carole Vates:
Augurium Fato dexteriore traho.
Itala diſſidijs Regio Regalibus ardet.
Vt flammam extinguat dat tuus Amnis Aquas.

Latinum hoc Vaticinium Italicè recinuit ingenioſiſsimus noſtri Æui, Philippus à Sancto Martino, Alladij Comes.

ROtti i ceppi d'argento il Fiume altero,
Freme torbido d'ira; e ſenza ſponde,
Fatto immenſo nè campi ſi diſtonde;
Emulando del Mare il vaſto Impero.

Oue

Oue lieto l'Augel volò leggiero,
Guizzan veloci i Peſci; e giù per l'onde
Van le Selue, e le Piante più feconde;
E con le ſue capanne il Gregge intero.
Queſti è Carlo il tuo Fiume, che cotanto
Minaccioſo ne corre, e gonfio ſorge;
Ma degli Aúguri ſpregia il flebil canto.
Già di bellico ardor fiamma ſi ſcorge:
Arde l'Italia; & egli verſa il pianto:
Et à ſpegner l'ardor, l'Acque ti porge.

Sitiente exercitu
oblatam aquam reſpuit Cato.

AFrica belligeros ambúrit arena Quirites,
Nullaque iam querulæ ſubuenit vnda ſiti.
Forte breues galeâ legit vdo e pumice lymphas,
Demeruitque leui munere Lixa Ducem.
Delicias oculo ſpectant ſitiente Phalanges;
De nihilo Princeps inuidioſus erat.
At Cato, defectis quamquam trahit ilia venis;
Attonito intactas Agmine ſpargit Aquas.
Principis exemplo dolet ægrum mitiùs Agmen;
Nulla ſitim culpat, nulla querela Ducem.
Augebat ſpectata ſitim procul omnibus vnda,
Iam ſparſa excuſſit omnibus vnda ſitim.

Attritis Arcuum neruis,
Romanæ Capillos ſufficiunt.

VIctor Agenoreos Tybris dum vendicat Hoſtes,
Vulnificum neruus deficit Indus ebur.
Irrita ſecurus deridet ſpicula Pœnus,
Et ſua felici ſpargit inulta manu.
At non Auſonidûm latuit ſolertia Matrum:
Nimirum Auſonidûm ſat fuit eſſe genus.
Cornibus attexunt ſibi quos minuere Capillos;
Martia fœmineus munera crinis obit.
Spicula luxuriant tenero vibrata Capillo:
Spicula tam crebras nulla dedere neces.
Fœminei ſedenim lethalia tela Capilli
Semper erant: quid cum ſpicula, & arcus erant?

Flammam pudicitiæ teſtem
Nupta impunè tractat.

TEſtatura fidem iuratæ Lælia Dextræ,
Pronuba magnanimâ fert elementa manu.
Attonitas inopina tenet reuerentia flammas;
Caſtaque ſupplicium Dextera verſat iners.
Si tibi læua fuit mea credule Dextra, Marite,
Sit rogus iſta mihi Tæda iugalis, ait.
Teſtis mira fides. Propriæ qui Crimina Nuptæ
Non tacuit, Caſtam Mulciber eſſe probat.

Serua-

Seruatorem ſuum ſeruat Leo.

TAbentem læui traiectus cuſpide plantam
Flebile Marmaricus perſonat Antra Leo.
Fors ea Venator luſtrat iuga: tùm Fera prodit.
Is pauet: hæc ſubitam ſaucia poſcit opem.
Tractat fulmineos medicus iam certior Vngues,
Et Medicum pauidæ ſe ſtupet eſſe Feræ.
Inde Theatrali captus dum ſeruit Arenæ,
Appoſitum memori protegit vngue Leo.
Mites eſſe Feras Homines docuere: viciſsim
Vt ſit Homo Humanus hæc Fera capta docet.

Illæſo Filio, Serpentem circumuolutum perimit Pater.

ADſpicit amplexum nati peritura Draconem
Colla Pater: mors eſt, quælibet acta mora.
Protinùs in viridem iaculo collineat Hoſtem;
Et læſo illæſus proſilit Angue Puer.
Figitur in ſolo docilis Serpente ſagitta,
Et præſcripta Patris lumine, ſigna tenet.
Nunquam ſynceri iaculum mentitur Amoris:
Id malè collimat, quod malus vrget Amor.

Patrem

Patrem fami deuotum lactat Filia.

FOemina per denſas intrat generoſa Phalanges,
  Quà Pater eſt lentâ iuſſus obire fame.
Arida per vacuas numerat ieiunia venas;
  Oſſaque diductâ proſpicit alba cute.
Ah dolor! affectare dapes cauet arduus Hoſtis,
  Iamque fame Genitor, Nata dolore petit.
At malè fœmineo dùm verberat vbera planctu,
  Quid queror hoc, inquit, Pectoris aucta penu?
Ergo Patri lautas impendit Nata papillas:
  Fitque Patris Genitrix ingenioſa ſui.
Expugnat rigidum Pietas deprenſa Tyrannum,
  Corpora non paſſum tam benè paſta mori.
Quam non vincet Amor cauſam? mouet ecce Tyrannos:
  Et mites, legem tranſgrediendo, facit.

Mater Hebræa filio veſcitur.

QVam Patriæ peperit, miſeram ſibi deuouet eſcam;
  Cognatis dapibus luxuriata Parens.
Ingeſtus materna puer per viſcera currit,
  Cuna idem venter qui fuit, vrna fuit.
Plaudunt exemplo Furiæ. Iam vicimus (aiunt)
  Inuidiam; Populus nos facit iſte pias.

Pericli-

Periclitante Patre, loquitur impeditus Crœſi filius.

SEgnia Regalis, vegeto iam firmior æuo,
Non poterat vocis ſoluere vincla Puer.
Proditor arcano Patrem cum poſceret enſe;
Ille mouet facili verba reperta viâ.
Extremis Natura malis eſt prouida. Primos
Seruarat patriâ pro pietate ſonos.

Auarus ſuperſtitioſus.

Q*Vando diues ero?* ſecum quærebat Auarus:
De ramo Coruus, *cras*, ait: & tacuit.
Augurijs firmata bonis ſua vota moratur;
Cras populaturus quas malè condat opes.
Ergo auro ingentem miſero dum præparat Arcam,
Cras perit: atque Arcâ conditur ipſe ſuâ.
Nec malè fatidicus Volucris mentitur. Auarus
Cùm moritur, Diues incipit eſſe alijs.

Duran-

Durante Spinâ, perit Roſa.

AVroræ ſoboles, Auræ pulcherrima Rore
  Paſcitur, atque perit cum Genitrice Roſa.
Spina ſed in longum ridens felicior æuum,
  Hæres deciduæ viuit acerba Roſæ.
Hoc Natura licet? Spinam ſeruare nocentem,
  Atque hilarem ſubitâ plectere morte Roſam?
Eſt Roſa flos Veneris; Veneriſque ſimillima flori.
  Quod cruciat longum eſt: quod placet, exiguum.

ODARVM.

In Patriam réducis
Votum.

HÆC, cum ſequentibus duabus, Chori ſunt Tragœdiæ Hermenegildi, quam latinè panxit hic Author; ſibi raptam fruſtrà queſtus: communi cum pleriſque alijs laboribus iacturâ. Hoc interim habe fragmentum: ex quo reliquum iudices. Atque hic eſt Chorus Primi Actus, quo Hermenegildus Patriæ reſtituitur.

QVàm dulce laſſis Iſthmia Nauitis
Preſſiſſe conto litora, cùm Notus
Feruore dediſcit ſupino
Cæruleis equitare Campis.
Quàm dulce collo nectere patrio
Dextram ferocem, quæ prius aſpero
Stridens metallo, fulguranti
Horrendùm tonuit Sariſsâ.
Nil eſt Paterno Sole beatius,
Certiſque noti finibus Oppidi;
Seu iuuit errantes Volúcres,
Seu genus vndiuagum tueri.
Olìm paternis indita fontibus
Arcana vis eſt, quæ latet Aduenam;
Ad nota dulcis labra ſerpit,
Et Patriam monet eſſe lympham.

I quà Rogali ſol perit Æquore;
I quà recenti ſe reficit ſatu:
Scrutare Getúlos receſſus;
Non Patriæ fugies Amorem.
Merge hunc ſub vndis transfuga Caſpijs,
Emerget ardens. Ad tua litora
Mentem reſorbebit fugacem,
Et tacitos feret ore Morſus.
Spreuit placentes Ogygiæ minas,
Spreuit decoras Alcínoi fores,
Et cælibem nunquam racemum,
Præ ſcopulis Ithacus Paternis.
Tauro implicatus litora Patriæ
Natiua duræ quò repetat Scytha;
Quercéta Gargáni dolebit.
Et tepidas habitare Baias.
Ille ò beatus, cui vice Conſulis,
Progne paternam dum relinit trabem,
Diſtinguit Annos; atque auíto
Herculeum Mare finit agro.
Et qui coæuæ dum videt Arboris
Pendére crines, ſe meminit Senem.
Campiſque lentis, atque adulto
Se Nemori videt eſſe Patrem.
Felix volantem cui proprij datur
Metare Vitam limite Prædij.
Miſcere cui prodeſt ſepulcra,
Et cineri cinerés Paterno.
Felix Parenti qui ſibi creditum
Multo reſignat fœnore puluerem:
Quem terra poſtquam fruge pauit,
Cuna eadem fuit, & ſepulcrum.

Chorus

Chorus Tertij Actus.

Hominum nequitiam Fato non imputandam.

ANceps ſolicitat cura
Humanaſne regat
Fati conſilium vices;
An noſtris aliter conſilijs eant.
Hanc cerne Cauſarum Catenam;
Dices, Agit Fatum omnia.
Vt fata iubent ſtabilis rerum
Lege tenaci nectitur ordo.
Turbinat vitas Lácheſis, neceſque:
Sub rapido pendent Regum faſtigia fuſo:
Ac ſi nefaſtus figitur clauus ſemel,
Proſpicies mala, non cauebis:
Venturam quoties cladem
Præſcia mens cecinit,
Quam vitare nefas fuit!
Ex Vrbe monitus dum procùl Æſchilus
Vitat ruinas; ſubdialem
Teſtudo protriuit cadens.
Canibus votum dum vouet ignibus
Aſcletarion Domitianus,
Imbribus flammæ pereunt rogales;
Præuiſique Canes madidum rapuere Cadauer.
Stat ergo fixo Fata quod ponunt loco;
Et moneant licet, haud mouentur.
Quid cùm prodigijs Numen
Aut Natura eluet?
Nunc cæco vagus æthere,

Depectit rabidis prælia crinibus
Terror Tyrannorum Cométa.
Nunc Præco Mortis Regiæ,
Regia Fulmen limina pulſans,
Mortem propiùs aſtare monet.
Inclyti nuper [1] Ducis ante cladem,
Eridanum fractâ bacchantem vidimus Vrnâ.
Quid ergo pendens proloqui Fatum iuuat?
Vt mala bis noceant timenti.
Vinci ſi iubeant Fata,
Milite Cecrópio
Crimiſſus lateat licet,
Hos fundet modicâ claſſe Tymóleon.
Si Fata Sceptrum deſtinarunt;
Sæuis necandum Gárgoris
Monſtris puerum tradat Abydum;
Ad Sceptra tamen repet Abydus.
Fata ſi vinclum fabricant iugale;
Carcere diuiſi Thalamo iungentur amores.
Vocante Fato denique, ad Fatum vocans
Quæ fugitur via ſæpè ducit.
Quem Fortuna premit læua,
Nauiget, vnda furit.
Appellat, reſidet Mare.
Mercetur, ſpolium comparat Æquori.
Ludat, fritillus vota fallet.
Aret, putris languet Ceres.
Agat, ah melius ceſſaſſe foret.
Ceſſet, melius egiſſe foret.
Quicquid aggreſſum citò pœnitebit.
Conſulit hic illinc aptè, decernit ineptè.
Quod ſi benignâ riſerit Fatum vice,
Cuncta cadent benè, dormienti.

At

1 *Magni Caroli Sab. Ducis.*

At ſi Res Hominum certis
Nexibus Aſtra ligant;
Rebus quid dubijs iuuat
Votum purpurei quærere Conſulis?
Centumuirales quid moratur
Ferále longæuos Forum?
Cur tergemino verbere fractum
Infauſta Reum cruciat arbos?
Quidue Machaoniæ ſolertia proficit Artis,
Peiora morbis gramina ad morbos legens,
Si ſtatuunt tibi Fata metas?
Annon in ſolidis regnat
Libera vis Animis;
Quam nec Fata rudentibus,
Nec centumgeminâ cõpede mancipant?
Hanc tolle; cur vindex Auernum
Intentat horrendum Deus?
Quidue calenti thure calentes
Mulcere iuuat Vindicis iras:
Nulla ſi vis eſt Animæ imperatrix?
Ergo nulla leues Animos Prudentia frænat.
Ergo ferinis Animus eſt Animis Comes.
Poſt cineres nihil ergo reſtat.
Ah mentes Hominum cæcæ!
Qui fera Fata pauet,
Se tantum paueat, decet.
Vis nulla ingenuis mentibus imperat.
Nos imus in præceps volentes:
Proſpectat ituros Deus,
Et quæ ſpectat mente reponit,
Nullis vnquam delenda notis.
Quæ ſemel ſpectat, venient; Quid inde?
Non animi tamen arbitrium Mens præſcia cogit.
Tua ergo ſcripta Scelera ſi Fatum vocas;
Quiſque

Quiſque ſibi ſua Fata ſcribit.
Sic cùm Trinacriam vecors
Scyllam Nauta petit,
De ſummo excubitor loco
Mergendam Pharius ſi videat Ratem;
Certumque prædícat periclum;
Author pericli non fuit.
Igitur fruſtrà Mortale Genus
Conſcia Fati Numina, & altos
Siderum lapſus, Geniumue culpat.
Ni malus eſſe velit, nemo malus eſſe iubetur.
At ſcelere Victor ſurgit ex noſtro Deus,
Fine regens mala geſta recto.

Chorus poſt Actum Quartum.

De ſerâ Gentilium Conuerſione.

RES eſt Relligio nota,
Anne ignota magis?
Numen Relligio patens
Quas non conſpicuis verberat Ignibus
Terras? quod Æquor belluoſi
Tranare Boſphori pauet?
Hoſpes inhoſpitis lucida Lucis:
Conſtans trepidâ ludere in vndâ:
Ingredi cæcos animoſa Calles:
Solis vtramque Domum liquidis fulgoribus implet.
Obliqua ſi quam deſerit Plagam dies,
Hæc tetricas radiat per Vmbras.

Numen

Numen Relligio vaſtum,
Pandit vbique Deum.
Doctor conſileat licet
Nouit Nauta fero prenſus in Icaro
Cælo ſupinas ferre palmas.
Cæſurus agreſtes opes
Tornat ſolidum ſi Notus imbrem,
Properat Diuos mulcere Sator.
Hoſticas Victor minuat Phalanges;
Tardet Aprum Marſæ Venator arundine Prædæ:
Ille graue ſacro ferculum appendit Tholo,
Horrificos dicat iſte rictus.
Auroræ croceos Currus,
Aurea fræna vide.
Audi turbine conſono
Intercalatum Sideribus Globum;
Longoque non feſſum rotatu
Aſtrum videto Præſidem.
Condam lucis Promamque bonæ:
Aliam ſemper, ſemper eandem
Progredi cernas minuique Phœben.
Syluarum, Pelagique Pecus, pictaſque Volúcres,
Varioſque, Florum cerne ridentum Choros;
Cuncta Deum ſine voce clamant.
Securis trabibus fixum
Aduena Hyrundo larem
Quo Doctore linit? Deo.
Quis mœſtam Cytharâ pangere plumeâ
Carmen ſub Vmbrâ luctuoſum
Prognen Chorágus erudit?
Quo dictante Gens Florifera
Stipat cereis nectara thecis?
Quo celer nexis Opifex medullis,
Argutos Culici laqueos pretexit Arachne?

Aut

Aut quò penum Formica parcit frigori?
Tam minimis Deus eſt Magiſter.
Cur vel ſoliuagis Culpam
Horret Virgo locis?
Teſtem Virgo timet Deum.
Vmbras crudus adhuc quid Puer auias,
Motumque Virgultum tremiſcit?
Numen Puer ſentit latens.
Cur algentes tangere vitat
Cari cineres Nupta Mariti?
Quidpiam ſentit ſupereſſe Morti.
Nocturnæ Lémurum facies, & præſcia veri
Somnia, Poetis entheum Pectus ſacris;
Eſſe Deum, ſuperoſque clamant.
Olim ſanctum Animal, viuax,
Humanumque ſuo
Sculpſit de Ingenio Faber.
Libratis teretem partibus indidit
Statuque & inceſſu figuram.
Huic dædalas finxit manus,
Linguam præpetem; tùm Sideribus
Nata tuendis Sidera frontis:
De ſuis tandem radijs fauillam
Excuſſit, claræque dedit ſanctum Icona menti.
Ac, ni Cupido noſtra nos cæcos facit,
Artificem è ſpeculo videmus.
At ſi multigenos cultus
Miſtaque ſacra vides,
Res eſt Relligio abdita.
Hic truncam ſalicem ſtare Deum iubet,
Edace quem finxit dolabrâ,
Blattis futuram mox dapem.
Hic colit Vndæ lene caput ſacræ.
Sarculo amicas colit hic fruges:

Et

Et ſuum hic mandit, bibit ille Numen.
Quoniam etiam Numen pauidâ ſtetit Hinnulus arâ;
Bipartiendum Capreæ ac Viro decus:
Illa Deos parit, hic precatur.
Quantæ Vatibus heu nugæ!
Thura quid alba crepent
Sacris impoſita ignibus:
Quo fulgur ſonitu Nubila diuidat.
An dextrum, an obliquum laceſſat
Oſcen volatu Dædalum,
Seruat Aruſpex: Fataque Principum
Volucrum pennis fatuus alligat.
Conſulit Mutas alius Bidentes,
Viua cruentatâ ſcrutatus viſcera dextrî.
Quid plura? ſanguine Rhodus humano litat:
Et ſimilem ſibi Myſta cædit.
Caligo ſedenim maior
Quos arcana iuuat
Scitari Superûm, implicat.
Hi vera e Cathedris dogmata ventilant,
Verumque perdunt ventilando.
Raptatur hac illac Deus.
Scommata ludit alter in alterum:
Et ridetur alter ab altero.
Veritas falſis petitur duellis.
Iam calamus gladio mutatur, pagina peltâ:
Sanguis rebellat ſanguini: ſcandit furor
Per ſcelera ad Pietatis Aras.
O lucis Faber alternæ,
Et lux certa animis;
Tandem nubila diſijce.
Te noſci Dominum ſi nihil intereſt,
Quò Templa, & Aras tot moramur?
Te noſtra ſi tangunt Sacra,

LIII Quid

Quid conſortem pateris Orcum?
Aut quæ Saganis tanta poteſtas,
Vt tuas dirus ruat ignis Ædes:
Interea impunes Phlegethon contaminet Aras?
Audis: micabit luce Religio ſuâ,
Et dubius requieſcet Orbis.

Ludouici Pij
Romanorum Regis & Imperatoris laudes.

NOn ſemper Vmbris miſtus inertibus,
Lethæa propter litora luridas
Sorbebis vndas, ô canori
Cura prior Ludouice Thybris.
Thybris ſuperbi, quem liquidam tui
Prædam [1] Parentis, finibus áuium, *1 Caroli Magni.*
Vndâque raucùm lacrymante
In patriás reuocaſſe Ripas
Te Roma ſenſit: cum propè Séquanam
Læto renídens Nominis omine,
Romanus Auguſtum Paternâ
Te implicuit [2] Stephanus Coronâ. *2 Pontifex Max.*
Quos non triumphos hæc ſacra præſcijt
Deditque Laurus? Dacus, & algidi
Nouere Cimbri, quò cruenti
Detonuit Rhodani procella.
Nouit rebellis in Patruum [3] Nepos: *3 Bernardus Italiæ Rex, à Ludouico exoculatus.*
Quem Signa Signis Itala Gallicis
Iam triumphantem, luce captus
In ſcopulis oculus moratur.

Decen-

Decentiori non poterat probro
Libido plecti cæca. Piaculum
Agnoſcit Orbus: ſed rogatæ
Deſtituunt lacrymæ dolentem.
Sat hoc fuiſſet. Scilicet, heu nefas!
Nepote victo, [4] ludibrium Pater
Natis vagaris; ſede motus.
O propriûm Genitor dolorum.
Huc vſque Fortunæ licuit; tuâ
Vt expiatum laude reponeres,
Regiſque, Patriſque in Nepotes
Dulce [5] Pij Ludouice Nomen.

[4] *A Filijs depoſitus, & exauthoratus.*

[5] *Reſtitutus; Filijs ignouit.*

Horum carminum ſenſa facilè percipies ex eiuſdem Ludouici Vitâ, quam in Italiæ Regno Author excripſit.

In aduentum
Principis Peretti Braydenſis Præpoſiti,
Ex Gentilitio Stemmate Vaticinium.

QVis te Virorum, quiſue Deum, Lyra,
Iam dedicatam prouocat impetus?
Quæ fœta Delos, quiſue Pindus
Per tumidum mihi pectus errat?
Fauete linguis: hìc Genium loci
Aſtare certum eſt. Huc Puer infulam, &
Indos Vapores, cumque Veſtâ,
Aſſyriam properato lænam.
Bis binâ torto iam lituo Polum
In Templa findo. Iam decumus notat

 Poſti-

Poſtica, & Antica trames,
Quem bifido ſecat axe limes.
Spectatis? an me de ſolido furor
Mentis recellit? Stella ſororibus
Curuum ſepultis inuidendo
Zodiacum ferit Alba cirro.
Heros litaſti. Te Patruus ſuo
Phæbus nitori ſufficit Heſperum.
Phœbum repones, cùm Pyropo
Canicies triplici calebit.
O quantus olim Threicio cruor
Inſtat Tyranno. Tùm Tyrium Mare
Bis purpuraſcet: Stella peſſum
Barbaricam ruet iſta Lunam.
At quale Monſtrum? Primus inutiles
Surgit per iras Herculeus labor,
Tergum flagellans: Num præuſto
Axif. rum bibit ore Sidus?
Odiſſe bruto Fulmine longiùs
Læuos Leones Augur agens ſolet.
Tunc Hoſte Matres, tunc inultas
A Boreâ negat ire Syluas.
Fallor. Quirini quatinus Imperi
Natale Sidus fertur hic Aureus,
Qui Victor Autumnum micante
Incolumem Leo verſat vngui.
Dediſce fletum Roma: quid vtiles
Circa ruinas fœmineum latras?
Non vana Phœnix Fabuloſi
Supplicijs recreanda buſti.
Hic, cui Cleones ſe Fera temperat;
Pomumque diſcors aſſerit: Artibus
(Pacemque, terroremque miſcens)
Romuleis, Populum beabit.

Sed

Sed quanta textis Machina Montibus
Offendit auras? num Genus Anguipes
Stridente Centauris Olympo
Pelion inſtituunt, & Oſſan?
Heheu ruinæ materiam ſtruis.
Permitte Diuis ſidera. Quid Iouis
Ignem laceſſis iam quietum
O propriâ tumulande Matre!
Agnoſco: Diris Augurium vacat.
Ni fata peccent, iam Capitolio
Te Roma fundato ſuperbis
Verticibus ſupèr Aſtra tollet.
Quo te inſolentem proripies, Lyra?
Iam parua magnis pone modum modis,
Hæc alta Minci plectra poſcunt:
Parthenopen melius ſonabis.

Dira
In pluuiam perennem.

AT quis Nigrantum Verna, plus nimio potens,
Spirabilis compendium ingreſſus viæ,
Mundi Ruinis Tartari ingluuiem beat?
Vel quæ ſepulcris altilis Venéfica
Torto Sabellum concrepans carmen labro,
Caduca Cælo ſidera orbato rapit?
Et hunc ſereno Turbinem vultu vides
Vltor Mulierum Iupiter? num te ligat
Enode Pellex brachio? aut vdus grauem
Stertis cicutam? ſortis aut primæ incapax,
Dum ſeminale cuncta confundit Chaos,

Exoſa

Exoſa peſsùm arbitria, & ſceptrum iacis?
Nulluſne cauſæ cognitor? nullus Forum
Mundi Clientis Rabula, vel Rhetor terit?
Quid tu Pupilli tarde Curator Iouis,
Falcate Senio? quid ſatellitio frequens
Apparitor Maiugena? quid Acinace
Gradiue inermem Siderum terres Gregem?
Et lucis ille Circitor, mens Ætheris,
Dynaſta Phœbus: ille tum Pedaneus,
Tum Conſularis Ordo Stellarum, potens
Mundum rotatis regere pupillis, tacet?
Vides vt alto pénſilis Aquator loco
Ambas ſupinat frigidus capedines,
Vlniſque nitens ſtiriam preſſo negat
Hærere fundo? Cernis vt ſpurius, iners,
Semigenitus, & proiectus, inceſtam putris
Glebam renídens, municeps Cæli nouus,
Ceu ciuis, atque Indigena ſtellatæ Domus
Geniale niuibus conſpuit Orion ſolum;
Superque cilio ductat humanas vices?
Hinc quæ polari dote venalem Ioui
Dedit Pudorem, Baiulum Cœli Patrem
Ingrata proles vexat, & liquidam necem
Infundit Vrnis. Hinc gemella Numina
Recens probroſo cortice exutas manus
Edita ruendis Ratibus, Oceanitidum
Inefficaces írritant riſu preces.
Valete liquidis fertiles quondam Plagæ
Merſæ ſepulcris: Montium limbus Plagæ.
Nuſquam Niuoſa dente vos vltrà leui
Tondebit Agna: vomere aut acri, pius
Promota fundo germina in palàm trahet;
Sulciſue edaces Cultor inhibebit Vepres.
Squammoſà flexo Monſtra per ſulcos gradu

Errare

Errare Paſtor cernet; ac veſtris penum
Piſcator vncâ quæret in glebis acu:
Tritaſque Aratro, trabibus vrgebit vias.
Ite, ite quondam Nobile Hortorum decus,
Animæ Virentes. Flammeum merges Caput
Superba Cnicus; Phœbus illæſam fugit
Caltham ſequacem: tuque Pæónis potens
Arcere virus fonte, non abs te potes
Arcere Fontem: teque ſubmerget tua
Narciſſe Lympha: Lympha quæ vitam dabat,
Succoque teneros viuido implebat toros.
Et vos valete Vota Virginibus Cohors.
Floreş adulti, floſculique puberes.
Valete florum Candidati Lilia,
Stolatus ordo Niuibus: ah quale Niuium
Per aſtra vobis inuida ſepulcrum venit!
Terræ Cadauer languida rependet Roſa:
Collum Hyacinthus ponet: algebit Crocus:
Satiua triſtis Sidera Occaſus bibet.
Quid hoc ruinæ? Quaſſa dum queſtus tero
Strideſcit Æthra. Num grauida nubes cauo
Immugientes Viſcere Leones parit?
Vertigo Cæli nutat? an laſſum Gigas
Stellare fractus exigit oneri latus?
Nunquid bibaces nimia perpeſſæ vada
Valles anhelant? tota vel Mundi ſenis
Anima laborat? Proh Deûm atque Hominum fidem!
En quanta ſulco rima ſerpenti ſcidit
Nubem dolentem diſtrahi. An tantas valet
Incendiarium parere flammas gelu.
Animam calentem frigido eiectat ſinu
Irata nubes: moxque pertæſa impium
Scelus, flagranti liquida ſe impendit Solo:
Nimium nocenti mœſta pœnitentiâ,

Flam-

Flammis præúſtum, lacrymis Mundum obruit.
  Fatiſce Cœlum: Vertice emoto rue:
Confunde Terris Aſtra; nec ſummo Inferum
Lunaris orbe fibula hunc Mundum liget.
Iam Sole vulſo Cæcus ingemitet Cyclops;
Et Regna in vnum terna Neptunus legat.
Argóa rurſum ſyrtibus ſtridat Ratis:
Per noſtra Delphin Maria ſtellatus abeat:
Tandem veneno tabidos artus liqua;
Et rupta molli latera ſyntexi fluant:
Orbis ruinas Vertice infracto feram.

FINIS
NON FINIS.

INDEX
RERVM NOTABILIVM
Quæ
HOC OPERE CONTINENTVR.

A

AAronis. Inſcriptio Parænesis Pag. 67
Abelis. Inſcriptio. Tumulus. 10
Abiudi Zorobabelis Filij. Inſcriptio. Genethliacon. 140
Abiæ Roboami Filij. Inſcriptio. Edictum. 98.
Abrahami. Inſcriptio. Narratio. 39
Achas. Inſcriptio. Hiſtoria. 111
Achimi Sadoci Filij. Inſcriptio. Vices. 147
Adami Terræ Filij. Inſcriptio, Ænigma 7
Æſculapij ſiue Serpentis Emblema. 596
Amedeus Dux Sabaudię Rhodianam diſſoluit obſidionem. 440
Occiſo Rhodianæ Claſſis Præfecto Amedeus præficitur. 441
Amedeus Turcicæ Claſſis Præfectum cadit. ibid.
Captos Rhodon ducit Amedeus. ibid.
Rhodij Equites Amedeo gratias plauſuſque referunt. ibid.
Amedeo Triumphus decernitur. 442
Amedeo contra Saracenos Terreſtris pugna. 442
Sua manu Saracenorum Regem interficit. ibid.
Gentilia Stemmata Rhodienſibus permutare iniuſſu Cæſaris recuſat. ibid.
Annuente Cæſare inſignia mutat. 443
Amedei Septimi ex Comitibus Sabaudiæ Vltimi, & Ducum primi Elogium. 497
Amici Indiuidui Elogium. p. 524
Amonis Manaſſes Filij. Inſcriptio. Symbolum. 121
Andeſenni Comitis Elogium. p. 529
Andromedæ Emblema. 598
Angeli Felicis Gabaleonis Andeſenni Comitis Elogium Sepulcrale. 529
Aquarij Emblema. 591
Aræ Votiuæ Foſſani. Inſcriptio. 559
Aræ Sancti Pauli Taurini Inſcriptio. 560
Aræ Maioris Sancti Thomæ Inſcriptio. ibid.
Aræ Emblema. 602
Arietis Emblema. 588
Arphaxadi Semi Filij
Salemi Arphaxadi Filij.
Heberi Salemi Filij.
Phalegi Heberi Filij.
Reuui Phalegi Filij.
Satagi Reuui Filij.
Nachoris Saragi Filij.
Thares Nachoris Filij. } Inſcriptio. Catalogus. 37
Aſæ Abiæ Filij. Inſcriptio. Rogus. 49
Attritis Arcuum neruis Romanæ capillos ſufficiunt. 620
Auarus ſuperſtitioſus. 523
Aurigæ ſiue Myrtili Emblema. 595
Augusti Cæſaris Elogium. 198
Auguſto comedenti Aquila panem rapit. 199
Dei nomen iniquè aſſumit. ibid.
Audita Ciuium Clade caput ad parietem allidit. ibid.
Veneno ab Vxore propinato interit. ibid.

B

BAlenæ ſiue Priſtis Emblema. 599
Balthaſaris Caroli Dominici Hiſpaniarum Principis Natalitia. 299
Bapātheris Pātheris Filij.) Inſcriptio.
Iacobi Mathani Filij.) Naufragiū. 178
Boozi Salme Filij.) Inſcriptio Myſte-
Obed Boozi Filij.) rium. 79
Broliorum Sacelli Taurini. Inſcriptio. 560

C

CHami Noe Filij. Inſcriptio. Diræ. 32
Caini. Inſcriptio. Epitaphium. 9
Cainami. Inſcriptio. Oppoſita. 23
Caligulæ Imperatoris. Elogium. 202
Caligula naſcitur in Caſtris. 203
Primus aureum Diadema tulit. ibid.
De Milite natus à Milite occiditur. ibid.
Saturnalibus diebus addidit Iuuenales. ibid.
Cameleontis Emblema. 605
Camilli Richelmi Præſidis. Elogium Sepulcrale. 519
Cancri. Emblema. 589
Canis maioris, ſiue Lelapæ. Emblema. 600
Caniculæ, ſiue Procyonis. Emblema. ibid.
Capricorni. Emblema. 591

Mmmm Caroli

INDEX.

Caroli Emmanuelis Sabaudiæ Ducis Exequiæ. 280
Carolus naſcitur. 281
Puer Patri ſuccedit. 282
Caroli Connubium. 283
Salutianum bellum. 284
Bellum Gebennenſe. ibid.
Ad Aquas Sextias Triumphus. 285
Ad Vinodunum Conflictus. 286
Caburri Expugnatio. ibid.
Pacis Negotia. 287
Magnifica Opera. 288
Monſerratenſe Bellum. ibid.
Haſtam Pompeiam ſeruat. 289
Bellum Liguſticum. 290
Verruca defenſa. ibid.
Secunda Pax. 291
Piè moritur. 292
Sepulcrales inſcriptionis. 293
Caroli Emanuelis ex ære in Vinea Maurítij Principis à Sabaudia Inſcriptio. 563
Eiuſdem Elogium. 495
Caroli Emmanuelis Secundi, & Franciſcæ à Francia Publica receptio. 327
Prima Moles. Aureum Seculum. ibid.
Secunda Moles. Iunonis Pronuba Templum. 331
Tertia Moles. Libra. 336
Quarta Moles. Regalium Virtutum Pantheon. 339
Quinta Moles. Vota. 343
Vltima Moles. Martis Taurus. 345
Caroli Franciſci Capris Ciliarum Comitis. Theſes. 478
Ad Mauritium Sabaudiæ Principem dedicatio. 479
Stemmatis Deſcriptio. 480
Fulminalium Academicorum Stemma in Collegio Auguſto-Taurinenſi Societatis Ieſu. 482
Heroici Fulminalium Symboli figura, & forma. 483
Stematis totius Deſcriptio. 484
Caroli Franciſci Nicolis Vernantis, & Rubilantis Comitis. Theſes. 459
Ad Victorem Amedeum Cypri Regem dedicatio, & Cypri Regni augurium. 461
Sabaudæ Familiæ perpetua Series. 463
Victoris Amedei Geſta, progenitorum geſtis æquata, & ſuperiora. ibid.
Victoris Amedei Iuuenilis Strenuitas. ibid.
Modus in Victoria. 464
Celeritas. ibid.
Fortitudo. 465
Religio. ibid.
Suauitas. 466
Prudentia. ibid.
Iuſtitia. 467
Magnificentia. ibid.
Minutiora Parerga. 468
Caroli Philippi Morotij Magni Sabaudiæ Cancellarij. Elogium Sepulcrale. 523
Caſſiopeæ ſiue Sedis. Emblema. 595
Cephei. Emblema. 593
Cæſaris Malliani in Comitem Emmanuelem Theſaurum Familiæ poſtremum Marent. Epigramma. 550
Chironis. Emblema. 601
Chriſtianæ Alexandræ Suecorum Reginæ. Publica Receptio. 323
Orationis Thema. ibid.
Arcus Triumphales 324
Claudij Imperatoris. Elogium. 204
In Latebra occultus Imperator creatur. 205
In Imperio uitam inertem ducit. ibid.
Non exit ad pugnam. ibid.
Plures aquæ ductus condit. ibid.
Coronæ Ariadnæ, ſiue Borealis. Emblema. 593
Coronæ Auſtralis. Emblema. 603
Corui. Emblema. 602
Cychni. Emblema. 594

D

Dauidis Ieſſe Filij. Inſcriptio. Adinaton. 88
Delphini. ſiue Arionis. Emblema 597
Deltæ, vel Trianguli. Emblema. 598
Diræ. In pluuiam perennem. 637
Domitiani Imperatoris. Elogium. 218
Muſcas Venatur. 219
Vites recidi iubet. ibid.
Eius ante obitum Cornix loquitur. ibid.
Epitaphium eiuſdem. ibid.
Draconis. Emblema. 592
Durante Spina perit Roſa. 624

E

Eleazari Prothomartyris ex Leui. Inſcriptio. Concio. 153
Eleazari Ionathæ Fratris. Inſcriptio. Emblema. 169
Eliacimi, & Ioachaſi Ioſiæ Filij. Inſcriptio. Reuolutio. 124
Eliacimi Abiudi Filij.) Inſcriptio Dialo-
Azoris Eliacimi Filij.) giſmus. 143
Eliudi Achimi Filij.) Inſcriptio Conſo-
Eleazari Eliudi Filij.) latoria. 151

Enochi

Enochi Iaredi Filij. Inſcriptio. Cenotaphium. 25
Enoſſi Sethi Filij. Inſcriptio. Encomium. 21.
Equi maioris, ſiue Pegaſi. Emblema. 598
Equi minoris, ſiue Cyllari. Emblema. 597
Eridani Exundatio Anno 1629. Regnante Magno Carolo Sabaudiæ Duce. Vaticinium. 618
Eſdræ Inſcriptio. Admiranda. 142
Eſroni Phareſi Filij) Inſcriptio.
Rami Eſroni Filij) Auiciſ-
Aminadabi Rami Filij.) mus. 61
Ezechiæ. Inſcriptio. Index. 114

F

Fama Præfica, ſiue Innocentij X. Elogium. 490
Filius Patrem pingit. 606
Flammam pudicitiæ teſtem nupta impunè tractat. 620
Fontis Inſcriptio lingua priſca. 567
Fontis Pliniani Inſcriptiones. ibid.
In eundem Fontem Emblematica Inſcriptiones. 568
Franciſci Hyacinthi Sabaudiæ Principis Primigenis. Natalitia. 309
Feſtiua nocturnorum ignium ſpectacula. 313.
Aulica letitia. 317
Franciſci Mariæ Broliæ Senunciarum Marchionis Elogium Sepulcrale. 514
Authoris Epigramma eiuſdem Broliæ Inferijs additum. 516
S. Franciſci de Sales Gebennenſis Epiſcopi Sacra Celebritas. 214
Franciſci Thomæ à Sabaudia. Inſcriptiones Sepulcrales. 270
Eiuſdem Elogium Sepulcrale. 273
Inſcriptio ſupra argentea Arcella, in qua conduntur Cor Principis Thomæ, & Cor Principis Emanuelis eius Filii. 274
S. Franciſci Xauerij Sacra Celebritas. 223
Ortus, & Apoſtolica Vocatio. 224
Ad Nauale feſtinantis geſta. 225
Herculeas ad columnas peruenit. 226
Occidentalis in Oceano labor. 228
Orientalis in Oceano mortalitas. 229
Goam peruenit Indiarum Orientalium Proregiam. 230
Expeditio in Ora Piſcaria. 231
In Trauancoridis Regno geſta. 233
Quid in Diui Thomæ Sepulcro, & Moluchi Regno. 234
Poſt Sinas vltimam Terrarum luſtrat Iaponiam. 235
Ad Sinas Redux moriendo triumphat. 238
S. Franciſci Xauerij Heroica Geſta. 613
Ad Indos ſoluit. ibid.
Peregrè ſe funiculis adſtrictum cruciat. ibid.
Acerbiſſimis dumtaxat pomis diu alitur. 614.
Sacra faciens excedit ſenſibus. ibid.
Verminoſam bibit. ibid.
Singulis ſua Idiomata pro Concione referens Angelus creditur. 615
In Ora Piſcaria lachrymatur. ibid.
Nutibus Indos erudit. 616
Negata Naui Pedibus Mare decurrere aggreditur. ibid.
Vno tempore duabus inſiſtit nauibus. ibid.
Sacco indutus Aulicis miſcetur. 617
Indiis peragratis emoritur. ibid.
Funebres Apparatus. 249
Philippi III. Hiſpaniarum Regis. 251
Franciſci Thomæ a Sabaudia. 270
Regiæ Matris, Regiæque Coniugis. 275
Magni Caroli Emanuelis. 280

G

Galbæ Imperatoris. Elogium. 208
Galba ad pedes Victima ſacrificanda fugit. 209.
Puer qui miniſtrabat repente caneſcit. ibid.
Bis in ſomnis offertur Fortuna. ibid.
Emortui Caput haſtâ circumlatum ſaxis petitur. ibid.
Ganymedis. Emblema. 597
Gedeonis. Inſcriptio. Argumentum 80
Gemini, ſiue Caſtoris, & Pollucis. Emblema. 588
Gigantomachia in pariete imbribus obnoxio. 607

H

Henochi, Iradi, Vauiaelis, & Mathuſaelis. Inſcriptio. Cenſura. 594
Herculis. Emblema. 594
Hermenegildi Tragediæ. Chori 625
Heroicum Symbolum Marci Antonij Gambaranæ Regij Aduocati Generalis. 612.
Hominum nequitiam Fato non imputandam. Ode. 627
Horologij Hydraulici Inſcriptiones. 569

INDEX.

Horologij Sciotericí. Inſcriptio. 570
Hortorũ Raconiſiorum. Inſcriptiones. 585
Horti Raconiſii Emblemata Cæleſtium Imaginum formas ad mores accommodantia. ibid.
Hoſtiæ Sacræ Miraculum, In Auguſta Taurinenſi Sacra Celebritas. 238

I

IAbelis Lamechi Filij. Inſcriptio. Proſopopeia. 15
Iacobi Philippi Duratij Monimentum Genuæ incíſum. 564
Iacobi Iſaaci Filij. Inſcriptio. Monita. 47
Iaphetis. Inſcriptio. Monimentum. 83
Iaredi Malaleelis Filij. Inſcriptio. Expoſtulatio. 24
Iaſonis, ſiue Argonauis Emblema. 601
Iechoniæ Eliciami Filij. Inſcriptio. Threni. 130
Ieſus Siracides. Inſcriptio. Memorię. 149
IESV Chriſti Dei ac Virginis Filij. Inſcriptio. Meta. 190
Ieſſe Obedi Filij. Inſcriptio. Clauſula. 85
Illæſſo filio Serpentem circonuolutum perimit Pater. 621
Illuſtrium Virorum Elogia. 485
Urbani VIII. Elogium. 487
Innocentii X. Fama Praſica. 490
Caroli Emmanuelis Sab. Ducis. 495
Amedei Septimi Elogium. 497
Ioannis Piſauri Venetorum Ducis. Mauſoleum. 506
Philiberti Scaliæ Verrucæ Comitis, Secuſini Abbatis. 510
Illuſtrium Virorum Elogia Sepulcralia. 513.
Theodoſii Luſitaniæ Principis. ibid.
Franciſci Mariæ Broliæ Senunciarum Marchionis. 514
Iulii Cæſaris Bergeriæ Archiepiſcopi Taurinen. 516
Mauritii Philippæ Primarii Præſidis Ducalis Cameræ. 518
Camilli Ricchelmi Præſidis. 519
Laurentii Scoti Abbatis Cæſarienſis. 520
Caroli Philippi Morotii Magni Cancellarii. 523
Octauii Capris Ciliarii Comitis. 525
Philiberti Gherardi Scaliæ Verrucæ Comitis. 526
Melchioris Bunei Variliarũ Comitis. 527
Ludouici Bunei. 528
Alexandri Theſauri Patris Sarmatoris Comitis. 533
Margaritæ Theſauriæ Matris. 534
Ioannæ Theſauriæ Fratriæ Authoris. ibid.
Antonini Theſauri Aui. 535
Dorotheæ Theſauriæ Auiæ. 536
Gaſparis Antonii Theſauri Patrui. ibid.
Marci Antonii Theſauri Patrui. 537
Margaritæ à Sabaudia Antonini Theſauri Filiæ. 538
Antonii Theſauri Senatoris. 539
Trium Proauiarum Antonii Coniugum. 540
Iuuenalis Theſauri Magni Patrui. 541
Franciſchini Theſauri Abaui. 542
Ubertini, & Bartholomæi, Ubertini Theſauri Filiorum. 544
Ubertini Theſauri Iunioris. 545
Bartholomæi Theſauri Iunioris. 547
Villelmi Theſauri Iuris Interpretis. 547
Petri Theſauri qui Triſtani Abauus fuit, Elogium Sepulcrale. 548
Emmanuelis Theſauri Comitis, & Magnæ Crucis Equitis, Epigramma. 550
Imagines Boreales. 592
Imagines Auſtrales. 599
Imagines in Auſtrali Polo à Neotericis repertæ. 604
Indi Emblema. 604
Inſcriptiones Adſtrictæ Numeris. 583
Horti Raconiſii. 585
Picturarum Sculpturarumque variarum Inſcriptiones. 606
S. Franciſci Xauerii Geſta. 613
Varii Caſus. 618
Odarum. 625
Ludouici Pii Romanorum Regis, & Imperatoris Laudes. 634
In aduentum Principis Peretti Braydenſis Prepoſiti ex Gentilitio Stemmate Vaticinium. 635
Diræ. In plouiam perennem. 637
Inſcriptio Vineæ Marchionis Bobbæ. 564
Inſcriptio Vineæ quam Curifugium vocat Author. 565
Inſcriptio Vineæ Octauij Amedei Tarini prope Eridanum. 566
Inſcriptiones Emblematicæ picturis appoſitæ in Villa Marchionis Bobbæ. 570
Pallas forfice Parcam exarmat. ibid.
Pallas Tempus alligat. ibid.
Pallas Pallantem Semiangutm obſtupefacit. 571
Pallas Fortunam manuducit. ibid.
Inſcriptiones Emblematicæ in Ædibus Arduini Valpergiæ Comitis. 576
Inſcriptiones Emblematicæ ſub Imaginibus ex Diuina Scriptura in Ædibus Marchionis.

chionis à Sancto Thoma. 561
Inſcriptiones Emblematicæ ſub fabuloſis Imaginibus Alciati in Ædibus Referendarij Nouarinæ. 573
Inſcriptiones Emblematicæ in Ædibus Beyamorum. pag. 577
Inſcriptiones Hiſtoricæ, hoc eſt Patriarcharum Genealogia. pag. 1
Inſcriptiones Picturis Sculpturiſue appoſitæ. 600
In Effigiem Aſſumptæ Virginis non abſolutam. 609
In Effigiem S. Brunonis Charthuſienſium Patriarchæ. 607
In Effigiem Chriſti patientis à Gaulo malè expreſſam. 610
In Effigiem Diui Ambroſij Theodoſium Templo arcentis. 609
In Effigiem Leonardi Gambaranæ. 611
In Effigiem mendacis Fœminæ. 610
In Effigiem Promethei a Gaulo malè redditam. 611
In Iudæ Effigiem argenteos reijcientis. 608
Eiuſdem ſuſpenſi imago. ibid.
In malè pictam à Gaulo Venationem. 611
In Sanctæ Vrſulæ Statuam cum Lictoribus. 609
In Statuam Iacobi Menochij. 564
Iulij Cæſaris Statua fulmine corrupta integro nomine. 606
Filij Patrem pingentis Inſcriptio. 606
Gigantonomachia in pariete imbribus obnoxio. 607
Pictoris ſeipſum pingentis. 607
De Zeuxi. 610
S. Ioachimi Bapantheris Filij. Inſcriptio. Epitalamium. 180
Annæ Ioachimi Vxoris. Inſcriptio. Epithalamium. ibid.
S. Ioannis Baptiſtæ Virginis ex Conſobrina Nepotis. Inſcriptio. Præconiū. 188
Ioannis Hircani Simonis Filij. Inſcriptio. Epilogus. 173
Ioathani Oziæ Filij. Inſcriptio. Legatio. 109
Iobi. Inſcriptio. Monomachia. 59
Ionathæ Iudæ Fratris. Inſcriptio. Politicon. 166
Ioram Ioſaphati Filij. Inſcriptio. Sententiæ. 103
Ioſaphati. Inſcriptio. Minæ. 102
Ioſephi Emmanuelis à Sabaudia. Elogium Sepulcrale. 274
S. Ioſephi Iacobi Virginis Sponſi. Inſcriptio. Tituli. 181
Ioſephi Iacobi Filij. Inſcriptio. Elogiū. 54
Ioſiæ Amonis Filij. Inſcriptio. Epinicium. 122.
Ioſues ex Ioſepho. Inſcriptio. Triumphus. 73
Iouis Emblema. 586
Iſaaci Abrahæ Filij. Inſcriptio. Tragedia. 45.
Iubalis Lamechi Filij. Inſcriptio. Nænia. 17.
Iudæ Iacobi Filij. Inſcriptio. Etymon. 53
Iudæ Machabæi, Mathathiæ Filij. Inſcriptio. Trophæa. 163
Iulij Cæſaris. Elogium. 196
Cæſar ſcribit ſuos Commentarios. 197
Per Mare innatans Commentarios gerit. ibid.
Contra Iubam pugnaturus augurium ſpernit. ibid.
Eo mortuo ſidus nouum apparet. ibid.
Iulij Mazzarini Elogia. Mercurius. 500
Ab Vrbano VIII primatim ad Subalpinos mittitur. ibid.
Fiduciarium Pactum pro Caſalenſi Vrbe. 501.
Gallorum cum Hiſpanis conflictioni obſtat. 502.
Pro Europæa Pace labores. 504

L

Lamechi Mathuſaelis Filij. Inſcriptio. Enthuſiaſmus. 14
Laurentij Scoti Abbatis Cæſarienſis. Elogium Sepulcrale. 520
Eiuſdem Inſcriptio. 564
Leonardi Gambaranæ Inſcriptio. 611
Leonis Emblema. 589
Leporis Emblema. 600
Libræ, ſiue Bilancis Emblema. 590
Literarij Apparatus hoc eſt Cæſares. 193
Lothi Abrahæ Fratris Filij. Inſcriptio. Topographia. 41
Lothi Vxor. Inſcriptio. Metamorphoſis. 44
Ludouici Pij Romanorum Regis, & Imperatoris laudes. 634
Ludouici Bunei Elogium Sepulcrale. 528
Lunæ Emblema. 587
Lycaonis, ſiue Lupi Emblema. 603
Lyræ, vel Vulturis Emblema. 594

M

Maioris Aræ Sancti Thomæ Taurini. Inſcriptio. 560

Maioris Aræ Minimorum Taurini. Inſcriptio. 559
Manaſſes Ezechiæ Filij. Inſcriptio. Exomologeſis. 117
Manucodiatæ. Emblema. 604
Marci Antonij Gambaranæ Regij Aduocati Generalis Heroicum Symbolũ. 612
S. Mariæ Virginis Ioachimi Filiæ Chriſti Matris. Inſcriptio. Sculptura. 184
Matris Emblema. 587
Mater hebræa filio Veſcitur. 622
Mathatiæ ex Leui. Inſcriptio. Nemeſis. 160
Mathuſaelis Enoci Filij. Lamechi Mathuſalæ Filij. Euchariſticon. 27
Matris Machabeæ Martyris. Icon. 155
Mauritij Philippæ Primarij Præſidis Ducalis Cameræ. Elogium Sepulcrale. 518
Melchioris Bunei Variliarum Comitis. Elogium Sepulcrale. 527
Mercurij Emblema. 587
Mercurius, ſiue Julij Mazarini. Elogia. 500.
Minoritarum Fratrum Monimentũ Benefactori poſitum. Inſcriptio. 558
Monimentum Pilæ inciſum tertio ab Vrbe Lapide ob Principis infortunium. 553.
Moſis. Inſcriptio. Egreſis. 64
Mundi Pueriliitas. Paſtores. 6
Mundi Adoleſcentia. Milites. 29
Mundi Iuuentus Duces. 52
Mundi Virilis Ætas. Reges. 87
Mundi Senectus. Solitarii. 134
Mundi Noua Ætas. Sancti. 175
Mutui Amoris Caroli Emmanuelis, & Franciſcæ à Sabaudia, Monumentum. 554.

N

NAaſonis Aminadabi Filij. Inſcriptio. Exemplar. 68
Natalitia Franciſci Hyacinthi Sabaudiæ Ducis. 300
Natalitiæ Pompæ. 297
Natalitia Principis Hiſpaniarum. 299
Nambroti Chami Nepotis. Inſcriptio. Digreſſio. 34
Neronis Imperatoris. Elogium. 206
Nero inflammat Vrbem. 207
Dum ardet Roma Cythara canit. ibid.
Matris ventrem lacerat. ibid.
Seipſum occidit. ibid.
Nicienſis Portus Monimentum. 557
Noes Lamechi Filij. Inſcriptio. Anathema. 30

O

OChoziæ Iorami Filij. / Ioas Ochoziæ Filij. / Amaſiæ Ioaſi Filij. Inſcriptio. Saxifragium 105
Octauij Capris Comitis Ciliarij. Elogium Sepulcrale. 525
Odarum. 625
Chori Tragediæ Hermenegildi. ibid.
Hominum nequitiam Fato non Imputandam. 627
De Sera Gentilium Conuerſione. 630
Ludouici Pii Romanorum Regis, & Imperatoris laudes. 634
In aduentum Principis Peretti Braydenſis Præpoſiti ex Gentilitio Stemmate Vaticinium. 635
Dira in pluuiam perennem. 637
Orionis Emblema. 599
Othonis Imperatoris. Elogium. 210
Otho Diti ſacrificans litat quod dirum. 211
Rapax eſt alieni. ibid.
Priuſquam ſe occidat oculum ſibi confodit. ibid.
Seipſum occidit. ibid.
Oziæ Amaſiæ Filij. Inſcriptio. Paraphraſis. 107

P

PAlatij Regij Ornatus. 349
Victoris Amedei Statua equeſtris, & Elogium in ingreſſu. ibid.
Aula Regia, Saxonica Domus gloriam exibens, & Saxonici Stemmatis Originem, & incrementa vſq; ad Beroldum. 350
vſque ad 358
Aula dignitatum Acquiſita poſt Beroldum Sabaudis Principibus, Decora, & Principatus. continens. 358
Conclaue Regiarum Virtutum. 362
Conclaue Victoriarum. 369
Regium Cubiculum Paci, & Quieti dicatum. 375
Cubiculum Genii. 393
Conclaue Coniugalium Amorum. 376
Conclaue exterarum Mulierum quæ cum Sabaudis Principibus Thalamo ſociatæ fuerunt. 379
Conclaue Sabaudarum Viraginum, quæ nupſerunt exteris. 386
Sabaudæ Gentis Heroica Symbola. 398
Pretioſorum Cella. 403
Regium Cubiculum internas Virtutes Sabaudarum Viraginum continens. 393
Palatij Theſaurorum in Comitatu Sarmatoris

toris. Monimentum. 558
S. Panther Eleazari Filius. } Partitio. 176
S. Mathias Pantherij Frater. }
Pateræ, vel Demiphonis. Emblema. 601
Patrem ſemi deuotum iactat Filia Epigramma. 612
Pauli Paſtæ Duſini Comitis. Theſes. 469
Ad Mauritium Sabaudia Principem ingeniorum Mecenatem Dedicatio. 470
Stemmatis deſcriptio totam Transpadana Principis Villa faciem repreſentans ſub allegoria Hortorum Academi. 471
Scientiarum, & Artium enumeratio ſuaque Symbola Authorumque nomina. 473
Area Theatri ornamenta. 477
Paeonis Emblema. 605
Periclitante Patre loquitur impeditus Craſi filius. 621
Persei, vel Capitis Meduſæ. Emblema. 595.
Pharco Iudæ Filij. Inſcriptio. Prodigia. 57
Phaethontis, vel Eridani. Emblema. 599
Philiberti Ghiſla di Scaliæ Verrucæ Comitis. Elogium Sepulcrale. 526
Philiberti Scaliæ Seccuſini Abbatis. Doctoralis Laurea. 510
Philippi III. Hiſpaniarum Regis. Exequiæ. pag. 251
Eius Religio. 255
Religionis cauſa Mauros abigit. ibid.
Religionem propagat. ibid.
Pietatis Symbolum. ibid.
Amor. 256
De eius Amore erga Subditos. ibid.
Ad Captiuorũ vindicias bis Africã inuadit. ibid.
Triceſimo altero die Martij è terris migrat ibid.
Amoris erga Subditos Symbolum. 257
Clementia. ibid.
Clementiam diligit. ibid.
Æquitatem mauult quam Rigorem. ibid.
Deſignat Regis deceſſum Vernali Æquinoctio. 258
Clementia Symbolum. ibid.
Seueritas. ibid.
Contra Fidei perduelles ſæuit. ibid.
Pontificis defenſor obeuntem ſequitur. ibid.
Seueritatis Symbolum. 259
Authoritas. ibid.
In ſuos Authoritas. ibid.
Etiam defuncti Authoritas. 260
Authoritatis Symbolum. ibid.
Affabilitas. ibid.
Affabilis etiam Reis. 261
Rex Affabilis moritur. ibid.
Affabilitatis Symbolum. ibid.
Beneficentia. ibid.
Prouidus Rex moritur. 262
Ad erudiendos Indos commeatus ſuppeditat. ibid.
Beneficentia Symbolum. ibid.
Prudentia. ibid.
Solertiſſime Mauros abigit. 263
Prudentiſſimis Heroibus commoritur. ibid.
Prudentia Symbolum. ibid.
Fides publica. ibid.
Rex Fidem ſeruat. 264
Ætate media moritur. ibid.
Fidei publica Symbolum. ibid.
Moderatio. 265
Imperij Cupidinem cohibet. ibid.
Moderatus Rex pramatura moritur. ibid.
Moderationis Symbolum. ibid.
Pudicitia. 266
Rex pudicè viuit. ibid.
Pudicus Rex moritur. ibid.
Pudicitia Symbolum. 267
Magnanimitas. ibid.
Rex bello inuictus. ibid.
Ter cum morte luctatur. ibid.
Magnanimitatis Symbolum. ibid.
Philippi, Victoris & Philiberti Principum Fratrum in Vinea Mauritij Principis à Sabaudia. Inſcriptio. 563
Philippi Comitis à Sancto Martino Vaticinium in Exundatione Eridani. 618
Pictor ſeipſum pingit. Epigramma. 607
Picturarum Seu pictaratumque variarum Inſcriptiones. 606
Piſces Gemini Emblema. 591
Piſcis Notij, ſiue Memnonis Emblema. 603
Piſcis volantis Emblema. 605
Planetæ. 585
Prætorij Vrbani Ædes, & Ornamenta. 444
Primi Lapidis Inſcriptio. ibid.
Dedicationis Inſcriptio in faſtigio. 456
Aula Vrbani Palatij Taurinenſis Vrbis Originem, & antiqua geſta; Tum Imperatorum priuilegia continens. 445
Conſilij Aula, vbi Conſiliorum neceſſitas, & Conſiliariorum dotes exemplis exprimuntur. 452
Publicæ Principum Receptiones. 321
Caroli Emmanuelis, & Franciſca à Francia Regiorum Coniugum publica Receptio. 327
Christiana Alexandra Suecorũ Regina Auguſtam Taurinorum ingredientis. Receptio. 333

R

Raziae ex Leui Martyris. Inſcriptio. Etopeia. 157
Regiarum Ædium Ornamenta. 347
Regij Palatij atque Aula Ornamenta. 349
Viridis propugnaculi Ornamenta. 405
Regiarum Venationum Ædes, & Ornatus. 409
Regia Ripularum Aula Ornamentã. 440
Vrbani Pratorij Auguſta Taurinorũ Ornatus. 444
Regiæ Matris, Regiæque Coniugis Exequiæ. 22
Rerum Locorumque. Inſcriptiones, & Monimenta. 551
Ara Votiua Foſſani. 559
Ara Sancti Pauli Taurini. 560
Bealiorum Sacelli Taurini. 560
Hortorum Raconiſiorum Inſcriptiones. 550
Maioris Ara Minimorum Taurini. 559
Maioris Ara Sancti Thoma Taurini. 560
Minoritarum Fratrum Monimentum Benefactori poſitum. 558
Monimentum Genua inciſum. 564
Monimentum Palatij Theſaurorum in Comitatu Sarmatoris. 558
Monimentum Portus Nicienſis. 557
Monimentum Pila inciſum Tertio ab Vrbe Lapide ob Principis infortunium. 551
Monimentum Valentini Suburbani. 556
Mutui Amoris Monimentum. 554
Sacerdotum Congregatio ad cultum Templi Auguſtiſſimi Corporis Taurini. 559
Sancti Proſperi Epiſcopi Regij in Æmilia. 561
Verrucana Militionis. Inſcriptio. 557
Xenodochij Charitatis Monimentum. ibid.
Rerum Variarum. Inſcriptiones. 563
Inſcriptiones Emblematica Picturis appoſita in Villa Marchionis Bobba ſub Imaginibus ex Diuina Scriptura in Ædibus Marchionis à Sancto Thoma. 570
In Ædibus Arduini Valpergia Comitis. 576

Sub

INDEX RERVM NOTABILIVM.

Sub fabuloſis Imaginibus Alciati in Ædibus Referendarij Nouarinæ. 573
Inſcriptiones Emblematicæ in Fontem Plinianum. 568
Inſcriptio Fontis Pliniani in Larij Lacus Margine. 567
Inſcriptio Fontis lingua Priſca. 567
Inſcriptio Horologij Hydraulici. 569
Inſcriptio Horologij Sciotericі. 570
Inſcriptio Vineæ Marchionis Aſcanij Bobbæ, cuius Portam exteriorem nulli claudunt Poſtes. 564
Geminarum Pyramidum metarum inſtar in eadem Vinea. 565
Inſcriptio Vineæ Octauij Amedei Tarini propè Eridanum. 566
Inſcriptio Vineæ quam Author Curifugium vocat. 565
In Effigiem Abbatis Laurentij Scoti ſuorum Carminum Volumini præfixam. 464
In Statuam Iacobi Menochij. 564
Magni Caroli Emmanuelis ex Ære in Vinea Mauritij Principis à Sabaudia. 563
Trium Principum Fratrum ex Pario Lapide in eadem Vinea. ibid.
Roboami Salomonis Filij. Inſcriptio. Parallela. 96

S

SAcerdotum Congregatio ad cultum Templi Auguſtiſſimi Corporis Taurini, Monimento decorata. 559
Sacræ Celebritates. 221
Sacra Celebritas P. Franciſci Xauerij à Paulo Quinto in Beatorum album relati. 223
Sacra Celebritas qua Taurinorum Auguſta, Annum 1653. ab Auguſtiſſima Hoſtia Miraculo bis Secularem celebrauit. 238
Sacra Celebritas B. Franciſci de Sales Gebennenſis Epiſcopi. 245
Sadoci Azoris Filij. Inſcriptio. Echo. 145
Sagittæ, vel Promethei. Emblema. 596
Sagittarij, ſiue Chironis, Centauri. Emblema. 590
Salatielis Iechoniæ Filij. Inſcriptio. Iſagoge. 135
Salmæ Naaſonis Filij. Inſcriptio. Gratulatio. 70
Salomonis Dauidis Filij. Inſcriptio. Scylla. 93
Samſonis. Inſcriptio. Idea. 75
Samuelis. Inſcriptio. Ephibeta. 90
Sancti Proſperi Epiſcopi Regij in Æmilia. Monimentum. 561
Saturni, ſiue Temporis. Emblema. 585
Scorpij, ſiue Nepæ. Emblema. 590
Sedeciæ Eliacimi Fratris. Inſcriptio. Sortitio. 126
Semi, & Iaphethi Noe Filiorum. Inſcriptio. Statuæ. 36
Sepulcrale Theſaurorum Sacellum. 512
Serpentarij, vel Phorbæ. Emblema. 596
Seruatorem ſuum ſeruat Leo. Epigramma. 621
Sethi Adami Filij. Inſcriptio. Similes. 20
Signa Zodiaci. 588
Simonis Eleazari Fratris. Inſcriptio. Diploma. 174
Sitiente Exercitu oblatam aquam reſpuit Cato. 619
Solis, ſiue Apollinis. Emblema. 586
Suſannæ Helciæ Filiæ. Inſcriptio. Admonitio. 127

T

TAuri. Emblema. 588
Theſium publicarum Parerga. 457
Caroli Nicolis Vernantis, & Rubilantis Comitis. Theſes. 459
Caroli Franciſci Capris Ciliarum Comitis. Theſes. 478
Pauli Paſtæ Duſini Comitis. Theſes. 469
Theodoſij Luſitani Principis Elogium Sepulcrale. 513
Tiberij Neronis Elogium. 200
Tiberius noctu videt. 205
Fame occidit Nepotes. ibid.
Dum tonat Lauro ſe cingit. ibid.
Fame perit. ibid.
Tribuni 12. Iacobi Filij. Inſcriptio. Somnium. 40
Titi Imperatoris Elogium. 216
Titus Imperio accepto fit melior. 217
Templum Hieroſolymitanum inflammat. ibid.
Bis venenum bibit, primò impunè, ſecundo obijt. ibid.
Statim ab Imperio accepto obijt. ibid.
Tubalis Lamechi Filij. Inſcriptio. Hypotypoſis. 18

V

VAlentini Suburbani Monimentum. 556
Venationum Regiarum Ædes, & ornamenta. 409
Diana Regia. ibid.
Aula Regia ornatus. 410
Primum Conclaue quadruplicem Fabulam ad Dianæ geſta pertinentem continens. 413
Conclaue totam Iphigeniæ Fabulam conſequenter, & Emblematicè continens. 418
Conclaue memorabilium Canum hiſtorica Emblemata continens. 432
Conclaue memorabilium Ceruorum. 434
Cubiculum Regiæ Matris Chriſtianæ à Francia. 432
Quatuor concamerata Conclauia ad Quadruplicem Venatricis Dianæ Poteſtatem, Æthercam, Aquatilem, Terrenam, & Infernam alludentia. 423
Regium Cubiculum celebriora Dianæ Templa Emblematicè inſcripta continens. 420
Regium Cubiculum, Vulgo, Camera di Parata. 416
Regia Sororis Cubiculum. 417
Veneris. Emblema. 587
Verrucanæ Molitionis. Inſcriptio. 557
Veſpaſiani. Elogium. 214
Veſpaſianus Amphitheatrum condit. 215
Comicos reſtituit. ibid.
Portentum videt. ibid.
Viſo Cometa creuiſſe iocatur. ibid.
Virginis, ſiue Aſtreæ. Emblema. 589
Viridis Propugnaculi in Regijs Ædibus ornamenta. 405
Doris Viridis Nympharum mater. 406
Amoris Symbola ad coloris viriditatem alludentia. 406
Vitellij Imperatoris. Elogium. 212
Vitellius mendaciſſimus eſt. 213
Capiti Gallus in Foro inſedit. ibid.
Ad Scalas Gemonianas occiditur. ibid.
In Tiberim proijcitur. ibid.
Vrbani VIII. Elogium. 487
Vrſæ maioris Emblema. 592
Vrſæ minoris Emblema. 592

X

XEnodochij Charitatis monimentum. 557

Z

ZEuxis. Inſcriptio. 610
Zorobabelis Salatielis Filij. Inſcriptio. Mytologia. 137

F I N I S.

Digitized by Google

Digitized by Goo

Scheda riassuntiva del restauro
Progetto n. 11/2012
Biblioteca Nazionale Centrale di Roma
Colloc. : 6.3.O.16
Interventi:
documentazione fotografica dei danni; distacco delle controguardie con vapore; lavaggio e collatura delle carte di guardia; scucitura del volume; spolveratura delle carte con pennello a setole morbide; misurazione del pH sul frontespizio; risarcimento piccole lacune e sutura degli strappi delle carte ove necessario; cucitura alternata su 4 nervi in pelle allumata e refa di cotone, con passaggio nei fori originali; restauro della coperta con velo precollato definitivo e carta a mano; ritocco della coperta con acquarello.

Materiali utilizzati:
Adesivi: Tylose MH300 al 4% e al 2% in acqua demineralizzata ; Klugel in alcol etilico al 2%; carta giapponese n. 517 e velo giapponese n. 520; carta a mano Canson ; refa di cotone No. 25; pelle allumata; acquarelli Windsor&Newton.

Laboratorio: BNCR
Progetto: Marina Battaglini – Claudia Di Lillo
Intervento eseguito da : Stefania Zeppieri
Data: dicembre 2012

Digitized by Google